wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ

toussian du sud: wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ New Testament

wĩn nìvìnì tirlɛ

toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament

Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Toussian, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7

Contents

Matye . . . 1
Markɩ . . . 47
Likyi . . . 75
Nsyɔ̃ . . . 124
Tyípɩ́nɩ̀ . . . 160
Wrome tãn . . . 210
Korɛ̃nti tãn . . . 231
Korɛ̃nti tãn . . . 252
Kalatɩ tãn . . . 264
Yefɛsɩ tãn . . . 272
Filipi . . . 279
Kolɔsɩ . . . 284
1 Tesaloniki tãn . . . 289
2 Tesaloniki tãn . . . 293
1 Timote . . . 296
2 Timote . . . 302
Titi . . . 306
Filemo . . . 309
Nsyakɩ . . . 310
1 Nsyɔ̃ . . . 316
2 Nsyɔ̃ . . . 321
3 Nsyɔ̃ . . . 322

Matye-á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wɩ̀l-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkɩ̀ yɔ́ ye lésõ Davidilɛ, Davidi sútó náhkɩ̀ yɔ́ mɛ Abrahmɩnɛ.
Yesu Krista mɛ̀ náh tãn nónó-á ku sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀: 2 Abrahmɩ mɛ̀nɛ, Yisakɩ sú
ye. Yisakɩlɛ, Nsyakɔbɩ sú ye. Nsyakɔbɩlɛ, Nsyuda sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dɩ̃́npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.*
3 Nsyudalɛ, Perɛsɩ ànɛ̂ Nsera sú ye, tɛ́ Tamar mɛ pé yṹnɛ. Perɛsɩlɛ, Yɛsrɔnɩ sú ye.
Yɛsrɔnɩnɛ, Wramɩ sú ye. 4 Wramɩnɛ, Yaminadabɩ sú ye. Yaminadabɩlɛ, Nasõ sú ye.
Nasõnɛ, Salma sú ye. 5 Salmalɛ, Bowasɩ sú ye, tɛ́ Bowasɩ yṹ mɛ Wrahbɩlɛ. Bowasɩlɛ,
Wobɛdɩ sú ye, tɛ́ Wobɛdɩ yṹ mɛ Wrutilɛ. Wobɛdɩlɛ, Nsyese sú ye. 6 Nsyeselɛ, yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ Davidi sú ye. Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidilɛ, Salomo sú ye, tɛ́ Salomo yṹnɛ, Yuri lékókè kyɩ
ye lésõ. 7 Salomolɛ, Wroboyam sú ye. Wroboyamnɛ, Abya sú ye. Abyalɛ, Asafɩ sú
ye. 8 Asafɩlɛ, Nsyosafatɩ sú ye. Nsyosafatɩlɛ, Nsyoram sú ye. Nsyoramnɛ, Wosyasɩ
sú ye. 9 Wosyasɩlɛ, Yotam sú ye. Yotamnɛ, Asyasɩ sú ye. Asyasɩlɛ, Yesekyasɩ sú
ye. 10 Yesekyasɩlɛ, Manasɩ sú ye. Manasɩlɛ, Amo sú ye. Amolɛ, Nsyosyasɩ sú ye.
11 Nsyosyasɩlɛ, Yekonya sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dɩ̃́npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ. Tɛ́ légbɩ̃́ ye sɔ̃̀ pè mɛ
Yisrayel no kyɩ̃ mɔ à pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnɩ yamana sɔkɔ.† 12 Képah náh, Salatyɛlɩ dubi,
ǹmɔ nɛ̂-á Yekonya pídɩ̃́nɛ. Salatyɛlɩlɛ, Nsorobabɛlɩ sú ye. 13 Nsorobabɛlɩlɛ, Abiyudi
sú ye. Abiyudilɛ, Yelyakimi sú ye. Yelyakiminɛ, Asɔrɩ sú ye. 14 Asɔrɩlɛ, Sadɔkɩ sú
ye. Sadɔkɩlɛ, Asyimi sú ye. Asyiminɛ, Yeliyudi sú ye. 15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye.
Yeleyasarlɛ, Matã sú ye. Matãnɛ, Nsyakɔbɩ sú ye. 16 Nsyakɔbɩlɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á
Mari pɛlɛ. Mari mɛ̀ ye sɔ̃̀ dubi Yesulɛ, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: À tɔkɔ Abrahmɩ gbɩ̃ tyí, pópó à pɔ syɩ
Davidi gbɩ̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ. À tɔkɔ Davidi gbɩ̃ tyí, à pɔ syɩ Yisrayel
no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye tõ wɛ sɔkɔ. Tɛ́ à
tõ tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ yamana sɔkɔ à pɔ syɩ Krista gbɩ̃ tyí, knɔ
knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yṹ Mari sɔ̃̀ mɛ gbɩ̃́nɔ́lɛ Nsyosɛfu tyí. Ǹtɛ pɛ̀kɩ̀
náh sɔ̃̀ wɛ yah pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ Mari mɛ kúrkɩ̀lɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 19 Tɛ́ ǹ pɛ
Nsyosɛfulɛ, nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Mari yĩn yɩkɩ névye yɩ́ yah.
Képah ye à kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ à yahle sètɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ. 20 Wăh mɛ képah sõnɔ sɔkɔ,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ wil ǹ yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Davidi pídɩ̃́
Nsyosɛfu, káh tíkí pɩ á kyɩ Mari fúrnɔ́lɛ. Á náh wɛ di, Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ ye à tɔkɔ
kúrkɩ̀ mɛ̀nɛ. 21 À kɩ pídɩ̃́ dubi nɛ̂-á kɩ ǹ no pwah n mɔ n pi pé tyípêl sɔkɔ. Képah
ye, á kɩ ǹ yĩn sah Yesulɛ.»‡ 22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à tyi nónó yo
sah, sépi wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ. À lésõ nɛ ńkɛ̃: 23 «Yah, dɩ̃́ pɩ̃́-ńkɛ̃ sê kɩ kúrkɩ̀
tɔkɔ. À kɩ dɩ̃́npir yɔ́ dubi, tɛ́ ǹ yĩn kɩ sah Yemanuwɛlɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á: Liyel mɛ ápilɛ.»§
24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ-á tyi nónó yo ǹ tyí, à sè pɩ. À ǹ

---

* **1:2** 1.2 - Nsyakɔbɩ dɩ̃́npɩ̀ ye Yisrayel no yɩ̀kɩ̀nɩ̀ gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 46.8-21. † **1:11** 1.11 - Yah n tɛ 2 Yɔ̃̀tãm 24.12-16. ‡ **1:21** 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ. § **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14.

kyɩ Mari fur. 25 Ǹtɛ pɛ̀kì náh wɛ yah pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Mari syi pɔ píɗí̃ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu
mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ.

2

Ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyínyahnɔlɛ Yesu tyí

1 Yesu dubi Betlɛmɩ kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh yõ, gbí̃ nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí̃
Yerɔdɩ gbɔ̃̀. Yesu-á dubi sɛ̃, ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ wil gbɩ̃̀ngbokelɛ, à pɔ
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, 2 tɛ́ mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃: «Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí̃ nɛ̂-á dubi, à
mɛ ńyãh sɔkɔ? Ápi mɛ gbɩ̃̀ngbokelɛ tɛ́ ǹ ńwɔ̃ kèpil wɛ kè wil.Képah ye á nɛ á pɔ
gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.» 3 Yɔ̃̀tɛ̃ ɗí̃ Yerɔdɩ-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, kè ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ
tãn póllɛ. 4 Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú
pól ye tuke, tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃, ńyãh sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yĩnɛ à pɔ dubi
nɩ? 5 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ sɔkɔ ye, Nsyude sétáh yõ. Á náh wɛ di, Liyel lésõ ǹ
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃: 6 ‹Áwɔ Betlɛmɩ kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yõ,
á náh mɛ fɔ̃́rɔɔ Nsyude sétáh yõ kwlo ǹgbnɔ sɔkɔ dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò yɔ́ kɩ pɔ n
dubi n pi á sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ńmɔ no Yisrayel tɛ̃nɔ́ plɛ n pi.›»*

7 Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu wɔ̃bɩ ye à pɔ pè piki yah pĩ, gbí̃
nɛ̂ tɔ́tɔ́-á pè wɛ ńwɔ̃ kèpil mɛ̀nɛ. 8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ Betlɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí
nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè píkínyahnɔ pɩ pallɛ piri mɛ̀ tyí sɔkɔ, pàh kɩ à wɛ, pè pɔ kè yo pé
tyí, péwɔ tɔ kɔ̃ pé kyɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ. 9 Yɔ̃̀tɛ̃ ɗí̃ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ pé tyí, pè
mɛ wɛ̃kì tɛ̃. Pǎh wɛ̃kì tɛ̃, ńwɔ̃ kèpil nɛ̂-á sɔ̃̀ pè wɛ tɛ́ mɛ gbɩ̃̀ngbokelɛ, pè tɔ̃ kè wɛ pé
yah tɩ̃̀nnɛ kè n yuku pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri mɛ́-ńsah yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ. 10 Ǹwɔ̃ kèpil
mɛ̀ tɔ̃́nwɛnɔlɛ, kè pé nɩ kah vɩ. 11 Pè mɛ de gbô, tɛ́ piri wɛ ànɛ̂ ǹ yṹ Marilɛ. Képah
tɛ̃nɛ, pè pé gbètukunɔ di piri mɛ̀ yah à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ, tɛ́ pé vyɔ́ yey yɩkɩ mɔ à
sɛ̃́n, ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh pãn pènɛ̀kì yɔ́, ànɛ̂ làsèkwɛ̆l pãn pènɛ̀kì yɔ́ wilki sé sɔkɔ,
à pèpɔrɩ pɩ piri tyí. 12 Képah náh, Liyel gbáhdyâh yɔ́ di pé tyí dɛ́kí sɔkɔ nɛ, pè káh pé
syɩ yuku Yerɔdɩ tɩ̃̀nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè mɛ wɛ̃kì káhkí yɔ́ tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ pé kwil sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ǹwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̀nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ mɛ wil
Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Yɔ̃̀tɛ̃ ɗí̃ Yerɔdɩ kɩ piri mɛ̀ soh n kɔ̃ n pi
núkúnúkú ǹ ko n mɔ n yĩnnɛ. Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂ ǹ yṹnɛ, ǹ to n sɔkɔ
pélɛ Yesyipti yamana sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃ nénpɔ́, pópó kɩ pɔ n nɔ ń yónmɔnɔ tyí á tyí.»
14 Képah tɛ̃nɛ, Nsyosɛfu mɛ yuku kénɛ lékɑ̂̃hnɛ, à piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yesyipti
yamana sɔkɔ. 15 Pè kyɩ tɛ̃ nénpɔ́, pópó Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kǎh pɩ sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á
lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à nɛ̂ yo sah nɛ: «Mé ń Píɗí̃ ye yal Yesyipti yamana sɔkɔ.»† kè
kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃ kònmɔnɔlɛ

16 Yerɔdɩ-á pɔ pĩ nɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé vi tɛ̃, ǹ fɔkɔ kah vyãh. Tɛ́ wǎh
lésõ ńwɔ̃ kèpil mɛ̀ wil gbí̃ wɛ noh sɔkɔ tɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu tyí sɛ̃, à núkú nɛ
pè kyɩ Betlɛmɩ kwil ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃́npɩ̀ pól ko mɔ, nɔ́nɔ́-á pè náh kah ye nínɔ́
nínɔ́lɛ. 17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ
nɛ ńkɛ̃:
18 «Yĩ̃npɔ̃ yɔ́ mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,

---

* **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1. † **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1.

nɛ̂-á pɔ̀ gbónɔ́ ànɛ̂ yãm yãm tyi kàhnpínɔ́lɛ.
Arasyılı ye n gbo ǹ wɛ̃́npı̀ yı̃nnɛ.
Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnɔ́ tyí.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyíntɛ̃̆nɔ́lɛ Nasarɛtı kwil

19 Yerɔdı kúntɛnɔ náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yı̃̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́ wil Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ
Yesyipti yamana, 20 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Nónó-á sɔ̃̀ n yah n kɔ̃ piri mɛ̀ kònmɔ-ńsahlɛ,
pè ku tɛ. Képah ye, yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.» 21 Képah sɔkɔ,
Nsyosɛfu mɛ yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ. 22 Tɛ́ wăh pɔ noh nɛ
Arsyılawusi-á tɔkɔ Nsyude mara yɔ̃̀tɔ̃rílɛ ǹ sú Yerɔdı swɔ, tíkí à tɛ̃ kyínɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo mɔ ǹ tyí dɛ́kí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à mɛ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ,§ 23 à kyı
tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtılɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃
pè tir nɛ̂ yo sah, képah wil yı̃n ye tir mɛ̀ kɔ̃ kè pı. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À kı n ye Nasarɛtı
nɛynɛ.»

3

Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbı̃́nɛ, Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara gbɛ̃́nnı sɔkɔ, à pɔ tyah Liyel wɛynɛ
n yo. 2 À sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rí mɛ
yı̃ni tɛ̃ tɛ.» 3 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah nɛ ńkɛ̃́: «Ǹnî yɔ́ yı̃́npɔ̃́ mɛ
n dɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̆kì tɔ̃ sah. Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtɑ̃̂n pı tómtóm.»
Nsyɔ̃ yı̃́npɔ̃́ tyí ye lésõ à n yo. 4 Yɑ̃̀hmíkì yè fwɔ̀mɔnı ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ wil, tɛ́ à mɛ ǹ syı̃
tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Sègblo ànɛ̂ syı̃rı ye sɔ̃̀ ǹ yõkelɛ. 5 Képah tɛ̃̆nɛ, Yerusalɛmı kwil tɑ̃n, ànɛ̂
Nsyude mara pól névye, ànɛ̂ Nsyurdɛ̃ yɔ gbɛ̃̆nyah pól névye sɔ̃̀ mɛ n wil n pɔ ǹ tyí.
6 Pè sɔ̃̀ mɛ pé tyípêl pínɔ́lɛ n yo n pɔ no pól yı̃́ yah, tɛ́ Nsyɔ̃ mɛ pélɛ n wel n wilki
Nsyurdɛ̃ yɔ sɔkɔ. 7 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃-á kè wɛ Farisi wɛ̃̆kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̆kì kɔ́pú
náhnáh mɛ n pɔ n pɔ à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù
nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ păh kı fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì yah, nɛ̂-á n pi nı? 8 Pè
tyípéplɔlɛ n pı, nónó-á n wɛ̃kı n pi nɛ păh pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. 9 Tɛ́ pè káh wɛ nɛ
páh kı n sõ pé fɔkɔnı sɔkɔ nɛ Abrahmı-á pé súlɛ, képah-á kı yı̃nɛ dɛ́. Páh kélɛ n yo
pé tyí, dyêh nónó-á yɔ̀, Liyel-á kı fɛ̃ sè vi mɔ pı Abrahmı pyelɛ. 10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ
yáhnsàhntɛnɔlɛ sésɑ̂n fɛ̃ yı̃nnɛ sé sémı̂n sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃̆nɛ pye pèplɔlɛ,
kăh kı ko min dah mɔ nyàh sɔkɔ.
11 Péwɔ tɛ̃ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, nɛ̂-á kı kè wɛ̃kı nɛ păh pé tyípêl pínɔ́
yal mɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kı n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, tɛ̃ wɔ tɛ̃́nwɛnɔ-á kal péwɔ tyílɛ. Páh
fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh ńtɛ̃ dɛ́nɔ́lɛ. Tɛ̃ wɔ-á kı pɔ pè wel wilki Liyel Mirki ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.*
12 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwɑ̂h-á mɛ ǹ gbɔ̃̀. Wăh kı ǹ táh tɔ̃ sah, kı ǹ sèmukɔ fwo, tɛ́ kı
ké pɔ́rí kwel mɔ dúkúrí sɔkɔ. Ǹtɛ sé yésyı̂ wɔlɛ, wăh kı sépi sukɛ ní-ńkɛ̃̆ nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwı̀lkı̀nɔ́lɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ Nsyɔ̃ tyí Nsyurdɛ̃ yɔ́ngbalı sɔkɔ, nɛ
pé pɔ à kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ. 14 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ, péwɔ-á yı̃nɛ pé pɔ ǹmɔ
kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ pyĕ pɔ péwɔ tyí nı? 15 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yɛ
kè pı sɛ̃́ ătrɛ. Á náh wɛ di, ké yah ye Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃, ápi kè pı.» Wăh képah yo sɛ̃́,
Nsyɔ̃ mɛ fɛ̃ syi. 16 Yesu wèlnwı̀lkı̀ntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ yı̃̂nyõ yıkı mɔ,

‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15. § **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sétáh yõ.
* **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Tyípínì 2.1-13.

tɛ́ à mɛ Liyel Mirki wɛ kè mɛ n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃. 17 Képah sɔkɔ,
yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ núkú n wil yɩ̃̂nyɔ̃ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ nìdɛ̀ Píɗɩ̃́ ye yɔ̀. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yɔ̃lɛ.»

4

Sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-á Yesu tɔ̃ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ à wɛ tɔ̃ mɔ yah
nɛ́npɔ́. 2 Wǎh sèpɩ̃̀n tikininí ànɛ̂ lékãhlɔnɔ́ tikininí pɩ yɔ̃ke yɔ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, kwɛkɩ à tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á tɔ̃nmɔ-òlɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de Yesulɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à
kɩ nɛ̂ Liyel Píɗɩ̃́nɛ, à yo dyêh nɔ́pi tyí sè vi mɔ pɩ yɔ̃kelɛ. 4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè
mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Yɔ̃ke ó náh n pu névilɛ dɛ́. Ǹtɛ wɛlɔ
nɔ́nɔ́-á n wil Liyel vyɑ̃h, sépi ye pyě n pu névilɛ.›»* 5 Képah náh, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ yuku ǹnɛ
Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ à sah Liyel ní-ńsah gbô yɔ̃̀tah† 6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂
Liyel Píɗɩ̃́nɛ, à yɔkɔ n tiki sétáh. À kó wɛ nɩ, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ yɩ̃nnɛ, Liyel-á kɩ ǹ yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ kɔ̃ sè kɩ à swah syi sé gbɛ̃̀n sɔkɔ,
ǹ gbáhkì kɔ̃ kè náh n mɩ n pi dáhkì tyí.‡ 7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́ tɔlɛ nɛ: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah.›»§ 8 Képah náh, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
tɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yɔ̃, à kyɩ kèkɔ̃yɔ̃́ tɔ̃rí póllɛ à wɛ̃kɩ ànɛ̂ ké tahrɩlɛ, 9 tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, wàh kɩ ǹ gbètukunɔ di péwɔ yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃. 10 Képah tɛ̃nɛ,
Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Yal ń tnɔ̂, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃! Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ: ‹Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ nɛ n sah ǹmɔ ó tyí yɔ̃.›»* 11 Képah sɔkɔ, sétɛ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂. Yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ mɛ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.

Yesu tɔ̃̀ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésɔ̃ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Yesu-á kè noh gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à
ǹ syɩ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ. 13 Tɛ́ à náh tɛ̃ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ kyɩ tɛ̃ Kalile
yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Kapɛrnayuminɛ, Nsabulɔ̃ yɩ̃̀kì ànɛ̂ Nɛfutali yɩ̃̀kì
névye sétáh yɔ̃. 14 Kè ye pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tir yɔ́nsàhnɔ́ mè kɔ̃
kè kɩ wil. À lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃: 15 «Nsabulɔ̃ yɩ̃̀kì ànɛ̂ Nɛfutali yɩ̃̀kì névye nɔ́nɔ́-á mɛ wɛ̃kì
gbɔ̀pɔ nɛ̂-á sɔkɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ tnɔ̂, ànɛ̂ pé nɔ́nɔ́-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à tahlɩ pé Kalile
mara tɑ̃n tyí nɔ́nɔ́-á pé túkù náh pɩ Nsyifunɔlɛ, 16 pépi nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, pè
kyòo ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ. Pépi nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ kũ tíkílɛ pé sɔkɔ, kyòo yɔ́ mɛ wɛ pé
tyí.»‡
17 Tɛ́ à tɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu mɛ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à tyah Liyel wɛynɛ n yo, mɛ yo
tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃rí mɛ yɩ̃ni tɛ̃ tɛ.»

Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú négbrolɛ

18 Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ, tɛ́ díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí wɛ. Simo nɛ̂-á pè
yɩ̃n dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sɔ̃̀ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ
n min yɔ sɔkɔ. Yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye sɔ̃̀ pélɛ. 19 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé ń sɔ̃̀ tɛ̃. Mé kɩ
yé pɩ névye tɛ̃́npɔpulɛ Liyel tyí.» 20 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah tɛ́
ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 21 Wǎh tɔ̃ yuku yahlɛ kwɛ́y, à díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ wɛ. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ ye

* 4:4 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 8.3. † 4:5 4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yɔ̃̀tah nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́ gbɑ̃mnɛ. ‡ 4:6 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12. § 4:7 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.16. * 4:10 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.13. † 4:12 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markɩ 6.17-18; Likyi 9.7-9. ‡ 4:16 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1

sɔ̃̀, pépi nónó-á Nsebede dɩ̃́npɩ̀lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ pé sú Nsebedelɛ krótókè sɔkɔ, mɛ pé
yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n sah. Yesu mɛ pè ye yah. 22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè
ànɛ̂ pé sú tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

23 Yesu sɔ̃̀ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n
vɩ̀ sɔkɔ, mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃́rí tyɩ́ yɔ̃, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ
n dɛ n mɔ. 24 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yɩ̃́n wil Siri yamana pól sɔkɔ. No mɛ tyah n pɔ n pɔ
yámpú póllɛ ǹ tyɩ́, nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ yam ànɛ̂ yèvyãhrɩ duke duke pól sɔkɔ,
ànɛ̂ sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ, ànɛ̂ ǹdyɩ̀kɩ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil kúnɔ́ névyelɛ, Yesu pé pól
dɛ mɔ. 25 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù sɔ̃̀ wil Kalile mara sɔkɔ, túkù wil
Dekapoli mara sɔkɔ, túkù wil Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude mara sɔkɔ, túkù mɛ
wil Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yɔ̃.

1 Yesu-á tɔ́wû wɛ sɛ̃́, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃. Wǎh kɔ̃ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

3 «Nónó-á pɩ̃ nɛ Liyel yétɔ̃̂-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyɩ́ nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃ n pi.
4 Nónó-á mɛ gbní sɔkɔ, pépi tyɩ́ nɔ. Liyel kɩ pé yétɩ̃ kele n pi. 5 Gblɔ̌y tíkínmɔnɔ-á mɛ
nónó sɔkɔ, pépi tyɩ́ nɔ. Sétáh kɩ pɔ n pɩ n pi pépi tyɩ́lɛ.* 6 Gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́ dékè-á mɛ
nónó sɔkɔ, á kɩ nɛ kwɛkɩ ànɛ̂ níkɩ̀ sɔ̃́ tɛ̃ pélɛ, pépi tyɩ́ nɔ. Pǎh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè
kɩ kè wɛ n dal n mɔ n pi. 7 Nónó-á névye yãmnɛ n yah, pépi tyɩ́ nɔ. Liyel kɩ pé tɔ
yãm yah n pi. 8 Nónó nnɔ-á mɛ yályál Liyel yah, pépi tyɩ́ nɔ. Pè kɩ Liyel wɛ n pi yɩ̃́nɛ.
9 Nónó gbɔ̃̀ yɔ̃-á yèvɩnɩ n wɛ, pépi tyɩ́ nɔ. Pè kɩ n ye n pi Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ. 10 Nónó-á mɛ
fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ pé nɛ́gblɔ́ pínɔ́ yɩ̃nnɛ Liyel yah, pépi tyɩ́ nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃ n pi.
11 Névye-à yélɛ n gbyɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yélɛ n fɔ̃h, tɛ́ yé tyɩ́lɛ n yo n ko à mɩ̀nɩ̀ duke duke
póllɛ n sah yé yɔ̃ ńmɔ yɩ̃nnɛ, yépi tyɩ́ nɔ. 12 Sɛ̃́ ye lésɔ̃ pè fɔ̃h Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ
nónó-á yé dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ. Yé kɩ ké yɔ̃re ǹgbɛ̃ wɛ n pi yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ n
mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ yèsyɩ̀kɩ̀ tɛ̃̀nɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pnɛ ànɛ̂ kyɔ̀o tyɩ́ yɔ̃

13 Yépi ye n nɔ kèkɔ̃yɔ̃́lɛ, sɔ̃́-á pnɛ pãnnɛ n nɔ. Ǹtɛ pnɛ dɛ̂ndɛ̂n-à wal ké sɔkɔ, sɔ̃
mɛ kè kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ dɛ̂ndɛ̂n? Kè náh tɔ̃ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil mílkínɔ́ tyɩ́ sɔkɔ kégbɔ́,
tɛ́ névye kɩ n kɔ n sɔkɔ ké yɔ̃. 14 Yépi ye kèkɔ̃yɔ̃́ kyɔ̀olɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃lɩ yɔ̃,
kè náh fɛ̃ n wɔ̃bɩ n pi dò. 15 Pè náh fɔ̀tnɔ̀lɛ n soh tɛ́ dúlɛ n kwɩ̃nki n mɔ ké yah. Pě kè
sah fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè n pɩ kyɔ̀olɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ névye pól tyɩ́. 16 Sɛ̃́ ye yé yɩ̃nɛ
yè pɩ kyɔ̀olɛ névye tyɩ́, pè kɔ̃ pè yé tyipéplɔ pínɔ́ wɛ, pè mó yé Súlɛ n gbilki, nɛ̂-á mɛ
yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ yɔ̃

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ duku kò-ǹsah, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu-á kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh pɔ sé duku kò-ǹsah, ǹtɛ
mé pɔ sé tyi píndalnmɔ-ńsah. 18 Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, yɩ̃̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh tɛ̃-à

* **5:5** 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

fyɔ̀ mɛ, kwâh tyı̃́ı̃ yɔ́, képah náh pı kwáhkyı̃rı́ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wilki n pi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kı pɔ syı ké sɔkɔ tyi pól pı́ntɛnɔ tyı́. 19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃̂nɛ tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tir kyı̃rı́ fyé yõ, tɛ́ no tɛ́lɔ́ tɔ yõ yıkı mɔ sɛ̃́ntɛ̃ pı́nɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kı fɔ̃́rɔɔ
kal Liyel tɔ̃́rı́ nɔlı yɔ̃́pú póllɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à n sah sé sɔkɔ tyı́yónɔ́ yõ, tɛ́ sélɛ nolɛ
n kwɔ, tɛ̃ wɔ kı yı̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̃́rı́ nɔlı yɔ̃́-ńsah sɔkɔ. 20 Mé kélɛ n yo yé tyı́,
yáh kı pı́-ńkɛ̃̂nɛ gbı wɛ̃kı̀ kɔ́púlɛ Liyel yah à kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kı̀ kɔ́púlɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rı́ nɔlı yõ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnı̀ tyı́ yõ

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh yo á náh tãn tyı́ nɛ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ. Névi nɛ̂-à nɛ́kókè
mɔ, tɛ̃-á yı̃nɛ tùkènɔ́lɛ. 22 Ǹtɛ ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyı́ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ fɔkɔ vyɛ̃h ǹ
ní-òlɛ, tɛ̃-á yı̃nɛ tùkènɔ́lɛ. Nɛ̂-à ǹ ní-ò ye Nɛ́wɔ̂lɛ, tɛ̃-á yı̃nɛ tùkènɔ́lɛ tukey tùkèpu tı̃̀nkı̀
tyı́. Tɛ́ nɛ̂-à à ye Vı́npılɛ, tɛ̃ wɔ-á yı̃nɛ dáhnmɔnɔlɛ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ. 23 Wâh
pɔ á yı̃ n kɔ̃ kɔ̃ kwâhlɛ Liyel kɔ̃-ńsah, tɛ́ á dyɔ to kɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ wáh pı de á ní-ò
yɔ́ tyı́, 24 á yı̃ n kɔ̃ kɔ̃ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyı á wrɔ́ tɔ̃ n sah á ní-ò mɛ̀nɛ, ǹ tɛ́ n
pyě n pɔ kélɛ Liyel kɔ̃. 25 Tir yɔ́ kénkɔ̃-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnı̂ yɔ́lɛ, tɛ́ à kyı ǹ ye tukey
tùkè-ò tyı́, gbah n tɛ̃ ké yah wah yé yı̃́nı́ntɛ̃-ńkɛ̃̂ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Képah-à pı́-ńkɛ̃̂nɛ, à kı
kyı álɛ tukey tùkè-ò tyı́ nɛ à ké yah wah, tukey tùkè-ò mɛ̀ kı kyı álɛ sràsyı́bı́ kɔ̃, tɛ́
pépi kı mó ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 26 Kègbı yõ mé kélɛ n yo á tyı́, á náh n wil n
pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lı mɛ̀ pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀fı́kı̀ tyı́ yõ

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh fɔ̀fı́kı̀lɛ n pı.»† 28 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo
yé tyı́ nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́ yah, tɛ́ yı̃́ wil ǹ tyı́, tɛ̃-á fɔ̀fı́kı̀ pı tɛ ǹnɛ ǹ nı sɔkɔ. 29 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀ yı̃́-à kı nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyı́pékè pı́nɔ́ sɔkɔ, kè gbahlı n wilki n milki álɛ fı́ı́. Á
tɛ́kı́nɔ́lɛ á wil gbɛ̃̂nsê fı̃́ núkú sɔkɔ, képah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól mı́nndahnmɔnɔ yõ
ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ. 30 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ gbɔ̃̀-à kı nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyı́pékè pı́nɔ́ sɔkɔ,
kè kãm n milki álɛ fı́ı́. Á tɛ́kı́nɔ́lɛ á wil gbɛ̃̂nsê fı̃́ núkú sɔkɔ, képah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil
pól kyı́ndenɔ yõ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ fúr yı́kı́nɔ́ tyı́ yõ

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyılɛ n fin n mɔ, tɛ̃-á yı̃nɛ à ǹ fı̃́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀
sɛ́bɛ́y pı à kɔ̃.‡ 32 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyı́ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyı fin mɔ nɛ́ fɔ̀fı́kı̀ tɛ̃
tyı́ yõ náh, tɛ̃-á mɛ ǹnɛ n mɔ fɔ̀fı́kı̀ pı́nɔ́ wɛ̃kı̀ yõ. Névi nɛ̂ tɔ-à mó sê fı̃́nnmɔnɔ tɔkɔ,
fɔ̀fı́kı̀-á tɛ̃ n pı.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ gblɔ̃̌y wónɔ́ tyı́ yõ

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kǎh yo á náh tãn tyı́ nɛ: «Káh álɛ n wo mı̀nı̀ tyi sɔkɔ. Wâh
á wo tir nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, á yı̃nɛ ǹ kè pı.» 34 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyı́ nɛ,
yé káh yélɛ n wo póllɛ. Yé káh yélɛ n wo yı̃̂nyõlɛ. Liyel tɔ̃́rı́ kɔ̌ ye kélɛ, képah ye yé
káh yélɛ n wo kélɛ. 35 Yé káh yélɛ n wo sétáhlɛ. Liyel gbyɛ̃̂h súnsàh-ǹsah kɔ̌ ye kélɛ,
képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. Yé káh yélɛ n wo Yerusalɛmınɛ. Yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kwil
ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. 36 Káh álɛ n wo á yõlɛ. Á náh fɛ̃ á yɔ̃̀yén pɔ́
núkú ńtɛ̃ fyé piki, képah náh pı à kè silki n pi, képah ye káh álɛ n wo kélɛ. 37 Kàh
àwelɛ, yo nɛ àwe-á. Kàh ɔ̃ɔ̃lɛ, yo nɛ ɔ̃ɔ̃-á. Tɛ́ wâh nɛ̂ yo dohnı sépi yõ, pèkè pı́-ò tɔ̃̀
vyɛ̃h ye.

† **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃nyonɔ 5.18. ‡ **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nênɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pèkè dyáhnɔ́ tyí yɔ̃

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh yɩ̃́ sɔ, á yɩ̃́ kɩ sɔ. Wâh yɩ̃́n dal, á yɩ̃́n kɩ
dal.»§ 39 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi-à tyítúkù pɩ yé tyí, yé káh nɛ yáh ké wɔ́lɛ
n dɛ. Tɛ́ névi-à á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ létáh mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃. 40 Névi-à mɛ ké tyí nɛ pé
ǹ ye tukey tùkèpu tyí á fwɔ̀mɔ̀npír syi yĩnnɛ, á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃ kɔ̃. 41 Névi-à ǹ kyĩ
mɔ nɛ á kíló núkú kɔ pélɛ, kílónɔ́ nínɔ́ kɔ tɛ̃nɛ. 42 Névi nɛ̂-à ni á tyí, yĩ tɛ̃ kɔ̃. Nɛ̂-à nɛ
pé dɛkɩ syi á tyí, káh n yahle.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nênɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ à yuku sépɛ́bí tyí-á yĩnɛ kè nɔ pé tyí sɔ̃́

43 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á ní-ò tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí,* á mó á sépɛ
dyɔlɛ n yɔ. 44 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bí tyí nɔ yé tyí, yé mó Liyellɛ
n ni yé fɔ̃́hpú tyí. 45 Yâh képahlɛ n pɩ, yé Sú Liyel nɛ̂-á yɩ̂nyɔ̃ sɔkɔ, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ
nɛ ǹmɔ wɛ̃́npɩ̀-á yélɛ. Ǹmɔ ye n sɛ ǹ gbĩnɛ népêl ànɛ̂ nɛ́péplɔ tyí, tɛ́ pɥ̃̀nɛ n pɩ n mɔ
nɛ́gblɔ́ ànɛ̂ nɛ́túkúnɩ̀ tyí. 46 Tɛ́ yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yɔ̃re nɛ̂
mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ Liyel tyí? Mɔ́rí syípú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ di?
47 Yâh n wɛkɩ n mɔ yé no ó tyí, gbɛ̃ndùnɩ̀ tir nɛ̂ mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú
ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ di? 48 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, sɔ̃́-á yé Sú
tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyɔ̃ sɔkɔ.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nênɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ yĩ n kɔ̃ dùkù tyí yɔ̃

1 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ yɩ̃́nyáhkɩ̀ sɔkɔ dɛ́. Yâh képahlɛ n pɩ, yé náh ké
yɔ̃re wɛ n pi Sú Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̂nyɔ̃. 2 Képah ye, wâh kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n
kɔ̃, káh ké kwnínɛ n kɔ̃ sɔ̃́-á névye túkù n nɛ n pɩ kélɛ Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ ànɛ̂ wɑ̃̀l
yey sɔkɔ, névye kɔ̃ pě pélɛ n gbilki. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ
tɛ. 3 Ǹtɛ áwɔ-à kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ. 4 Képah
sɔkɔ, yɩ̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á á pɩ, kè kɩ tɛ̃ sètɩ̃̂n sɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̂n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ,
ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nênɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel ni dùkù tyí yɔ̃

5 Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n yah n pɩ. Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀ ànɛ̂ wɛ̃tlo yey
sɔkɔ yúkúnyĩnntɛ̃̌nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí pàh Liyellɛ n ni. Pé gblɔ̃̌y wɛ̃kɩ yĩn ye pè n nɛ
n pɩ képahlɛ. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ. 6 Ǹtɛ áwɔ-à mɛ ké tyí
nɛ á Liyel ni, wâh pɩ ǹ de á wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á yah vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ n ni. Tɛ́ Sú
Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̂n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ. 7 Yâh nírílɛ n pɩ, yé káh tyilɛ
n tɔ̃ n yo tyɛ́-ńkɛ̃nɛ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ. Pépi tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, tyi tɔ̃́nyonɔ kwlɛ̌yy nírí
ye Liyel n tɛ̃. 8 Ǹtɛ yî nónó yétɔ̃̂-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè pĩ tɛ sé ní-ńkɛ̃ gbĩ́ ńtɛ̃nɛ
ǹ tyí. Képah ye, yé káh Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃púlɛ n yah n pɩ.
9 Yáh yĩnɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nênɛ, kè wɛ yɔ̀:
Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yɩ̂nyɔ̃,
á yĩn nɛ n gbilki.
10 Á yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pɩ sétáh yɔ̃, sɔ̃́-á kélɛ yɩ̂nyɔ̃.
11 Á kwɛy gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ yɔ̃kelɛ á kɔ̃.

---

§ **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25. * **5:43** 5.43 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

12 Ápi-á pɩ de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yɔ̃ n mɔ á kɔ̃,
sɔ̃-á ápi tɔ yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.

13 Káh n yɛ à sétɛ̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.

Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sõ n wil.

[Yɔ̃̀tɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!]

14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃, yé Sú Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃, à
kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃. 15 Ǹtɛ yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃-ńkɛ̃́nɛ, yé
Sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ nîkɩ̀ tɛ̃ dùkù tyí yɔ̃

16 Yâh níkɩ̀ tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye túkù tyí kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃́nɛ pé yey yɔ̃re
n sah nɛ névye pɩ̃ nɛ páh mɛ níkɩ̀ tɛ̃. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ
tɛ. 17 Ǹtɛ áwɔ-à níkɩ̀ tɛ̃, á yah wu, té káh á yɔ̃ pɩ n sah yákárá, 18 névye kɔ̃ pè pɩ̃ nɛ
wáh mɛ níkɩ̀ tɛ̃. Té á Sú Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂
syɩ̃́mí kɩ fɛ̃ sélɛ n yɔ̃, képah náh pɩ yɩ̃́pú kɩ fɛ̃ kye de vɩ̀ sɔkɔ kɩ sè yɩ̃ tɔkɔ. 20 Ǹtɛ yé
tahrɩlɛ n yah n koh n sah yɩ̃̂nyɔ̃, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syɩ̃́mí náh mɛ sé yɔ̃ yɔ̃
tɛ̃̀nɛ, yɩ̃́pú tɔ náh mɛ kɩ fɛ̃ kye de vɩ̀ sɔkɔ, képah náh pɩ kɩ yɩ̃be yɩ̃. 21 Á náh wɛ di, á
tahrɩ-à mɛ ńyɑ̃h, á sɔ̃nɔ tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́.

22 Wil kyɔ̀ɔlɛ, yɩ̃́ ye. Á yɩ̃́-à mɛ vyelɛ, á wil pól kɩ mɛ kyɔ̀ɔ sɔkɔ. 23 Ǹtɛ á yɩ̃́-à yɩkɩ,
á wil pól kɩ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. Kyɔ̀ɔ nɛ̂-á á sɔkɔ, kàh kɩ mɛ fɛ̃́ntũ̂nɛ, á mɛ yɩ̃́ɩ̃́ fɛ̃́ntũ̂ pbèy
sɔkɔ dɛ́. 24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ n pi yɔ̃tɑ̃m nɛ́pɩ̃ nímí tyí. Á kɩ núkú dyɔlɛ
n yɔ, té kɩ nɔ ǹ ní-ɔ̀lɛ. Képah náh pɩ, à kɩ núkúlɛ n ɩ̃inki, té kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃́ ó ye,
yé náh fɛ̃ tɔ̃ kwrɔ n pɩ n pi Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.

25 Képah ye ń kɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yáh nɛ wɛ n yɔ̃ [té wɛ
n wɔ] n pi sɔ̃, té kɩ mɛ min sɔkɔ, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃. Névi min tyí
náh tah kal yɔ̃kelɛ di? Wil tɔ tyí náh tah kal flɔlɛ di? 26 Yé yah kèpyelɛ yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ kɛ̀;
sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ; sè náh se mó tɔ̃ sèmukɔlɛ n koh n
sah díké sɔkɔ; té yé Sú Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ yépi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal kèpye yɔ̃ náhnáh di?
27 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kwéy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ gblɔ̌y min yɔ̃, ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ gbɔ̃̀ yɔ̃? 28 Ǹtɛ
kwâh nɛ̂ fɔkɔ sɔ̃nɔ mɛ yé tyí yé mɔ mɔ flɔ tyí sɔkɔ wɛ́? Yé yah fílkɩ̀ fí pɩ dùkùlɛ swɛ̃y
sɔkɔ kɛ̀: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ, sè náh se mó tɔ̃ flɔlɛ n fí. 29 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ Salomo tàh fyé yah yɔ̃, à náh flɔ wɛ mɔ yah nónó-á plɛ nɔ fílfí nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
30 Liyel yɔ̃ sɛ̃́nyɩ̃-ńkɛ̃́pú nɔ́pi. Fílkɩ̀ nɛ̂-á swɑ̃h sɔkɔ kwɛynɛ, té kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̂nɛ,
Liyel-á képah fí pɩ pallɛ sɛ̃́ à, yépi wɔ se pyě à kɩ yɛ kóhnmɔnɔlɛ kal plɛ́ntnɔɔ? 31 Yé
káh yé fɔkɔlɛ n sõ yè pɔ nɛ n yo nɛ, kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ yɔ̃ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ
wɔ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ mɔ yé wil sɔkɔ nɩ? 32 Yé náh wɛ di, Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃́pú ye
ńkɛ̃́nɛ nɛ n yah n kɔ̃ sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yé Sú nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃, à pɩ̃ nɛ yɩ̂ nɔ́pi pól
yétɔ̃̂-á mɛ yé tɛ̃ dò. 33 Yé Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kɔ̃, ànɛ̂ wǎh mɛ nɛ̂ tyí. Képah sɔkɔ, à
kɩ yî tɛ́lɔ́ tɔ pól dohnɩ yé kɔ̃. 34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ ńsɔ̂ tyí sɔkɔ. Yé ńsɔ̂ tyi sah ńsɔ̂
yah. Swɔ̃ swɔ̃ pól ànɛ̂ sé yɔ̃́tyí ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sấhpú kɔ̃ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke

1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n pi. 2 Yé náh wɛ di, yáh no
tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃́, sɛ̃́ ye Liyel kɩ n tuke n pi yé tɔlɛ. Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, yé
tɔ tyí kɩ n sãh n pi kénɛ dú ólɛ. 3 Á pɩ sɔ̃́ tɛ́ ǹdan wɛ á yṹnpi yĩ́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ
yĩ́ sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ pĩ? 4 Á kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ yo á yṹnpi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki
à kɔ̃ ǹ yĩ́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛ mó tɔ̃ mɛ áwɔ yĩ́ sɔkɔ? 5 Fɔ̀kɔ̀pȉl névi. Á yĩ́ sɔkɔ dàhnpɛ
ǹgbò wilki. Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃́ n yah pallɛ kɩ á yṹnpi yĩ́ sɔkɔ ǹdan wilki.
6 Yì nónó-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, yé káh sélɛ névyelɛ n kɔ̃ nónó-á mɛ pãhlɔ tyí kɔ̃lɛ, pè
kɔ̃ pè káh n pɔ pé yey vi yé tyí képékèyɔ̂. Yé káh mó tɔ̃ yî kètǎrnɔlɛ névyelɛ n kɔ
nónó-á mɛ slo tyí kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ n suki n sɔkɔ sé yɔ̃.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sấhpú kɔ̃ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyí

7 Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n kɔ̃, yé kɩ n wɛ. Yé wùkahlɛ n mɩ, kè kɩ
n yɩkɩ n mɔ yélɛ n kɔ̃. 8 Yé náh wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃
n wɛ. Nɛ̂-à wùkah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃. 9 Nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pídĩ́-à búrn ni ǹ
tyí à kɩ dáhkȉlɛ à kɔ̃? 10 Képah náh pɩ, wàh yɛ̃́nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃? 11 Yépi
nónó-á nɛ́pɛ̂llɛ, yé yé wɛ̃́npȉ kɔ̃́nɔ́ yah wɛ yípéplɔlɛ. Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ, yé Sú Liyel
nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹmɔ kɩ yîlɛ sé nípú kɔ̃ nónó-á plɛ kal yépi tyílɛ dò.
12 Yáh mɛ ké tyí nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé tyí. Sɛ̃́ ye
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sấhpú kɔ̃ dé-ńsah wǒkè ànɛ̂ dé-ńsah fĩ́ĩ tyí yɔ̃

13 Yé nɛ n de dé-ńsah fĩ́ȉlɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃́kì nɛ̂-á n yuku tyí yíkínɔ́ tɛ̃-ǹsah, ké
kɔ́lɔ́ mɛ fàhfàh, ké dé-ńsah mɛ wòo. Képah sɔkɔ dépú mɛ dò. 14 Ŋ̀tɛ wɛ̃́kì nɛ̂-á n
yuku tyɛ́-ńkɛ̃́ min tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ táhnɔ́lɛ, ké dé-ńsah mɛ fĩ́ĩ. Ké wɛ́ndepu náh
mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sấhpú kɔ̃ Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobe tyí yɔ̃

15 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobelɛ. Pàh n pi yé tyí, pě pé gblɔ̃̌y pɩ
mámm képyéǹì tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ tɛ̃ yɔ̃ sɔkɔ, pè mɛ pékénɔ́lɛ gbɛ̃́npãhlɔ sɔ̃́. 16 Yé kɩ
pè pĩ n pi pé tyípínɔ́ sɔkɔ. Yɛ̀rɛsɛ̃́ náh fɛ̃ n wɛ n gbɛ kahrɩ sɔkɔ. Sènsóké pye tɔ náh
mó fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃́kì sɔkɔ. 17 Sésân pèplɔ pól n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́ séswɔ́ntùkù
wɔ mó n syi pye túkúnȉnɛ. 18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúnȉnɛ. Séswɔ́ntùkù tɔ
náh mó fɛ̃ n syi pye pèplɔlɛ. 19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syi-ńkɛ̃́nɛ pye pèplɔlɛ, kè n kãm ǹ min
n dah n mɔ nyàh sɔkɔ. 20 Sɛ̃́ ó ye yé kɩ n pĩ n pi Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobelɛ pé tyípínɔ́
sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sấhpú kɔ̃ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pínɔ́ tyí yɔ̃

21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃, TƐ̃̀ ŊGBƐNƐ pé pól sɔ̃́ kɩ Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ yɔ̃ n pi dɛ́. Ŋ́ Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyɔ̃, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pípú ó ye kɩ yɔ̃ ké
nɔlɩlɛ. 22 Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ, névye náhnáh kɩ n yo n pi ń tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
ńmɔ yĩn yɔ̃ kó lésɔ̃ pé n syi n yo Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ nɩ? Ŋ́mɔ yĩn yɔ̃ kó lésɔ̃ pè n nɛ n yĩni
n wilki sétȁnnɛ névye sɔkɔ nɩ? Ŋ́mɔ yĩn yɔ̃ kó lésɔ̃ pè n nɛ n pɩ gbȉlnɔ́ náhnáhlɛ nɩ?
23 Ŋ̀tɛ mé kɩ yo pé tyí nɛ, mé náh pélɛ n pnɛ póllɛ. Pè gbɛ mɔ ńnɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
dêl pípú nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sấhpú kɔ̃ vì duke nȋnɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yɔ̃

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, tɛ́ mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékɑ̃́m
névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbɩ̃́ yɔ̃. 25 Pɩ̃̀ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ
wɔ̀kɔ̀ tyí, pɩ̃́nyɑ̃́hkí tɔ mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ kăh sɔ̃̀ sõ légbɩ̃́ yõ sɛ̃, képah ye kè
náh syɩkɩ. 26 Ǹtɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh tɛ́ à náh mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ
nɛ lékɑ̃́m kɛ̃ névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ sèmɩ̀yɑ̃́hrí yõ. 27 Pɩ̃̀ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à
kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pɩ̃́nyɑ̃́hkí tɔ mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, kè mɛ syɩkɩ à pirki
kwɛ pnɛ́pnɛ́.

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kõ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû gbɑ̃̀n du ǹ névye kwɔ́nɔ́
dùkùlɛ. 29 Yé náh wɛ di, ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkù náh sɔ̃̀ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú
tyí kɔ̃lɛ dɛ́, kè sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ képah ye.

8

Tótɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lɩ yõ à tiki pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ nɔ de à
gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, wàh mɛ ké tyí wăh kɩ fɛ̃ pé dɛ
mɔ pé kõ pé pɩ yályál Liyel yah. 3 Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ ǹ gbɔ̃̀ nɔ à tũ ǹ tyí, tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ dú ńyân núkú tyɛ. 4 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yĩ mè yɑ̃h nɛy tyí dɛ́. Tɛ́ kyɩ á gblɔ̌ynɛ sárká syínwɩ̀lkɩ̀-ò wɛ̃kɩ.
Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótɑ̃m dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyɩ képah wilki, nɛ̂-á kɩ kélɛ
pè wɛ̃kɩ nɛ wáh dɛ.»

Wrome sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ tɔ̃̀npɩ dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Wrome sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ pɔ ǹ tnɔ̂
tɛ́ à ni 6 nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé tɔ̃̀npɩ dɩ̃́-á mɛ sɛ̃nɔ́lɛ gbô sɔkɔ wil kúnɔ́ ńyânnɛ ǹ sɔkɔ. Wăh
mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂. 7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ à dɛ mɔ.
8 Ǹtɛ kénɛ dɩ̃́ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, péwɔ-á fɔ̃́rɔɔ kah ǹ dénɔ́lɛ pé gbô sɔkɔ. Ǹkɛ̃
à wɛy núkú ó yo, tɛ́ pé tɔ̃̀npɩ-á kɩ dɛ. 9 Ȁ kó wɛ nɩ, yɔ̃̀tɑ̃m-á mɛ péwɔ tyí, tɛ́ péwɔ
tɔ mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à sɔkɔ! Tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí
nɛ, à pɔ! Tɛ̃ n pɔ. Pâh yo pé yɔ̃ tyí nɛ, à tir mè pɩ! Ȁ kè pɩ. 10 Képah sɔkɔ, Yesu-á
kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, sè ǹ gbɑ̃̀n kah du. Ȁ mɛ yo ǹ sɔ̃̀ tɛ̃pú tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n
yo yé tyí, mé náh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ǹgbɛ̃ mè dùkù névi wɛ yah Yisrayel no ńtɛ̃ fyé sɔkɔ.
11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névye náhnáh-á kɩ wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, kɩ pɔ yõke yõ wɛ̃
tyí Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel tɔ̃rí tyah sɔkɔ. 12 Ǹtɛ Yisrayel no
nónó-á sɔ̃̀ yĩnɛ dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃rí tyah sɔkɔ, pépi kɩ wũ kégbɔ́ fɛ̃ntɩ̃̂ sɔkɔ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á
gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.» 13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mè tyí nɛ: «Á
syɩ nɛ n yuku á tɩ̃̀nnɛ. Wáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɛ̃, wáh nɛ̂ yah kõ, kè kɩ pɩ á tyí.» Nɛ́npɔ́ swɔ,
ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́ núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, tɛ́ kyɩ Pyɛrɩ dɛ́nsê wɛ sɛ̃nɔ́lɛ wílvyɑ̃́hnɩ̀nɛ. 15 Yesu
mɛ tũ pi gbɔ̃̀ tyí, wílvyɑ̃́hnɩ̀ núkú à fin mɔ. Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ yuku tyah n yah n dah
n mɔ Yesu tyí sɔkɔ.

16 Gbɩ̃́yĩ-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyí sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ. Ȁ
mɛ ǹ vyɑ̃h wɛynɛ sétɑ̃̀n nɔ́pi yĩni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yámpú télɔ́ pól dɛ mɔ. 17 Ȁ képah

pɩ Liyel tẽntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À ye á
yèvyãhrɩnɔ pól tɔkɔ to á yõ, tɛ́ á yamnɔ pól tyɛ.»

Nónó-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Yesu sɔ̃̀ tẽ

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbĩ sɛ̃́, à nɛ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú àwɔ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ. 19 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò
dɩ̃́, páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tẽ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ ǹ yúkú-ńtɑ̃̂n pól sɔkɔ. 20 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Gbɛ̃́npãhlɔ tyí pĩ̀ mɛ. Kèpye tyí syɛ̀ mɛ. Ǹtɛ Névi Pídɩ̃́ tẽ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtẽ
náh mɛ.» 21 Képah tẽnɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ tɔ̃ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, à yɛ pâh pɔ pé sú
lékó ǹgbò yĩ tɛ. 22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ sɔ̃̀ tẽ, ǹ tɛ́ n yɛ nɛ́kyî kɔ̃ pè pé lékyîlɛ
n yĩ.»

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ pè sɔkɔ. 24 Dŏ yɑ̃́hpékè yɔ́
núkú kɔ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ krótókè yõ n tyah yĩ́nɔ́lɛ ni sɔkɔ. Ǹtɛ Yesu wɔ sɔ̃̀ mɛ n
dɔ. 25 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ kyɩ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ ńkɛ̃́, Tẽ ǹgbɛ̃, à
pé pwah mɔ oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́! 26 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ
tɛ́ tíkí yé tẽ? Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃̂pú nɔ́pi.» Képah tẽnɛ, à yuku à dírí kɔ̃ yɑ̃́hkí ànɛ̂ ni
yõ, tyah núkú pɩ sṹmm. 27 Képah tẽnɛ, kè kah pɩ gbɛ̃̆ndùǹìnɛ pé tyí. Pè mɛ tyah yo
tũ wẽ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ tɛ́ yɑ̃́hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Dîbî nɛ́pĩ̂ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kyɩ yĩni tẽ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ Kadarɩ tãn sétáh yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, díbí
nɛ́pĩ̂ nímí mɛ wil léyɑ̂l wrɔ́ sɔkɔ à pɔ à yohnɩ sétɑ̃̀nnɛ pé sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tẽ tyí,
nɛy náh sɔ̃̀ mɛ fẽ n sɔkɔ nénpɔ́ wɛ̃̆kìlɛ. 29 Păh pɔ à yohnɩ, pè tyah n de n syi nɛ, Liyel
Pídɩ̃́, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ? À se pɔ ásɔ̃̂ pépi fõh yĩnnɛ ké gbĩ́ nɔ́-ńkɛ̃̂ sɔkɔ
nɩ? 30 Tɛ́ kè sɔ̃̀ pɔ yĩnɛ sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah n yõ n kɔ̃ fɩ́ɩ́ kwéy pélɛ. 31 Sétɑ̃̀n
nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, wàh kɩ sé yĩni wilki díbí nɔ́pi sɔkɔ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyɩ n de sel nɔ́pi
sɔkɔ. 32 Yesu mɛ nɛ, sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí nɔ́pi sɔkɔ à kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ.
Sel nɔ́pi pól núkú wil yɔ̃̆lɩ yɔ̃̀tah, à to tiki tùkùtùkù à kyɩ de yɔ sɔkɔ à ku. 33 Képah
tẽnɛ, sel nɔ́pi fẽ̆pu mɛ to de kwil sɔkɔ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh no tyí, à tahlɩ tir nɛ̂-á pɩ
díbí nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi tyí sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ nónó sɔkɔ. 34 Képah sɔkɔ, kwil tãn pól wil kyɩ Yesu
yohnɩ. Păh fyɔ̀ à wɛ, pè à ni nɛ à yal pépi sétáh yõ.

9

Sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ kah à sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ.* 2 Nósyɔ́
mɛ sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ twah sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ́ yõ à pɔ ǹ tyí. Wăh kè wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à yo
sèkùkù dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń pídɩ̃́. Á tyípêl pínɔ́ ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
3 Képah tẽnɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú yísyɔ́ tyah n sõ nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ n yo n de Liyel
tyí dɛ́. 4 Ǹtɛ Yesu-á pé sõnɔ pĩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ sõnɔ túkúǹìnɛ yé
sɔkɔ sɛ̃́? 5 Mâh yo sèkùkù dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: ‹Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ.› Képah náh pɩ, mâh yo
ǹ tyí nɛ: ‹Yuku nɛ n kɔ.› Dlo mɛ nɛ̂ tẽ yónɔ́ sɔkɔ kal? 6 Ǹtɛ mé kɩ tir yɔ́ pɩ yé kɔ̃ yé
kɩ pĩ nɛ, tẽ̆nwɛnɔ-á mɛ Névi Pídɩ̃́ tyí sétáh yõ kɩ fẽ tyípêl yɔ̃ mɔ.» Tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù

* **9:1** 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Kapɛrnayumi ye.

mɛ̀ tyí nɛ: «Yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.» [7] Dɩ̃́ mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô.
[8] Tɔ́wû-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki wǎh sɔ̃̀npílɛ tɛ̃́nwɛnɔ
mɛ̀ dùkùlɛ névye kɔ̃.

Yesu Matye ye pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ

[9] Yesu-á yal nɛ́npɔ́ té n sɔkɔ, à dɩ̃́ yɔ́ wɛ à mɛ kɔ̃ tɛ̃ mɔ́rílɛ n syi mɔ́rí syí-ńsah sɔkɔ,
pè n ye Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» Á mɛ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. [10] Képah náh,
Yesu-á sɔ̃̀ mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ Matye gbô, mɔ́rí syípú náhnáh ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú
tɔ pɔ n yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. [11] Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè yo
Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ té pé kwɔ́-ò dɩ̃́ n yõ mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kɩ̀
kɔ́-ńkɛ̃́púlɛ wɛ̃ tyí nɩ? [12] Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyí nɛ: «Névye nónó-á mɛ
lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̂̃ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh ǹ yétɔ̂̃lɛ di? [13] Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Yâh wɛ̃ yɑ̃mnɛ n yah, képah tyí nɔ ńmɔ tyí kal yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ ńnɛ n kɔ̃.› Yé
kyɩ yé fɔkɔnɩ mɔ yah képah tyí sɔkɔ, yè ké kɔ́r pĩ. Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ
n sõ nɛ nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi yé-ńsah dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pĩ nɛ typêl
pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyîdɩ̃lɛ

[14] Képah sɔkɔ, Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ té à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃́ té
pépi ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú níkɩ̃̀lɛ n tɛ̃ té ǹmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ níkɩ̃̀lɛ n tɛ̃ nɩ? [15] Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ: «Pǎh nónó ye fúr yõke yõ yĩnnɛ, pépi se kɩ fɛ̃ pé yey kwɔ sah pɛ
mɛ gbɩ̃́nɛ pé nɩyɔ̃́? Ǹtɛ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n tɛ̃ n wilki n pi pé nɩyɔ̃́.
Légbɩ̃́nɛ, pè kɩ níkɩ̃̀lɛ n tɛ̃.
[16] Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m à fwɔ̀dyàh min. Yé náh wɛ di, fwɔ̀sɑ̃n mɛ̀ kɩ
fwɔ̀dyàh mɛ̀ yɔrɩ tɔ, wɑ̃n ó kɔ̃ kè kɩ tõ mɔ ké tɔ́nɔ́ yõ. [17] Dɩ̃̀vɛ̃ sɑ̃́n tɔ náh yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ
pley dɩ̃ sɔkɔ. Wâh képah pɩ, dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi sɔkɩ, dɩ̃̀vɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ
tyí kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ kàh dɩ̃̀vɛ̃ sɑ̃́nnɛ, pley snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah sɔkɔ, kèyǎh ńtɛ̃ náh
n yɩkɩ.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sɛ̂npir yɔ́ lékó yîlkînmɔnɔlɛ

[18] Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, té
gbètukunɔ di ǹ yah, té yo ǹ tyí nɛ pé pisê-á yah kwlɔ núkúnúkú sɛ̃ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyɩ
ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yõ, wǎh kɩ min wɛ. [19] Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ yuku dɩ̃́ sɔ̃̀ tɛ̃.
[20] Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyé-ńkɛ̃̂nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. Pi mɛ̀ mɛ nɔ de Yesulɛ
ǹ náh tɩ̃̀nnɛ, à pɔ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyɑ̃h tyí. [21] Yé náh wɛ di, à sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ
nɛ páh kɩ tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ ńtɛ̃ ó tyí, páh kɩ dɛ. [22] Yesu-á ǹ yah vi té à wɛ, à yo ǹ
tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń pisê. Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi
núkú dɛ.
[23] Tɛ́ Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ gbô, à yikɔ fɩ̃́bípú wɛ té tɔ́wû wɛ pè mɛ n
pɩ wrǒwrǒ. Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: [24] «Yé wil ásɔ̂̃. Pípír náh ku, dɔy† sɔkɔ ye
ǹnɛ.» Ǹtɛ pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko. [25] Pǎh tɔ́wû wilki mɔ tɛ kégbɔ́ sɔkɔ, Yesu mɛ de
yuku wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, té pípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, pípír yuku. [26] Yĩ mɛ̀ pínɔ́ tyí tyah n yɑ̃h kénɛ
mara ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yɩ̃́tũbi nɛ́pɩ̂̃ nîmî yîsyɔ́ yɩ̃́ yíkínmɔnɔlɛ

† **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sɔ̃̀ dɛ́. Pípír sɔ̃̀ ku kègbɩ yõ. Ǹtɛ Yesu-á sɔ̃̀ pĩ nɛ páh kɩ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ sɛ̃́, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

[27] Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yı̃́tũbi nɛ́pı̃̂ nímí yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ tɛ́ mɛ yo tũ
léyy nɛ, Davidi Pídı̃́, à pé yãm yah. [28] Yesu-á pɔ yı̃ni tɛ̃ gbô sɔkɔ, yı̃́tũbi nɔ́pi mɛ nɔ
de ǹ tnô. Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, pè se sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á kı fɛ̃ pé yı̃́ yıkı mɔ nı? Pè
mɛ nɛ, àwe-á, Tɛ̃ ǹgbɛ̃. [29] Képah sɔkɔ, Yesu tũ pé yı̃́ tyí tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɔ̃́, tɛ́
nɛ̂ yah kɔ̃ ń tyí, Liyel kè pı yé tyí sɛ̃́.» [30] Képah tɛ̃nɛ, pé yı̃́ yıkı mɔ. Yesu mɛ pè gbah
sni nɛ, pè pé gblɔ̃̌y tɛ̃, pè káh n yɛ nɛy pı̃ ké sɔkɔ dɛ́! [31] Ǹtɛ pé wı̃̀lntɛnɔ ǹsɔ̃́, pè kyı
tyah Yesu yı̃́ngbílɛ n yo n kɔ̃ kénɛ mara pól sɔkɔ.

Dı̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ vyãh-á sɔ̃̀ mɛ gbínɔ́lɛ

[32] No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, nósyɔ́ pɔ dı̃́ yɔ́lɛ Yesu tyí, nɛ̂-á sétõ yɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ à
kɔ̃ à pı kèdɔ̀kìlɛ. [33] Yesu-á núkú sétõ mɛ̀ yı̃ni wilki dı̃́ mɛ̀ sɔkɔ, dı̃́ tyah n wɛkı. Kè pı
gbɛ̃̌ndùǹ̀ɛ tɔ́wû pól tyí, pè mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pépi náh ǹsɔ̃̀ntɛ̃ dùkù wɛ yah Yisrayel
sɔkɔ póllɛ. [34] Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú wɔ sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ gbɔ̃̀ yõ-á à n yı̃ni
sétã̀nnɛ.

Tɔ́wû yãm mɛ Yesu tɛ̃

[35] Yesu lésõ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlópı̂ póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Liyel ní-ńtã̂n
vì sɔkɔ, mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo Liyel tɔ̃́rí tyí yõ, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n
dɛ n mɔ. [36] Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé yáh-ńsah mɛ tyɛ á kı nɛ yípɛ̂y
sɔ̃́ fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyí, pé yãm à tɛ̃. [37] Képah sɔkɔ, à yo ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ
tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̃̀npıbılɛ kwéy. [38] Kǎh pı sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á sèmukɔ nɛ́tɛ̃̀nɛ,
yé à ni à tɔ̃̀npıbı tɛkı n mɔ sèmukɔ tɔkɔ yı̃nnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimı̂nɛ

[1] Sõ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí ye pɔ, tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ pè sétã̀nnɛ n
yı̃ni, pè mó yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ. [2] Kénɛ nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye
à pı ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. Pé yni wɛ yɔ̀: Kè tyah Simo tyí, nɛ̂-á pè yı̃n dyı à kɔ̃ Pyɛrılɛ,
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̌ndı̃́ Andrelɛ, à tahlı Nsyakı ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̌ndı̃́ Nsyɔ̃ tyí, pépi nónó-á Nsebede
dı̃́npı̃̀lɛ, [3] à tahlı Filipi ànɛ̂ Bartelemi tyí. Toma sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ ànɛ̂ Matyelɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀
mɔ́rí syí-òlɛ, à tahlı Alfe pídı̃́ Nsyakı tyí ànɛ̂ Tadılɛ, [4] ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sú fɔ̃́ vyãh
syípú sɔkɔ yɔ́lɛ, à tahlı Nsyudası Yisikariyɔtı tyí nɛ̂-á pɔ pı pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimı̂ tɛ́kínmɔnɔlɛ Nìvìnì tir yɔ́-ńsah

[5] Nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye Yesu tõ tɛ́ kè gbah yo pé tyí nɛ: «Yé káh kyı névye tı̃̀nnɛ
nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, ànɛ̂ yé káh de Samari tãn kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. [6] Yé nɛ n yuku
Yisrayel no wɔ tı̃̀nnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nì mɔ́npunɔ tyí kɔ̃lɛ. [7] Yáh kı n yuku
wɛ̃̀kì yõ, yé nɛ n yo n yuku nɛ, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yı̃ni tɛ̃ tɛ. [8] Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé
lékyı̂lɛ n yilki n mɔ. Yé tótãmnɛ n dɛ n mɔ pé dú ńyân sɔkɔ, yè mó sétã̀nnɛ n yı̃ni n
wilki névye sɔkɔ. Yáh wɛ syi nɔ̀nɔ́lɛ sɔ̃́, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ sɛ̃́.
[9] Yé káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ yé yõ. [10] Yé káh pley, ànɛ̂ fwɔ̀mɔlɔ ní-ònɔ́, ànɛ̂ lékyêh, ànɛ̂
lépló tɔkɔ kɔ́lɔ́ yı̃nnɛ. Yé náh wɛ di, tɔ̃̀npı yı̃nɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yõke yɔ̃́nɔ́lɛ.*
[11] Yâh kyı de kwíl-ǹgbɛ̃ képah náh pı kwílpír nɛ̂ sɔkɔ, yé nɛ́gbí yah kɔ̃ yè twah tɛ̃
tyí. Yé mó tɛ̃ tɛ̃ tyí, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí kénɛ kwil sɔkɔ. [12] Tɛ́ yâh kyı n de kéte
nɛ̂ sɔkɔ, yé yo pé tyí nɛ yèvını nɛ mɛ pé yõ. [13] Kénɛ kéte tãn-à fɛ̃ syi yé twah pé tyí,

---

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tãn 9.14 ; 1 Timote 5.18.

yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ mɛ pé yõ. Ǹtɛ pàh yahle, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ ké syɩ pɩ yé tyílɛ. 14 Yâh de gbô
nɛ̂ sɔkɔ képah náh pɩ kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yahle nɛ yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy
nóhnɔ́lɛ, yâh n yal, yé yé gbyɛ̂̃h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. 15 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil ànɛ̂ Gbomɔrɩ kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n
nɔ n pi kénɛ kwil tyílɛ.»

Yèvyãhrɩ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi

16 «Yé yah, yé mɛ á kɩ nɛ képyɛ́nɩ̀ sɔ̃ ńmɔ n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃́npãhlɔ nɩyɔ̃́. Yé nɛ mɛ
lékɑ̃́m névyelɛ áswɔ̃ plɛ́y tyí kɔ̃lɛ, yé fɔkɔ mó nɛ mɛ pérpér tı̃tí sɔ̃. 17 Yé yé gblɔ̌ynɛ
n kyɔmɩ névyelɛ dɛ́. Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n ko
yèfõhlɛ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ. 18 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ kwíltãm yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm
tyí ńmɔ yı̃nnɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ ńmɔ tyílɛ n wɛ n yo pé tyí, à tahlɩ névye tyí nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 19 Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ yáh
nɛ n yo n wil n pi sɔ̃, ànɛ̂ yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ nɛ̂ yo n pi, ké sõnɔ kɩ de yé sɔkɔ
nɛ́npɔ́ swɔ. 20 Yé náh wɛ di, yé yah yı̃́ı̃́ wɛlɔ náh yé kɩ n wɛkɩ dɛ́, Sú Liyel Mirki ye kɩ
tɛ̃ yé yahlɛ yé kɩ n wɛkɩ. 21 Névye kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pé yṹnpyélɛ n tɛ̃ n ko n mɔ. Súbí tɔ
kɩ sɛ̃́ntɛ̃̆nɛ n pɩ pé wɛ̃́npı̀ tyí. Wɛ̃́npı̀ tɔ kɩ pé dúbípú tyí yahle, tɛ́ kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pélɛ
n ko n mɔ. 22 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yı̃nnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́
tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. 23 Pàh yélɛ n fõh kwil yɔ́ sɔkɔ, yé sɔkɔ kèyǎh sɔkɔ. Kègbɩ
yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídı̃́nɛ, yé náh tɔ̃̀nı̀ Yisrayel kwlo pól kɔ n kɔ̃
n tɛ n pi tɛ́ mé kɩ pɔ.

24 Tir sɑ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɔ̃̀npɩ tɔ náh n kal n pnɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ. 25 Tir
sɑ̃́h-ò-à pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kɔ̃lɛ, kè kɩ yı̃nɛ. Tɔ̃̀npɩ tɔ-à pɩ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ, kè kɩ yı̃nɛ. Névye-
á fyɔ̀ mɛ kéte tɛ̃ dı̃́ ńtɛ̃nɛ n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ), ǹ kéte tɑ̃n wɔ
se pyě pè kɩ yɛ gbyɔ̀npekenɔlɛ? 26 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ. Yé náh
wɛ di, tyípı̆l yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi wı̀lkı̀nmɔ-ńkɛ̃́nɛ. Sètı̀̃n sɔ̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi
pı̃́-ńkɛ̃́nɛ. 27 Máh tyi nónónɛ n yo yé tyí fɛ̃́ntṹ sɔkɔ, yé sélɛ n yo n wilki n mɔ tyah
kyòo yah. Tyi nónó-á n plɔ n yo yé tyí yé níkílɔ́ yey, yé sé kwnínɛ n kɔ̃ gbɛ̃́ntı̃̂n yõ.
28 Yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á névyelɛ n ko mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ ǹ min
ko mɔ n pi. Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ min tɔ min dah mɔ ní-ńkɛ̃́
nyàhnpèkè sɔkɔ, yé ǹmɔ wɔ tíkílɛ nɛ n pɩ. 29 Ǹtɛ̃̆npînɔ́ nínɔ́ n yãm pópíki pɔ́ núkú
ólɛ. Ǹtɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n syɩkɩ sétáh, nɛ́ yé Sú Liyel náh ké wɛ̃̆kı̀ kɔ̃. 30 Ǹtɛ yépi
tɛ̃ wɔlɛ, yé yɔ̃̀yén ńtɛ̃ pól dan mɛ pı̃́nɔ́lɛ Liyel tyí. 31 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh tíkílɛ n pɩ, yépi
tyí náh tah kal ǹtɛ̃̆npı̃ kwı̃nki tyílɛ di?

32 Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yı̃́ yah nɛ páh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ kè yo dal
mɔ ń Sú yı̃́ yah nɛ̂-á mɛ yı̃̂nyõ, nɛ tɛ̃̆-á mɛ ńmɔ tyí yõ. 33 Ǹtɛ nɛ̂-à yahle névye yı̃́ yah
nɛ pé náh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ yahle ń Sú yı̃́ yah nɛ̂-á mɛ yı̃̂nyõ, nɛ tɛ̃ náh mɛ
ńmɔ tyí yõ.»

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ kèkõyɔ̃́

34 «Yé káh wɛ nɛ yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ dɛ́. Yèvɩnɩ náh mé pɔ mɔ́-ńsah
sétáh yõ, gbɛ́kínɔ́ wɔ ye pyě. 35 Mé pɔ dı̃́ ànɛ̂ ǹ sú wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sênpir ànɛ̂ ǹ yṹ
wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sê ànɛ̂ ǹ pɛ yṹ wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah. 36 Névi gbô tɑ̃n ye kɩ pɩ ǹ sépɛ́bílɛ.

À á gblɔ̌y dyɔ yı̃́ı̃́ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̀ tɛ̃

37 Névi nɛ̂ sú, képah náh pɪ ǹ yṹ tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ
ńmɔ tyí yõ. Névi nɛ̂ píɗ́ĩ, képah náh pɪ ǹ písê tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ
à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ. 38 Névi nɛ̂-à ǹ syɪ syɪ dahnɪ twah ń sɔ̃̀ tɛ̃́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à
nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ. 39 Névi nɛ̂-á nɛ páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɪ tɛkɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min
sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɪ ǹ min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nîpú tɔ̃́nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ
mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. 41 Névi nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɪ dyah tɛ̃nɛ. Névi
nɛ̂ tɔ-à nɛ́gbí tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ nɛ́gbílɛ, nɛ́gbí dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɪ dyah
tɛ̃nɛ. 42 Kègbɪ yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à nívínɔ́ ńgbíyĩ́nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ fyé kɔ̃ à wɔ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɛ̃́h-òlɛ, tɛ̃ náh n tɛkɪ n pi ké lédyáhní sɔkɔ
póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwãh sah ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí kɔ̃ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal
nɛ́npɔ́ à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɪ kwɔ́nɔ́lɛ n pɪ tɛ́ Nìvìnì tirlɛ n yo.

Wèlnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃-á pĩ̂kĩ̂nyahnɔ nɛ̂ pɪ Yesu Krista tyí sɔkɔ

2 Wèlnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ tɛ́ Krista tyípínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ noh. À mɛ ǹ tɔ̃̀
sɛ̃́hpú yísyɔ́ tõ pè kyɪ à piki yah nɛ, 3 ǹmɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kɪ sɔ̃̀ n pɔ n
pi, tĩ̂ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɪkɪ nɪ? 4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Tyi nónó-á yé n nohnɪ
tɛ́ sélɛ n yah yɔ̀, yé kyɪ sè yãh Nsyɔ̃ tyí nɛ, 5 yĩ́tũbi yĩ́-á mɛ n yɪkɪ n mɔ, sèkukubi
mɛ n kɔ tómtóm, tótãm mɛ n dɛ n mɔ, níkítũbi mɛ n nohnɪ, lékyî mɛ n yilki n mɔ,
ànɛ̂ Nìvìnì tir mɛ n yo n kɔ̃ yãm tãn tyí. 6 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à kɪ névi nɛ̂ kɔ̃ à ń yõ sɛ̃́nɔ́
yáhle-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ wɔ tyí nɔ.»

7 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á pé syɪ sɔkɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu tyah Nsyɔ̃ tyílɛ n yãh tɔ́wû tyí nɛ
ńkɛ̃: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɪ yah gbɛ̃́nnɪ sɔkɔ? Fílkĩ̀ yɔ́ se yɛ̃́hkí mɛ n fĩ n kɔ̃? 8 Ǹtɛ kwâh
nɛ̂ mɛ yé kyɪ yah wɛ́? Dĩ́ yɔ́ se nɛ̂-á mɛ fwɔ̀tǎhnì mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tõ fwɔ̀tǎhnìnɛ n
mɔ, pépi mɛ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ dò. 9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɪ yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
yɔ́ se? Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ sɛ̃-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ. 10 Yé náh
wɛ di, Nsyɔ̃ tyí ye wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Liyel-á nɛ: ‹Yah, ńmɔ Liyel
kɪ ń tɛ̃ntɔ̃ névi tɛkɪ mɔ á yahlɛ, à kɪ pɔ á wɛ̃kì tõ sah.›* 11 Kègbɪ yõ mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ, sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Wèlnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á tyĩ́ĩ kal Liyel
tɔ̃́rí nɔlɪ yɔ̃́pú sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ kal ǹnɛ. 12 Tɛ́ à tɔkɔ Wèlnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃ gbĩ tyí, pópó à
pɔ syɪ núkúnúkú tyí, Liyel tɔ̃́rí nɔlɪ mɛ n wɛ n yõ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ. Táhnsàhpu ye
n wɛ kélɛ. 13 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ
n yo, pópó à pɔ syɪ Nsyɔ̃ gbĩ tyí. 14 Yáh kɪ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, Nsyɔ̃ ye Yeli mɛ̀nɛ, nɛ̂
pónɔ́ tyí-á sɔ̃̀ yɔ́nsàhnɔ́lɛ.† 15 Nɛ̂-à kɪ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.

16 Mé kɪ kwɛy gbĩ névye tɔkɔ sãh nɛ̂nɛ wɛ́? Pè mɛ á kɪ nɛ wɛ̃npĩ̀ sɔ̃ kɔ̃ tɛ̃ tɔ́wû
tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo n mɔ pé no tyí nɛ, 17 pépi-á yɪkɪ fĩbɪ pé tyí, tɛ́ pè náh yi.
Pé tɔ̃ kũ yìkì gbɪ mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo. 18 Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ névye tɔ mɛ n pɪ. Yé náh
wɛ di, Nsyɔ̃-á lésõ pɔ, à náh mɛ yõke yèsyìkìlɛ n yõ, à náh mɛ ɗìvɛ̃nɛ n wɔ. Képah
tɛ̃nɛ, pè nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ. 19 Ǹtɛ Névi Píɗ́ĩ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yõ pallɛ tɛ́ n wɔ pallɛ.

* 11:10 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1. † 11:14 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23.

Pè mɛ tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɩ ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kɔ́dɩ̃́-á ǹnɛ.
Ǹtɛ Liyel lékɑ̃́m-á n tɔkɔ à tyi nónónɛ n pɩ, sé pal n pnɛ sé tɔ̃ n sah n pɩ dùkù sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkɩnɔlɛ Kalile mara kwlo yǐsyɔ́ yɔ̃

[20] Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ ǹ gbɩ̃̌lnɔ́ kan pɩ kwlo nónó sɔkɔ, à tyah n kah n wɛkɩ sé
névye yɔ̃, pǎh sɔ̃́npílɛ yahle pé tyípêl pínɔ́ yálnmɔnɔlɛ. Á nɛ: [21] «Pèkè mɛ yé yɔ̃,
Korasini tɑ̃n. Pèkè mɛ yé yɔ̃, Betisayida tɑ̃n. Ŋgbǒ gbɩ̃̌l tyi nónó-á pɩ yé tɩ̃̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-
à sɔ̃ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ tɑ̃n tɩ̃̀nnɛ, pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki
syɩ̃̌lɛ à pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ di mónɔ́lɛ. [22] Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey
tuke sɔ̃lɛ, Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ tɑ̃n‡ fɔ̃̋hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ. [23] Tɛ́ yépi-á dò
Kapɛrnayumi tɑ̃n, yé se mɛ n sɔ̃ nɛ yáh kɩ dɔkɔ mɔ yɩ̃̂nyɔ̃? Póllɛ, yé kɩ tiki mɔ yuku
fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah. Yé yah, gbɩ̃̌l nónó-á pɩ yé tɩ̃̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sɔ̃̀ mɛ pɩ Sodɔmɩ
tɑ̃n tyí, Sodɔmɩ kwil náhkɩ mɛ sɛ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. [24] Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí,
Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ, Sodɔmɩ kwil tɑ̃n fɔ̃̋hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.

Wɛ́kínɔ́lɛ Sú Liyel tyí

[25] Légbɩ̃́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh nétɛ̃̂nɛ, mé n wɛkɩ á tyí wáh
sɔ̃́npílɛ tyi nópi wɔ̃bɩ yɩ̃ pɩ̃́pú ànɛ̂ lékɑ̃́m névye yah, tɛ́ sélɛ névye wɔ wɛ̃kɩ nónó-á mɛ
wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃. [26] Bɔ̌, kè ye áwɔ dyɔ á kè pɩ sɛ̃.» [27] Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń Sú ye tyi póllɛ ń gbɔ̃̀
dahbɩ. Ŋmɔ nɛ̂-á Pídɩ̃́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ńnɛ n pnɛ nɛ́ Sú ó náh. Ŋnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ náh
mó Súlɛ n pnɛ nɛ́ Pídɩ̃́ ó náh, à tahlɩ Pídɩ̃́-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹnɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.

Yesu-á yèvɩnɩ nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

[28] Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pêllɛ yé yɔ̃, yé pɔ ńmɔ tyí, mé kɩ yé kɔ̃ yé
kɩ n mɩ. [29] Nɛ́pír névi ànɛ̂ gblɔ̃̌y tíkínmɔ-ò ye ńmɔlɛ. Képah ye, máh yélɛ n mɔ tɔ̃̀ nɛ̂
sɔkɔ, yé kè fɛ̃ syi yè mó pɩ ń tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ n wɛ n mɩ. [30] Yé yah, ńmɔ
tɔ̃̀ náh tah, ń tɔ́kɔ́bí mɛ fáhah fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

[1] Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sɔ̃ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ n kah sèmukɔ swɛ̃y
yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kwɛkɩ sɔ̃̀ mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃, pè mɩ de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃lɩ̀ntahnɔ
sɔkɔ. [2] Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ náh
mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ, à nɛ n yah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kélɛ n pɩ lɛ́. [3] Ŋtɛ Yesu mɛ yo pé tyí
nɛ: «Kwɛkɩ-á lésɔ̃ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah
di? [4] Búrn nónó-á lésɔ̃ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃ Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à náh lésɔ̃ de ké sɔkɔ
à sè tɔkɔ tah ànɛ̂ ǹ náh névyelɛ di? Tɛ́ à wil sárká syínwɩ̃̀lkɩ̌pu tyí sɔkɔ, nɛy náh lésɔ̃
yɩ̃nɛ sé táhnɔ́lɛ.* [5] Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah tɔlɛ nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̌pu-á ńkɛ̃̂nɛ
mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃nɔ́lɛ, tɛ́ lékàh náh mɛ pé
tyí?† [6] Ŋtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, névi mɛ ásɔ̃̂ nɛ̂-á kal Liyel ní-ńsah gbôlɛ. [7] Liyel kè yo
nɛ ńkɛ̃: ‹Sárká súkɛ́nkɔ̃nɔ náh mé n yah n kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yɑ̃m yáhnɔ́ ye mé n yah n kɔ̃.›
Yâh sɔ̃̀ mɛ képah kɔ́rlɛ n pnɛ, yé náh náhkɩ lékàhlɛ lékàh kɛ̃ névye kɔ̃ n pi. [8] Yé náh
wɛ di, Névi Pídɩ̃́ ye mɩ mɩ yòh yɔ̃̀tɛ̃̂nɛ dò.»

---

‡ **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ tɑ̃n-á sɔ̃̀ pɩ Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n mɔ n kɔ̃ tyípêl kàhnpɩpulɛ.
Yah n tɛ Yesayi 23. * **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21. † **12:5** 12.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 28.9-10.

9 Yesu-á yal nέnpɔ́, à sɔkɔ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. 10 Gbɔ̃̀nkù dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ
nέnpɔ́. Tέ pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé lékàh wɛ Yesu kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu piki yah nɛ
ńkɛ̃́, yɔ́nwó dέnmɔnɔ wɛ̃̀kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ nɩ? 11 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ:
«Yé sɔkɔ yɔ́ tyí képɔ́ núkú ó-à mɛ, tέ à sɔkɔ de pwɑ̃̀hsǔkù yɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ, tɛ̃̀
se kɩ yɛ ǹ kyínwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ lésɔ̃lɛ? 12 Ǹtɛ névi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal náhnáh képɔ́ yɔ̃ di? Kǎh
pɩ sɛ̃́, pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃̀kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ.» 13 Képah tɛ̃̀nɛ, tέ yo gbɔ̃̀nkù dĩ́
mɛ̀ tyí nɛ: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃.» Á mɛ kè tɔ̃, kè núkú pɩ vilɛ ké ní-ò mɛ̀ sɔ̃. 14 Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kì
kɔ́pú-á fyɔ̀ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pè kyɩ wɛ̃ wɛ à vɩ̃̀-ǹsah yah Yesu wɛ n ko n
mɔ yĩnnɛ.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ

15 Yesu-á pɔ pĩ nɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á mɛ pé kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, à yal nέnpɔ́.
Névye náhnáh mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Á mɛ pé sɔkɔ yámpú pól dɛ mɔ, 16 tέ pè gbah sni nɛ pè káh
pé tyí yɑ̃h nɛy tyí. 17 Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésɔ̃ nɛ̂ yo sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi
tyí, kè wil. Á lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́:

18 «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tɔ̃̀lɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ń nɩ̀dɛ̀ nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yɔ̃lɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yɔ̃,
à kɔ̃ à kɩ gbɩ wɛ̃̀kì tyí yo yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól névye tyí.
19 Á náh yékɑ̃̂b pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yɩ̃́npɔ̃̀ noh n pi tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ.
20 Fílkɩ̃̀ nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ, à náh ké tέy kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nínɔ́lɛ, à náh ké tέy ni n mɔ n pi.
Sɛ̃́ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á gbɩ wɛ̃̀kì kɩ yah syi.
21 Tέ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól névye gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yɔ̃.»‡

Yesu tɛ̃ wɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí

22 Képah náh, nósyɔ́ dĩ́ yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyí. Sétɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ yɩ̃́tũ̂ ànɛ̂
kèdɔ̀kɩ̀lɛ. Yesu mɛ à dɛ mɔ, à kɔ̃ tɛ̃ wɛ n wɛkɩ, tέ fɛ̃ n yah. 23 Képah tɛ̃̀nɛ, kè pɩ
gbɛ̃̀ndùnɩ̃̀nɛ tɔ́wû pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Tέ Davidi Pídĩ́ náh yɔ̀ lέ?»
24 Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pè nɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Bɛlsebuli ó gbɔ̃̀ yɔ̃-á à n
yĩni sétɑ̃̀nnɛ. 25 Tέ Yesu-á pé fɔkɔ sɔ̃nɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí nɛ̂ tɛ̃ névye-à
fyɔ̀ yuku wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rí kɩ yɩkɩ. Kwil nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, kè náh
n wũ n pi. Sɛ̃́ ó ye, kéte nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n wũ n pi. 26 Tέ sétɑ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃-à tyah ǹ nolɛ n yĩni, ǹ gblɔ̃̀y náh à n fwo di? Ń yɔ̃̀tɔ̃rí se kɩ wũ? 27 Tέ ńmɔ-à mɛ
sétɑ̃̀nnɛ n yĩni Bɛlsebuli gbɔ̃̀ yɔ̃ yé yo à; yépi tɩ̃̀nkɩ̃̀ névye wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃ mɛ pépi
n yĩni sélɛ wέ? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. 28 Liyel Mirki gbɔ̃ yɔ̃-à mé n yĩni sélɛ,
képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rí-á yĩni tɛ̃ yé tyí. 29 Tǎhkɩ̀-á mɛ dĩ́§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ ǹ
púkúbí-ńkɛ̃́ sɔkɔ, kɩ de ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɩ ǹ gbɑ̃̀n yɩ̂ kwel? Máhah wǎh kɩ à pukubi tέ kɩ
pyě de ǹ wɔ̀kɔ̀ yɩ̂ kwel. 30 Névi nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃̀nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ ńnɛ n fwo. Névi nɛ̂ náh
mɛ ńnɛ n yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.
31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye tyípêl pól ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́ pól kɩ fɛ̃
yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Ǹtɛ Liyel Mirki gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ náh n yɔ̃ mɔ n pi pé tyí póllɛ. 32 Névi nɛ̂-à

‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4. § **12:29** 12.29 - Dĩ́ nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye pè n ye.

yo de Névi Píďí tyí, kè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à yo de Liyel Mirki tɛ̃ wɔ tyí, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi kwɛynɛ, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi ńsɔ̂̃ tɔlɛ.›
33 Yé yah, séswɔ̂ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂-á mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ plɛ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂ náh mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ kétúkùyɔ̂. 34 Wáhnmírɔ́ nɔ́pi, tyípéplɔ se kɩ fɛ̃ n wil yé vyɛ̌y sɔkɔ tɛ́ yé nnɔ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkèlɛ? Névi nɩ-á mɛ yúkúnɔ́lɛ tyi nónónɛ, sépi ye n wil tɛ̃ vyãh sɔkɔ dò. 35 Nɛ́pépɛ̌y tyípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ. Nɛ́túkù tyítúkúnì tɔ mó n wil ǹ nɩ sɔkɔ. 36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, yah kɛ̃́ wɛlɔ nónó pól-á névye n wɛkɩ, sé ywɔ̃ kɩ piki n yah n pi pé tyí Liyel tukey tuke sõlɛ.
37 Tukey kɩ tuke á yɔ̃ à yĩnɛ á vyãh wɛynɛ kɩ gbɩlɛ ǹ kɔ̃, képah náh pɩ kɩ lékàhlɛ ǹ kɔ̃.

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbɩ̃̌l yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ mɛ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, páh mɛ ké tyí nɛ à gbɩ̃̌l yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí. 39 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛy gbĩ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yɔ̃. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbɩ̃̌l yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̂̀ syínyo-ò Nsyonasɩ tyí sɔkɔ. 40 Yé yah, sɔ̃-á lésõ Nsyonasɩ sèpɩ̂̀n tɔ̃̌nì pɩ yɛ̃̌nkɔ̂-ǹgbɛ̃̌kì yɔ́ fɔkɔ sɔkɔ,* sɛ̃ ye Névi Píďí tɔ kɩ sèpɩ̂̀n tɔ̃̌nì pɩ sétáh sõwãh. 41 Nsyonasɩ-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̂̀ yo Ninivi kwil tãn tyí, pè fɛ̃ syi pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̂̃ nɛ̂-á kal Nsyonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel tukey tuke sõlɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbĩ névye yɔ̃, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃. 42 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̃tɛ̃nɛ Saba sétáh yɔ̃, à lésõ wil fíɩ́ sétáh yɩ̃̌n tyí, à pɔ yɔ̃tɛ̃ dĩ Salomo lékãm wɛlɔ noh.† Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̂̃, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel tukey tuke sõlɛ, kénɛ pi kɩ yuku kwɛy gbĩ névye yɔ̃, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.

Sétõ syínpɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃́nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mì-ǹsah yah n kɔ̃. Ǹtɛ wàh wɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, 44 à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sõ wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́. Wàh ǹ syɩ, tɛ́ kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ ké kɔ́kɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ, 45 à n kyɩ sé no sétãnnɔ́ kwǎrninɔ syah, nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́ n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ nɛ́pêl tɔ tyí kɩ n pɩ n pi.

Nónó mɛ Yesu yɩ̃́ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́npyélɛ?

46 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí, ǹ yɩ̃́ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́npyé pɔ yĩn kégbɔ́ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí. 47 Ǹnî mɛ yo ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yɩ̃́ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́npyé-á mɛ yɩ̃́ntɛ̃̌nɔ́lɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí. 48 Yesu mɛ yo tɛ̃ tyí nɛ: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yɩ̃́npyélɛ?» 49 Tɛ́ ǹ gbɔ̂̀ nɔ mɔ ǹ tɔ̂̀ sɑ̃́hpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂ ń yɩ̃́npyé wɛ yɔ̀. 50 Yé yah, ńmɔ Sú nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, névi nɛ̂-à képahlɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye ńmɔ yɩ̃́npilɛ, képah náh pɩ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèmɩ̃̀rkì nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yɔ̃

1 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. 2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ. Pé tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krɔ́tɔ́kè yɔ́ sɔkɔ. Tɔ́wû pól sɔ̂̀ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̌nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. 3 Ȁ sɔ̂̀ mɛ tyi náhnáhlɛ n yãh pé tyí sèmɩ̃̀rn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí nɛ: «Sõ yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ kyɩ sèmukɔ mír-ńsah ǹ swãh sɔkɔ. 4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, kèpye mɛ pɔ sépi yɔ. 5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbĩ́ yɔ̃. Tɛ́ kǎh pɩ yen gbɩ náh sɔ̂̀ mɛ nɛ́npɔ́ sɛ̃, sè núkú fi súú. 6 Tɛ́ sè náh tɛ̃ wɛ yɑ̃̀hnì

* 12:40 12.40 - Yah n tɛ Nsyonasɩ 1.17. † 12:42 12.42 - Yah n tɛ 1 Yɔ̃̀tãm 10.1-13.

gbɩ mɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ. 7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pằn nɩyṍ, pằn
mɛ yuku fyãh sé yõ. 8 Ǹtɛ yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ à pɔ ywɔ̃ pɩ. Túkù pyenɔ
lèkwɛ̆kwɛ pɩ, túkù tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, túkù yõgbãmgbãm pɩ. 9 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃
yĩn.»

Tir nɛ̂ yĩn mɛ Yesu n yãh névye tyí sèm̀ìrn sɔkɔ?

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n
yãh no nɔ́pi tyí sèm̀ìrn sɔkɔ nɩ? 11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɔ̃́rí tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ
wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi kɔ̃. Ǹtɛ kè náh pépi wɔ kɔ̃. 12 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ,
dòhnìnɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̆yrɔ̆. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ
ǹ tyí, kè kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. 13 No nɔ́pi mɛ n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ, képah n
wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Pè mɛ pé nínɛ n kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ
n nohnɩ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé n yãh pé
tyí sèm̀ìrn sɔkɔ. 14 Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah, képah ye n nɔ pélɛ yɔ̀.
À lésõ nɛ ńkɛ̃́:

‹Yé kɩ yé nínɛ n kwɔ n nohnɩ, tɛ́ yé náh ké tyí yah wɛ n pi.
Yé kɩ n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n wɛ̃kɩ nɛ yé náh mɛ ké tyí yahlɛ n
wɛ.
15 Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé ní tah tũ,
tɛ́ pé yĩ́ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé ní káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kɔ̃ pé káh fɛ̃ ké tyí yah wɛ,
pé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì yõ
ń kɔ̃ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›

16 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ tyí nɔ, yé yĩ́ mɛ n
yah, yé ní mɛ n nohnɩ. 17 Kégbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yáh tyi nónó wɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̀̃
syínyopu ànɛ̂ névye nónó-á nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sè wɛ,
tɛ́ pè náh sè wɛ. Yáh tyi nónó noh, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè náh sè wɛ
noh.»

Sèm̀ìrkì kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

18 «Sèmukɔ mír-ò sèm̀ìrkì yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé ní sah kè noh: 19 Névye nónó-à Liyel tɔ̃́rí
tyí yónɔ́ noh tɛ́ pè náh ké dùkù pĩ, sétằn yɔ̀̃tɛ̃ n pɔ wɛy mè wilki pé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Pè
mɛ wɛ̃gbalɩ tyí kɔ̃lɛ ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ syɩkɩlɩ. 20 Túkù mɛ légbĩ́ yõ tyí kɔ̃lɛ, ńyãh
sɔkɔ-á sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy mè noh, nɛ́npɔ́ swɔ pě kè fɛ̃ n syi nìvìnì sɔkɔ.
21 Tɛ́ pè náh n yɛ kè yằhnìnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ. Tɛ́
yèvyãhrɩ, képah náh pɩ fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yĩni tɛ̃ kénɛ wɛy yĩnnɛ, pě pé náh vi kè kɔ̃
súú. 22 Túkù mɛ pằn tɛ̃-ǹsah tyí kɔ̃lɛ, pàh wɛy mè noh, kèkɔ̃yɔ̃́ tyi fɔkɔ sɔ̃nɔ ànɛ̂ tahrɩ
dékè n pɔ ké yah kɔ̃, kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkɩ pé tyí. 23 Túkù wɔ mó mɛ sétáh
pèpɛy tyí kɔ̃lɛ, pépi-à wɛy mè noh, pě ké dùkù pĩ, yɔ̃re n wɛ ké tyí sèmukɔ tyí kɔ̃lɛ,
nónó-á pyenɔ lèkwɛ̆kwɛ pɩ, ànɛ̂ nónó-á tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, ànɛ̂ nónó-á yõgbãmgbãm pɩ.»

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh fílkì tyí yõ

24 Yesu tɔ̃ sèm̀ìrkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ sèmukɔ duku pèpɛy mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ. 25 Tɛ́ névye-á
pɔ dɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyɩ fílpyé mir dah mɔ kɔ̃ ké sɔkɔ nɛ̂-á mɛ ké kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ náh
vi sɔkɔ. 26 Kăh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbĩ́ nɛ̂nɛ, fílkì tɔ ké yõ wilki mɔ kwèy. 27 Sètɛ̃ dĩ́

tɔ̃̀npɩbɩ-á kè kyɔmɩ wɛ sɛ̃́, pè mɛ kyɩ kè yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, sèmukɔ
duku pèpɛy-á se sɔ̃̀ à mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ; tɛ́ kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ fílkì tɔ pɔ n wɛ ké sɔkɔ
nɩ? 28 Ā mɛ yo pé tyí nɛ, sépɛ yɔ́ tɔ̃̀ vyãh-á képahlɛ. Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé
kyɩ sè viki nɩ? 29 Ā mɛ nɛ ɔ̃́ɔ̃-á. Ńkɛ̃́ pàh kɩ nɛ páh sélɛ n viki, sèmukɔ tɔ-á kɩ syah n
kwrɔ n mɔ n viki sélɛ. 30 Pè yɛ sé yɔ̃ sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyí kè syi pɔ n nɔ sèmukɔ tɔkɔ
gbĩ́ tyí. Tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-à kɩ pɔ nɔ, páh kɩ yo sèmukɔ tɔ́kɔ́pú tyí nɛ pè fílkì ǹgbò
kɔ̃, pè mó sè pukubi pbɔ pbɔlɛ pè kyɩ n sukɛ. Tɛ́ sèmukɔ wɔlɛ, pè képah tɔkɔ n mɔ
pé dúkúrí sɔkɔ.»

Sèmìrn nónó-á yãh mútárdì pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí yɔ̃

31 Yesu tɔ̃ sèmìrkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmìrkì nɛ̂nɛ,
kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mútárdì pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh sɔkɔ. 32 Képah yilɔ kal yípyé
póllɛ. Tɛ́ kàh fi, kè n pɩ gblò kal sèmukɔ duke póllɛ. Kè n pɩ séswɔ̂ sɔ̃́, kèpye n pɔ syè
pɩ ké yȉngbȁn tyí.»

33 Képah náh Yesu tɔ̃ sèmìrkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèmìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́ lésɔ̃ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yĩ́ tɔ̃́nɔ́ mífã́hkì sɔkɔ, ké pól
kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Yesu sèmìrn yã́hnɔ́ yɔ̃lɛ

34 Yesu sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh tɔ́wû tyí sèmìrn ó sɔkɔ. Ā náh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ
n yo pé tyí nɛ́ sèmìrn sɔkɔ náh. 35 Ā képah pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tir yónsàhnɔ́ kɔ̃ kè
wil. Ā lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́: «Mé kɩ tyilɛ n yo sèmìrn sɔkɔ. Tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ
kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbĩ́ dùkùlɛ, mé kɩ névye níkí yɩkɩ sélɛ.»*

Sèmìrkì kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh fílkì tyí yɔ̃

36 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yal tɔ́wû tnɔ̂ à sɔkɔ gbô. Ǹ tɔ̃̀ sã́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, swãh sɔkɔ fílkì sèmìrkì nɛ̂-á sɔ̃̀ à yãh, à ké yɔ̃ yo pé syah. 37 Ā mɛ yo pé tyí
nɛ: «Sèmukɔ duku pèpɛy mírnmɔ-òlɛ, Névi Pídĩ́ ye. 38 Swãhlɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ ye. Sèmukɔ
duku pèpɛynɛ, Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ wɛ̃́npì ye. Fílkìlɛ, sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ náh névye ye. 39 Sépɛ
nɛ̂-á mir dah mɔ fílpyélɛ, sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́nɔ́lɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́ ye. Sèmukɔ
tɔ́kɔ́púlɛ, yȋnyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ ye. 40 Sɔ̃́-á pě fílkì viki n sukɛ nyàh sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n
pi kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. 41 Névye nónó pól-á névye yɔ̃lɛ n yɩkɩ n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ,
ànɛ̂ nónó pól-á tyítúkúnì pípúlɛ, Névi Pídĩ́ kɩ ǹ yȋnyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ n mɔ n pi, pè kɩ pɔ
pè wilki ǹ tɔ̃́rí tyah sɔkɔ. 42 Tɛ́ kɩ pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní
ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ. 43 Ǹtɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pépi wɔ kɩ n tɛ̃ pé
Sú Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, gbĩ tyí kɔ̃lɛ. Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃́ yĩn.»

Sèmìrn nónó-á yãh tahrɩ wɔ̃bìnsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rlì tyí yɔ̃

44 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmìrkì nɛ̂nɛ,
kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ kyɩ wil mɔ tahrɩ wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ yɔ̃ swãh yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè tɔkɔ tɔ̃
wɔ̃bɩ. Ké wɛ́nɔ́ nìvìnì tɛ̃ tyí, à sɔkɔ à kyɩ ǹ gbȁn yȋ pól yãm à pɔ swãh mɛ̀ dwe.

45 Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Gbò yĩ́-ò yɔ́ lésɔ̃ mɛ,
nɛ̂-á yȋ kètǎrnɔ́ yísyɔ́lɛ n yah n kɔ̃, pè n ye pɛ́rlìnɔ́lɛ. 46 Wǎh pɔ ké dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ wɛ, à
kyɩ ǹ gbȁn yȋ pól yãm à pɔ kè dwe.»

Sèmìrkì nɛ̂-á yãh yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyí yɔ̃

* **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmȉrkȉ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃
tɛ̃ mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, à yɛ̃́nkyɔ duke pól tɛ̃. 48 Kǎh yuku, pè kè yɔrɩ wilki pɔ
kènkwȁh yõ, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ à yɛ̃́nkyɔ gblɔ wah mɔ dú sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ́lɔ́ milki. 49 Sɛ̃ ye kɩ n pɩ
n pi kèkõyṍ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. Yȋnyõ tȍnpɩbɩ kɩ pɔ nɛ́túkúnȉ wah wilki nɛ́gblɔ́ sɔkɔ, 50 kɩ
kyɩ pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késɛ̃́nnɛ

51 Képah náh Yesu tõ yo ǹ tȍ sɛ̃́hpú tyɩ́ nɛ: «Yé se tyi nɔ́pi pól noh wah?» Pè mɛ nɛ
àwe-á.
52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sȍ kwɔ́nɔ́ wɛ
sɔkɔ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ tyɩ́ yõ ǹgbòlɛ, tɛ́ tõ pɔ kwɔ́nɔ́ wɛ Liyel tɔ̃́rí tyɩ́ yõ núkúnúkú,
tɛ́ névyelɛ n kwɔ sélɛ, pépi mɛ kéte tɛ̃ yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á yídȋ sȍ mɛ ǹ tyɩ́ ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ à
tõ pɔ snɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ, tɛ́ mɛ sélɛ névyelɛ n kɔ̃.»

Nasarɛtɩ tãn yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Tɛ́ Yesu-á sèmȉrn nɔ́pi yãh tɛ pé tyɩ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́ 54 tɛ́ sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ.
Wǎh kyɩ nɛ́npɔ́, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ no pól gbȁn du ǹ
tyɩ́lɛ. Pè sȍ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ ńyãh lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à fɛ̃ gbȉl nɔ́pilɛ n pɩ
nɩ? 55 Ǹmɔ kó sésár sɛ́-ò pídɩ̃́nɛ nɩ? Ǹ yṹ yĩn kó Marilɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́pi mɛ Nsyakɩ, ànɛ̂
Nsyosɛfu, ànɛ̂ Simo, ànɛ̂ Nsyudelɛ nɩ? 56 Tɛ́ ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásȍ yɔ̀ nɩ? Ǹtɛ
ńyãh tɛ̃ ó se ǹmɔ wɛ lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ? 57 Képah sõnɔ sȍ mɛ pé yõ yɩkɩ
pè kɔ̃ pè tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ Yesu yõ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò
kwil ànɛ̂ ǹ kéte sɔkɔ ó ye pè náh ǹnɛ n mɔ n kɔ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-òlɛ.» 58 Pǎh yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃, à náh mó gbȉlnɔ́ náhnáh pɩ nɛ́npɔ́.

14

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbɩ̃́nɛ, Kalile mara yȍtɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ Yesu tyɩ́ yɔ́nɔ́ noh, 2 tɛ́ yo ǹ tȍnpɩbɩ tyɩ́ nɛ,
Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀ tótó. Ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ tyɩ́ à fɛ̃ gbȉlnɔ́lɛ
n pɩ. 3-4 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdɩ lésõ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Filipi kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃ syi. Nsyɔ̃
mɛ kè yo ǹ tyɩ́ nɛ, ké yah náh à à tɔkɔ. Pi mɛ̀ yĩnnɛ, Yerɔdɩ mɛ pè kɔ̃ pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à
kârn mɔ ǹ tyɩ́, tɛ́ à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 5 Ȁ lésõ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé Nsyɔ̃ ko mɔ.
Ǹtɛ tɔ́wû-á lésõ mɛ Nsyɔ̃nɛ n mɔ n kɔ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-òlɛ sɛ̃, pépi yah tíki mɛ à tɛ̃.
6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbínɔ́ yòh vȉnpɔnɔ syáh syah sõlɛ, Yerɔdyadɩ písê yɔ̃ yi nɛ́yénɔ́ yah
sɔkɔ. Kè mɛ nɔ Yerɔdɩ tyɩ́, 7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kɔ̃, tɛ́ ǹ wo ǹ tyɩ́ nɛ wàh kɩ sɔ̃ kwáhdúkú
nɛ̂ yah kɔ̃ pé tyɩ́, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. 8 Képah sɔkɔ, pípír yṹ mɛ à kurki mɔ à kɔ̃ à yo
Yerɔdɩ tyɩ́ nɛ, à Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yõlɛ pé kɔ̃ ásȍ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ. 9 Képah tɛ̃nɛ, kè
yȍtɛ̃ dɩ̃́ yah kwɔ. Ǹtɛ ǹ wɔ́nɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ ǹ nɛ́yénɔ́ yɩ̃́ yah, à nɛ pè pɔ kélɛ à kɔ̃. 10 Tɛ́ pè
kɔ̃ pè kyɩ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ
dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ à pɔ pípír kɔ̃, à mɛ kè syi kyɩ ǹ yṹ kɔ̃. 12 Nsyɔ̃ tȍ sɛ̃́hpú mɛ pɔ ǹ
lékó tɔkɔ kyɩ yĩ, tɛ́ kyɩ ké yah yo Yesu syah.

Nɛ́pȋ̂ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyɩ́

13 Yesu-á yĩ mɛ̀ noh sɛ̃, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sɛ̃́hpúlɛ pè yal nɛ́npɔ́, à yuku
gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ à kyɩ tɛ̃ pé yahlɛ. Tɔ́wû-á pé sɔ́kɔ́nɔ́ tyɩ́ noh ńyãh sɔkɔ, pè wil

kwlo kwlo sɔkɔ à pé nyáh sõ gbáhkɩ̀ yõ. 14 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ
sɛ̃́, pé yãm à tɛ̃. Ȁ mɛ pé yámpú dɛ mɔ.

15 Nvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, gbɛ̃́nnɩ tyah sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀. Tɛ́
lékɑ̂h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ, à kó tɔ́wûlɛ n fin n mɔ pè kyɩ yõ yõ yîlɛ n yah n dwe kwlo
sɔkɔ nɩ? 16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yõ náh mɛ ké tyí pè sɔkɔ. Pépi yõke yah pé gblɔ̌y
pè kõ pè yõ. 17 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, búrn pló kwló ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ pló nínɔ́ ó-á
mɛ pépi tyí ásɔ̂ dò. 18 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kõ ásɔ̂. 19 Tɛ́ mɛ tɔ́wû
kõ pè kõ tɛ̃ fílkɩ̀ yõ, tɛ́ búrn pló kwló ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ pló nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yõ yîɲyõ
à wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ pè syi tɔ́wû kõ. 20 Pé pól mɛ yõ tõ, tɛ́
pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yɩ̃́nɛ. 21 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõ yõke mɛ̀nɛ,
pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pɩ̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkõlɛ syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npɩ̀ vyãh kɛ̃́nɛ.

Yesu kɔ́nɔ́lɛ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbah tɛ̃ nɛ pè de krótókè sɔkɔ, pè mɔ pé yahlɛ
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ. 23 Wǎh pé fin mɔ tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ à
kyɩ tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni. Lékɑ̂h mɔ pɔ à wɛ ǹ gblɔ̌y nɛ́npɔ́. 24 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, krótókè
sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ tɛ yɔ vyãhlɛ náhnáh. Tɛ́ yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yohnɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ni sɔ̃̀ mɛ
krótókèlɛ n kah n fwo. 25 Tyah dal gbɩ̃́nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé tnɔ̂ yɔ yõ. 26 Pǎh
à wɛ à n kɔ n pi yɔ yõ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Pè tyah n yo nɛ lékó mírkí yɔ́-á. Tɛ́ tyah n de
n syi tíkí tɛ̃ tyí. 27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pè pé nɩ syãh. Péwɔ-á, pè
káh tíkí pɩ. 28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ ńtyɩ̃́nɔ, à péwɔ
kõ pé wil kɔ pɔ ǹ tnɔ̂ yɔ yõ. 29 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pɔ!» Pyɛrɩ mɛ wil krótókè sɔkɔ à
tyah n kɔ n yuku Yesu tnɔ̂ yɔ yõ. 30 Ǹtɛ wǎh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ yɑ̃́hkí-á mɛ n kah n
pɩ, tíkí à tɛ̃. Képah sɔkɔ, à tyah n tiki n de ni sɔkɔ tɛ́ de syi nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ
oo! 31 Nɛ́npɔ́ swɔ Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ à à tɛ̃ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à náh sɛ̃ péwɔ yõ fwɔ́ɔ lɔ́.
Sɔ̃ se pɩ tɛ́ à n sõ tɔ̀tɔ̀ nɩ? 32 Tɛ́ pè mɛ de krótókè sɔkɔ, yɑ̃́hkí núkú yɩ̃n. 33 Nónó-á sɔ̃̀
mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, pè gbètukunɔ di Yesu yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbɩ yõ, ǹmɔ-á Liyel
Pídɩ̃́nɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtɩ sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtɩ sétáh yõ. 35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ à yah pɩ̃, tɛ́
núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo soh mɔ nɛ́npɔ́ tɩ̃̀n tãn pól tyí. Pè mɛ pɔ pé yámpú póllɛ ǹ tyí. 36 Tɛ́
ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh ńtɛ̃ ó tyí. Tɛ́ nónó pól-á fyɔ̀ tũ ké tyí,
pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kɩ fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wil Yerusalɛmɩ kwil
sɔkɔ à pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́, 2 sɔ̃ se pɩ tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ n kɔ lékõlɔ́ wɑ̃̀ldɩ̀
yõ nɩ? Ȁ nɛ n yah pè yãrlɛ n yõ, tɛ́ pè náh se mó tõ pé gbɑ̃̀n wu à yɩ̃nɛ pé wɑ̃̀ldɩ̀lɛ
lɛ́. 3 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Tɛ́ yépi wɔ-á dò, sɔ̃ pɩ tɛ́ yé wɑ̃̀ldɩ̀ yɩ̃nnɛ, yé náh mɛ n kɔ
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yõ? 4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á
yṹ yõ.›* Tɛ́ tõ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi nɛ̂-à wɛ̀ntùkù wɛkɩ ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí,
tɛ̃ yɩ̃nɛ kònmɔnɔlɛ.›† 5 Ǹtɛ yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú képah náh pɩ ǹ yṹ tyí

* **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.17.

nɛ, kwâh nɛ̂-á sɔ̏ mɛ pé tyí ǹ yohnɩ n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, páh képahlɛ Liyel kɔ̃ tɛ, 6 ǹ dúbí-ò
mɛ̀ yòhnìnmɔnɔ kɔ̃lɩ náh tɔ̃ mɛ ǹ yõ. Kàh pɩ sɛ̃́ à, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh yé yɩkɩ yé
wɑ̏ldì yĩnnɛ di? 7 Vyɑ̃́hsesyɩ̃́rí névye nɔ́pi, Liyel-á lésõ Yesayi kɔ̃ à nɛ̂ yo sah, képah
ye yépi n pɩ yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
8 «No nɔ́pilɛ, vyɑ̃h ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
Ǹtɛ pé nnɔ mɛ fɩ́ɩ́ ńnɛ.
9 Pǎh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ,
névye yah yɩ̃́ɩ̃́ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ye sélɛ.
Képah ye, gbílkínɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè yo,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.»‡
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wû mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní kwɔ n noh pallɛ, yè
wɛlɔ nɔ́pi syíkí-ńsah pĩ. 11 Yì nónó-á n de névi vyɑ̃h sɔkɔ, sépi náh n silki ǹnɛ Liyel
yah dɛ́. Wɛlɔ nónó-á n wil ǹ vyɑ̃h sɔkɔ, sépi ye n silki ǹnɛ.» 12 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú
mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó pĩ nɛ ǹ wɛlɔ nónó-á sɔ̏ sé yey mɔ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú
tɩ̏nnɛ, sǎh pè kah yɔ nɩ? 13 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ, tɛ́ ń Sú nɛ̂-á
yɩ̏nyõ ǹmɔ sɔ̃́nɔ́ náh sélɛ, sè kɩ viki to. 14 Yé yɛ pé yõ. Yɩ̃́tũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé
no yɩ̃́tũbi yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́ yɩ̃́tũ̂-à mó tɔ̃ ǹ ní-ò yɩ̃́tũ̂ yah tɛ̃, pé nímí kɩ syɩkɩ de pwɑ̏h yɔ́
sɔkɔ.» 15 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh sɔ̏ nɛ pé pé ní kwɔ wɛlɔ nónó noh
pallɛ, à sé kɔ́r yo pé syah. 16 À mɛ pè syah nɛ: «Lékɑ̃́m kɛ̃ névye se yépi tɔlɛ? 17 Yé
náh pĩ nɛ yì nónó pól-á n de vyɑ̃h sɔkɔ, sǎh ńkɛ̃nɛ n syɔ̃ kèkùrkì sɔkɔ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ
n wilki n kwɛ kèdúkúdahkɩ sɔkɔ di? 18 Ǹtɛ wɛlɔ nónó-á n wil vyɑ̃h sɔkɔ, sé sõ n wil
sõnɔ sɔkɔ. Sépi ye n silki névilɛ Liyel yah. 19 Névi lékɑ̃́m sɔkɔ ye sõnɔ túkúnì n wil,
ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩbelɛ, ànɛ̂ mìnì yónɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbyɔlɛ. 20 Kénɛ tyi wɔ ye n silki névilɛ Liyel yah. Ǹtɛ névi-à ǹ gbɑ̏n wú-ńkɛ̃nɛ à
yĩnɛ wɑ̏ldì-á kè yo sɔ̃ tɛ́ yõke yõ, képah náh n silki tɛ̃nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂ Sidõ sétáh yõ. 22 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́
nɛ̂-á Kanah nɛynɛ. Ǹmɔ mɛ pɔ Yesulɛ yúkɛy tɛ́ mɛ n de n syi, mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃
ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗɩ̃́nɛ, à pé yɑ̃m yah. Ńkɛ̃ sétõ yɔ́-á mɛ pé písê sɔkɔ mɛ ǹnɛ n
kwlɔ képékèyɔ̂. 23 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí. Ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ tɛ́ kè yah
kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pi mɛ̀ kɔ̃ à ǹ syɩ pé náh, à káh pé sɔ̏ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku sɛ̃́. 24 Yesu
mɛ nɛ, Liyel-á pé tɛkɩ mɔ Yisrayel no ó yĩnnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nì mɔ́npunɔ sɔ̃.
25 Ǹtɛ pi mɛ nɔ pɔ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yohnɩ n mɔ.
26 Yesu mɛ à syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃npì yõke tɔkɔ n mɔ pɑ̏hnpye kɔ̃. 27 Pi mɛ yo
ǹ tyí nɛ, gbɩ-á à yo pé yɔ̏tɛ̃. Ǹtɛ pɑ̏hnpye wɔ-á n yõ sé nátɑ̃m yɛ̃nmîrn yɔ̃́nkwɛnɔlɛ.
28 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pi, á sɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́ ńmɔ yõ dɛ́. Wáh nɛ̂ yah kɔ̃, Liyel kɩ
kè pɩ á tyí.» Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, pi písê núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɛ́ dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ
à kyɩ kɔ̃ tɛ̃. 30 Képah tɛ̃nɛ, nɛ́kwɩ̃́nkí pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyí à pɔ pè sah ǹ yah sɔkɔ.
Túkù sɔ̏ mɛ gbáhkì núkú névyelɛ, túkù mɛ yɩ̃́tũbilɛ, túkù mɛ nɛ́dónènɛ, túkù mɛ
kèdyɔ̀nìnɛ, à tahlɩ yámpú túkù tyí. Tɛ́ Yesu mɛ pè dɛ mɔ. 31 Kè pɩ gbɛ̃ndùnìnɛ tɔ́wû

‡ **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

tyí, pǎh kèdyɔ̀nì wɛ pè mɛ fɛ̃ n wɛkɪ, nédónè dónónɔ mɛ tyɛ, gbáhkì núkú névye mɛ fɛ̃ n kɔ tómtóm, té yı̃́tũbi mɛ fɛ̃ n yah. Képah tɛ̃nɛ, pè gbílkínó sah Yisrayel Liyel yõ.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

[32] Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí nɛ, tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ péwɔ tɛ̃. Pé sèpı̃̀n tɔ̃́nì-á
péwɔ náh sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh se pé tyí. Pé náh mɛ ké tyí nɛ pé pè
fin n mɔ pè sɔkɔ kwɛkɪlɛ. Pé túkù-á kɪ kyɪ n syah n tɛ̃ n kwlɔ wɛ̃kì yah. [33] Képah
tɛ̃nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à syah nɛ, pé se kɪ wɛ ńyãh yõkelɛ gbɛ̃́nnɪ mɛ̀ sɔkɔ, kɪ fɛ̃ tɔ́wû mɛ̀
dùkù kɔ̃ pè kɪ yõ tɔ̃ nɪ? [34] Yesu mɛ pé piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃ se mɛ pé tyí nɪ? Pè
mɛ nɛ kwǎrninɔ-á, à tahlɪ yɛ̃nképì yísyɔ́ tyí. [35] Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh.
[36] Tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɪ Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɪ à ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú kɔ̃ pè syi tɔ́wû kɔ̃. [37] Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ tɔkɔ yı̃́
kwǎrninɔlɛ. [38] Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pı̃̂ kèyõ nínɔ́lɛ (4 000),
syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npì vyãh kɛ̃́nɛ. [39] Képah náh, Yesu tɔ́wû fin mɔ pè sɔkɔ, tɛ́ mɛ de krótókè
sɔkɔ à sɔkɔ Makadã sétáh yõ.

16

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbı̃̀l yɔ́ pɪ, nɛ̂-á n wɛ̃kɪ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

[1] Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah.
Tɛ́ à syah nɛ à gbı̃̀l yɔ́ pɪ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɪ nɛ wǎh n wil Liyel tyí. [2] Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbı̃́yı̃́ de gbı̃́nɛ, yı̃̂nyõ-à mɛ gbɔ̃́lìì, yè n nɛ tyah yah-á kɪ yɪkɪ
mɔ. [3] Tɛ́ séngbɔ̃́lɛ, yı̃̂nyõ-à mɛ fı̃̌nmɔ̀ɔ̀, yè n nɛ kwɛynɛ tyah yah náh n yɪkɪ n mɔ n
pi. Yé mɛ fɛ̃ tyah dùkù wɔlɛ n pnɛ, tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n pɪ kwɛy gbı̃ sɔkɔ, sǎh mɛ
tyi nónónɛ n wɛ̃kɪ, yé tɛ̃ sépi wɔ dùkù pı̃ kwlɔ kɛ̀? [4] Kwɛy gbı̃ névye náh plɛ. Pè náh
mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbı̃̀l yɔ́ pɪ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɪ pè
wɛ̃kɪ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyonasɪ tyí sɔkɔ.» Képah yóntɛnɔ náh, à pè sah
nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ.

[5] Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n sɔkɔ yɔ́nkahnɪnɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú dyɔ sɔ̃̀ fwɔ búrn
tɔ́kɔ́nsɔkɔnɔlɛ. [6] Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mìnɔ́ pɪ. Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi
wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ.» [7] Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah n sõ nɛ
pépi-á pɔ búrn kɛ̃́nɛ, képah-á à kɔ̃ à n yo sɛ̃ yɔ̀. [8] Ǹtɛ Yesu mɛ pé sõnɔ pı̃ tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Liyel yõ sɛ̃́nyı̃-ńkɛ̃́pú nɔ́pi. Sɔ̃ pɪ tɛ́ yé n sõ sɛ̃ nɛ, yé náh pɔ búrnnɛ képah-á?
[9] Yé náh tɔ̃́nì mɛ sé dùkù pı̃ sɛ̃ nɪ? Yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn plɔ́ kwlɔ́lɛ
díbí nɛ́pı̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) pu, ànɛ̂ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ yı̃́ dan
nɛ̂nɛ di? [10] À tahlɪ máh búrn plɔ́ kwǎrninɔlɛ díbí nɛ́pı̃̂ kèyõ nínɔ́ (4 000) pu, tɛ́ yáh
yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ tɔkɔ yı̃́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ kélɛ di? [11] Tɛ́ sɔ̃
pɪ tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pı̃ nɛ búrn tyí náh mé n yo yé tyí, máh sɔ̃̀ n yo yé tyí nɛ: ‹Yé yé
gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ?» [12] Képah sɔkɔ, pè
pyě pı̃ nɛ mífɑ̃́hkì sɔkɔ mɔ mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí náh sɔ̃̀ Yesu n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n
tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, képah tyí-á
sɔ̃̀ à n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrɪ-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

[13] Yesu-á kyɪ yı̃ni tɛ̃ Filipi-Sesarɪ gbɛ̃̌nyah tı̃̀nnɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ: «Névye
tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídı̃́nɛ?» [14] Pè mɛ nɛ, túkù-á nɛ Wèlnwı̃̀lkì-ò Nsyɔ̃-
á ǹnɛ. Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò

Nsyeremi-á, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ. 15 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ
yépi-á dò, yépi tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» 16 Simo Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ. Liyel nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃nɛ, ǹmɔ Pídı̃́ ye álɛ.» 17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí
nɛ: «Áwɔ tyí nɔ, Nsyonasɩ pídı̃́ Simo. Á náh wɛ di, névi náh wɛ̃kɩ álɛ tyi nɔ́pilɛ dɛ́, ń
Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yı̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ye wɛ̃kɩ álɛ sélɛ. 18 Ǹtɛ ńmɔ kɩ yo á tyí nɛ: ‹Pyɛrɩ ye
álɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á légbı̃́lɛ). Tɛ́ kénɛ légbı̃́ yɔ̃ sɔkɔ ye mé kɩ ń yɔ̃ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ sah. Tɛ́ kũ tǎhkı̀
ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃ wɛ tir yɔ́ pɩ n pi pé sɔkɔ. 19 Mé kɩ Liyel tɔ̃rí tyah yah gbı̃́ní kéníkɔ́pyélɛ
ǹ kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yɔ̃ sɔkɔ.
Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃kı̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yɔ̃ sɔkɔ.»
Mé kɩ áwɔ kɔ̃ á kɩ fɛ̃ Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ wɛ̃kı̀lɛ n kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yɔ̃
sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃kı̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yɔ̃
sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yɔ̃ sɔkɔ.» 20 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
gbah sni nɛ, pè káh kè yɑ̃h névi syah nɛ péwɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yı̂lkı̂nmɔnɔ tyílɛ n yo

21 Á tɔkɔ légbı̃́ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, páh yı̃nɛ pé yuku
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Yèwàhnı̀, ànɛ̂ sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú-á kɩ yèvyɑ̃hrɩ náhnáh sah n pi péwɔ yɔ̃. Pǎh kɩ pé ko mɔ, tɛ́ ké sèpı̃̀n tɔ̃-ò sɔ̃lɛ,
pé lékó-á kɩ yilki mɔ. 22 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ à ye kɛ̃kɩ tɛ́ tyah n wɛkɩ ǹ yɔ̃ nɛ ńkɛ̃,
póllɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, képah náh à yı̃ni n tɛ̃ n pi. Liyel-á kɩ n tũ n mɔ ǹ yɔ̃. 23 Ǹtɛ Yesu
mɛ ǹ yah vi tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «To ń yah sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀. Ǹmɔ fɛ̃kı̀-ǹsah ye á n yah n kɔ̃.
Yah, á sɔ̃nɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Á sɔ̃nɔ mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃
yı̃nɛ à ǹ gblɔ̃̌y tyi wɛ n yɛ, à mó ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. 25 Névi nɛ̂-à nɛ páh
n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ n pi. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ yı̃nnɛ,
tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. 26 Névi-à nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ yı̂ pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkɩ n pi ǹ min
sɔkɔ, yɔ̃ se mɛ ké tyí? Képah náh pɩ, kwâh se kɩ fɛ̃ wɛ névi tyí à kɩ tɔkɔ kɔ̃, ǹ min
sɔ̃nɛ? 27 Yé yah, Névi Pídı̃́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi ànɛ̂ ǹ yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ǹ Sú Liyel tɔ̃rílɛ ǹ
sɔkɔ. Á kɩ pɔ nénúkù núkú pól dyah à yı̃nɛ pé tyípínı̀nɛ. 28 Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé
tyí, névye nónó-á ásɔ̂, pé túkù náh tɔ̃nı̀ mɛ n ku n pi, tɛ́ kɩ Névi Pídı̃́ wɛ à kɩ mɛ n pi
ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vı̃̀nmɔnɔlɛ

1 Sèpı̃̀n kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ gbɛ̃ndı̃́ Nsyɔ̃
tɛ̃ pè yuku yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yɔ̃, à kyɩ tɛ̃ pé tyílɛ. 2 Dǒ, Yesu dùkù vi mɔ pé yı̃́ yah. Ǹ yèpɔ
tyah n tɛ̃ gbı̃ sɔ̃, tɛ́ ǹ flɔ mɛ piki prɛ́yy. 3 Moyisi ànɛ̂ Yeli núkú wil mɔ pé yah, tɛ́ mɛ
n yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ. 4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé pól tɛ̃nɔ́-á mɛ
plɛ ásɔ̂ dɛ́! Wàh kɩ mɛ ké tyí, páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃nɔ́ pɩ: Núkú-á kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ, núkú
kɩ pɩ Moyisi tyílɛ, núkú mó pɩ Yeli tyílɛ. 5 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyı̃́rkı̃̀ yɔ́ núkú
wil ńvyɔ̃̀ɔ̃ à fob mɔ pé yɔ̃. Tɛ́ yı̃́npɔ̃ yɔ́ mɛ wil ńyı̃́rkı̃̀ mɛ̀ sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nı̀dɛ̀
Pídı̃́ ye. Ǹmɔ ye ń nı̀vı̀nı̀ yɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí.» 6 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á képah tɛ̃
noh ńyɑ̃h sɔkɔ, pè syɩkɩlɩ pé yah di sétáh tíkí tɛ̃ tyí. 7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɔ de pé

tnɔ̂ à tũ pé tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yuku, yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃.» 8 Păh pé yey yɔ̃, pè
Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ. 9 Păh pé syɩ yɔ̃lɩlɛ n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ: «Yáh nɛ̂
wɛ, yé káh kè yãh nɛy tyí, fɔ́ɔ́ kè syi n pɔ n nɔ Névi Píɗɩ́ lékó yílkínmɔnɔ tyí.»
10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ à piki yah nɛ, ǹtɛ sɔ̃ se pɩ tɛ́ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú
wɔ nɛ ńkɛ̃ Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yah nɩ? 11 À mɛ yo pé tyí nɛ:
«Gbɩ ye Yeli ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. 12 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh
à yah pĩ. Pè pé dyɔ pɩ ǹ sɔkɔ. Sɛ̃ ye Névi Píɗɩ́ tɔ kɩ fɔ̃́hnɔ́ wɛ n pi pé gbɔ̃̀.» 13 Képah
sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú núkú pĩ nɛ Wèlnwɩ̃̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á à n ye.

Ǹdyɩ̀kìnpɩ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á pɔ yĩni tɛ̃ tɔ́wû sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ɗɩ́ yɔ́ nɔ de Yesulɛ à
gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, 15 pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé píɗɩ́ yãm yah. Ǹdyɩ̀kìnpɩ-á
ǹnɛ, wăh mɛ n kwlɔ kégbɩlɛ. Kèyăhlɛ à n syɩkɩ n de nyàh sɔkɔ, képah náh pɩ ni sɔkɔ.
16 Páh pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ. 17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛkɩ pé yɔ̃
nɛ: «Nɛ́pêl yísyɔ́lɛ n yah dɛ́, Liyel yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Mé kɩ tɛ̃ yélɛ, pópó kɩ pɔ syɩ gbɩ̃́
nɛ̂ tɛ̃ tyí? Mé kɩ yé sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ gbɩ̃́ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Yé pɔ ǹnɛ ń kɔ̃ ásɔ̂̃.»
18 Păh pɔ ǹnɛ, Yesu díri kɔ̃ sétɔ̃ yɔ̃ nɛ̂-á mɔ ǹ sɔkɔ ǹdyɩ̀kìnìnɛ, à mɛ wil dípir sɔkɔ.
Nɛ́npɔ́ swɔ, dípir núkú dɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ pé yahlɛ tɛ́ à
piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pépi wɔ sɔ̃̀ tɛ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yĩni wilki kwlɔ dípir mɛ̀ sɔkɔ nɩ? 20 À
mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yilɔ kah mɔ képah ye. Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé
tyí, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́-à mɛ nɔ mútárdì pi* fyélɛ, yé náhkɩ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ kè yal
ásɔ̂̃ kè kyɩ n tɛ̃ yàhàh, tɛ́ kè náhkɩ mó tɔ̃ kè pɩ. Yé náh náhkɩ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n kwlɔ n pi
dò. [21 Ǹtɛ sétɔ̃ mɛ̀ dùkùlɛ, nɛ́ níri pínɔ́ ànɛ̂ níkì tɛ̃nɔ́ ó sɔkɔ náh, à náh fɛ̃ n yĩni.]»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyílɛ n tɔ̃ n yo

22 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Kalile mara sɔkɔ. À mɛ yo pé
tyí nɛ: «Pè kɩ Névi Píɗɩ́ tɛ̃ dahbɩ névye gbɔ̃̀, 23 pè kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ ké sèpìn tɔ̃-ò sɔ̃lɛ,
ǹ lékó kɩ yilki mɔ.» Wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yah kwɔ kègbɩlɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô

24 Yesupi-á kyɩ yĩni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rí syípú nɔ de
Pyɛrɩlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò ɗɩ́ kó mɛ Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rílɛ n mɔ nɩ? 25 À
mɛ nɛ àwe-á, wăh mɛ kélɛ n mɔ kè. Pyɛrɩ-á kyɩ yĩni tɛ̃ gbô, Yesu ǹgbò à piki yah
nɛ: «Simo-Pyɛrɩ, áwɔ sɔ̃nɔ tɛ̃ nɛ̂nɛ à yuku mɔ́rí mɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rílɛ nɛ̂-á
kɩ kèkɔ̃yɔ̃́ yɔ̃̀tãmnɛ n kɔ̃, kwil wɛ̃npì se kɩ n mɔ kélɛ, tɩ̃̀, nɛ́pân se?» 26 Pyɛrɩ mɛ nɛ
nɛ́pân-á. Yesu mɛ nɛ: «Kàh pɩ sɛ̃, kwil wɛ̃npì wɔ vyãh náh mó mɛ ké mɔ́nɔ́ sɔkɔ kè.
27 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ no nɔ́pi kélɛ nɛ n sɔ̃ kétúkùyɔ̂. Képah ye, kyɩ dlóy mɔ
Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, yɛ̃nkɔ̂ nɛ̂-á kɩ pɔ tɛ̃ gbennɛ, ǹ vyãh yɩkɩ n mɔ n yah, á kɩ pɔ́ wɛ
ké sɔkɔ. Kè wilki n kyɩ mɔ́rí mɔ pé tyí, ńmɔ ànɛ̂ áwɔ tyílɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, nɛ̂ se nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ nɩ? 2 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ wɛ̃npir tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ye pɔ sah pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé
tyí nɛ: 3 «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ yé náh yé nnɔ vi mɔ à pɩ wɛ̃npì tyí kɔ̃lɛ, yé

* **17:20** 17.20 - Mútárdì pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.

náh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi. 4 Névi nɛ̂-à kɩ ǹ gblɔ̌y tiki mɔ pɩ tyɩ̃́ɩ̃ wɛ̃́npir mɛ̀ sɔ̃́, tɛ̃ wɔ
ye kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. 5 Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́
plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

6 «Ǹtɛ wɛ̃́npi̋* nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ yɔ́ yõ yɩkɩ mɔ tyípékè pínɔ́
sɔkɔ, pàh yínɔ́nan ǹgbɛ̃̀kì yɔ́ toh tɛ̃ yègbɩ tɛ́ à tu dah mɔ pnɛ yɔ tì tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè
kɔ̃ kè à yõ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal tɛ̃nɛ. 7 Pèkè mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye yõ névye yõ yíkínmɔnɔ
yĩnnɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ. Névye yõ tɛ̃ wɔ náh fɛ̃ n yɛ yíkínɔ́lɛ ó, ǹtɛ névi nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ
sɛ̃́nkɔ̃-à wɛ, pèkè kɩ tɛ̃ nɔ. 8 Á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkì-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ
tyípékè sɔkɔ, kè kãm milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkì sɔkɔ tɛ́
tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̄ nyàhnpèkè sɔkɔ
gbɛ̃̀n níni̋ ànɛ̂ gbyɛ̃̂h níni̋nɛ á tyí. 9 Á yɩ̃́-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè gbahlɩ
n wilki n milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á yɩ̃́ sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á
mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̄ nyàhnpèkè sɔkɔ yɩ̃́ nínɔ́lɛ á tyí.»

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ wɛ̃́npi̋† nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ yílɔ́nɔ́lɛ. Ŋgbǒ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-á n yah
pé yõ, pè mɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ń Sú Liyel yah sɔkɔ yɩ̃̂nyõ dɛ́. [11 Yé náh wɛ di, névye nónó-á
mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi pwah n mɔ yĩn ye Névi Pídɩ̃́ pɔ.]

12 Yépi tɛ̃ tyí à; sɔ̃́ kénkɔ̃-á képyɛ́nì lèkwɛ̌-à mɛ dɩ̃́ yɔ́ tyí à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɩ yõ, tɛ́ núkú
mɔ pu sé sɔkɔ, à náh tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́ sah n pi nɛ́npɔ́, tɛ́ kyɩ
mɔ́npunɔ mɛ̀ yah n kɔ̃ n pi di? 13 Tɛ́ gbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, wàh à wɛ tɛ̃, ǹ nɩ n
vɩ ǹmɔlɛ à kal tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́lɛ, nónó náh mɔ pu. 14 Sɛ̃ ye yé
Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ, ǹ tɔ náh mɛ ké tyí nɛ wɛ̃́npi̋ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ mɔ n pu.»

Tyîpékè pí-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɩ wɛ̃̀kì yõ

15 Yesu tɔ̃ nɛ: «Á yɩ̃́npi yɔ́-à tyípékè pɩ [á tyí], kyɩ n wil ǹ tyí, ǹ ǹ yah yo yé nímí
wrɔ́ ó sɔkɔ. Wàh sah á tyí yõ, yé yɩ̃́npíki̋ kɩ yuku yahlɛ. 16 Wàh yahle, kyɩ nɛ́núkù
képah náh pɩ nímí yah n dohnɩ á gblɔ̌y yõ ńtɔ̃, yè kyɩ ké yah wah. Sɛ̃ ye Liyel wɛy
yo kélɛ nɛ, ké yah-á yĩnɛ kè wah tàrfyɔ̀ nɛ́pɩ̃̂ nímí, képah náh pɩ tɔ̃́mí yɩ̃́ yah. 17 Tɛ́
wàh yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, kyɩ ké yah yo ńmɔ yõ sɛ̃́pú ti̋nki̋ tyí. Wàh se tɔ̃
yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, ǹnɛ nɛ n mɔ n kɔ̃ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃̄pú sɔkɔ, képah náh
pɩ mɔ́rí syípú sɔkɔ.

18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ
sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ yâh nɛ̂ wɛ̃̀kì kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ
sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.

19 Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ, yé sɔkɔ nɛ́pɩ̃̂ nímí tɛ̃-à fyɔ̀ pé yégbékè pɩ núkúlɛ sétáh
mɛ̀ yõ, tɛ́ kwáhdúkú nɛ̂ ni ń Sú Liyel tyí, à kɩ kélɛ pè kɔ̃. 20 Yé náh wɛ di, nɛ́pɩ̃̂ nímí
képah náh pɩ tɔ̃́mí-à wɛ̃ tuke mɔ ńyãh sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, mè n nɛ mɛ pé nɩyɔ̃́.»

Névye-á yĩnɛ pè nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé yɩ̃́npi yɔ́-à n
pɩ n de pé tyí, gbáhyɩ̃́ sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé yɔ̃ mɔ à kɔ̃ nɩ? Fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ se nɩ?

* **18:6** 18.6 - Wɛ̃́npi̋ nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, kè kɩ fɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú ye pè n ye. † **18:10** 18.10 - Yah n tɛ
Matye 18.6 yah yónɔ́ sɔkɔ.

22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃ɔ̃, mé náh n yo n pi á tyí nɛ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ-á dɛ́, ǹtɛ fɔ́ɔ́
gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ sàh-ǹtẫnnɔ́ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nênɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ ké
tyí nɛ pé pé pɔ́ tyí yah wah ànɛ̂ pé tɔ̃̀npɩbɩlɛ. 24 Pǎh tyah pɔ́ yɑ̃́hnɔ́lɛ, pè ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛ̃
pɔ ǹ tyí, ǹ kɔ̃lɩ ǹgbɛ̃-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yõ, fɔ́ɔ́ talã‡ pɔ́ plɔ́ kèyõ kwlɔ́lɛ (10 000). 25 Tɛ́ kwâh
náh sɔ̃̀ mɛ ɗɩ̃́ mè tyí ké dyah dyah tɛ̃nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ nɛ, pè à tɛ̃ yãm, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ,
ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npìlɛ, à tahlɩ ǹ gbẫn yî pól tyí, pè kɔ̃lɩ mè dyah. 26 Képah tɛ̃nɛ, tɔ̃̀npɩ mè mɛ
ǹ gbètukunɔ di tɛ́ ǹ yah kwĩnki sétáh yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ à mó pé
syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ ké pól dyah ǹ tyí. 27 Wǎh képah yo sɛ̃́, ǹ yãm yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ kah
tɛ̃. À mɛ à fĩn mɔ tɛ́ kɔ̃lɩ mè yõ mɔ à kɔ̃. 28 Kénɛ ɗɩ̃́-á fyɔ̀ wil, à ǹ ní-ò tɔ̃̀npɩ yɔ́ yohnɩ
ǹmɔ kɔ̃lɩ kwéy-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yõ deniye§ pɔ́ plɔ́ lèkwɛ̃lɛ. À mɛ à fyãh tɛ̃ ǹ yègbɩ tyí à
ǹnɛ n fĩ kírr, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́, pé kɔ̃lɩ nɛ̂-á mɛ ǹ yõ, à pé dyah kélɛ. 29 Ǹ ní-ò mè mɛ
ǹ gbètukunɔ di ǹ yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ
kè dyah ǹ tyí. 30 Ǹtɛ à yahle, tɛ́ se tɔ̃ à tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ
gbɩ̃́ nɛ̂-á à kɩ kɔ̃lɩ mè dyah. 31 Pé no tɔ̃̀npɩbɩ-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pé yah kwɔ kègbɩlɛ.
Pè mɛ kyɩ sé pól yo pé yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ syah. 32 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ mɛ pè kɔ̃ pè à ye pɔ, tɛ́
yo ǹ tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ nɛ́pɔ. Wáh lésõ ń ni, képah ye mé á kɔ̃lɩ yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃. 33 Ǹtɛ áwɔ
tɔ náh sɔ̃̀ yĩnɛ ǹ á ní-ò yãm yah, ńmɔ-á á yãm yah sɔ̃ di?› 34 Tɛ́ fɔ̀kɔ̀vyẫhnì képékè
tɛ̃ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ à dahbɩ wɔ̀kɔ̀npèkè névye fɔ̃́hpúpêl gbɔ̃̀, fɔ́ɔ́ kɩ syi pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á à kɩ
yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ pɔ́ póllɛ à dyah. 35 Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel kɩ n pɩ n pi yé tɔlɛ, yâh n yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃nɛ
wɛ̃nɛ n kɔ̃ yé nnɔ póllɛ.»

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yõ

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbɩ̃́ nênɛ, à yal Kalile mara sɔkɔ à yuku Nsyude mara tyah
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. 2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yuku, tɛ́ à mɛ pé
yámpú dɛ mɔ nénpɔ́. 3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ pé à mɔ
yah, tɛ́ à piki yah nɛ, ké wɛ̃kì se mɛ ɗɩ̃́ tyí à kɩ ǹ kyɩ fĩn mɔ, kàh sɔ̃ mɛ tyídúkú nɛ̂ yõ
nɩ? 4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé náh kè kar yah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, kèkõyɔ̃́ mɔ
gbɩ̃́nɛ, Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ò-á pè mɔ ɗɩ̃́ ànɛ̂ sêlɛ di? 5 Wǎh nɛ, képah-á ɗɩ̃́-á kɩ yal ǹ sú ànɛ̂
ǹ yṹ tnɔ̂, tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ. 6 Kǎh pɩ sɛ̃́, nímí
náh tɔ̃ pélɛ dɛ́, núkú-á pélɛ. Liyel-á nónó kwrɔ mɔ, nɛy káh pè gbɛkɩ.» 7 Képah tɛ̃nɛ,
Farisi wɛ̃kì kɔ́pú à syah nɛ, ǹtɛ sɔ̃ se pɩ tɛ́ Moyisi kè kɔ̃ sah nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fĩn
mɔ, tɛ̃ ǹ fĩn mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pɩ à kɔ̃ à mó pyě à fĩn mɔ nɩ?* 8 À mɛ yo pé tyí nɛ:
«Yépi nòhnì-ǹkɛ̃ yĩn ye Moyisi kɔ̃ à képah wɛ̃kìlɛ yé kɔ̃ kè. Ǹkɛ̃ sɛ̃ náh se lésõ kélɛ ké
tyàh-ǹsah sɔkɔ tɛ́. 9 Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ fĩn mɔ né fɔ̀fíkì tɛ̃ tyí
yõ náh, tɛ́ sékáhkí tɔkɔ, fɔ̀fíkì-á tɛ̃ n pɩ.»
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yo ǹ tyí nɛ, ɗɩ̃́ yĩ́n-ńsah-à mó mɛ pɔ sah képah yõ à
yuku ǹ kyɩ tyí tĩ̀nnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́-á fɔ̃́nfɔ̃́ dò. 11 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé
kɩ n yo n pi yé tyí yɔ̀, no pól náh fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ n pi. Ǹtɛ Liyel-á ké fɛ̃npĩnɔ
lékɑ̃́mnɛ nónó kɔ̃, pépi wɔ kɩ fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ. 12 Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á
díbí kɔ̃ pè náh syɔ́lɛ n tɔkɔ: Túkù mɛ pé dúbí-ńsah dùkù sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ.

‡ **18:24** 18.24 - Légbɩ̃́nɛ, talã pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nénúkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. § **18:28** 18.28 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nénúkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kì núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. * **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

Túkù mɛ névye ye mɩ pélɛ pè kɔ̃ pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mó sétɔ́kɔ́kɩ̀ yahle Liyel
yɔ̏tɔ̃rɩ́ yah yúkúnɔ́ yĩnnɛ. Nɛ̂-à kɩ fɛ̃ wɛy mɛ̀ syɩ́kɩ́-ńsah wɛ n pi, tɛ̃ kɩ ké syɩ́kɩ́-ńsah
wɛ.»

Yesu sãm mɔ́nɔ́lɛ wɛ̃́npɩ̏ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃́npɩ̏ yrɔ̃́lɛ Yesu tyɩ́ nɛ à ǹ gbɛ̏n sah pé yõ à Liyel ni pé tyɩ́.
Ǹtɛ ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú mɛ tyah dɩ́rɩ́lɛ n kɔ̃ pé yõ. 14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé yɛ
wɛ̃́npɩ̏ kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyɩ́. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃. Yé náh wɛ di, névye nónó
dùkù-á mɛ wɛ̃́npɩ̏ nɔ́pi tyɩ́ kɔ̃lɛ, pè kɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yõ n pi.» 15 Képah tɛ̃nɛ, wǎh ǹ
gbɛ̏n sah tɛ pé yõ, à yal nɛ́npɔ́.

Tahrɩ tyɩ́ yónɔ́lɛ

16 Képah tɛ̃nɛ, kètɛ̃npɩ̏kɩ̏ yɔ́ nɔ de Yesulɛ tɛ́ à piki yah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, tir nɛ̂ sé pé yĩnɛ
pé pɩ tyɩ́pépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ? 17 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Sɔ̃ pɩ tɛ́ á ńnɛ n
piki n yah pèpɛy tyɩ́ yõ? Pèpɛy núkú ó mɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyɩ́ nɛ á min wɛ, Liyel tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ.» 18 Ȁ mɛ nɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ nónó tãn se nɩ? Yesu mɛ yo ǹ
tyɩ́ nɛ: «Káh nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mɩ̀nɩ̀ sah nɛy yõ. 19 Yɔ̏yénnɛ
n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Yɛ á ní-ò tyɩ́ nɔ á tyɩ́ á gblɔ̌y tyɩ́ kɔ̃lɛ.» 20 Képah tɛ̃nɛ, kénɛ
kètɛ̃npɩ̏kɩ̏ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, páh mɛ sépi tɛ̃ póllɛ n pɩ dò, kèyǎh se tɔ̃ mɛ wũ pé tyɩ́ pɩ
pɩ tɛ̃nɛ nɩ? 21 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Wáh kɩ mɛ ké tyɩ́ nɛ á tyi pól tũ, gbɛ̏n yî nónó-á
mɛ á tyɩ́, kyɩ sè yãm ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ tahrɩ wɛ Liyel fɔ̃́
sɔkɔ. Képah-à pɩ, ǹ pɔ ńmɔ sɔ̏ tɛ̃.» 22 Wǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, à sɔkɔ yahlɛ yɩ́kɩ́nsàhnɔ́lɛ.
Kwâh nɛ́tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye sɔ̏ ǹnɛ képah ye.

23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú tyɩ́ nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, tàh Liyel
tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ, kè kɩ tah dɛ́. 24 Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyɩ́, yȁhmɩ́kɩ̀ dénwɩ̏lnɔ́lɛ
sèndi pwȁh sɔkɔ, képah ńtɛ̃ kɩ dɔ̀dɔ̀ kal tàh Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ.» 25 Yesu tɔ̏
sɛ̃́hpú-á képah noh sɛ̃, pé gbɛ̏n kah du. Pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ?
26 Yesu mɛ yɔ̃ pè yah, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Névye tɛ̃ wɔlɛ, pè náh fɛ̃ kè pɩ n pi. Ǹtɛ Liyel
kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ.»

27 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yah, pépi-á pé tyi pól sah tɛ́ ǹmɔ sɔ̏ tɛ̃. Pépi
tyɩ́ se kɩ n pɩ n pi sɔ̃ nɩ? 28 Ȁ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, Névi
Pɩ́dɩ̃́-à pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rɩ́ kǒ yõ kèkɔ̃yɔ̃́ késɛ̃́n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yépi nónó-á ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, yé tɔ
kɩ kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃́rɩ́ klǒ gbɔ̃ninɔ́ yõ kɩ Yisrayel no yɩ̏kɩ̏nɩ̏nɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi. 29 Ǹmɔ yĩn
yõ, névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ yal ǹ gbô sɔkɔ ò, ǹ yṹnpyé tnɔ̂ ò, ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ sú tnɔ̂ ò,
ǹ yṹ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃́npɩ̏ tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌ wɛ, tɛ́ kɩ se tɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ. 30 Ǹtɛ nɛ́gbro náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, tɛ́ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ náhnáh kɩ n pɩ n pi
nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèmɩ̏rkɩ̏ nɛ̂-á yãh sètɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̏npɩbɩ sar dùkù tyɩ́ yõ

1 «Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̏rkɩ̏ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sètɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ lésõ wil
séngbɔ̃ púpúlɛ nɛ pé tɔ̏npɩbɩ yah n tɔkɔ n tɛkɩ mɔ pé yɛ̀rɛsɛ̃ swãh sɔkɔ. 2 Wǎh nónó
wɛ, à yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, nɛ́núkú gbɩ̏yɩ̏kɩ̏ núkú tɔ̏ pɩ́nɔ́ sǎrlɛ, deniye* pɔ́ pɔ́ núkú-
á. Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ ǹ swãh sɔkɔ. 3 Pɔ̃y tɔ̃ gbɩ̃́nɛ, à tɔ̃ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ

* **20:2** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ sɔ̏, wâh gbɩ̏yɩ̏kɩ̏ núkú tɔ̏ pɩ nɛ́vi tyɩ́, deniye pɔ́ pɔ́ núkú ye tɛ̃ n sar álɛ.

tɛ̃̀nɔ́lɛ tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ tɔ̃̀ kɛ̃́nɛ pé tyí. 4 Á mɛ yo pé tyí nɛ, pépi tɔ sɔkɔ péwɔ
swãh sɔkɔ, páh kɩ pè sar ké yah yõ. 5 Pè mɛ sɔkɔ. Gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ, à tõ wil
à sɛ̃́ntɛ̃ pɩ. Gbèkãm gbĩ́-á nɔ, à tõ wil à képah núkú ó pɩ. 6 Ǹvĩ́ lésyilɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ
nósyɔ́ wɛ ńtõ kénɛ tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. Á mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pélɛ ásɔ̂̃
gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀lɛ tɔ́tɔ́ tɔ̃̀ pí-ńkɛ̃́nɛ nɩ? 7 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á. Á mɛ nɛ
pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ. 8 Tɔ̃̀-á tiki ńvĩ́nɛ, sètɛ̃ ɗĩ́ yo ǹ pɔ́ yah wàh-ò ɗĩ́ tyí nɛ, à
tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi ye n pɔ pè dyah pé pɔ́lɛ. Ǹkɛ̃́ nónó-á kyɩ swãh sɔkɔ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, à kè tyah
pépi tyí à pɔ n dal n mɔ nɛ́gbro tyí. 9 Nónó-á tɛ́lɔ́lɛ, pǎh pɔ, à pè kɔ̃ deniye pɔ́ pɔ́
núkú núkúlɛ. 10 Kǎh syɩ nɛ́gbro tyí, pépi tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ wãn-á kɩ wɛ pépi tyí yõ.
Ǹtɛ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkú ye pépi tɔ wɛ. 11 Pǎh pɔ́ nɔ́pilɛ n syi gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè tyah
sètɛ̃ ɗĩ́ sèyòkèlɛ n yo 12 nɛ ńkɛ̃́, nónó-á à tɔkɔ pɔ tɛ́lɔ́lɛ, lɛ́rí núkú ó sɔkɔ-á pè wɛ pɩ
tɔ̃̀lɛ. Ǹtɛ kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ à pɔ pélɛ n sar núkúlɛ pépilɛ, pépi nónó-á kwlɔ́nɔ́ fɛ̃ syi à tɔ̃̀
pɩ kwlɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀lɛ tɔ́tɔ́ gbĩ syɔ̌kì yah sɔkɔ nɩ? 13 Sètɛ̃ ɗĩ́ mɛ yo pé sɔkɔ yɔ́ tyí nɛ: ‹Ǹ
kóɗĩ́, mé náh syɩkɩ á yõ sɔkɔ dɛ́. Ǹmɔ ànɛ̂ áwɔ náh sɔ̃̀ wɛkɩ sah núkú yõ nɛ, á gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀
núkú tɔ̃̀ pínɔ́ sǎr-á kɩ pɩ deniye pɔ́ pɔ́ núkúlɛ di? 14 Nɛ n yuku á pɔ́lɛ. Mé kɩ nɛ́tɛ́y
mè kɔ̃ dan núkúlɛ áwɔlɛ ń dyɔ ó. 15 Ké wɛ̃̀kì náh mɛ ńmɔ tyí, kɩ fɛ̃ ń dyɔ dyɔ tyi pɩ ń
pɔ́lɛ di? Tɩ̃̂, ń nɩ nɔ́nɔ́ se n yɔ álɛ?› 16 Képah yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Sɛ̃́
ó ye, nɛ́tɛ́lɔ́ kɩ pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro kɩ pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔ tyílɛ n yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, pǎh mɛ wɛ̃̀kì yõ sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye pé yahlɛ,
tɛ́ yo pé tyí nɛ: 18 «Á wɛ wɛ̃̀kì yõ à n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Névi Píɗĩ́ kɩ
tɛ̃ n dahbɩ n pi sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú gbɔ̃̀ nɛ́npɔ́.
Pè kɩ kè yah tɔkɔ nɛ wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ, 19 tɛ́ kɩ à dahbɩ névye gbɔ̃̀ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pè kɩ kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ ké sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò
sõlɛ, ǹ lékó kɩ yilki mɔ.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ yṹ-á nɛ̂ yah kɔ̃ Yesu tyí

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyɩ mɛ ǹ ɗĩ́npɩ̃̀ tɛ̃ nɔ de Yesulɛ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ yah nɛ pé
yáhnkɔ̃nɔ yɔ́ pɩ ǹ tyí. 21 Yesu mɛ à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh nɛ̂ tyí nɩ? Pi mɛ yo ǹ tyí
nɛ, pé ɗĩ́npɩ̃̀ nónó-á yɔ̀, à ǹ vyãhlɛ péwɔ kɔ̃ nɛ wàh pɔ dɔkɔ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí yõ, pé sɔkɔ núkú
kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò mó kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɛ̃̀yɩ̃̀nè sɔ̃̀lɛ. 22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃́
sɔkɔ ye yé n ni kélɛ. Máh kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ se kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ?»
Pè mɛ à syah nɛ páh kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ. 23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Máh kɩ n de n pi
yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ kɩ de képah wɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ ànɛ̂ ń gbɛ̃̀yɩ̃̀nè sɔ̃̀ tɛ̃̀nɔ́
tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tyí náh képah wɛ̃̀kì kɔ̃́nɔ́lɛ. Ǹ Sú Liyel-á kè yah sah nónó yĩnnɛ, pépi ye
à kɩ kɔ̃ kélɛ.» 24 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbãm nɔ́pi tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh nímí
nɔ́pilɛ. 25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ kwlo
kwlo sɔkɔ, yé kè pĩ ó. Yɔ̃̀tãm náh ńkɛ̃́nɛ pé kwlo névyelɛ nɛ n fnɛ, tɛ́ nɛ́-ǹgbnɔ tɔ n
mó nɛ n fyãh pé yõ pé tɛ̃́nwɛnɔ yĩnnɛ di? 26 Ǹtɛ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɛ̃́ yépi wrɔ́.
Gbɛ̃̀ntɛ̃̀náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ tɔ̃̀npɩlɛ
tɛ́lɔ́ tyí. 27 Tɛ́ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ yah névilɛ yé sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ yé yɔ̃̀lɛ. 28 Sɛ̃́ ó
ye, Névi Píɗĩ́ náh pɔ nɛ névye tɔ̃̀lɛ n pɩ péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ ye pɔ tɔ̃̀ pɩ yĩnnɛ névye tyí,
tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.

Nsyeriko kwil yɩ̃́tũbi nɛ́pɩ̂̃ nɩ̂mɩ̂ yɩ̃́ yíkínmɔnɔlɛ

29 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú-á n wil Nsyeriko kwil sɔkɔ gbɪ̋ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̏
tɛ̃. 30 Tɛ́ yɪ̋tũbi népɪ̂ nímí yísyɔ́ sɔ̏ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ. Păh noh nɛ Yesu-á pɔ n
sɔkɔ, pè tyah n yo n mɔ yɪ̋npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗɪ́nɛ, ńkɛ̃
à pé yãm yah. 31 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû dírí kõ pé yõ nɛ pè pé vyɛ̃y vike. Ǹtɛ pè tõ wãn
mɔ pé yónmɔnɔ yõ nɛ ńkɛ̃, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗɪ́nɛ, ńkɛ̃ à pé yãm yah.
32 Yesu mɛ yĩn tɛ́ pè ye yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé mɛ ké tyí nɛ mé pɩ yé
tyí?» 33 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yɪ̋ yɩkɩ mɔ. 34 Képah tɛ̃nɛ, pé yãm Yesu tɛ̃.
À mɛ tũ pé yɪ̋ tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ, pé yɪ̋ núkú yɩkɩ mɔ. Pè mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃.

21

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ mɛ fíí kwéy Yerusalɛmɩ kwillɛ. Pè sɔ̏ mɛ yúkɛy Bɛtifasyɩ
kwillɛ, képah nɛ̂-á mɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú népɪ̂ nímí
tõ 2 nɛ ńkɛ̃: «Kwil nɛ̂-á yé yah tɪ̏nnɛ yɔ̀, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yé kɩ núkú ńkwɛ̃ndyíyʉ̋kɪ̀
yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ ńkwɛ̃ndyípíkɪ̀ yɔ́lɛ ǹ tnɔ̂. Yé à dɛ, yè pɔ sélɛ ń kõ. 3 Nɛ̂-à kɩ
nɛ pé yo, yè yo tɛ̃ tyí nɛ, sé yétɔ̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Képah sɔkɔ, tɛ̃ kɩ yɛ yé kõ yé kɩ
sɔkɔ sélɛ nɛ́npɔ́ swɔ.» 4 Yesu képah yo sɛ̃, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò wɛy yónsàhnɔ́ mè wil
yĩnnɛ. Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò lésõ nɛ ńkɛ̃: 5 «Yé yo Yerusalɛmɩ* kwil tãn tyí nɛ, pè yah,
pé yɔ̏tɛ̃-á mɛ n pi pé tɪ̏nnɛ. Gblɔ̌y tíkínmɔnɔ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Wăh mɛ dɔ́kɔ́nkɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ
ńkwɛ̃ndyíkɪ̀ yõ, nɛ̂-á ńkwɛ̃ndyípíkɪ̀lɛ.»† 6 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ kyɩ tyi nɔ́pi
pɩ ǹ yóré yõ. 7 Pè ńkwɛ̃ndyíyʉ̋kɪ̀ ànɛ̂ ńkwɛ̃ndyípíkɪ̀ mè tɛ̃ pɔ, tɛ́ pé flɔ mɔ sé yõ Yesu
kõ à dɔkɔ kõ tɛ̃. 8 Nɛ́kwɪ̋nkí sɔ̏ mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku wɛ̃kɪ̀ yõ, túkù mó mɛ pɛ̃mɪ̀lɛ
n kwɔkɩ n mɔ n yuku. 9 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̏ mɛ mɔ ǹ yah tɪ̏nnɛ pè n yuku, ànɛ̂ nónó-á sɔ̏
mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, pé pól sɔ̏ mɛ yo tũ yɪ̋npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Píɗɪ́ yõ.
Névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ
nɛ̂-á mɛ yɪ̂nyõ.» 10 Yesu-á pɔ n de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn pól yuku kwillɛ n
yike wùù. Pè sɔ̏ mɛ piki yah tũ nɛ, nɛ̂ se ɗɪ́ mènɛ nɩ? 11 Tɔ́wû mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesu-á, nɛ̂-á n wil Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yõ.

Gbɔ̀yĩbɩ yɪ̋nɪ̂nwɪ̀lkɪ̀nɔ́lɛ Liyel nɪ̂-ńsah gbô sɔkɔ

12 Yesu-á de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yíyɑ̋m yɑ̏mpu ànɛ̂ yídwénè dwépú pól yĩni
wilki ké sɔkɔ. À pɔ́ sàhntʉ̏pu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ kèpíkípíkínɔ yɑ̏mpu klɔ̌lɛ.
13 Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Ǹ gbô kɩ n ye
nírí pí-ńsah gbôlɛ.›‡ Ǹtɛ yépi kè tɔkɔ pɩ yɪ̋pú wɔ̃bɪ̀ntɛ̃-ǹsahlɛ kɛ̀?»§
14 Képah náh, yɪ̋tũbi ànɛ̂ gbáhkɪ̀ núkú névye mɛ nɔ de Yesulɛ Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ. À mɛ pè dɛ mɔ. 15 Sárká syínwɪ̀lkɪ̀pu yɔ̏tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á
gbɪ̀l nɔ́pi pínɔ́ wɛ sɛ̃, tɛ́ wɛ̃npɪ̀ tõ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Píɗɪ́
yõ, pé fɔkɔ vyãh. 16 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, wɛ̃npɪ̀ nɔ́pi-á mɛ nɛ̂nɛ n yo, à
kɔ́ mɛ kélɛ n nohnɩ nɩ? À mɛ yo pé tyí nɛ: «Àwe mé mɛ kélɛ n nohnɩ. Tɛ́ wɛy nɛ̂-á
wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á kè pɩ á gbilki gbilki wɛlɔ n nohnɩ wɛ̃npɪ̀
ànɛ̂ wɛ̃npɪ̀ yrɔ̃ vyɛ̃y sɔkɔ.›* Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah? 17 Képah yóntɛnɔ náh, à
yal pé tnɔ̂, tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyɩ sõ Betani kwil sɔkɔ.

---

* **21:5** 21.5 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sɔ̏ Siyɔ̃nɛ. † **21:5** 21.5 - Yah n tɛ Nsakari 9.9. ‡ **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Yesayi 56.7. § **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Nsyeremi 7.11. * **21:16** 21.16 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.3.

Yesu vyãh yénmɔnɔlɛ sènsóké séswɔ̂ yõ

18 Dĩndal séngbɔ̃̀lɛ, Yesu-á n syɩ n pi Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, kwɛkɩ à tɛ̃. 19 Wǎh
sènsóké séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃kɩ̀lɛ, à mɛ nɔ de ké tnɔ̂. Ǹtɛ à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ.
Kè sɔ̃̀ mɛ mɩrɩ ó kɔ́kɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ yo ké tyí nɛ, tɔ̂ɔ́-á sɛ̃ yɔ̀, képah tɛ̃ náh tõ n
syi n yah n pi póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mɛ̀ núkú kɔkɔ. 20 Ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á képah wɛ sɛ̃,
pé gbɛ̃̀n du. Pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ sènsóké mɛ̀ núkú kɔkɔ nɛ́npɔ́
swɔ nɩ? 21 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé
sɔkɔ, tɛ́ yé náh mɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂ pɩ sènsóké séswɔ̂ mɛ̀ sɔkɔ, yé tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ.
Tɛ́ kè náh n yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, yé kɩ tõ fɛ̃ yo yɔ̃̀lɩ mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku n yal ásɔ̃̂
kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè kɩ mó tõ pɩ. 22 Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé
kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí níri sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɩ̀l-ǹsah tyílɛ

23 Yesu kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, sárká
syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ se à n
pɩ tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂ se kɔ̃ ǹnɛ kɛ́nɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ nɩ? 24 À mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɔ-á kɩ
pè piki yah tir núkú ó kɔ́kɔ́lɛ. Pàh kɩ ké yah yo pé syah, pé tɔ-á kɩ mó yo pè syah nɛ̂
gbɔ̃̀ yõ-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ. 25 Pépi tɛ̃ tyí à; nɛ̂ se tõ Nsyɔ̃nɛ à pɔ wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ n pɩ
nɩ? Liyel se, tĩ̂ névye se nɩ?» Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ Liyel-á tõ
ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ? 26 Ǹtɛ páh kɩ se mó tõ
nɛ névye-á tõ ǹnɛ, tɔ́wû tíki-á mɛ pé tɛ̃ pé pól-á sɔ̃̀npílɛ mɛ Nsyɔ̃nɛ n tɔkɔ n pɩ Liyel
tɛ̃̀ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ. 27 Kǎh pɩ sɛ̃, pè Yesu syah nɛ pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, pé tɔ
náh kè yo pè syah n pi, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̃̂ nîmî yîsyɔ́ tyí yõ

28 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Mé kɩ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh yé tyí, yè mó yé sõnɔ
yo ń tyí ké tyí sɔkɔ. Dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̃̂ nímí lésõ mɛ dɩ̃́ yɔ́ tyí. À mɛ nɔ de gben tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ, pé pídɩ̃́, ńkɛ̃ à kyɩ tɔ̃̀ pɩ pé tyí yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh sɔkɔ kwɛynɛ. 29 À mɛ ǹ sú syah
nɛ kyɩ dékè náh mɛ pé tɛ̃. Tɛ́ dǒ kwéy, à kè wɛ ké yah náh. À mɛ yuku sɔkɔ swãh
sɔkɔ. 30 Sú mɛ̀ mɛ tõ nɔ de ǹ pídɩ̃́ ní-òlɛ, à wɛy núkú mɛ̀ ó yo ǹ tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ yo ǹ
tyí nɛ, páh kɩ kyɩ, pé bɔ̌. Tɛ́ à náh pɔ kyɩ. 31 Nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pé sú nɩ̀vɩ̀nɩ̀
pɩ?» Sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ nɔ́pi mɛ nɛ gben tɛ̃-á. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ kɩ
yé dyàh tɛ̃ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ. 32 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à pɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ yé wɛ̃kɩ,
tɛ́ yé náh sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ wɔ pyɛ̌ sɛ̃ ǹ yõ. Yé mó tõ kè wɛ
yɩ̃́nɛ, tɛ́ képah fyé yõ, yé náh yé nnɔ vi mɔ à sɛ̃ ǹ yõ.»

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl tyí yõ

33 Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní sah noh ń tyí sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́lɛ ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃̀ dɩ̃́ yɔ́ lésõ
yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh kõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi, tɛ́ swɔ yɔ́ tũ tɛ́dáhkɩ̀ yõ ké sɔkɔ, à pɩ yɛ̀rɛsɛ̃̀
pye yɩ̃́kí-ńsahlɛ. Tɛ́ ké syíkípú dɔ́kɔ́ntɛ̃-ǹsah mɔ kèyy ké sɔkɔ. Képah náh, à yɛ̀rɛsɛ̃̀
swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yõ, píndibinɔ yõ, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 34 Sé pye gbɛ gbɩ̃́-á
pɔ n nɔ, sètɛ̃̀ dɩ̃́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tõ yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ pè kɔ̃
pè pɔ pé kɔ̃. 35 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi yuku pè tɛ̃, tɛ́ núkú ko képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh
ko mɔ, tɛ́ kèyǎh minki ko dyêhlɛ. 36 Sètɛ̃̀ dɩ̃́ tõ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ, nɔ́nɔ́-á dò kal
gbro tãnnɛ. Pè tõ pépi tɔ pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀ ólɛ. 37 Kǎh pɩ sɛ̃, à tõ ǹ pídɩ̃́ tõ pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ

n sõ nɛ, pǎh kɩ ǹmɔ wɔ yah sen ku. 38 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tő̃pú nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ píɗĩ́ wɛ, pè
núkú yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃yõ-á yɔ̀. Pè pɔ pé à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ. 39 Képah
tɛ̃nɛ, pè núkú à fyãh tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ. 40 Yé tɔkɔ nɛ n yah
kɛ̀; sètɛ̃ ɗĩ́-à pɔ pɔ, sɔ̃ mɛ à kɩ pɩ pélɛ?» 41 Pè mɛ nɛ, wǎh kɩ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ pélpèl,
tɛ́ kɩ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tő̃pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ǹ swãh mɛ̀ yõ, píndibinɔ yõ. Pépi wɔ-á kɩ ǹ
wɛ wɛ tɛ̃nɛ ǹnɛ n kɔ̃ ké gbĩ́ sɔkɔ. 42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé se kɩ nɛ
yé náh wɛy mɛ̀ kar yah póllɛ, nɛ̂-á yo Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle,
képah yétő̃ pɔ kal.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tő̃ vyãh ye képahlɛ.
Gbɛ̃ndùnɩ̀ tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†
43 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ nɛ, Liyel tɔ̃̋rí
sɔkɔ tɛ̃nɔ́ kɩ syi yépi Nsyifunɔ tyí kɩ yìkì yɔ́ névye kɔ̃, nónó-á kɩ tyípéplɔlɛ n pɩ ké
sɔkɔ Liyel-á mɛ nónó tyí. [44 Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle, névi nɛ̂-à wil syɩkɩ képah
yõ, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́ kàh se mó tɔ̃ syɩkɩ nɛ̂ yõ, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.]» 45 Sárká syínwìlkìpu
yő̃tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á fyɔ̀ sèmìrn nɔ́pi noh, pè pĩ nɛ pépi yõ-á Yesu mɩ sélɛ.
46 Képah tɛ̃nɛ, pè ső̃ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû tíki pè tɛ̃. Tɔ́wû ső̃ mɛ Yesulɛ n tɔkɔ
n pɩ Liyel tɛ̃ntő̃ syínyo-òlɛ képah ye.

22

Sèmìrkì nɛ̂-á yãh fúr yõke yɔ̃́nɔ́ tyí yõ

1 Yesu tɔ̃ tyah sèmìrkì yɔ́lɛ n yãh pé tyí nɛ: 2 «Liyel tɔ̃̋rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmìrkì
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yő̃tɛ̃ ɗĩ́ yɔ́ lésõ ǹ píɗĩ́ fúr fèn pɩ. 3 Tɛ́ mɛ ǹ tő̃npɩbɩ wilki tõ nɛ, pè kyɩ
nɛ́yénɔ́ ye n pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh ső̃ mɛ ké tyí nɛ pé pɔ. 4 Képah
tɛ̃nɛ, à tɔ̃ tő̃npɩbɩ yísyɔ́ wilki tõ pé tyí nɛ, pĩ́n-á pɩ tɛ. Páh nyéhpyɛ́nì ànɛ̂ yípɛ̂y ko tɛ
nɩrɩ-á mɛ nónó sɔkɔ. Tyi pól-á pɩ tɛ, pè pɔ fúr sɔkɔ. 5 Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ kɔ̃
póllɛ. Ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ swãh, ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ gbɔ̀ yĩ́-ńsah. 6 Pé túkù mɛ
yuku mɩ yő̃tɛ̃ ɗĩ́ tő̃npɩbɩ sɔkɔ, à pè fõh pélpèl, tɛ́ pè ko mɔ. 7 Képah sɔkɔ, yő̃tɛ̃ ɗĩ́ fɔkɔ
kah vyãh. Ȁ mɛ ǹ sràsyíbí tɛkɩ mɔ pè kyɩ kénɛ nɛ́kókè mɔ́pú ko mɔ, tɛ́ pé kwil sukɛ.
8 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tő̃npɩbɩ tyí nɛ, fúr yõke-á pɩ tɛ. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh ső̃ yĩnɛ
yõke mɛ̀ yɔ̃́nɔ́lɛ. 9 Ńkɛ̃́ pè kyɩ wɛ̃tlo yey sɔkɔ, pàh kɩ fyɔ̀ névye nónó wɛ, pè pé pól ye
n pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah. 10 Tő̃npɩbɩ nɔ́pi mɛ sɔkɔ wȁl yey sɔkɔ. Pǎh kyɩ tɛ́ névye nónó
wɛ, nɛ́túkúnì tɔkɔ dohnɩ nɛ́péplɔ yõ, pè pé pól ye pɔ tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr pí-ńsah wɔ̀kɔ̀
pól yuku yõke yɔ̃́púlɛ. 11 Yő̃tɛ̃ ɗĩ́-á de yuku yáh-ńsah pé tyí, à kyɩ ɗĩ́ yɔ́ wɛ pé sɔkɔ nɛ̂
náh ső̃ mɛ fúr flɔ mɔ. 12 Ȁ mɛ yo kénɛ ɗĩ́ tyí nɛ, pé kóɗĩ́, ǹmɔ se de sɔ̃ áső̃ sɔkɔ fúr
flɔ kɛ̃́nɛ ǹ wil sɔkɔ nɩ? Ǹtɛ yó-ńsah náh wɛ ɗĩ́ tyí. 13 Képah sɔkɔ, yő̃tɛ̃ ɗĩ́ yo tő̃npɩbɩ
tyí nɛ pè ǹ gbyɛ̂̃h ànɛ̂ ǹ gbȁ̃n pukubi, pè mó à min mɔ kégbɔ́ fɛ̃́ntű̃ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á
gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ. 14 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ nónó-á yah
wilki pé sɔkɔ, pè náh mɛ fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwîltãm yő̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú kyɩ wɛ̃ wɛ à yo sah núkú yõ, sɔ̃-á pè kɩ pɩ tɛ́ kɩ Yesu
wɛ n tɛ̃ n pi ǹ vyãh wɛy sɔkɔ. 16 Tɛ́ mɛ pé tő̃ sã̋hpú yísyɔ́ ànɛ̂ yő̃tɛ̃ ɗĩ́ Yerɔdɩ náh névye
túkù wilki tõ Yesu tyí nɛ pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò ɗĩ́, páh pĩ nɛ gbɩ yó-ò-á ǹnɛ,

† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyípínì 4.11.

ànɛ̂ wăh Liyel wɛ̃kìlɛ névyelɛ n kwɔ gbɩ wɛ̃kì yõ. Ȁ náh névye yah tíkílɛ n pɩ. Ȁ náh
névyelɛ n wah. 17 Ǹtɛ à ǹ sõnɔ yo pé syah. Ǹkɛ̃ ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ nɛ pé mɔ́rílɛ n
mɔ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí, tɩ̂ ké wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃nɔ́lɛ? 18 Ǹtɛ Yesu-á pé
fɔkɔ sõnɔ túkúnì pĩ sɛ̃, à mɛ yo pé tyí nɛ, fɔ̀kɔ̀pǐl ànɛ̂ vyɑ̃́hsesyɩ̃́rí névye nɔ́pi, sɔ̃ se
pɩ tɛ́ pè pé pílkíntɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɩ? 19 Pè pɔ mɔ́rí mɔ mɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ pé yah
ătrɛ. Pè mɛ pɔ ké núkúlɛ à kɔ̃. 20 Yesu mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah mírkí ànɛ̂ ǹ yĩn se
wɑ̃́rkínmonɔlɛ ké yõ yɔ̀ nɩ? 21 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tyí-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo
pé tyí nɛ, pè Sesar tyílɛ Sesarlɛ n kɔ̃, pè mó Liyel tyílɛ Liyellɛ n kɔ̃. 22 Pǎh képah tɛ̃
noh sɛ̃, pé gbɑ̃̀n du. Pè mɛ yal ǹ tnɔ̂ à sɔkɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ tyí yónɔ́lɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ lékyî yílkínmɔnɔ náh
mɛ, pé túkù nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ, 24 kwɔ́-ò dɩ̃́, Moyisi-á kè yo ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ nɛ, dɩ̃́ nɛ̂-à ku pi kɛ̃nɛ ǹ tyí, ǹ gbɛ̃ndɩ̃́-á yĩnɛ à ǹ kyɩ pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à pi dubi à
kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nénkyí dɩ̃́ lékókè náhnɛ.* 25 Ǹtɛ sú núkú dɩ̃́npǐ nɛ́pɩ̂ kwǎrnimi
yísyɔ́-á lésõ mɛ pépi wrɔ́ sɔkɔ. Gben tɛ̃ mɛ pɔ sê tɔkɔ, tɛ́ pɔ ku pi wɛ́-ńkɛ̃nɛ tɛ́ ǹ kyɩ
sah ǹ sɔ̃̀ syɩ kɔ̃. 26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyí tɔ̃ pɔ pɩ sɛ̃, tɔ̃-ò tɔ tyí pɔ pɩ képah núkú ólɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ
syɩ kwǎrní-ò tyí. 27 Pépi pól tyí náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku. 28 Ǹtɛ pi mɛ̀-á de yah pé pól tyí
sɛ̃ à, lékyî yilki n mɔ sõlɛ, à se kɩ n pɩ n pi pé nɛ́pɩ̂ kwǎrnimi nɔ́pi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ tyílɛ nɩ?
29 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy sɛ́bɛ́y pɩ̃́-ńkɛ̃ ànɛ̂ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ pɩ̃́-ńkɛ̃
ye mɔ sah yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ. 30 Yé yah, lékyî-à pɔ yilki mɔ, pɛ́dékè náh kɩ n mɛ n pi,
sétɔ́kɔ́kì tɔ náh kɩ n mɛ n pi. Ǹtɛ névye kɩ mɛ yɩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tyí kɔ̃lɛ yɩ̂nyõ. 31 Tɛ́ à
yuku lékyî yílkínmɔnɔ wɔ tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂ yo yé tyí, yé náh kè kar yah di? Ȁ lésõ
nɛ: 32 ‹Ǹmɔ ye Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ Liyellɛ.›† Liyellɛ,
lékyî Liyel náh ǹnɛ dò, vye Liyel ye. Képah n wɛ̃kɩ nɛ á náh tãn Abrahmɩpi lékyî-á
yilki mɔ.» 33 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbɑ̃̀n du ǹ névye kwɔ
dùkù tyílɛ.

Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á tah kal

34 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú tɛ̃, pè wɛ̃ ye tuke mɔ.
35 Tɛ́ pé Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɩ̃́pú sɔkɔ yɔ́ mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí ǹ pilki n tɛ̃
yĩnnɛ nɛ, 36 kwɔ́-ò dɩ̃́, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ tyí se tah kal sé télɔ́lɛ nɩ? 37 Yesu mɛ
yo ǹ tyí nɛ: «Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yĩnɛ kɩ nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á
sõnɔ póllɛ.›‡ 38 Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyí-á tah kal. 39 Ké ní-ò nɛ̂-á
tɔ̃ mɛ ké tyí kɔ̃lɛ, képah ye yɔ̀ nɛ: ‹Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.›§ 40 Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi pól mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́nɔ nínɔ́
nɔ́pi sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɛ́ tɔ̃ pɩ ǹ Pídɩ̃́nɛ

41 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, Yesu mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɩ pé tyí nɛ:
42 «Yépi tɛ̃ sõnɔ nɛ̂nɛ Krista tyí sɔkɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ? Nɛ̂ pídɩ̃́ mɛ ǹnɛ?»
Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Davidi Pídɩ̃́-á. 43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ
tɛ́ Liyel Mirki-á Davidi yah tɛ̃, Davidi mɛ Krista ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé náh wɛ di, à lésõ
nɛ ńkɛ̃,

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, pɛ́kúsê yĩnɛ à de ǹ pɛ tyí névi yɔ́ tyí. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.5-6; Yenɛsɩ 38; Wruti 1-4. † **22:32** 22.32 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.6. ‡ **22:37** 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.5. § **22:39** 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

44 nɛ̂-á péwɔ Tɜ̃̀ ǸGBƐNƐ
Tɜ̃̀ ǹgbɜ̃̀ Liyel-á kè yo ǹ tyí nɛ ńkɜ̃́,
à pɔ n kɔ̃ n tɜ̃ pé gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɪ̃́ nɛ̂-á
pé kɪ ǹ sépɛ́bí pɪ ǹ gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.*
45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye Tɜ̃̀ ǸGBƐNƐ à kɪ tɔ̃ pɪ sɔ̃̀ tɛ́ kɪ pɔ n pɪ ǹ Píɗɪ̃́nɛ?» 46 Yesu-á
sépi yo, tyíyóné náh tɔ̃ fɜ̃ wɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɜ̃ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ lésɔ̃̀ tyí, ǹnî yɔ́ ńtɜ̃ náh tɔ̃
ǹ nɪ syãh à piki yah yah tir yɔ́ ńtɜ̃nɛ.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɜ̃̀kì kɔ́pú tyí ɪ̃̀nnɛ

1 Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɜ̃́hpú ànɛ̂ tɔ́wû tyí nɛ: 2 «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɜ̃̀kì
kɔ́pú ye n kwɔ névyelɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. 3 Yé nɛ n nohnɪ pé tyí, yè mó nɛ n kɔ
pé yóré yɔ̃. Ǹtɛ păh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɪ, pè náh mɛ n kɔ sé wɜ̃̀l yɔ̃. Képah ye, yé káh
pé pɪ dùkù tɜ̃ wɔlɛ n yah n pɪ. 4 Păh ńkɜ̃́nɛ névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ á kɪ nɛ
tɔ́kɔ́pêl sɔ̃̀ pè pukubi pè twah mɔ, tɛ́ pè náh n fɜ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú
fyélɛ. 5 Pĕ pé gblɔ̃̀ynɛ n wɜ̃̀kɪ pé tyípínì pól sɔkɔ. Képah ye, kyɛ́súpî nónó-á Liyel
wɛynɛ sé sɔkɔ yèwɛtyêh yey toh n mɔ mɔ tɜ̃nɛ, képah náh pɪ gbɜ̃̀n tyí toh n mɔ mɔ
tɜ̃nɛ, pépi pé tyínɔ pɪ gblò gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɜ̃y dro pɪ flɛ̀yflɛ̀y. 6 Tɜ̃-ǹtɜ̃̀n gbro tyí nɔ
pé tyí yénɔ yɔ̃́-ńtɜ̃̂n sɔkɔ ànɛ̂ Liyel ní-ńtɜ̃̂n vì sɔkɔ. 7 Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ
n tɔ̃ n sah n wɛkɪ n pɔ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɜ̃̀n sɔkɔ, pè mó pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ. 8 Ǹtɛ
yépi tyí kwɔ́-ò núkú ó ye mɛ, tɛ́ yé tɛ́lɔ́ póllɛ núkú ye. Képah ye, yépi tɜ̃ wɔ káh nɛ pè
yélɛ n ye Kwɔ́púlɛ. 9 Sú núkú ó ye mɛ yé tyí, nɛ̂-á mɛ yɪ̃̂nyɔ̃. Képah ye, yé káh ǹnî yɔ́
ńtɜ̃nɛ n ye Súlɛ sétáh mè yɔ̃ sɔkɔ ǹ Liyel wɜ̃̀kì kɔ́lɔ́ yɪ̃nnɛ. 10 Yah tɜ̃-ò núkú ó ye mɛ
yé tyí. Krista ye, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Képah ye, yé káh nɛ pè yélɛ n ye Yah
tɜ̃púlɛ. 11 Yɪ̃́n-ńsah ǹgbɜ̃-á mɛ névi nɛ̂ tyí yé sɔkɔ, tɜ̃ wɔ yɪ̃nɛ à pɪ yé tɔ̃̀npɪlɛ. 12 Névi
nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̀y dɔkɔ sah, tɜ̃ kɪ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̀y tiki mɔ, tɜ̃ kɪ dɔkɔ mɔ.
13 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɜ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃. Vyɜ̃̀nnínì
wɛ́kípú ye yélɛ. Yĕ Liyel tɔ̃́rí nɔlɪ yɔ̃́nɔ́ yah kɔ̃ névye tyí. Yé náh mɛ ké tyí nɛ yé ké
nɔlɪ yɔ̃, tɛ́ nónó-à se mó tɔ̃ nɛ pé ké nɔlɪ yɔ̃, yĕ pé yah kɔ̃. [14 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɜ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃. Vyɜ̃̀nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yĕ pɛ́kúsyɔlɛ
n vi n tɜ̃ pé gbɜ̃̀n yîlɛ n syi pé tyí, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɪ yɔ̃̀sɜ̃̀kìlɛ nɛ névye pé wɛ. Kăh pɪ
sɜ̃́, yé tukey kɪ n pɪ n pi képékèyɔ̂ kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.] 15 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú
ànɛ̂ Farisi wɜ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yɔ̃. Vyɜ̃̀nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yĕ yrɛy ànɛ̂ sétáh
yɔ̃ pól kɔ n kɔ̃ nɛ́núkù fyé yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ Nsyifunɔ wɜ̃̀kì tɜ̃ yɪ̃nnɛ. Tɛ́ nɛ̂-à se wɛ fɜ̃
syi, yè n tɔ̃ ǹmɔ pɪ à kɔ̃ à n yɪ̃nɛ dénɔ́lɛ ní-ńkɜ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ à kal yépilɛ kɛ nínɔ́.
16 Pèkè mɛ yé yɔ̃, yépi nónó-á yah tɜ̃pú yɪ̃́tũbilɛ. Yè n nɛ n yo nɛ ńkɜ̃́, névi-à n wo
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètărlɛ, képah náh n mɔ n kɔ̃ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔkɔ sɜ̃́nnɛ, képah-á kɪ mɔ kɔ̃. 17 Lékɜ̃́m kɜ̃ névye, yɪ̃́tũbi nɔ́pi, sɜ̃́n wɔ se
fɔ̃́nfɔ̃́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr yɔ̃ sɔkɔ, képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á sɜ̃́n n mɔ n kɔ̃ Liyel tyí yɔ̃?
18 Yè n nɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɜ̃́, névi-à n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, képah náh n mɔ n kɔ̃
n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo sárká kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yɔ̃ sɔkɔ, képah-á kɪ mɔ
kɔ̃. 19 Yɪ̃́tũbi nɔ́pi, sárká wilki wilki kwâh wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yɔ̃, képah
nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á sárká n mɔ n kɔ̃ Liyel tyí yɔ̃? 20 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ,

* **22:44** 22.44 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

tɛ̃ ye ǹ wo tɛ ké yõ sárká yî tɔlɛ. [21] Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, tɛ̃
ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ. [22] Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yȋnyõlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo
tɛ Liyel tɔ̃rí kǒ tɔlɛ ànɛ̂ ké yõ kɔ̃ntɛ̃-òlɛ. [23] Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě nànàye ànɛ̂ pɛ̃nfɛ̌nè pól
gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́, ànɛ̂ névye yãm yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pínɔ́lɛ sé
wȁl yõ, sépi nónó tyí-á tah kal Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ, yè n pyě sépi wɔ yahle; sépi
nónó-á yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbȍnwɔ̀kɔ̀ kɛ̃nɛ, à tahlɩ yáh mɛ nónónɛ n pɩ. [24] Névye yah
tɛ̃pú yȋtũbi nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, kè mɛ á kɩ nɛ yé wɔ wɔ ni sɔ̃ yé n syi à sèswɔ̃lɛ
n wilki ké sɔkɔ, tɛ́ pyě yȁhmínì wɔlɛ n wɔ n mɔ n yɔ sɔ̃. [25] Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́
kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě wóhlɔ́
ànɛ̂ yɛ̃yɔ̋vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ mɛ yúkúnɔ́lɛ yé yĩbe yîlɛ ànɛ̂
yî nónó dékè képékè-á mɛ yé sɔkɔ. [26] Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yȋtũbi nɔ́pi. Yé vyɔ́ sɔkɔ táhlɔ́
ǹgbò tɔ̃ n sah. Képah sɔkɔ, sé náhlɔ́ tɔ kɩ pɩ yályál. [27] Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú
ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yé mɛ á kɩ nɛ léyȃl
píkínsàhnɔ́ sɔ̃. Sé kégbɔ́ n nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ lékyî kègbèl ó ànɛ̂
yípyȃhnì duke duke póllɛ. [28] Sɛ̃ ye yépi tɔlɛ. Kégbɔ́ sɔkɔ, yè n pɩ n tɛ̃ nɛ́gblɔ́lɛ, tɛ́ yé
fɔkɔ táhlɔ́ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ fɔ̀kɔ̀pȉl tyi ànɛ̂ tyítúkúnȉnɛ. [29] Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́
kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel
tɛ̃ntȍ syínyopu léyȃllɛ n tɔ̃ n sah n mɔ. Névye nónó-á pɩ sɔkɔ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, yě
pépi tyínɔ́lɛ n koh n mɔ yípéplɔlɛ, [30] ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé tɔ-à sȍ mɛ yé súbí mɛ gbȋ́nɛ,
yé náh náhkɩ n so n mɔ n pi pé tyí Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu kònmɔnɔ sɔkɔ. [31] Ǹtɛ yah, yé
mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ yé gblɔ̌y nɛ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu kònmɔpu pye-á yélɛ. [32] Ɔ̏ɔ̃, yé súbí-á
nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃ kè syi kè. [33] Vyeh nɔ́pi, wáhnmírɔ́ yísyɔ́lɛ n yah dɛ́. Yé n
to n pwah sɔ̃ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè yah sɔkɔ? [34] Képah ye, ńmɔ kɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu,
ànɛ̂ yĩ pȋ́pú, ànɛ̂ kwɔ́pú kègblɔ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ yé kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù syɩ
dahlɔ yõ, tɛ́ kɩ túkù ko yèfõhlɛ yé Liyel ní-ńtȃn vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ kɔ̃ pé náh pélɛ n yĩni n
kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ. [35] Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃pú pól kònmɔnɔ plɔ kɩ wɛ syɩkɩ yé yõ,
pépi nónó-á ko mɔ à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́gbílɛ Liyel yah, pópó à pɔ
syɩ Barakɩ píďí Nsakari tyí tyí, nɛ̂-á yé ko mɔ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah ànɛ̂ Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ kètǎr wrɔ́. [36] Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́kókè mɔ́nɔ́ nɔ́pi pól plɔ kɩ n syɩkɩ
n pi kwɛy gbĩ névye yõ.»

Yesu yah kwɔ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ tyí sɔkɔ

[37] Yesu tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃: «Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntȍ
syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ,
gbáhyȋ́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke n mɔ sɔ̃-á sȋ́n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ
kâm sȍ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi? [38] Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃ pnɛ́pnɛ́, kè kɔ̃
kè kɩ pɩ kéntíkínȉnɛ. [39] Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ
nɔ gbȋ́ nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃, névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ.»

24

Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔ́nɔ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̋ tyɛ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

[1] Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ gbȋ́ nɛ̂nɛ, ǹ tȍ sȃhpú mɛ nɔ de ǹ tnô
à Liyel ní-ńsah gbô mɔ dùkùlɛ n sõ ǹ tyí. [2] Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ, kǎh pè n yah yɔ̀ kɛ̀;

kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí, ké pól-á kɩ pɔ sɔ. Dáhkì núkú yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ n wũ n pi
ké ní-ò yõ.
3 Wǎh kyɩ kɔ̃ tɛ̃ gbĩ́ nɛ̂nɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ pé yahlɛ,
tɛ́ à piki yah nɛ, à yo pé syah, gbĩ́ nɛ̂ se képah kɩ n pɩ n pi nɩ? Tir nɛ̂ pínɔ́ se kɩ ǹ
syínpɔnɔ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ wɛ̃kɩ n pi nɩ?
4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yĩ́ĩnɛ, tɛ́
kɩ nɛ pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè kɩ névye náhnáh mɔ n pi pílkínɔ́
sɔkɔ. Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, nɛy káh n fɛ̃ yé pilki. 6 Yé kɩ mâl pínɔ́ tyí
yɔ́nɔ́ noh n pi, ànɛ̂ mâl tyí dírí wɔ́nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃. Kè yĩnɛ kè pɩ
sɛ̃́. Ǹtɛ képah náh tɔ̃nì n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ. 7 Yé náh wɛ di, kwil yɔ́ kɩ pɔ yuku
kwil yɔ́lɛ n fwo, tɔ̃rí yɔ́ kɩ pɔ yuku tɔ̃rí yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́ kwɛkɩ ànɛ̂ sétáh syahrɩ kɩ n
wɛ n pi tã̀ntã̀n náhnáh sɔkɔ. 8 Ǹtɛ sépi pól kɩ mɛ á kɩ nɛ kúrkĩ̀ tɛ̃ gbĩ́ yɔ́nɔ́ sõ tyàhnɔ́
sɔ̃́.
9 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ n fõh, tɛ́ kɩ yélɛ n ko mɔ. Kèkõyɔ̃́ névye pól kɩ yé wɛ mɔ
ńmɔ yĩnnɛ. 10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, névye náhnáh kɩ Liyel wɛ̃̌kì fín mɔ. Pè kɩ n wil wɛ̃ náh,
tɛ́ kɩ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ. 11 Tɛ́ Liyel yĩn yõ mìnyobe kɩ wil mɔ pí, kɩ névye náhnáh mɔ
pílkínɔ́ sɔkɔ. 12 Pèkè pínɔ́ kɩ yah syi, fɔ́ɔ́ tyínɔnɔ náh tɔ̃ n wɛ n pi fwɔ́ɔ névye náhnáh
sɔkɔ. 13 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. 14 Képah sɔkɔ,
Nìvìnì tir kɩ yo Liyel tɔ̃rí tyí yõ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, névye pól kɔ̃ pè kɩ noh. Képah náh,
kèkõyɔ̃́ kɩ pyě tyɛ.»

Yèvyãhrɩ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi kèkõyɔ̃́

15 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Danyɛlɩ-á lésõ yíkínɔ́ pɩ pɩ kwâh
képékè nɛ̂ tyí yo sah,* yé kɩ kè wɛ n pi Liyel ní-ńsah gbô tyah kètǎr sɔkɔ.» — Nónó-à
kɩ wɛy mɛ̀nɛ n kar, pè gbah n tɛ̃ ké dùkù pĩ. — 16 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Yâh képah wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, nónó-à kɩ mɛ Nsyude mara sɔkɔ, pè to sɔkɔ ymɔ yõ. 17 Névi
nɛ̂-à kɩ mɛ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, tɛ̃ káh nɛ páh n tiki pé vyɔ́lɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 18 Nɛ̂-à kɩ
se mó mɛ ǹ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ páh pélɛ n syɩ n yuku pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah.
19 Kénɛ sèpĩ̀n-à pɔ syɔ́ nónó wɛ kûrn nátãnnɛ, ànɛ̂ nónó-à mɛ yɔ̃kɩ syɔ́lɛ, kè kɩ pɩ
yèwàhtàhpolɛ pé tyí. 20 Képah ye, yé yĩnɛ yè Liyellɛ n ni nɛ tólɔ́ mɛ̀ káh n pɩ vɩrɩ
gbĩ́nɛ, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ. 21 Kè kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ
yah kèkõyɔ̃́ mɔ́mɔ́nì à pɔ syɩ kwɛy tyí, ànɛ̂ nɛ̂ kénkɔ̃ náh tɔ̃ n wɛ n yah n pi póllɛ.
22 Liyel-à náhkɩ sɔ̃̀ wĩ̀lkĩ̀nɔ́ pí-ńkɛ̃́nɛ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh náhkɩ pɔ
n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh nónó yah wilki pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩnnɛ, à wĩ̀lkĩ̀nɔ́ pɩ sé
sɔkɔ. 23 Névi nɛ̂-à yé syah nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á mɛ ásɔ̃̂, képah náh pɩ wǎh mɛ
yàhàh, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 24 Yé yah, mìnyobe kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á pépilɛ. Pè kɩ gbĩ̌lgbĩ̌l tyi
ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye yáhnwĩ̀lkĩ̀nɔ́ ńtɛ̃ tɔ yõ yíkí-ńsahlɛ kàh sɔ̃̀
fɛ̃ n pɩ n pi. 25 Tyi nɔ́pi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah yé tyí yɔ̀.
26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi Pídĩ́-á mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, yé káh nɛ yáh ǹ
nyáhlɛ n sõ. Nɛ̂-à se nɛ wǎh mɛ wɔ̃bìntɛ̃́nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 27 Sɔ̃́-á pũ̀ n yĩkiri yã̌l yè
n wɛ, à tɔkɔ gbĩ̀ngboke tyí, fɔ́ɔ́ n kyɩ n dal n mɔ gbĩ̀nyiki tyí, sɛ̃́ ye Névi Pídĩ́ syínpɔnɔ
tɔ kɩ n wɛ n pi. 28 Kwáhkókè se kɩ fɛ̃ wɔ̃bɩ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì yah?»

Névi Pídĩ́ pɔ́nɔ́lɛ

---

* **24:15** 24.15 Yah n tɛ Danyɛlɩ 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

29 «Kénɛ sèpȉn nɔ́pi yèvyãhrɩ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ ǹsɔ̃, gbĩ kɩ pɩ syȉi, ńwɔ̃ náh tɔ̃ n piki
n pi, ńwɔ̃ kèpye kɩ wil yȋnyõ kɩ kwɛ, tɛ́ yȋnyõ yíyȉn pól kɩ yike. 30 Légbȋ́nɛ, Névi Pídȋ́
syínpɔnɔ kwní kɩ yõ mɔ yȋnyõ. Képah tɛ̃̀nɛ, sétáh yõ yȉkȉnȉ pól névye kɩ n gbo kɩ
yãm yãm tyilɛ n pɩ. Tɛ́ pè kɩ Névi Pídȋ́ wɛ à kɩ mɛ n pi ńyȋ̂rn sɔkɔ, tăhkì ó ǹ tɔ̂ɔ́ ànɛ̂
tɔ̃̋rílɛ. 31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɩ fĩbɩ, tɛ́ à kɩ ǹ yȋnyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, à
tɔkɔ kèkõyɔ̃́ yah mɛ̀ tyí, à kyɩ sah ké yah mɛ̀ tyí. Pè kɩ kyɩ névye tuke mɔ, Liyel-á
nónó yah wilki.
32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Yâh fyɔ̀ ké yȉngbȁn wɛ sè n gboke n
wil à mìsnɔlɛ n pɩ gbȋ́ nɛ̂nɛ, yè n pĩ nɛ ki de gbȋ́-á mɛ yúkɛy. 33 Sɛ̃́ ó ye, yépi tɔ-à pópó
kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbȋ́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ Névi Pídȋ́ syínpɔnɔ-á mɛ yúkɛy. Wăh kɩ
pɔ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀. 34 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n
pi, tɛ́ kénɛ tyi nɔ́pi kɩ mɛ n pɩ. 35 Yȋ̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ tɛ̃̀ wɔ náh
n tyɛ n yah n pi póllɛ.
36 Ǹtɛ ké lésõ ànɛ̂ ké gbȋ́ tɛ̃̀ wɔlɛ, ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ náh sépilɛ n pnɛ. Yȋ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ náh
sélɛ n pnɛ, Liyel Pídȋ́ tɔ náh sélɛ n pnɛ. Ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ náh sélɛ n pnɛ à wil Sú Liyel tyí
sɔkɔ. Ǹmɔ ó ye n pnɛ sélɛ. 37 Nɛ̂-á pɩ sɔkɔ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi Névi
Pídȋ́ syínpɔnɔ sɔkɔ. 38 Yé náh wɛ di, gbȋ́ nɛ̂-á lésõ pũ̋npȃ́hkì náh tɔ̃̋nì mɛ pɩ à ninɛ
kèkõyɔ̃́ pól yõ, névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh pɩ mɛ
pé pyelɛ pɛbɩlɛ n kɔ̃, pópó à pɔ syɩ Nowe de sõ tyí krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 39 Pè náh sɔ̃̀ mɛ
n sõ tir yɔ́ ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ pũ̋npȃ́hkì pɩ sõ tyí, ni kɔ̃ kè pɔ pé pól yõ. Sɛ̃́nkɔ̃
ye kɩ n pɩ n pi Névi Pídȋ́ syínpɔnɔ sɔkɔ. 40 Díbí nɛ́pȋ̂ nímí kɩ mɛ swãh sɔkɔ, núkú kɩ
tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. 41 Syɔ́ nɛ́pȋ̂ nímí kɩ mɛ nannɛ n nɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò
kɩ wũ. 42 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹ syɩ n pɔ n pi sõ nɛ̂nɛ, yé náh mɛ kè pĩ. Képah ye, yé káh yé
dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. 43 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ dȋ́-à mɛ pĩ gbȋ́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi
lékȃ́hnɛ, à kɩ yah sõ, à náh yɛ à kɔ̃ à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ. 44 Képah ye, yépi
tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ yé náh mɛ gbȋ́ nɛ̂ tyílɛ n sõ, légbȋ́ ye Névi Pídȋ́ kɩ ǹ syɩ n pɔ
n pi dɛ́.»

Tɔ̃̀npɩ-á yĩnɛ à nɛ mɛ sɔ̃̋

45 «Tɔ̃npɩ négbí ànɛ̂ lékȃ́m névi nɛ̂ mɛ yɔ̃̀tɛ̃ dȋ́ kɩ tɔkɔ sah ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́ yõ, à kɔ̃
à kɩ yõkelɛ pélɛ n kɔ̃ ké gbȋ́ pèpɛy sɔkɔ, tɛ́ kɩ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ? 46 Yɔ̃̀tɛ̃ dȋ́-à ǹ syɩ pɔ à
wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ké yah yõ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tyí nɔ. 47 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí,
yɔ̃̀tɛ̃ dȋ́ kɩ à pɩ ǹ gbȁn yȉ pól kyɔ̀mì-òlɛ. 48 Ǹtɛ kàh pɩ tɔ̃̀npɩ túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sõ nɛ
pé yɔ̃̀tɛ̃ dȋ́-á mɛ mo ǹ syínpɔ-ńsah, 49 tɛ́ tyah pé no tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́lɛ n ko, tɛ́ n yõ tɛ́ n wɔ
sètɛ̃̀nì pípúlɛ wɛ̃ tyí, 50 ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dȋ́ kɩ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sõ yɔ́lɛ, ànɛ̂ wɔ̂ yɔ́ sɔkɔ, à náh
mɛ nɛ̂ tyílɛ n sõ. 51 Ȁ kɩ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ yĩni, tɛ́ kɩ à tɛkɩ mɔ yɩ̃̋nvȉnpɩbɩ mɛ́-ńsah sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

25

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh syɔ́npȉ nɛ́pȋ̂ gbãm tyí yõ

1 Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sȃ́hpú tyí nɛ: «Névi Pídȋ́ syɩ n pɔ gbȋ́nɛ, Liyel tɔ̃̋rí kɩ fɛ̃ tɔkɔ
sãh syɔ́npȉ nɛ́pȋ̂ gbãm yísyɔ́ sèmȉrkȉlɛ, nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ sɔkɔ pɛ yòhnì-ǹsah.
2 Syɔ́npȉ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́pȋ̂ kwâl sɔ̃̀ mɛ lékȃ́m kɛ̃́púlɛ, tɛ́ kwlɔ́ mó mɛ lékȃ́mpulɛ. 3 Nónó-á
lékȃ́m kɛ̃́púlɛ, pépi-á sɔ̃̀ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ n sɔkɔ, pè náh nɩrɩ wãn tɔkɔ. 4 Ǹtɛ lékȃ́mpu

nɔ́pi wɔ mó pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ nɩrɩ mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ. 5 Pɛ-á mo pɔ́-ńsah, dɔy mɩ
pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ. 6 Lénɩ wérrlɛ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pɛ-á oo, pè wil à yohnɩ.
7 Képah tɛ̃̀nɛ, syɔ́npì̃ nɔ́pi pól dɔ yuku, tɛ́ yah dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyí sɔkɔ. 8 Nónó-á
lékã́m kɛ̃púlɛ, pépi mɛ lékã́mpu nɔ́pi syah nɛ, pè yĩ pé kɔ̃ nɩrɩlɛ, ńkɛ̃ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á
mɛ tɛ̃ syi n ni pé tyí. 9 Pè mɛ yo pé tyí nɛ, sè náh fɛ̃ n yĩnɛ n pi pépi tyínɔlɛ tɛ́ pé
tɔ̃ n yĩ n kɔ̃ n pi. Ǹkɛ̃ pè kyɩ n yah dwe yã̀mpu tyí pè mɔ pé tyínɔ sɔkɔ. 10 Pǎh sɔkɔ
yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npì̃ nónó-á sɔ̃̀ mɛ pé vi sah, pépi mɛ de ǹnɛ fúr yõke
yɔ̃́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ wùkah vike. 11 Syɔ́npì̃ nɔ́pi tɛ́lɔ́-á pópó pé syɩ pɔ, pè pɔ
wùkahlɛ n mɩ tɛ́ mɛ yo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, à yɩkɩ mɔ pé kɔ̃. 12 Ǹtɛ à mɛ
yo pé tyí nɛ, kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí, pé náh pélɛ n pnɛ. 13 Képah ye, yépi káh
yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́. Yé náh se yɔ́ lésõ ànɛ̂ ké gbĩ́nɛ n pnɛ tɛ́.»

Sèmì̃rkì̃ nɛ̂-á yãh tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pî̃ tɔ̃́mí yîsyɔ́ tyí yõ

14 «Liyel tɔ̃́rí-á mɛ sèmì̃rkì̃ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ
tɔ̃̀npɩbɩ ye pɔ ǹ tahrɩlɛ pè kɔ̃ sah, 15 à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ n pi. À
talã* pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ nínɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ mɛ núkúlɛ ǹnî kɔ̃. Képah náh, tɛ́ sɔkɔ
ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 16 Nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ núkú kyɩ ǹ gbɔ̃̀ vi ǹ tyílɛ à kwlɔ́ yísyɔ́
wɛ dohnɩ sé yõ. 17 Sɛ̃́-ó ye nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹ tɔ mɛ nínɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ.
18 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ mɛ sɔkɔ kyɩ swɔ tũ à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ pɔ́ wɔ̃bɩ. 19 Ké
di-á mo náhnáh, pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ ǹ syɩ pɔ. Wǎh pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé tahrɩ tyí dùkù yo
pé noh. 20 Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̀tɛ̃
dĩ́nɛ tɛ́ kwlɔ́ yísyɔ́ tɔ́lɛ à wɛ̃kɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́-á sɔ̃̀ à pé kɔ̃ sah,
ǹtɛ à yah, páh kwlɔ́ yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí. 21 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ,
tɔ̃̀npɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wǎh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyĩ́ĩ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ
ǹ gbɔ̃̀. À pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí. / Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy-á
ǹnɛ nɛ̂-á tyilɛ n pɩ sé wã̀l yõ. Wǎh fyɔ̀ tir tyĩ́ĩ pɩ ké wɛ̃̀kì yõ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ
ǹ gbɔ̃̀. À pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí. 22 Nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ tyí
tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́nɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́-á sɔ̃̀ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à
yah, páh nínɔ́ yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí. 23 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tɔ̃̀npɩ
pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wǎh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyĩ́ĩ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ
gbɔ̃̀. À pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí. 24 Képah náh, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ-á
nɔ de, à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ syah nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, páh pĩ nɛ ńkɛ̃ ǹ tɔ̃̀-á tah. À náh sèmukɔ nɛ̂
duku mɔ, ǎ kè tɔkɔ. À náh nɛ̂ mir mɔ, ǎ kè kɔ̃. 25 Képah-á tíkí pé tɛ̃, pé mɛ kyɩ ǹ pɔ́
wɔ̃bɩ sétáh sɔkɔ. Kǎh yɔ̀, à tɔkɔ ǹ pɔ́lɛ. 26 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɔ̃̀npɩ nɛ́túkù,
gbãndal névi-á ǹnɛ. Wǎh sɔ̃̀ pĩ nɛ ńkɛ̃, pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè tɔkɔ, pé
náh nɛ̂ mir mɔ, pě kè kɔ̃. 27 Kǎh pɩ sɛ̃́, wǎh náhkɩ mó sɔ̃̀ mɛ kyɩ pé pɔ́ dah mɔ sah pɔ́
sàh-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɛ̀. Páh pé syɩ pɔ sɔ̃́ yɔ̀, páh náhkɩ mó sè wɛ wilki dòhnɩ̀nɔ́lɛ sé
yõ kɛ̀. 28 Ǹkɛ̃ pè ǹ tyí mè tɛ̃ syi ǹ tyí, pè kélɛ talã pɔ́ plɔ́ gbãm nɛ́tɛ̃ kɔ̃. 29 Pè kó wɛ
nɩ, névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nɔ́-á kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh
náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kǎh kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. 30 Yõre kɛ̃ tɔ̃̀npɩ mè tɛ̃ wɔlɛ, ńkɛ̃
pè à wilki mɔ kégbɔ́ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Pîdĩ́ syínpɔnɔ sɔkɔ

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ.

31 «Névi Píɗĩ́-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ ànɛ̂ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ póllɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kɩ kɔ̃ tɛ̃ ǹ
tɔ̃́rí kǒ yõ. 32 Kwlo kwlo pól névye kɩ pɔ tuke mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ à kɩ névye wah wilki
wɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃́-á yípɛ́nfɛ̃ n wah n wilki képyɛ́nì ànɛ̂ perlɛ wɛ̃ sɔkɔ. 33 Ȁ kɩ nɛ́gblɔ́ sah ǹ
gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pêl sah ǹ gbɛ̃̌yĩ̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ. 34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, à
kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Ń Sú Liyel-á sãm mɔ yépi nónó sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃́rí nɛ̂ yah sah yé kɔ̃ kèkõyṍ
mɔ gbĩ́ dùkùlɛ, yé pɔ ké nɔlɩlɛ n yõ. 35 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé yõkelɛ ń kɔ̃
mé yõ. Níkì-à sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé ninɛ ń kɔ̃ mé wɔ. Máh sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, yé ń kɔ̃ mé twah yé
tyí. 36 Máh sɔ̃̀ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Máh sɔ̃̀ mɛ n yɔ, yé yah dah mɔ ń tyí
sɔkɔ. Máh sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, yé pɔ yah ń tyí.› 37 Képah sɔkɔ, nɛ́gblɔ́ nɔ́pi kɩ à
piki yah nɛ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à yõ nɩ? Ȁnɛ̂ gbĩ́ nɛ̂ se
pé wɛ ǹnɛ níkì sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à wɔ nɩ? 38 Gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ à kɔ̃ à twah
pé tyí nɩ? Ȁnɛ̂ gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ flɔlɛ à kɔ̃ à mɔ nɩ? 39 Gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ
ǹnɛ à mɛ n yɔ, képah náh pɩ à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pɔ yah ǹ tyí nɩ? 40 Képah sɔkɔ,
yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yũ̋npyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh
ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé sɔkɔ tyĩ̂tyĩ̂ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n nɛ n pɩ sélɛ.›
41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɛ̃̌yĩ̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ à kɩ yo pépi tyí nɛ: ‹Yé to ń tnɔ̂, yépi nónó
tyí-á yɩkɩ. Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ, képah nɛ̂-á mɛ mɔ́nsàhnɔ́lɛ sétɛ̃̀n
ànɛ̂ sé yɔ̃̀tɛ̃ yĩnnɛ. 42 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé yõ. Níkì-á sɔ̃̀ ń tɛ̃,
yé náh ń kɔ̃ mé wɔ. 43 Mé sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi ń kɔ̃ mé twah yé tyí. Mé sɔ̃̀
mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ yé náh flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Mé sɔ̃̀ mɛ n yɔ, tɛ́ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́
yé náh pɔ yah ń tyí.› 44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ
sɔkɔ, képah náh pɩ níkì sɔkɔ, képah náh pɩ nɛ́pɔ̂lɛ, képah náh pɩ flɔ kɛ̃́nɛ, képah náh
pɩ mɛ n yɔ, képah náh pɩ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh à yohnɩ mɔ nɩ? 45 Képah
sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yũ̋npyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh
ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ pínɔ́lɛ pé sɔkɔ tyĩ̂tyĩ̂ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n yahle
pínɔ́lɛ sélɛ.› 46 Tyɛ́-ńkɛ̃́ yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnì nɔ́pi kɩ kyɩ n de n pi, tɛ́ nɛ́gblɔ́
nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: 2 «Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́ sèpĩ̀n
nínì-á wũ, tɛ́ Pakɩ syáh kɩ syah. Névi Píɗĩ́ kɩ tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ à syɩ dahnɩ yõ.» 3 Légbĩ́nɛ,
sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke mɔ sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
tĩ̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye Kayifilɛ. 4 Tɛ́ yo sah núkú yõ nɛ pé ye Yesu tɛ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ, pé
mó à ko mɔ. 5 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ wɛ̃ tyí tɔlɛ nɛ, tir mɛ̀ náh yĩnɛ kè pɩ syáh syáhnɔ́ sèpĩ̀n
sɔkɔ dɛ́. Páh kɩ képah pɩ, névye-á kɩ tyah fɛ̃kɩ.

Sɛ̂ yɔ́ pèpɔrɩ pɩ Yesu tyí

6 Sõ yɔ́lɛ, Yesu lésõ mɛ tótɛ̃ ɗĩ́ Simo gbô, Betani kwil sɔkɔ. 7 Wǎh mɛ yõke yṍnɔ́ sɔkɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, sɛ̂ yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ ǹ tyí làsèkwĕl dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ.
Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ làsèkwĕl mɛ̀ mɔ Yesu yõ yõ. 8 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ
vyãh. Pè nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à làsèkwĕl mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃́ yɔ̀ nɩ? 9 Kǎh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm
dántǎhlɛ, à ké pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃. 10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃ pɩ
tɛ́ yé pi mɛ̀ yahlɛ n vyãh sɛ̃́? Tyípépɛ̌y ye à pɩ ńmɔ tyí. 11 Yé yah, yãm tãn kɩ mɛ yé

wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh kɩ mɛ n pi yé wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. 12 Nɛ̂-á pi mɛ̀
pɩ yɔ̀, ńmɔ lékó yĩ sõ yĩn ye à pɩ sah kélɛ. 13 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kèkõyɔ̃́ pól
sɔkɔ, Nìvìnì tir mɛ̀-à n yo fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, pi mɛ̀ tyípíkì mɛ̀ tɔ kɩ yo, névye dyɔ kõ kè kɩ n
kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Nsyudasɩ mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃kɩ

14 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ
kyɩ wil sárká syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tãm tyí, 15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kɩ pé kõ kwâh nɛ̂nɛ pé mó
kè pɩ pè kõ pè Yesu wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ pó pló yõgbãmnɛ à kõ. 16 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, à tyah
n yah n kõ wǎh nɛ pɩ sɔ̃ tɛ́ pè Yesu wɛ n tɛ̃ n pi.

Pakɩ syáh yõke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn syáh tyah sõlɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pɔ à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se
à mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Pakɩ syáh yõke pɩ ǹ tyí nɩ? 18 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɩ n
yo yɑ̃̀hnkõ tyí kwil sɔkɔ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́-á yo nɛ ńkɛ̃ pé gbĩ-á mɛ sɛ n tɛ, ńkɛ̃ ǹmɔ tɩ̃̀n-á
péwɔ ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɩ pɔ n yõ n pi Pakɩ syáh yõkelɛ.» 19 Wǎh kè yo sɔ̃ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
tyí, pè mɛ sɔkɔ ǹ yóré yõ, à kyɩ yõke mɛ̀ pɩ.
20 Lékɑ̃̂h-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí mɛ kõ tɛ̃ yõke sɔ̃̀. 21 Tɛ́ pǎh
mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ yɔ́ kɩ pɩ pè kõ
pè kɩ ń tɛ̃ n pi.» 22 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh, pé yey kwɔ kègbɩlɛ. Képah tɛ̃nɛ, nɛ̂ mɛ̀
nɛ̂ mɛ̀, tɛ̃ à piki n yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, péwɔ se à n ye nɩ? 23 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á
mɛ n di ńmɔlɛ dú núkú sɔkɔ yɔ̀, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ pè kõ pè kɩ ń tɛ̃ n pi. 24 Névi Pídɩ̃́ kɩ
n ku n pi à yĩnɛ kǎh wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃ ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ
pɩ pè kõ pè kɩ à tɛ̃ n pi, pèkè kɩ pɩ tɛ̃ tyílɛ. Tɛ̃-à sɔ̃̀ mɛ dúbí-ńkɛ̃nɛ, képah náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́
ǹnɛ.» 25 Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɩ pè kõ pè à tɛ̃, ǹ tɔ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò
dɩ̃́, péwɔ se à n ye nɩ? À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
26 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ
n kõ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé syi n tah kélɛ. Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye.» 27 Képah náh, à tõ wóh
tɔkɔ dɩ̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ pè kõ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé póllɛ, yé kè
wɔ. 28 Yé náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ.
Kè kɩ n kwɛ n pi nɛ́kwɩ̃́nkí yĩnnɛ, kɩ pé tyípêl yɔ̃ mɔ. 29 Mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ
núkúnúkú tyí, mé náh tõ dɩ̀vɛ̃ wɔ n yah n pi, pópó kɩ pɔ nɔ sõ nɛ̂-á mé kɩ tõ dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n
yɔ́ wɔ yélɛ ń Sú Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.»
30 Képah náh, pè syáh yì gbɩ, tɛ́ wil à n yuku Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ.

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Kwɛy lékɑ̃̂h mɛ̀ ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ tyí kɩ yé
pól kõ yé kɩ yal mɔ ń sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ: ‹Mé kɩ yípɛ́nfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kɩ karkɩ.»* 32 Yesu tõ nɛ: «Ǹtɛ ń
lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, mé kɩ mɔ yé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ.» 33 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ
mɛ yo ǹ tyí nɛ, no tɛ́ló pól-à kɩ sɔ̃ yal mɔ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh n yal n mɔ n pi
póllɛ. 34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo á tyí, kwɛy lékɑ̃̂h mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ,
sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» 35 Pyɛrɩ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ sɔ̃ nɔ pé kúnɔ́ tyí ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé náh pé vyãh kɔ̃lɩ yah n pi póllɛ
nɛ pé náh à pĩ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́ló tɔ mɛ képah ó yo.

---

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

Yesu Liyel nînɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sấhpú kyɩ yĩni tɛ̃ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɛtɩsemanɩnɛ. À
mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sấhpú tyí nɛ, pè kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̂̃ pé kyɩ Liyel ni n pɔ yàhàh. 37 Wǎh n sɔkɔ, à
Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsebede dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂̃ nímí tɛ̃ sɔkɔ. Yèkwɔrɩ ànɛ̂ tíkí képékè sɔ̃̀ mɛ tyah n mɩ
ǹ sɔkɔ. 38 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, mɛ n pɩ ń ko ko tɛ̃̀nɛ.
Yé tɛ̃ ásɔ̂̃, yépi tɔ káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃, sɔ̃́-á ńmɔ náh mɛ ń dyɔ mɔ fwɔ tɛ̃.» 39 Tɛ́
mɛ yuku yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú,
kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, yèvyãhrɩ mè gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ mé náh nɛ á kè pɩ ńmɔ-á mɛ ké
tyí sɔ̃́ dɛ́, kè pɩ áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́.» 40 Wǎh ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃̀ sấhpú nɛ́pɩ̂̃ tɔ̃mí nɔ́pi tnɔ̂, à
pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. À mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Yé kègbɩ yɔ̃, yé náh tɛ̃ wɛ lɛ́rí núkú ńtɛ̃
fyé pɩ yáhnɔ́ sɔkɔ ńmɔlɛ kè? 41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé nírílɛ n pɩ yè káh n
pɔ tɔ̃̀nmɔnɔ fɛ̃ n syi. Tyípéplɔ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ̃́nwɛnpɩnɔ tǎhkɩ̀ náh
n wɛ ǹ sɔkɔ.» 42 Wǎh képah yo, à tɔ̃ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à kyɩ Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́:
«Ńmɔ Sú, ń yɔ̃-à kɩ fɛ̃ n wil n pi ńkɛ̃̀nɛ yèvyãhrɩ mè sɔkɔ, áwɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pɩ.»
43 Wǎh tɔ̃ ǹ syɩ pɔ, à pɔ pè wɛ pè tɔ̃ mɛ n dɔ. Dɔy sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí. 44 À tɔ̃ yal pé
tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyɩ Liyel ni kɛ tɔ̃́-òlɛ gbro tãn tyí kɔ̃lɛ. 45 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ pé tnɔ̂,
tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé mɛ dɔy sɔkɔ sɛ̃́ mɛ yélɛ n mɩ kè? Névi Pídɩ̃́ tɛ̃ n dahbɩ gbɩ̃́ wɛ nɔ
tyípêl pípú gbɔ̃̀ yɔ̀. 46 Yé yuku à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kɩ ń dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, à wɛ n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀ sấhpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ,
ǹmɔ yĩn nɛ́kwɩ̃́nkí yísyɔ́ yah pè pɔ de kèkîrn ànɛ̂ ńsninɛ pé tyí. Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ ye sɔ̃̀ tɛkɩ mɔ pélɛ. 48 Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ n dahbɩ n pi
Yesulɛ pé gbɔ̃̀, à sɔ̃̀ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah. À nɛ páh kɩ wɛkɩ névi nɛ̂ tyí tɛ́ à
pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Ǹkɛ̃́ pè à tɛ̃. 49 Tɛ́ núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh n wɛkɩ ǹ
tyí! Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃. 50 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń kódɩ̃́, wáh pɔ nɛ̂ pí-ńsah, kè pɩ.» Képah
sɔkɔ, no nɔ́pi núkú nɔ de Yesulɛ à à tɛ̃. 51 Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ
yɔ́ núkú ǹ kèkírkɩ̀ yɔrɩ dɛ à sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ níkí kɔ̃ kãm. 52 Ǹtɛ
Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kèkírkɩ̀ dyɩ ké gbô sɔkɔ. Yah, nónó pól-á mâllɛ n pɩ kèkîrnnɛ,
kèkîrn ye kɩ ko mɔ pélɛ. 53 Á náh pĩ nɛ ńmɔ-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo mɔ ń Sú tyí, à kɩ yɩ̃̂nyɔ̃
tɔ̃̀npɩbɩ kèyɔ̃ náhnáh tɛkɩ mɔ ń kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, sè kɩ pɔ ń yohnɩ mɔ di? 54 Ǹtɛ kàh pɩ
sɛ̃́, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wấrkínsàhnɔ́ kɩ wil dùkù nɛ̂nɛ? Kè mó tɔ̃ mɛ kè yo sah
nɛ sɛ̃́-á kè yĩnɛ kè pɩ.» 55 Képah náh, tɛ́ yo nɛ́kwɩ̃́nkí nɔ́pi tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah
kèkîrn ànɛ̂ ńsninɛ yé tyí, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ. Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃̀nɛ
nɛ n mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃. 56 Ǹtɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyi wấrkínsàhnɔ́ wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ.» Wǎh képah yo, ǹ tɔ̃̀
sấhpú pól to karkɩ tɛ́ à sah.

Yesu tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tɩ̃̀nnɛ, ńyãh
sɔkɔ-á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tuke mɔ. 58 Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ
Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ fíí ǹnɛ, pópó à kyɩ yĩni tɛ̃ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô tyí. Tɛ́ de
yuku à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ tnɔ̂, tɛ́ n yah yĩ mè-á kɩ pɔ n syi n pi dùkù nɛ̂nɛ. 59 Sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ pé no tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ pól sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, tàrfyɔ̀nɔ́
yísyɔ́ wɛ, nónó-á kɩ mìnì wɛ n yo n sah Yesu yɔ̃, pé mó à wɛ n ko n mɔ. 60 Tàrfyɔ̀

mìnyobe náhnáh sénsɔ̃ pɔ mìnì yo sah ǹ yõ, ǹtɛ pè náh tir yɔ́ wɛ wǎh yĩnɛ à ko mɔ
nɛ̂ yĩnnɛ. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, díbí nɛ́pɩ̂̃ nímí wil yĩn 61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, dɩ̃́ mɛ̀-á yo nɛ páh kɩ
fɛ̃ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ tɛ́ kɩ kè tõ mɔ sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì wrɔ́. 62 Képah sɔkɔ, sárká
syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, no nɔ́pi-á tyi nónónɛ n yo ǹ tyí
sɔkɔ, tyíyóné kó mɛ ǹmɔ tyí sépi tyí sɔkɔ nɩ? 63 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki. Képah
tɛ̃̀nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, min nɛ́tɛ̃́ Liyel yĩn yõ, à yo pé syah
ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Pɩ́dɩ̃́nɛ. 64 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo
kélɛ. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, yé kɩ Névi Pɩ́dɩ̃́ wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ tyi pól
tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Yé kɩ à wɛ tɔlɛ à kɩ mɛ n pi ńyɩ̃̂rn sɔkɔ.» 65 Képah tɛ̃̀nɛ,
sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y flɔ yɔrɩ tɔkɩ tɛ́ nɛ, wǎh yo de Liyel tyí. Tàrfyɔ̀
nɛ̂ tɛ̃́ se tõ pé kɩ n yah n kõ nɩ? Pè kó ǹ Liyel tyí yóndenɔ noh nɩ? 66 Pépi se mɛ n sõ
sɔ̃́ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ. 67 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ tyah n sĩn n mɔ ǹ
yah sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syɩkɩ gbɔ̃̀nkukelɛ, tɛ́ túkù mó mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ 68 tɛ́ mɛ n yo ǹ
tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à sãh pĩ yo pé syah nɛ̂-á n ko ǹnɛ.

Pyɛrɩ-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃́ nɛ pé náh Yesu pĩ

69 Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ gbô táh. Tɔ̃̀npɩ pi yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ
tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Kalile nɛynɛ. 70 Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lɩ no pól yɩ̃́ yah nɛ, pé náh mɛ
ǹ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ yɔ̀ dɛ́. 71 Képah náh, Pyɛrɩ sɔkɔ gbô yah tɩ̃̀nnɛ. Tɔ̃̀npɩ pi yɔ́-á
tõ à wɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à yo pé tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Nasarɛtɩ
nɛynɛ. 72 Pyɛrɩ tõ kè kɔ̃lɩ à ǹ wo nɛ, pé náh dɩ̃́ mɛ̀nɛ n pnɛ dɛ́. 73 Dǒ kwéy, nónó-á
sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de Pyɛrɩlɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbɩ yõ, no nɔ́pi sɔkɔ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. Ǹ
wɛy dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ dò. 74 Képah sɔkɔ Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̃̌ynɛ n wo pélpèl nɛ,
pé náh dɩ̃́ mɛ̀ pĩ. Nɛ́npɔ́ swɔ sénpɛ yɔ́ núkú gbo. 75 Légbɩ̃́nɛ, Pyɛrɩ dyɔ to kõ Yesu wɛy
mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́
nɛ á náh ńmɔ pĩ.» Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ wil kégbɔ́ à kyɩ kah gbo.

27

Yesu tɛ̃́nyukunɔlɛ Pilati tɩ̃̀nnɛ

1 Séngbɔ̃́ púpúlɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm pól ànɛ̂ kwil yèwàhnì pól yo sah núkú
yõ nɛ Yesu-á yĩnɛ à ko mɔ. 2 Tɛ́ mɛ à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Pilati gbɔ̃̀
dahbɩ.

Nsyudasɩ kúnɔ́lɛ

3 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ pɩ pè kõ pè Yesu wɛ tɛ̃, wǎh pɔ ǹ kònmɔnɔ tyí wɛ
kè yĩ tɛ̃, kè à kah fyãh. À mɛ pɔ́ plɔ́ yõgbãm nɔ́pi tɔkɔ kyɩ nɛ pé sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì kõ. 4 Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pɩ lékàh kɛ̃́ névi mɔ́nɔ́lɛ
kũ sɔkɔ. Ǹtɛ pè mɛ à syah nɛ, pépi tir nɛ̂ se mɛ képah sɔkɔ nɩ? Képah-á mɛ ǹmɔlɛ
n yah kɛ̀. 5 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ pɔ́ mɛ̀ milki Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, tɛ́ wil
sɔkɔ à kyɩ ǹ gblɔ̃̌y gbel. 6 Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, kè náh
yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ Liyel ní-ńsah gbô pɔ́ sɔkɔ. Névi tɔ̃́-á kɩ n kwɛ n pi ké tyí sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃̀nɛ, pè yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ pní mɔ́-ò dɩ̃́ yɔ́ swãh dwe à pɩ nɛ́pân
lékyɩ̂ yɩ̃́-ńsahlɛ. 8 Képah ye, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀ mɛ n ye tɔ̃́ swãhlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:

«Pè ye pɔ́ plɔ́ yõgbãm tɔkɔ, Yisrayel no-á nɛ dan nɛ̂-á yĩnɛ kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ tyí sɔkɔ. [10] Tɛ́
kyɩ sélɛ pní mɔ́-ò dĩ́ swãh dwe, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo sɔ̃ ń tyí.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

[11] Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Pilati tyí, à mɛ Yesu piki yah nɛ ǹmɔ se Nsyifunɔ
yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ dĩ́nɛ nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.» [12] Ǹtɛ sárká syínwìlkìpu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì sɔ̃̀ mɛ tyilɛ n yo n sah ǹ yõ. Ǹtɛ à náh dahbɩ wilki pé tyí
sépi tyí sɔkɔ. [13]Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, pǎh tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ yõ,
à kó mɛ sélɛ n nohnɩ nɩ? [14] Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè ǹ gbɛ̃̀n
kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̌kì kɔ̃

[15] Yimɛyí Pakɩ syáh sɔkɔ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ńkɛ̃́nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nénúkù yɔ́ fin n mɔ,
tɔ́wû-à nɛ̂ yah wilki. [16] Tɛ́ légbĩ́nɛ dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ̂ yĩ́npékè-á wil
yĩ́ĩ náhnáh. Ǹ yĩn ye sɔ̃̀ Barabasɩlɛ. [17] Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ,
kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Pilati mɛ pépi piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ fin mɔ pè kɔ̃ nɩ?
Barabasɩ se, tĩ̂ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ se? [18] Yé náh wɛ di,
Pilati sɔ̃̀ pĩ nɛ Yesu yĩ́ngbí wìlnɔ́-á n yɔ pélɛ pè kɔ̃ pè à dahbɩ péwɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ. [19] Tɛ́ wǎh
mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ kyɩ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ ǹ tyí nɛ, lékàh kɛ̃́ dĩ́ mè tyí dlɛ́npêl-á
pé kwlɔ kwɛy lékɑ̃̂hnɛ. Á káh ǹ vyãh dahbɩ ǹ tyí sɔkɔ dɛ́. [20] Ǹtɛ sárká syínwìlkìpu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ, pè yo Pilati tyí à Barabasɩ fin mɔ, à
mó Yesu ko mɔ. [21] Kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Pilati mɛ tɔ̃ pè piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé
nɛ̂ tɛ̃ fin mɔ pè kɔ̃ népĩ̂ nímí nópi sɔkɔ nɩ? Pè mɛ nɛ Barabasɩ-á. [22] Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ
Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kɩ pɩ sɔ̃ ǹmɔlɛ nɩ? Pé pól mɛ nɛ wǎh
yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ. [23] Á mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ tyítúkù nɛ̂ ó se à pɩ nɩ? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah
yo mɔ wòhòh nɛ, wǎh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ. [24] Pilati-á pɔ kè pĩ nɛ pé náh mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ
n pɛkɩ ké sɔkɔ, té névye-á mó tɔ̃ mɛ n tyah tyah fɛ̃̌kìnɔ́lɛ, à ni tɔkɔ à ǹ gbɛ̃̀n wu tɔ́wû
yĩ́ yah té nɛ, péwɔ vyãh náh mɛ dĩ́ mè kònmɔnɔ tyí sɔkɔ. Kǎh pé tyí kè. [25] No pól mɛ
nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pɩ pépi ànɛ̂ pé wɛ̃́npì tyílɛ wɛ́! [26] Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabasɩ
fin mɔ pè kɔ̃. Tɛ́ sràsyíbi kɔ̃ pè Yesu ko yèfɔ̃hlɛ, té ǹ gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syɩ
dahnɩ yõ.

Sràsyîbî-á kɔ̃́lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

[27] Képah tɛ̃̀nɛ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Pilati sràsyíbi mɛ Yesu tɛ̃ de tɔ̃́rí gbô sɔkɔ, té pé no
sràsyíbi pól ye pɔ à mɔ gbĩ. [28] Pè mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, té fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ
à kɔ̃. [29] Tɛ́ pɛ̃̀n yɔ̃̀kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ tɔ̃́rí yɔ̃́kúrí swɔ, té lépéy yɔ́lɛ à kɔ̃ à tɛ̃ yĩn ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔkɔ. Tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́, páh
n wɛkɩ ǹ tyí. [30] Tɛ́ n sĩn n mɔ ǹ yõ, té lépéy mè syi à ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ. [31] Pǎh
kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mè dɛ ǹ tyí té ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃, té à tɛ̃ n yuku syí-ńsah
dahnɩ yõ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɩ yõ

[32] Pǎh kyɩ n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnɩ kwil dĩ́ yɔ́ yohnɩ pè n ye Simolɛ. Sràsyíbí mɛ
ǹmɔ kyĩ mɔ à kɔ̃ à Yesu syɩ syɩ dahnɩ twah. [33] Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye
Kɔlkotalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ, [34] pè wil yɔ́nɔ́ kèkô kwâh yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ dĩ̀vɛ̃ sɔkɔ
Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ. Wǎh kè wɔ yah, à kè yahle. [35] Képah náh, pè à syɩ dahnɩ yõ. Pǎh à

* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànɛ̂ Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

syɩ tɛ, pè ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́. 36 Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nɛ́npɔ́ à ǹnɛ n syɩkɩ nɛ nɛy
káh pɔ à pwah mɔ. 37 Yɔ̃ nɛ̂ yɔ̃-á pè syɩ ǹnɛ, pè sɔ̏ mɛ kè wãrkɩ syɩ sah ǹ yɔ̏tah sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃: «Yesu ye yɔ̀, nɛ̂-á Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃nɛ.» 38 Kèlékɛ̃ pípú nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ
syínɔ́lɛ dahlɔ yɔ̃ ǹ tnɔ̂. Núkú sɔ̏ mɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, ní-ò mɛ ǹ gbɛ̃yɩ̏nè sɔ̏lɛ. 39 Wɛ̃kɔbɩ
nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé ywɔ̃lɛ n mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ 40 nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ nɛ páh
kɩ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kè tɔ̃ mɔ sèpɩ̏n tɔ̃́nɩ̀ wrɔ́, ńkɛ̃ Liyel Píɗɩ̃́-à kɩ nɛ̂
ǹnɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ. Ȁ tiki n to dahnɩ yɔ̃ kɛ̀. 41 Sɛ̃ ye, sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm
ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú, ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ tɔ sɔ̏ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ
nɛ, 42 wăh túkù pwah mɔ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹ gblɔ̌y wɔ pwah mɔ kwlɔ nɩ? Yisrayel yɔ̏tɛ̃ tɛ̃-à kɩ
nɛ̂ ǹnɛ, à tiki n to dahnɩ yɔ̃ núkúnúkú, pé mɔ́ sɛ̃ ǹ yɔ̃ kɛ̀. 43 Ȁ kɔ́ ǹ sɔ̃nɔ sah Liyel yɔ̃,
tɛ́ kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ ǹ Píɗɩ̃́-á pélɛ nɩ? Ǹ tyí-à kɩ mɛ nɔ Liyel tyí, à à pwah mɔ núkúnúkú
wɛ́. 44 Kèlékɛ̃ pípú nónó tɔ-á sɔ̏ syínɔ́lɛ ǹ tnɔ̂, pépi tɔ sɔ̏ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbɩ̃-á mɛ yɔ̏tah sírr sɔkɔ, fɛ̃́ntṹ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ, pópó à pɔ nɔ lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ tyí.
46 Lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ nɔ́pi-á sɔkɔ, Yesu kah yo yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yeli, Yeli, lama sabakɩtani?»
Nɛ̂ kɔ́r-á: Ǹmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ń fin mɔ? 47 Nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́,
pé túkù-á ǹ yónmɔnɔ mɛ̀ noh, pè nɛ ńkɛ̃, wăh mɛ Yelilɛ n ye n yah oo! 48 Nɛ́npɔ́ swɔ,
pé sɔkɔ yɔ́ to kyɩ sènsúkúrí tɔkɔ fɔ̃ yɔ̏yɔ̏kè ni sɔkɔ, à dyɩ mɔ gbey yɔ́ vyãh tyí, tɛ́ kè
nɔ ǹ tyí nɛ à wɔ. 49 Pé tɛ́lɔ́ mɔ́ mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, pé ye yĩn sɔ̃, Yeli mɔ́ pɔ à pwah
mɔ pé yah ătrɛ. 50 Ǹtɛ Yesu mɛ tɔ̃ kah de syi tɛ́ yah kwlɔ. 51 Képah tɛ̃nɛ, fwɔ nɛ̂-á
dyínmɔnkàhsàhnɔ́lɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔkɔ, kè tɔ tɔ́lɔ́ nínɔ́ à tɔkɔ ké yɔ̏tah
tyí, à kyɩ dal mɔ ké sètàhkɩ̀ sɔ̏ tyí. Tɛ́ sétáh mɛ syah, légbyɔ̃ gboke, 52 léyɑ̂l yɩkɩ mɔ,
Liyel yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á sɔ̏ ku sɔkɔ tɛ, pé náhnáh lékyɩ̂ mɛ yilki mɔ. 53 Képah náh, tɛ́ mɛ
wil léyɑ̂l sɔkɔ Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, tɛ́ de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ Liyel-á képah
nɛ̂ yah tɔkɔ. Névye náhnáh yɩ̃́ tɛ̃ pé yɔ̃. 54 Sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́ ànɛ̂ nónó tɔ-á sɔ̏ mɛ Yesulɛ
n syɩkɩ ǹnɛ, pépi-á sétáh syahrɩ mɛ̀ wɛ à tahlɩ tyi nónó tɔ-á pɩ, tíkí pè kah tɛ̃. Pè mɛ
nɛ ńkɛ̃: «Kègbɩ yɔ̃, ɗɩ̃́ mènɛ, Liyel Píɗɩ̃́ ye sɔ̏ ǹnɛ.» 55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ fɩ̃́
tɛ́ mɛ n yah. Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ syɔ́ Yesu sɔ̏ tɛ̃, à n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.
56 Makadala kwil Mari sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ, à tahlɩ Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyosɛfu yṹ Mari tyí, ànɛ̂
Nsebede ɗɩ̃́npɩ̏ yṹnɛ.

Yesu lékó yɩ̃́nɔ́lɛ

57 Ǹvɩ̃́-á pɔ nɔ, tàh ɗɩ̃́ yɔ́ pɔ de, nɛ̂-á sɔ̏ n wil Arimatɩ kwil sɔkɔ. Kénɛ ɗɩ̃́ yĩn ye
Nsyosɛfulɛ. Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò ye sɔ̏ ǹ tɔlɛ. 58 Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilati tyí, à Yesu lékó ni ǹ
tyí. Ȁ mɛ nɛ pè ǹnɛ à kɔ̃. 59 Păh ké wɛ̃kɩ̀lɛ à kɔ̃, à mɛ ǹ lékó tɔkɔ tɛ́ à plo fwɔ gbrɔ́
snɔ́lɛ. 60 Nsyosɛfu-á sɔ̏ pè kɔ̃ pè diki sɑ̃́n nɛ̂ tũ sah ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyílɛ tɛkɩ sɔkɔ, à kyɩ à dah
mɔ képah sɔkɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ ké yah vike tɛ́ sɔkɔ. 61 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ,
Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari sɔ̏ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ diki yah yèsreynɛ.
62 Tɛ́ kénɛ yòh sɔ̃nɔ́ ye ńkɛ̃nɛ pě pélɛ n vi n sah pé mɩ mɩ yòh sɔ̃ yĩnnɛ. Ké ɗɩ̃ndallɛ,
sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú mɛ wɛ̃ sɔ̏ tɛ̃ kyɩ wil Pilati tyí, 63 tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, pé dyɔ-á to kɔ̃ nɛ, kénɛ névye pílkí-ò-á lésɔ̃ mɛ kè yo sah ǹ kú-ńkɛ̃
sɔkɔ nɛ, pâh pɔ ku, ké sèpɩ̏n tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, pé lékó-á kɩ yilki mɔ. 64 Képah yĩnnɛ, ńkɛ̃ à
sràsyíbí kɔ̃ pè diki syɩkɩ pɔ nɔ sèpɩ̏n tɔ̃́nɩ̀ tyí. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú-á kɩ n
syah n pɔ ǹ lékólɛ n yĩ n wilki, tɛ́ kɩ névye syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah tɛ̃-á kɩ

tɔ̃ névye pilki kal gben tɛ̃nɛ. 65 Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, tyah syíkípú-á yɔ̀. Ǹkɛ̃ pè kyɩ
diki mɛ̀nɛ n syɩkɩ pǎh mɛ ké tyí sɔ̃́. 66 Pè mɛ sɔkɔ à kyɩ diki yah dáhkì mɛ̀ pɔkɔ mɔ,
tɛ́ tyah syíkípú kɔ̃ pè kélɛ n syɩkɩ.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃́ púsɔ́lɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari
kyɩ diki yõ. 2 Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ mɛ tiki
pɔ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ pil to diki yah, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ ké yõ. 3 À sɔ̃̀ mɛ n kõ kyòo pṹ sɔ̃́ yĩkiri, tɛ́ ǹ
flɔ mɛ píkínɔ́lɛ prɛ́yy. 4 Tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ tɛ̃ tyí, tyah syíkípú markɩ. 5 Képah sɔkɔ,
yɩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ mɛ yo syɔ́ tyí nɛ: «Yé káh tíkí pɩ. Mé pĩ nɛ Yesu-á yé n yah n kɔ̃, pǎh nɛ̂
syɩ dahnɩ yõ. 6 À náh mɛ ásɔ̂, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ wǎh lésõ kè yo sah sɔ̃́. Yé pɔ n
yah ǹ snɛ́kínmɔ-ńsahlɛ, 7 yè mó n kyɩ kè yo súú ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, ǹ lékó-á yilki mɔ.
Tɛ́ wǎh mɔ pé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ. Pǎh kɩ kyɩ à wɛ nɛ́npɔ́. Nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ń tyí yo yo
tɛ̃nɛ yé tyí, képah ye yɔ̀.» 8 Pè mɛ yal súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tíkílɛ pé sɔkɔ nìvìnì ǹgbɛ̃ tɔlɛ
fɛ̃kìnmɔnɔlɛ ké sɔkɔ, à n to n yuku yĩ mɛ̀ yɑ̃́h-ńsah Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí. 9 Nɛ́npɔ́ swɔ,
Yesu núkú pè yohnɩ tɛ́ nɛ: «Mé n wɛkɩ yé tyí.» Syɔ́ nɔ́pi mɛ nɔ de ǹnɛ, tɛ́ ǹ gbyɛ̂̃h tɛ̃
à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ. 10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé káh tíkílɛ n pɩ. Yé kyɩ
n yo ń yṹnpyé tyí nɛ, pè yuku Kalile mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè kɩ wɛ ńnɛ.»

Tyah syíkípú tyîpínìnɛ

11 Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃kì yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tyi nónó pól-á pɩ, sràsyíbí nónó-á sɔ̃̀ n syɩkɩ diki
mɛ̀nɛ, pé túkù pɔ kwil sɔkɔ, à pɔ sè yo sárká syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tãm syah. 12 Képah sɔkɔ,
sárká syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tãm nɔ́pi ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke mɔ à yo sah núkú yõ, tɛ́
pɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ sràsyíbí kɔ̃, 13 tɛ́ pè syah nɛ pàh kɩ pɩ pè yo nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pɔ ǹ lékó
yĩ wilki lékɑ̂̃hnɛ tɛ́ pé sah dɔy sɔkɔ. 14 Kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-à kɩ sɔ̃́ kè noh, pépi-á kɩ kè
niri pè kɔ̃ pè náh yɔ̃́tír wɛ n pi ké sɔkɔ póllɛ. 15 Tyah syíkípú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pɩ
pé yóré yõ. Képah tɛ̃nɛ, yĩ mɛ̀ tɔ̃ mɔ Nsyifunɔ nɩyɔ̃́, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí ǹ lékó yîlkînmɔntɛnɔ náh

16 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile mara yɔ̃lɩ yõ, wǎh lésõ ńyɑ̃h tyí yo
sah pé tyí. 17 Pǎh kyɩ à wɛ, pè à gbilki, ǹtɛ pé túkù sɔ̃̀ mɛ tɔ̀tɔ̀lɛ n pɩ ǹ tyí sɔkɔ. 18 Yesu
mɛ nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí pól ye ńmɔ gbɔ̃̀ dahbɩ yɩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ
sɔkɔ. 19 Yé kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, yè mó pè wel n wilki ni sɔkɔ
Sú Liyel, ànɛ̂ Pídɩ̃́, ànɛ̂ Liyel Mirki yĩn yõ. 20 Máh tyi nónó kɔ̃ sah yé kɔ̃, yè mó pè kwɔ
sélɛ pè kɔ̃ pè sélɛ n pɩ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mɛ yélɛ sɔ̃mɛsɔ̃́, fɔ́ɔ́ kɩ kyɩ syɩ kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyí.»

Markɩ-á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Ǹ yű̃pyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ̃́ mɛ̀nɛ n kar,

«Nɛ̂ mɛ Yesulɛ?» Píkínyahnɔ yɔ́ ye, no pól yĩnɛ pè pé gblɔ̃̌y piki yah kélɛ. Wâh sɔ̃ mɛ Yesu pĩ di mónɔ́lɛ,képah náh pɩ, á náh ǹ tyí noh yah póllɛ: No pól kɩ fɛ̃ gbah tɛ̃ à pĩ pallɛ.- Sɛ́bɛ̃́ nɛ̂-á á tɛ̃ yĩn á gbɔ̃̀, képah kɩ píkínyahnɔ mɛ̀ yah yo ǹ syah, kɩ Yesu dùkùlɛ ǹ wɛ̃kɩ. Dɩ̃́ yɔ́ ye wãrkɩ kélɛ di mónɔ́lɛ. Kénɛ dɩ̃́ yĩn ye sɔ̃̀ Markɩlɛ. Kè Yesu min pɩ dùkù tyílɛ n yo, ànɛ̂ ǹ tyípínɩ̀nɛ, ànɛ̂ ǹ wɛlɔlɛ. Sépi n tyah ǹ tyípínɩ̀ tyí, à pɔ nɔ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ń yúkúnɔ́ tyí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á pɔ Liyel tɔ̃́rílɛ, tɛ́ wǎh fɛ̃ syi ǹ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔ yõ, névye pwáhnmɔ yĩnnɛ.

Kénɛ sɛ́bɛ̃́nɛ, Bibili tyah yɔ́ ye nɛ̂-á Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́ ǹgbɛ̃nɛ. Képah fɩ̃́ yɔ́ ye.

Yé kɩ fɛ̃ kyɩ wɛlɔ yísyɔ́ wɛ, sé pɩ̃́nɔ́ kɩ mɛ tah. Tɛ́ pɔ́kɔ́nmɔnɔ mɛ dùkù-à mɛ, ké tyàh-ǹsah, kè álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, wáh kɩ fɛ̃ wɛy mɛ̀ yah yónɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ tyɛ́-ńsah sɔkɔ.

Ǹtɛ, wâh tɛ̃ yĩn nɛ̂ kar kwlɔ, á kɩ yah tɛ sɛ́bɛ̃́ tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Ké kèpɩ̀kɩ̀ wɛy wãrkɩ dùkù tɔ mɛ nénpɔ́, ànɛ̂ ké wĩn wɛynɛ.

Yé pól pĩ nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-á túkù n ye «Lékɑ̃́m Pèpɛynɛ», túkù ǹnɛ n ye «Liyel Mɩ́rkɩ́lɛ». Tɛ́, Liyel wɛy vɩ̀nmɔnɔ sɔkɔ, yĩn núkú ó ye kɩ fɛ̃ yah tɔkɔ képah yĩnnɛ. Ǹtɛ, áyáh «Liyel Mɩ́rkɩ́» yah tɔkɔ, kè náh pɩ nɛ, képah sɔ̃ á tɔkɔ kű̃mm yõ dɛ́! Á mɛ ké tyí nɛ, yépi tɔ lékɑ̃́mnɛ á kɔ̃ ké tyí yõ. Ké ye dùkù yɔ́ lékɑ̃́m se mɛ yé tyí, yé kɩ fɛ̃ á kɔ̃?

À wil yĩn mɛ̀ tyí sɔkɔ, wâh tir yɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ ké yo dùkù náh plɛ wĩn wɛy sɔkɔ áwɔ yah, gbah n tɛ̃ kè yo á syah.

Liyel pèpɔrɩ pɩ á tyí ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ wɛy yónsàhnɔ́lɛ

[1] Liyel pi Yesu *Krista nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n tyàh-ǹsah ye yɔ̀. [2] Sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
*Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò *Yesayi sɛ́bɛ̃́ sɔkɔ nɛ:

«Yah, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃kɩ̀ tɔ̃ sah á tyí.»

[3] Ǹnî yɔ́ yɩ̃́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yé Tɛ̃-ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ tɔ̃ sah,
yé kè pɩ tómm!»*

[4] Kǎh wãrkɩ sah sɔ̃, sɛ̃ ye *Wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ pɔ wil mɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. À tyah n yo n
kɔ̃ névye tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó *wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á kɩ pé
tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.

[5] Képah tɛ̃nɛ, Yude kwlo névye pól, ànɛ̂ tɔ̃ Yerusalɛmɩ névye pól sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ
tyí, n pɔ pé tyípêl yo névye pól yɩ̃́ yah, tɛ́ ǎ pè wel n wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ. [6] Tɛ́, Nsyɔ̃
sɔ̃̀ mɛ yɑ̃̀hmíkɩ̀ yɛ̀ fwɔ̀mɔn mɔ, tɛ́ ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Ǹ yõkelɛ sɔ̃̀ sègblo ànɛ̂ syĩrɩ ye.
[7] À sɔ̃̀ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Névi nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi ńmɔ náh, ǹmɔ ye gblò kal ńmɔlɛ.
Ǹmɔ tɛ̃ náh yĩnɛ mé kɔ yĩn, ǹ gbáhkɩ̀ lékyêh sro dɛ. [8] Ǹmɔ ye yélɛ n wel n wilki ni
sɔkɔ, ǹtɛ ǹmɔ kɩ pɔ yé wel n wilki n pi *Liyel Mɩ́rkɩ́ sɔkɔ.»

Yesu wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃nmɔnɔlɛ

[9] Légbɩ̃́nɛ, Yesu wil Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yõ, à pɔ Nsyɔ̃ kɔ̃ à à *wel wilki Yurdɛ̃
yɔ sɔkɔ. [10] Tɛ́, wǎh n wil ni sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yɩ̃̂nyɔ̃ wɛ kè n yɩkɩ n mɔ, tɛ́ *Liyel Mɩ́rkɩ́

* **1:3** 1.3 - Yah n tɛ Yesayi 40.3 sɔkɔ.

tiki ǹ yõ, dàhyȍkèpil sɔ̃. 11 Légbɨ̋nɛ, yɨ̋npɔ̃ yɔ́ n wil Liyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ńmɔ
nɩ̀dɛ̀ Pi núkúnínɛ. Ɨ́ tyɩ́ nɔ yɨ̋ɨ̃ ń tyɩ́ kègbɩlɛ.»
12 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel Mɨ́rkɨ́ à tɛ̃ yuku gbɛ̃̋nnɩ sɔkɔ. 13 Ȁ sèpȉn tɨ́kɨ́nɨ́nɨ́ pɩ nɛ́npɔ́
sɔkɔ. Tɛ́ *sétȁn yȍtɛ̃ pɔ ǹnɛ n tɔ̃ n mɔ. Ȁ sȍ mɛ gbɛ̃̋nkyɔ nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ *yȋnyõ tɛ̃̋ntõbe
mɛ ǹ tɛ̃-ǹsahlɛ n yah.

Yesu yɛ̃̋nkyɔ tɛ̃̋pú nɛ́pȋ ǹyȇh ye

14 Képah náh, pè pɔ *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Ǹ déntɛnɔ náh
wɔ̀kɔ̀npèkè, Yesu yuku Kalile sɔkɔ, à kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̋nnɛ n yo n kɔ̃, nɛ̂-á wil
Liyel tyɩ́. 15 Ȁ nɛ: «Gbɨ̃ nɛ̂ tyɩ́-á sȍ yo sah, kè mɛ de tɛ. *Liyel tɔ̃̋rɩ́ mɛ yɨ̃ni tɛ̃ tɛ. Yé yé
nnɔ vi mɔ, yé mó sɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̋n yõ!»
16 Wǎh sȍ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ gbɨ̋ nɛ̂nɛ, à yɛ̃̋nkyɔ tɛ̃̋pú nɛ́pȋ nɨ́mɨ́ wɛ, Simo,
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̋ndɨ̋ Andrelɛ. Pè sȍ mɛ yɛ̃̋nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɛ̃̋nkyɔlɛ n tɛ̃ yɔ sɔkɔ. 17 Ȁ
yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé pɔ ńmɔ náh. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃̋púlɛ Liyel tyɩ́.» 18 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè
núkú pé yɛ̃̋nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah, tɛ́ ǹ sȍ tɛ̃. 19 Wǎh tɔ̃ kɔ yuku yahlɛ kwéy, à kyɩ Sebede
wɛ̃̋npȉ wɛ, Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ. Pè sȍ mɛ pé krótókè sɔkɔ, mɛ yɛ̃̋nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃
n sah. 20 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, à pépi tɔ ye yah. Pè núkú yal pé sú ànɛ̂ ǹ tȍnpɩbɩ tnɔ̂ krótókè
sɔkɔ, tɛ́ ǹ sȍ tɛ̃.

Yesu tɛ̃̋nwɛnɔlɛ sétȁn yõ

21 Képah náh, wǎh nónó ye, à yuku pélɛ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. *Mɩ mɩ yòh sɔ̃̋lɛ, à
kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ. 22 Nónó-á sȍ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ,
pé gbȁn du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ. Tir yɔ́ náh, kè náh sȍ mɛ núkúlɛ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò
wɛ̃̋kȉ kwɔ́pú tyɩ́lɛ. Ǹmɔ kwɔ dùkù sȍ mɛ yȍtɔ̃rɩ́ kwɔ́nɔ́lɛ, képah ye.
23 Ké légbɨ̋nɛ, kè pɔ yɨ̃nɛ, dɨ̋ yɔ́ sȍ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, *sétõlɛ ǹ sɔkɔ. Ȁ mɛ
yuku gbo mɔ nɛ, 24 kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pépi tyɩ́ nɩ, Nasarɛti Yesu? Ȁ se pɔ pépi
yɨ́kɨ́-ńsah nɩ? Páh pɨ̃ nɛ, pi kɛ̃̋-á ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á wil Liyel tyɩ́. 25 Képah tɛ̃̂nɛ, Yesu dɨ́rɨ́
kõ sétõ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́: «Á vyɑ̃h vike, ǹ tɛ́ n wil dɨ̋ mɛ̀ sɔkɔ!» 26 Képah sɔkɔ, sétõ
dɨ̋ mɛ̀ yike kègbɩlɛ, tɛ́ de syi náhnáh, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ. 27 Képah névye gbȁn du. Pè tyah
wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kwâh nɛ̂ se sɛ̃̋ nɩ? Kwɔ́nɔ́ késɑ̋n yɔ́lɛ à n pɩ yȍtɔ̃rɩ́ sɔkɔ. Ȁ fɛ̃
n wɛkɩ sétȁn tɔ yõ, tɛ́ sè n sah ǹ tyɩ́ yõ. 28 Kénɛ nɩ́ yõ, Yesu yɨ̃n gbɨ́lkɨ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Kalile
kwlo pól sɔkɔ.

Yesu yámpú náhnáh dɛ mɔ

29 Pǎh yal *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pè núkú yɔ̃ sɔkɔ de Simo ànɛ̂ Andrepi gbô. Nsyakɩ
ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɔ sȍ mɛ pélɛ. 30 Tɛ́ Simo dɛ́ysê sȍ mɛ sɛ̃̋nɔ́lɛ wɨ́lvyɑ̋hnɩ̀nɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, pè
mɛ kè yo Yesu syah. 31 Wǎh kè noh sɛ̃̋, à nɔ de pi mɛ̀ tnɔ̂, tɛ́ ǹ gbȍ tɛ̃ à yilki sah. Ǹ
wɨ́lvyɑ̋hnɩ̀ núkú tyɛ, à mɛ yuku tyah pɨ̋nnɛ n pɩ pé tyɩ́.
32 Gbɨ̋yɨ̃-á de, névye pé yámpúnɔ pól twah pɔ Yesu tyɩ́, ànɛ̂ *sétȁn-á mɛ dénɔ́lɛ nónó
sɔkɔ. 33 Kwil névye pól pɔ tuke mɔ kénɛ gbô yah sɔkɔ. 34 Ȁ mɛ yámpú duke duke
náhnáh dɛ mɔ, tɛ́ sétȁn náhnáh yɨ̃ni wilki, sǎh mɛ de nónó sɔkɔ. Sè sȍ ǹnɛ n pnɛ, nɛ
dùkù nɛ̂-á ǹnɛ. Képah ye, à yahle nɛ, sè káh nɛ n wɛkɩ.

Yesu Kalile kwlo pól kɔ kɔ̃

† **1:14** 1.14 - Képah yah kɩ n yo n pi Markɩ 6.17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

35 Séngbɔ̃́ púsɔ́, tyah syȉ syȉ sɔkɔ, Yesu yuku wil wɔ̀kɔ̀. Ȁ yuku gbɛ̃́nnı sɔkɔ, à kyı
tyah Liyellɛ n ni. 36 Képah sɔkɔ, Simopi yuku tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃. 37 Pǎh kyı à wɛ, pè
à syah nɛ, névye pól-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃. 38 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Á ye yuku gbɔ̀plɔ kwlo
sɔkɔ. Mé yĩnɛ mé nìvìnì wɛy sấn yo nénpɔ́ tɔ sɔkɔ. Ń pɔ́nɔ́ yɔ̃ ye képahlɛ.» 39 Képah
sɔkɔ, à kyı Kalile tằntằn pól sɔkɔ, mɛ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ pé *Liyel ní-ńtân vì sɔkɔ,
tɛ́ mɛ *sétằnnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

40 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *tótɛ̃ yɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ, wàh mɛ ké tyí,
wǎh kı fɛ̃ pé dɛ mɔ. 41 Wǎh yo sɛ̃́, ǹ yãm Yesu tɛ̃. Ȁ mɛ ǹ gbɔ̃̏ tɔ̃ ǹ yɔ̃, à tũ ǹ tyí, tɛ́
nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kı dɛ!» 42 Nénpɔ́ swɔ, *dú núkú à fin mɔ, à mɛ dɛ. 43 Képah
sɔkɔ, Yesu núkú à tɛkı mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ, 44 à noh yɔ̀, à káh kè yãh nɛ tyí dɛ́!
Ȁ kyı ǹ gblɔ̃̌ynɛ *sárká wȉlkȉpu yɔ̃̏tɛ̃ wɛ̃kı. Ńkɛ̃, *Moyisi-á sɔ̃̏ *sárká nɛ̂ tyí yo, tótãm
dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó képah wilki, nɛ̂-á kı no pól wɛ̃kı n pi nɛ, wǎh dɛ. 45 Ǹtɛ, dı̃́-á
yal ǹ tnɔ̂, tir nɛ̂-á pı ǹ tyí, à kyı tyah kélɛ n yãh n kɔ̃ no pól tyí. Kǎh pı sɛ̃́, Yesu náh
tɔ̃ sɔ̃̏ fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y wɛ̃kı n pi kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Ȁ sɔ̃̏ mɛ gbɛ mɔ tɛ̃ kwlolɛ, kégbɔ́ sɔkɔ, tɛ́
névye n wil tằntằn pól sɔkɔ, à n pɔ n pɔ ǹ tyí.

2

Yesu sèkùkù dı̃́ yɔ́ dɛ mɔ

1 Sèpĩn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ syı pɔ Kapɛrnayim sɔkɔ. Névye-á kè noh nɛ,
wǎh mɛ gbô, 2 tɔ́wû yɔ́ tuke pɔ tyah fyãh. Tɛ̃-ǹsah ńtɛ̃ náh sɔ̃̏ mɛ kélé yah tɔ sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, à tyah ǹ wɛynɛ pélɛ n kwɔ.
3 Légbĩ́nɛ, nósyɔ́ pɔ ǹ tyí sèkùkù yɔ́lɛ. Nɛ́pĩ̂ ǹyɛ̂h sɔ̃̏ mɛ à twah. 4 Tɛ́ névye
tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè náh sɔ̃̏ fɛ̃ nɔ n de n pi ǹ tnɔ̂. Pè dɔkɔ gbɛ̃́ntĩ̂n yɔ̃, kye ǹ mɛ́-
ńsah tírrlɛ, tɛ́ sèkùkù mè tiki mɔ kénɛ pwằhlɛ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ̃ ǹ yah sɔkɔ. 5 Wǎh kè
wɛ, pè sɛ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃́, à yo sèkùkù mè tyí nɛ: «Ń pídı̃́, á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
6 Képah tɛ̃nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̏ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ nénpɔ́ sɔkɔ, pè tyah n
sɔ̃ nɛ, 7 sɔ̃́ se pı, tɛ́ dı̃́ mè n wɛkı sɛ̃́ nı? Liyel yĩn-á à n yıkı. Ké névi se mɛ kı fɛ̃ tyípêl
yɔ̃ mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel náh nı? 8 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pé fɔkɔ sɔ̃nɔ wɛ sɛ̃́, à yo
pé tyí nɛ: «Sɔ̃́ pı, tɛ́ yé fɔkɔ sɔ̃nɔlɛ sɛ̃́? 9 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mè tyí nɛ, ǹ
tyípêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah náh pı, à yuku, ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ? 10 Ǹtɛ, yé pĩ nɛ,
tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ *Névi Pi tyí, kı fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, tɛ́ à sah sétáh yɔ̃.» 11 Képah
ye, à yo sèkùkù mè tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí, yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á
gbô.»
12 Nénpɔ́ swɔ, dı̃́ núkú yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ sɔkɔ no pól yı̃́ yah. Kè pé pól gbằn
du. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pé náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ yah.

Yesu Levi ye

13 Képah náh, Yesu tɔ̃ n syı yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɔ́wû pól sɔ̃̏ mɛ n pɔ n pɔ
ǹ tyí, à pélɛ n kwɔ. 14 Wǎh pɔ n sɔkɔ, à Alfe pídı̃́ Levi wɛ tɛ̃nɔ́lɛ mɔ́rí syí-ńsah wɔ̀kɔ̀.
Ȁ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku pé sɔ̃̏ tɛ̃. Levi mó yuku ǹ sɔ̃̏ tɛ̃.
15 Pǎh kyı tyah yɔ̃kelɛ n yɔ̃ Levi tĩ̂nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃̂pú
náhnáh sɔ̃̏ mɛ n yɔ̃ ǹnɛ, ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̏ sấhpúlɛ. Kénɛ névye dùkù náhnáh ye sɔ̃̏ mɛ ǹ sɔ̃̏
tɛ̃, képah ye. 16 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̏ *Farisiyɛ̃nɔlɛ, pépi-á

à wɛ à mɛ n yõ ànɛ̂ kénɛ névye dùkùlɛ, pè yo ǹ tȍ sȁ́hpú tyí nɛ, kû se pı, tɛ́ à n yõ
mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃púlɛ fȉ́ núkú nı? 17 Yesu-á kénɛ wɛy noh sɛ̃, à yo pé
tyí: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpı yétȍ̂ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh sènpı yétȍ̂lɛ
di? Névye nónó-á n sõ nɛ, névye tír tír-á pélɛ, mé náh pɔ pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á
pĩ nɛ, tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Yesu-á nɛ̂ yo nîkì tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

18 Sȍ́ yɔ́lɛ, *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ tȍ sȁ́hpú ànɛ̂ *Farisiyɛ̃nɔ sȍ mɛ níkȉ tɛ̃. Névye mɛ kyı
Yesu piki yah nɛ, kû se pı, tɛ́ Nsyɔ̃ tȍ sȁ́hpú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tȍ sȁ́hpú mɛ níkȉ tɛ̃, tɛ́
ǹmɔ *tȍ sȁ́hpú náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pı nı? 19 Wǎh képah noh sɛ̃, à yo pé tyí: «Yépi tɛ̃
sõnɔ sɔkɔ, fúr pí-ò-á nónó ye, pè se kı fɛ̃ fúr yõke yahle, tɛ́ kı fúr pí-ò sah pé nıyȍ́?
Pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ pé nıyȍ́, pé náh fɛ̃ yõke yahle n pi. 20 Ǹtɛ, gbȉ́ mɛ n pi, pè kı pɔ pɛ mè
wilki pé nıyȍ́. Ké lésõlɛ, pè kı pyě níkȉ tɛ̃.

21 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ fwɔ sȁ́n tɔkɔ, à kı fwɔ dyàh min n pi. Wâh képah pı, fwɔ sȁ́n
kı fwɔ dyàh kú-ńsah tɛ́y yɔrı yıkı ńtɔ̃, ké pwȁh kı gbɛ mɔ. 22 Ànɛ̂ tɔ̃, névi náh fɛ̃ ďìvɛ̃
sȁ́n mɔ n pi pley di sɔkɔ. Ďìvɛ̃ sȁ́n-à fũ, kè kı pley nɔ́pi sɛkı. Ďìvɛ̃ kı kwɛ, pley tɔ kı
yıkı. Képah ye, ďìvɛ̃ sȁ́n ye yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ pley snɔ́ sɔkɔ.»*

Yesu-á nɛ̂ yo mı mı yòh tyí sɔkɔ

23 *Mı mı yòh sȍ́ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ sȁ́hpú sȍ mɛ n kɔ n kah sèmukɔ swɛ̃y
yísyɔ́ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sȁ́hpú tyah sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lı n yuku wɛ̃kì yah.
24 *Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃, pè tyah Yesulɛ n piki n yah nɛ, à yah, kû se pı, tɛ́ tir nɛ̂
náh yĩnɛ pínɔ́lɛ mı mı yòh sȍ́lɛ, ǹ tȍ sȁ́hpú kélɛ n pı nı? 25 À mɛ yo pé tyí: «Kwɛkı-á
lésõ *Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye kah tɛ̃ sȍ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yõke wɛ́-ńsah náh mɛ pé tyí, pǎh nɛ̂
pı, yé náh kè kar yah di? 26 À náh sȍ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ di? Búrn nónó-á sȍ sàhnɔ́lɛ
Liyel tyí yõ, à náh sè tɔkɔ tah, tɛ́ ǹ náhtãn tɔ kɔ̃ pè tah di? Ké légbȉ́nɛ, Abyatar ye sȍ
*sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Tɛ́ névi yɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká
wȉlkȉpu yȍtãm náh.»† 27 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mı mı yòh ye sah névi yĩnnɛ,
ǹtɛ névi náh mɔ mı mı yòh yĩnnɛ. 28 Képah ye, *Névi Pi pı mı mı yòh ńtɛ̃ yȍtɛ̃nɛ.»

3

Yesu ďȉ́ yɔ́ dɛ mɔ mı mı yòh sȍ́lɛ

1 Képah náh, Yesu ǹ syı de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, ďȉ́ yɔ́ sȍ mɛ
gbȍ̂lɛ kúnɔ́lɛ. 2 *Farisiyɛ̃nɔ mó tyah Yesulɛ n yah, wàh kı ńtyȉ́nɔ à dɛ mɔ n pi *mı mı
yòh sȍ́lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃. 3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo gbȍ̂nkù ďȉ́ mè tyí nɛ, à yuku
n pɔ yĩn névye nıyȍ́. 4 Tɛ́ no piki yah: «Tir nɛ̂ wɛ̃kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mı mı yòh sȍ́lɛ: Pèpɔrı
se yĩnɛ pínɔ́lɛ, tȉ̂ pèkè se? À névi wilki kũ sɔkɔ, tȉ̂ à tɛ̃ ko mɔ?» Ǹtɛ, pè náh tir yɔ́ yo.
5 Képah sɔkɔ, wǎh pè yah yah yésyȇ̂hlɛ fɔ̀kɔ̀vyȁ̀hnì sɔkɔ, ǹ yah kwɔ pé kùkùtǎhkì tɛ̃
tyí. À mɛ yo ďȉ́ mè tyí: «Á gbȍ tɔ̃!» À mɛ ǹ gbȍ tɔ̃, kè núkú pı ké vilɛ. 6 Farisiyɛ̃nɔ-á
képah wɛ sɛ̃, pè yuku wil kénɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à núkú kyı wɛ̃ tuke mɔ ànɛ̂
yȍtɛ̃ ďȉ́ *Yerɔdi náh névyelɛ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh kı pı sɔ̃, tɛ́ à wɛ n ko n mɔ n pi.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu tyí

---

* **2:22** 2.22 - Pè sȍ ni ànɛ̂ wɔ wɔ yȋlɛ n mɔ pilki sɔkɔ ǹgbòlɛ. † **2:26** 2.26 - Yah n tɛ 1 Samuwɛl 21.2-7 sɔkɔ.

7 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀
mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù n wil Kalile, túkù mó n wil Yude, 8 ànɛ̂ Yerusalɛmı. Túkù n wil
Yidume, túkù n wil Yurdɛ̃ yɔ́nkahnıınɛ. Túkù mó n wil Tiri ànɛ̂ Sidõ gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ.
Kénɛ tɔ́wû ǹgbɛ̃ ye kyı wil ǹ tyı́. Pè sɔ̃̀ ǹ tyı́pı́nɔ́ noh, képah yĩn ye. 9 Kăh pı sɛ̃́, Yesu
yo ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyı́ nɛ, pè krótókè yɔ́ tɔ̃ sah pé kɔ̃, tɔ́wû káh pɔ pé fyãh. 10 Wăh sɔ̃̀ mɛ
névye náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, yámpú pól sɔ̃̀ mɛ n to n tuke ǹ yõ nɛ, pé wɛ tũ ǹ tyı́. 11 Tɛ́
*sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ, păh à wɛ, pè pé gbètukunɔlɛ n di n pɔ ǹ yah, tɛ́ n yo ǹ
tyı́ dénsyinɔ sɔkɔ nɛ, Liyel pi-á ǹnɛ. 12 Képah sɔkɔ, à dı́rı́ kõ pé yõ, tɛ́ nɛ, pè káh pé
dùkùlɛ n yo.

Yesu nɛ́pı̂̃ gbɔ̃nimı̂ yah wilki pı ǹ tɔ̃̀ sã́hpúlɛ

13 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yɔ̃lı yɔ́ yõ, tɛ́ wăh sɔ̃̀ mɛ nónó tyı́, à pè ye. Pè pɔ ǹ tyı́. 14 Sɛ̃́ ye
sɔ̃̀, à yah wilki kènɛ nɛ́pı̂̃ gbɔ̃nimı́nɛ, à pı ǹ tɔ̃̀npıbılɛ. Nɛ, pè nɛ n mɛ pé tnɔ̂, pé nɛ n
wɛ n tõ pé wɛy pèpɛy yo n kɔ̃ yĩnnɛ. 15 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ̂-á kı fɛ̃ *sétɑ̃̀n yĩni n wilki
n pi. 16 Nɛ́pı̂̃ gbɔ̃nimı́ nɔ́pi yĩni wɛ yɔ̀: Simolɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrılɛ. 17 Nsyakı
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndı̃́ Nsyɔ̃nɛ, pépilɛ, Sebede wɛ̃́npı̃̀ ye sɔ̃̀. À pépi yĩn sah Gbanɛrsyɛsilɛ, ké
yõ ye «nónó-á gbɛ̃́nséntã́hkı̀ sɔ̃́». 18 Andre tɔ sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Filipe, ànɛ̂ Bartelemi, ànɛ̂
Matye, ànɛ̂ Toma, ànɛ̂ Nsyakı, nɛ̂-á Alfe pı́dı̃́nɛ. À tahlı Tade, ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ ǹ sú
fɔ̃́ yõ yɔ̃̀pu sɔkɔ yɔ́lɛ, 19 ànɛ̂ tõ Yisikaryɔti Yudasilɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu gbôtãn pɔ nɛ, páh ǹnɛ n tɛ̃ n sɔkɔ

20 Képah náh, Yesu de gbô. Tɔ́wû tõ tuke ǹ yõ. Wrɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀
sã́hpú tyı́ yõke yõ yõ tɛ̃̀nɛ. 21 Ǹ gbôtãn-á képah noh sɛ̃́, pè yuku wɛ̃̀kı̀ tɛ̃ nɛ, páh kı
kyı à tɛ̃, tɛ́ n yo wɛ̃ tyı́ nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á fɛ̃kı, wăh kah mɔ.

Yesu ǹ tyı́ kàhnɔ́ yáhnkɔ̃pu yahlɛ n yo

22 Légbı̃́nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́pú nónó-á wil Yerusalɛmı sɔkɔ, pépi nɛ ńkɛ̃, *sétɑ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ Belsebul-á mɛ Yesu sɔkɔ. Ǹmɔ tăhkı̀-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ *sétɑ̃̀nnɛ n yĩni n wilki névye
sɔkɔ. 23 Képah tɛ̃̀nɛ, à pé ye, tɛ́ tyah n wɛkı pé tyı́ sèmı̃̀rn sɔkɔ: «Sɔ̃́ mɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kı
fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y yĩni wilki névi sɔkɔ? 24 Yɔ̃̀tɔ̃rı́ núkú névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rı́
náh n mo n pi. 25 Kéte nɛ̂ névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kéte tɔ náh n mo n pi.
26 Sɛ̃́ntɛ̃ ó ye, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-à yuku, à ǹ tăhkı̀ tɔkı, à tyah wɛ̃nɛ n fwo, ǹ yɔ̃̀tɔ̃rı́ kı yıkı, kè
náh n mo n pi. 27 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ de n pi kètɛ̃̀npɛ tăhkı̀ wɔ̀kɔ̀, kı ǹ gbɑ̃̀n yı̂ tɔkɔ, nɛ́
à náh à tɛ̃ pukubi. Wàh à tɛ̃ pukubi tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à kı pyĕ ǹ wɔ̀kɔ̀ yı̂ kwel. 28 Mé kélɛ
n yo yé tyı́ kègbı yõ: Névye-á tyı́pêl nónó póllɛ n pı, ànɛ̂ Liyel gbyɔ̀nɔ́ póllɛ, sè kı fɛ̃
yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. 29 Ǹtɛ, névi nɛ̂-à *Liyel Mı́rkı́ gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyı́ póllɛ. À
kı wũ ké sɔkɔ.» 30 À képah yo sɛ̃́ pé tyı́, păh sɔ̃́npı́ yo nɛ, sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ.

Nónó mɛ Yesu pı ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹpyélɛ

31 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ ńyãh, ǹ yṹpyé ànɛ̂ ǹ yṹ pɔ yĩni tɛ̃ kénɛ gbô yah, tɛ́ nɛ
tɛkı mɔ à kyı à ye. 32 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ tɛ̃ Yesu mɔ gbĩ, tɛ́ pè yo ǹ tyı́ nɛ, à noh yɔ̀, ǹ yṹ,
ànɛ̂ ǹ yṹpyé-á mɛ kégbɔ́. Păh mɛ ké tyı́ nɛ, pé à wɛ. 33 À mɛ yo pé tyı́: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ
yṹnɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yṹpyélɛ?» 34 Képah náh, névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ à mɔ gbĩ, à yɔ̃
pè yah kore vi, tɛ́ yo: «Yé yah, ńmɔ yṹ, ànɛ̂ ń yṹpyé mɛ ásɔ̂̃. 35 Névi nɛ̂-á Liyel nı̀vı̀lɛ
n pı, ǹmɔ ye ńmɔ yṹpi, ànɛ̂ ń yṹnɛ.»

4

Sèmukɔ mîr-ò sèmìrkìlɛ

[1] Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ mɛ tyah névyelɛ n kwɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́
pɔ à mɔ gbĩ. Pè tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ yɔ
sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû pól mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ. [2] À sɔ̃̀ mɛ pélɛ n kwɔ tyi náhnáhlɛ sèmìrn sɔkɔ,
mɛ n yo pé tyí ǹ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ nɛ: [3] «Yé noh! Sɔ̃́ yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ kyɩ ǹ swãh, sèmukɔ
mír-ńsah. [4] Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, kèpye pɔ sè yɔ. [5] Yísyɔ́
mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbĩ́ yõ, té fi súú. Yen gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, képah ye.
[6] Gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ. Yã̀hnì gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ sé tyí, képah ye. [7] Yísyɔ́ mɛ kyɩ
syɩkɩlɩ pã̀n nɩyɔ̃́. Pã̀n nɔ́pi mɛ yuku fyãh sé yõ, sè náh tɛ̃ wɛ pye pɩ. [8] Ǹtɛ, yísyɔ́
kyɩ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ. Sépi mɛ fi, à kyãh pallɛ. Túkù pyenɔ yõgbãm pɩ, túkù
tikitɔ̃ní pɩ, sé túkù mó lèkwɛ̌ pɩ.» [9] Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Níki-á kɩ mɛ nɛ̂ tyí
noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níki sah noh.»

Yesu sèmìrn yã́hnɔ́ yõlɛ

[10] Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂ gbĩ́ nɛ̂nɛ, nónó-á ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ǹnɛ, pépi ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú
nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí mɛ ǹnɛ n piki n yah sèmìrkì mɛ̀ yõlɛ. [11] À mó yo pé tyí: «*Liyel tɔ̃́rí tyi
nónó-á wɔ̃bìnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃ wɔ kɔ̃, ǹtɛ kégbɔ́ névye tyí, tyi pól n yo sèmìrn
ó sɔkɔ.
[12] Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí, té pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Pè kɩ n nohnɩ, té pè náh tir yɔ́ pĩ n pi.
Nɛ́ képah náh pɩ, pè náhkɩ pé pɩ dùkù vi mɔ, à pé gblɔ̃̌ynɛ Liyel kɔ̃, té náhkɩ pé tyípêl
yɔ̃nmɔnɔ wɛ.»*

Yesu sèmukɔ mîr-ò sèmìrkì yõ yo

[13] Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yé náh sèmìrkì mɛ̀ yõ pĩ di? Ǹtɛ, yé kɩ sèmìrn tɛ́lɔ́ yõ
pĩ sɔ̃́? [14] Sèmukɔ mír-òlɛ, Liyel wɛy ye à n mir. [15] Tɛ́ névye túkù mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃gbalɩ
sɔ̃́, wɛy-á mir mɔ ńyãh sɔkɔ: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ, *sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy
mɛ̀ wilki pé fɔkɔ. [16] Túkù tɔ̃ mɛ légbĩ́ tɛ̃-ǹsah sɔ̃́. Pàh wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi
nìvìnìnɛ. [17] Tɛ́ pè náh n yɛ wɛy mɛ̀ yã̀hnìnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ névye ye pélɛ.
Képah ye, kwlɔ́nɔ́-à pè yĩni tɛ̃, képah náh pɩ, névi-à pè fɔ̃h Liyel wɛy yĩnnɛ, pě pé
náh vi súú Liyel wɛy kɔ̃. [18] Túkù mó tɔ̃ mɛ, á kɩ nɛ pã̀n tɛ̃-ǹsah sɔ̃́. Pàh wɛy mɛ̀ noh,
[19] kèkɔ̃yɔ̃́ tyi fɔkɔ sɔ̃nɔ, ànɛ̂ tahrɩ ànɛ̂ tyi náhnáh dékè n de pé sɔkɔ. Sépi n pɔ wɛy
mɛ̀ fyãh, kè náh n tɛ̃ n wɛ pyelɛ n pɩ. [20] Névye túkù mó mɛ, á kɩ nɛ sétáh pèpɛy sɔ̃́:
Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi, ǹ té pye pɩ. Túkù pyenɔ yõgbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní
pɩ, túkù n mó lèkwɛ̌ pɩ.»

Fɔ̀tnɔ̀ ànɛ̂ sãh sãh dú sèmìrkìlɛ

[21] Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɛ̃ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah,
képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkì sɔ̃̀? À náh kè dɔkɔ n mɔ n pi ké
sàh-ǹsah di? [22] Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, nɛ̂ náh n wilki n mɔ n pi kégbɔ́. Sètĩ̀n sɔ̃̀
tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi wɛ̃kí-ńkɛ̃́nɛ. [23] Níki-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níki sah
noh!»
[24] Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Yáh tyi nónónɛ n nohnɩ, yé sélɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yáh no tɛ́lɔ́
tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, Liyel kɩ yépi tɔ tyí sãh n pi kénɛ dú núkúlɛ, té dòhnìnɔ́ ńtɛ̃ kɩ
wɛ yépi tyí yõ. [25] Kwâh-á mɛ névi nɛ̂ tyí, dòhnìnɔ́ kɩ pɩ ǹ tyí yõ ńtɔ̃. Tɛ́, névi nɛ̂ tyí
kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂-á mɛ tɛ̃ tyí, képah tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.»

* **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Yesayi 6.9 ànɛ̂ 10 sɔkɔ.

Sèm̀ìrk̀ì nɛ̂-á yãh sèmukɔ finɔ́ tyí yõ

26 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yah, kwâh nɛ̂-á *Liyel tɔ̃́rí kètɔ̀lɛ: Kè mɛ, á kɩ nɛ dí́
yɔ́ sɔ̃́ nɛ̂-á sèmukɔ mir ǹ swãh sɔkɔ. 27 À mɛ n dɔ ò, à mɛ n yah ò, lékẫh ànɛ̂ ké gbı̃̀ntɔ̃,
sèmukɔ n nɛ mɛ fi, n nɛ n kyãh, à náh ké dùkùlɛ n pnɛ. 28 Sétáh ye sèmukɔ mɛ̀ kɔ̃ kè
fi ké gblɔ̃̌y. Sè kètuke wil à pɔ dubi pɩ ywɔ̃lɛ, à yı̃́ pɩ. 29 Sǎh fyɔ̀ ko tɛ, sèmukɔ tɔkɔ
gbı̃́-á nɔ, à yɛ̃́nkwɛ̃́kì tɔkɔ kyɩ tyah sélɛ n kõ.»

Mútárđi pi sèm̀ìrk̀ìlɛ

30 À tɔ̃ yo pé tyí: «Á kɩ fɛ̃ kwâh nɛ̂ tɔkɔ kɩ *Liyel tɔ̃́rí dùkù wɛ̃kɩ? Képah náh pɩ,
sèm̀ìrk̀ì nɛ̂ mɛ mé kɩ yãh kɩ yı̃nɛ kélɛ?
31 Kè mɛ, á kɩ nɛ mútárd̀ì pi sɔ̃́ tyı̃́ı̃. Kè yilɔ kal sèmukɔ duke póllɛ. 32 Tɛ́, pàh kè
duku, kè n yuku n pɔ n pɩ yòhkì ǹgbɛ̃nɛ n kal sèmukɔ duke póllɛ swãh sɔkɔ. Ǹtɛ,
yı̃̀ngbẫn gbɛkɩ dò, kèpye kɩ fɛ̃ pɔ syɛ̀ pɩ ké sɔkɔ.»
33 Sɛ̃ ye Yesu n kwɔ névyelɛ sèm̀ìrk̀ì mɛ̀ duke náhnáh sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ sélɛ n yãh n
yı̃nɛ sé nòhnìpu pı̃ pı̃ tɛ̃nɛ. 34 À náh sɔ̃̀ n yãh pé tyí sèm̀ìrn mí-ńkɛ̃nɛ. Tɛ́, pàh mɛ pé
yahlɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sẫhpúlɛ, ǎ sé pól yah yo n dal n mɔ pé tyí.

Yesu yẫhpékè yɔ́ yı̃n mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

35 Ké lésõ ńvı̃́nɛ, Yesu yo ǹ *tɔ̃̀ sẫhpú tyí nɛ, pè yɛ, pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.
36 Képah sɔkɔ, pè mɛ yal tɔ́wû tnɔ̂. Wǎh sɔ̃̀ mɛ krótókè nɛ̂, ǹ tɔ̃̀ sẫhpú sɔkɔ ǹnɛ
képah sɔkɔ. Tɛ́ krótónènɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ. 37 Dǒ, yẫhpékè yɔ́ kõ, à ninɛ n tɔkɔ n
mɔ krótókè sɔkɔ pópó, kè pɔ n tyah yúkúnɔ́lɛ ninɛ. 38 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ n
dɔ krótókè sɔkɔ náh tı̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ ǹ yõ sah yɔ̃̀sah yõ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sẫhpú kyɩ à
yilki mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dí́, yɔ-á n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kó mɛ tirlɛ ǹmɔ tyí nɩ?
39 Wǎh dɔ yuku, à dírí kõ yẫhkí yõ, tɛ́ yo yɔ tyí: «Yı̃n! Tɛ̃ syísyí!» Yẫhkí núkú yı̃n,
tyah pɩ sṹmm. 40 À mɛ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ tíkí yé tɛ̃ sɛ̃́? Yé náh tɔ̃́nì sɛ̃ ń yõ di?»
41 Képah tɛ̃nɛ, tíkí mɛ pè kah tɛ̃. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, nɛ dùkù nɛ̂ se dí́ mɛ̀nɛ,
tɛ́ yẫhkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

5

Yesu sétẫn yı̃ni wilki dí́ yɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, pè kyɩ yı̃ni tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasa tãn sétáh yõ. 2 Yesu-á
fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, nénpɔ́ swɔ, dí́ yɔ́ wil léyẫl wrɔ́, à pɔ à yohnɩ. *Sétõ sɔ̃̀ mɛ
kénɛ dí́ sɔkɔ. 3 À sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ léyẫl wrɔ́. Névi náh sɔ̃̀ fɛ̃ à pukubi n sah n pi kɛ̃y fyélɛ
póllɛ. 4 Kèyáhlɛ, pè ńkɛ̃nɛ kârn mɔ ǹ gbyễh tyí, ǹ tɛ́ kɛ̃ló mɔ ǹ gbẫn tyí, tɛ́ à kârn
kwɔkɩ, ǹ tɛ́ kɛ̃ló kɔ̃lɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ké tǎhkì náh sɔ̃̀ mɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ, kɩ fɛ̃ à tɛ̃ sah.
5 Ké lékẫh, ké gbı̃̀ntɔ̃, à sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ n nɛ n kɔ n kõ léyẫl wrɔ́ ànɛ̂ ymɔ sɔkɔ, n nɛ n de n
syi, ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ n yɔ n kõ dyêhlɛ.
6 Tɛ́, wǎh Yesu wɛ fíí sɔkɔ, à to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah. 7 Tɛ́ de syi yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ,
Yesu, pé yɔ̃̀tah Liyel pi, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nɩ? Páh ǹnɛ n ni Liyel yı̃n yõ,
à káh pé fõh. 8 Yesu sɔ̃̀ mɛ n yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ, à wil dí́ mɛ̀ sɔkɔ, képah ye. 9 Tɛ́ mɛ à
piki yah nɛ, ǹ yı̃n se sɔ̃́? À mɛ nɛ, pé yı̃n-á Mɛ́fwóbé Kwı̃nkilɛ. Páh mɛ dò, képah-á.
10 Tɛ́ mɛ à gbah ni nɛ, à káh pé yı̃ni wilki kwil mɛ̀ sɔkɔ.

11 Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kõ yɔ̃lɩ yõ. 12 Sétɛ̃̀n nɔ́pi Yesu
ni nɛ, páh kɩ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à yɛ pé kõ, pé de sel nɔ́pi sɔkɔ. 13 À mɛ ké wɛ̃kɩ̀lɛ sè kõ.
Légbɩ̃́nɛ, sè mɛ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel kwĩnki ye sɔ̃̀ sélɛ, sè kɩ fɛ̃
nɔ sel kèyõ kénkɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ tɛ́yõ. Sè núkú to tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè
kõ kè sè yõ.

14 Kǎh pɩ sɛ̃́, sel nɔ́pi fɛ̃pu to sɔkɔ kwil nɩyɔ̃́, ànɛ̂ gbnɔ sɔkɔ, à kyɩ ké dùkù yo kõ no
tyí. Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ ké nɛ́npɔ́, à pɔ ké dùkù yah, sɔ̃́-á kè pɩ. 15 Pè kyɩ Yesu tnɔ̂,
tɛ́ kyɩ dɩ̃́ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɛ̃̀n kwĩnkilɛ déntɛ̃nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ flɔ mɔ kõ tɛ̃, tɛ́ mɛ
tírr névye tyí kɔ̃lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. 16 Tir nɛ̂-á pɩ sétɛ̃̀n nɛ́déné sɔkɔ ànɛ̂ sel tyí,
sé wɛ́pú tyah sélɛ n yãh pé tyí. 17 Képah sɔkɔ, kwil tãn tyah Yesulɛ n ni nɛ, à yal pé
kwil sɔkɔ.

18 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu-á n dɔkɔ krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sétɛ̃̀n-á wil dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, à tyah ǹnɛ
n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 19 Ǹtɛ, à náh ké wɛ̃kɩ̀lɛ à kõ, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí: «Á syɩ n
kyɩ gbô! Tɛ̃-ǹgbɛ̃-á ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ sɔkɔ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ pɩ á tyí, ǹ kyɩ ké yah yo pé tyí!»
20 Dɩ̃́ mó ńtyɩ̃́nɔ ǹ syɩ kyɩ kélɛ n yo n kõ Kwlogbãm kwil sétáh yõ, tir nɛ̂-á Yesu pɩ ǹ
tyí. Nónó pól-á kélɛ n nohnɩ ǹ tyí, pé gbɛ̃̀n du.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔn tyí

21 Képah sɔkɔ, Yesu-á yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ krótókè sɔkɔ, à sɔ̃̀ mɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ,
tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ. 22 Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́,
nɛ̂ yĩn-á Yayirusilɛ. Wǎh Yesu wɛ, à gbètukunɔ di ǹ yah, 23 tɛ́ à gbah ni nɛ, pé písê
lépír-á mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Páh ǹnɛ n ni, à pɔ kyɩ ǹ gbɛ̃̀n sah ǹ yõ. Képah-à pɩ, wǎh kɩ
dɛ, tɛ́ kɩ min wɛ. 24 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yuku ǹnɛ. Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, mɛ
à fyãh sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ.

25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. 26 À sɔ̃̀ kah kwlɔ
kègbɩlɛ ǹ gblɔ̃́y mɔ́nɔ́ sɔkɔ sènpɩbɩ náhnáh tyí. Ǹ gbɛ̃̀n yĩ pól sɔ̃̀ tyɛ, tɛ́ kè náh kwâh
wilki ǹ yam sɔkɔ. Kè pyě mɛ gbɛ ólɛ n gbɛ mɔ. 27 Pi mɛ̀-á Yesu tyí noh ńyãh sɔkɔ,
à de tɔ́wû nɩyɔ̃́ ǹ náh tɩ̃̂nnɛ, à kyɩ tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí. 28 À sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ,
páh náhkɩ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn ó tyí, pé ńyân-á náhkɩ tyɛ. 29 Wǎh mó núkú tũ ǹ fwɔ̀mɔn
tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ náh yɔ́nɔ́ tyɛ. À kè kyɔmɩ wɛ ǹ wil sɔkɔ nɛ, páh dɛ. 30 Nɛ́npɔ́ swɔ,
Yesu pĩ nɛ, tǎhkɩ̀ yɔ́-á wil pé sɔkɔ. À mɛ ǹ yah vi tɔ́wû nɩyɔ̃́, tɛ́ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ
pé fwɔ̀mɔn tyí nɩ? 31 Ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kó mɛ n yah tɔ́wû à mɔ gbĩ, mɛ
à fyãh sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, tɛ́ à tõ mɛ n piki n yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé tyí nɩ? 32 Ǹtɛ, Yesu
mɛ vi ǹ gbɔ̀plɔ névye yah. À sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé ké pí-ò wɛ. 33 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ̀ wil
n syah tíkí tyí. Ǹmɔ sɔ̃̀ pĩ tir nɛ̂-á pɩ ǹ sɔkɔ. À yuku kyɩ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ ké
gbɩ yo dal mɔ à syah. 34 À mó yo pi mɛ̀ tyí: «Ǹ písê, ńmɔ yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n
yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, á ńyân tyɛ.»

35 Wǎh mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ gbô, mɛ pɔ
n yo kénɛ dɩ̃́ tyí nɛ, ǹ písê-á ku. Ǹkɛ̃, yõ se tõ mɛ ké tyí, à tõ kwɔ́-ò dɩ̃́nɛ n kwlɔ nɩ?
36 Tɛ́ Yesu náh ǹ níkí sah képah tɛ̃ noh pé tyí, tɛ́ mɛ yo Yayirusi tyí: «Káh tíkí pɩ, sɛ̃
ó sɛ̃ ń yõ!» 37 Képah tɛ̃nɛ, pǎh n sɔkɔ, à náh fɛ̃ syi nɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à wil Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Nsyɔ̃ tyí sɔkɔ. 38 Pǎh kyɩ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ gbô, Yesu kyɩ
névye wɛ, pé mɛ n gbo n mir n kõ, mɛ n de n syi. 39 À mɛ de wɔ̀kɔ̀, tɛ́ yo pé tyí: «Kû
pɩ, tɛ́ yé n gbo n mir n kõ sɛ̃́? Piri náh ku. Dɔ́nɔ́ ó ye à n dɔ.» 40 Névye-á képah noh,
pè tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko. Képah sɔkɔ, à pé pól wilki wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ piri sú, ànɛ̂ ǹ yɩ̃́, ànɛ̂

ǹ tȍ sȁhpú nɛ́pȋ tɔ̃́mɩ́ ó de ǹnɛ piri mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. 41 Á mɛ piri gbȍ tɛ̃, tɛ́ yo ǹ tyí pé
kwil wɛy sɔkɔ: «Talita kumi!», nɛ̂-á pè n ye: «Pípír, mé kélɛ n yo á tyí, yuku!» 42 Ké
nɛ́npɔ́ swɔ, piri yuku tyah n kɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè névye pól gbȁn kah du. Légbȋ́nɛ, ǹ ye
gbɔ̃ninɔ́ ye sȍ. 43 Tɛ́ Yesu mɛ ké gbah yo pé tyí nɛ, pé káh yɛ névye pĩ ké sɔkɔ, ńkɛ̃,
pè mó yõkelɛ à kɔ̃ à yõ.

6

Nasarɛti kwil névye náh sɛ̃ Yesu yõ

1 Yesu-á yal ké nɛ́npɔ́, à kyɩ ànɛ̂ ǹ *tȍ sȁhpúlɛ, wǎh sȍ kyãh kwil nɛ̂ sɔkɔ. 2 *Mɩ
mɩ yòh sȍ́-á nɔ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ. Nónó-á sȍ mɛ n
nohnɩ ǹ tyí, pé náhnáh gbȁn du. Pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se à wɛ kélɛ, nɛ̂ se à
kɔ̃ kénɛ lékȁ́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ, à fɛ̃ gbȉl mè dùkùlɛ n pɩ nɩ? 3 Ǹkɛ̃, ǹmɔ kó sésân sɛ́-ò
mɛ̀nɛ, Mari píɗȋ́nɛ nɩ? Ǹ yȗ́pyé kó Nsyakɩ, ànɛ̂ Yose, ànɛ̂ Yude, ànɛ̂ Simolɛ nɩ? Ǹmɔ
dósyɔ́ kó pé pól wrɔ́ sɔkɔ ásȍ́ nɩ? Képah sõnɔ ye pè kɔ̃, pè náh sɛ̃ ǹ yõ. 4 Képah sɔkɔ,
à mɛ yo pé tyí: «*Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò mɛ gbílkínɔ́lɛ névye pól tyí, à wil ǹ súfȍ́, ànɛ̂
ǹ no, ànɛ̂ ǹ kétetãn tyí sɔkɔ. Pépi ye ǹnɛ n yilɔ.» 5 Képah ye Yesu kɔ̃, à náh fɛ̃ gbȉl yɔ́
ńtɛ̃ pɩ pé tyí, nɛ́ yámpú yísyɔ́ ó yõ náh. Á ǹ gbȍ sah pé yõ pè kɔ̃ pè dɛ. 6 Tɛ́, ǹ kwil
névye-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ sɛ̃́, kè ǹ gbȁn du.

Yesu ǹ tȍ sȁhpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimȋ tõ

Képah náh, à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ névyelɛ n kwɔ n kɔ̃. 7 Képah sɔkɔ, à ǹ
*tȍ sȁhpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ tyah pélɛ n tõ nímí nímínɛ. Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ *sétȁn
yõ. 8 Tɛ́ mɛ kè gbah yo pé tyí nɛ, pàh n sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ, pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ,
à wil pé kɔ kɔ lépló tyí sɔkɔ. Pè káh yõke tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ dah
mɔ pé yõ. 9 Pè lékyêh wɔ dyɩ, tɛ́ pè káh fwɔ̀mɔlɔnɔ nínɔ́ nínɔ́ mɔ. 10 Tɛ́ tõ yo pé tyí:
«Yâh kyɩ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ twah nɛ̂ tyí, yé tɛ̃ nɛ́npɔ́, kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí. 11 Kwil nɛ̂
névye-à kyɩ yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n wil kénɛ
kwil sɔkɔ, yé yé gbyȇh nèngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ
pé tyí.» 12 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sȁhpú mɛ sɔkɔ, à kyɩ tyah n yo n kɔ̃ no tyí nɛ, pè pé nnɔ
vi mɔ. 13 Pè sȍ mɛ sétȁn náhnáhlɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ yámpú náhnáhlɛ
n dɛ n mɔ, pàh nɩrɩ tuke tɛ tɛ̃ tyí.

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ ku dùkùlɛ

14 Légbȋ́nɛ, yȍtɛ̃ dȋ́ *Yerɔdi sȍ mɛ Yesu tyípínɔ́lɛ n nohnɩ, tir yɔ́ náh, ǹ yĩn sȍ mɛ n
gbilki ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Túkù nɛ ńkɛ̃, *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ, wǎh ǹ syɩ wil lékyȋ
wrɔ́, à pɔ. Képah-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ gbȉlnɔ́lɛ n pɩ. 15 Tɛ́, túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tõ nɛ,
*Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò yɔ́-á, ǹgbò Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò sɔ̃. 16 Yerɔdi-á sépi pól yónɔ́ noh
sɛ̃́, à nɛ, Nsyɔ̃-á, páh sȍ pè kɔ̃ pè ǹ yõ kãm, tɛ́ wǎh ǹ syɩ yuku gbáh!

17 Kègbɩ yõ, Yerɔdi sȍ pè kɔ̃ nɛ, pè Nsyɔ̃ tɛ̃ pukubi dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
Yerɔdyadi yĩn ye à kɔ̃, à képah pɩ. Yerɔdi sȍ pi mè tɔkɔ kyɩlɛ. Tɛ́ ǹ gbɛ̃ndȋ́ Filipe
kyɩ ye lésõ ǹnɛ. 18 Ǹtɛ, Nsyɔ̃ ye sȍ ké gbɩlɛ n yo Yerɔdi tyí nɛ, à náh yĩnɛ à ǹ gbɛ̃ndȋ́
kyɩ tɔkɔ. 19 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yerɔdyadi sȍ mɛ Nsyɔ̃ dyɔlɛ n yɔ, mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n
kɔ̃. Ǹtɛ, à náh mɛ ké syɔ̃-ǹsah wɛ. 20 Yerɔdi sȍ mɛ Nsyɔ̃ yõlɛ n syɩkɩ, képah ye. Á sȍ
mɛ ǹ tíkílɛ n pɩ. Á pĩ nɛ, wǎh mɛ tírr pi kɛ̃́nɛ Liyel yah. Wàh sȍ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kě
ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ. Tɛ́, ǹ wɛlɔ tyí sȍ kah nɔ ǹ tyí.

21 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi pɔ syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ, Yerɔdi dúbínɔ́ yòh vìnpɔnɔ syáh syah
sɔ̃́lɛ. Ā sɔ̃̀ ǹ tɔ̃rí sɔkɔ nɛ́-ǹgbnɔ ye, ànɛ̂ ǹ mɛ́fwóbé yɔ̃̀tãmnɛ, à tahlɩ Kalile yɔ̃̀tãm pól
tyí, tɛ́ yõke ǹgbɛ̃ pɩ pé tyí. 22 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi písê de kyɩ yɔ̃ yi pé mɛ́-ńsah
wɔ̀kɔ̀. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tyí nɔ Yerɔdi ànɛ̂ ǹ náh névye tyí. Ā mɛ yo pípír tyí nɛ, wàh kɩ
mɛ kwáhdúkú nɛ̂ tyí, à kè yo, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. 23 Tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ kwáhdúkú
nɛ̂ tyí yo, páh kɩ kélɛ à kɔ̃, kàh kɩ sɔ̃́ pɩ pé yɔ̃̀tɔ̃rí tɔ́nínɛ. 24 Wǎh yo sɛ̃́, pípír mɛ wil
kyɩ ǹ yṹ piki yah nɛ, pé se yĩnɛ pé kwâh nɛ̂ tyí yo nɩ? Ǹ yṹ mó núkú à syah nɛ, à kyɩ
yo ǹ tyí nɛ, à Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ yõlɛ pé kɔ̃.
25 Képah tɛ̃̀nɛ, pípír núkú ǹ syɩ súú, à pɔ yo yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí nɛ, à pɔ pé kɔ̃ Wèlnwìlkì-ò
Nsyɔ̃ yõlɛ yɛ̃́víkì sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. 26 Wǎh yo sɛ̃́, kè pɩ yèkwɔrɩlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdi tyí
kègbɩlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé pé vyãh vi pé wónɔ́ yĩnnɛ pé náh névye yĩ́ yah.
27 Nɛ́npɔ́ swɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ núkú ǹ tyah syíkípú sɔkɔ nɛ yɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ Nsyɔ̃ yõ kãm
pɔ. Kénɛ dɩ̃́ mó kyɩ Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, 28 tɛ́ pɔ kélɛ pípír kɔ̃ yɛ̃́víkì sɔkɔ.
Ā mó kyɩ kélɛ ǹ yṹ kɔ̃. 29 Nsyɔ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pè pɔ ǹ lékó tɔkɔ, à kyɩ yĩ
léyɛ̃̀kì sɔkɔ.

Yesu nɛ́pî̃ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm kɔ̃ yõkelɛ

30 Képah náh, Yesu tɔ̃̀npɩbɩ pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ pé tyípínì ànɛ̂ pé névye kwɔ dùkù
pól yo à wɛ̃kɩ. 31 Tɛ́ légbĩ́nɛ, pɔ́pú ànɛ̂ sɔ́kɔ́pú sɔ̃̀ mɛ dò. Yõke yõ yõ wrɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀
mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ, á yuku gbɔ̀pɔlɛ, yé kyɩ
mɩ yah kwéy.» 32 Pè mɛ de pé yahlɛ krótókè yɔ́ sɔkɔ, à gbɛ mɔ névyelɛ. 33 Tɛ́ névye
náhnáh-á pè wɛ sɔ́kɔ́-ńsah, pè n gbɛ n mɔ sɛ̃́, pè mɛ pĩ, fĩ́ nɛ̂-á pè n yuku. Pè núkú
wil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ tólɔ́lɛ gbáhkì yõ, à Yesupi dyàh tɛ̃ kyɩ de nɛ́npɔ́. 34 Yesu-á wil
krótókè sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ mè wɛ sɛ̃́, pé yãm à tɛ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ mɛ, á kɩ nɛ yípɛ̂̃
sɔ̃́, fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyí. Képah sɔkɔ, à tyah pélɛ ǹ kwɔ tyi náhnáhlɛ.
35 Ǹvĩ́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ńvĩ́-á syi pɔ nɔ, tɛ́ tyah mɛ̀-á
gbɛ̀nmɔnɔlɛ. 36 Wǎh náh ké wɛ̃kìlɛ névye kɔ̃, pè kyɩ yõke yah dwe gbɔ̀plɔ gbnɔ ànɛ̂
kwlo sɔkɔ. 37 Ā mɛ yo pé tyí nɛ, pépi yõkelɛ pè kɔ̃, pè yõ. Pè mɛ à piki yah nɛ, à se
nɛ, pépi yõke dwe pè kɔ̃ pɔ́ plɔ́ lègbãmnɛ nɩ? 38 Ā mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se
mɛ pé tyí nɩ? Ǹkɛ̃, pè kyɩ yah tɛ. Pǎh kyɩ piki yah, pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́-á
mɛ pé tyí, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́lɛ. 39 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu nɛ, pè névye pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̀n
tɩ̃̀nnɛ fílkì yõ. 40 Névye mó kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̀n tɩ̃̀nnɛ, lèkwɛ̌kwɛ ànɛ̂ tíkíníní pɔ́ gbãm gbãmnɛ.
41 Pǎh kɔ̃ tɛ̃ tɛ, Yesu búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, à ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyõ,
tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ búrn kwɔkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè dibi névye kɔ̃. Tɛ́ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔ dibi
névye pól kɔ̃. 42 Képah tɛ̃̀nɛ, pé pól yõ tɔ̃, 43 tɛ́ pè tɔ̃ pé búrn ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ yɔ̃́nkwlɔnɔ
télɔ́ tuke mɔ gbétɔ́lɔ́ yĩ́ gbɔ̃ninɔ́lɛ. 44 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõke mè yõ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pî̃
kèyõ nínɔ́ kyɛgbãmnɛ.

Yesu kɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

45 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyĩ mɔ, pè de krótókè sɔkɔ nɛ, pè yuku pé yahlɛ
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Besayida kwil sɔkɔ. Péwɔ mó tɔ́wû fín mɔ. 46 Wǎh pè fín mɔ tɛ, à
yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, à kyɩ Liyellɛ n ni. 47 Lékɑ̂̃h-á mɔ, krótókè sɔ̃̀ mɛ yɔ nɩyɔ̃́, tɛ́ ǹmɔ ó mɛ
kènkwɑ̃̀h yõ. 48 Dǒ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ, yɑ̃́hkí mɛ pélɛ n yohnɩ, pè mɛ n kwlɔ krótókè
vyɔ́nmɔnto-ńsah. Tyah dal gbĩ́nɛ, à tyah n kɔ n yuku pé tírrlɛ yɔ yɔ̃̀tah, à n yuku pé
kàl-ǹsah. 49 Pǎh à wɛ, à n kɔ sɛ̃́ yɔ yɔ̃̀tah, pè wɛ nɛ, lékó mírkí yɔ́-á, tɛ́ tyah n de n syi.
50 Pé pól-á à wɛ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ́npɔ́ swɔ, à yo mɔ pé tyí nɛ: «Yé yé nɩ syãh,

ńmɔ ye. Yé káh tíkí pı.» 51 Tɛ́ de krótókè sɔkɔ pé tnɔ̂, yấhkí mó yĩn. Kè pı gbɛ̃̌ndùǹìnɛ
náhnáh pé tyí. 52 Wǎh búrn pı dò gbǐl nɛ̂ sɔkɔ, pè náh sɔ̃̀ ké dùkù pĩ, képah ye. Pé
lékấm sɔ̃̀ kah tɛkı ké pĩ́nɔ́lɛ.

Yesu yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛti sétáh yõ

53 Pǎh yɔ́-ǹgbɛ̃ kah, pè yĩni tɛ̃ Yenesarɛti sétáh yõ, tɛ́ pé krótókè yĩn mɔ yɔ vyãh
tyí. 54 Pǎh fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, névye núkú Yesu yah pĩ. 55 Pàh noh nɛ, wǎh mɛ
ńyãh sɔkɔ, pè n tyah pé yámpúlɛ n twah pé sɛ̃ sɛ̃ yî sɔkɔ ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, nɛ n pɔ n pɔ
ǹ tyí. 56 Yesu-à de ńyãh dùkù nɛ̂ sɔkɔ, kwil ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpyé ànɛ̂ gbnɔ, névye pé
yámpúnɔlɛ n twah n pɔ ǹ tyí pé tɔ́wû tùkè-ǹtɜ̀n sɔkɔ. Pè n pɔ n tyah ǹnɛ n fal nɛ, à
yɛ pé kɔ̃, pé wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyãh ó tyí. Nónó pól-à fyɔ̀ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyãh tyí, pè
n mó n dɛ.

7

Farisiyɛ̃nɔ ǹgbò wɜ̀l kɔ́lɔ́lɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú túkù wil Yerusalɛmı, à tuke mɔ
pɔ Yesu tnɔ̂. 2 Pè pɔ kè kyɔmı wɛ nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sấhpú túkù-á mɛ n yõ gbɛ̃nsìllɛ. Pè náh mɛ
pé gbɜ̀nnɛ n kãm n wu pé ǹgbòtãn tyí kɔ̃lɛ. 3 Tɛ́, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tɛ́ló pól
sɔ̃̀ ǹgbòtãn wɛ̃kì mè sàhnɔ́lɛ n kɔ. Pè náh sɔ̃̀ yõkelɛ n yõ, nɛ́ pè náh pé gbɜ̀n kãm wu
pallɛ. 4 Pàh wil pɔ yòh sɔkɔ, pè náh yõkelɛ n yõ pé kɜ̀mnwèl-ǹkɛ̃nɛ. Pè sɔ̃̀ pé ǹgbòtãn
pı dùkùnɔ́ náhnáh yísyɔ́ tɔ tɛ̃ yĩ́ kègbılɛ, sɔ̃́-á wóhnɔ, ànɛ̂ pní, ànɛ̂ kɛ́sɛ̂n [ànɛ̂ sɛ̃ sɛ̃
yînɔ́] wúnɔ́ dùkù pèpɛynɛ. 5 Képah ye, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú mɛ
Yesu piki yah nɛ, kû se pı, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sấhpú náh mɛ ǹgbòtãn tyi sàhnɔ́lɛ n pı, tɛ́ n yõ pé
gbɜ̀n kɜ̀mnwu-ńkɛ̃nɛ nı? 6 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Gbı lésõ mɛ *Yesayi tyí, wǎh
Liyel wɛy nɛ̂ yo yépi vyɛ̃y nini wɛ́kípú tyí sɔkɔ. Sɛ̃ ye sɔ̃̀ à wãrkı sah kélɛ:
‹Kénɛ névyelɛ, pè ńnɛ n gbilki vyãh ó sɔkɔ,
tɛ́ pé nı mɛ fíí ńnɛ.
7 Níri nɛ̂-á pè n nɛ n pı ńmɔ tyí, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Tir yɔ́ náh, kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pè n nɛ n kɔ̃,
névye sàhnɔ́ ye kélɛ, ńmɔ tyí náh.›»*
8 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yépǐ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n milki, ǹ tɛ́ névye tyí sàhnɔ́lɛ
n pı. 9 Yě n gbah n tɛ̃ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yahle, ǹ tɛ́ yé ǹgbò wɜ̀llɛ n kɔ! 10 Sɔ̃́-á sɔ̃̀
*Moyisi yo nɛ, névi-á yĩnɛ à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹnɛ n gbilki. Képah náh pı, névi nɛ̂-à ǹ sú
ànɛ̂ ǹ yṹ yilɔ, tɛ̃-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ. 11 Ǹtɛ, yépǐ névyelɛ n kwɔ nɛ, névi-à yo ǹ sú tyí,
képah náh pı, ǹ yṹ tyí nɛ, páh sɔ̃̀ nɛ, pé kwâh nɛ̂nɛ à kɔ̃, páh kélɛ Liyel kɔ̃ tɛ. 12 Yě
ké gbı syi tɛ̃ kɔ̃ nɛ, à náh tɔ̃ yĩnɛ à tir yɔ́ pı ǹ sú tyí, képah náh pı ǹ yṹ tyí. 13 Kénɛ pı
dùkù sɔkɔ ye, yě Liyel wɛy pı nɔ̀nɔ́ tirlɛ yé ǹgbò wɜ̀l kwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ yě n tɔ̃ sɛ̃́nknɔ
náhnáhlɛ n pı.»

Tyi nónó-á névilɛ n silki Liyel yah

14 Képah náh, Yesu ǹ syı tɔ́wû ye tuke, tɛ́ yo pé tyí: «Yé póllɛ, yé noh ń tyí, yé mó
pĩ nɛ, 15 kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil kégbɔ́, à n de névi sɔkɔ, tɛ́ kı fɛ̃ tɛ̃ silki. Tɛ́, tyi nónó-á
n wil névi sɔkɔ, sépi-á n silki ǹnɛ. [16 Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah
noh!]»

---

* **7:7** 7.6 ànɛ̂ 7 - Yah n tɛ Yesayi 29.13 sɔkɔ.

17 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂, tɛ́ kyɩ de gbô gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ǹnɛ n piki n yah sèmɩ̀rkɩ̀
mɛ̀ yõlɛ. 18 À mɛ pè syah nɛ, lékɑ̃́m kɛ̃ névye se pépi tɔlɛ nɩ? Pè kó pĩ nɛ, névi-á kwâh
nɛ̂nɛ n dah n mɔ ǹ vyɑ̃h, képah náh fɛ̃ tɛ̃ silki n pi nɩ? 19 Kè náh n de ǹ nɩ sɔkɔ. Kǎh
ńkɛ̃́nɛ n de ǹ kèkùrkɩ̀ sɔkɔ, à kɔ̃ à n kyɩ n wilki n kwɛ, wàh de fílkɩ̀. Kénɛ wɛy sɔkɔ ye
à yo pé tyí nɛ, yõkenɔ pól-á kɩ fɛ̃ yõ. 20 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Tyi nónó-á n wil névi fɔkɔ,
sépi ye ǹnɛ n silki Liyel yah. 21 Fɔkɔ sõnɔ túkúnɩ̀ nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi ye à
kɔ̃, ǎ ǹ minnɛ n pɩ fɔ̀fíkɩ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ yĩbe, ànɛ̂ kònmɔnɔ, 22 ànɛ̂ syɔ́ yõ yíkínɔ́, ànɛ̂ yɩ̃́
yúkú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́pékè, ànɛ̂ yɩ̃́vî, ànɛ̂ sen kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ dyɔ́ yɔ́nɔ́, ànɛ̂ névye
yĩn yíkínɔ́, ànɛ̂ gblɔ̃̌y gbílkínɔ́, ànɛ̂ tɔ̃ lékɑ̃́m kɛ̃ sɔkɔ. 23 Kénɛ tyítúkúnɩ̀ pól n wil névi
sɔkɔ, à ǹnɛ n silki Liyel yah.»

Yesu sétõ yĩni wilki nɛ́pɔ̂ sê yɔ́ pîsê sɔkɔ

24 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́, à yuku Tiri sétáh yõ. À kyɩ wɔ̃bɩ twah gbô yɔ́ sɔkɔ.
À náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, nɛ pĩ nɛ, páh mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́, à náh tɛ̃ wɛ wɔ̃bɩ. 25 Nɛ́npɔ́ swɔ,
pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, *sétõlɛ ǹ písê sɔkɔ. Wǎh Yesu tyí noh sɛ̃́, à núkú pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.
26 Pi mɛ̀nɛ, *Nsyifu nɛ náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ dubi Siri sétáh yõ, Fenisi sɔkɔ. Wǎh pɔ, à sɔ̃̀
mɛ Yesulɛ n ni nɛ, à sétõ yĩni wilki pé písê sɔkɔ. 27 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ,
à yɛ wɛ̃́npɩ̀ ǹgbò kɔ̃, pè yõ tɔ̃. Wɛ̃́npɩ̀ yõke náh yĩnɛ kè tɔkɔ mɔ pɑ̃̀hnpye kɔ̃. 28 Pi mɛ̀
mó yo ǹ tyí nɛ, gbɩ-á, pé Tɛ̃-ǹgbɛ̃. Ǹtɛ, wɛ̃́npɩ̀-á yõkelɛ n yõ, yɛ̃́nmîr nónó-à n syɩkɩlɩ
sétáh, pɑ̃̀hnpye kó ńkɛ̃́nɛ sépilɛ n tɔ̃ n yõ nɩ? 29 Képah sɔkɔ, à yo pi mɛ̀ tyí: «Á wɛy
mɛ̀ yĩnnɛ, á syɩ n to n yuku. Sétõ ye wil á písê sɔkɔ.» 30 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ ǹ syɩ to yuku
gbô, à kyɩ ǹ písê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ. Sétõ sɔ̃̀ wil tɛ ǹ sɔkɔ.

Yesu nîkîtũ̂ màhmàhkɩ̀ wɛ́kí-ò yɔ́ dɛ mɔ

31 Képah náh, Yesu yal Tiri sétáh yõ, à kyɩ sɔkɔ Sidõ kwillɛ, tɛ́ pyě Kwlogbɑ̃m kwil
sétáh kah, à yuku Kalile yɔ tɩ̃̂nnɛ. 32 Nósyɔ́ mɛ níkítũ̂ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí, màhmàhkɩ̀ wɛ́kí-
òlɛ, tɛ́ mɛ à ni nɛ, à ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yõ. 33 Képah sɔkɔ, à dɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ wil, à gbɛ mɔ tɔ́wûlɛ,
à kyɩ ǹ kèngblɔ dah mɔ dɩ̃́ ní sɔkɔ, tɛ́ sĩn mɔ, à tuke ǹ nɛ́npɔ́rí tyí. 34 Tɛ́ ǹ yah yõ
yɩ̃̂nyõ, à mɩ dɔkɔ, tɛ́ yo dɩ̃́ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Efata», nɛ̂-á pè n ye: «Yɩkɩ n mɔ.»
35 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ ní yɩkɩ mɔ, ǹ nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, à tyah n wɛkɩ tírr. 36 Tɛ́, Yesu mɛ pè
sni nɛ, pè káh kélɛ n yo n kɔ̃ névye tyí. Tɛ́, wǎh pélɛ n sni sɔ̃́, pè pyě wɑ̃nnɛ n mɔ
ké yónkɔ̃nɔ yõ. 37 Pé gbɑ̃̀n kàhndunɔ tɛ̃ tyí, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, gbɩ yõ, ǹ tyípínɔ́
pól-á mɛ kah plɛ! Wǎh níkítũbi nínɛ n yɩkɩ, tɛ́ kèdyɔ̀nɩ̀ nɛ́npɔ́rílɛ n dɛ n mɔ.

8

Yesu nɛ́pɩ̂ kèyõ nînɔ́ kɔ̃ yõkelɛ

1 Kénɛ sèpɩ̂n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Yesu tnɔ̂. Tɛ́ yõ yõ kwâh
náh sɔ̃̀ mɛ pé tyí sɛ̃́, à ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, 2 tɔ́wû mɛ̀ yɑ̃m-á mɛ pé tɛ̃.
Pé sèpɩ̂n tɔ̃́nɩ̀-á ànɛ̂ péwɔlɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé tyí. 3 Páh kɩ pè fín mɔ, pè
sɔkɔ kwɛkɩlɛ, pǎh kɩ kah kwlɔ wɛ̃̌kɩ̀ yah. Pé túkù-á n wil fíí sɔkɔ. 4 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yo ǹ tyí nɛ, pé se kɩ fɛ̃ wɛ ńyɑ̃h yõkelɛ gbɛ̃́nnɩ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ pè kɔ̃, pè kɩ yõ tɔ̃
nɩ? 5 À mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃ se mɛ pé tyí nɩ? Pè mɛ nɛ, kwǎrnínɔ́-á. 6 Képah
sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh, tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ nɔ́pi tɔkɔ, à wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́
sè kwɔkɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ, pè syi dibi névye kɔ̃. Pè mó sè syi dibi pè kɔ̃. 7 Yɛ̃́nkyɔ́pɩ̀
yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pé tyí. À wɛkɩ Liyel tyí sé tyí yõ, tɛ́ nɛ, pè sé tɔ tɔkɔ dibi pè kɔ̃. 8 Képah
tɛ̃̀nɛ, pé pól yõ tɔ̃, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ kwǎrninɔ. 9 Tɛ́ nónó-á

sɔ̀ mɛ nɛ́npɔ́, pè nɔ nɛ́pî̀ kèyõ nínɔ́ kénkɔ̃lɛ. Képah náh, à pè fĩn mɔ, 10 tɛ́ mó núkú
de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpúlɛ, à yuku Dalmanuta kwil sétáh yõ.

Farisiyɛ̃nɔ gbı̌l yah kɔ̃ Yesu tyí

11 Képah tɛ̃ sɔkɔ, *Farisiyɛ̃nɔ pɔ tyah yékɑ̂blɛ n pı Yesulɛ, tɛ́ ǹ sɔ̀lɛ n mɔ n yah nɛ,
à gbı̌l yɔ́ pı pé yah, nɛ̂-á kè wɛ̃kı n pi nɛ, wǎh n wil Liyel tyí. 12 Képah sɔkɔ, Yesu mı
dɔkɔ náhnáh, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pı, tɛ́ kwɛy gbĩ névye gbı̌lnɛ n yah n kɔ̃? Kègbı yõ,
mé kélɛ n yo yé tyí, gbı̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh pè wɛ̃kı n pi!» 13 Tɛ́ yal pé tnɔ̂, à de krótókè, à
yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ.

Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú lékɑ̃́m tɛ́kínɔ́lɛ

14 Légbı̃́nɛ, Yesu *tɔ̀ sɑ̃́hpú sɔ̀ pé dyɔ fwɔ yõke tɔ́kɔ́nɔ́lɛ. Búrn pɔ́ núkú ó sɔ̀ mɛ pé
tyí krótókè sɔkɔ. 15 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kè gbah yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmı
*Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi búrn dɔkɔ dɔkɔ kwɑ̂hlɛ.» 16 Wǎh yo sɛ̃́, ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú yékɑ̂b mɔ
nɛ, búrn kɛ̃́ yĩn-á à kɔ̃, à képah yo. 17 Wǎh pè kyɔmı wɛ, à pè piki yah nɛ, kû se pı,
tɛ́ pè yékɑ̂blɛ n pı búrn kɛ̃́ yĩnnɛ nı? Pè kó tɔ̃nì mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃́ nı? Pè kó kè pĩ
nı? Pé lékɑ̃́m se mɛ vı́kéntũnɔlɛ nı? 18 Yı̃́-á mɛ pé tyí, pè kó mɛ n yah nı? Ní mɛ pé
tyí, pè kó mɛ n nohnı nı? Pé dyɔ kó mɛ n kwnɛ nı? 19 Páh lésõ búrn plɔ́ kwlɔ́ kwɔkı
dibi nɛ́pî̀ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m kɔ̃, gbétɔ́lɔ́ yı̃́ sɔ̃́ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nı? Pè mɛ nɛ,
gbɔ̃ninɔ́-á. 20 Ā tɔ̃ pè piki yah nɛ, tɛ́ páh lésõ búrn plɔ́ kwǎrninɔ kwɔkı dibi nɛ́pî̀ kèyõ
nínɔ́ kɔ̃, tɔkɔ yı̃́ sɔ̃́ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nı? Pè mɛ nɛ, kwǎrninɔ-á. 21 Képah sɔkɔ,
à yo pé tyí nɛ, tɛ́, pè náh tɔ̃nì mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃́ nı?

Yesu yı̃́tũ̂ yɔ́ yı̃́ yıkı mɔ Besayida kwil sɔkɔ

22 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̀ sɑ̃́hpú-á kyı yĩni tɛ̃ Besayida kwil, nósyɔ́ pɔ yı̃́tũ̂ yɔ́lɛ ǹ tyí, tɛ́ à ni
nɛ, à tũ ǹ tyí. 23 Yesu mɛ yı̃́tũ̂ mè gbɔ̀ sɔkɔ tɛ̃, à wil ǹnɛ kwil gbɔ̀pɔ, tɛ́ sĩn mɔ ǹ yı̃́
sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbɑ̀n sah ǹ yõ, tɛ́ à piki yah nɛ, à se mɛ n yah nı? 24 Yı̃́tũ̂ dı̃́ ǹ yah yɔ̃, tɛ́
nɛ, páh mɛ névyelɛ n yah yı̀rkɔ̀ɔ̀, sésɑ̂n sɔ̃́. Tɛ́, pǎh mɛ n kɔ. 25 Yesu tɔ̃ ǹ syı ǹ gbɑ̀n
sah dı̃́ yı̃́ yah. Kǎh pı sɛ̃́, à fɛ̃ n yah pnɛpnɛ, à dɛ. Ā yíyı̀n póllɛ n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, Yesu yo dı̃́ mè tyí nɛ, à sɔkɔ ǹ gbô, tɛ́ à káh syɔ̃ kwil sɔkɔ.

Pyɛrı kè yo nɛ, Yesu-á Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔlɛ

27 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̀ sɑ̃́hpú yuku Filipe Sesarı gbɔ̀plɔ kwlo tı̃̂nnɛ. Pǎh mɛ
wɛ̃kì yõ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à pè piki yah: «Névye tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» 28 Ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ,
túkù-á nɛ, *Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̀
syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ. 29 Ā mɛ tɔ̃ pè piki yah: «Tɛ́ yépi tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» Képah tɛ̃nɛ,
Pyɛrı yo ǹ tyí nɛ: «*Krista ye álɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ.» 30 Képah sɔkɔ, Yesu
pè sni nɛ, pè káh kè yo nɛ syah.

Yesu ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

31 Képah sɔkɔ, Yesu tyah ǹ *tɔ̀ sɑ̃́hpúlɛ n kwɔ nɛ, *Névi Pi-á yĩnɛ à de yèvyɑ̃hrı sɔkɔ
náhnáh. Yèwàhnì, ànɛ̂ *sárká wı̀lkı̀pu yɔ̀tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú-á
kı à yahle, tɛ́ kı à ko n mɔ n pi. Tɛ́, sèpı̀n tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, wǎh kı yuku. 32 Wǎh kénɛ wɛy
yo dal mɔ pè syah sɛ̃́, Pyɛrı mɛ à ye kɛ̃kı, à kyı tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃. 33 Képah sɔkɔ,
Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú yah, tɛ́ lékàhlɛ Pyɛrı kɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí: «To ń tnɔ̂, *sétɑ̀n yɔ̀tɛ̃!
Ā fɔkɔ sɔ̃nɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Névye tyí kɔ̃ ye áwɔ n sɔ̃.»

Yesu sɔ̀ tɛ̃ dùkùlɛ

34 Képah náh, à mɛ tɔ́wû ye pɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Névi nɛ̂-á mɛ ké tyɩ́
nɛ, pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y dyɔ́yĩ tyi yɛ, à mó ǹ *dahnɩ twah, à mó ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.* 35 Sɛ̃
ó ye: Névi nɛ̂-á nɛ, páh pé minnɛ n pwah n mɔ, à kɩ tɛkɩ ké sɔkɔ. Tɛ́ névi nɛ̂-á tɛkɩ ǹ
min sɔkɔ ńmɔ ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yĩnnɛ, ǹmɔ min kɩ pwah. 36 Kè kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ névi
tyɩ́, wàh kèkõyɔ̃́ yî pól wɛ, tɛ́ kɩ n tɛkɩ n pi tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ? 37 Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ névi
kɩ fɛ̃ kɔ̃, kɩ ǹ min dwe syi sah? 38 Kwɛy gbĩ́ névyelɛ, Liyel dêl ànɛ̂ tyɩ́pêl pɩ́pú ye pélɛ.
Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sen ku ńmɔ tyɩ́, ànɛ̂ ń wɛy tyɩ́ yónɔ́lɛ pépi wrɔ́, *Névi Pi tɔ kɩ sen ku
tɛ̃ yah, wàh sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ ǹ sú gblò sɔkɔ, ànɛ̂ *yĩ̂nyõ tɛ̃̀ntõbelɛ.»

9

1 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyɩ́: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyɩ́ kègbɩ yõ: Yépi nónó-á ásɔ̃̂, yé
túkù náh n ku n pi, tɛ́ kɩ *Liyel tɔ̃́rɩ́ wɛ yĩ́nɛ, pɔ́ntɛnɔlɛ. Kè kɩ n pi tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃nɛ.»

Yesu vɩ̀nmɔnɔ dùkùlɛ

2 Sèpĩ̀n kénúkò-ò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃, à yuku pélɛ
yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ yɔ́ yõ. Pépi ó ye sɔ̃̀ pé yahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́, ǹ dùkù mɛ vi mɔ pé yah sɔkɔ.
3 Ǹ flɔ piki, à n tɛ̃ pérpér. Ké névi náh mɛ kèkõyɔ̃́ kɩ fɛ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ piki n pi sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.
4 Képah sɔkɔ, *Yeli ànɛ̂ *Moyisi wil pé yah, mɛ n yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ. 5 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ
mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, kǎh yĩnɛ pé tɛ̃ ásɔ̃̂. Páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ ásɔ̃̂, núkúlɛ
ǹmɔ tyɩ́lɛ, núkúlɛ Moyisi tyɩ́lɛ, núkú mó pɩ Yeli tyɩ́lɛ. 6 Pyɛrɩ náh sɔ̃̀ pĩ, wǎh nɛ̂ yo n
pi, képah ye. Tɩ́kɩ́ sɔ̃̀ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kɔ́pú nɛ́pĩ̂ nɩ́mɩ́ kah tɛ̃. 7 Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ńyĩ́rkɩ̀
yɔ́ pɔ fob mɔ pé yõ. Kénɛ ńyĩ́rkɩ̀ sɔkɔ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n wil pè n nohnɩ nɛ: «Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀,
ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pɩ́dĩ́ ye ǹnɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyɩ́!» 8 Kénɛ nɩ́ yõ, *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á yah kɔ̃ pé
gbɔ̀plɔ sɔkɔ, pè náh tɔ̃ névi wɛ. Yesu núkúnɩ́ ó sɔ̃̀ wũ ànɛ̂ pélɛ.
9 Pǎh mɛ yɔ̃lɩlɛ n tiki gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu pè sni nɛ, pǎh tir nɛ̂ wɛ, pè káh kè yɑ̃h névye
syah, kè pɔ nɔ *Névi Pi yúkúnwɩ̀lnɔ́ tyɩ́ lékyî wrɔ́. 10 Pè mɛ snɩ́nɔ́ mɛ̀ tɛ̃ yĩn, tɛ́ mó tɔ̃
mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kû se à n ye lékyî wrɔ́ yúkúnwɩ̀lnɔ́lɛ nɩ?
11 Képah tɛ̃̀nɛ, pè tyah ǹnɛ n piki n yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú nɛ,
Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ? 12 Ȁ yo pé tyɩ́: «Yeli ǹgbò ye yĩnɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. Ǹtɛ, kû
pɩ kè wɑ̃rkɩ sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ, Névi Pi-á kɩ yèvyɑ̃hrɩ pɩ náhnáh, tɛ́ pè kɩ
ǹnɛ n yilɔ nɩ? 13 Ǹtɛ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyɩ́ nɛ, Yeli-á pɔ tɛ. Tɛ́, névye-á à pɩ
pé dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ. Sɛ̃ ye sɔ̃̀ kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ǹ tyɩ́ yõ.»

Yesu sétõ yĩni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

14 Képah sɔkɔ, pǎh yĩni tɛ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́lɔ́ tnɔ̂, pè tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, pè mɛ pè kore
vi, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú mɛ yékɑ̃̂blɛ n pɩ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pilɛ. 15 Névye-á núkú Yesu
wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kè pɩ pé tyɩ́ gbɛ̃̀ndùǹ̀nɛ. Pè to kyɩ wɛkɩ ǹ tyɩ́. 16 Yesu mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ yékɑ̃̂b se pè n pɩ pélɛ nɩ? 17 Ǹtɛ, dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû sɔkɔ, ǹmɔ
yo ǹ tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, páh pɔ pé pɩ́dĩ́nɛ ǹ tyɩ́. *Sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ kèdɔ̀kɩ̀lɛ.
18 Kě ǹnɛ n kwel n min n kɔ̃ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ sétáh. Gbèfɔ̀kɔ̀pɩ́kɩ́nɩ̀ n nɛ n wil ǹ vyɑ̃h,
tɛ́ ǎ ǹ yĩ́nɩ́lɛ n tah, ànɛ̂ ǹ wil n kɔkɔ. Képah-á, pé pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ, pè sétõ
mɛ̀ yĩni wilki ǹ sɔkɔ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ. 19 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, Liyel yõ
sɛ̃́-ńkɛ̃ névye, pé se kɩ tɛ̃ pélɛ pópó, kɩ pɔ syɩ gbĩ́ nɛ̂ tyɩ́ nɩ? Pé se kɩ pè so sah, kɩ pɔ
syɩ gbĩ́ nɛ̂ tyɩ́ nɩ? Ńkɛ̃, pè pɔ ǹnɛ pé kɔ̃. 20 Pè mó pɔ ǹnɛ à kɔ̃. Sétõ-á fyɔ̀ Yesu wɛ, à

* **8:34** 8.34 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃̀nɛ Yesu tyɩ́ kɔ̃lɛ.

piri yike kègbɩlɛ, à syɩkɩ sétáh, à n pil n kɔ̃ gbèfɔ̀kɔ̀píkíǹìnɛ ǹ vyãh. 21 Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ piri sú piki yah nɛ, gbĩ́ nɛ se kè tyah ǹ tyí nɩ? À mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ wɛ̃́npir
gbĩ́ dùkù-á. 22 Kèyahlɛ, sétõ-á ńkɛ̃́nɛ à tɔkɔ n min n dah n mɔ nyàh, képah náh pɩ, ni
sɔkɔ, ǹ kò-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, wàh kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à pé yãm yah, à mó pé yohnɩ
mɔ. 23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo dĩ́ mɛ̀ tyí: «Máh kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi wɔ̀...! Tyi pól kɩ fɛ̃ pɩ Liyel
yõ sɛ̃́-ò tyí.» 24 Nɛ́npɔ́ swɔ, piri sú gbo mɔ nɛ: «Mé sɛ̃ ké yõ, tɛ́ kè mɛ tah ń tyí. Ń
yohnɩ mɔ ké sɔkɔ.» 25 Képah sɔkɔ, Yesu-á névye wɛ, pè n to n tuke pé yõ sɛ̃́, à dírí kɔ̃
*sétõ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á névilɛ n pɩ kèdɔ̀kì ànɛ̂ níkítũ̂nɛ, à wil piri mɛ̀
sɔkɔ! Tɛ́ à káh tõ de yah ǹ sɔkɔ! 26 Wǎh yo sɛ̃́, sétõ mɛ gbo mɔ, tɛ́ piri yike kègbɩlɛ,
tɛ́ mó wil ǹ sɔkɔ. Piri núkú pɩ tɛ̃ kúnɔ́ sɔ̃́, fɔ́ɔ́ névye náhnáh n yo nɛ, wǎh ku. 27 Ǹtɛ,
Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ tyí, à yilki sah. Piri yuku yĩn.

28 Yesu-á de wɔ̀kɔ̀ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ wũ pé yahlɛ, tɛ́ pè mɛ à piki
yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pépi náh tɛ̃ wɛ sétõ mɛ̀ yĩni wilki piri sɔkɔ nɩ? 29 À mɛ yo pé tyí:
«Nírí ó sɔkɔ ye kénɛ sétɑ̃̀n dùkù kɩ fɛ̃ yĩni.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

30 Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè mɛ Kalile kwlolɛ n kah, tɛ́ Yesu náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pè pé
mɛ́-ńsah pĩ. 31 Tir yɔ́ náh, à sɔ̃̀ mɛ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ n yo pé tyí: «*Névi Pi
kɩ n dahbɩ n pi névye gbɔ̃̀. Pè kɩ à ko mɔ, tɛ́ sèpĩ̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ yuku.» 32 Ǹtɛ, ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ, tɛ́ tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ ǹ píkínyahnɔlɛ.

Nɛ̂ tɛ̃́ kal?

33 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. Pǎh mɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu ǹ
*tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ tir nɛ̂ yékɑ̃̂b se sɔ̃̀ pè n pɩ wɛ̃̀kì yah nɩ? 34 Ǹtɛ, pè náh tir wɛ yo.
Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ mɛ yékɑ̃̂blɛ n pɩ wɛ̃̀kì yah nɛ, pé pĩ pépi wrɔ́ nɛ̂ tɛ̃́-á kal. 35 Képah
sɔkɔ, Yesu kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé
pɩ yah yétɛ̃̀nɛ, ǹmɔ yĩnɛ à pɩ pé no náhtũnɛ, à mó pɩ tɔ̃̀npɩlɛ pé tyí.» 36 Képah tɛ̃̀nɛ,
à wɛ̃́npir yɔ́ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́. Tɛ́ à tɛ̃ kõhlɩ ǹ nɩ yõ, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: 37 «Névi nɛ̂-à
wɛ̃́npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ́ ńmɔ yĩn yõ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ́. Névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ́,
ńmɔ ó náh tɛ̃ tɛ̃ plɛ́: Ǹtɛ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye à tɛ̃ plɛ́.»

Á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ

38 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, pépi-á dĩ́ yɔ́ wɛ, à mɛ *sétɑ̃̀nnɛ
n yĩni n wilki ǹ yĩn yõ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ mɛ pépilɛ. Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ pé à yĩni mɔ ké
pínɔ́lɛ. 39 Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé káh à yĩni mɔ. Névi náh fɛ̃ gbĩl pɩ n pi ńmɔ yĩn yõ,
tɛ́ kɩ tõ ńmɔ yĩnnɛ n yɩkɩ nɛ́npɔ́ swɔ. 40 Tir yɔ́ náh, á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye
ǹnɛ. 41 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh pɩ *Krista tyílɛ, névi nɛ̂-à ni ńgbíyĩ́nɛ yé kɔ̃
yé wɔ képah yĩnnɛ, ké pèpɔrɩ kɩ dyah ólɛ à dyah.

Tyi nónó-á yo gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

42 Wɛ̃́npì nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ nɛ yɔ́ yõ yɩkɩ dah mɔ tyípêl sɔkɔ, kè kɩ
sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ pè dáh-ǹgbɛ̃ toh tɛ̃ yègbɩ sɔkɔ, pè kyɩ min dah mɔ yɔ́ntî ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 43 Á gbɔ̃̀-à
n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de gbɔ̃̀ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min
sɔkɔ. Kèpah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbɑ̃̀n nínì kyíndenɔlɛ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ. [44 Nɛ́npɔ́
sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.] 45 Á gbáhkì-à
n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de gbáhkì núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min
sɔkɔ. Képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbyɛ̃̂h nínì mínndahnmɔnɔlɛ nyàhnpèkè sɔkɔ. [46 Nɛ́npɔ́

sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.] 47 Á yĩ́-à n
dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè wilki n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de yĩ́ núkúlɛ *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí
sɔkɔ. Képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á mínndahnmɔnɔ yõ yĩ́ nínɔ́lɛ nyàhnpèkè sɔkɔ. 48 Nɛ́npɔ́
sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.
49 Képah ye, no pól kɩ tɔ̃ sah nyàhlɛ, sɔ̃́-á pnɛ n pɩ kélɛ. 50 Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye
kélɛ. Tɛ́ ké syɩ̃́nsyɩ̃́-à wil ké sɔkɔ, sɔ̃́ mɛ yé kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ kélɛ, tɛ́ kè kɩ tɔ̃ nɔ? Yé pnɛ mɔ
yé gblɔ̌y sɔkɔ, yé tɛ̃ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ.»

10

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí sɔkɔ

1 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à kyɩ Yude sétáh yõ, tɛ́ yuku Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Képah sɔkɔ,
tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ tuke mɔ ǹ tnɔ̂. Á mɛ tyah pélɛ n kwɔ ǹgbò tyí kɔ̃lɛ. 2 Képah tɛ̃nɛ,
*Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ, pé kyɩ ǹ sɔ̃̀ mɔ yah. Tɛ́ ǹnɛ n piki n yah nɛ, ké wɛ̃̌kì
se mɛ dɩ̃́ tyí kɩ ǹ kyɩ fin mɔ nɩ? 3 Á mɛ yo pé tyí nɛ, tir nɛ̂ se sɔ̃̀ *Moyisi yo sah pé
tyí nɩ? 4 Pè mɛ nɛ ńkɛ̃, Moyisi-á ké wɛ̃̌kì kɔ̃ nɛ, wâh á kyɩlɛ n fin mɔ, á ǹ fínnmɔnɔ
tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ̃ pɩ à kɔ̃. Á mó à fin mɔ. 5 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi kùkùtǎhkì
yĩn ye, Moyisi mɛ ké wɛ̃̌kìlɛ yé kɔ̃ sɛ̃. 6 Ǹtɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ ànɛ̂ sê ye Liyel mɔ.
7 Képah ye, dɩ̃́ kɩ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yɩ̃́ sah, tɛ́ kɩ kyɩ yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, 8 tɛ́ pé
nímí kɩ pɩ núkúlɛ. Képah sɔkɔ, pè náh tɔ̃ n pɩ n pi nímínɛ, pè kɩ pɩ núkúlɛ. 9 Kǎh pɩ
sɛ̃, Liyel-á nɛ̂ kwrɔ mɔ, névi káh kè gbɛkɩ.»
10 Pǎh de wɔ̀kɔ̀, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ̃ à piki yah wɛy mè yɔ̃lɛ. 11 Á mɛ yo pé tyí: «Dɩ̃́-à ǹ
kyɩ fin mɔ, tɛ́ tɔ̃ sê yɔ́ tɔkɔ, à tyípékè pɩ ǹ kyɩ gben tɛ̃ tyí fɔ̀fíkì sɔkɔ. 12 Sɛ̃ ó ye tɔ̃,
sê-à ǹ pɛ yahle, tɛ́ kyɩ de dɩ̃́ yɔ́ tyí, à tyípékè pɩ fɔ̀fíkì sɔkɔ ǹ pɛ gben tɛ̃ tyí.»

Yesu sɑ̃m mɔ wɛ̃́npɩ̀ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃́npɩ̀lɛ Yesu tyí nɛ, à ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ. Tɛ́ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
mɛ tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yõ. 14 Wǎh képah wɛ sɛ̃, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sɔkɔ
nɛ: «Yé yɛ wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃, pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃. Nónó dùkù-á
mɛ kénɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃, *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rílɛ pépi tyí ye. 15 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yõ: Névi
nɛ̂-à *Liyel tɔ̃́rí fɛ̃ syi ńkɛ̃nɛ wɛ̃́npir sɔ̃, à náh kè wɛ n de n pi póllɛ.» 16 Képah sɔkɔ,
à wɛ̃́npɩ̀ tɛ̃, tɛ́ ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ, à sɑ̃m mɔ pé sɔkɔ.

Tàhdɩ̃́ yɔ́ pɔ Yesu tyí

17 Képah náh, Yesu-á n yuku wɛ̃̌kì yah, dɩ̃́ yɔ́ to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à piki yah
nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ tyé-ńkɛ̃ min wɛ nɩ? 18 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɔ̃́
mɛ, tɛ́ á ń ye pèpɛynɛ? Nɛ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Liyel ó ye pèpɛynɛ. 19 Á Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ pĩ kè, nɛ̂-á n yo nɛ, káh nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fíkì pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mìnì
sah á ní-ò yõ, káh nɛ n syɩkɩ nɛ yõ, á sú ànɛ̂ á yɩ̃́nɛ n tɛ̃ plɛ.»* 20 Wǎh yo sɛ̃, dɩ̃́ mɛ
à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ pé wɛ̃́npir gbɩ̃́ dùkùlɛ. 21 Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ à yah tyínɔnɔ sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, tyínúkú-á yah kwlɔ ǹ tyí: Á kyɩ ǹ gbɑ̃̀n
yî pól yɑ̃m, à mó sé pɔ́ dibi yɑ̃mtɑ̃m kɔ̃. Képah sɔkɔ, wǎh kɩ yɩ̃̂nyɔ̃ tahrɩ wɛ, à mó pɔ
pé sɔ̃̀ tɛ̃. 22 Tɛ́, dɩ̃́ mɛ̀-á képah noh sɛ̃, ǹ yah yɩkɩ. Á sɔkɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ. Tahrɩ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀
mɛ ǹ tyí, képah ye.
23 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu ǹ gbɔ̀plɔ yah kore vi, tɛ́ yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tahbɩ dénɔ́lɛ *Liyel
tɔ̃́rí sɔkɔ, kè mɛ tah dɛ́!» 24 Kénɛ wɛy ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbɑ̃̀n du kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu tɔ̃ ǹ

* **10:19** 10.19 - Yah n tɛ Ekisode 20.12-16 sɔkɔ.

syɩ yo pé tyí: «Ń wɛ̃npɩ̀, Liyel tɔ̃rí sɔkɔ dénɔ́ mɛ tah náhnáh. 25 Yȁhmíkɩ̀ dénwɩ̀lnɔ́lɛ
sèndi pwȁh sɔkɔ, képah kɩ fàhfàh kal, tàh dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.» 26 Képah tɛ̃ sɔkɔ,
pé gbȁn kah du. Pè wɛ̃nɛ n piki n yah pé tyí tyílɛ nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ mó pwah nɩ?
27 Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Névi tɛ̃ tyí, kè náh fɛ̃ n pɩ n pi, tɛ́ Liyel wɔ tyí, kè kɩ
fɛ̃ pɩ. Ǹmɔ tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, ǹtɛ, pépi-á tyi pól sah ǹmɔ sȍ tɛ̃ yĩnnɛ. 29 Yesu
mɛ nɛ: «Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à fɛ̃ syi, ǹ kéte, ànɛ̂ ǹ
yṹpyé, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ sú, ànɛ̂ ǹ wɛ̃npɩ̀, ànɛ̂ ǹ swɛ̃y sah ńmɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy
sɛ̃́n yĩnnɛ, 30 tɛ̃ kɩ sɛ̃nknɔnɔ lèkwɛ̌kwɛ wɛ kèkõyɔ̃́ mè sɔkɔ. Ȁ kɩ kétlo, ànɛ̂ yṹpyé, ànɛ̂
yṹbí, ànɛ̂ wɛ̃npɩ̀, ànɛ̂ swɛ̃y wɛ. Ȁ kɩ fɔ̃́hnɔ́ tɔ wɛ, tɛ́ kɩ tyé-ńkɛ̃ min wɛ ńsȍ kèkõyɔ̃́
sɛ̃́n sɔkɔ. 31 Nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ gbrolɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́
nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ tɛ́lɔ́lɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ gbrolɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo kɛ tɔ̃-òlɛ

32 Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ sɛ̃́hpú sȍ mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Ȁ sȍ mɛ n
kɔ ǹ tȍ sɛ̃́hpú yahlɛ. Légbĩ́nɛ, pé fɔkɔ mɛ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ. Tɛ́ nónó tɔ-á mɛ ǹ sȍ tɛ̃, tíkí sȍ
mɛ pè tɛ̃. Képah sɔkɔ, à ǹ tȍ sɛ̃́hpú nɛ́pȉ gbɔ̃nimí ye kɛ̃kɩ pé yahlɛ, à kyɩ tir nɛ̂-á kɩ à
yĩni n tɛ̃ n pi, ké yah yo pè syah. 33 Ȁ nɛ: «Yé yah, á wɛ dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ
yɔ̀. *Névi Pi kɩ dahbɩ *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú gbȍ.
Pè kɩ à mɔ kũ kɔ̃, tɛ́ kɩ à dahbɩ Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú gbȍ. 34 Pépi kɩ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ kɩ
n sĩn n mɔ ǹ yõ. Pè kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Tɛ́, ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ yuku.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á nɛ̂ ni

35 Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, Sebede wɛ̃npɩ̀lɛ, pè nɔ de Yesu tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́,
tir nɛ̂-á pé pɔ ní-ńsah ǹ tyí, páh mɛ ké tyí nɛ, à kè pɩ pé tyí. 36 Ȁ mɛ pè piki yah nɛ,
tir nɛ̂ se pè nɛ, pé pɩ pé tyí nɩ? 37 Pè mó yo ǹ tyí nɛ, wàh kyɩ yĩni tɛ̃ ǹ yȍtɔ̃rí tyah
sɔkɔ, à yɛ pépi sɔkɔ nɛ núkú tɛ̃ ǹ gbȍyȍ sȍ, ní-ò mó tɛ̃ ǹ gbɛ̌yȉnè sȍ. 38 Képah sɔkɔ, à
yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂-á yé n ni, yé náh kè pĩ. Yé se kɩ fɛ̃ wɔ ń wɔ wɔ wóh sɔkɔ, kɩ de
wil yèvyãhrɩ sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ?» 39 Pè mɛ à syah nɛ, páh kɩ tɛ̃ wɛ. Ȁ mɛ yo pé tyí: «Gbɩ
ye, yé kɩ n wɔ n pi ń wɔ wɔ wóh tɛ̃ wɔ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n de n wil n pi yèvyãhrɩ sɔkɔ ń tyí
kɔ̃lɛ. 40 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á n tɛ̃ n pi ń gbȍyȍ ànɛ̂ ń gbɛ̌yȉnè sȍ, képah náh n wil n pi ńmɔ
tyí. Kénɛ tɛ̃-ǹtȁn kɩ pɔ névye kɔ̃ n pi, Liyel-á sè tɔ̃ sah nónó yĩnnɛ.»
41 *Tȍ sɛ̃́hpú nɛ́pȉ gbãm tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃, pé fɔkɔ vyãh Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye, tɛ́ yo pé tyí: «Yé pĩ nɛ, sétáh mè yõ kwlo yȍtãm-á
pé kwil tãnnɛ n tɛ̃ n sah pé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, tɛ́ kwil né-ǹgbnɔ n mó pé tǎhkɩ̀lɛ n sah
névye yõ. 43 Ǹtɛ, yépi tyí náh n pɩ n pi sɛ̃. Gbɛ̃ntɛ̃ náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ,
pé pɩ yȍtɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pɩ yé tȍnpɩlɛ. 44 Tɛ́, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ kɩ tyí nɛ, pé yȍtɔ̃rí yah
n kɔ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pɩ yé pól yɔ̃lɛ. 45 Tir yɔ́ náh, *Névi Pi náh pɔ nɛ, névye tȍlɛ n pɩ péwɔ
tyí. Ǹmɔ ye pɔ tȍ pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.»

Yesu yĩ́tȗ dĩ́ Bartime yĩ́ yɩkɩ mɔ

46 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yeriko kwil. Yesu, ànɛ̂ ǹ *tȍ sɛ̃́hpú, ànɛ̂ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á n wil
kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yĩ́tȗ dĩ́ yɔ́ sȍ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, mɛ n ni n syi. Time píɖĩ́ ye
sȍ ǹnɛ, pè n ye Bartimelɛ. 47 Wǎh noh nɛ, Nasarɛti Yesu-á n sɔkɔ, à tyah n de n syi
nɛ, Yesu, *Davidi píɖĩ́, à pé yãm yah. 48 Képah sɔkɔ, náhnáh sȍ mɛ ǹ vyãhlɛ n tũ. Ǹtɛ,
à tɔ̃ n kah n de n syi nɛ, Davidi píɖĩ́, à pé yãm yah. 49 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yĩn, tɛ́ nɛ, pè

à ye yah. Pè mɛ yɩ̃́tũ̂ dɩ̃́ ye yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ nɩ vɩ, à mó yuku, wăh mɛ ǹnɛ n ye.
50 Dɩ̃́-á képah tɛ̃ noh, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ milki, tɛ́ yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂h yõ, à yuku Yesulɛ n
yĩkɩ. 51 Yesu mɛ à piki yah: «Kû mɛ á nɛ, mé pɩ á tyí?» Yɩ̃́tũ̂ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò
dɩ̃́, à kè pɩ, pé tɔ̃ nɛ n yah. 52 Á mɛ yo ǹ tyí: «Nɛ n yuku, ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.»
Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, à mɛ Yesu sɔ̂̀ tɛ̃.

11

Yesu de dùkùlɛ Yerusalɛmɩ

1 Păh de n tɛ Yerusalɛmɩnɛ, pè sɔ̂̀ mɛ yúkɛy Betefase ànɛ̂ Betani kwillɛ, Wólívyê
sésân yɔ̃lɩ tnɔ̂. Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̂̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ́pɩ̂ nímí wilki tõ, 2 tɛ́ mɛ yo pé
tyí nɛ, pè kyɩ kwil nɛ̂-á pé yahlɛ. Pàh kɩ kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, păh kɩ ńkwɛ̃́ndyípírí yɔ́
wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ, névi náh dɔkɔ yah nɛ̂ yõ. Pè à dɛ pɔ. 3 Tɛ́, névi-à kɩ pè piki
yah nɛ, sɔ̃́ se, tɛ́ pè ǹnɛ n dɛ nɩ, pè yo ǹ tyí nɛ, ǹ yétɔ̂̃-á mɛ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ dɩ̃́ tyí. Tɛ́ wăh
kɩ ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ núkúnúkú ásɔ̂̃. 4 Képah sɔkɔ, pè mó sɔkɔ, à kyɩ ńkwɛ̃́ndyípírí mɛ̀
wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ kégbɔ́, gbô yɔ́ yah, wɛ̃kɩ̀ gbɔ̀pɔ. Pè mɛ à dɛ. 5 Nónó-á sɔ̂̀ mɛ
nɛ́npɔ́, pé túkù pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè ńkwɛ̃́ndyípírí mɛ̀nɛ n dɛ nɩ? 6 Képah
sɔkɔ, Yesu-á sɔ̂̀ pè tõ sɔ̃́, pè képah yo no tyí. No yɛ pè kɔ̃, pè à dɛ sɔkɔ. 7 Pè mɛ pɔ
ńkwɛ̃́ndyípírí mɛ̀nɛ Yesu tyí. Tɛ́ pé flɔ mɔ ǹ yõ, Yesu kɔ̃ à dɔkɔ. 8 Névye náhnáh mó
pé flɔ mɔ wɛ̃kɩ̀ yõ. Túkù mó fɔ̀kɔ̀nɩ̀ kɔ̃lɩ kyẽh sɔkɔ, à n mɔ n yuku wɛ̃kɩ̀ yõ sɔkɔ.
9 Păh n yuku, nónó-á sɔ̂̀ mɛ n kɔ Yesu yahlɛ, ànɛ̂ nónó-á mɛ ǹ sɔ̂̀ tɛ̃, pè sɔ̂̀ mɛ n gbo n
mɔ, mɛ yo tũ nɛ: «Wosanna, Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel yĩn pɩ gblò! Nɛ̂-á n pi ǹ yĩn yõ, Liyel sãm
mɔ ǹ sɔkɔ! 10 Á sútó *Davidi tɔ̃́rí nɛ̂-á n pi, Liyel sãm mɔ ké sɔkɔ! Wosanna, Liyel
yĩn pɩ gblò yĩ̂nyõ sɔkɔ.» 11 Yesu-á de Yerusalɛmɩ sɔkɔ sɛ̃́, à kyɩ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. Á kè yah kore vi, tɛ́ ǹ syɩ wil. Képah náh, tyah-á pɔ n piri, à sɔkɔ ànɛ̂
ǹ tɔ̂̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimínɛ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu léplɔ ye mɔ sènsóké yɔ́ yõ

12 Ké dendallɛ, păh n wil Betani sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kwɛkɩ Yesu tɛ̃. 13 Képah sɔkɔ, à mɛ
sènsóké yɔ́ wɛ fɩ́ɩ́ mɩlɛ gbòp ké tyí. Á mɛ nɔ de yah, pye-à kɩ n wɛ n pi ké tyí. Ǹtɛ,
wăh yĩni tɛ̃ ké tnɔ̂, à kyɩ kè wɛ mɩrɩ ólɛ. Ké pye pɩ gbɩ̃́ náh sɔ̂̀ nɔ, képah ye. 14 Képah
tɛ̃nɛ, Yesu yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ, nɛ náh tɔ̃ ké pye yõ n yah n pi póllɛ. Ǹtɛ, ǹ *tɔ̂̀ sɑ̃́hpú
mó kè noh.

Yesulɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

15 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ. Yesu mɛ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, à
tyah yɩ̂ yɑ̃̀mpu ànɛ̂ dwépúlɛ n yĩni n wilki. Tɛ́ pɔ́ tũ̀pu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ *sárká
kèpye yɑ̃̀mpu klǒlɛ. 16 Tɛ́, à náh fɛ̃ syi vyɔ́ nɛ́tɛ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃, à de kah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. 17 Tɛ́ tyah pélɛ n kwɔ, mɛ n yo pé tyí: «Kè náh mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ,
‹ńmɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ kɩ n ye kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo kwlo pól névye níri pɩ́-ńsahlɛ› di? Tɛ́, yépi mɛ
pɔ kè pɩ névye yõ vɩ̀nsyɩkɩpu tɛ̃-ǹsahlɛ.»* 18 Képah tɛ̃nɛ, *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ǹgbnɔ
ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú-á kè noh sɛ̃́, pè tyah Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tɛ́,
ǹ tíkí sɔ̂̀ mɛ pè tɛ̃, tir yɔ́ náh, ǹ kwɔ́nɔ́ tyí sɔ̂̀ mɛ nɔ tɔ́wû tyí. 19 Képah sɔkɔ, gbɩ̃́yɩ̃́-á
de, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̂̀ sɑ̃́hpú wil kwil sɔkɔ.

Sènsóké séswɔ̂ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ

* **11:17** 11.17 - Yah n tɛ Yesayi 56.7 sɔkɔ.

[20] Ké dendal séngbɔ̃lɛ, pǎh pɔ n sɔkɔ, pè sènsóké mɛ̀ wɛ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ, à pɔ syɪ ké yɛ̃̀hnì
tyí. [21] Pyɛrɪ dyɔ́-á to kõ kélɛ, à yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dɪ̃́, wǎh sɔ̃̀ léplɔ ye mɔ sènsóké
nɛ̂ yõ, à yah, ké pól-á kɔkɔ. [22] Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé sɛ̃ Liyel yõ. [23] Kègbɪ
yõ, mé kélɛ n yo yé tyí: Névi kɪ fɛ̃ yo yɔ̃lɪ ǹgbɛ̃ mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku yal ásɔ̂, kè kyɪ n
syɪkɪ n de pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ̃-à mɛ n sõ ńkɛ̃̂nɛ tòtò ǹ nɪ sɔkɔ, tɛ́ mɛ sɛ̃ yɪ̃́ ké yõ nɛ, páh
nɛ̂nɛ n yo, kǎh kɪ pɪ, kè kɪ mó ńtyɪ̃́nɔ pɪ sɛ̃ ǹ tyí. [24] Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí:
Yáh kwáhdúkú nɛ̂nɛ n yah n kõ Liyel tyí níri sɔkɔ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ, yáh ké wɛ tɛ. Kè
kɪ ńtyɪ̃́nɔ yé kõ. [25] Ànɛ̂ tõ, wâh yuku yĩn n tyah níri pínɔ́lɛ, tɛ́ á ní-ò-à mɛ pɪ de á tyí,
kè yɔ̃ mɔ à kõ. Képah-à pɪ, yé sú Liyel nɛ̂-á yɪ̃̂nyõ, à kɪ yépi tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ yé kõ. [
[26] Ǹtɛ, yépi-à névye tyípɛ̂llɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kõ ńkɛ̃̂nɛ, yé sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃
n mɔ yé kõ n pi.]»

Nɛ̂ wɛ̃̌kìlɛ Yesu kɔ̃, à tyi nɔ́pilɛ n pɪ

[27] Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɪ kyɪ Yerusalɛmɪ sɔkɔ, wǎh mɛ n kɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, *sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̌kì kwɔ́pú,
ànɛ̂ yèwàhnì pɔ ǹ tyí. [28] Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ yĩn yõ se à n pɪ tyi nɔ́pilɛ nɪ? Nɛ̂ se
à kõ ké wɛ̃̌kìlɛ nɪ? [29] À mɛ yo pé tyí: «Mé kɪ tir núkú ólɛ yé piki yah. Yáh kɪ ké yah
yo ń tyí, nɛ̂ yĩn yõ-á mé n pɪ tyi nɔ́pilɛ, mé kɪ kè yo yé syah. [30] Yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ tɛkɪ mɔ
Nsyɔ̃nɛ, à pɔ névyelɛ n *wel n wilki? Liyel se, tɪ̃̂ névye se? Yé yo ń syah.» [31] Képah
sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɪ nɛ, Liyel-á tɛkɪ mɔ ǹnɛ, wǎh kɪ nɛ, tɛ́ kû se pɪ, tɛ́
pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɪ? [32] Pé náh se mó tõ fɛ̃ n yo n pi nɛ, névye-á tõ ǹnɛ... Pè sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû
tíkílɛ n pɪ, képah ye. No pól sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, Nsyɔ̃nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kègbɪ-á sɔ̃̀
ǹnɛ. [33] Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, nɛ̂ yĩn yõ-á pé
tyi nɔ́pilɛ n pɪ, péwɔ tɔ náh mó kè yo pè syah n pi.

12

Dɪ̃̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃̂pú nɛ́pêl sèmɪ̃̀rkìlɛ

[1] Képah náh, Yesu tyah n yãh pé tyí sèmɪ̃̀rn sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Dĩ yɔ́ ye lésõ dɪ̃̀vɛ̃ sésân
sõ, tɛ́ kɛ̃kɪ mɔ kè kore vi. Tɛ́ kyɪ tɛ́dáhkì yɔ́ yõ swɔ yɔ́ tũ, dɪ̃̀vɛ̃ sésân pye yɪ̃́ki-ńsahlɛ.
Tɛ́ mɛ duke syíkípú tɛ̃-ǹsah mɔ. Képah náh, à swãh tɔ̃̂pú tɔkɔ, à pɔ swãh mɛ̀ dahbɪ
pé gbɔ̃̀, tɛ́ pyɛ̌ sɔkɔ kɔ́lɔ́. [2] Sé pye gbɛ gbɪ̃́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɪ yɔ́ tɛkɪ mɔ dɪ̃̀vɛ̃ sésân
swãh tɔ̃̂pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé tyí dɪ̃̀vɛ̃ sésân pyelɛ à kõ, à pɔ pé kõ. [3] Képah tɛ̃̂nɛ, dɪ̃̀vɛ̃
sésân swãh tɔ̃̂pú nɔ́pi tɛ̃ntɔ̃̀ dɪ̃́ tɛ̃ ko, tɛ́ à fin mɔ, à sɔkɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ. [4] Swãh nɛ́tɛ̃̂ tõ
tɔ̃̀npɪ yɔ́ tõ. Pé tõ kyɪ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à mɪkɪ ǹ yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. [5] Swãh nɛ́tɛ̃̂ tõ
ǹ syɪ ǹnî yɔ́ tɛkɪ mɔ n tõ. Ǹmɔlɛ, pè ǹmɔ ko mɔ, tɛ́ sɛ̃́nkõ pɪ pé náhnáh tyí: Pè pé
túkù ko, tɛ́ pé túkù ko mɔ. [6] Nɛ núkú nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ sètɛ̃ dɪ̃́ tnɔ̂, ǹmɔlɛ, ǹ nìdɛ̀ Pídɪ̃́ ye.
À ǹmɔ tɛkɪ mɔ pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, pǎh kɪ pé pi wɔ yah sen ku. [7] Ǹtɛ, swãh
tɔ̃̂pú nɔ́pi-á à wɛ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, pè yah, ǹ gbɛ̃̌yɔ̃̀pi-á n pi yɔ̀. Pè pɔ, pé à ko
mɔ. Gbɛ̃kɪ mó pɪ pépi tyílɛ. [8] Tɛ́ dɪ̃́ pídɪ̃́ tɛ̃ ko mɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɪ milki dɪ̃̀vɛ̃ sésân swãh
kahnɪnɛ.»
[9] Képah sɔkɔ, Yesu pè piki yah: «Sɔ̃ mɛ dɪ̃̀vɛ̃ sésân swãh nɛ́tɛ̃̂ kɪ pɔ n pɪ n pi? À náh
pɔ dɪ̃̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃̂pú nɔ́pi pól ko mɔ, tɛ́ kè dahbɪ n pi nósyɔ́ gbɔ̃̀ di? [10] Yé náh kè
kar yah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃ sɔkɔ di? Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle,
képah pɔ pɪ dáhgbílɛ, wɔ̀kɔ̀ dáhgbennɛ.
[11] Képah n wil Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí.

Tɛ́ ápi tyí, gbɛ̃̀ndùǹ tir ye kélɛ!›»*
12 Képah sɔkɔ, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀
pĩ nɛ, pépi yõ-á à mɩ sèm̀rkì mɛ̀nɛ. Tɛ́, tɔ́wû tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃. Pè mɛ yɛ ǹ yõ, tɛ́ sɔkɔ.

Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɔ́rí tyílɛ

13 Képah náh, pè *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi náh névye túkù wilki tɛkɩ mɔ Yesu tyí nɛ,
pè kyɩ à mɔ yah píkínyahnɔ sɔkɔ. 14 Pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò ɗí, páh pĩ nɛ, gbɩ ó
kɔ́kɔ́-á ǹmɔ n nɛ n yo. Á náh tíkílɛ n pɩ névi yah. Á náh névilɛ n wah névi sɔkɔ. Wǎh
gbɩlɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɛ̃̀kì yõ. Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ, pé à piki yah: Kè se yĩnɛ
pé mɔ́rílɛ *Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃, tɩ̃́ kè náh yĩnɛ? Pé se sélɛ n mɔ, tɩ̃́ pé káh sè
mɔ? 15 Ǹtɛ, Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ, nɛ̂-á pè n sõ, képah náh pè n yo. Kǎh pɩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ,
sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ pè pélɛ n mɔ n yah nɩ? Pè pɔ pɔ́ mɛ̀ núkúlɛ, pé yah. 16 Pè mɛ pɔ́ núkúlɛ
à kɔ̃. Á mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah se, ànɛ̂ ǹ yĩnnɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ nɩ? Pè à syah
nɛ, Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. 17 Képah tɛ̃nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n
kɔ̃ ǹ tyílɛ, pè mó Liyellɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pé gbɑ̃̀n du ǹ wɛy mɛ̀ dùkùlɛ.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yúkúnwı̃̀lnɔ́ tyí yõ

18 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye nónó-á nɛ, lékyî náh n yuku n wil n pi. Pé túkù pɔ Yesu tnɔ̂,
tɛ́ à piki yah nɛ ńkɛ̃, 19 kwɔ́-ò ɗí, *Moyisi-á Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ wɑ̃rkɩ sah pé kɔ̃ nɛ,
ɗí nɛ̂ tyí gbɛ̃̀nɗí-à mɛ, tɛ́ tɛ̃ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃́nɛ, ǹ gbɛ̃̀nɗí mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsê mɛ̀
tɔkɔ. Á wɛ̃́npı̀ dubi à kɔ̃, nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nénkyíɗí náhnɛ.† 20 Tɛ́, ɗínpı̀ yísyɔ́-á
sɔ̃̀ mɛ népı̂̃ kwǎrnimi pé yṹ tyí. Nénkyí tɛ̃-á sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ ǹ kyɩ sah pi kɛ̃́nɛ. 21 Ǹ
sɔ̃̀ syɩ mɛ pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. Ǹ tɔ pɔ ku, tɛ́ à sah pi kɛ̃́nɛ. Tɔ̃́-ò tɔ tyí pɔ pɩ sɛ̃́. 22 Sɛ̃́ntɛ̃
ó-á pɩ pé no télɔ́ pól tyí. Tɛ́ népı̂̃ kwǎrnimi nɔ́pi pól-á ku pi kɛ̃́nɛ. Pé kúntɛnɔ náh, pi
mɛ̀ tɔ pɔ ku. 23 Kàh pɩ sɛ̃́, lékyî yúkúnwı̃̀l sɔ̃́lɛ, pàh yuku, pi mɛ̀ se kɩ pɩ nɛ̂ tyílɛ nɩ?
Tir yɔ́ náh, pé népı̂̃ kwǎrnimi pól-á à pĩ sêlɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Liyel wɛy pı̃́-ńkɛ̃, ànɛ̂ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ pı̃́-ńkɛ̃ yĩn náh
yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ di? 25 Lékyî yúkúnwı̃̀l sɔ̃́lɛ, sê tɔ́kɔ́kì náh mɛ, pɛ dékè náh mɛ. Névye
kɩ mɛ, á kɩ nɛ *yı̂̃nyõ tɛ̃ntõbe sɔ̃́ pal tɛ̃-ǹsah. 26 Á yuku lékyî yúkúnwı̃̀lnɔ́ tyí sɔkɔ:
Yé náh kè kar yah Moyisi sɛ́bɛ̃ sɔkɔ, fı̃́ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo, nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃́lɛ ké
sɔkɔ di? Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nénpɔ́ nɛ, Liyel-á yo Moyisi tyí: ‹Ǹmɔ ye Abrahmɩ
Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yakɔbɩ Liyellɛ.›‡ 27 Vye Liyel ye ǹnɛ, lékyî Liyel náh.
Sɛ̃́ ye yélɛ kàhnpilkintɛ̃nɔ́lɛ yɔ̀.»§

Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á gblò kal

28 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́-ò ɗí yɔ́ kénɛ yékâb noh. Á kè wɛ, Yesu tɛ̃ wɛ
kè yo plɛ Sadusɛ̃ nɔ́pi tyí. Á mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃
se kal sé póllɛ nɩ? 29 Á mɛ yo ǹ tyí: «Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah wɛ yɔ̀:
‹Á níkí kwɔ, Yisrayɛl: Ápi Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ, ǹmɔ núkúní ó ye Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ. 30 Ǹ tyí
yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, ànɛ̂ á tǎhkì póllɛ.›*
31 Ké ní-ò wɛ yɔ̀: ‹Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃́y tyí kɔ̃lɛ.›† Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́

---

* **12:11** 12.10 ànɛ̂ 11 - Yah n tɛ Yìgbìnì 118.22 ànɛ̂ 23 sɔkɔ. † **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Deteronɔmɩ 25.5-10 sɔkɔ.
‡ **12:26** 12.26 - Yah n tɛ Yɛkisɔdi 3.6 sɔkɔ. § **12:27** 12.27 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ
pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ. Tir yɔ́ náh, Liyellɛ, kyî Liyel náh ǹnɛ. * **12:30** 12.29 ànɛ̂ 30 -
Yah n tɛ Deteronɔmɩ 6.4 ànɛ̂ 5 sɔkɔ. † **12:31** 12.31 - Yah n tɛ Levitiki 19.18 sɔkɔ.

ńtɛ̃ náh tɔ̃ kal sépi nínɔ́lɛ.»
32 Wǎh yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́-ò ɗɩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, pé kwɔ́-ò ɗɩ́! Tyi nónó-á à yo, gbɩ-á sélɛ. Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, ǹmɔ núkúní ó-á Liyellɛ. Liyel yɔ́ náh tɔ̃ mɛ ǹmɔ tyí náh.
33 Ǹmɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, á tǎhkɩ̀ póllɛ. Ânɛ̂ á ní-ò tyí mó nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ. Képah-á kɩ plɛ kal á yípɛ̃ ko sukɛ Liyel kɔ̃ *sárkálɛ, ànɛ̂ sárká duke tɛ́ló póllɛ.
34 Képah sɔkɔ, Yesu kè wɛ nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á nɔ, à ké yah wɛ tɔ̃ sah yo. Â yo ǹ tyí nɛ, à náh mɛ fíɩ́ *Liyel tɔ̃rílɛ. Képah náh, névi náh tɔ̃ fɛ̃ syi à piki yah tir yɔ́lɛ.

Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔ n pɩ Davidi náh nɛnɛ dùkù nɛ̂nɛ?

35 Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú n nɛ n yo nɛ, *Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ, ǹmɔ-á kɩ pɩ *Davidi náh nɛnɛ nɩ?
36 Tir yɔ́ náh, Davidi ńtɛ̃ sɔ̃̀ kè yo *Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yɔ̃ nɛ,
Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo péwɔ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí nɛ:
«Kɔ̃ tɛ̃ ńmɔ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ
á gbáhsúkílɛ.»‡
37 Davidi ńtɛ̃-à ǹnɛ n ye ǹ Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à kɩ pɔ n pɩ Davidi náh nɛnɛ? Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀nɛ n nohnɩ Yesu tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.

Yesu nɛ, pè pé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́púlɛ

38 Wǎh mɛ névye kwɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́púlɛ. Fwɔ̀mɔn ǹgbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pé n nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ.
39 Pě tɛ̃-ǹtɑ̃̀n ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃ *Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ né-ǹgbnɔ tɛ̃-ǹtɑ̃̀nnɛ n yah n kɔ̃ yɔ̃ke ǹgbnɔ yɔ̃́-ńtɑ̃̂n sɔkɔ.
40 Ǹtɛ nɛ n syɩkɩ pɛ́kúsyɔ yɔ̃, pé gbɑ̃̀n yîlɛ n syi yɩ̃́nvɩ̌ sɔkɔ. Ǹtɛ nírílɛ n pɩ yɔ̃̀sɛ̃kɩ̀lɛ nɛ, névye pé wɛ. Sɛ̃ ye pé tukey kɩ tuke képékè yɔ́.»

Pɛ́kúsê yɑ̃m nɛ yɔ́ nɩ̀vɩ̀ pɔ́lɛ Liyel kɔ̃

41 Légbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ yah, pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh gbɔ̀pɔ, tɛ́ névye pɔ́ dáhnmɔ dùkùlɛ n yah. Tahbɩ náhnáh sɔ̃̀ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n dah n mɔ n pɔ.
42 Dǒ, pɛ́kúsê yɑ̃m nɛ yɔ́ pɔ, pɔ́ plɔ́ nínɔ́ dah mɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ núkú núkúnɔ nínɔ́ ólɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí: «Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyɩ, pɛ́kúsê yɑ̃m nɛ mɛ̀-á pɔ́ nɛ̂ dah mɔ kwâh sɔkɔ, kè kal névye pól tyílɛ.
44 Tir yɔ́ náh, no pól pɔ́ yɔ̃ dòhnɔ̀nɔ́ ye, pè dah mɔ. Ǹtɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yɑ̃m tɔ́lɛ, ǹ sahkɩ pól ye à dah mɔ, wǎh nɛ pɔ nɛ̂ tɔ yɔ̃ n pi.»

13

Yesu Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyí yo sah

1 Yesu-á n wil *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ́, à vɩ̀ ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ dùkù tɛ̃nɛ n yah, dyêh pèplɔlɛ dɛ́!
2 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á vɩ̀ ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ́nɔ́ wɛ kè! Sé pól kɩ pɔ sɛkɩ. Dáhkɩ̀ núkú ńtɛ̃ náh n wɩ̃ n pi ké ní-ò yɔ̃.»
3 Képah náh, Yesu kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Wólívyê sésân yɔ̃lɩ yɔ̃, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yèsreynɛ. Wǎh mɛ nɛ́npɔ́, Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyahkɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Andrepi pɔ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ,

‡ **12:36** 12.36 - Yah n tɛ Yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ 110.1 sɔkɔ.

4 gbɩ̃́ nɛ̂ se tyi nɔ́pi pól kɩ n pɩ n pi nɩ? Ǹkɛ̃, à yo pé syah. Tyi nónó se kɩ sé pɩ gbɩ̃́nɛ
pé wɛ̃kɩ nɩ?

Yèvyãhrɩ tyah gbɩ̃́nɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tyah n yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, nɛ káh yé pilki. 6 Névye
náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á *Kristalɛ. Pè kɩ névye náhnáh pilki.
7 Yâh mâl tyílɛ n nohnɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé gbɔ̀plɔ ànɛ̂ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, yé káh yɛ tíki yé tɛ̃. Sépi ye
yĩnɛ sè pɩ. Ǹtɛ, képah náh tɔ̃̀nì kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ. 8 Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo,
yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ kɩ yuku yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́, sétáh syahrɩ kɩ mɛ n pɩ tyahnɔ́ túkù sɔkɔ, ànɛ̂
kwɛkɩlɛ. Kè kɩ mɛ, á kɩ nɛ sê kúrkɩ̀ tɛ̃ gbɩ̃́ yɔ́nɔ́ sɔ̃. 9 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé
gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ. Tir yɔ́ náh, névye kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ tukey tùkè-ǹtɑ̃̂n sɔkɔ. Pè
kɩ yélɛ n ko *Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ
tyí ńmɔ yĩnnɛ nɛ, yé pɩ ńmɔ tàrfyɔ̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. 10 Tɛ́ sépi-à pópó nɛ n pɩ, nìvìnì
wɛy sɑ̃́n ǹgbò yĩnɛ ké nɛ mɛ yo kɔ̃ kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo pól névye tyí. 11 Ǹtɛ, pàh yé tɛ̃
n yuku pé gbɔ̃̀ dáhbí-ńsah, yé káh tɔ̃̀nì yé fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ tyi nónó yo n pi. Tyi
nónó-à de yé fɔkɔ légbɩ̃́nɛ, yé kɩ sépi yo. Tir yɔ́ náh, tyi nónó-á yé kɩ n yo n pi, sè náh
n wil n pi yépi tyí, sè n wil *Liyel Mírkí tyí. 12 Névye kɩ pé yṹpyé gbàhlɛ n dɛ n mɔ
nɛ, pè pè ko mɔ, súbí tɔ kɩ n pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ pé wɛ̃́npɩ̀ tyí. Wɛ̃́npɩ̀ tɔ kɩ pé dúbípúlɛ n fwo,
kɩ pélɛ n dah n mɔ kũ sɔkɔ, pé ku ku tɛ̃̀nɛ. 13 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ,
névi nɛ̂-à ǹ tah sah, à pɔ nɔ kɩ tyɛ gbɩ̃́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»

Yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ

14 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ - ǹtɛ, wɛy mè kàrpu yĩnɛ pè ké dùkù pĩ.
À nɛ: «Yé kɩ yíkínɔ́ pí-ò képékè wɛ fɩ̃́ yɔ́, à náh sɔ̃̀ yĩnɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ. Légbɩ̃́nɛ,
nónó-à mɛ Yude, pè yĩnɛ pè to de ymɔ sɔkɔ. 15 Névi nɛ̂-à mɛ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ, tɛ̃-à tiki, à
káh nɛ, páh n de kwâhlɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀. 16 Nɛ̂-à se mɛ swãh sɔkɔ, à káh nɛ, páh
pé syɩ n yuku fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah pé tɩ̃̂nnɛ. 17 Tɛ́ kénɛ sèpɩ̃̀n kɩ pɩ tyípékèlɛ syɔ́
kûrn nɛ́tɑ̃n, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tɑ̃n tyí. 18 Képah ye, yé Liyellɛ n ni, kè káh pɩ ki sɔkɔ. 19 Tir
yɔ́ náh, kénɛ sèpɩ̃̀n kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah, Liyel-á kèkõyɔ̃́ mɔ
sɔ̃, à pɔ syɩ núkúnúkú tyí. Ànɛ̂ sɛ̃́nkɔ̃ náh tõ wɛ n yah n pi. 20 Ǹtɛ, Liyel ńtɛ̃-à mɛ
ké yáhntɔkɔ-ńkɛ̃́nɛ nɛ, páh kɩ wɩ̀lkɩ̀nɔ́ pɩ kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ min náh náh n
wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ, wǎh nónó yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩn ye à wɩ̀lkɩ̀nɔ́ pɩ kénɛ
sèpɩ̃̀n sɔkɔ. 21 Képah ye, névi-à yo yé tyí nɛ, yé yah, *Krista-á mɛ ásɔ̂, képah náh pɩ,
wǎh mɛ wrɔ́ mɛ̀, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 22 Tir yɔ́ náh, mìnyobe túkù kɩ n wil n pi, tɛ́ kɩ nɛ,
pépi-á Kristalɛ. Túkù kɩ mó tõ wil nɛ, pépi-á *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ. Pè kɩ gbɩ̌l duke
dukelɛ n pɩ, kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye yáhntɔkɔnɔ ńtɛ̃ pílkí-ńsahlɛ, pàh náh fɛ̃ n tɛ̃ n
pi. 23 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ. Mé ye sé pól kwãh yo sah yé tyí.

Névi Pi pɔ́nɔ́lɛ

24 Kénɛ sépɩ̃́n sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbĩ kɩ pɩ fɛ̃́ntũ̂nɛ, ńwɔ̃ náh tõ n
piki n pi, 25 ńwɔ̃ képye kɩ wil yɩ̃̂nyõ kɩ syɩkɩlɩ, yɩ̃̂nyõ tǎhkìnɔ́ kɩ yike. 26 Ké légbɩ̃́nɛ,
yé kɩ *Névi Pi wɛ, à kɩ n pi ńyîrn wrɔ́ ǹ tǎhkì ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ. 27 À kɩ *yɩ̃̂nyõ
tɛ̃̀ntõbe tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́ yey yey pól sɔkɔ, pè kɩ ǹ névye yáhntɔkɔnɔ tuke mɔ, à tɔkɔ
yõ mɛ̀ tyí, á pɔ syɩ yõ mɛ̀ tyí.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ sènsóké tyí yõ

[28] Yé kè pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sènsóké n kõ: Ni-à mɛ n kɔ ké yı̀ngbɛ̀n sɔkɔ, kě mɩ pɩ, yé n
pĩ nɛ, ki de gbĩ́-á nɔ. [29] Sɛ̃́nkɔ̃-ó ye: Yáh tyi nɔ́pi wɛ, sè n pɩ, yé pĩ nɛ, *Névi Pi pɔ́nɔ́-á
de tɛ, wǎh mɛ yúkɛy. [30] Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ́ névye pól náh n ku
n tɛ n pi, nɛ́ tyi nɔ́pi pól náh pɩ. [31] Yı̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ sɔkɔ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ náh n
sɔkɔ n pi póllɛ.

Liyel ó ye kèkõyɔ̃́ tyɛ sɔ̃́lɛ n pnɛ

[32] Tɛ́ ké lésõlɛ ànɛ̂ ké gbĩ́nɛ, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ: *Yı̂nyõ tɛ̃̀ntõbe náh kè pĩ, Liyel
Pi ńtɛ̃ tɔ náh kè pĩ. Sú núkúní ó ye kè pĩ. [33] Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé mó nɛ n yah.
Tir yɔ́ náh, yé náh ké pɔ gbĩ́ pĩ. [34] Kè mɛ, á kɩ nɛ dĩ́ yɔ́ sɔ̃ n sɔkɔ kɔ́lɔ́, tɛ́ ǹ fɔ̃́ dahbɩ ǹ
tɛ̃̀ntõbe gbɔ̃̀. À pé pól nɛ núkú núkú wɛ̃kɩ pé tɛ̃̀nnɛ, tɛ́ yo gbô syíkí-ò tyí nɛ, à káh nɛ
n dɔ, à nɛ n yah. [35] Képah ye pɩ yépi tɔ nɛ n yah, tir yɔ́ náh, yé náh gbɔ́ntɛ̃ pɔ sɔ̃́ pĩ:
Kè kɩ pɩ ńvı̃́nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ lénɩlɛ nɩ? Kè kɩ pɩ snı̌ gbo gbĩ́nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ séngbɔ̃́lɛ
nɩ? [36] Wàh n pi, à káh pɔ yé wɛ tɛ̃ dɔy sɔkɔ. [37] Ǹtɛ, nɛ̂-á mé n yo yé tyí, mé kélɛ n yo
no pól tyí: Yé nɛ mɛ n yah.»

14

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mɛ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kõ

[1] *Pakɩ syáh-á n tyah yı̃́níntɛ̃nɔlɛ, ké téy sɔ̃̀ wũ sèpı̀n nínı̀, tɛ́ Pakɩ ànɛ̂ sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn
syáh kɩ n syah n pi. Légbĩ́nɛ, *sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀
kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kõ yı̃́nvı̌ sɔkɔ, ǹ kònmɔ mɔ tɛ̃nɛ. [2] Pè sɔ̃̀ mɛ n
yo wɛ̃ tyí nɛ, pé náh fɛ̃ tir mè pɩ n pi syáh syáhnɔ́ sèpı̀n sɔkɔ, kǎh kɩ fɛ̃ kwil névye
fɔ̀kòvyã̀hnı̀ yilki mɔ kègbɩlɛ.

Sê yɔ́ pɔ làsèkwɛ̌l mɔ Yesu yõ

[3] Ké lésõlɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Betani kwil sɔkɔ, *tótɛ̃ dĩ́ Simo gbô sɔkɔ. Wǎh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃́nɔ́
sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ de yuku pé tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ, làsèkwɛ̌l dan tahlɛ ké yı̃́ı̃nɛ.
À ké yah yɩkɩ mɔ, tɛ́ ké kwɛ mɔ Yesu yõ. [4] Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, kè náh sɔ̃̀ nɔ túkù
tyí. Pè yuku n yo wɛ̃ tyí nɛ, kû se pɩ, tɛ́ à làsèkwɛ̌l mè yɩkɩ sɛ̃́ nɩ? [5] Kǎh kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm,
kɩ kah pɔ́ plɔ́ kyɛtɔ̃ní yõ, tɛ́ kɩ sélɛ yãmtãm kõ. Tɛ́ mɛ pé fɔkɔ vyãh pi mènɛ kègbɩlɛ.
[6] Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yɛ ǹ yõ! Kû pɩ, tɛ́ yé ǹ yahlɛ n vyãh? Tyi pèpɛy ye à pɩ
ńmɔ tyí sɛ̃́ yɔ̀. [7] Ǹtɛ, yãmtãm kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sõmɛsɔ̃́. Yé kɩ fɛ̃ pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí,
kàh nɔ yé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ. Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh n mɛ n pi yélɛ sõmɛsɔ̃́. [8] Pi mè pɩ pɩ tɛ̃
ye à pɩ. À kwãh tɛ̃ làsèkwɛ̌l mɔ ńmɔ wil yõ. À kè tõ sah tɛ diki sɔkɔ dáhnmɔ yı̃nnɛ.
[9] Mé kɩ kè yo yé syah kègbɩ yõ nɛ, kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, nı̀vı̀nı̀ wɛy sɑ̃́n-à n yo ńyãh, pi
mè-á nɛ̂ pɩ, képah tɔ kɩ n yo. No dyɔ kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Yudasi vı̀nɔ́lɛ Yesu náh

[10] Yudasi Yisikaryɔtilɛ, Yesu *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú népı̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹmɔ sɔkɔ à
kyɩ yo *sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ Yesu dahbɩ pé gbɔ̃̀. [11] Kǎh pɩ sɛ̃́,
ǹ wɛy mè nóhnɔ́ kah nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ pɔ́ dan yɔ́lɛ à kõ.
Képah sɔkɔ, Yudasi-á pɩ sɔ̃́, tɛ́ à dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, à tyah képah sɔ́kɔ́-ńsahlɛ n yah n
kõ.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke pɩ

[12] Sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn syáh tyah sɔ̃́lɛ, Yesu *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké
tyí nɛ, pé kyɩ *Pakɩ yõke pɩ ǹ tyí nɩ? *Nsyifunɔ ńkɛ̃́nɛ Pakɩ képyɛ̂nnɛ n ko lésõlɛ,

képah ye. 13 Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ nímí wilki tõ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil
sɔkɔ. Pàh kɩ de n tɛ, păh kɩ dɩ̋ yɔ́ yohnɩ, à kɩ mɛ ni pɩ̋n twah. Pè ǹ sɔ̏ tɛ̃. 14 Wàh kɩ
kyɩ de gbô nɛ̂, pè yo kénɛ gbô nɛ́tɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̋-á nɛ, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé kɩ pɔ
n yõ n pi Pakɩ yõkelɛ ànɛ̂ pé tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ nɩ? 15 Wăh kɩ pè wɛ̃kɩ yȋnyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh
ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. Yíyǹn pól-á kɩ mɛ tɔ̃nsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ-á pè kɩ Pakɩ yõke pɩ
pé tyí. 16 Wăh yo sɛ̃, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú kyɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pè ńtyɩ̋nɔ kyɩ tyi pól wɛ, wăh sɔ̏ kè
yo sɔ̃ pé tyí. Pè mɛ Pakɩ yõke pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, ńvɩ̃́-á pɔ nɔ, à pɔ de ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimínɛ. 18 Păh sɔ̏ mɛ
yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, kègbɩ yõ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á kɩ pɔ n vi n pi péwɔ
náh, nɛ̂-á mɛ n yõ pélɛ fɩ̃́ núkú. 19 Ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú-á képah noh, pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè
tyah ǹnɛ n piki yah núkú núkúlɛ. Ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ, ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ? 20 Ȁ
yo pé tyí: «Yépi nɛ́pȋ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ tɛ̃ngbil núkú sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye.
21 Kègbɩ yõ, *Névi Pi kɩ n ku n pi, sɔ̃-á sɔ̏ *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ,
tyípékè ǹgbɛ̃ ye kélɛ ǹ gbàh dɛ́nmɔ-ò tyí! Ǹ dúbí-ńkɛ̃ ye náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ dúbínɔ́ yõ.»

Yesu yõke tɛ́ynɛ

22 Képah sɔkɔ, yõke yõ gbɩ̃́nɛ, à búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kɩ kwɔkɩ dibi pè kɔ̃,
tɛ́ yo pé tyí: «Yé syi kélɛ, ńmɔ wil ye.» 23 Képah náh, à mɛ dȉvɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ
dȉvɛ̃nɛ ké sɔkɔ, tɛ́ wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kélɛ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú kɔ̃ pé pól wɔ ké sɔkɔ, 24 tɛ́ yo
pé tyí: «Képahlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ kwɛ
tɔ́wû yĩnnɛ. 25 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yõ: Mé náh tõ dȉvɛ̃ wɔ n yah n pi. Mâh pópó
dȉvɛ̃nɛ n wɔ tõ ńtõ, dȉvɛ̃ sɑ̋n yɔ́ ye *Liyel yɔ̀tɔ̃rí tyah sɔkɔ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ pé tyí sɔkɔ

26 Képah náh, pè Liyel gbílkínɔ́ yɩ̀ gbɩ. Păh gbɩ tɛ, pè yuku Wólívyê sésân yɔ̃lɩ yõ.
27 Păh kyɩ nɛ́npɔ́, à yo pé tyí: «Yé pól kɩ ńmɔ yahle n pi. Sɔ̃-á *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè
yo sah nɛ, yípénfɛ̃-á kɩ ko mɔ, tɛ́ yípêy pól-á kɩ to karkɩ gbɔ̀plɔlɛ.»* 28 Képah náh, à
tõ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Mâh pɔ yuku ń kɩ̃́ntɛnɔ náh gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɩ kyɩ yélɛ n syɩkɩ
Kalile sɔkɔ.» 29 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃ à yahle, péwɔ tɛ̃ wɔ
náh à yahle n pi. 30 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kélɛ n yo ǹ tyí kègbɩ yõ, kwɛy lékɑ̂h
mɛ̀ sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kɛ nínɔ́, wăh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, pé náh
péwɔ pĩ. 31 Ǹtɛ, Pyɛrɩ tõ kè tõ yo yɩ̋ɩ̃ ǹ tyí nɛ, kũ fyé-à sɔ̃, páh kɩ ku ǹnɛ. Pé náh n yo
n yah n pi póllɛ nɛ, pé náh ǹnɛ n pnɛ. Pé no tɛ́lɔ́ pól tɔ yo sɛ̃.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Yesemani sɔkɔ

32 Képah náh, pè sɔkɔ tyah yɔ́, ńyãh-á pè n ye Yesemaninɛ. Păh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ,
à yo ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú tyí nɛ, pè tɛ̃ ásɔ̂, pé mó kyɩ Liyel ni pɔ. 33 Wăh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂
Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, ǹ fɔkɔ sɔ̏ mɛ fɛ̃kɩ, tɛ́ tíkí mɛ à kah tɛ̃. 34 Képah
sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, kè sɔ̃ ńnɛ n ko. Yépi tɛ̃ ásɔ̂, tɛ́ yé káh nɛ n dɔ!»
35 Tɛ́ yuku yah tȋnnɛ kwéy, à kyɩ gbètukunɔ di, tɛ́ yo Liyel tyí nɛ, kàh kɩ fɛ̃ pɩ n pi, à
pé wilki kwlɔ́nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ. 36 Ȁ tõ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Aba, bɔ̌, tyi pól mɛ áwɔ gbɔ̏.
Ńmɔ wilki yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ńmɔ dyɔ yɩ̋ɩ̃ tɛ̃ káh pɩ, tɛ́ áwɔ tyí
mó pɩ.»
37 Wăh nírí pɩ tɛ, à ǹ syɩ pɔ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ tɔ̃mí nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. Ȁ
yo Simo Pyɛrɩ tyí: «Á mɛ n dɔ kɛ̀? Á náh tɛ̃ wɛ yah kwéy kè nɔ lɛ́r núkú ńtɛ̃nɛ kɛ̀.

* **14:27** 14.27 - Yah n tɛ Sakari 13.7 sɔkɔ.

38 Yé gbah tɛ̃ yé nɛ n yah, yé mó Liyellɛ n ni, yé káh pɔ *sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ syi. Fɔkɔ
sõnɔ pèpɛy mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ ké pínɔ́ tǎhkì náh mɛ ǹ sɔkɔ.»
39 Wǎh yo tɛ pé tyí sɛ̃́, à yal pé tnô, tɛ́ tõ kyı níri pı gben tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. 40 Képah náh,
à ǹ syı pɔ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú tnô ńtõ. À pɔ pè wɛ, dɔy mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí. Yo yo tir náh tõ wɛ
pé tyí. 41 Wǎh tõ kyı pɔ kɛ tõ-òlɛ, à yo pé tyí: «Yé mɛ sɛ̃ tɛ̃ yélɛ n mı kè? Kè tyɛ! Ké
gbĩ́ nɔ. Núkúnúkú, *Névi Pi kı dahbı nɛ́pêl gbɔ̀. 42 Yé yuku á sɔkɔ! Yé yah, névi nɛ̂-á
ńmɔlɛ n dahbı pé gbɔ̀, tɛ̃ pɔ tɛ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

43 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à náh tɔ̃̀nì yo tɛ, tɛ́ Yudasi, nɛ̂-á ǹ *tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ́pî̃
gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yĩn mɛ́fwóbé nɛ́kwĩ́nkí yísyɔ́ yah, à pɔ kèkîrn ànɛ̂ léplólɛ pé
gbɑ̃̀n. *Sárká wĩ̀lkìpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnì ye sɔ̃̀
tɛkı mɔ pélɛ. 44 Tɛ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu dahbı n pi pé gbɔ̀, à sɔ̃̀ mɛ pı dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kı sah.
À nɛ, páh kı pɔ wɛkı nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrı tɛ̃, ǹmɔ-á. Pè à tɛ̃, pè mó ǹnɛ n kyɔmı n yuku
pallɛ.
45 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tyí, à wɛkı ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, tɛ́ núkú
à pɔrı tɛ̃. 46 Kǎh pı sɛ̃́, no nɔ́pi núkú pɔ tuke Yesu yõ, à à tɛ̃. 47 Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́
núkú ǹ kèkírkì yɔrı dɛ, à sárká wĩ̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npı yɔ́ níkí kõ kãm.
48 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkîrn ànɛ̂ léplólɛ yé gbɑ̃̀n,
á kı nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. 49 Swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yé wrɔ́ *Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ yé náh ń tɛ̃. Ǹtɛ, tyi nónɔ́-à yo *Liyel
wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sépi píntũnɔ yĩn ye.» 50 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú pól to karkı, tɛ́ à
sah. 51 Tɛ́ kètɛ̃npìkì yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, fwɔ̀pĩn núkú ó ye sɔ̃̀ à pil. Pè à tɛ̃ ǹ fwɔ̀pĩn
tyí, 52 à mó kè fe dɛ mɔ, tɛ́ to sɔkɔ ǹ sènpũ̀nɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah

53 Képah náh, pè Yesu tɛ̃ yuku *sárká wĩ̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sárká
wĩ̀lkìpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ yèwàhnì, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. 54 Tɛ́
Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ wil fíı́ sɔkɔ, à pɔ wɛ de sárká wĩ̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô, à kyı
nyàhlɛ n wnɛ gbô táh sɔkɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tɔ̃̀npıbılɛ.
55 Sárká wĩ̀lkìpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu pól sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃
nɛ, pé tir yɔ́ wɛ sah Yesu yõ, pé à wɛ ko mɔ. Ǹtɛ, pè náh mɛ vĩ̀-ǹsah wɛ ké tyí. 56 Tir
yɔ́ náh, mìnyobe tàrfyɔ̀nɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ. Pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ n wil mìnìnɛ n yo n sah
ǹ yõ. Tɛ́ pépi ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ sah wɛ̃ tyí yõ. 57 Túkù mɛ n yuku lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ,
58 páh noh à mɛ n yo nɛ, péwɔ-á kı *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mè sɔ, nɛ̂-á névi mɔ, tɛ́ kı kè tõ
mɔ sèpĩ̀n tɔ̃́nì wrɔ́, nɛ̂ náh n pı n pi névi gbɔ̀ mɔnınɛ. 59 Ǹtɛ képah fyé yõ, mìnyobe
tàrfyɔ̀ nɔ́pi náh mɛ sah tírr wɛ̃ tyí yõ.
60 Képah sɔkɔ, sárká wĩ̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn no pól yah, tɛ́ Yesu piki yah nɛ, tir
kɔ́ mɛ ǹ tyí yo yo tɛ̃nɛ nı, pǎh mɛ tyi nónɔ́ póllɛ n yo n sah ǹ yõ? 61 Ǹtɛ, Yesu náh vi
mɔ ǹ tyí, à náh tir yɔ́ yo ǹ tyí. Sárká wĩ̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõ ǹ syı à piki yah nɛ, ǹmɔ
se *Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ tɛkı mɔ nı? Liyel, nɛ̂-á pé pól mɛ n gbilki, ǹ dɔ́rí
pi se ǹnɛ nı? 62 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Àwe, ńmɔ ye. Tɛ́ yé kı *Névi Pi wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ tyi
pól Tɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, kı mɛ n tiki n pi ńyîrn sɔkɔ.»† 63 Képah sɔkɔ, sárká wĩ̀lkìpu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ fɔkɔ kah vyɑ̃h. Fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì tɛ̃ tyí, à ǹ fwɔ̀mɔn yɔrı tɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pè

† **14:62** 14.62 - Nɛ̂-á Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò yo sah Daniyɛl 7.13 sɔkɔ, Yesu nɛ, pé gblɔ̃̀y tyí-á pé n yo.

se noh nɩ? Tàrfyɔ̀ yah yah tɛ̃ náh tɔ̃ mɛ ké sɔkɔ. 64 Pè kó Liyel tyí wɛ́kíndenɔ noh ǹ
tyí nɩ? Pè se nɛ, pé pɩ sɔ̃́ ǹnɛ nɩ? Névye pól yuku yo nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ. 65 Pé
túkù yuku n sĩn n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè ǹ yah vike tũ, tɛ́ ǹnɛ n mɩkɩ n pɔ gbɛ̃nkukurinɔ́lɛ.
Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à yo pé syah, nɛ̂-á mɩ ǹnɛ. Ȁ kè sãh n pĩ. Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu
tɔ̃̀npɩbɩ Yesu tɛ̃ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.

Pyɛrɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

66 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ gbyɛ̂h sɔ̃̀, gbô táh sɔkɔ. Tɛ́ *sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
tɔ̃̀npɩ pi yɔ́ pɔ. 67 Wǎh Pyɛrɩ wɛ à mɛ nyàhlɛ n wnɛ, à à gbah yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ
tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Nasarɛti kwil Yesulɛ! 68 Ǹtɛ, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ́ nɛ, pé náh à pĩ, péwɔ
ńtɛ̃ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́. Wǎh yo sɛ̃́, à wil kyɩ yĩn kélé yah.
69 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ̀-á tɔ̃ kyɩ à wɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à tɔ̃ képah núkú ó yo pé
tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀nɛ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á! 70 Pyɛrɩ mɛ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Dǒ, névye nónó-á sɔ̃̀
mɛ nɛ́npɔ́, pépi tɔ̃ tyah n yo Pyɛrɩ tyí nɛ, yékɑ̂b náh n mɛ ké sɔkɔ. Wǎh n wil Kalile
sɔkɔ, no nɔ́pi sɔkɔ nɛ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. 71 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo pélpèl
nɛ, dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á pè n yo pé tyí, pé náh ǹnɛ n pnɛ gbógbó. 72 Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo kɛ
ní-òlɛ. Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ to kɔ̃ Yesu wɛy tyílɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kɩ
pópó n gbo kɛ nínɔ́, wǎh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pĩ. Képah tɛ̃
sɔkɔ, wǎh képah sõ, à tyah n gbo.

15

Pè Yesu tɛ̃ yuku Pilati tyí

1 Képah sɔkɔ, séngbɔ̃ púpúlɛ, *sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnìnɛ, pépi pól ye sɔ̃̀ pɩ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu yɔ̃̀tãmnɛ. Pépi wɛ̃
tuke mɔ Yesu tyí sɔkɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ *Pilati gbɔ̃̀ dahbɩ. 2 Pilati
mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɩ? Ȁ mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
3 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ mɛ lékàhlɛ à kɔ̃ tyi náhnáh sɔkɔ. 4 Képah
náh, Pilati mɛ tɔ̃ à piki yah nɛ, à kó tir yɔ́ yo n pi nɩ? Tyi nónó pól-á n yo n sah ǹ yõ,
à kó sè noh nɩ? 5 Ǹtɛ, à náh tɔ̃ vi mɔ. Képah Pilati yáh-ńsah tyɛ.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

6 Ye ye póllɛ, *Pakɩ syáh-à n syah, *Pilati ńkɛ̃nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ núkú yɔ́ fĩn mɔ,
nɛ̂ tyí-á nɔ tɔ́wû tyí. 7 Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ Pilati fĩ̂nnɛ gbɩ̃́ nɛ̃nɛ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, pè n ye Barabasilɛ, ànɛ̂ pé nolɛ. Pè sɔ̃̀ nɛ́kókè mɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ yahle sàhnɔ́lɛ
*Wromɛnɔ tyí yõ. 8 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû yuku kyɩ de Pilati fĩ̂nnɛ, à kyɩ tyah ǹnɛ n ni nɛ,
wǎh dar, tɛ́ tir nɛ̂nɛ n pɩ pé tyí Pakɩ syáhnɔ́ sɔkɔ, wǎh náh kè pɩ pé tyí. 9 Pilati mó yo
pé tyí nɛ, pè se nɛ, pé *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ fĩn mɔ nɩ? 10 Ȁ sɔ̃̀ kè pĩ nɛ ńkɛ̃, dyɔ yɔ́nɔ́-á
*sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ kɔ̃ pè Yesu dahbɩ péwɔ gbɔ̃̀. 11 Tɛ́ sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ nɛ, pè yo nɛ, à Barabasi wilki fĩn mɔ pé kɔ̃.
12 Pilati pè piki yah tɔ̃ ńtɔ̃ nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ dɩ̃́ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á pè n ye Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɩ?
13 Pè tɔ̃ gbo mɔ, tɛ́ mɛ yo: «Yé à syɩ *dahnɩ yõ!» 14 Pilati yo pé tyí nɛ, tyípékè nɛ̂ se
à pɩ nɩ? Pè tɔ̃ tɔ̃ gbo mɔ náhnáh ńkɛ̃, à syɩ dahnɩ yõ. 15 Képah sɔkɔ, Pilati Barabasi
fĩn mɔ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû nìvìlɛ n yah n kɔ̃, képah ye. Ȁ pè kɔ̃ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹnɛ
sràhsyíbí kɔ̃ nɛ, pè kyɩ à syɩ dahnɩ yõ.

Sràhsyîbî kɔ̃́lɛ Yesu ko

16 Képah tɛ̃nɛ, sràhsyíbí Yesu tɛ̃ yuku gbô nɩyɔ̃́ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tɛ̃-ǹsah, tɛ́ pé no pól ye tuke
mɔ. 17 Păh kɩ pɩ sɔ̃́, té kɩ kɔ̃́lɛ à wɛ n ko n pi, pè fwɔ̀mɔn syẫh pèpɛy yɔ́ mɔ à kɔ̃ tɛ́,
yɔ̃̀kɔ̃ pɩ pẫn yîlɛ, à dyɩ à kɔ̃ tɔ̃́rí yɔ̃́kúrí swɔ. 18 Tɛ́ tyah n yo ǹ tyí nɛ, páh n wɛkɩ ǹ
tyí, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃, 19 tɛ́ ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yɔ̃ sɔkɔ gbè-ńsĩnnɛ, tɛ́ n sĩn n mɔ n pɔ ǹ
yɔ̃. Pè gbètukunɔ di, à kɔ kwĩnki sétáh ǹ yah sɔkɔ. 20 Păh kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔn
syẫh mɛ̀ dɛ ǹ wil. Tɛ́ tɔ̃ ǹ flɔ tɔkɔ mɔ à kɔ̃. Képah náh, pè wil ǹnɛ kégbɔ́ sɔkɔ ǹ syɩ
yĩ́nnɛ *dahnɩ yɔ̃.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yɔ̃

21 Sirɛni nɛ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simolɛ, Alɛkisãdre ànɛ̂ Wurfu súlɛ. Légbĩ́nɛ, ǹmɔ sɔ̃̀
mɛ wil swã̃h, mɛ pɔ n sɔkɔ. Sràhsyíbí à kyĩ mɔ, à Yesu syɩ syɩ *dahnɩ mɛ̀ twah. 22 Pè
yuku Yesulɛ tyah yɔ́ sɔkɔ, ńyã̃h-á pè n ye «Kolkɔtalɛ», yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ. 23 Tɛ́ pè mɛ
syɩbɩ yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ dĩ̀vɛ̃ sɔkɔ à kɔ̃ nɛ, à wɔ, tɛ́ à yahle. 24 Képah náh, sràhsyíbí à syɩ
dahnɩ yɔ̃, tɛ́ mɛ ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi wɛ̃ tyí. 25 Păh à syɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, gbĩ mɛ pɔ̃́ntɔ̃kɩ
sɔkɔ. 26 Păh à syɩ yɔ̃ nɛ̂ yɔ̃, pè kè wã̃rkɩ syɩ ǹ yɔ̃̀tah sésár sɛ́nɔ́ yɔ̃ nɛ: «*Nsyifunɔ
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃». 27 Tɛ́ mɛ tɔ̃ kèlékɛ̃ névye nɛ́pĩ̂ nímí syɩ dahlɔ yɔ̃ ǹ gbɔ̀plɔ, ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ ànɛ̂
ǹ gbɛ̃yĩ̀nɛ̀ sɔ̃̀. [28 Képah sɔkɔ, nɛ̂-á yo sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ: «Pè à mɔ kɔ̃
tyípêl pípú sɔkɔ»*, kè ńtyĩ́nɔ pɩ sɛ̃́.]

29 Képah tɛ̃nɛ, wɛ̃kɔbɩ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ n sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɔ̃lɛ n kal, mɛ yo tũ ǹ tyí
nɛ, ɔ̃ɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ, páh kɩ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ, tɛ́ kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpĩ̀n tɔ̃́nì wrɔ́, 30 à
ǹ gblɔ̃̌y pwah n mɔ, à mɔ́ tiki dahnɩ yɔ̃! 31 Képah núkú-ó ye, *sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, wăh
névye túkù pwah mɔ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y pwah n mɔ! 32 Ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel-á nɛ, páh
kɩ nɛ tɛkɩ mɔ Yisrayɛl yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à tiki dahnɩ mɛ̀ yɔ̃! Páh kɩ képah wɛ, páh kɩ sɛ̃ ǹ yɔ̃.
Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yɔ̃ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, pépi tɔ mɛ ǹnɛ n gbyɔ.

Yesu kúnɔ́lɛ

33 Gbĩ̀ntɔ̃ pɔ̃́lɛ, lékẫh mɔ sétáh pól yɔ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ gbèkãm gbĩ́ tyí. 34 Gbèkãm
gbĩ́-á nɔ, Yesu kah de syi, tɛ́ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?»
Képah n yo nɛ: «Ńmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kû pɩ, tɛ́ á ń fin mɔ?» 35 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́
tɛ́ kè noh, pé túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, pè tɔkɔ noh, wăh mɛ *Yelilɛ n ye. 36 Képah sɔkɔ, pé
sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ to kyɩ sènsúkúrí tɔkɔ dahbɩ wilki yɔ̃̀yɔ̃̀kì ni sɔkɔ, à dyɩ gbey yɔ́ vyã̃h
tyí, à pɔ nɔ ǹ tyí nɛ, à wɔ, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, pé ye yah ǹkàh Yeli-á kɩ ńtyĩ́nɔ pɔ à tiki
mɔ n pi *dahnɩ mɛ̀ yɔ̃ nɩ? 37 Képah náh, Yesu mɛ de syi, tɛ́ pyɛ̌ ku. 38 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ
nɛ̂-á *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh dibi nínɔ́, kè tɔ, à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah, à pɔ syɩ sétáh tyí.
39 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ ǹ ku dùkù wɛ sɛ̃́, à nɛ: «Gbɩ yɔ̃, dɩ̃́
mɛ̀nɛ, Liyel pi ye ńtyĩ́nɔ sɔ̃̀ ǹnɛ.»

40 Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, mɛ n yah. Pépi wrɔ́ sɔkɔ Makadala kwil Mari, ànɛ̂
Mari nɛ̂-á Nsyakɩ pir ànɛ̂ Yose yṹnɛ, ànɛ̂ Salome sɔ̃̀ mɛ. 41 Pépi ye sɔ̃̀ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀lɛ
n pɩ Kalile sɔkɔ. Syɔ́ kwĩnki yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

Yesu yĩ́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

42 Păh Yesu ko mɔ sɔ̃́ nɛ̂ ńvĩ́nɛ, ké dèndal ye sɔ̃̀ pɩ *Nsyifunɔ *mɩ mɩ yòhlɛ. 43 Arimatɩ
kwil nɛ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Ǹmɔlɛ, Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛ pèpɛy yɔ́

* **15:28** 15.28 - Képah sɔ̃̀ yo Yesayi 53.12 sɔkɔ.

ye sɔ̏ ǹnɛ. Ǹmɔ tɔ sɔ̏ mɛ *Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́lɛ n syʋkʋ. Ǹmɔ ǹ nʋ syãh, à kyʋ Yesu lékó
ni *Pilati tyí nɛ, à ǹnɛ pé kɔ̃, pé kyʋ à yĩ. [44] Pilati-á noh nɛ, Yesu-á núkú ku tɛ, kè ǹ
yáh-ńsah tyɛ. À sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dɩ́ ye pɔ piki yah nɛ, ǹ kúnɔ́ di se mo nʋ? [45] Wǎh ké gbʋ
noh tɛ sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dɩ́ tyí, à mó wɛ̃kìlɛ Yosɛfu kɔ̃ nɛ, à kyʋ Yesu lékó tɔkɔ. [46] Képah
sɔkɔ, Yosɛfu kyʋ fwɔ̀pĩn dwe. À kyʋ Yesu lékó dɛ *dahnʋ yɔ̃, tɛ́ à plo fwɔ̀pĩn mɛ̀ sɔkɔ,
à dah mɔ diki sɔkɔ, nɛ̂-á tũ tɛkʋ sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ vike ké yah. [47] Légbɩ̃́nɛ,
Makadala Mari ànɛ̂ Yose yṹ Mari mó Yesu dáhnmɔ-ńsah yah pɔkɔ mɔ sah.

16

Yesu yuku wil diki sɔkɔ

[1] *Mʋ mʋ yòh-á sɔkɔ, Makadala Mari, ànɛ̂ Nsyakʋ yṹ Mari, ànɛ̂ Salome kyʋ làsèkwěl
dwe Yesu yɔ̃ mɔ mɔ tɛ̃nɛ. [2] Dimasyi sɔ̃́ séngbɔ̃ púsɔ́, gbĩ gbo gbɩ̃́nɛ, pè yuku diki yɔ̃.
[3] Syɔ́ nɔ́pi mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ̂ se kʋ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ yʋkʋ mɔ pé kɔ̃ nʋ? [4] Tɛ́ pǎh nɛ, pé
yah, pè dáhkì mɛ̀ wɛ pílntonɔlɛ diki yah sɔkɔ. [5] Pè de yuku diki sɔkɔ, tɛ́ kyʋ kètɛ̃npìkì
yɔ́ wɛ, à mɛ fwɔ̀mɔ̀npíkí mɔ kɔ̃ tɛ̃ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ. Tíkí pè kah tɛ̃. [6] Tɛ́ kètɛ̃npìkì mɛ̀ mɛ yo
pé tyí: «Yé káh tíkí pʋ! Nasarɛti Yesu ye yé n yah n kɔ̃, nɛ̂-á pè syʋ *dahnʋ yɔ̃. À yuku
wil diki sɔkɔ. À náh mɛ ásɔ̂. Yé pɔ yah ǹ sɛ̃-ńsahlɛ. [7] Yé kyʋ yo Pyɛrʋ ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́
tyí ńkɛ̃, wǎh mɛ pélɛ n syʋkʋ Kalile sɔkɔ, sɔ̃-á lésɔ̃ à kè yo sah pé tyí.» [8] Syɔ́ nɔ́pi-á
képah noh sɛ̃, pè wil diki, à to sɔkɔ wil syahrʋ sɔkɔ tíkí tɛ̃ tyí. Pè náh mɛ n yo n mɔ
nɛ tyí, tíkí kàhntɛ̃nɔ tɛ̃ tyí.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala Mari wɛ̃kʋ

[[9] Dimasyi sɔ̃́ séngbɔ̃ púsɔ́, Yesu yuku wil diki sɔkɔ. À ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala Mari
ǹgbò wɛ̃kʋ, wǎh lésɔ̃ *sétȁn kwǎrninɔ yĩni wilki pi nɛ̂ sɔkɔ. [10] Makadala Mari kyʋ kè
yo Yesu *tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí. À kyʋ pé wɛ kũ yèkwɔrʋ gbní sɔkɔ. [11] Pǎh noh, Mari n yo pé
tyí nɛ: «Yesu mɛ ǹ vilɛ! Ǹmɔ ye à wɛ!», pè náh sɛ̃ ǹ yɔ̃.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú népȋ nîmî wɛ̃kʋ

[12] Képah náh, Yesu *tɔ̏ sɑ̃́hpú népȋ nímí sɔ̏ mɛ kwílpír yɔ́ wɛ̃kì tɛ̃. Pǎh mɛ kénɛ
wɛ̃kì yɔ̃, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ pè wɛ̃kʋ dùkù yɔ́lɛ.* [13] Pè pé syʋ kyʋ ké yah yo pé no tɛ́lɔ́ tyí,
tɛ́ pépi tɔ náh tɔ̃ sɛ̃ pé yɔ̃.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú népȋ gbɔ̃núkú wɛ̃kʋ

[14] Sépi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú népȋ gbɔ̃núkú wɛ̃kʋ pé yɔ̃ke
yɔ̃ gbɩ̃́nɛ. À pé yahlɛ n yo pé níkí sékélkè, ànɛ̂ pé tir yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃ yĩnnɛ. Pǎh sɔ̃npʋ yahle
pé vi wɛ́pú yɔ̃ sɛ̃nɔ́lɛ pé kṹntɛnɔ náh. [15] Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yé kyʋ nìvìnì wɛy
sɑ̃́nnɛ n yah n yo n kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól tyí. [16] Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yɔ̃ tɛ́ *wèlnwȉlkȉnɔ́
wɛ, ǹmɔ kʋ pwah. Tɛ́ nɛ̂-à sɛ̃ ńkɛ̃nɛ ké yɔ̃, ǹmɔ kʋ wũ ké sɔkɔ. [17] Tɛ́ nónó-á sɛ̃ ké yɔ̃,
yé kʋ pè pĩ pé tyípínɔ́ sɔkɔ: Pè kʋ *sétȁnnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ ńmɔ yĩn yɔ̃, tɛ́
kʋ wɛlɔ snɔ́lɛ n wɛkʋ, [18] tɛ́ kʋ fɛ̃ wahy tɛ̃ pé gbɔ̏lɛ, tɛ́ kʋ fɛ̃ kwâh pèkè wɔ, tɛ́ kè náh tir
yɔ́ pʋ n pi pé sɔkɔ. Ànɛ̂ pàh pé gbȁn sah yámpú yɔ̃, pè kʋ dɛ.»
[19] Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Yesu-á yo tɛ sɛ̃, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyɔ̃, à kyʋ kɔ̃ tɛ̃ Liyel gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏. [20] Képah
náh, tɔ̏ sɑ̃́hpú mɛ kyʋ tyah nìvìnì wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Tɛ̃-ǹgbɛ̃ sɔ̏
mɛ pélɛ n yohnʋ mɔ kénɛ tɔ̏ sɔkɔ, mɛ gbȉl tyilɛ n pʋ, tyi nónó-á n wɛ̃kʋ nɛ gblɔ-á pé
wɛlɔlɛ.]

---

* **16:12** 16.12 - Képah ye yo dal mɔ Luki 24.13-35 sɔkɔ.

Likyi-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Likyi-á nɛ̂ yo ǹ sɛ́bɛ́y tyí yõ

1 Ǹ dɩ̃́ Tewofil, tyi nónó-á pɩ á wrɔ́, névye náhnáh tyah mɛ sélɛ n wãrkı. 2 Pè sè
wãrkı, sɔ̃́-á tàrfyɔ̀nɔ́ yo sélɛ á tyí, pépi nónó-á sɔ̃̀ wɛ sélɛ sé tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ
Liyel wɛy yópúlɛ. 3 Képah ye, ńmɔ tɔ mɛ tyi nɔ́pi níy tɛ̃ pallɛ, nónó-á pɩ, à tɔkɔ ké
tyah gbɩ̃́ tyí. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, ńmɔ tɔ sè wãrkı ǹ kɔ̃ sé wɛ̃kì yõ, sǎh pɩ syı wɛ̃ tyí sɔ̃́,
ń dɩ̃́ Tewofil. 4 Képah sɔkɔ, á kɩ pĩ nɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, gbı-á kélɛ.

Yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ pɔ Wɛ̀lnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́ tyí yo sah

5 Yerɔdı-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɛ̃nɛ Yude kwil yõ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè
n ye Nsakarılɛ. Sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm nónó-á sɔ̃̀ Abya tı̃̀nkı̀lɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀
ǹnɛ. Ǹ kyı Yelisabɛtı tɔlɛ sɔ̃̀, sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Arõ náh nɛy ye ǹnɛ. 6 Pé nímí
sɔ̃̀ mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah. Pè sɔ̃̀ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ póllɛ n pɩ, tɛ́ mɛ ǹ tyíyónè pól
tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́. 7 Ǹtɛ, pé nímí sɔ̃̀ dye tɛ, Yelisabɛtı náh sɔ̃̀ fɛ̃ pi wɛ n pi, képah ye pi náh sɔ̃̀ mɛ
pé tyí.
8 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Nsakarıpi tı̃̀nkı̀ tɔ̃̀ pɩ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel yah pélɛ. 9 Pǎh dar
tɛ́ sɑ̃́hntɔkɔnɔlɛ n pɩ sɔ̃́, kè sɔ̃̀ pɔ yĩnɛ ǹmɔlɛ. À sɔ̃̀ yĩnɛ à de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à
sèkukuri pãn pèpɛy sukɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah sɔkɔ. 10 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ
n ni kégbɔ́ sɔkɔ, wǎh wɔ̀kɔ̀lɛ n yɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. 11 Wǎh mɛ képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́
wil ǹ yah, tɛ́ mɛ yĩn tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. 12 Nsakarı-á à wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tíkí
à tɛ̃, ǹ lékɑ̃́m fɛ̃kı. 13 Ǹtɛ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ mè yo ǹ tyí: «Nsakarı, káh tíkí pɩ, á Liyel nínɔ́
ye tɛ̃. Á kyı Yelisabɛtı kɩ dɩ̃́npir dubi á tyí, tɛ́ á kɩ ǹ yĩn sah Nsyɔ̃nɛ. 14 Ǹ dúbínɔ́ kɩ pɩ
nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ áwɔ ànɛ̂ névye náhnáh tyí, 15 ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ pɔ́npınɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
yah. À náh dı̀vɛ̃ wɔ n pi, à náh tɔ̃ kònɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, tɛ́ kɩ mɛ yúkúnɔ́lɛ Liyel Mírkí
tǎhkìlɛ ǹ dúbí-ńkɛ̃́ gbɩ̃́ dùkùlɛ. 16 À kɩ pɔ Yisrayel névye náhnáh kɔ̃, pè kɩ pé syı pɔ
pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí. 17 À kɩ n kɔ Liyel yah Yeli pɩ dùkù ànɛ̂ ǹ tǎhkìlɛ ǹ sɔkɔ. À kɩ pɔ
súbí ànɛ̂ pé wɛ̃́npi wrɔ́ tɔ̃ sah, tɛ́ kɩ nòhnì-ǹkɛ̃́pú vi mɔ pɩ nòhnìpulɛ. À kɩ névye tɔ̃
sah vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɔ̃.»
18 Wǎh yo sɛ̃́, Nsakarı yo ǹ tyí nɛ, péwɔ ànɛ̂ pé kyılɛ, pé nímí-á dye tɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́,
sɔ̃ se pé kɩ fɛ̃ pĩ nɛ, gbı-á à yo nı? 19 Képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyí: «Kabrɛlı ye
ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yĩn Liyel yah, à ǹ tɔ̃̀lɛ n pɩ. À ń tɛkı mɔ nɛ, mé pɔ nìvìnì wɛy mè yo
á tyí. 20 Ǹtɛ yah, á náh sɛ̃ ń wɛlɔ yõ. Tɛ́, sè kɩ mó tɔ̃ pɔ n pɩ n tũ n pi sé gbɩ̃́ sɔkɔ.
Képah ye, á vyãh kɩ gbı tɛ̃, á náh tɔ̃ fɛ̃ n wɛkı n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ nɔ tyi nɔ́pi píntũ sɔ̃́ tyí.»
21 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Nsakarılɛ n syıkı. Tɛ́ ǹ kàhnmonɔlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
képah sɔ̃̀ mɛ pé gbɑ̃̀n du. 22 Ǹtɛ, Nsakarı-á pópó n wil, à náh mɛ fɛ̃ n yo n mɔ pé tyí.
Kǎh pɩ sɛ̃́, no pĩ nɛ, gbı̌l tir yɔ́-á wil ǹ yah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɑ̃̀n ólɛ
n pɩ n mɔ pé tyí, tɛ́ mɛ wɛkı kwlɔ.
23 Képah náh, ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ sèpı̃̀n-á pɔ tũ Liyel tyí, à ǹ syı yuku ǹ gbô. 24 Kénɛ sèpı̃̀n
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyı Yelisabɛtı kúrkì tɔkɔ, tɛ́ kè wɔ̃bı ńwɔ̃́lɔ́ kwlɔ́. À sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ:
25 «Yah, pèpɔrı nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel pɩ ń tyí yɔ̀. À ye ńtyɩ̃́nɔ yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ
núkúnúkú, à ń sen tɔkɔ to ń yõ névye yah.»

Yesu dúbînɔ́ tyí yónsàhnɔ́lɛ Mari tyí

26 Képah náh, ńwɔ̃̄lɔ́ kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Liyel tɔ̃ ǹ yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ Kabrɛlɩ tɔ̃ kwil
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ, Kalile sétáh yɔ̃. 27 Ȁ à tɔ̃ yɛ̃́ndyíkì yɔ́ tyí, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ
gbĩ́nɔ́lɛ Davidi náh nɛy Yosɛfu tyí. Yɛ̃́ndyíkì mè yĩn ye sɔ̃̀ Marilɛ. 28 Wǎh kyɩ, à de
yuku Mari tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí: «Mé wɛkɩ á tyí Mari. Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel mɛ pèpɔrɩ yɔ́ tɔ̃ sah
pɩ á tyí, à mɛ álɛ.»
29 Mari-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, ǹ gbɛ̃̀n du. Ȁ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ ǹ fɔkɔ nɛ, yɔ̃ nɛ̂ yɔ̃ se à pɔ
wɛkɩ mɔ pé tyí sɛ̃́ nɩ? 30 Képah sɔkɔ, yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyí: «Mari, pèpɔrɩ ye Liyel n pɩ
á tyí ǹ nìgbɛ̀kì sɔkɔ. Káh n yɛ kè pɩ tíkí tirlɛ á tyí. 31 Yah, á kɩ kúrkì tɔkɔ, kɩ dĩ́npir
yɔ́ dubi, tɛ́ kɩ ǹ yĩn sah Yesulɛ. 32 Ȁ kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ Liyel yah. Ȁ kɩ n ye yɔ̃̀tah Liyel
pilɛ. Tɛ́ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ à kɔ̃, à kɩ tɛ̃ kwil yɔ̃ ǹ náh nɛy Davidi sɔ̃́. 33 Ȁ kɩ n wũ n pi
Yisrayel kwil pól yɔ̃ gbĩ́mɛgbĩ́. Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí náh tyɛ yah n pi póllɛ.» 34 Wǎh yo sɛ̃́, Mari à
piki yah nɛ, ǹtɛ, pé náh se dĩ́ tyí pĩ. Sɔ̃̀ se kè kɩ pɩ, tɛ́ pé kɩ kúrkì tɔkɔ nɩ? 35 Yĩ̂nyɔ̃
tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí: «Liyel Mírkí kɩ tiki á yɔ̃, tɛ́ yɔ̃̀tah Liyel tǎhkì kɩ fɔkɔ tũ á yɔ̃ fob
sɔ̃́ mɔ. Képah ye, pi nɛ̂-á á kɩ n dubi n pi, à kɩ mɛ pèkè kɛ̃́nɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n ye Liyel
pilɛ. 36 Yah, á wɔ̀kɔ̀ nɛy Yelisabɛtɩ, nɛ̂ tyí-á no yo tũ nɛ, píkɑ̃́n sê-á ǹnɛ, à mɛ kúrkì
tɔkɔ ǹ dyèntɛnɔ náh, ké ńwɔ̃̄lɔ́ kénúkò-ò ye yɔ̀. Ȁ kɩ n dubi n pi dĩ́npirlɛ. 37 Ǻ náh
wɛ di, Liyel tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.» 38 Wǎh yo tɛ, Mari tɔ̃ ǹ syɩ yo ǹ tyí: «Ńmɔ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
Liyel tyí yɔ̃. Wáh yo sɔ̃́, Liyel kè pɩ sɛ̃́ ń tyí.» Képah náh, yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ ǹ syɩ sɔkɔ.

Mari kyínyahnɔlɛ Yelisabɛtɩ tyí

39 Kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, Mari yuku sɔkɔ súú ymɔ yɔ̃, Yude kwil yɔ́ sɔkɔ. 40 Ȁ kyɩ de
Nsakarɩ gbô, tɛ́ wɛkɩ mɔ Yelisabɛtɩ tyí. 41 Yelisabɛtɩ-á Mari wɛ́kínmɔnɔ noh, piri
núkú kah werke ǹ fɔkɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ mɛ yuku Liyel Mírkí tǎhkìlɛ,
42 tɛ́ yo ǹ tyí yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á sɔkɔ, à kal syɔ́ póllɛ. Ȁnɛ̂ sãm mɛ
mɔ́nɔ́lɛ á fɔkɔ táh piri tɔ sɔkɔ. 43 Nɛ́dúkú nɛ̂ mɛ ńmɔ tɛ̃ tɔlɛ, tɛ́ ń Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yṹ kɩ pɔ n
yah ń tyí? 44 Ǻ náh wɛ di, máh fyɔ̀ á wɛ́kínmɔnɔ noh ńyãh, nìvìnì tɛ̃ tyí, piri núkú
kah werke ń fɔkɔ sɔkɔ. 45 Nìvìnì mɛ á tyí, áwɔ nɛ̂-á sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂
yo, kǎh kɩ pɩ tũ.»

Liyel yĩn gbîlkînɔ́lɛ Mari tyí yìgbìnì sɔkɔ

46 Képah sɔkɔ, Mari nɛ:
«Ńmɔ mɛ ń nɩ dal mɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki,
47-48 Ń Pwáhnmɔ-ò Liyel fɛ̃ syi yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ.
Képah ye, ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ ǹ yĩnnɛ.
Ńmɔ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí yɔ̃, mɛ ń gblɔ̃́ynɛ n tiki n mɔ ǹ yah sɔkɔ.
Gbɩ yɔ̃, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, knɔ knɔ pól kɩ pɔ n yo n pi nɛ,
máh yèvɩnɩ wɛ.
49 Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel ye tyí-ǹgbnɔ pɩ ńmɔ tyí,
ǹ yĩn ye Kètɔ̀kɛ̃́ Liyellɛ.
50 Ǹ nìgbɛ̀kì kɩ mɛ tɔ̃nmɔnyukunɔlɛ knɔ knɔ pól yɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á ǹ yah tíkílɛ n
pɩ.
51 Ȁ ǹ gbɔ̃̀ tǎhkìlɛ tɔ̃̀ pɩ:
Gblɔ̃́y gbílkínɔ́ sɔ̃nɔ-á mɛ nónó sɔkɔ,
à pè karkɩ.
52 Ȁ yɔ̃̀tãm tiki mɔ pé tɔ̃́rí klɔ̌ yɔ̃,
tɛ́ gblɔ̃́y tíkínmɔpu dɔkɔ mɔ.

53 Á yõ yõ yîlɛ kwɛ́ndébé kɔ̃ yḯ̃,
tɛ́ tahbɩ fin mɔ pè sɔkɔ pé gbɑ̃̏n kúkɔ́lɛ.
54 Á Yisrayel névye yohnɩ mɔ,
pépi nónó-á mɛ ǹ tyɩ́ yõ.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ nìgbɛ̀kì pɩ́nɔ́lɛ,
55 à yuku Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tɑ̃n tɩ̃̏nnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, wǎh sɔ̃̏ ǹ vyɑ̃h kɔ̃ sɔ̃́ á súbí ǹgbò tɑ̃n tyɩ́.»
56 Képah sɔkɔ, Mari tẽ Yelisabɛtɩlɛ, à ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ pɩ. Képah náh, à ǹ syɩ sɔkɔ
ǹ tɩ̃̏nnɛ.

Wɛ̀lnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́lɛ

57 Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ dubi gbḯ̃-á pɔ nɔ, à dubi dḯ̃npirlɛ. 58 Ǹ tnɔ̂ tẽ̆pu, ànɛ̂ ǹ wɔ̀kɔ̀
tɑ̃n-á noh nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ ǹ tyɩ́, pè à tahlɩ pè ké nìvìnì pɩ. 59 Ǹ
dúbínɔ́ sèpɩ̃̏n kwǎrtɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, pè pɔ piri kɔ̃̏-ǹsah, tɛ́ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ sú yɩ̃n dyɩ́-ńsahlɛ
ǹ tyɩ́, nɛ̂-á Nsakarɩlɛ. 60 Ǹtɛ, ǹ yṹ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Ɔ̃̏ɔ̃, à kɩ n ye Nsyɔ̃nɛ.» 61 Pè mɛ
yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹgbǒ ǹ wɔ̀kɔ̀ nɛy yɔ́ ńtẽ yɩ̃n náh mɛ sɛ̃́ dɛ́. 62 Tɛ́ mɛ kwásí pɩ piri sú tyɩ́
nɛ, yɩ̃n nɛ̂ se à kɩ sah à kɔ̃ nɩ? 63 Képah sɔkɔ, à pè kɔ̃, pè sésár sɛ́nɔ́ yɔ́ tɔkɔ pɔ à kɔ̃, à
wɑ̃rkɩ mɔ ké yõ nɛ: «Nsyɔ̃ ye ǹ yɩ̃nnɛ.» Képah pé pól gbɑ̃̏n du. 64 Nɛ́npɔ́ swɔ, Nsakarɩ
nɛ́npɔ́rɩ́ dɛ mɔ, ǹ vyɑ̃h gbɩ́nɔ́ tyɛ, à tyah n wɛkɩ, à Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki. 65 Kǎh pɩ sɛ̃́,
tíkí de pé tnɔ̂ tẽ̆pu pól sɔkɔ, tɛ́ no sɔ̃̏ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yɑ̃h n kɔ̃ Yude ymɔ yõ kwlo
pól sɔkɔ. 66 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel sɔ̃̏ mɛ ǹnɛ. Képah ye, nónó pól-à sɔ̃̏ tyi nɔ́pi noh, pě sè
tẽ n sah pé nnɔ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, piri mɛ̀ se kɩ pɔ n pɩ n pi
nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ?

Liyel yɩ̃n gbɩ̂lkɩ̂nɔ́lɛ Nsakarɩ tyɩ́ yìgbìnì sɔkɔ

67 Képah sɔkɔ, piri sú Nsakarɩ Liyel Mɩ́rkí tǎhkì wɛ, tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ wɛlɔlɛ n syi
n yo nɛ:
68 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á Yisrayel Liyellɛ, ǹ yɩ̃n nɛ n gbilki,
ǹmɔ nɛ̂-á pɔ ǹ no yohnɩ mɔ, à pè wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ,
69 tɛ́ mɛ Pwáhnmɔ-ò tǎh wilki mɔ á kɔ̃,
à wil ǹ tɔ̃̏npɩ dḯ̃ Davidi náh tɑ̃n sɔkɔ.
70 Képah ye lésõ à ǹ tɛ̃ntɔ̃̏ syɩ́nyopu kɔ̃, pè yo sah di mónɔ́lɛ nɛ,
71 páh kɩ á syi pwah mɔ á pěltɑ̃n tyɩ́,
tɛ́ kɩ á wilki á dyɔ yɔ́pú gbɔ̃̏.
72 Á á súbí ǹgbò tɑ̃n nɩ gbɛ yḯ̃.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ yégbékè kwrɔ́nmɔnsàhnɔ́ tyɩ́lɛ pélɛ.
73 Á sɔ̃̏ ǹ wo á ǹgbò sú Abrahmɩ tyɩ́ nɛ,
74 páh kɩ á tẽ syi á pěltɑ̃n gbɔ̃̏,
á kɔ̃ á fɛ̃ tɔ̃̏lɛ n pɩ pé tyɩ́ tíkí kɛ̃́nɛ,
75 á mó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ yályál pé yah,
á min pól sɔkɔ.
76 Tɛ́ áwɔ tẽ wɔlɛ, ńmɔ pi, á kɩ pɔ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ,
kɩ ǹ wɑ̃̏l tɔ̃ n sah n pi.
Képah ye, pè kɩ álɛ n ye ‹Yɔ̃̏tah Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syɩ́nyo-òlɛ›.
77 Tɛ́ kɩ ǹ no kɔ̃ pè kɩ pwáhnmɔnɔ dùkù pĩ,
pé tyɩ́pêl yɔ̃nmɔnɔ gbɔ̃̏ yõ.
78 Ápi Liyel nìgbɛ̀kì, ànɛ̂ ǹ tɔ̃́nsàhnpɩnɔ gbɔ̃̏ yõ,

à kı kyòo mɔ á yõ kı wil yȋnyõ gbȋ́ sɔ̃ gbo,
79 kı pɔ kyòolɛ névye kõ, nónó-á mɛ kũ fɛ̃́ntȗ̃ tíkí sɔkɔ,
tɛ́ kı á yey vi mɔ yèvını wɛ̃kì yõ.»
80 Tɛ́ Nsyɔ̃ tɛ̃ wɔ sɔ̏ mɛ n kyǎ̃h, ànɛ̂ ǹ lékǻm mɛ n yıkı n mɔ n yuku. Ȁ sɔ̏ mɛ tɛ̃
gbɛ̃́nnı sɔkɔ pópó, à pɔ syı ǹ gblɔ̏y wɛ̃kínɔ́ gbȉyȉkì tyí Yisrayel névye yah.

2

Yesu tɛ̃́nwɛnɔ n wil ńyǎ̃h?

1 Kénɛ tyi pı gbȋ́nɛ, Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃ Wokusti kwní kõ nɛ, pè pé tɔ̃́rí mɛ́-ńtȃ̃n névye
pól yǎ̃h pé dan pĩ. 2 Kénɛ névye yǻhnɔ́ gben pɔ Krinisi wɛ Siri kwlo pól yah yétɛ̃nɛ.
3 Képah tɛ̃nɛ, no pól sɔ̏ mɛ pé yninɛ n wǎ̃rkı n pɔ pé súbí kwlo sɔkɔ. 4 Tɛ́ Yosɛfulɛ,
yɔ̏tɛ̃ dȋ́ Davidi náh nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ. Kǎh pı sɛ̃́, ǹ tɔ mó wil Nasarɛtı kwil, Kalile sétáh yõ,
à yuku Yude kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Betlɛmınɛ, yɔ̏tɛ̃ dȋ́ Davidi dúbí-ńsah. 5 Tɛ́ Yosɛfu
kyı Mari sɔ̏ mɛ kúrkȉlɛ, pǎh n yuku pé yni wǻrkí-ńsah gbȋ́ nɛ̂nɛ. 6 Pǎh kyı yĩni tɛ̃,
pè sɔ̏ mɛ sɛ̃́ nɛ́npɔ́, tɛ́ Mari dubi sɔ̃́ nɔ. 7 Képah sɔkɔ, pè tɛ̃-ǹsah yah kwlɔ nɛ́pân
twáh-ńsah, tɛ́ kyı tɛ̃ yípɛ̂y sɛ̃́-ńsah. Ȁ ǹ pígben dubi dȋ́npirlɛ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ, à
snɛkı mɔ yípɛ̂y yõ yõ dú yɔ́ sɔkɔ.

Yȋnyõ tɛ̃ntõnè wȉlnmɔnɔlɛ képyɛ́nfɛ̃bı yõ

8 Légbȋ́nɛ, Betlɛmı kwil gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, képyɛ́nfɛ̃bı yísyɔ́ sɔ̏ mɛ n sõ gbǎ̃n sɔkɔ, à pé
képyɛ́nìnɛ n syıkı. 9 Pè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ yȋnyõ tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ pɔ wil mɔ pé yõ. Nɛ́npɔ́ swɔ,
Liyel tɔ̃́rí núkú tyah pól piki pěrr pé yõ. Tíkí mɛ pè kah tɛ̃. 10 Yȋnyõ tɛ̃ntɔ̏ mɛ yo pé
tyí: «Yé káh tíkí pı! Kwil pól nìvì tir pèpɛy yɔ́ ye mé pɔ yó-ńsah yé tyí. 11 Piri yɔ́
mɛ dubi yé tyí kwɛy lékȃ̊hnɛ Davidi kwil sɔkɔ. Ǹmɔ ye TƐ̏ ŊGBƐNƐ pè n ye Kristalɛ,
Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ. Ǹmɔ ye tõ yé pwáhnmɔ-òlɛ. 12 Tɛ́ yáh nɛ pı sɔ̃́, tɛ́ à yah
n pĩ n pi, kè wɛ yɔ̀: Yáh kı kyı píyȋ́rí nɛ̂ wɛ plónɔ́lɛ flɔlɛ, tɛ́ mɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ yípɛ̂y
yõ yõ dú sɔkɔ, ǹmɔ ye.»
13 Nɛ́npɔ́ swɔ, yȋnyõ tɛ̃ntõnè yísyɔ́ wil kwĩnkilɛ yȋnyõ, à pɔ gben tɛ̃ nɔ, pè tyah Liyel
yĩnnɛ n gbilki yìgbìnì sɔkɔ, mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́:
14 «Liyel yĩn pı gblò yȋnyõ.
Ǹmɔ ye ǹ yèvınınɛ ǹ nìvì névye kõ sétáh yõ.»

Képyɛ́nfɛ̃bı kyínyahnɔlɛ Yesu pȋyȋ́rȋ tyí

15 Képah náh, yȋnyõ tɛ̃ntõnè-á pé syı sɔkɔ yȋnyõ, képyɛ́nfɛ̃bı nɔ́pi mó n yo wɛ̃ tyí
nɛ, pé no, pè yâwɔ pé kyı yah Betlɛmı. Tir nɛ̂-á pı nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̏ tõ pé tyí,
páh yĩnɛ pé kè wɛ. 16 Pǎh wɛkı wɛ̃ kõ sɛ̃́, pè pé kyǎ̃h yuku Betlɛmı. Pè píyȋ́rí mɛ̀ soh
kyı wɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ yípɛ̂y yõ yõ dú sɔkɔ, Mari ànɛ̂ Yosɛfulɛ ǹ gbɔ̀pɔ. 17 Pǎh à wɛ
sɛ̃́, yȋnyõ tɛ̃ntɔ̏-á tyi nónó pól yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, pè sè yǎ̃h pè syah. 18 Nónó pól-á
képyɛ́nfɛ̃bı wɛlɔ nɔ́pi noh, kè pé gbȁ̃n du. 19 Mari tɛ̃ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔlɛ
n sõ. 20 Képah náh, képyɛ́nfɛ̃bı pé syı. Yȋnyõ tɛ̃ntɔ̏-á sɔ̏ yo sɔ̃ pé tyí, kè mó ńtyȋ́nɔ pı
sɛ̃́. Képah ye, pǎh tyi nónó pól noh tɛ́ tyi nónó pól wɛ, sépi pè kõ pè Liyel yĩnnɛ n
gbilki, ǹ pal tyílɛ n yǎ̃h n yuku wɛ̃kì yah.
21 Képah náh, piri dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, ǹ kõ gbȋ́ nɔ. Pè mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ,
sɔ̃-á sɔ̏ yȋnyõ tɛ̃ntɔ̏ yo sah kélɛ ǹ kúrkȉ tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ gbȋ́nɛ.

Yesu dáhbínɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀

22 Képah sɔkɔ, sédám pɛ̀kì kṹnɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ kè pɩ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á kè yo sɔ̃́, ké
sèpĩ̀n-á tũ, Yosɛfu ànɛ̂ Mari Yesu tɛ̃ yuku Yerusalɛmɩ, à kyɩ ǹnɛ Liyel gbɔ̃̀ dahbɩ. 23 Kè
ye mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pye gbro dĩ́npì pól-á
yĩnɛ pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbɔ̃̀ dahbɩ. 24 Ànɛ̂ tõ ǹkànpĩ̀nnɔ́ nínɔ́lɛ, pɛ̀kì ànɛ̂ yṹkìlɛ Liyel
kõ sárkálɛ, képah náh pɩ, kèpíkípíkínɔ nínɔ́lɛ, sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.

25 Tɛ́ légbĩ́nɛ, dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pè n ye Simeyɔ̃lɛ. À sɔ̃̀ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel
yah, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yõ. À sɔ̃̀ mɛ Yisrayel pwáhnmɔ-ò pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ, tɛ́ Liyel Mírkí
sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ, 26 tɛ́ kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, à náh n ku n pi, nɛ́ à náh Krista wɛ yĩ́nɛ, nɛ̂-á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel kɩ tɛkɩ mɔ n pi. 27 Képah sɔkɔ, Liyel Mírkí ǹ yah tɛ̃ yuku Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ. Tɛ́ Yesu dúbípú sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃ pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ píntũ yĩnnɛ ǹ tyí, kǎh yo
sah sɔ̃́. 28 Képah tɛ̃́nɛ, Simeyɔ̃ mɛ piri mè tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀, tɛ́ Liyel yĩnnɛ n gbilki, mɛ yo tũ
nɛ:

29-31 «Ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, mé pwáhnmɔ-ò wɛ ń yĩ́nɛ,
wáh nɛ̂ kõ kèkõyɔ̃́ névye pól yĩ́ yah.
Képah ye, á kɩ fɛ̃ á tɔ̃̀npɩ min syi núkúnúkú
à kõ à nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á á wɛy kè yo.
32 Pwáhnmɔ-ò kɩ pɩ kyòolɛ kwlo kwlo névye tyí, kɩ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ,
tɛ́ kɩ pɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ áwɔ no Yisrayel tãn tyí.»

33 Kǎh pɩ sɛ̃́, tyi nónó-á à yo Yesu tyí sɔkɔ, sè pɩ gbɛ̃̀ndùnìnɛ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tyí.
34 Képah sɔkɔ, Simeyɔ̃ mɛ sãm mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ yṹ Mari tyí nɛ: «Yah, piri mè
mɛ Yisrayel névye náhnáh syíkínmɔnɔ ànɛ̂ pé náhnáh yílkínsàhnɔ́ yĩnnɛ, ànɛ̂ yékɑ̃̂b
dénɔ́ yõlɛ. 35 Kǎh pɩ sɛ̃́, névye náhnáh fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ kɩ wilki mɔ kwèyy. Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ,
á kɩ yèvyãhrɩ pɩ, á kɩ nɛ pè sɔ̃́ mɛ á nɩlɛ n sukɛ nyàhlɛ.»

Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syînyo-ò pi An-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

36 Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Annɛ. Fanuwel písê ye sɔ̃̀, nɛ̂-á Asɛrɩ
yìkì nɛynɛ. Ǹ yah sɔ̃̀ wah náhnáh. Ǹ sépíl gbĩ́nɛ, wǎh de pɛ tyí, ǹ pɛ yah kwlɔ ké ye
kwǎrní-ò sɔkɔ. 37 À mɛ tɛ̃ pɛ́kúsèlɛ, à pɔ nɔ ye tíkíyɛ̃́h pɔ́ ńyɑ̃́h tyí. À náh sɔ̃̀ mɛ n gbɛ
n mɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki gbĩ́mɛgbĩ́, ké lékɑ̃̂h ké gbĩ̀ntɔ̃, níkì
tɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ nírí sɔkɔ. 38 Ǹmɔ tɔ mɛ de kyɩ yĩnɛ Yesu ànɛ̂ ǹ dúbípúlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ. À tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ pwáhnmɔnɔ
syɩkɩ tɛ̃, à mɛ piri tyílɛ n yãh pé pól tyí.

39 Yesu dúbípú-á Liyel tyi sàhnɔ́ pɩ tũ tɛ, képah náh, pè pé syɩ sɔkɔ Kalile sétáh yõ,
pé kwil Nasarɛtɩ sɔkɔ. 40 Tɛ́ piri wɔ mó mɛ n kyãh, mɛ tǎhkìlɛ n wɛ. Lékɑ̃́m ǹgbɛ̃ sɔ̃̀
mɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ nɩlɛ n gbɛ.

Yesu wṹnɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃, ǹ ye gbãmnî-ò sɔkɔ

41 Ye ye póllɛ, Yesu dúbípú ńkɛ̃́nɛ nɛ n kyɩ n pɔ Yerusalɛmɩ, Pakɩ syáh sɔkɔ. 42 Tɛ́
Yesu-á pɔ nɔ ye gbɔ̃ninɔ́lɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ dúbípú dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, Nsyifunɔ-
á sɔ̃̀ kélɛ n pɩ sɔ̃́. 43 Syáh-á pɔ tyɛ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, pè pé syɩ sɔkɔ, tɛ́ pé pídĩ́ Yesu mɛ wũ
Yerusalɛmɩ, ǹ dúbípú pĩ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ. 44 Pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, wǎh mɛ ànɛ̂ pé no wɛ̃kɔbɩ
yísyɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè gbĩ̀yĩ̀kì núkú kɔ́lɔ́ kɔ, tɛ́ pyě tyah ǹnɛ n yah n kõ pé wɔ̀kɔ̀ tãn
ànɛ̂ pé nɛ́pĩ́nɔ́ wrɔ́. 45 Ǹtɛ, pè náh à wɛ. Pǎh à yah kwlɔ sɛ̃́, pè pé syɩ à yah kõ yuku

Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 46 Ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̋lɛ, pè pyě kyɩ à wɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀
sɔkɔ. Ȁ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú wrɔ́, mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ pélɛ n
piki n yah tyilɛ.

47 Nónó pól-á sȍ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, ǹ lékɑ̋m ànɛ̂ ǹ tyi yah yónɔ́ dùkù pé gbȁn du.
48 Ǹ dúbípú-á à wɛ sɛ̃́, kè pépi tɔ gbȁn kah du. Ǹ yṹ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé píɗ́ĩ, sɔ̃́ se pɩ,
tɛ́ à pɩ sɛ̃́ pé tyí nɩ? Ȁ yah, péwɔ ànɛ̂ ǹ sú yáh-ńsah-á tyɛ kègbɩlɛ ǹ yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ.
49 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí: «Sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yé ńnɛ n yah n kɔ̃? Yé náh pĩ nɛ, máh yĩnɛ mé nɛ n
mɛ ń sú tyah sɔkɔ di?» 50 Ǹtɛ, pè náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ.

51 Képah náh, à mɛ yuku pélɛ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ pé
tyí. Ǹ yṹ wɔ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔ. 52 Tɛ́ Yesu sȍ mɛ n kyãh ǹ gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ
lékɑ̋m mɛ n yɩkɩ n mɔ n yuku. Tɛ́ wãn tɔ mɛ mɔ ǹ nìgbɛ̀kɩ̀ yɔ̃ Liyel ànɛ̂ névye tyí.

3

Wɛ̀lnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ Liyel wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Tibɛrɩ-á sȍ mɛ Wromɛnɔ yȍtɛ̃̀nɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ yȍtɔ̃rí ye gbɔ̃nkwlɔ́-ò pɔ Pɔ̃se Pilatɩ
wɛ Yude kwil yah yétɛ̃̀nɛ. Tɛ́ Yerɔdɩ wɔ mó mɛ Kalile kwil yȍtɛ̃̀nɛ. Ǹ gbɛ̃ ɗĩ́ Filipi mɛ
Yitiri ànɛ̂ Trakoniti yɔ̃. Tɛ́ Lisanyasɩ wɔ mɛ Abilɛnɩ yɔ̃. 2 Tɛ́ An ànɛ̂ Kayifi ye sȍ sárká
wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔlɛ. Légbɩ̃́nɛ, Nsakarɩ píɗĩ́ Nsyɔ̃ Liyel yónmɔnɔ noh gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
3 Kăh pɩ sɛ̃́, à kyɩ Yurdɛ̃ yɔ gbɔ̀plɔ tȁntȁn pól kɔ kɔ̃, mɛ n yo pé tyí nɛ, pè Liyel wɛ̃̀kɩ̀
tɛ̃, pè mó wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, pé tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. 4 Kăh pɩ sɔ̃́, sɛ̃ ye
ńtyɩ̃́nɔ sȍ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi wãrkɩ sah kélɛ nɛ ńkɛ̃́:

«Ǹnî yɔ́ yɩ̃́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ tɔ̃ sah.
Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtȃn pɩ tómtóm.
5 Ymɔ wrɔ́nɔ pól kɩ yĩ.
Kènpni ànɛ̂ ymɔ pól kɩ tirki pɩ támm.
Syɔ̃-ǹtȁn knɛ̌nɩ̀ kɩ pɩ tómtóm,
tɛ́ wɛ̃̀túkúnȉ kɩ tɔrɩ.
6 Képah sɔkɔ, no pól kɩ Liyel nɛy pwáhnmɔnɔ wɛ yɩ̃́nɛ.›»

7 Nɛ́kwɩ̃́nkí nónó-á sȍ n pɔ n pɔ Nsyɔ̃ tyí à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki, à sȍ mɛ n yo pé
tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ, păh kɩ fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyȁhnɩ̀
yah, nɛ̂-á n pi nɩ? 8 Ńkɛ̃́, pè tyípéplɔlɛ n pɩ nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ, păh Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃.
Tɛ́, pè káh pé gbȍ sah Abrahmɩ yɔ̃ nɛ̂-á pé súlɛ. Páh kélɛ n yo pé tyí, Liyel-á kɩ fɛ̃
dyêh nɔ́pi vi mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ. 9 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ
sé sémɩ̂n sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-á n syí-ńkɛ̃́nɛ pye pèplɔlɛ, kăh kɩ ko dah mɔ nyàh sɔkɔ.

10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, tɔ́wû Nsyɔ̃́nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé pɩ nɩ? 11 Ȁ mó
yo pé tyí nɛ, fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ núkúlɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹkȃn nɛy kɔ̃. Tɛ́ yɔ̃ke-à mɛ
nɛ̂ tyí, tɛ̃ yĩ kwɛ́ndé kɔ̃.

12 Mɔ́rí syípú yísyɔ́ tɔ pɔ Nsyɔ̃ tyí nɛ, à pé wel wilki, tɛ́ à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò ɗĩ́,
ńkɛ̃́ sɔ̃́ se pépi yĩnɛ pé pɩ nɩ? 13 Ȁ mó yo pé tyí nɛ, păh yȉn nɛ̂ yo pé tyí, pè káh nɛ n
dohnɩ n syi ké yɔ̃.

14 Képah sɔkɔ, sràsyíbí tɔ pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃́, tɛ́ pépi-á dò, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ? Ȁ mɛ
yo pé tyí nɛ, pè káh nɛy wore ǹ gbȍ kwâh tɛ̃ syi tăhkɩ̀ sɔkɔ. Pè káh mó tɔ̃ nɛy gbȍ
kwâh syi yɩ̃́nvȉ sɔkɔ. Ńkɛ̃́, pè yɛ pé tȍ pínɔ́ wɛ́nɔ́ pé yɩ̃́nɛ n yuku.

15 Képah sɔkɔ, no pól-á sɔ̃̀ mɛ pwáhnmɔ-ò syíkínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, pè sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n
piki n yah nɛ, tɛ́ Nsyɔ̃ káh kɩ nɛ̂ Kristalɛ dɛ́? 16 Képah tɛ̃̀nɛ, à pé pól syah nɛ: «Ńmɔ
tɛ̃ wɔ ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á n pi, ǹmɔ tɛ̃́nwɛnɔ kal ńmɔ tyílɛ. Mé náh
yĩ̀nɛ ǹ lékyêh mnɔ ńtɛ̃ wàhnmɔnɔlɛ. Tɛ̃ wɔ kɩ pɔ yé wel wilki Liyel Mírkí ànɛ̂ nyàh
sɔkɔ. 17 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwâh mɛ ǹ gbɔ̃̀. Á kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, ǹ sèmukɔ fwo kɩ kwel
mɔ ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ sé yésyî wɔlɛ, à kɩ sépi sukɛ ní-ńkɛ̃́ nyàh sɔkɔ.» 18 Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ
n syɔ̃ sɛ̃́nknɔ vĩ̀nmɔ mɔ kwɔ́nɔ́ duke náhnáh sɔkɔ, à nìvìnì wɛy sɛ̃́nnɛ n yo n kɔ̃ no
tyí.

19 Á wil képah sɔkɔ, à tɔ̃ lékàhlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ kɔ̃, ǹ yṹnpi kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃́nsyinɔ,
ànɛ̂ ǹ tyítúkúnì náhnáh pínɔ́ tyí sɔkɔ. 20 Tɛ́ Yerɔdɩ náh yĩn sépi tyí, à tɔ̃ Nsyɔ̃ tɛ̃ dah
mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ náhlɛ.

Yesu wèlnwìlkìnɔ́lɛ

21 Tɛ́ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki gbĩ́ nɛ̂nɛ, wăh névye pól wel wilki tɛ, Yesu
tɔ pɔ à kɔ̃, à à wel wilki. Yesu-á wil ni sɔkɔ tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ, à mɛ yĩ̂nyɔ̃ wɛ kè yɩkɩ
mɔ. 22 Tɛ́ Liyel Mírkí pɔ tiki ǹ yɔ̃ wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kèpíkípíkí kètɔ̀lɛ. Képah tɛ̃ sɔkɔ,
yĩ́npɔ̃́ yɔ́ n wil líyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Áwɔ ye ń nìdɛ̀ Pi núkúnínɛ. Á tyí nɔ yĩ̃́ ń tyí
kègbɩlɛ.»

Yesu náh tãnnɛ

23 Yesu-á ǹ tɔ̃̀ tyah gbĩ́ nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ ye yɔ̃gbãm kénkɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ névye tɛ̃ wɔ sɔ̃̀
mɛ n sɔ̃ nɛ, Yosɛfu pídĩ́-á ǹnɛ, Yosɛfu nɛ̂-á sɔ̃̀ Yeli pídĩ́nɛ. 24 Tɛ́ Yelilɛ, Matata pídĩ́
ye. Matatalɛ, Levi pídĩ́ ye. Levilɛ, Mɛlkɩ pídĩ́ ye. Mɛlkɩlɛ, Yanayi pídĩ́ ye. Yanayilɛ,
Yosɛfu pídĩ́ ye. 25 Yosɛfulɛ, Matatyasɩ pídĩ́ ye. Matatyasɩlɛ, Amɔsɩ pídĩ́ ye. Amɔsɩlɛ,
Nawumi pídĩ́ ye. Nawuminɛ, Yesli pídĩ́ ye. Yeslilɛ, Nakayi pídĩ́ ye. 26 Nakayilɛ, Matɩ
pídĩ́ ye. Matɩlɛ, Matatyasɩ pídĩ́ ye. Matatyasɩlɛ, Semeyin pídĩ́ ye. Semeyinnɛ, Yosɛsyɩ
pídĩ́ ye. Yosɛsyɩlɛ, Yoda pídĩ́ ye. 27 Yodalɛ, Nswana pídĩ́ ye. Nswanalɛ, Yresa pídĩ́
ye. Yresalɛ, Yorobabɛlɩ pídĩ́ ye. Yorobabɛlɩlɛ, Salatyɛlɩ pídĩ́ ye. Salatyɛlɩlɛ, Neri pídĩ́
ye. 28 Nerilɛ, Mɛlkɩ pídĩ́ ye. Mɛlkɩlɛ, Adi pídĩ́ ye. Adilɛ, Kosamɩ pídĩ́ ye. Kosamɩnɛ,
Yelemadamɩ pídĩ́ ye. Yelemadamɩnɛ, Yɛrɩ pídĩ́ ye. 29 Yɛrɩlɛ, Yesu pídĩ́ ye. Yesulɛ,
Yeliyesɛrɩ pídĩ́ ye. Yeliyesɛrɩlɛ, Yorimi pídĩ́ ye. Yoriminɛ, Matata pídĩ́ ye. Matatalɛ,
Levi pídĩ́ ye. 30 Levilɛ, Simeyɔ̃ pídĩ́ ye. Simeyɔ̃lɛ, Yuda pídĩ́ ye. Yudalɛ, Yosɛfu pídĩ́
ye. Yosɛfulɛ, Yonamɩ pídĩ́ ye. Yonamɩnɛ, Yelyakimi pídĩ́ ye. 31 Yelyakiminɛ, Meleya
pídĩ́ ye. Meleyalɛ, Mɛna pídĩ́ ye. Mɛnalɛ, Matata pídĩ́ ye. Matatalɛ, Natãn pídĩ́ ye.
Natãnnɛ, Davidi pídĩ́ ye. 32 Davidilɛ, Yese pídĩ́ ye. Yeselɛ, Wobɛdɩ pídĩ́ ye. Wobɛdɩlɛ,
Bowasɩ pídĩ́ ye. Bowasɩlɛ, Sala pídĩ́ ye. Salalɛ, Nasɔnɩ pídĩ́ ye. 33 Nasɔnɩnɛ, Aminadab
pídĩ́ ye. Aminadablɛ, Adimini pídĩ́ ye. Adimininɛ, Arnɩ pídĩ́ ye. Arnɩnɛ, Yesrɔmɩ
pídĩ́ ye. Yesrɔmɩnɛ, Farɛsɩ pídĩ́ ye. Farɛsɩlɛ, Yuda pídĩ́ ye. 34 Yudalɛ Yakɔbɩ pídĩ́
ye. Yakɔbɩlɛ, Yisakɩ pídĩ́ ye. Yisakɩlɛ, Abrahmɩ pídĩ́ ye. Abrahmɩnɛ, Tara pídĩ́ ye.
Taralɛ, Nakɔrɩ pídĩ́ ye. 35 Nakɔrɩlɛ, Seruki pídĩ́ ye. Serukilɛ, Wrako pídĩ́ ye. Wrakolɛ,
Falɛkɩ pídĩ́ ye. Falɛkɩlɛ, Yebɛrɩ pídĩ́ ye. Yebɛrɩlɛ, Sala pídĩ́ ye. 36 Salalɛ, Kayinamɩ
pídĩ́ ye. Kayinamɩnɛ, Arfasadɩ pídĩ́ ye. Arfasadɩlɛ, Sɛmɩ pídĩ́ ye. Sɛmɩnɛ, Nowe pídĩ́
ye. Nowelɛ, Lamɛkɩ pídĩ́ ye. 37 Lamɛkɩlɛ, Matisala pídĩ́ ye. Matisalalɛ, Yenɔkɩ pídĩ́ ye.
Yenɔkɩlɛ, Yarɛdɩ pídĩ́ ye. Yarɛdɩlɛ, Maleleyel pídĩ́ ye. Maleleyellɛ, Kayinamɩ pídĩ́ ye.

[38] Kayinamɩnɛ, Yenɔsɩ píďí ye. Yenɔsɩlɛ, Sɛtɩ píďí ye. Sɛtɩlɛ, Adama píďí ye. Adama
wɔlɛ, Liyel píďí ye.

4

Yesu mɔ́nyahnɔlɛ

[1] Yesu-á yuku Liyel Mírkí tăhkɩ̀lɛ, à ǹ syɩ yal Yurdɛ̃ yɔ tnô. Tɛ́ Liyel Mírkí à tɛ̃ yuku
gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. [2] À sèpȉn tikiníní pɩ nɛ́npɔ́ níkȉ tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sétȁn yȍtɛ̃ à
mɔ yah. Tɛ́ sèpȉn nɔ́pi-á pɔ tũ, kwɛkɩ mɛ à tɛ̃. [3] Kăh pɩ sɛ̃, sétȁn yȍtɛ̃ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel Pilɛ, à yo dáhkɩ̀ mɛ̀ tyí, kè vi n mɔ n pɩ yõkelɛ. [4] Yesu mó yo ǹ
tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Névi náh ǹ min pɩ n pi yõke
ólɛ.›»*

[5] Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃ à tɛ̃ dɔkɔ léyy, à kyɩ à wɛ̃kɩ kèkõyɔ̋ tɔ̃rí póllɛ sɛ́yy ǹsɔ̃, [6] tɛ́
yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ à kɔ̃ n pi sépi pól yȍtɔ̃rí, ànɛ̂ sé tahrɩlɛ. Sépi pól-á péwɔ gbȍ
dahbɩ. Képah-á, nɛ̂-à pé dyɔ, páh kɩ sélɛ ǹmɔ kɔ̃. [7] Ǹkɛ̃, wàh kɩ fɛ̃ syi ǹ gbètukunɔ di
pé yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃. [8] Képah sɔkɔ, à mó yo sétȁn yȍtɛ̃ tyí nɛ: «Kè
mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Á kɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ó núkúnínɛ n gbilki,
tɛ́ kɩ n sah ǹmɔ ó tyí yõ.›»†

[9] Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃ tõ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, à kyɩ à sah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yȍtah,
tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel pilɛ, à yɔkɔ tiki sétáh. [10] Kăh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, Liyel-á kɩ ǹ yȋ̃nyõ tɛ̃ntõnè kɔ̃, sè kɩ ǹnɛ n kyɔmɩ, [11] ànɛ̂ tõ, săh
kɩ à swah syi sé gbȁn sɔkɔ. Dáhkɩ̀ náh ǹ gbáhkɩ̀ pɩ yɔ n pi.‡ [12] Képah tɛ̃ sɔkɔ, à mɛ
yo sétȁn yȍtɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n
mɔ n yah!›»§

[13] Kénɛ mɔ́nyahnɔ nɔ́pi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sétȁn yȍtɛ̃ yal à gbɛ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ à
syɩkɩ tɛ̃ náh tȉnnɛ.

[14] Képah náh, Yesu ǹ syɩ yuku Kalile sétáh yõ Liyel Mírkí tăhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ yȋn
sȍ mɛ wil nɛ́npɔ́ kwlo pól sɔkɔ. [15] À sȍ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel ní-ńtȃn vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́
no pól mɛ ǹnɛ n gbilki.

Nasarɛtɩ tãn Yesu yáhlenɔlɛ

[16] Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu pɔ Nasarɛtɩ sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sȍ à kyãh. Mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ, à
mɛ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wăh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sɔ̃, tɛ́ mɛ yuku nɛ, pé Liyel wɛy
kar. [17] Képah sɔkɔ, pè Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y tɔkɔ à kɔ̃, à syi yɩkɩ mɔ fȋ yɔ́
sɔkɔ, ńyãh-á kè mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ nɛ ńkɛ̃:
[18] «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ń yah wilki,
à ǹ Mírkí mɔ ń sɔkɔ nɛ,
mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̋n yo yãm tãn tyí.
À ń tɛkɩ mɔ yɔ̃bɩ yɔ̃rɩ sɔkɔ wȉlnɔ́ tyí yo yȋnnɛ pé tyí,
ànɛ̂ yȋ́tũbi yȋ́ yíkínmɔnɔ tyí yo yȋnnɛ,
ànɛ̂ yèvyãhrɩ tɛ̃ yõ yȋnnɛ névye yõ, nónó-á mɛ fɔ̋hnɔ́ sɔkɔ,
[19] ànɛ̂ ǹmɔ pèpɔrɩ pɔ yi tyí yo yȋnnɛ.»*

---

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 8.3 sɔkɔ. † **4:8** 4.8 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.13. ‡ **4:11** 4.10-11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 91.11-12 sɔkɔ. § **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.16 sɔkɔ. * **4:19** 4.18-19 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 61.1-2 sɔkɔ.

20 Képah náh, Yesu sɛ́bɛ́y yah vike, tɛ́ kélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ kyɔ̀mì-ò kɔ̃, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃. Tɛ́ nónó-á
sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n yah díkí díkí. 21 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à tyah
n yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy fɩ̃́ nɛ̂ tyi-á yé noh, sè pɩ tũ kwɛynɛ yé tyí.»
22 Kǎh pɩ sɛ̃, no pól sɔ̃̀ mɛ Yesu yɩ̃́ngbílɛ n yo. Tɛ́ ǹ wɛlɔ pèplɔ wɛ́kínɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé
gbɔ̃̀n du, pè mɛ yo tũ nɛ, ǹmɔ kó Yosɛfu píɗɩ̃́nɛ nɩ? 23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ,
páh pɩ̃ nɛ, pǎh kɩ sèmɩ̀rkɩ̀ mɩ n pi, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃, sènpɩ̀tɛ̃, à ǹ gblɔ̌y dɛ mɔ kɛ̀! Pǎh
kɩ tɔ̃ n yo n pi pé tyí nɛ, páh tyi nónó pól pɩ Kapɛrnayumi sɔkɔ, páh sè noh. Tɛ́ pé tɔ̃
sé dùkù pɩ pé sú kwil sɔkɔ kɛ̀.
24 Á tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: pè náh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ. 25 Kègbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Yeli mɛ gbɩ̃́nɛ, pũ̀-á lésõ to pópó, à pɔ syɩ ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò tyí, tɛ́
kwɛ́npékè yɔ́ mɛ de kwil pól sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pɛ́kúsyɔ náhnáh sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sɔkɔ.
26 Ǹtɛ, Liyel náh Yeli tɛkɩ mɔ pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tyí ye à tɛkɩ mɔ
ǹnɛ, Sarɛpɩta kwil, Sidõ sétáh yɔ̃.† 27 Ánɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yelise mɛ gbɩ̃́nɛ, tótãm
náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh dɛ́nmɔnɔ wɛ, à wil Siri sétáh
tótɛ̃ ɗɩ̃́ Nama tyí sɔkɔ.»‡
28 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pé fɔkɔ vyãh wɛlɔ nɔ́pi
nóhnɔ́ tɛ̃ tyí. 29 Pè mɛ yuku Yesu tɛ̃ yɔrɩ wil kwil sɔkɔ, à dɔkɔ yuku ǹnɛ yɔ̃lɩ yɔ̃̀tah, pé
kwil-á sɔ̃̀ mɛ mɔ́nɔ́lɛ nɛ̂ yɔ̃, tɛ́ nɛ, pé à tu wilki mɔ. 30 Tɛ́ à núkú wil pé wrɔ́, à sɔkɔ.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɔ̃̀n yɔ̃

31 Képah náh, Yesu kyɩ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yɔ̃, tɛ́ mɛ névyelɛ n
kwɔ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ. 32 Ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí wɛynɛ. Képah ye ǹ névye kwɔ
dùkù kɔ̃, kè no pól gbɔ̃̀n du. 33 Tɛ́ lésõlɛ, kè pɔ yɩ̃nɛ, ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, sétõlɛ ǹ sɔkɔ. Dǒ, à de syi firr yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, 34 wéèè, Nasarɛtɩ Yesu, kwâh
nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ? Á se pɔ pépi tyí yíkí-ńsah nɩ? Páh ǹnɛ n pnɛ, nɛ́dúkú
nɛ̂-á ǹnɛ: Ǹmɔ-á Liyel tɛkɩ mɔ yályál. 35 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu dírí kɔ̃ sétõ mè yɔ̃ nɛ:
«Á vyãh vike, ǹ tɛ́ n wil ɗɩ̃́ mè sɔkɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, sétõ núkú ɗɩ̃́ mè tɔkɔ min névye
nɩyɔ̃́, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ, à náh dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ à nɔ. 36 Kǎh pɩ sɛ̃, kè pɩ gbɛ̃̀ndùǹ ǹgbɛ̃nɛ no
pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy dùkù nɛ̂ se à n wɛ̃kɩ sɛ̃ nɩ? Á tɛ̃ wɛ sétɔ̃̀nnɛ n
kyɩ̃ n mɔ tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, sè n wil névye sɔkɔ. 37 Sépinɔ́-á pɩ sɛ̃, Yesu yɩ̃́ngbí
tyah n yo nɛ́npɔ́ sétáh pól yɔ̃.

Névye náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

38 Wǎh yal Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à sɔkɔ Simɔ gbô. Tɛ́ Simɔ dɛ́y sê sɔ̃̀ mɛ n kwlɔ
wílvyɑ̃́hnìnɛ képékèyɔ̂. Pè mɛ kè yah kɔ̃ Yesu tyí nɛ, à à dɛ mɔ. 39 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ kɔ yɩ̃n ǹ yɔ̃, tɛ́ dírí kɔ̃ wílvyɑ̃́hnì yɔ̃, ké núkú pi fin mɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú yuku
tyah yɔ̃ke tɛ̃-ǹsahlɛ n yah pé tyí.
40 Gbɩ̃́yɩ̃́ dénɔ́ sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n yɔ yam duke dukelɛ, pé nétãm pɔ pélɛ Yesu
tyí. Á mó ǹ gbɔ̃̀nnɛ n sah n yuku pé nɛnúkù núkú yɔ̃, à pélɛ n dɛ n mɔ. 41 Tɛ́ sétɔ̃̀n
tɔ sɔ̃̀ mɛ n wil névye náhnáh sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ sé wil gbɩ̃́nɛ nɛ ńkɛ̃, Liyel
pi-á ǹnɛ. Ǹtɛ, sǎh pɩ̃ nɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔ-á ǹnɛ, à mɛ dírí kɔ̃ sé yɔ̃, tɛ́ sé vyɛ̃y tũ
wɛ́kínɔ́lɛ.

† **4:26** 4.26 - Pékúsè mɛ̀nɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. Á sɔ̃̀ n wil Sarɛpɩta kwil, Sidõ sétáh yɔ̃. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y gben 17.9 sɔkɔ. ‡ **4:27** 4.27 - Tótɛ̃ ɗɩ̃́ Namalɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. Á sɔ̃̀ n wil Siri sétáh yɔ̃. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y ní-ò 5.14 sɔkɔ.

42 Tyah-á núkú dal, Yesu yuku sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tɔ́wû yuku tyah
ǹnɛ n soh n kɔ̃. Pǎh kyɩ à wɛ gbɩ̃́ nênɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé à syi n sah, à káh tɔ̃
yal pé tnɔ̂. 43 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé yĩnɛ mè nìvìnì wɛy sɑ̃́n yo n kɔ̃ kwlo tɛ́lɔ́
tɔ tyí Liyel tɔ̃́rí tyí sɔkɔ. Ǹ tɛ́kínmɔnɔ yɔ̃ ye képahlɛ.» 44 Képah náh, à kyɩ tyah Liyel
wɛynɛ n yo n kɔ̃ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ Yude kwlo sɔkɔ.

5

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye pɔ pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yenesarɛtɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɔ́wû pɔ à mɔ gbĩ sah pílpíl, Liyel
wɛy noh yĩnnɛ. 2 Yesu mɛ krótónè nínì wɛ yɔ tnɔ̂ sɔkɔ, té yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú mɛ wil sé sɔkɔ,
mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n wu. 3 À mɛ de krótónè nɔ́pi núkú sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Simɔ tyílɛ.
Té kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à yal kélɛ yɔ vyɑ̃h tyí, à de yuku yɔ sɔkɔ kwéyy. Képah-á pɩ, à
kɔ̃ tɛ̃ krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ tɔ́wûlɛ n kwɔ.

4 Wǎh wɛkɩ tɛ gbɩ̃́ nênɛ, à yo Simɔ tyí nɛ, à de yuku yahlɛ yɔ tì tɛ̃-ǹsah. Pè mó pé
mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, pè yɛ̃́nkyɔ tɛ̃. 5 Simɔ mɛ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á tɔ̃̀ pɩ
sɔ̃, té pé náh kwɑ̂h yɔ́ ńtɛ̃ wɛ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ yóré yɔ̃, páh kɩ mnɔ min dah mɔ. 6 Képah
sɔkɔ, pè mɛ pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, té yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ fɔ́ɔ́, pé mnɔ tyah
n kɔ̃lɩ. 7 Pè mɛ pɩ mɔ pé no tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè ní-ò sɔkɔ nɛ, pè pɔ pé yohnɩ
mɔ. Pè mɛ pɔ pè yohnɩ mɔ, pè yɛ̃́nkyɔ wilki mɔ krótónè nínì nɔ́pi yɩ̃́ɩ̃nɛ fɔ́ɔ́, sè n tyah
tíkíndenɔlɛ ni sɔkɔ. 8 Simɔ Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃́, à ǹ gbètukunɔ di Yesu yah, té nɛ,
pé Yɔ̃̀tɛ̃, tyípékè pí-ò-á pélɛ. Képah yĩnnɛ, à gbɛ mɔ péwɔlɛ. 9 Pǎh yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi wɛ
tɛ̃ pípí sɛ̃́, tíkí mɛ Simɔ ànɛ̂ pé no pól kah tɛ̃, 10 à tahlɩ Sebede dɩ̃́npì tyí, Nsyakɩ ànɛ̂
Nsyɔ̃nɛ, pépi nónó-á sɔ̃̀ Simɔ tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo Simɔ tyí: «Káh tíkí
pɩ! À tɔkɔ núkúnúkú tyí, á kɩ pɩ névye yénpɔ-òlɛ Liyel tyí.» 11 Képah náh, pè wil pɔ
krótónè sah kènkwɑ̃̀h yɔ̃ ànɛ̂ pé vyɔ́ póllɛ, té mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

12 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, té dɩ̃́ yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, dú ńyɑ̂nnɛ ǹ wil pól
sɔkɔ. Wǎh Yesu wɛ sɛ̃́, à kɔ kwĩnki, ǹ yah di sétáh Yesu yah, té à ni nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, wàh
mɛ ké tyí, wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ. 13 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ, à tũ ǹ tyí, té nɛ:
«Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ!» Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ núkú dɛ. 14 Képah sɔkɔ, Yesu kè gbah yo ǹ
tyí nɛ, à káh yĩ mɛ̀ yɑ̃h nɛy tyí póllɛ. Té à kyɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ wɛ̃kɩ.
Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótɑ̃m dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó kè pɩ n tũ. Képah-á kɩ
ǹ dɛ́nmɔnɔlɛ pè wɛ̃kɩ.

15 Képah fyé yɔ̃, wɑ̃n sɔ̃̀ mɛ n dohnɩ Yesu yĩn wìlnɔ́ yɔ̃, té nɛ́kwɩ̃́nkí sɔ̃̀ mɛ n tuke n
mɔ ǹ wɛy noh yĩn, ànɛ̂ pé yamnɔ mɔ́ndɛnmɔ yĩnnɛ. 16 Té Yesu wɔ sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n gbɛ n
mɔ n tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ǹ Liyellɛ n ni.

Yesu sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ mɔ

17 Sɔ̃́ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, té Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú
tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Pè wil Kalile ànɛ̂ Yude kwlo pól sɔkɔ, ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tɔ
sɔkɔ. Té Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tǎhkì sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔkɔ. Képah ye à kɔ̃, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
18 Légbɩ̃́nɛ, nósyɔ́ sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ twah pɔ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwɑ̂h yɔ̃, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé de ǹnɛ
wɔ̀kɔ̀, pé kyɩ à tiki sah Yesu yah. 19 Té névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè dé-ńsah yah kwlɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, pè dɔkɔ gbɛ̃́ntɩ̂n yɔ̃ kye, à sèkùkù mɛ̀ tiki mɔ ànɛ̂ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwɑ̂h tɔlɛ, névye

nıyɔ̋ Yesu yah. [20] Yesu-á wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à mɛ yo sèkùkù mè tyí: «Dĩ́, á tyípêl ye yɔ̃
mɔ ǹ kɔ̃.» [21] Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyah n sõ nɛ, nɛ̂ tɛ̃
ó se dĩ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à Liyel yĩnnɛ n yıkı sɛ̃́ nı? Nɛ̂ se kı fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel
ó náh nı? [22] Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à pé syah nɛ: «Kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ yé n sõ sɛ̃́?
[23] Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mè tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah náh pı, à yo ǹ
tyí nɛ, à yuku nɛ n kɔ? [24] Ǹtɛ, mé mɛ ké tyí nɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ Névi Pi tyí
sétáh yõ, kı fɛ̃ névi tyípêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃», tɛ́ ǹ syı yo sèkùkù mè tyí: «Mé kélɛ n yo á
tyí: yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô!» [25] Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú yuku no pól
yĩ́ yah, à sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, à sɔkɔ ǹ gbô, mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki n yuku. [26] Képah tɛ̃
sɔkɔ, no pól gbɛ̃̀n du. Pè Liyel yĩnnɛ n gbilki tíkí tɛ̃ tyí, mɛ yo tũ nɛ, kwɛynɛ, páh tyi
snɔ́ wɛ dɛ́!

Yesu Levi ye yah

[27] Képah náh, Yesu wil nɛ́npɔ́, tɛ́ mɔ́rí syí-ò Levi wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ mɔ́rí syí-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ. Ȁ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹ sɔ̃̀ tɛ̃!» [28] Levi núkú ǹ tɔ̃̀ sah, tɛ́ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. [29] Képah tɛ̃nɛ,
Levi yõke ǹgbɛ̃ pı ǹ gbô Yesu yĩnnɛ, tɛ́ mɔ́rí syípú náhnáh ànɛ̂ nɛ́káhbí kwĩ́nkí sɔ̃̀ mɛ
pélɛ kénɛ yõke yɔ̋-ńsah. [30] Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ pé Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sɔ̃̀
mɛ lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃ mɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè n yɔ̃ tɛ́ n wɔ mɔ́rí
syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃púlɛ wɛ̃ tyí nı? [31] Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Névye
nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpı yétɔ̂ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh sènpı yétɔ̂lɛ di? [32] Névye
nónó-á n sõ nɛ, nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pĩ nɛ,
tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ nɛ, pè Liyel wɛ̃kì tɛ̃.»

[33] Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ yo ǹ tyí nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ pépi tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á ńkɛ̃́nɛ níkı̃̀lɛ
n tɛ̃, ǹ tɛ́ nírílɛ n pı. Ǹtɛ, ǹmɔ tyínɔ tɛ̃ wɔ ninɛ n wɔ, tɛ́ yõkelɛ n yɔ̃ kɛ̀. [34] Wǎh képah
noh sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí: «Fúr pí-ò-á nónó ye ǹ fúr yõke yɔ̃ yĩnnɛ, yépi se kı fɛ̃ pè kɔ̃
pè kı níkı̃̀ tɛ̃ pé yé-ò yĩ́ yah? [35] Ǹtɛ, sɔ̋ yɔ́ mɛ n pi, pɛ mè kı pɔ n wilki n pi pé wrɔ́.
Légbĩ́nɛ, pè kı pyě níkı̃̀lɛ n tɛ̃.»

[36] Képah náh, Yesu mɛ tɔ̃ sèmı̃̀rkı̃̀ yɔ́ mı pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fwɔ̀sɑ̃n
kɑ̃m, à fwɔ̀dyàh min n pi. Wâh képah pı, fwɔ̀sɑ̃n kı yıkı, ké gbɔ́ mè tɔ náh se tɔ̃
fwɔ̀dyàh syi n pi. [37] Ȁnɛ̂ tɔ̃, névi yɔ́ ńtɛ̃ náh dı̃̀vɛ̃ sɑ̃́n mɔ n pi pley dı̃̀ sɔkɔ. Wâh képah
pı, dı̃̀vɛ̃ sɑ̃́n mɛ̀-à fũ, kè kı pley nɔ́pi tɔkı, dı̃̀vɛ̃ kı kwɛ, pley kı yıkı. [38] Kàh pı dı̃̀vɛ̃
sɑ̃́nnɛ, kè yĩnɛ kè mɔ pley snɔ́. [39] Névi nɛ̂-á dar dı̃̀vɛ̃ kònɔ́ wɔ́nɔ́lɛ, à náh tɔ̃ n fɛ̃ n syi
ké kò-ǹkɛ̃́nɛ n wɔ. Tɛ̃ n nɛ n yo nɛ, dı̃̀vɛ̃ kònɔ́-á nɔ kal.»

6

Yesu ànɛ̂ mı mı yòh sɔ̋ tyilɛ

[1] Képah náh, Nsyifunɔ mı mı yòh sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì tɛ̃ n kɔ n kah sèmukɔ
swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lı n wɔkɔlı pé gbɛ̃̀n sɔkɔ, à n
tah.* [2] Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pé túkù mɛ nɛ, tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mı mı
yòh sɔ̋lɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè kélɛ n pı nı? [3] Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Kwɛkı-á
lésõ yɔ̃̀tɛ̃ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃ sɔ̋ nɛ̂nɛ, wǎh nɛ̂ pı, yé náh kè kar yah kɛ̀? [4] Ȁ
náh sɔ̃̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à búrn tɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, à tah, tɛ́ ǹ
náh névye tɔ kɔ̃ di? Tɛ́ nɛy náh sɔ̃̀ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ó
náh.»† [5] Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Névi Pilɛ, mı mı yòh yɔ̃̀tɛ̃ ye ǹnɛ.»

* **6:1** 6.1 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 23.26 sɔkɔ. † **6:4** 6.3-4 - Yah n tɛ Samyɛlı sɛ́bɛ́y gben 21 sɔkɔ.

Gbȍnkù dɩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ

6 Képah náh, mɩ mɩ yòh sɔ̋ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ tyah
névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ dɩ̋ yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, gbȍyȍlɛ kúnɔ́lɛ. 7 Képah tɛ̃nɛ, Liyel ǹgbò
wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ mó mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ n yah, wàh kɩ ńtyɩ̃́nɔ nɛy dɛ n
mɔ n pi mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃. 8 Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ sȍ mɛ pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ
n pnɛ. Kăh pɩ sɛ̃, à mɛ yo gbȍnkù dɩ́ mɛ̀ tyí: «Yuku n pɔ n yĩn névye nɩyɔ̋ ásɔ̂.» Dɩ́
mɛ yuku yĩn. 9 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo pé tyí: «Ńmɔ yélɛ n piki n yah, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀
mɛ kɔ̃nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ? Pèpɔrɩ se, tɩ̂ pèkè se? Ȁ nɛy min pwah mɔ, tɩ̂ à tɛ̃ ko mɔ?»
10 Képah sɔkɔ, wăh pè yah kore vi, à yo dɩ́ tyí: «Á gbȍ tɔ̃!» Ȁ mɛ ǹ gbȍ tɔ̃, kè núkú pɩ
ké vilɛ. 11 Képah tɛ̃nɛ, pé fɔkɔ kah vyãh Yesulɛ, pè tyah wɛ̃nɛ n vi n mɔ, sɔ̃-á pè kɩ n
pɩ n pi ǹnɛ.

Yesu tɛ̃ntɔ̃be nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimɩ̂ yáhnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ

12 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, à kyɩ nírílɛ n pɩ. Ȁ lékâh pól pɩ Liyel nínɔ́
sɔkɔ. 13 Tyah-á pɔ dal, à ǹ tȍ sɑ̋hpú ye, tɛ́ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí yah wilki pé sɔkɔ, tɛ́ pépi
yĩn sah ǹ tɛ̃ntɔ̃belɛ. 14 Wăh nónó yah wilki, pé yni wɛ yɔ̀: Simɔ wɔlɛ, Yesu ǹmɔ yĩn
sah Pyɛrɩlɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃ndɩ́ Andre sȍ mɛ, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Filipi, ànɛ̂ Bartelemi,
15 ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma. Ȁ tahlɩ Alfe pídɩ́ Nsyakɩ tyí, ànɛ̂ Simɔ nɛ̂-á sȍ pè n ye «Sú
fɔ̋ vyãh syí-òlɛ», 16 ànɛ̂ Nsyakɩ pídɩ́ Yudelɛ, ànɛ̂ Yisikariyɔtɩ Yudasɩlɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu
náh.

Yesu tɔ́wû kwɔ́nɔ́, ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

17 Képah náh, Yesu tiki yɔ̃lɩ yɔ̃ ànɛ̂ pélɛ, à pɔ yĩn kéntáhkɩ̀ támm yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tȍ
sɑ̋hpú náhnáh sȍ mɛ, à tahlɩ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ tyí, nónó-á wil Yude tȁntȁn pól sɔkɔ,
ànɛ̂ Yerusalɛmɩ, à tahlɩ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ kwlo tyí, Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃nɛ. 18 Pè sȍ pɔ Yesu wɛlɔ
nóh-ńsah, ànɛ̂ dɛ́nmɔnɔ wɛ yĩnnɛ pé yamnɔ sɔkɔ. Sɛ́tȁn-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ mɛ pélɛ
n kwlɔ, pé tɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ. 19 Tɛ́ tăhkɩ̀ yɔ́ sȍ mɛ n wil ǹ sɔkɔ, à pé póllɛ n dɛ n mɔ.
Képah ye tɔ́wû pól kɔ̃, pè n yah n kɔ̃ wɛ́ntȕ-ǹsahlɛ ǹ tyí.

Yɛ̀vɩnɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ tyílɛ

20 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ ǹ tȍ sɑ̋hpú yah, tɛ́ nɛ:
«Yɛ̀vɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ yãm sɔkɔ.
Liyel tɔ̃rí mɛ yépi tyí yɔ̃.
21 Yɛ̀vɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú kwɛkɩ sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ n tɔ̃ n pi.
Yɛ̀vɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú gbní sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ yɩ̀ syɔ n pi.
22 Yɛ̀vɩnɩ mɛ yé tyí, no-à yé dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ yé milki, tɛ́ yélɛ n gbyɔ, tɛ́ yé yĩnnɛ n yɩkɩ
Névi Pi yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ. 23 Ǹtɛ, ké yɔ̃re ǹgbɛ̃ kɩ pɔ yé dyah Liyel fɔ̋. Képah ye, yé nɛ n
mɛ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ lésɔ̃lɛ, yé nɛ n yɔkɔ n kwãh nɩ̀vɩ̀ tɛ̃ tyí. Sɛ̃ ye lésɔ̃ pé náh tãn tɔ n fɔ̃h
Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ.
24 Ǹtɛ, yépi nónó-á tahbɩlɛ, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃.
Yé yé pèpɔrɩ wɛ sɔkɔ tɛ.
25 Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú tɛ̃kɩ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃.
Kwɛkɩ kɩ pɔ yé tɛ̃ n pi.
Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú yɩ̀syɔ̀nɩ̀ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃.
Yé kɩ pɔ yèkwɔrɩ gbní gbo n pi.

26 Pàh yépi nónónɛ n gbilki, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ. Sɛ̃ ye lésõ pé náh tãn tɔ n gbilki
Liyel yĩn yõ mìnyobelɛ.»

Sépɛ́bí tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ

27 «Ǹtɛ, yépi nónó-á mɛ n nohnɩ ń tyí, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé yé sépɛ́bílɛ n tɛ̃
plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ yé dyɔ yɔ́pú tyí. 28 Nónó-á plɔlɛ n ye n mɔ yé yõ, yé sã̂mnɛ n mɔ
pé sɔkɔ. Yé mó Liyellɛ n ni yé fɔ̃́hpú tyí. 29 Névi-à á létáh núkú mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ
à kõ. Névi-à á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ, yɛ tɛ̃ kõ à á fwɔ̀mɔ̀npir tɔ tɔkɔ. 30 Névi nɛ̂-à kwâh
ni á tyí, kè yĩ tɛ̃ kõ. Ânɛ̂, névi-à á gbɔ̃̀ kwâh tɔkɔ, káh nɛ, tɛ̃ n syɩ n pɔ kélɛ. 31 Ânɛ̂ tõ,
yáh mɛ ké tyí nɛ, no nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃́nkõlɛ n pɩ pé tyí.

32 Yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah
sɔkɔ? Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ nɛ́nɔ́nɔ́ tyí náh nɔ pé tyí di? 33 Nónó-á n tõ n sah n
pɩ yé tyí, yé tɔ-à n tõ n sah n pɩ pépi ó tyí, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ?
Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ náh sɛ̃́nkõlɛ n pɩ di? 34 Ânɛ̂, yâh n dɛkɩ névyelɛ n kõ, yáh
sɛ̃ ké yõ nɛ, nónó ó-á kɩ pɔ sé lédyáhnínɛ yé kõ n pi, yĩ́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi
képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú tɔ náh n dɛkɩ wɛ̃nɛ n kõ, sé lédyáhní pɔ́nwɛ yĩnnɛ
di?

35 Pèpɔrɩ pĩ́-ńkɛ̃pú, ànɛ̂ nɛ́pêl nìgbɛ̀kì mɛ Liyel sɔkɔ. Képah ye, yépi tɔ yé sépɛ́bílɛ
n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí. Yé nɛ n dɛkɩ n kõ, ké lédyáhní tyí sɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ. Képah
sɔkɔ, yé kɩ kyɩ ké lédyáhní ǹgbɛ̃ wɛ Liyel fɔ̃́, té kɩ pɩ yɔ̃̀tah Liyel wɛ̃́npìlɛ. 36 Yé pɩ
nìgbɛ̀kì névyelɛ, sɔ̃́-á yé sú Liyellɛ nìgbɛ̀kì pí-òlɛ.»

Káh no pîlkî-ńtã̂n ólɛ n yo

37 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yo pé tyí: «Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ
tuke n pi. Yé káh lékàhlɛ nolɛ n kõ. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé tɔ kõ n pi. Ǹtɛ,
yé nɛ n yɔ̃ n mɔ nolɛ n kõ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kõ. 38 Yáh no tɛ́lɔ́
tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, kénɛ dú núkú ó kɩ yé tɔ tyí sãh n pi. Képah ye, yé nɛ n yĩ n kõ.
Képah sɔkɔ, Liyel kɩ yĩ yé tɔ kõ. À kɩ dú tɔkɔ, kɩ sã̂hnɔ́ pèpɛy sãh, kɩ sni, kɩ yike yike,
kè kɩ yuku kwɛ, kɩ vi mɔ yé kõ yé fwɔ̀mɔlɔ vyɛ̃y tɛ̃́nkũnmɔnɔ sɔkɔ.»

39 Tɛ́ tõ sèmɪ̀rkì yɔ́ mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yĩ́tũ̂ se kɩ fɛ̃ pɩ ǹ ní-ò yĩ́tũ̂ yah tɛ̃́-òlɛ? Pé nímí
náh n syɩkɩ n de n pi pwã̀h yɔ́ sɔkɔ di? 40 Tir sã̂h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɛ́
sã̂h-ò nɛ̂-à kwɔ́nɔ́ wɛ yĩ̂, ǹmɔ n pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kõlɛ.

41 Á pɩ sɔ̃́, tɛ́ ǹdan kyɔmɩ wɛ á yũ̂npi yĩ́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yĩ́ sɔkɔ, á náh mɛ
képah wɔ wɛ? 42 Á kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ yo á yũ̂npi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kõ ǹ yĩ́ sɔkɔ,
áwɔ nɛ̂-á dàhnpɛlɛ á yĩ́ sɔkɔ, tɛ́ á náh mɛ képah wɔ wɛ? Vĩ́nnínì wɛ́kí-ò! Á yĩ́ sɔkɔ
dàhnpɛ ǹgbò wilki! Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ, kɩ á ní-ò yĩ́ sɔkɔ ǹdan wilki.»

Séswɔ̂ ànɛ̂ ké pyelɛ

43 «Séswɔ̂ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh n syi pye túkúnìnɛ. Séswɔ̂ túkù tɔ náh mó n syi pye
pèplɔlɛ. 44 Sésân pól n pnɛ sé pye sɔkɔ. Sènsóké pye náh fɛ̃ n wɛ kahrɩ sɔkɔ. Yrɛnsɛ̃
náh mó tõ fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃kì sɔkɔ. 45 Nɛ́pépɛ̌y yípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó
koh sah. Sɛ̃ ó ye, nɛ́túkù tɔ tyítúkúnì n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Névi nɩ-à
yuku tir nɛ̂nɛ, képah ye n wil ǹ vyãh.»

Vì duke nînɔ́ tyí yónɔ́lɛ

46 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yo pé tyí: «Sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yě ńnɛ n ye ‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ›, tɛ́ mâh
se nɛ̂ yo, yé náh képahlɛ n pɩ? 47 Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń wɛlɔ noh, tɛ́ mɛ sélɛ n
pɩ, tɛ̃́-á mɛ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, mé kɩ ǹ tyí yo yé syah: 48 À mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á

swɔ tũ tiki náhnáh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sõ légbı̃́ yõ. Tɛ́ ké sõ tyàhnɔ́-á sɔ̀ plɛ sɛ̃́, képah ye, yɔ-á
pɔ yuku, tɛ́ kwɔ, kè fwo kyı syı kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, tɛ́ kè náh tɛ̃ wɛ kè fɛ̃. 49 Tɛ́, névi nɛ̂-à
ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh sélɛ n pı, tɛ̃ wɔ mɛ, á kı nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀ yõ sɔkɔ
mɔ sétáh kɔ́kɔ́ yõ swɔ tũ̀-ǹkɛ̃́nɛ. Yɔ-á pɔ yuku, à fwo kyı syı kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, nɛ́npɔ́
swɔ, ké pól pirki kwɛ, à núkú mukuli pnɛ́pnɛ́.»

7

Sràsyîbî lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Liyel yõ sɛ̃ dùkùlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi pól yo pɔ tyɛ no tyí, à de Kapɛrnayumi. 2 Tɛ́ nɛ́npɔ́
sɔkɔ, tɔ̃̀npı yɔ́ sɔ̀ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ yɔ́ tyí. Á sɔ̀ mɛ n yɔ képékèyɔ̂, mɛ n tyah kúnɔ́lɛ.
Tɛ́ ǹ tyí sɔ̀ tah yı̃́ı̃ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ tyí. 3 Wǎh Yesu tyí noh, à mɛ Nsyifunɔ yèwàhnì yísyɔ́ tɛkı
mɔ nɛ, pè kyı à ni, à pɔ pé tɔ̃̀npı dɛ mɔ. 4-5 Pǎh kyı yı̃ni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè tyah ǹnɛ n
gbah n ni, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, pépi Nsyifunɔ tyí-á kah nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ mè tyí. Ànɛ̂, ǹmɔ-á tõ
yı̃n pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ mɔ́nɔ́lɛ. Képah-á, wǎh yı̃nɛ yòhnìnmɔnɔ mè pínɔ́lɛ ǹ tyí.
6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sɔkɔ pélɛ. Wǎh de n tɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ mè kételɛ, kénɛ dı̃́ tõ ǹ
kódíbí yisyɔ́ tõ nɛ ńkɛ̃́, pè pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, péwɔ náh yı̃nɛ ǹ dénɔ́lɛ pé kéte
sɔkɔ. Képah-á, à káh ǹ gblɔ̌y kwlɔ pɔ. 7 Ǹkɛ̃́, képah tɔ-á pé kõ pé kè yah nɛ, pé náh
yı̃nɛ pɔ́nwı̀lnɔ́lɛ ǹ tyí pé gblɔ̌y. Ǹtɛ, à wɛy núkú ó yo, pé tɔ̃̀npı-á kı dɛ. 8 Ǹkɛ̃́, péwɔ
ńtɛ̃ tɔ tyí yɔ̃̀tãm-á mɛ, péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbí yisyɔ́ yõ. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Sɔkɔ!», tɛ̃ n
sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Pɔ!», tɛ̃ n pɔ. Ànɛ̂, pâh yo pé tɔ̃̀npı tyí: «Tir mè pı!», ǎ kè pı.
9 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à dı̃́ mè sõ kègbılɛ. Tɛ́ ǹ yah vi yo ǹ sɔ̀ tɛ̃́pú
tɔ́wû tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Yisrayel ńtɛ̃ sɔkɔ, mé náh sɛ̃́nkɔ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
névi wɛ yah.» 10 Képah sɔkɔ, tɛ̃́ntɔ̃̀ névye-á pé syı kyı sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ kéte, pè kyı nɛ n
yah, ǹ tɔ̃̀npı mè dɛ.

Yesu pɛ́kúsè yɔ́ pîdı̃́ lékó yilki mɔ

11 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nayinnɛ. Tɛ́ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú, ànɛ̂
tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̀ mɛ ǹ sɔ̀ tɛ̃. 12 Wǎh yı̃ni tɛ̃ kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy, à nósyɔ́ yohnı, pè mɛ
lékó yɔ́ twah n yuku yı̃́-ńsah. Pɛ́kúsè yɔ́ pídı̃́ ye sɔ̀, ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ ǹ yṹ tyí. Tɛ́,
kénɛ kwil névye sɔ̀ mɛ wil náhnáh, mɛ pi mè sɔ̀ tɛ̃. 13 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu-á pi mè wɛ sɛ̃́, ǹ
yãm à kah tɛ̃, à mɛ yo ǹ tyí: «Káh n tõ nɛ n gbo!» 14 Tɛ́ mɛ nɔ de, à tũ lékó twáhkì
tyí, ké twáhpú núkú yı̃n. Yesu mɛ yo nɛ: «Dı̃́npir, mé kélɛ n yo á tyí: yuku!» 15 Wǎh
yo sɛ̃́, à núkú yuku kõ tɛ̃, tɛ́ tyah n yãh. Yesu mɛ ǹnɛ ǹ yṹ gbɔ̀ dahbı. 16 Képah tɛ̃̀nɛ,
tíkí no pól tɛ̃. Pè tyah Liyellɛ n gbilki, mɛ yo tũ nɛ, Liyel tɛ̃̀ntɔ̃̀ syínyo-ò ǹgbɛ̃ yɔ́-á wil
mɔ pé wrɔ́. Ànɛ̂, Liyel-á yah dah mɔ ǹ no tyí sɔkɔ. 17 Képah sɔkɔ, Yesu tyípínɔ́ tyí
yɔ́nɔ́ tõ mɔ Yude tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ, à kyı sɔkɔ ké gbɔ̀plɔ kwlo tɔ sɔkɔ.

Wèlnwı̀lkì-ò Nsyɔ̃-á nɛ̂ piki yah Yesu tyí sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɔ̀ sɑ̃́hpú tyi nɔ́pi pól yãh Nsyɔ̃ tyí. À mɛ pé sɔkɔ nɛ́pı̂ nímí ye,
19 à tõ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu tyí. Ǹkɛ̃́, pè kyı à piki yah nɛ, ǹmɔ se Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á
kı sɔ̀ n pɔ n pi, tı̃̂ pé se yı̃nɛ pé ǹnîne n syıkı nı? 20 Pǎh pɔ yı̃ni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè yo ǹ tyí
nɛ, Wèlnwı̀lkì-ò Nsyɔ̃-á pépi tɛkı mɔ ǹ tyí nɛ, pé pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ se Liyel
nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kı sɔ̀ n pɔ n pi, tı̃̂ pé se yı̃nɛ pé ǹnîne n syıkı nı? 21 Légbı̃́nɛ,
Yesu mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ pé yamnɔ, ànɛ̂ pé yèvyãhrınɔ sɔkɔ. À sétɑ̃̀n yı̃ni
wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yı̃́tũbi náhnáh yı̃́ yıkı mɔ. 22 Tɛ́ mɛ yo Nsyɔ̃ tɛ̃̀ntɔ̃̀ névye tyí: «Yáh

nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, yé kyɩ kè yãh Nsyɔ̃ tyí: Yı̃́tũbi yı̃́ mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n
kɔ tómtóm, tótãm mɛ n dɛ, níkı̃́tũbi mɛ n nohnɩ, lékyı̂ mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ nı̀vı̀nı̀
wɛy sã́n mɛ n yo n kɔ̃ yãm tãn tyí.* 23 Ǹtɛ, nɛ̂-á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yáhle-ńkɛ̃̂nɛ ńmɔ yı̃nnɛ,
yèvɩnɩ mɛ tɛ̃ tyí.»
24 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á sɔkɔ tɛ, Yesu tyah ǹ tyílɛ n yãh tɔ́wû tyí mɛ n
yo: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃̂nnɩ sɔkɔ? Fílkı̀ yɔ́ se yã́hkí mɛ n fĩ n kɔ̃? 25 Tı̂ kwâh
nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ? Dı̃́ yɔ́ se, nɛ̂-á mɛ fwɔ̀pèplɔ mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tǎhnı̀nɛ n
mɔ, tɛ́ tɔ̃́rí yélɛ n yõ, pépi náh mɛ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ di? 26 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah
wɛ? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́lɛ nɩ? Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sɛ̃́-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ. 27 Ǹkɛ̃, ǹmɔ tyí sɔkɔ-á kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃:

‹Yáh, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃̀ yó-ò tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃̂kı̀ tɔ̃ sah.›†

28 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ, nɛ̂-á
tyı̃́ı̃ kal Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ gblò kal ǹnɛ. 29 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n
nohnɩ ǹ tyí, à tahlɩ mɔ́rí syípú tɔlɛ, pé pól nɛ, Liyel-á mɛ tómm, tɛ́ Nsyɔ̃ kɔ̃, à pè wel
wilki. 30 Ǹtɛ, Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̂kı̀ kwɔ́pú tyí, pè pé náh
vi kè kɔ̃, tɛ́ yahle pé wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ Nsyɔ̃ tyí.»
31 Tɛ́ Yesu tɔ̃ nɛ: «Nɛ̂ tɛ̃ mɛ mé kɩ tɔkɔ sãh kwɛy gbı̃ névyelɛ? Nɛ̂ tɛ̃ mɛ pè tɔ?
32 Pè mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃̂npı̃̀ sɔ̃ kɔ̃ tɛ̃ n syah tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ,
pépi-á yɩkɩ fı̃́bɩ pé tyí, tɛ́ pé náh se yi. Pé tɔ̃ kũ yı̀kı̀ gbɩ mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo. 33 Ǹtɛ,
Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃ pɔ, à náh mɛ n yõ, à náh mɛ dı̃̀vɛ̃nɛ n wɔ, tɛ́ yé nɛ, ǹ yɔ̃̀gbèkè náh
mɛ. 34 Névi Pi-á se pɔ, à n yõ tɛ́ n wɔ, yé tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɩ, ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí
syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kódı̃́-á. 35 Ǹtɛ, Liyel lékã́m tyilɛ, gbɩ ye sélɛ sé fɛ̃nsyipu tyí.»

Yesu pi yɔ́ tyîpêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃

36 Farisiyɛ̃ dı̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simɔlɛ. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à Yesu ye nɛ, à pɔ yõke yõ pé tyí.
Á mɛ kyɩ de kénɛ dı̃́ gbô, à tɛ̃ yõke yah.‡ 37 Tɛ́ kénɛ kwil sɔkɔ, tyípêl pí-ò pi yɔ́ sɔ̃̀
mɛ. Wǎh noh nɛ, Yesu-á mɛ yõkelɛ n yõ Farisiyɛ̃ dı̃́ gbô, à pɔ nɩrɩ pãn pènɛ̀kı̀ yɔ́lɛ, so
pèpɛy yɔ́ sɔkɔ. 38 Tɛ́ mɛ vi Yesu náh tı̃̀nnɛ, à n gbo ǹ yétı̃nɛ n kwɛ Yesu gbyɛ̂̃h yõ, tɛ́
sélɛ n kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ, tɛ́ sè pɔrɩ tɛ̃, tɛ́ nɩrɩ mɛ̀nɛ n mɔ sé yõ.
39 Farisiyɛ̃ dı̃́ nɛ̂-á ye Yesulɛ, ǹmɔ-á képah wɛ sɛ̃́, à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, dı̃́ mɛ̀-à
sɔ̃̀ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ, pi nɛ̂-á n tũ ǹ tyí yɔ̀, wǎh náhkɩ ǹ dùkù pı̃ nɛ ńkɛ̃, tyípêl
pí-ò ǹgbɛ̃-á ǹnɛ. 40 Yesu mɛ wɛy tɔkɔ, tɛ́ yo Simɔ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ pé tyí yo yo tɛ̃nɛ
ǹ tyí. Simɔ mɛ nɛ, à kè yo, kwɔ́-ò dı̃́. 41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ǹ tyí: «Kmɔ mɔ́-ò yɔ́
kmɔ sɔ̃̀ mɛ népı̃̂ nímí yísyɔ́ yõ. Núkú sɔ̃̀ yı̃nɛ à à dyah pɔ́ pló kyɛkwɛ́lɛ, ní-ò mɛ yı̃nɛ
à à dyah pló tikiníní pɔ́ gbãmnɛ. 42 Ǹtɛ, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ ǹ tyí dyah n
pi sɛ̃́, dı̃́ pé nímí tyí yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tyí kɩ nɔ kal nɛ̂ tɛ̃ tyí pépi nímí sɔkɔ?»
43 Simɔ mɛ à syah nɛ, péwɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ kɔ̃lɩ-á kal, ǹmɔ-á. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo.
44 Képah sɔkɔ, tɛ́ ǹ yah vi pi tı̃̀nnɛ, tɛ́ yo Simɔ tyí: «Á pi mɛ̀ wɛ kɛ̀? Ńmɔ-á de á
gbô, á náh gbyɛ̂̃h wu wu ninɛ ń kɔ̃. Ǹtɛ ǹmɔ wɔ ǹ yétı̃ kwɛ ń gbyɛ̂̃h yõ, tɛ́ sè kele
ǹ yɔ̃̀yénnɛ. 45 Áwɔ náh ń pɔrɩ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃nɛ, wǎh de pɔ sɔ̃́, à náh mɛ yal mɔ ǹ
gbyɛ̂̃h pɔ́rı́ntɛ̃nɔlɛ. 46 Á náh mó tɔ̃ nɩrɩ mɔ ń yõ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ wɔ nɩrɩ pãn pènɛ̀kı̀ mɔ ń
gbyɛ̂̃h yõ. 47 Mé kélɛ n yo á tyí nɛ: pi mɛ̀ tyípêl náhnáh nɔ́pi pól-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah

* **7:22** 7.22 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 35.5 ànɛ̂ 61.1 sɔkɔ. † **7:27** 7.27 - Yah n tɛ Malakɩ sɛ́bɛ́y 3.1 sɔkɔ. ‡ **7:36**
7.36 - Yesu mɛ gbı̃́nɛ, nénpɔ́ tãn sɔ̃̀ ńkɛ̃̂nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yõke ǹgbnɔlɛ n yõ.

ye, à tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ tir mɛ̀ pɩ. Ǹtɛ, yɔ̃nmɔnɔ-à pɩ nɛ̂ tyí kwéyy, ǹmɔ tyínɔnɔ n mó nɛ
kwéyy.» 48 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pi mɛ̀ tyí: «Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
49 Képah sɔkɔ, wăh sɔ̀ mɛ n yõ ànɛ̂ nónónɛ, pè tyah n sõ pé fɔkɔnɩ sɔkɔ nɛ, nɛ́dúkú
nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à kɩ pɔ tyípêl tɔlɛ n yɔ̃ mɔ nɩ? 50 Kăh pɩ sɛ̃, Yesu mɛ yo pi tyí: «Ńmɔ
yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ pwah mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»

8

Tɔ̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ syɔ́ yîsyɔ́ Yesu sɔ̀ tɛ̃

1 Kénɛ tyi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu sɔ̀ mɛ n kɔ n kɔ̃ kwíl-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpî, mɛ nìvìnì
wɛy sɑ̃́nnɛ n yo Liyel yɔ̀tɔ̃rí tyí sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ́pî gbɔ̃nimí sɔ̀ mɛ ǹnɛ, 2 ànɛ̂ syɔ́
yísyɔ́ tɔlɛ, wăh sétɑ̃̀n yĩni wilki nónó sɔkɔ, tɛ́ pé yamnɔ tyɛ. Makadala kwil Mari sɔ̀
mɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á sétɑ̃̀n kwărninɔ wil, 3 ànɛ̂ Nsyannɛ, nɛ̂-á Yerɔdɩ tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-ò dɩ̃́ Kusa
kyɩlɛ, ànɛ̂ Susanɩnɛ, ànɛ̂ syɔ́ náhnáh yísyɔ́lɛ, nónó-á sɔ̀ pé gbɑ̃̀n yîlɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̀
sɑ̃́hpúlɛ n yohnɩ n mɔ.

Sèmukɔ mîr-ò sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

4 Képah sɔkɔ, névye sɔ̀ mɛ wil kwlo kwlo pól sɔkɔ, à n pɔ n pɔ Yesu tyí. Tɔ́wû
ǹgbɛ̃-á pɔ tuke mɔ sɛ̃, à mɛ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yɑ̃h pé tyí nɛ: 5 «Sɔ̃́ yɔ́lɛ, sètõ yɔ́ lésõ wil ǹ
sèmukɔlɛ n mir. Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ. Wɛ̃kɔbɩ kɔ sɔkɔ sé
yõ, kèpye mɛ pɔ sè yɔ. 6 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ légbɩ̃́ yõ, à fi, tɛ́ núkú tõ kɔkɔ vínɔ́ kɛ̃́ tɛ̃ tyí.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pɑ̃̀n nɩyɔ̃́. Săh fi wɛ̃ tyí pɑ̃̀nnɛ, pɑ̃̀n mɛ fyɑ̃h sé yõ. 8 Ǹtɛ, yísyɔ́
mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ, à fi. Sépi wɔ kyɑ̃h, à pɔ pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pɩ.» Sèmɩ̀rkɩ̀
mɛ yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃: «Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh
tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.» 9 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú à piki yah sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀ yɔ̃lɛ.

Yesu sèmukɔ mîrnɔ́ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ̃ yo

10 Á mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃rí tyi nónó-á mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃ wɔ kɔ̃.
Ǹtɛ, tɛ́lɔ́ tɛ̃ tyí, sèmɩ̀rn ó sɔkɔ ye sè kɩ n yɑ̃h.
Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí,
tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Tɛ́ kɩ n nohnɩ,
tɛ́ pè náh ké yõ pĩ n pi.»
11 Tɛ́ tõ yo pé tyí: «Sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Mir mir sèmukɔ mɛ̀nɛ, Liyel
wɛy ye. 12 Tɛ́ névye túkù mɛ wɛ̃gbalɩ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, sétõ n pɔ kè wilki
pé nnɔ sɔkɔ nɛ, pè káh pɔ sɛ̃ ké yõ, pè mó pwáhnmɔnɔ wɛ. 13 Túkù mɛ légbɩ̃́ yõ tyí
kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè fɛ̃ n syi nìvìlɛ. Tɛ́ pè náh n yɛ kè yɑ̃̀hnìnɛ n mɔ pé
sɔkɔ. Pě kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ, tɛ́ mɔ́nyahnɔ-à núkú pè yĩni tɛ̃, pě pé náh vi
kè kɔ̃. 14 Túkù mɛ pɑ̃̀n mɛ́-ńsah tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ, ànɛ̂ tahrɩ
yáhnɔ́, ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́ nìvì tyi n pɔ kè fyɑ̃h. Kàh pɩ sɛ̃, pè n wũ nɩyɔ̃́, kè náh tirlɛ n pɛkɩ
pé tyí.
15 Ǹtɛ, túkù mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè syi n sah pallɛ nɩ
pèpɛy sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃́nsàhnɔ́lɛ. Ǹ tɛ́ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, yõre n wɛ ké tyí, sèmukɔ pɛ́kínɔ́
tyí kɔ̃lɛ.»

Yesu-á sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂ mɩ fɔ̀tnɔ̀ tyí sɔkɔ

16 Yesu tõ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah, képah náh
pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkɩ̀ sɔ̀? Tɛ̃ náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè n

pɩ n pi kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di? 17 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n wũ n
pi wɩ̃lkɩ̃̀nmɔ-ńkɛ̃̂nɛ kégbɔ́. Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pɩ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, ànɛ̂ wɩ̃lkɩ̃̀nmɔ-
ńkɛ̃̂nɛ kwèyy. 18 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yɔ̃. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí
kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á à mɛ n sõ nɛ, páh mɛ wɛ, ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. Kăh pɩ
sɛ̃́, yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ yé nohnɩ dùkù sɔkɔ!»

Yesu yɩ̃̋npyé ànɛ̂ ǹ yɩ̃̋nɛ

19 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ yɩ̃̋npyé, ànɛ̂ ǹ yɩ̃̋ pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ
tɔ́wû tɛ̃ tyí, pè náh tɛ̃ wɛ nɔ de ǹnɛ. 20 Pè mɛ yo mɔ ǹ tyí nɛ, ǹ yɩ̃̋, ànɛ̂ ǹ yɩ̃̋npyé-á
mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ kégbɔ́. Păh mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ. 21 Képah tɛ̃̀nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Nónó-á
Liyel wɛynɛ n nohnɩ tɛ́ ké tyilɛ n pɩ, pépi ye ńmɔ yɩ̃̋ ànɛ̂ ń yɩ̃̋npyélɛ.»

Yesu yɑ̃̋hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

22 Sɔ̃̋ yɔ́lɛ, Yesu de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̋hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè yɛ pé yuku
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. 23 Tɛ́ păh mɛ krótókèlɛ n to n yuku gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu dɔ. Dŏ, yɑ̃̋hpékè
yɔ́ kɔ̃ pé yɔ̃ yɔ sɔkɔ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ, kè syi pɔ n yuku ninɛ, dlo n
tyah pé nɔ́nɔ́lɛ. 24 Pè mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂, mɛ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃!
Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́! Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yuku, tɛ́ dírí kɔ̃ yɑ̃̋hkí, ànɛ̂ ni yɔ̃.
Yɑ̃̋hkí mɛ yĩn, yɔ tiki tɛ̃, tyah pɩ sɩ̃̋mm. 25 Kăh pɩ sɛ̃́, à yo pé tyí: «Yé Liyel yɔ̃ sɛ̃̋nɔ́
ńyɑ̃h?» Tíkí tɛ̃ tyí, pé gbɑ̃̀n du, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à fɛ̃
n yo yɑ̃̋hkí ànɛ̂ ni ńtɛ̃ tɔ tyí, sè n sah ǹ tyí yɔ̃ nɩ?

Yesu sétɑ̃̀n kwĩnki yĩni wilki ɗɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ

26 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasɛnɩ sétáh yɔ̃, Kalile
yèsreynɛ. 27 Wăh mɛ n tiki krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ɗɩ̃́ yɔ́ wil kwil sɔkɔ, à pɔ à yohnɩ,
sétɑ̃̀nnɛ ǹ sɔkɔ. Kwil mɛ̀ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ kè pɩ di mɔ́nɔ́lɛ, à náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ flɔlɛ n
mɔ, ànɛ̂ à náh mɛ n tɛ̃ gbɔ̂. Ǹ tɛ̃-ǹsah ye sɔ̃̀ léyɑ̃̂l wrɔ́. 28-29 Tɛ́, sétɔ̃ mɛ̀ sɔ̃̀ n yuku ɗɩ̃́
mɛ̀ yɔ̃ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ. Pè sɔ̃̀ ńkɛ̃̂nɛ à pukubi kɛ̃̂lɔ́, ànɛ̂ kârnnɛ nɛ, pé à tɛ̃ sah. Ǹtɛ,
ǎ púkúbí-ńtɑ̃̂n nɔ́pi kɔ̃lɩ, tɛ́ sétɔ̃ mɛ̀ à tɔkɔ n de gbɛ̃̂nnɩ tɑ̃̀ntɑ̃̀n sɔkɔ. Képah sɔkɔ, wăh
Yesu wɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à wil ɗɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ. Wăh yo sɛ̃́, ɗɩ̃́ pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah,
tɛ́ de syi yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ, yɔ̃̀tah Liyel pi Yesu?
Páh ǹnɛ n ni, à káh pé fɔ̃h. 30 Yesu mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃ nɩ? Tɛ́ kăh pɩ, sétɑ̃̀n
náhnáh sɔ̃̀ mɛ dénɔ́lɛ ǹ sɔkɔ, à mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwóbé Kwĩnkilɛ. 31 Képah sɔkɔ,
sétɑ̃̀n nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, à káh sé yĩni wilki tɛkɩ mɔ yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃-ǹsah.

32 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yɔ̃ n kɔ̃ yɔ̃lɩ yɔ̃. Sétɑ̃̀n nɔ́pi tɔ̃
Yesu ni nɛ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. À mɛ ké wɛ̃kɩ̀lɛ sè kɔ̃. 33 Képah tɛ̃ sɔkɔ,
sétɑ̃̀n nɔ́pi wil ɗɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel kwĩnki nɔ́pi núkú kènpĩn to tiki
tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́npɛ̃̂kɩ̀ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè sè yɔ̃.

34 Sel nɔ́pi fɛ̃pu-á képah wɛ sɛ̃́, pè to kyɩ kè yɑ̃h kwil, ànɛ̂ yèpǐyey sɔkɔ. 35 Képah
tɛ̃̀nɛ, tyi nónó-á pɩ, névye wil nɛ, pé kyɩ sé ségblɔ́ yah. Pè pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, tɛ́ ɗɩ̃́
nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɑ̃̀n wil ǹ sɔkɔ, pè à wɛ kɔ̃̋ntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu tnɔ̂. À sɔ̃̀ mɛ flɔ mɔ, tɛ́ mɛ tírr. Kăh
pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. 36 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ ǹ dɛ́nmɔ dùkù wɛ, pè kè yɑ̃h tɛ́lɔ́ syah.

37 Kăh pɩ sɛ̃́, tíkí tɛ̃ tyí, Yerasɛnɩ sétáh yɔ̃ névye pól kè yah kɔ̃ Yesu tyí nɛ, à yal gbɛ
mɔ pépilɛ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ de krótókè sɔkɔ, à n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ.

38 Tɛ́ dɨ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̀ sétɑ̀n wil, kénɛ dɨ́ Yesulɛ n ni nɛ, à yɛ pé tɛ̃ ǹnɛ. Ǹtɛ, Yesu náh
kè fɛ̃ syi, tɛ́ yo ǹ tyí: 39 «Liyel-á tyi nónó pól pɩ á tyí, á syɩ n yuku á gbô, ǹ kyɩ sè
yãh.» Wǎh yo sɛ̃, dɨ́ mɛ ǹ syɩ yuku ǹ tɨ̀nnɛ. Tɛ́ tyi nónó pól-á Yesu pɩ ǹ tyí, à sélɛ n
yãh n kɔ̃ kwil pól sɔkɔ.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔnɩ tyí

40 Tɔ́wû sɔ̀ mɛ Yesu syɩkɩ tɛ̃ sɛ̃, képah ye, wǎh wil yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, à pɔ yĩni n tɛ̃
pé tnɔ̂ gbɨ́ nɛ̂nɛ, pé pól à yohnɩ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ. 41 Légbɨ́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye dɨ́ yɔ́ pɔ yĩni tɛ̃, pè
n ye Yayirusilɛ. Ǹmɔ ye sɔ̀ nɛ́npɔ́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yétɛ̃nɛ. Wǎh yĩni tɛ̃ Yesu
tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ ńkɛ̃, kékwɛ, à pɔ pé yuku péwɔ gbô, 42 ńkɛ̃, pîsê
nɛ̂-á pé tyí ǹ gblɔ̃y núkúnínɛ, tɛ́ mɛ ye gbɔ̃ninɔ́ kénkɔ̃ sɔkɔ, wǎh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ.
Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu-á n sɔkɔ nɛ́npɔ́, tɔ́wû à fyãh kɑ̃́mm yey yey póllɛ.

43 Tɛ́, sê yɔ́ tɔ sɔ̀ mɛ nɛ́npɔ́. Á sɔ̀ mɛ n yɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ ńyânnɛ pópó, ye gbɔ̃ninɔ́. Ǹ
gbɔ̀ pól syi pɔ tyɛ syɛy pínɔ́lɛ sènpɩbɩ tyí, tɛ́ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ. 44 Á
mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh tɨ̀nnɛ, tɛ́ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ ńyân núkú tyɛ.
45 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ péwɔ tyí nɩ? No pól-á pé vyɛ̃ynɛ n kɔ̃lɩ
nɛ, pépi náh sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pé yɔ̀tɛ̃, névye-á fyãh sah ǹnɛ kɑ̃́mm. 46 Ǹtɛ, Yesu mɛ
nɛ, ǹnɨ̂ yɔ́-á tũ pé tyí. Páh kè pĩ nɛ, tǎhkɩ̀ yɔ́-á wil pé sɔkɔ. 47 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á pɔ
pĩ nɛ, tir mɛ̀ náh tɔ̃ fɛ̃ n wɔ̃bɩ, à pɔ ǹ gbètukunɔ di Yesu yah wɨ̂lsyahrɩ sɔkɔ. Tir nɛ̂
yĩn-á à tũ ǹ tyí, tɛ́ kè yãh no pól yɨ́ yah, ànɛ̂ sɔ̃-á à dɛ́nmɔnɔ wɛ nɛ́npɔ́ swɔ. 48 Képah
tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pi, á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»

49 Gbɨ́ nɛ̂-á Yesu mɛ kénɛ wɛy yɔ́nɔ́ sɔkɔ, dɨ́ yɔ́ wil yɔ̀tɛ̃ dɨ́ Yayirusi gbô, à pɔ yo
Yayirusi tyí nɛ, ǹ pîsê-á yah kwlɔ, ńkɛ̃, à káh fwɔ̃tɛ̃ kwɔ́-ò dɨ́ kwlɔ. 50 Ǹtɛ, Yesu-á
képah noh, à mɛ yo Yayirusi tyí nɛ ńkɛ̃: «Káh tíkî pɩ! Sɛ̃ ó sɛ̃ ké yɔ̃, tɛ́ á pîsê kɩ ǹ
min wɛ.» 51 Tɛ́ pè mɛ sɔkɔ Yayirusi gbô. Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, à náh fɛ̃ syi nɛy de ǹnɛ, à
wil Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ pîpîr sú, ànɛ̂ ǹ yɨ̃́ tyí sɔkɔ. 52 Légbɨ̃́nɛ, no pól
sɔ̀ mɛ pîpîr kũ pɔ̀lɛ n gbo mɛ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé káh nɛ
n gbo! Á náh ku, dɔy sɔkɔ ye ǹnɛ.» 53 Ǹtɛ, névye-á sɔ̀ mɛ ǹ kúntɛnɔ pĩ tɛ sɛ̃, pè tyah
kɔ̃lɛ Yesulɛ n ko. 54 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̀ tyí, tɛ́ à kah ye: «Ń pi, yuku!»
55 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ min núkú ké syɩ de ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à yuku. Wǎh yuku, Yesu mɛ kè yah
kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yãrlɛ à kɔ̃ à yɔ̃. 56 Kǎh pɩ sɛ̃, ǹ dúbípú gbɑ̀n du, tɛ́ Yesu kè yah kɔ̃ pé
tyí nɛ, pè káh tir mɛ̀ yãh nɛy tyí.

9

Yesu ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɨ̂ gbɔ̃nimɨ̂ tɔ̃

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɨ̂ gbɔ̃nimí ye tuke mɔ, tɛ́ tǎhkɩ̀ ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃
nɛ, pè sétɑ̀n póllɛ n yĩni, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 2 Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nɛ,
pè kyɩ Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo n kɔ̃, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 3 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pè
káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ wɛ̃kɩ̀ kɔ yĩnnɛ. Pè káh ńsĩn tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh yɔ̃ke
tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ. Ànɛ̂ nɛy káh fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́ tɔkɔ. Tɛ́ tɔ̃ nɛ: 4 «Yâh kyɩ wɛ twah
kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé tɛ̃ képah sɔkɔ fɔ́ɔ́, kè pɔ nɔ yé yal gbɨ́ tyí nɛ́npɔ́. 5 Tɛ́, nónó-à kyɩ
yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé gbyɛ̂h nèngbɔ̃ kwer n
kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.» 6 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ sɔkɔ, à
kyɩ n kɔ n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ, à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n
mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yerɔdɩ fɔkɔ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ

7-8 Légbɩ̃́nɛ, Kalile kwil tãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, Yerɔdɩ ye sɔ̃̀. Ǹmɔ-á Yesu tyɩ́pɩ́nɔ́ nɔ́pi pól
noh gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, túkù ńtɛ̃ mɛ n yo nɛ, Nsyɔ̃-á ǹ syɩ min wɛ, à wil lékyɩ̂ sɔkɔ. Túkù mó nɛ,
ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Yeli-á pɔ wil mɔ. Túkù mó tɔ̃ nɛ, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò
yɔ́-á yuku wil lékyɩ̂ sɔkɔ. Pǎh yo sɛ̃́ Yerɔdɩ tyí, ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ. 9 Képah sɔkɔ, à nɛ, tɛ́ páh
se Nsyɔ̃ yɔ̃ kãm.* Ǹtɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó tyɩ́pɩ́nɔ́ se tɔ̃ pé n nohnɩ yɔ̀ nɩ? Kǎh pɩ sɛ̃́, à tyah Yesulɛ
n yah n kɔ̃ nɛ, pé à wɛ.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

10 Yesu tɛ̃ntɔ̃be-á pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, pè pé tyɩ́pɩ́nɔ́ pól yãh à syah. À mɛ pè tɛ̃ yal pé
yahlɛ, à yuku pélɛ kwil yɔ́ gbɔ̀pɔ, pè n ye Besayidalɛ. 11 Ǹtɛ, tɔ́wû-á pɔ pé sɔ́kɔ́nɔ́ pɩ̃
sɛ̃́, pè pé nyáh sõ kyɩ nɛ́kwɩ̃́nkílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu pè tɛ̃ pallɛ, mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n
yãh pé tyí, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ lènɔlɛ n yah n kɔ̃.

12 Ǹtɛ, gbɩ̃-á pɔ n yi, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ gbɛ̃́nnɩ tyah
sɔkɔ-á pélɛ ásɔ̃̂ dɛ́! Ǹkɛ̃́, wǎh náhkɩ tɔ́wû fin mɔ, pè kyɩ sɛ̃́-ńtɑ̃̂n ànɛ̂ yɔ̃ke yah kɔ̃
gbɔ̀plɔ kwlo ànɛ̂ yèpɩ̀yey sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi yɔ̃ke yah pè kɔ̃
pè yɔ̃ yé gblɔ̃̌y kɛ̀!» Pè mɛ à syah nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pé
tyí dɛ́! Tɩ̃̂, à se mɛ ké tyí nɛ, pépi kyɩ yɔ̃ke dwe pɔ nɛ́kwɩ̃́nkí nɔ́pi pu nɩ? 14 Tɛ́ díbí sɔ̃̀
nɔ nɛ́pɩ̃̂ kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbãm kénkɔ̃lɛ nɛ́npɔ́.

Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè no kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́lɛ nɛ́pɩ̃̂ tikinínɩ́
pɔ́ gbãm gbãmnɛ. 15 Pè kè pɩ, wǎh yo sɔ̃́, à no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃. 16 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ
búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃, à Liyel ni sé yɔ̃, tɛ́
sè kwɔkɩ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ, pè syi tɔ́wû kɔ̃. 17 Képah-á pɩ, no pól yɔ̃ tɔ̃. Tɛ́ pè pé
yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ, vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yɩ̃́́nɛ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Krista-á Yesulɛ

18 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɛ kyɩ tɛ̃ nírílɛ n pɩ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ ǹ tnɔ̂. Képah sɔkɔ, à
mɛ pè piki yah nɛ: «Névye tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» 19 Pè mɛ à syah nɛ, túkù-á nɛ,
Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mɛ nɛ, Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, ǹgbò gbɩ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò lékó yílkínmɔnɔ-á. 20 Pǎh yo sɛ̃́, à pè syah nɛ: «Tɛ́, yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Krista yé álɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ.» 21 Wǎh
yo sɛ̃́, Yesu pè kah sni nɛ, pé káh kè yo nɛy syah, 22 tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Névi Pi
yɩ̃nɛ à yèvyãhrɩ pɩ náhnáh. Yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò
wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú kɩ à yahle n pi. À kɩ ko mɔ, tɛ́ ké sèpɩ̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ ǹ syɩ min wɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

23 Képah náh, à yo no pól tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y dyɔ
yɩ̃́́ tyi yɛ, sɔ̃mɛsɔ̃́ à mó nɛ mɛ ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, ń sɔ̃̀ tɛ̃.† 24 Yah, névi nɛ̂-à nɛ ńkɛ̃́,
páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh min wɛ n pi. Ǹtɛ, nɛ̂-à kũ fɛ̃ syi ńmɔ yɩ̃nnɛ, tɛ̃ wɔ min
kɩ pwah. 25-26 Névi nɛ̂-á ńmɔ, ànɛ̂ ń wɛy fɛ̃nsyinɔ yah sen ku, ńmɔ Névi Pi tɔ kɩ sen
ku nɛ, mé náh tɛ̃ pɩ̃, mâh sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ ń yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ànɛ̂ ń sú tyí, ànɛ̂ yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè
tyí sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yɔ̃ se mɛ ké tyí, névi-à kèkɔ̃yɔ̃́ tahrɩ pól wɛ, tɛ́ n tɛkɩ n pi ǹ min
sɔkɔ, kɩ ǹ gblɔ̃̌y tyí yɩkɩ? 27 Gbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye nónó-á mɛ ásɔ̃̂, pé
túkù kɩ Liyel tɔ̃́rí wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ.»

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Markɩ sɛ́bɛ́y 6.14-29 sɔkɔ. † **9:23** 9.23 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

Yesu dùkù vɪ̀nmɔnɔlɛ

[28] Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, sèpɪ̏n kwǎrtɔ̃nɔ kénkɔ̃-á sɔkɔ, Yesu Pyɛrɪ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂
Nsyakɪ tɛ̃ sɔkɔ yɔ̃lɪ yɔ́ yɔ̃ nɛ, pé kyɪ nírí pɪ. [29] Wǎh mɛ nírí sɔkɔ gbɪ̋ nɛ̂nɛ, ǹ yèpɔ
dùkù vi mɔ, tɛ́ ǹ flɔ piki prɛ́yy. [30] Nɛ́npɔ́ swɔ, díbí nɛ́pɪ̂ nímí núkú wil, mɛ yɑ̋hkɪ̀lɛ n
yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ. [31] Moyisi ànɛ̂ Yeli ye sɔ̏ pɔ wil mɔ yɪ̂nyɔ̃ tɔ̃rí sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yɑ̃h Yesulɛ,
wǎh kɪ ǹ tɔ̏ pɪ n tũ n pi sɔ̃, ǹ kúnɔ́ sɔkɔ Yerusalɛmɪ. [32] Tɛ́ légbɪ̋nɛ, dɔy sɔ̏ mɛ Pyɛrɪ
ànɛ̂ pé no tyí fɛ̃. Pǎh dɔ yuku, pè Yesu tɔ̃rí dùkù wɛ ànɛ̂ díbí nɛ́pɪ̂ nímí nɔ́pilɛ yɪ̋nnɔ́lɛ
ǹnɛ. [33] Képah náh, nɛ́pɪ̂ nímí nɔ́pi-á n yal Yesu tnɔ̂ gbɪ̋ nɛ̂nɛ, Pyɛrɪ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé
yɔ̏tɛ̃, pé tɛ̃nɔ́-á kɪ plɛ ásɔ̂ dɛ́! Páh kɪ yèpyenɔ tɔ̃nɔ́ pɪ. Ǹkɛ̃ ǹmɔ tyí-á núkúlɛ, Moyisi
tyí mɛ núkúlɛ, Yeli tyí mɛ núkúlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̏ pɪ̃, tir nɛ̂-á à mɛ n yo.
[34] Wǎh mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, ńyɪ̋rkɪ̀ yɔ́ núkú wil fob mɔ pé yɔ̃. Légbɪ̋nɛ, tíkí de Yesu
tɔ̏ sɑ̋hpú sɔkɔ. [35] Képah sɔkɔ, yɪ̋npɔ̃ yɔ́ wil Liyel tyí ńyɪ̋rkɪ̀ mɛ̀ sɔkɔ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃:
«Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀, ǹmɔ ye ń pídɪ̋nɛ, máh nɛ̂ yah wilki. Yé nɛ n nohnɪ ǹ tyí!» [36] Pǎh wɛy
mɛ̀ noh ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛy náh tɔ̃ wɛ nɛ́npɔ́, nɛ́ Yesu ó náh. Kǎh pɪ sɛ̃, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú pé
vyɛ̃y vike tɛ̃ syísyí. Tɛ́ légbɪ̋nɛ, pǎh tyi nónó wɛ, pè náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yɑ̃h
nɛy tyí.

Yesu sétɔ̃ yɪ̃ni wilki wɛ̃npir yɔ́ sɔkɔ

[37] Dendallɛ, pǎh tiki yɔ̃lɪ yɔ̃, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu yohnɪ. [38] Tɛ́ kénɛ tɔ́wû sɔkɔ, dɪ̋
yɔ́ sɔ̏ mɛ, à tyah n de n syi nɛ, kwɔ́-ò dɪ̋, páh ǹnɛ n ni, à yah dah mɔ pé pídɪ̋ tyí sɔkɔ,
ǹmɔ núkúní-á pé tyí, [39] tɛ́ sétɔ̃ yɔ́-á mɛ n yuku n pɔ ǹ yɔ̃. Kàh yuku ǹ yɔ̃, à n de n
syi nɛ́npɔ́ swɔ, ànɛ̂ kě à kah n yike pélpèl, tɛ́ gbèfɔ̀kɔ̀píkínɪ̀ n nɛ n wil ǹ vyɑ̃h. Ȁnɛ̂
kè náh ǹnɛ n fin n mɔ súú. Kàh pópó ǹnɛ n fin mɔ, kě à fɔ̃h n kah n mɔ. [40] Képah-á,
pé pɔ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú ni nɛ, pè sétɔ̃ mɛ̀ yɪ̃ni, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ. [41] Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo pé
tyí nɛ, nɛ́pɛ̂l, ànɛ̂ Liyel yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃ névye nɔ́pi! Pé se yɪ̃nɛ, pé pé nɪ tɛ̃, pé tɛ̃ pélɛ, pé
pɔ syɪ gbɪ̋ nɛ̂ tyí nɪ? Ǹkɛ̃, à pɔ ǹ pídɪ̋nɛ ásɔ̂. [42] Piri-á núkú n nɔ n de Yesu tnɔ̂, sétɔ̃ à
kwel min sétáh, tɛ́ à yike kègbɪlɛ. Ǹtɛ, Yesu mɛ dírí kɔ̃ sétɔ̃ yɔ̃, tɛ́ piri dɛ mɔ, tɛ́ ǹnɛ
ǹ sú gbɔ̏ dahbɪ. [43] Képah tɛ̃nɛ, no pól gbɑ̏n du Liyel tɛ̃npnɛ̀nɔ́ tyílɛ.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ tyílɛ n tɔ̃ n yo

Ǹtɛ, no pól-à sɔ̏ mɛ gbɛ̃ndùnɪ̀ sɔkɔ sɛ̃ ǹ tyípínɔ́ nɔ́pi pól yɪ̃nnɛ, à mɛ yo ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú
tyí: [44] «Nɛ̂-á mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí, yé kè noh pallɛ: Névi Pi kɪ n dahbɪ n pi névye
gbɔ̏.» [45] Ǹtɛ, pè náh sɔ̏ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ. Kè sɔ̏ wɛkɪ wɛ́npɪ̀llɛ pé tyí nɛ, pè káh
ké yɔ̃ pɪ̃. Tɛ́ ké dùkù píkínyahnɔ tíkí sɔ̏ mɛ pè tɛ̃ Yesu tyí.

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

[46] Képah sɔkɔ, tɔ̏ sɑ̋hpú tyah yékɑ̂blɛ n pɪ nɛ, pé pɪ̃ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi sɔkɔ. [47] Tɛ́
Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pɪ̃ sɛ̃, à piri yɔ́ tɛ̃ sah ǹ tnɔ̂, [48] tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-á tyɪ̋ɪ̃ kal yépi pól
sɔkɔ, ǹmɔ kal tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à piri mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ ńmɔ yɪ̃nnɛ, ńmɔ ye
tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Ȁnɛ̂ névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃nɔ́ plɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Névi nɛ̂-à mɛ álɛ n fwó-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ mɛ álɛ

[49] Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ Yesu syah nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, pépi-á ǹnɪ̂ wɛ, à mɛ sétɑ̏nnɛ n yɪ̃ni ǹ
yɪ̃n yɔ̃, tɛ́ à náh se sɔ̏ mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃ pépilɛ wɛ̃ tyí. Képah-á, pé nɛ, pé ǹnɛ n yɪ̃ni n mɔ ké
pínɔ́lɛ. [50] Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ yélɛ n fwó-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ mɛ yélɛ.
Képah ye, yé káh à yɪ̃ni n mɔ ké pínɔ́lɛ.»

Yesu yáhlenɔlɛ Samarɪ kwil yɔ́ tɑ̃n tyí

51 Képah náh, Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔ gbɩ̃́-á pɔ nɔ yɩ̂nyõ, à kè yah tɔkɔ yĩn núkú yõ nɛ
ńkɛ̃, páh kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ. 52 Kǎh pɩ sɛ̃, à tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛkɩ mɔ ǹ yahlɛ. Pépi mɛ wɛ̃kì
tɛ̃, à kyɩ de Samarɩ kwil yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ twáh-ńsah yah sah à kõ.
53 Ǹtɛ, wǎh sɔ̃npílɛ ǹ yah mɔ n yuku Yerusalɛmɩ tɩ̀nnɛ, kǎh pɩ sɛ̃, nénpɔ́ tãn mɛ
yahle nɛ, à káh twah pé tyí. 54 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃-á képah noh sɛ̃,
pè nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à se mɛ ké tyí nɛ, pé yɩ̂nyõ nyàh ye mɔ no nɔ́pi yõ, kè tiki n pɔ pè
sukɛ n mukuli nɩ? 55 Pǎh yo sɛ̃, Yesu ǹ yah vi pé tɩ̀nnɛ, à dírí kõ pé yõ. 56 Képah náh,
pè mɛ wɛ̃kì tɛ̃, à sɔkɔ kwil yɔ́ sɔkɔ.

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

57 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ wɛ̃kì yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, dɩ̃́ yɔ́ Yesu syah nɛ ńkɛ̃, páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n
kɔ n kõ ǹnɛ, ǹ kɔ́-ńtɑ̃̂n pól sɔkɔ. 58 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Gbɛ̃́npɑ̃hlɔ tyí, pɩ̃̀
mɛ. Kèpye tyí, syɛ̀ mɛ. Ǹtɛ Névi Pi tɛ̃ tyí, wénsɛ̃nmì-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
59 Tɛ́ mɛ pyě yo ǹnî tyí: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» Kénɛ dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, à yɛ, pâh pɔ pé sú lékó
ǹgbò yĩ tɛ. 60 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ à syah nɛ: «Yɛ lékyî kõ, pè pé lékyîlɛ n yĩ, tɛ́ áwɔ
mó kyɩ Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo n kõ.»
61 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mó yo Yesu tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Tɛ́ à yɛ pé kõ,
pé kyɩ ké wɛ̃kì ni pé gbô tãn tyí. 62 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à nyeh
wɛkɩ tɛ̃ swɑ̃hlɛ n wɔ, tɛ́ n yah náhlɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃rí tɔ̃̀ pɩ n pi.»

10

Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nînɔ́ tɛ̃ntɔ̃̀ pínɔ́lɛ

Yesu dúbînɔ́lɛ

1 Képah náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nínɔ́ yísyɔ́ yah
wah, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nímí nímínɛ ǹ yah tɩ̀nnɛ, kwlo ànɛ̂ wley wley pól sɔkɔ, ǹmɔ-á sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ pé gblɔ̌y nónó sɔkɔ, 2 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ
dò, tɛ́ ké tɔ̃̀npɩbɩlɛ kwéyy. Yé sètɛ̃ ni, à tɔ̃̀npɩbɩ náhnáh tɛkɩ mɔ, ǹ sèmukɔ tɔkɔ yĩnnɛ.
3 Yé nɛ n yuku! Tɛ́, yé mɛ á kɩ nɛ, képɔ́pî sɔ̃, mé n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃́npɑ̃hlɔ nɩyɔ̃́. 4 Ǹtɛ,
yé káh pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh tɔkɔ. Yé káh yĩn wɛkɩ nɛy tyí wɛ̃kì yah. 5 Ànɛ̂, yâh
kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé wɛy gbennɛ, yé yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yèvɩnɩ nɛ n mɛ kéte mè sɔkɔ.›
6 Kàh pɔ yĩnɛ nɛy mɛ yèvɩnɩnɛ n yah n kõ kénɛ kéte sɔkɔ, yé yèvɩnɩ yénmɔnɔ mè kɩ
pɩ tɛ̃ wɔ tyílɛ, yé mó tɛ̃ nénpɔ́. Képah-à mó pí-ńkɛ̃nɛ, yé yèvɩnɩ yénmɔnɔ kɩ ké syɩ pɔ
yé tyí. 7 Tɔ̃̀npɩ ye yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yõre wénɔ́lɛ. Képah ye, yâh twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, pàh
yé kõ yõke nɛ̂nɛ, yé kè yõ, ànɛ̂ pàh yé kõ wɔ wɔ kwâh nɛ̂nɛ, yé kè wɔ. Tɛ́, yé káh nɛ
n vi n mɔ n twah n kõ gbéngbèn sɔkɔ. 8 Yâh kyɩ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yé tɛ̃nɔ́ plɛ,
pàh kwâh nɛ̂nɛ yé kõ, yé kè yõ. 9 Yé mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á mɛ nénpɔ́. Yé
mó nɛ n yo kénɛ kwil tãn tyí nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ tɛ pé tyí. 10 Ǹtɛ, yâh kyɩ de
kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè nɛ, yé káh twah pé tyí, yé wil kyɩ pé tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, yé mó
yo nɛ, 11 pé kwil nèngbɔ̃ nɛ̂ ńtɛ̃-á tahlɩ yé gbyɛ̂h tyí, yáh kɩ sè kwer kwɛ pè kõ. Ǹtɛ,
pè pĩ nɛ, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ tɛ.
12 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tukey tuke sɔ̃́lɛ, Sodɔmɩ* kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ kɩ fàhfàh
kal kènɛ kwil tyílɛ.»

Kwlo nónó-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ

* **10:12** 10.12 - Sodɔmɩ nɛ̂ tyí-á yo, ké sɔkɔ névye tyípêl pínɔ́ sɔ̃̀ kah tnɔ, fɔ́ɔ́ Liyel pɔ pé pól sukɛ nyàhlɛ. Kè yah n tɛ Tyàhnɔ́ sébɛ́y 19 sɔkɔ.

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo kwlo nɔ́pi tyí sɔkɔ nɛ: «Yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃, Korasini ànɛ̂
Betisayida tãn! Gbȉl tyi nónó-á pɩ yé tyí, sɛ̃nkɔ̃-à sɔ̏ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ tãn tyí, pé
Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́ di náhkɩ mɛ mo. Pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki
syĩlɛ pé tyípêl nàhnpĩ gbónɔ́ sɔkɔ. 14 Ǹtɛ, tukey tuke sɔ̃́lɛ, Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ fɔ̃́hnɔ́ kɩ pɩ
fàhfàh kal yépi tyílɛ. 15 Tɛ́, áwɔ-á, Kapɛrnayumi, á se wɛ nɛ, wáh kɩ yɔ̃ dɔkɔ yȋnyɔ̃?
Póllɛ! Á kɩ tiki yuku fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah.» 16 Tɛ́ tɔ̃ yo ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi
nɛ̂-à n nohnɩ yé tyí, ńmɔ tyí ye tɛ̃ n nohnɩ, tɛ́ nɛ̂-à yé yahle, ńmɔ ye tɛ̃ yahle ànɛ̂ ń
tɛkɩ mɔ́-ò tɔlɛ.»
17 Képah náh, tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́ nɔ́pi pé syɩ pɔ de nìvìnì sɔkɔ,
mɛ n yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̏tɛ̃, ǹmɔ yĩn yɔ̃, sétɑ̃̀n ńtɛ̃-á mɛ n sah pépi yóré yɔ̃! 18 Képah
tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̏ sétɑ̃̀n yɔ̏tɛ̃ wɛ, à wil yȋnyɔ̃, à tiki kɛ núkú, à pɔ syɩkɩ pȕ
sɔ̃ yikiri yɑ̃̌l. 19 Ǹtɛ, yé yah, mé tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃: Yé kɩ n kɔ vyeh, ànɛ̂ mȉntyĩ yɔ̃. Ȁnɛ̂
yé kɩ fɛ̃ sépɛ tǎhkìlɛ n yɩkɩ, tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh yé nɔ n pi. 20 Tɛ́ yé káh yɛ yé nɩ vɩ sétɑ̃̀n
sàhnɔ́ ó tyílɛ yé yóré yɔ̃. Ǹtɛ, yé yé nɩ vɩ nɛ, yé yni-á mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yȋnyɔ̃.»

Yesu nɩ vínɔ́lɛ

21 Légbȋ́-ó sɔkɔ, Yesu nɩ kah vɩ Liyel Mírkí gbɔ̏ yɔ̃. Képah sɔkɔ, à mɛ nɛ: «Bɔ̌, áwɔ
nɛ̂-á yȋnyɔ̃, ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃nɛ, mé álɛ n gbilki, áwɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɔ̃bɩ yĩ pĩ́pú, ànɛ̂
lékɑ̃́mpu yah, tɛ́ sélɛ wɛ̃́npì wɔ wɛ̃kɩ. Ȁwe, bɔ̌, áwɔ dyɔ yĩ́ĩ tɛ̃ ye nɛ kè pɩ sɛ̃. 22 Ń sú
ye sé póllɛ ń gbɔ̏ dahbɩ. Ǹtɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh Liyel pilɛ n pnɛ, nɛ́ sú ó náh. Sɛ̃ ó ye,
nɛy tɔ náh súlɛ n pnɛ, nɛ́ píɗĩ́ ó náh, ànɛ̂ wǎh mɛ ké tyí nɛ, pé pé súlɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.»
23 Képah náh, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tȉnnɛ, tɛ́ yo pépi ó tyí: «Yèvɩnɩ mɛ yé tyí,
yépi nónó-á tyi nɔ́pi wɛ. 24 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntɔ̃nè náhnáh, ànɛ̂ yɔ̏tãm
náhnáh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, yáh nónó noh,
pé sè noh, tɛ́ pè náh sé tɔ wɛ noh.»

Samarɩ kwil nɛ́gbí yɔ́ sèmȉrkȉlɛ

25 Légbȋ́nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò yɔ́ sɔ̏ nɛ, pé Yesu mɔ yah, tɛ́ yuku yĩn, à yo ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃, kwɔ́-ò ɗĩ́, pé se kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ? 26 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir
nɛ̂ se wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tyi sàhnɔ́ sébɛ́y sɔkɔ nɩ? Tir nɛ̂ se à mɛ n kar ké sɔkɔ nɩ?
27 Ɗĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃, á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí-á yĩnɛ kè nɔ
á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á tǎhkì póllɛ, ànɛ̂ á sɔ̃nɔ póllɛ. Á ní-ò tɔ tyí mɔ́
nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.† 28 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yo plɛ. Képahlɛ n pɩ, á
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»
29 Ǹtɛ, ɗĩ́ mɛ̀ sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé gbɩ wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à Yesu syah nɛ, nɛ̂ se péwɔ ní-òlɛ
nɩ? 30 Yesu mɛ à syah nɛ: «Dĩ yɔ́ ye lésɔ̃ wil Yerusalɛmɩ, à mɛ n tiki n yuku Yeriko
sɔkɔ, tɛ́ kyɩ wil mɔ yĩ́pú yɔ̃. Pè mɛ à tɛ̃ ǹ gbɑ̃̏n yȋ pól tɛ̃ syi, tɛ́ à ko markɩ sah, tɛ́ sɔkɔ.
31 Tɛ́, kè pɔ yĩnɛ, sárká wȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ yɔ́ mó mɛ n tiki n pi kénɛ wɛ̃kìlɛ. Wǎh pɔ ɗĩ́ mɛ̀
wɛ, à gbɔ sɔkɔ fíí. 32 Képah náh, Levi yȉkȉ nɛy yɔ́ tɔ tɔ̃ pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́.‡ Ǹmɔ tɔ-á à
wɛ sɛ̃, à gbɔ sɔkɔ fíí. 33 Ǹtɛ, Samarɩ nɛy yɔ́ sɔ̏ mɛ n yuku kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ ɗĩ́ yɔ̃ dɔkɔ.
Ǹmɔ wɔ-á à wɛ sɛ̃, ǹ yãm à tɛ̃. 34 Ȁ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ ɗȉvɛ̃ ànɛ̂ nɩrɩ mɔ ǹ níy yah, tɛ́
sè pukubi. Tɛ́ mɛ à dɔkɔ mɔ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ ńkwɛ̃́ndyíkì yɔ̃, à yuku ǹnɛ nɛ́pân twáh-ńsah
yɔ́ sɔkɔ, à kyɩ yah dah mɔ ǹ tyí sɔkɔ. 35 Ké dendallɛ, à mɛ pɔ́ plɔ́ nínɔ́§ wilki nɛ́pân

† **10:27** 10.27 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.5 ànɛ̂ Levibi sɛ́bɛ́y 18.5 sɔkɔ. ‡ **10:32** 10.32 - Levi nolɛ, pépi Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ tɔ̏npɩbɩlɛ ye sɔ̏ pɩ. § **10:35** 10.35 - Ké légbȋ́ pɔ́ plɔ́ nínɔ́ sɔ̏ nɔ gbȉyȉkȉ núkú tɔ̏ pínɔ́ dannɛ.

twáh-ńsah yȍtɛ̃ dɩ̋ kɔ̃, tɛ́ nɛ, à nɛ n yah n dah n mɔ dɩ̋ mɛ̀ tyɩ́ sɔkɔ. Ǹkɛ̃, wàh kɩ sɔ̃
gbȍ wilki à kah mɔ képah yõ, pâh pé syɩ pɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, páh kɩ à dyah kélɛ.»
36 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu dɩ̋ piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, yɩ̋pú-á dɩ̋ nɛ̂ pɩ yɔ,
ǹmɔ ní-ò se nɛ̂ tɛ̃nɛ nɛ́pɩ̂ tɔ̃mɩ́ nɔ́pi sɔkɔ nɩ? 37 Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́-ò mɛ à syah nɛ,
nɛ̂-á ǹ yãm yah, ǹmɔ-á. Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Á tɔ kyɩ sɛ̃nkɔ̃lɛ n pɩ.»

Yesu tɛ̃nɔ́ pèpɛynɛ Martɩ ànɛ̂ Mari tyí

38 Tɛ́ Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̋hpú-á sȍ mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ sɛ̃, à kyɩ de kwɩ̂lpɩ́r yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ kwil
sê yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Martɩlɛ. Ǹmɔ mɛ Yesu tɛ̃ plɛ ǹ gbô. 39 Tɛ́ gbɛ̃ sê yɔ́ sȍ mɛ ǹ tyí,
pè n ye Marilɛ. Ǹmɔ sȍ mɛ pɔ tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tnô, à ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ. 40 Légbɩ̋nɛ,
Martɩ yah mɛ n vyãh Yesu fèn pɩ́nɔ́ sɔkɔ. À mɛ pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yȍtɛ̃, pé gbɛ̃ sê-á
tȍ pól sah péwɔ ó kɔ̃, tɛ́ pɔ tɛ̃ ǹ tnô, kè kó mɛ tirlɛ ǹ yah nɩ? À kó n yo ǹ tyí, à pélɛ
n yohnɩ n mɔ nɩ? 41 Ǹtɛ, à mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Martɩ, áwɔ mɛ á gblɔ̌ynɛ n kwlɔ, mɛ á
fɔkɔlɛ n sõ tyi náhnáh tyílɛ. 42 Ǹtɛ, tir núkú ó tyí ye yõrelɛ. Mari ye ké pèpɛy yah
tɔkɔ, nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ n syi n yah n pi ǹ tyí.»

11

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ nîrî pɩ dùkù yõ

1 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ Liyellɛ n ni fɩ̋ yɔ́ sɔkɔ. Wăh ni tɛ, ǹ tȍ sɑ̋hpú sɔkɔ yɔ́ à syah
nɛ, pé Yȍtɛ̃, à pépi kwɔ Liyel ni dùkùlɛ, sɔ̃-á Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ sȍ kélɛ ǹ tȍ sɑ̋hpú kwɔ.
2 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yâh Liyellɛ n ni, yé nɛ n yo nɛ ńkɛ̃:
‹Sú Liyel,
no pól kɔ̃ pè ǹ pɩ̃ Liyellɛ.
Á tɔ̃rɩ́ kɔ̃ kè pɔ.
3 Á sõmɛsɔ̋ gbȉyȉkȉ yõkelɛ álɛ n kɔ̃, nɛ̂-á kɩ n yĩnɛ n pi álɛ.
4 Nónó-á n pɩ n de ápi tyí, á ye mɛ sélɛ n yɔ̃ n mɔ pé tyí. Képah ye, ápi tɔ tyípêl yɔ̃
mɔ á kɔ̃.
Ànɛ̂, káh n yɛ à sétõ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi.›»
5-6 Képah náh, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yépi sɔkɔ yɔ́ tyí kɔ́dɩ̋-à mɛ, tɛ́ à pɔ wil
ǹ tyí lénɩlɛ nɛ ńkɛ̃, pé kɔ́dɩ̋ yɔ́-á mɛ wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, à pɔ pé tyí, tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ
pé tyí kɩ à kɔ̃. Ǹkɛ̃, à dɛkɩ pé kɔ̃ búrn plɔ́ tɔ̃nɔ́lɛ. 7 Ǹtɛ, ní-ò mɛ̀-à ńtyɩ̋nɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
táh, tɛ́ yo mɔ ǹ tyí nɛ, à káh pélɛ n kwlɔ, wɔ̀kɔ̀ yah-á vike tɛ núkúnúkú, péwɔ ànɛ̂
pé wɛ̃npȉ-á sɛ̃, pé náh fɛ̃ yuku búrnnɛ à kɔ̃ n pi. 8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dɩ̋ mɛ̀-à sɔ̃
yuku sélɛ à kɔ̃-ńkɛ̃nɛ pé kódírí yĩnnɛ, à kɩ yuku ǹ yétȍ yî póllɛ à kɔ̃ ǹ nínɔ́ gblɔ́vyɑ̋hrí
tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
9 Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé nɛ n ni Liyel tyí, à kɩ yélɛ n kɔ̃. Yé yáhnkɔ̃nɔlɛ
n pɩ, yé kɩ n wɛ. Yé wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè kɩ yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. 10 Sɛ̃ ó ye, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n
wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Ànɛ̂ nɛ̂-à wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃. 11 Sú nɛ̂
tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pi-à yɛ̃nkô ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃? 12 Képah náh pɩ, wàh séngbɩ̋
ni ǹ tyí, à kɩ mȉnkɔ̃nɛ à kɔ̃? 13 Ǹtɛ, yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yâh yé wɛ̃npȉ kɔ̃nɔ́ yah wɛ
yípéplɔlɛ, sú Liyel nɛ̂-á yȋnyõ, ǹmɔ náh n pɩ plɛ n kal, à ǹ Mírkílɛ ké yáhnkɔ̃pu kɔ̃ n
pi di?»

Túkù nɛ, Yesu tɛ̃nwɛnɔ-á wil sétȁn yȍtɛ̃ Belsebuli tyí

14 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sȍ mɛ sétõ yɔ́lɛ n yĩni n wilki dɩ̋ yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à wɛkɩ kwlɔ.
Sétõ-á fyɔ̀ wil dɩ̋ mɛ̀ sɔkɔ, dɩ̋ tyah n wɛkɩ, kè pɩ gbɛ̃ndùǹnɛ tɔ́wû tyí. 15 Tɛ́ túkù mó sȍ

mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, sétȁn yȍtɛ̃ Belsebuli gbȍ yõ-á à n yĩni sétȁnnɛ. 16 Túkù mó ǹ mónyah
yĩnnɛ, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à gbȉl yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n wil yȋnyõ.
17 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sõnɔ pĩ sɛ̃, à yo pé tyí: «Kwil nɛ̂ névye-à gbɛkɩ tyah wɛ̃nɛ n
fwo, kénɛ kwil kɩ pɔ yɩkɩ, ké vì kɩ syɩkɩlɩ dohnɩ wɛ̃ yõ. 18 Ǹtɛ, yáh nɛ ńkɛ̃, sétȁn yȍtɛ̃
gbȍ yõ-á ńmɔ sétȁnnɛ n yĩni-à; sétõ-à tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n fwo, ǹ yȍtɔ̃rí se kɩ n wũ n pi?
19 Ǹtɛ, ńmɔ-à mɛ sélɛ n yĩni Belsebuli gbȍ yõ, tɛ́ yépi pye wɔ-á dò, nɛ̂ gbȍ yõ mɛ pépi
n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. 20 Ǹtɛ, Liyel gbȍ yõ-à mé n yĩni sétȁnnɛ,
képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ yé tyí.
21 Tǎhkì-á mɛ dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, ànɛ̂ mɛ́fwóyȋlɛ ǹ tyí, wàh ǹ kételɛ n syɩkɩ, tir yɔ́ ńtɛ̃ náh
fɛ̃ ǹ gbȁn yȋ nɔ n pi. 22 Ǹtɛ, nɛ̂ tǎhkì-á kal ǹ tyílɛ, ǹmɔ-à pɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ ǹ tyí, à kɩ ǹ
mɛ́fwó yȋ tɛ̃ syi, wǎh sȍ mɛ ǹ gbȍ sah nónó yõ, tɛ́ kɩ ǹ wɔ̀kɔ̀ yȋ kwel dibi. 23 Képah
ye, névi nɛ̂ náh mɛ ń pèpɛy nɛynɛ, ń pělnɛy ye tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ náh ńnɛ n yohnɩ n mɔ
tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.»

Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n fɛ̃ ǹ syɩ n pɔ

24 «Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mì-ǹsah yah n kɔ̃. Wàh wɛ́-ńkɛ̃nɛ,
à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sȍ wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́. 25 Wàh ǹ syɩ,
à n kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ, plɛ́ntnɔɔ. 26 Képah tɛ̃nɛ, sétõ mɛ̀ n kyɩ sé
no sétȁnnɔ́ kwǎrninɔ syah, nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sè n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ
sɛ̃, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben tɛ̃nɛ.»

Yȅvɩnɩ kègbɩlɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, pi yɔ́ tɛ̃ tówû nɩyȍ sɔkɔ, tɛ́ yo mɔ ǹ tyí
yȋnpɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, sê nɛ̂ fɔkɔ sɔkɔ-á à wil, tɛ́ ǹ yȋnɔ́ yĩ, yèvɩnɩ-á mɛ ǹ tyí. 28 Ǹtɛ, Yesu
mɛ yo pi tyí: «Yȅvɩnɩ ye pyě mɛ névye tyí, nónó-á Liyel wɛynɛ n nohnɩ, tɛ́ ké tyilɛ n
pɩ ké wɛ̃kì yõ.»

No gbȉl yɔ́ yah kɔ̃ Yesu tyí

29 Képah sɔkɔ, névye-á pɔ n tuke n mɔ Yesu tnɔ̂, à tyah n yo nɛ: «Kwɛy gbĩ névyelɛ,
nɛ́pêl ye pélɛ, pè mɛ gbȉl yɔ́lɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil
Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yonasɩ tyí sɔkɔ. 30 Sɔ̃-á Yonasɩ lésõ pɩ kwní yȍnmɔnɔlɛ Ninivi tãn
tyí, sɛ̃ ó ye, Névi Pi tɔ kɩ pɩ kwní yȍnmɔnɔlɛ kwɛy gbĩ névye tyí.
31 Pi nɛ̂-á lésõ yȍtɛ̃nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fɩ́ɩ́ sétáh yȉn tyí, à pɔ yȍtɛ̃ dɩ̃́ Salomo
lékȁ́m wɛlɔ noh. Ǹtɛ gbɩ yõ, nɛy mɛ ásȍ, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel fȍ tukey
tuke sȍlɛ, kénɛ yȍtɛ̃ pi kɩ yuku kwɛy gbȋ névye tyí, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.* 32 Ànɛ̂ tõ, Ninivi
kwil tãn lésõ fɛ̃ syi Liyel wɛ̃kì tɛ̃, Yonasɩ-á Liyel tɛ̃ntȍ yo pé tyí. Ǹtɛ, nɛy mɛ ásȍ, nɛ̂-á
kal Yonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel fȍ tukey tuke sȍlɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbĩ
névye tyí, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.»†

Liyel yõ sɛ̃nɔ́ kyòolɛ

33 «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh wɔ̃bɩ, képah náh pɩ, kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah? Á náh kè sah
n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kyòo wɛ yĩnnɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di? 34 Sɛ̃ ó ye, á yȋ ye á wil
kyòolɛ. Á yȋ-à mɛ plɛ, à wil tɔ pól n nɛ mɛ kyòo sɔkɔ. Tɛ́, á yȋ-à mɛ plɛ́-ńkɛ̃nɛ, á wil
pól n nɛ mɛ fɛ̃ntȗ sɔkɔ. 35 Á gblɔ̌y kyɔmɩ yȋ̃, kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kè káh nɛ mɛ fɛ̃ntȗnɛ.

* **11:31** 11.31 - Yah n tɛ Yȍtãm sɛ́bɛ́y gben 10 sɔkɔ. † **11:32** 11.29-32 - Yonasɩ tyílɛ, yah n tɛ Yonasɩ sɛ́bɛ́y 3 sɔkɔ.

36 Tɛ́ á wil pól-à mɛ kyòolɛ, fɛ̃́ntṹ tyah kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ, á kɩ mɛ kyòolɛ, sɔ̃́-á fɔ̀tnɔ̀lɛ kyòo
á tyí.»

Yesu náh kè yo nɛkɩ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̌kì kwɔ́pú sɔkɔ

37 Yesu-á wɛkɩ tɛ, Farisiyɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ à ye yõke yõ yĩnnɛ ǹ gbô. Képah tɛ̃̌nɛ, pè de à tɛ̃
yõke yah. 38 Farisiyɛ̃ mɛ̀-á Yesu wɛ, à tyah n yõ tɛ́ à náh ǹ gbɛ̃̏n wu Nsyifunɔ wu
dùkùlɛ, kè ǹ gbɛ̃̏n du.

39 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɛ̃ ó ye, yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, yě wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃yɔ̃́vyɔ
náhlɔ́ wu n tõ n sah, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkè, ànɛ̂ yĩbe dékè tyilɛ.
40 Lékɛ̃́m kɛ̃ névye nɔ́pi, nɛ̂-á mɔ vyɔ́ náhlɔ́lɛ, à náh sé sɔkɔ táhlɔ́ tɔ mɔ di? 41 Yé sé
sɔkɔ táhlɔ́ yì yĩ yãm tãn kõ! Képah-à pɩ, sé pól kɩ pɩ pallɛ yé tyí.

42 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě yímî ànɛ̂ swãh sɔkɔ pɛ̃nfɛ̌nè pól gbãm-ònɔ́lɛ
Liyellɛ n kõ. Ǹtɛ, yě n yahle tɔ̃nsàhnpɩnɔlɛ névye tyí, ànɛ̂ Liyel tyí náh nɔ yé tyí.
Képah nɛ̂ tɔ-á sɔ̃̏ yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̃̏nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃́nɛ. 43 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé
yõ! Yě tɛ̃-ǹtɛ̃̏n gbrolɛ n yah n kõ Liyel ní-ńtɛ̃̂n vì sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ
n tõ n sah n wɛkɩ n pɔ yé tyí tɔ́wû tɛ̃-ǹtɛ̃̏n sɔkɔ. 44 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á mɛ á
kɩ nɛ, léyɛ̃̂l nírínɔ́ sɔ̃, névye n nɛ n kɔ sé yõ, pɩ̃́-ńkɛ̃̂nɛ.»‡

45 Yesu-á yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̃̌kì kwɔ́-ò yɔ́ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, wǎh mɛ n wɛkɩ sɔ̃,
pépi tɔ-á à n gbyɔ dɛ́! 46 À mɛ yo ǹ tyí: «Yépi Liyel ǹgbò wɛ̃̌kì kwɔ́pú tɔlɛ, pèkè mɛ
yé yõ! Yépi nónó-á ńkɛ̃̂nɛ no twah n mɔ tɔ́kɔ́pêllɛ, tɛ́ yé náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé
tyí kèngbɔ núkú fyélɛ. 47 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu léyɛ̃̂llɛ n
tõ n sah n mɔ, tɛ́ yépi náh tãn ye mó tõ ko mɔ pélɛ. 48 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, yáh yé súbí
tyípínɔ́ fɛ̃ syi. Pépi-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu ko mɔ, tɛ́ yépi sɔ̃npí pé léyɛ̃̂llɛ n tõ n sah n
mɔ. 49 Képah ye sɔ̃̏ Liyel yo lékɛ̃́m sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Mé kɩ tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu tɛkɩ mɔ pè kõ,
ànɛ̂ tɛ̃ntõbelɛ. Pè kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù fõh.› 50 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ kwɛy gbĩ
névye fõh n pi Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu nɔ́pi yĩnnɛ, nónó-á ko mɔ kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́ dukulɛ,
51 à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, à pɔ syɩ Nsakarɩ kúnɔ́ tyí, nɛ̂-á ko mɔ sárká wɩ̃̏lkɩ̃̏-ǹsah,
ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ wrɔ́. Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye kɩ
n fõh n pi képah yĩnnɛ. 52 Pèkè mɛ yépi Liyel ǹgbò wɛ̃̌kì kwɔ́pú yõ, yépi nónó-á Liyel
wɛ̃̌kì wɛ́npĩnɔ yah kõ névye tyí. Yépi náh mɛ n kɔ kélɛ, tɛ́ nónó-á se nɛ, pé nɛ n kɔ
kélɛ, yé pépi yĩni mɔ.»

53 Képah sɔkɔ, Yesu wɩ̃̏lntɛnɔ náh nɛ́npɔ́, Liyel ǹgbò wɛ̃̌kì kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ pé
fɔkɔ vyãh ǹnɛ kègbɩlɛ, tɛ́ tyah ǹnɛ n piki n yah tyi duke duke pól yõ. 54 Pè sɔ̃̏ mɛ ǹnɛ
n mɔ n yah nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛlɔ sɔkɔ pé kõ pé à wɛ tɛ̃.

12

Gblɔ̃̌y kyɔ̀mìnɔ́lɛ vyɛ̃̌nnînì wɛ́kínɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, nɛ́kwɩ̃́nkí-á tuke mɔ tnɔ́nɔ́lɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ fɔ́ɔ́, mɛ wɛ̃ gbyɛ̃̂hnɛ n suki, Yesu
tyah n yo ǹ tɔ̃̏ sɛ̃́hpú ǹgbò tyí: «Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃ Farisiyɛ̃nɔ vyɛ̃̌nnínì wɛ́kínɔ́lɛ, képah
nɛ̂-á n tõ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí kõlɛ mífɛ̃́hkì sɔkɔ. 2-3 Tyi nónó pól-á yé n yo fɛ̃́ntṹ sɔkɔ, sè
kɩ pɔ noh gbɩ̃̏ntõlɛ kyòo yah. Ànɛ̂ nónó pól-á yé n plɔ n yo wɛ̃ níkílɔ́ yey, wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
táh, sé pól kwní kɩ pɔ kõ gbɛ̃́ntɩ̃̏n yõ. Képah ye, tyípɩ̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n
pi wɩ̃̏lkɩ̃̏nmɔ-ńkɛ̃̂nɛ. Sètɩ̃̏n sɔ̃̏ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi pɩ̃́-ńkɛ̃̂nɛ.»

Nɛ̂ tîkî-á yĩnɛ pínɔ́lɛ

‡ **11:44** 11.44 - Nsyifunɔ tyí, léyɛ̃̌kì yõ kɔ́nsɔkɔnɔlɛ, Liyel dêl ye.

4 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yépi nónó-á ń kódíbílɛ: yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ,
nónó-á wil kɔ̀ ólɛ n ko n mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh tɔ̃ tir yólɛ n pɩ n kah n mɔ n pnɛ
képah yõ. 5 Nɛ̂ yah tíkí-á yĩnɛ pínólɛ, mé kɩ ǹnɛ yé wɛ̃kɩ: Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil kɔ̀
kònmɔntɛnɔ náh, kɩ ǹ min dah mɔ tyɛ́-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ, yé ǹmɔ tíkílɛ n pɩ. Mé kélɛ n
yo yé tyí nɛ ńkɛ̃: yé tɛ̃ wɔ tíkílɛ n pɩ. 6 Ǹtɛ̃npînó kwlɔ náh n yãm pópíkí pló nínólɛ
di? Ǹtɛ, Liyel dyɔ náh n fwɔ sépi núkú yó ńtɛ̃ tyílɛ. 7 À wil képah sɔkɔ, yé yȍyén
ńtɛ̃ pól dan mɛ pɩ̃́nólɛ Liyel tyí. Kăh pɩ sɛ̃, yé káh tíkí pɩ. Yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npî
kwĩnkilɛ di?»

À Yesu fɛ̃ syi, képah náh pɩ, à à yahle

8 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɩ̃́
yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ ńmɔ tyí yõ, Névi Pi tɔ kɩ kè yo Liyel yȋnyõ tɛ̃ntõnè yɩ̃́ yah nɛ ńkɛ̃,
wăh mɛ pé tyí yõ. 9 Ǹtɛ, nɛ̂-à ń yahle névye yɩ̃́ yah, Névi Pi tɔ kɩ à yahle Liyel yȋnyõ
tɛ̃ntõnè yɩ̃́ yah. 10 Névi nɛ̂-à Névi Pi yɩ̃́npo yo, kè kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Tɛ́ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à Liyel
Mírkí gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí.

11-12 Pàh yé tɛ̃ kyɩ tùkè-ǹsah Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, képah náh pɩ, yah tãm tyí, képah
náh pɩ, yȍtãm tyí, Liyel Mírkí kɩ yé kwɔ nénpó swɔ, yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Képah ye, yé
káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ, yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃.»

Lékɛ̃́m kɛ̃ tàh dɩ̃́ sèm̀ìrk̀ìlɛ

13 Tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, ǹnî Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, à yo pé nɛ́nkyí dɩ̃́ tyí nɛ, à yɛ pé
pé sú gbɛ̃kɩ dibi. 14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Ń dɩ̃́, nɛ̂ sah ńnɛ nɛ, mé yélɛ n
tuke, tɩ̃̂ nɛ, mé yé gbɛ̃̂n yȋlɛ n dibi?» 15 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí: «Yé yé kyɔmɩ tahrɩ
dékè képékèlɛ! Tahrɩ-à sɔ̃ mɛ sɔ̃ névi tyí, képah náh fɛ̃ minnɛ à kɔ̃ n pi.»

16 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ sèm̀ìrk̀ì yó yãh pé tyí nɛ: «Tàh dɩ̃́ yó lésõ mɛ, ǹ swãh pɛkɩ yɩ̃̃́ ǹ
tyí. 17 Képah tɛ̃nɛ, à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ǹtɛ, sèmukɔ mó-ńsah náh se mɛ fwɔ́ɔ
pé tyí, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? 18 Dǒ, à nɛ, páh kɩ nɛ̂ pɩ n pi, képah á yɔ̀: Páh kɩ pé díké sɔkɩ,
tɛ́ kɩ sè tɔ̃ mɔ gblò gblò, kɩ pé gbɛ̃̂n yȋ pól mɔ sé sɔkɔ, 19 tɛ́ kɩ yo pé gblɔ̌y tyí nɛ, páh
yɔ̀, yõke dò-á mɛ pé tyí pé gbɔ̃̏ sɔ̃̏ ye náhnáh yĩnnɛ. Núkúnúkú, páh kɩ n mɩ, tɛ́ kɩ n
yõ, tɛ́ kɩ n wɔ, tɛ́ kɩ nìvìlɛ n pɩ pé dyɔlɛ. 20 Ǹtɛ, Liyel mɛ yo ǹ tyí: ‹Lékɛ̃́m kɛ̃ névi!
Kwɛy lékɛ̃̂h ńtɛ̃ sɔkɔ á min kɩ n syi n pi á tyí. Tɛ́ yȋ nónó-á á tuke mɔ sah, sè kɩ pɩ nɛ̂
tyílɛ?› 21 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Névi nɛ̂-à tahrɩlɛ n yah n koh n sah ǹ gblɔ̌y tyílɛ, tɛ́
Liyel fɔ̃́ tyí yáhnó yahle, sɛ̃́ntɛ̃ ye n nɔ tɛ̃nɛ!»

Sõnɔ sàhnɔ́lɛ Liyel ó yõ

22-23 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̏ sɛ̃́hpú tyí: «Névi min tyí náh tah kal yõkelɛ, wil tyí
mɛ tah kal flɔlɛ di? Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ
wɛ n yõ n pi sɔ̃, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃. 24 Yé yah ǹgbɔ̃lɔlɛ kɛ̀: Sè náh
sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ. Díké ànɛ̂ sèmukɔ kóhnsàh-ǹtɛ̃̀n tɔ náh mɛ
sé tyí, tɛ́ Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ, yépi tyí náh tah kal kèpyelɛ di? 25 Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃
kwéyy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ min wɛ́nó yõ ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbɔ̃̏ yõ? 26 Tɛ̃́nwɛnɔ-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ yé
tyí, à fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ tir tyɩ̃̃́ ńtɛ̃ fyé pɩ n pi, sɔ̃ pɩ, tɛ́ yé yé fɔkɔlɛ n sõ yȋ tɛ́ló tyí sɔkɔ?

27 Yé filfi pɩ dùkùlɛ n yah kɛ̀: Sè náh tɔ̃̏lɛ n pɩ, sè náh flɔlɛ n tĩ. Ǹtɛ, mé kélɛ n yo yé
tyí nɛ: yȍtɛ̃ Salomo ńtɛ̃nɛ ǹ tahrɩ pól sɔkɔ, à náh flɔ pèplɔ wɛ mɔ yah filfi nópi sɔkɔ
yó ńtɛ̃ kètɔ̀lɛ. 28 Fílkì nɛ̂ wɔ-á gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̂nɛ, Liyel-á
képah fi pɩ pallɛ sɛ̃, à náh n yah n dah n mɔ n pi yépi flɔ tyí sɔkɔ à kal sépilɛ di, Liyel
yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃pú nópi? 29 Kăh pɩ sɛ̃, yé káh yé gblɔ̌ynɛ n kwlɔ yé yõke, ànɛ̂ yé wɔ wɔ

yî yáhnkɔ̃nɔ tyí sɔkɔ. 30 Kèkõyő mɛ̀ sɔkɔ, Liyel pı̃́-ńkɛ̃́ névye ye ńkɛ̃́nɛ nɛ n yah n kõ
sépi póllɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé sú Liyel pı̃ nɛ, sé yétȍ̂-á mɛ yé tɛ̃. 31 Kăh pı
sɛ̃, yé Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kõ! Képah sɔkɔ, à kı yî tɛ́lɔ́ dohnı yé kõ. 32 Kè ye nɔ yé
sú tyí, à ǹ tɔ̃́rílɛ yé kõ. Képah ye, yé káh tíkí pı, tȕ̃npir yípɛ̂y!

33 Yé yé gbȁ̃n yî yãm, yé mó sé yĩ yãm tãn kõ. Yé tahrılɛ n yah n sah Liyel fő̃, képah
nɛ̂-á kè náh n yıkı, kè náh se n tyɛ. Yı̃́pú náh fɛ̃ n kyı nɛ́npɔ́, sóhrí tɔ náh fɛ̃ sè yõ.
34 Sɛ̃ ó ye, á tahrı-à mɛ ńyãh, á sõnɔ tɔ n nɛ n mɛ nɛ́npɔ́.»

Gblɔ̆y vı̀nsàhnɔ́ tyí sèmı̀rkı̀lɛ

35 «Yé nɛ mɛ yé vi sah tȍ pı pı tɛ̃nɛ, yé mó yé knɔ fĩ mɔ, yé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mó nɛ mɛ
kȍ̃ntɛ̃nɔ́lɛ. 36 Yé nɛ mɛ á kı nɛ tȍ̃npıbı sɔ̃, nónó-á ńkɛ̃́nɛ mɛ pé yȍ̃tɛ̃ syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ
nɛ, wàh kı wil fúr pí-ńsah, à pɔ n de, tɛ́ kı fyɔ̀ wɔ̀kɔ̀ yah mı, pé núkú kè yıkı mɔ à
kõ. 37 Yèvını mɛ pé yõ, tȍ̃npıbı nónó yȍ̃tɛ̃-à ǹ syı pɔ pè wɛ, pè mɛ yáhnɔ́ sɔkɔ. Kègbı
yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yȍ̃tɛ̃ mɛ̀ kı ǹ tȍ pı pı flɔ mɔ, tɛ́ kı yõkelɛ pè kõ pè kı yõ.
38 Tɛ́ wàh se mɛ n syı pɔ lénılɛ, képah náh pı, tyah dal gbı̃́nɛ, tɛ́ pè mɛ ǹ syíkínɔ́ sɔkɔ,
yèvını mɛ pé yõ! 39 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ dı̃́-à pĩ gbı̃́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kı n pɔ n pi ǹ tyí,
à náh n yɛ à kõ à n wɛ n de n pi ǹ gbô. 40 Névi Pi kı n pɔ n pi gbı̃́ nɛ̂-á yé náh mɛ ǹ
pɔ́nɔ́ tyílɛ n sõ. Képah ye, yépi tɔ yé gblɔ̆y vi sah.»

Tȍ̃npı ső̃ré nɛy ànɛ̂ yı̃́pîkî nɛynɛ

41 Képah sɔkɔ, Pyɛrı Yesu syah nɛ, pé Yȍ̃tɛ̃, pépi ó yĩn se à n yãh sèmı̀rkı̀ mɛ̀nɛ, tı̃̂
no pól yĩn se nı? 42 Ȁ mɛ yo ǹ tyí: «Gbô tahrı kyɔ̀mı̀-ò nɛ́gbí lékȁ̃m névilɛ, nɛ̂ mɛ?
Ǹmɔ pı névilɛ, nɛ̂-á ǹ yȍ̃tɛ̃ dı̃́ kı à pı ǹ kéte kyɔ̀mı̀-òlɛ. Tɛ́ à kı tȍ̃npıbı tɛ́lɔ́ yõkelɛ pélɛ
n kõ ké kõ gbı̃́nɛ. 43 Yèvını mɛ ǹ tȍ̃npı mɛ̀ tyí, yȍ̃tɛ̃ dı̃́-à ǹ syı pɔ à wɛ à mɛ kɛ́nɛ tȍlɛ
n pı. 44 Kègbı yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wăh kı à pı ǹ gbȁ̃n yî pól kyɔ̀mı̀-òlɛ.

45 Ǹtɛ, tȍ̃npı mɛ̀-à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pé yȍ̃tɛ̃ dı̃́-á kı mo pɔ́-ńsah, tɛ́ tyah
pé no tȍ̃npıbılɛ n ko, pé syɔ́, pé díbí, tɛ́ mɛ n yõ, mɛ wɔ wɔ yîlɛ n wɔ, à sètɛ̃nı̀nɛ n pı,
46 yȍ̃tɛ̃ dı̃́ kı pɔ ǹ yõ dɔkɔ ső̃ yɔ́lɛ, à náh mɛ nɛ̂ sõ sah, ànɛ̂ gbı̃́ yɔ́ sɔkɔ, à náh nɛ̂nɛ n
pnɛ. Ȁ kı pɔ à fõh képékèyɔ̂, tɛ́ kı à dyah Liyel tyí yáhlepu dyah dùkùlɛ. 47 Ǹmɔ nɛ̂-á
ǹ yȍ̃tɛ̃ dyɔ yı̃́ı̃́nɛ n pnɛ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̆y vi à képahlɛ n pı, à kı ko náhnáh wɛ. 48 Ǹtɛ,
névi nɛ̂-á sȍ mɛ kè pı ǹpı̃́-ńkɛ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yĩnɛ ko syínɔ́lɛ, ǹmɔ kı ko kwɛ́yy wɛ. Pàh névi
nɛ̂ kõ náhnáh, náhnáh kı yah kõ tɛ̃ tyí. Ȁnɛ̂ náhnáh-à névi nɛ̂ gbȍ dahbı, náhnáh tyí
kı piki yah kal tɛ̃ tyí.»

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á kı pı Yesu yĩnnɛ

49 Képah náh, Yesu tõ nɛ: «Nyàh ye mé pɔ sétáh yõ. Tɛ́ mé sȍ mɛ ké tyí nɛ, kè nɛ
mɛ kõ tɛ! 50 Ǹmɔ yĩnɛ mɛ̀ n de n wil yèvyȁ̃hrı yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè náh se mɛ n pi!

51 Yé se mɛ n sõ nɛ, yèvını-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: gbɛ́kínɔ́ wɔ-á pyĕ. 52 Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, nɛ́pı̂̃ kwâl-à mɛ kéte núkú
sɔkɔ, pè kı gbɛkı: Tɔ̃́mí kı tyah nímínɛ n fwo, nímí kı tyah tɔ̃́mínɛ n fwo. 53 Sú yɔ́ kı
tyah ǹ pídı̃́nɛ n fwo, pídı̃́ yɔ́ kı tyah ǹ súlɛ n fwo. Yṹ yɔ́ kı tyah ǹ písɛ̂lɛ n fwo, písɛ̂
yɔ́ kı tyah ǹ yṹnɛ n fwo. Yṹ yɔ́ kı tyah ǹ pídı̃́ kyılɛ n fwo, pídı̃́ kyı yɔ́ kı tyah ǹ pɛ
yṹnɛ n fwo.»

Tyi yáhnpĩnɔlɛ, tɛ́ kı á pı dùkù pĩ

54 Yesu tɔ̃ sɔ̂̀ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Yĩ̂nyõ yah yɔ́ mɛ, yâh ńyĩ́rkì wɛ ké nɛ́npɔ́lɛ, yé n yo
nɛ́npɔ́ swɔ nɛ, pũ̀-á kɩ pɩ. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pɩ sɛ̃́. 55 Ànɛ̂ yah yɔ́ mɛ, yâh fyɔ̀ yã́hkí
wɛ kè kõ wil nɛ́npɔ́lɛ, yé n nɛ, tyah vyã́hnɔ́ képékè-á kɩ tyah. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pɩ
sɛ̃́. 56 Yĩ́nvì névye nɔ́pi! Yé fɛ̃ sétáh ànɛ̂ yĩ̂nyõ dùkù wɔlɛ n pnɛ. Tɛ́ sɔ̃́ pɩ, tyi nónó-á
n pɩ kwɛy gbĩnɛ, yé náh fɛ̃ sépi pĩ?»

À tukey dyàh tɛ̃ yé wrɔ́ tɔ̃ sah á nî-òlɛ

57 «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé náh pɩ dùkù pèpɛynɛ n sõ n tɛ̃ n pnɛ yé gblɔ̌y? 58 Sɔ̃́-á, tir-à mɛ
yé wrɔ́ ànɛ̂ á ní-òlɛ, tɛ́ à ǹ tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah tukey tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ tir mɛ̀ yah
wah wɛ̃̀kì yah. Képah-à pí-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ́ à kyɩ álɛ tukey tùkè-ò gbɔ̂̀ dahbɩ, tukey tùkè-ò
mɛ kyɩ álɛ sràsyíbí tyí, tɛ́ pépi mɛ ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 59 Mé kɩ kè yo dal mɔ
á tyí nɛ, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀ pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.»

13

Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃, képah náh pɩ, á tyí kɩ yɩkɩ

1 Légbĩ́ mɛ̀-ó sɔkɔ, nósyɔ́ pɔ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̂̀tɛ̃ Pilatɩ-á lésõ Kalile tãn yísyɔ́ ko mɔ,
tɛ́ pè sah sárká wìlkìnɔ́ sɔkɔ, pé tɔ̃́ kwɛ fɛ̃kɩ sárká tɔ̃́ sɔkɔ. 2 Képah sɔkɔ, à mɛ pè syah
nɛ: «Yé se mɛ n sõ nɛ ńkɛ̃́, Kalile tãn nɔ́pi-á tyípêl pɩ kal pé kwil tãn póllɛ, tɛ́ yĩ mɛ̀
pè nɔ? 3 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, yé pól tyí kɩ n yɩkɩ
n pi sɛ̃́.
4 Ànɛ̂, Silowe wɔ̀kɔ̀ kèyy-á syɩkɩ tũ nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃mɩ nónó yõ, à pè ko, yé se mɛ
n sõ nɛ ńkɛ̃́, pépi pèkè pínɔ́-á kal Yerusalɛmɩ kwil tãn pól tyílɛ? 5 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n
yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, yé pól tyí kɩ n yɩkɩ n pi sɛ̃́.»

Syî-ńkɛ̃́ sènsóké séswɔ̂ sèmǐrkìlɛ

6 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmǐrkì yɔ́ yãh nɛ: «Dĩ́ yɔ́ tyí sènsóké séswɔ̂ sɔ̂̀ mɛ ǹ dìvɛ̃
sésân swãh sɔkɔ. Wǎh pɔ ké pye yáhnkɔ̃-ńsah, à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ. 7 À mɛ yo
ǹ swãh tɔ̃́-ò dĩ́ tyí nɛ, à yah, ké ye tɔ̃́-ò-á yɔ̀, pé mɛ pyelɛ n yah n kõ n pɔ sènsóké mɛ̀
sɔkɔ, tɛ́ pé náh mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ ké sɔkɔ. Ńkɛ̃́, à kè kõ fɛ̃! Yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí kè
tɛ̃ sétáhlɛ n wal nɩ? 8 Wǎh yo sɛ̃́, dĩ́ mɛ̀ à syah nɛ, pé yɔ̂̀tɛ̃ dĩ́, à yɛ ké yõ ńtɔ̃, kè kwɛtyí
pɩ. Páh kɩ swɔ gbɔ kè kore vi, tɛ́ kɩ tũ̀ mɔ ké sɔ̂̀. 9 Kàh pɩ sɛ̃́, gbɔ̀kénpɩ gbĩ́ yɔ́lɛ, kǎh
kɩ syi. Képah-à pí-ńkɛ̃̂nɛ, à kè fɛ̃.»

Yesu sê nɛ́dô yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

10 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̂̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 11 Tɛ́, pi yɔ́
sɔ̂̀ mɛ nɛ́npɔ́ sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ nɛ́dôlɛ fɔ́ɔ́, ye gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ. À sɔ̂̀ mɛ kɔ̀ntɛ̃̀nɔ́lɛ,
tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ tɔrɩ n tɛ n pi. 12 Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃́, à à ye tɛ́ yo ǹ tyí: «Pi, á ye dɛ́nmɔnɔ
wɛ á dɔ́nɔ́ yam sɔkɔ.» 13 Tɛ́ mɛ ǹ gbǎ̀n sah ǹ yõ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú ǹ tɔrɩ tómm tɛ́
tyah Liyellɛ n gbilki.
14 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á dɛ́nmɔnɔ wɛ sɛ̃́ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, kè Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̂̀tɛ̃
fɔkɔ vyãh. À mɛ yo tɔ́wû tyí nɛ, sèpǐ̀n kénúkò-á tɔ̂̀ pɩ pɩ sèpǐ̀nnɛ. Pǎh sɔ̂̀ yĩnɛ pè
pɔ à kõ à pè dɛ mɔ kénɛ sèpǐ̀n ó sɔkɔ. Ńkɛ̃́, pè náh yĩnɛ pè pɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ tɔlɛ.
15 Wǎh yo sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí: «Yĩ́nvì névye nɔ́pi! Mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, yé nɛ́núkù núkú
pól náh ńkɛ̃̂nɛ yé nyeh, képah náh pɩ, yé ńkwɛ̃̂ndyínì dɛ sé yõke krótónè tnɔ̂, ǹ kyɩ
sè kõ sě ni wɔ di? 16 Tɛ́ pi mɛ̀nɛ, nɛ̂-á Abrahmɩ náh nɛynɛ, sétõ pukubi sah pópó, ye
gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ, ǹmɔ náh sɔ̂̀ yĩnɛ dɛ́nmɔnɔlɛ kénɛ púkúbínɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ kè!»

17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sennɛ ǹ fwópú pól tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ nìvì sɔkɔ Yesu
tyi̍snɔ́ nɔ́pi pól pi̍nɔ́ yĩnnɛ.

Liyel tɔ̃́rí mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?

18 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɔ̃́ri̍lɛ, kè mɛ kwâh nɛ̂ tɔ? Mé kı kè tɔkɔ sãh kwâh
nɛ̂nɛ? 19 Kè mɛ tyĩ́ĩ, á kı nɛ séswɔ̂ yɔ́ pi sɔ̃, nɛ̂-á pè n ye mútárdìlɛ: Dĩ́ yɔ́ tɔkɔ, à duku
ǹ swãh. Kè fi pı séswɔ̂lɛ, tɛ́ kèpye pɔ sé syɛ̀ pı ké yı̃̀ngbɛ̃̀n tyí.»
20 Tɛ́, tɔ̃ nɛ: «Mé kı Liyel tɔ̃́rí tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ? 21 Kè mɛ á kı nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃, sê
yɔ́ tɔkɔ mɔ fãh dú yĩ́ tɔ̃́nɔ́ mi sɔkɔ ké pól kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Dé-ńsah fĩ́ĩlɛ

22 Képah náh, Yesu mɛ yɔ̃ sɔkɔ n yuku Yerusalɛmı, tɛ́ névyelɛ n kwɔ n yuku, wǎh
n kah kwlo ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlo pî nónó sɔkɔ. 23 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mɛ à piki yah nɛ,
pé Yɔ̃̀tɛ̃, névye kwéy ó se kı de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ nı? À mɛ pè syah nɛ: 24 «Mé kélɛ n
yo yé tyí nɛ: névye náhnáh kı syɔ̃-ǹsah yah kɔ̃ nɛ, pé wɛ n de Liyel tɔ̃́rí tyah sɔkɔ
nɛ̂ dé-ńsah-á mɛ fĩ́ĩ, tɛ́ pè náh fɛ̃ n tɛ̃. Képah ye, yé gbah n tɛ̃ n wɛ n de ké sɔkɔ!
25 Gbóntɛ̃ dĩ́-à pópó pɔ yuku wɔ̀kɔ̀ yah tɛ̃ mɔ, tɛ́ yé mɛ kégbɔ́, yé kı tyah wɔ̀kɔ̀ yahlɛ
n mı, tɛ́ kı mɛ yo tũ nɛ, yé Yɔ̃̀tɛ̃, à yıkı mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, à kı yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ
n pnɛ. 26 Képah sɔkɔ, yé kı tyah n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, yáh yɔ̃ke yɔ̃, tɛ́ ni wɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ,
ànɛ̂ yépi tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ-á à kwɔ́nɔ́ pı. 27 Képah sɔkɔ, à kı yo yé tyí nɛ, pé náh
yélɛ n pnɛ. Ǹkɛ̃, yé gbɛ mɔ pélɛ, yépi nónó pól-á tyi̍pɛ̂llɛ n pı. 28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yâh
pópó Abrahmı, ànɛ̂ Yisakı, ànɛ̂ tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syi̍nyopu pól wɛ, pè mɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ,
tɛ́ yépi mɛ yĩni mɔ dénɔ́lɛ, légbĩ́nɛ, gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ ye kı pı yé tyi̍lɛ. 29 Tɛ́ névye kı
wil kèkɔ̃yɔ̃́ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, kı pɔ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. 30 Kǎh pı sɛ̃́, nɛ́tɛ́lɔ́
túkù kı pı nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro túkù kı pı nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu nɛ, páh kı ku Yerusalɛmı

31 Légbĩ́nɛ, Farisiyɛ̃nɔ yi̍syɔ́ nɔ de, tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Yerɔdı-á mɛ n yah n kɔ̃ ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ. Képah-á, à yal n to ásɔ̃̂. 32 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Yé kyı yo kénɛ
áswɔ̃ plɛ́y mɛ̀ tyí nɛ, máh kı sétɛ̃̀n yĩni, tɛ́ kı dɛ́nmɔnɔ pı kwɛynɛ, ànɛ̂ ńsɔ̃̂nɛ, tɛ́ ńsɔ̃̂
náhlɛ, kǎh kı tyɛ. 33 Ǹtɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syi̍nyo-ò náh yĩnɛ kúnɔ́lɛ tyah yɔ́, nɛ́ Yerusalɛmı
sɔkɔ náh. Képah ye, mé yĩnɛ mɛ̀ n yɔ̃ n sɔkɔ ń wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ, kwɛy, ànɛ̂ ńsɔ̃̂, ànɛ̂ tɔ̃ ńsɔ̃̂
náhlɛ.
34 Yerusalɛmı tãn, Yerusalɛmı tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syi̍nyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́
Liyel-á nónó tɛkı mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyɛ̂hlɛ. Gbáhyĩ́ sɔ̃ pól mɛ mé kè
yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke mɔ, sɔ̃-á sĩ̀n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃
syi. 35 Kǎh pı sɛ̃́, Liyel kı ǹ náh vi yé kwil kɔ̃. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí: yé náh tɔ̃ ńmɔ
wɛ n yah n pi fɔ́ɔ́, kı pɔ syı gbĩ́ nɛ̂-á yé kı n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn
yɔ̃, sãm mɛ ǹ sɔkɔ.›»

14

Wi̍lsɛ̃́nì yɔ́nwɔ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ mı mı yòh sɔ̃́lɛ

1 Mı mı yòh sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu kyı yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah Farisiyɛ̃nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ gbô. Tɛ́ nónó-á
sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pè mɛ Yesulɛ n kyɔmı. 2 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ, wi̍lsɛ̃́nì yɔ́nwɔ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tnɔ̂.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pi̍ki̍nyahnɔ pı Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyí: «À
yɔ́nwɔ́ dɛ mɔ mı mı yòh sɔ̃́lɛ, ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ, tĩ̂ kè se mɛ yáhlenɔlɛ?» 4 Ǹtɛ,

pè náh vi mɔ ǹ tyí. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yɔ́nwó mè tɛ̃, à à dɛ mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à sɔkɔ, [5] tɛ́
mɛ yo pé tyí: «Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pi, képah náh pɩ, ǹ nahy kɩ sɔkɔ de kwlɛ̀y sɔkɔ mɩ mɩ
yòh sɔ̋lɛ, tɛ́ à náh à wilki n pi súú?» [6] Ǹtɛ, pè náh tɛ̃ wɛ tir yo ké tyí sɔkɔ.

Nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ

[7] Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu-á nɛ́yénɔ́ kyɔmɩ wɛ, pè mɛ tɛ̃-ǹtɛ̃̀n ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃,
à vi̇̀nmɔnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ: [8] «Pàh ǹ ye fúr yɔ̃ke yɔ̋-ńsah, káh n kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
Wâh képah pɩ, tɛ́ pè mɛ ǹnî ye, nɛ̂-á kal áwɔlɛ, [9] yé yé-ò káh pɔ ǹ syah nɛ ńkɛ̃, á yuku,
á mó tɛ̃-ǹsahlɛ tɛ̃ kɔ̃. Légbi̋nɛ, á kɩ yuku sen sɔkɔ, kɩ kyɩ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyi̋ĩ sɔkɔ. [10] Ǹtɛ,
pàh ǹ ye, kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyi̋ĩ sɔkɔ. Á yé-ò-à pɔ ǹ wɛ sɛ̃, à kɩ yo á tyí nɛ, pé kɔ́di̋, á
nɔ pɔ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ gbílkínɔ́lɛ á tyí yɔ̃ke yɔ̋pú pól yi̋ yah.
[11] Ǹkɛ̃, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ, tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y tiki mɔ, tɛ̃ kɩ dɔkɔ
mɔ.»
[12] Tɛ́ ǹ syɩ yo ǹ yé-ò di̋ tyí: «Wâh névyelɛ n ye yɔ̃kelɛ gbi̇̀ntɔ̃lɛ, képah náh pɩ,
lékẫhnɛ, káh á kɔ́díbí ye, káh á yṹnpyé ye, káh á tyí névye ye, káh á tnɔ̂ tɛ̃pu tahbɩ
ye. Pépi tɔ kɩ fɛ̃ pɔ ǹ ye yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̋nɔ́lɛ, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ á yénɔ́ mè lédyáhnínɛ.
[13] Ǹtɛ, wâh névyelɛ n ye yɔ̃kelɛ, yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ gbáhkì núkú névye, ànɛ̂
yi̋tũbi ye. [14] Pépi náh tɛ̃ wɛ ǹ dyah n pi ké sɔ̋nɛ. Kàh pɩ sɛ̃, á kɩ yèvɩnɩ wɛ Liyel tyí,
tyípéplɔ pípú lékyî-à yilki n mɔ sɔ̋ nɛ̂nɛ.»

Névye yénɔ́ sèmi̇̀rki̇̀lɛ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̋-ńsah

[15] Képah sɔkɔ, kénɛ yɔ̃ke yɔ̋pú sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, à mɛ Yesu syah
nɛ, névi nɛ̂-á kɩ yɔ̃ke yɔ̃ n pi Liyel tɔ̋rí sɔkɔ, yèvɩnɩ-á kélɛ tɛ̃ tyí dɛ́! [16] Yesu mó yo ǹ
tyí: «Dĩ yɔ́ lésɔ̃ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ pɩ, tɛ́ névye náhnáh ye. [17] Yɔ̃ke yɔ̃ gbi̋-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̋npɩ di̋
tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ yo nɛ́yénɔ́ tyí, pè pɔ, páh tyɛ núkúnúkú. [18] Ǹtɛ, pé pól tyah gblɔ̌y
yɛlɛ n yah n kɔ̃ dùkù núkúlɛ. Nɛ́gben à syah nɛ, páh swãh yɔ́ dwe núkúnúkú, ńkɛ̃ páh
yĩnɛ pé kyɩ kè yah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̌y yɛ pé tyí. [19] Ǹnî mɛ nɛ, páh sètɔ̋nyehnɔ
gbãm dwe núkúnúkú, tɛ́ páh n yuku sé pínyah-ńsah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̌y yɛ pé
tyí. [20] Ǹnî mɛ nɛ, páh sê tɔkɔ núkúnúkú, képah-á pé kɔ̃ pé náh n wɛ n pɔ n pi.
[21] Tɔ̋npɩ-á ǹ syɩ pɔ, à pɔ tyi nɔ́pi pól yãh ǹ yɔ̋tɛ̃ di̋ syah. Képah sɔkɔ, kététɛ̃ di̋ fɔkɔ
vyãh, à mɛ yo ǹ tɔ̋npɩ tyí nɛ, à kyɩ súú kwil tɔ́wû tùkè-ǹtãn ànɛ̂ wã̀l yey sɔkɔ. Á kyɩ
yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ yi̋tũbi, ànɛ̂ gbáhkì núkú névye tɛ̃ pɔ ásɔ̂̃. [22] Képah náh,
tɔ̋npɩ ǹ syɩ pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̋tɛ̃, wǎh nɛ̂ yo, páh kè pɩ, tɛ́ tɛ̃-ǹtɛ̃̀n túkù-á tɔ̃ mɛ.
[23] Kǎh pɩ sɛ̃, yɔ̋tɛ̃ di̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kyɩ wɛ̃-ǹgbnɔ yey, ànɛ̂ névye fwɔ́rínkɔ̃-ńtẫn
sɔkɔ, à kyɩ névye kãhlɩ tɛ̃ pɔ, pé wɔ̀kɔ̀ kɔ̃ kè yuku. [24] Páh kélɛ n yo pé tyí nɛ: nɔ́nɔ́-á
sɔ̋ yénɔ́lɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé yɔ̃ke dɔ n yah n pi.»

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̋ tɛ̃

[25] Képah náh, Yesu-á n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̋ mɛ ǹ sɔ̋ tɛ̃. Á mɛ ǹ yah vi, tɛ́ yo pé tyí:
[26] «Nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń tyí náh nɔ kal ǹ tyí ǹ súlɛ, ànɛ̂ ǹ yṹnɛ, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂
ǹ wɛ̃npi̇̀lɛ ànɛ̂ ǹ yṹnpyelɛ, à tahlɩ ǹ gblɔ̌y tɔ tyí, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tɔ̋ sẫh-òlɛ.
[27] Névi nɛ̂ náh ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, à ńmɔ sɔ̋ tɛ̃, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tɔ̋ sẫh-òlɛ. *
[28] Ǹtɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɔ́-ńsahlɛ, nɛ́ à náh tɛ̃, à ké gbɔ̋
wilki kɔ̃ yah, tɛ́ kè yah n pi, ǹ pɔ́-à kɩ n yĩnɛ n pi ké mɔ́nsyi̇̀nɔ́lɛ? [29] Nɛ́ tɛ̃ náh képah

---

* **14:27** 14.27 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

pı, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki, tɛ́ tɛ̃ kwlɔ ké mɔ́nsyı̏nɔ́ tyí, no-à kè wɛ, pè kı tyah kɔ̋lɛ ǹnɛ
n ko, 30 tɛ́ kı n yo nɛ, pè yah dı̋ yɔ́lɛ, à wɔ̀kɔ̀ mɔ tyah mɔ, tɛ́ à náh tɛ̃ wɛ kè syi.
31 Sɛ̃́ ó ye tɔ̃, yɔ̃̏tɛ̃ nɛ̂ tɛ̃ kı n yuku mɛ́kı̀ fwó-ńsah ǹ ní-ò yɔ̃̏tɛ̃nɛ, nɛ́ à náh tɛ̃ ǹ fɔkɔ
mɔ n yah n pi, wàh kı fɛ̃ kyı mɛ́fwóbé nɛ́pı̃̂ kèyɔ̃ kwlɔ́lɛ ǹ fwó-ò swah n pi, nɛ̂-á mɛ
ǹnɛ n yohnı mɛ́fwóbé kèyɔ̃ gbãmnɛ? 32 Wàh pı̃ nɛ, pé náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à kı ǹ ní-ò sah
fíí, tɛ́ kı níri pí-ò tɛkı mɔ kı mɛ́kı̀ yálnmɔnɔ yah kɔ̃ ǹ tyí.
33 Sɛ̃́ ó ye, nɛ̂-à ǹ gbɛ̃̏n yı̂ pól wɛ́nyɛ̀-ǹkɛ̃nɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ n pı n pi ńmɔ tɔ̃̏ sɛ̋h-òlɛ.»

Káh n pı yɔ̃re kɛ̃́nɛ

34 «Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Ǹtɛ, ké dêndên-à wal, sɔ̃́ mɛ kè kı tɔ̃ fɛ̃ pı dêndên?
35 Kàh pı sɛ̃, kè náh fɛ̃ sétáh tyí pɛkı, ké náh se tɔ̃ fɛ̃ n pı pilɛ. Képah ye, kè n milki
kégbɔ́. Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

15

Képɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmı̏rkı̏lɛ

1 Mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃kı̀ kɔ́-ńkɛ̃pú pól sɔ̃̏ n pɔ n pɔ Yesu tnɔ̂ ǹ wɛy noh yı̃nnɛ.
2 Képah tɛ̃nɛ, Farisiyɛ̃nɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́pú Yesu tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, dı̋
mɛ̀-á mɛ tyípêl pípúlɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ mɛ n yɔ̃ pélɛ ńtɛ̃nɛ.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmı̏rkı̏ yɔ́ yãh pé tyí: 4 «Képyɛ́nı̀ lèkwɛ̌-à mɛ yépi sɔkɔ yɔ́
tyí, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, tɛ̃ náh sé tíkíyɛ̋h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi sah n pi gbãn
sɔkɔ, tɛ́ kyı mɔ́npunɔ mɛ̀ soh kɔ̃, à syi kyı à wɛ n pi di? 5 Tɛ́, wàh à wɛ, nı̀vı̀ tɛ̃ tyí, ǎ
à twah ǹ gbɛ̃nkɛ̏l yɔ̃ ǹ syı. 6 Wàh ǹ syı pɔ gbô, ǎ ǹ kódíbí, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke, ǹ
tɛ́ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pé képɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̏ mɔ pu, páh à wɛ tɛ̃. Képah-á, pè pɔ pé nı̀vı̀ pı.»
7 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃́ ó ye, tyípêl pí-ò
nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃, nı̀vı̀ kı pı Liyel fɔ̋ kı kal nɛ́pı̃̂ tíkíyɛ̋h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh
nɔ́pi tyílɛ, pépi nɔ́nó-á nɛ ńkɛ̃́, páh mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃nɔ́ yétɔ̃̂ náh
tɔ̃ mɛ pé tyí.»

Pɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmı̏rkı̏lɛ

8 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Pɔ́ plɔ́ gbãm-à mɛ sê yɔ́ tyí, tɛ́ sé sɔkɔ núkú mɔ pu, à náh fɔ̀tnɔ̀
soh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ yal, à kè gbah soh kɔ̃, à syi kyı kè wɛ n pi di? 9 Tɛ́ wàh kè wɛ, ǎ ǹ kósyɔ́,
ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pé pɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̏ mɔ pu, páh kè wɛ.
Képah-á, pè pɔ pé nı̀vı̀ pı.»
10 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃́ ó ye, tyípêl pí-ò
nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃, yı̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè kı nı̀vı̀lɛ n pı.»

Pîdı̋ mɔ́npunwɛnɔ sèmı̏rkı̏lɛ

11 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Dı̃npı̀ nɛ́pı̃̂ nímí lésɔ̃ mɛ dı̋ yɔ́ tyí. 12 Sɔ̋ yɔ́lɛ, gbɛ̃
tɛ̃ yo ǹ sú tyí nɛ, pé bɔ̌, ǹ gbɛ̃kı sɔkɔ, nɛ̂-á pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ, à kélɛ pé kɔ̃. Wǎh yo sɛ̃́, ǹ
sú mɛ ǹ tahrı dibi pè kɔ̃. 13 Sèpı̏n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbɛ̃ tɛ̃ ǹ tyí yãm, tɛ́ ǹ pɔ́ tɔkɔ
sɔkɔ kwil fíí yɔ́ sɔkɔ. Ǎ kyı sè pı karkı tyíwɛ̃̂n yɔ̃. 14 Wǎh ǹ pɔ́ pól pı karkı tɛ gbı̋
nɛ̂nɛ, kwɛ́npékè yɔ́ de kénɛ kwil. Képah sɔkɔ, yãm à tɛ̃. 15 Kǎh pı sɛ̃́, à kyı tɔ̃̏ yah kɔ̃
kénɛ kwil nɛy yɔ́ tyí. Tɛ̃ mɛ̀ à tɛkı mɔ ǹ swãh, ǹ sel syıkı yı̃nnɛ. 16 Ǎ sel yɔ̃kelɛ n yah
yèwannɛ, ǹtɛ nɛy náh ǹnɛ n kɔ̃ kélɛ.
17 Képah sɔkɔ, ǹ yı̋-á pɔ yıkı, à tyah n sɔ̃ nɛ, pé bɔ̌ tyí yɔ̃ke-á mɛ dò, ǹ tɔ̃̏npıbı pól
mɛ n yɔ̃ n kwlɔ n sah. Ntɛ, péwɔ-á ásɔ̃̂ kwɛkı n ko. 18 Ǹkɛ̃́, páh kı sɔkɔ pé bɔ̌ tyí, tɛ́
kı yo ǹ tyí nɛ, pé bɔ̌, páh pı de Liyel tyí, tɛ́ pı de ǹ tɔ tyí. 19 Pé náh tɔ̃ yı̃nɛ yénɔ́lɛ

ǹ pilɛ. Ńkɛ̃, à pélɛ n tɛ̃ ǹ tɔ̃̀npɩ sɔ̃. [20] Képah tɛ̃̀nɛ, à sɔkɔ ǹ sú tyí. Wǎh mɛ fíí ǹ sú
gbôlɛ, ǹ sú à wɛ. Wǎh à wɛ sɛ̃, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ to kyɩ à yohnɩ pɔrɩ tɛ̃. [21] Ǹ pídɩ̃́
mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé bɔ̌, páh pɩ de Liyel tyí, tɛ́ pɩ de ǹ tɔ tyí, pé náh tɔ̃ yĩnɛ yénɔ́lɛ
ǹ pilɛ. [22] Ǹtɛ, ǹ sú mɛ yo ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyí: ‹Fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ nɛ̂-á plɛ kal, yé kyɩ ké tɔkɔ súú,
yé pɔ mɔ à kɔ̃. Yé gbɔ̃̀ngbɔ tɑ̃́hní dyɩ à kɔ̃, yé mó lékyêh dyɩ à kɔ̃. [23-24] Ǹ pídɩ̃́ nɛ̂-á yɔ̀,
kè pɩ nɛ, à sɔ̃ sɔ̃̀ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ min wɛ. Á lésõ mɔ pu, tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, nɩrɩ-á
mɛ náhpíkɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ, yé ǹmɔ tɛ̃ n pɔ n ko á nɛ n yõ, á mó nɛ n syah nìvìlɛ.› Képah tɛ̃
sɔkɔ, pè tyah syáh syáhnɔ́lɛ nìvì sɔkɔ.

[25] Légbĩ̌nɛ, ǹ pídɩ̃́ lékɔ̃ní sɔ̃̀ mɛ swãh sɔkɔ. Wǎh ǹ syɩ n pi, tɛ́ nɔ de gbôlɛ, à yímɔ́nì,
ànɛ̂ yínɔ́ yĩ́npɔ̃ noh. [26] Á tɔ̃̀npɩ yɔ́ ye piki yah, tir nɛ̂-á n pɩ. [27] Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ
gbɛ̃̌ndɩ̃́-á pɔ de ǹ lènɔlɛ, képah-á nɩrɩ-á mɛ náhpíkɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ sú mɛ à tɛ̃ ko. [28] Képah
tɛ̃̀nɛ, nénkyí mɛ̀ fɔkɔ vyãh, à yahle dénɔ́lɛ gbô. Ǹ sú mɛ wil nɛ, pé à ni à de. [29] Képah
sɔkɔ, à yo ǹ sú tyí nɛ, à yah, ké ye náhnáh-á yɔ̀, tɛ́ pé mɛ ǹ tɔ̃̀lɛ n pɩ. Pé náh ǹ yóré
yahle yah. Ǹtɛ, à náh pũ̌képir ńtɛ̃ fyé tɛ̃ pé kɔ̃ yah, pé syi ko syáh syah pé kódíbílɛ.
[30] Tɛ́ ǹ pídɩ̃́ mɛ̀ wɔ-á pɔ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ tahrɩ pɩ karkɩ syɔ́ fɔ̀fínì yõ, à náhpíkɩ̀ ko ǹmɔ
kɔ̃. [31] Képah sɔkɔ, ǹ sú yo ǹ tyí: ‹Ǹ pídɩ̃́, áwɔ mɛ kũ̌mm ń tnɔ̂, ń gbɑ̃̀n yî póllɛ, áwɔ
tyí ye. [32] Á gbɛ̃̌ndɩ̃́ nɛ̂-á yɔ̀, kè pɩ nɛ à sɔ̃ sɔ̃̀ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ min wɛ. Á lésõ mɔ pu, tɛ́ à
ye wɛ. Képah ye, mé yĩnɛ mè syáh syah, mé nìvì pɩ.›»

16

Liyellɛ ànɛ̂ pɔ́lɛ

[1] Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tàh dɩ̃́ yɔ́ ye lésõ, à ǹnî tɔkɔ sah ǹ tahrɩ yõ, tɛ́
pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, tɛ̃-á mɛ sélɛ n pɩ n karkɩ. [2] Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ à ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé náh
mɛ tyípéplɔlɛ n nohnɩ ǹ tyí sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, à náh tɔ̃ fɛ̃ n tɛ̃ n pi pé tahrɩ yõ. Képah-á,
à ǹ tɔ̃̀ pɩ dùkù yah yo pé syah. [3] Képah sɔkɔ, tahrɩ yõ tɛ̃-ò dɩ̃́ mɛ̀ mɛ yo ǹ gblɔ̃̌y tyí nɛ,
pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-á kɩ pé yal n pi ǹ tahrɩ yõ. Sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? Swãh tɔ̃ tɔ̃ tǎhkì náh se mɛ
pé sɔkɔ. Tɛ́, nínsyinɔ tɛ̃̀nɛ, ké sen-á mɛ pé sɔkɔ. [4] Ǹtɛ, páh pĩ, páh nɛ nɛ̂ pɩ n pi, tɛ́
névye kɩ pé tɛ̃́nɔ́ plɛ pé gbên sɔkɔ, pàh pɔ pé fin mɔ pé tɔ̃̀. [5] Képah tɛ̃̀nɛ, à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
kmɔ nétãnnɛ n ye núkú núkúlɛ, tɛ́ négben piki yah nɛ, dan nɛ̂ se pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kɔ̃lɩlɛ ǹ
yõ nɩ? [6] Á mɛ nɛ, nɩrɩ pní yĩ́ lèkwɛ̃̌-á. Tahrɩ yõ tɛ̃-ò dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, ǹ kɔ̃lɩ sɛ́béy-á yɔ̀,
à kɔ̃ n tɛ̃ súú, à wãrkɩ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, nɩrɩ pní tikininí pɔ́ gbɑ̃m-á. [7] Képah náh,
à yo kèyǎh tyí nɛ, tɛ́ ǹmɔ-á dò, dan nɛ̂ se à yĩnɛ à kɔ̃ nɩ? Ǹmɔ mɛ à syah nɛ, sèmukɔ
gbɔ̀tɔ́nì yĩ́ lèkwɛ̃̌-á. Á mɛ yo ǹmɔ tyí nɛ, ǹ sɛ́béy-á yɔ̀, à wãrkɩ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃,
sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nì yĩ́ tíkíyɛ̃́h-á. [8] Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ à sõ ké yah wɛ́npɩnɔ yĩnnɛ.
Kègbɩ yõ, kèkõyɔ̃́ névye tyi yahlɛ n wɛ n pɩ pé wɛ̃ wrɔ́ lékɑ̃́mkãmnɛ, à kal kyòo sɔkɔ
névyelɛ.»

[9] Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: pɔ́lɛ, gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh kwâh
tɛ̃ wɔ ye kélɛ. Ǹtɛ, yé kélɛ kódíbí yah kɔ̃. Kàh pópó pɔ n knɛ, yé kɩ tɛ̃ plɛ tyɛ́-ńkɛ̃ tyah
sɔkɔ.

[10] Ńkɛ̃, névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ĩ sɔkɔ, à kɩ pɩ nɛ́gbílɛ tir gblò tɔ sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-à
yĩ́nvǐ pɩ tir tyɩ̃́ĩ sɔkɔ, à kɩ yĩ́nvǐ pɩ tir gblò tɔ sɔkɔ. [11] Képah ye, pɔ́ nɛ̂-á gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh
kwâhlɛ, yâh pí-ńkɛ̃̌nɛ nɛ́gblɔ́lɛ képah tyí sɔkɔ, nɛ̂ kɩ dahbɩ yé gbɔ̃̀ yĩ̂nyõ tahrɩ kègbɩlɛ?
[12] Tɛ́, yâh pí-ńkɛ̃̌nɛ nɛ́gblɔ́lɛ nɛ́káhbí gbɑ̃̀n yî tyí sɔkɔ, nɛ̂ kɩ yé yɛ̃́ngbɛ̃ tyínɔlɛ yé kɔ̃?

[13] Tɔ̃̀npɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ yɔ̃̀tãm nɛ́pɩ̂̃ nímí tyí. À kɩ núkú dyɔ yɔ, tɛ́ kɩ nɔ
ǹ ní-òlɛ, képah náh pɩ, à kɩ mɔ núkúlɛ, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃́ ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ
n mɔ n pɩ n pi, Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.»

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sã́n ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ

[14] Képah sɔkɔ, pɔ́ tyí-á nɔ Farisiyɛ̃nɔ tyí sɛ̃́, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi pól noh, pè tyah kɔ̃́lɛ
Yesulɛ n ko. [15] Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Yépilɛ, yě yé gblɔ̃́ynɛ n wɛ̃kɩ nɛ́gblɔ́lɛ
névye yah sɔkɔ. Ǹtɛ, Liyel yé nnɔlɛ n pnɛ. Ǹgbǒ névye-á tir nɛ̂nɛ n gbilki, Liyel dêl
ye képahlɛ dɛ́.
[16] Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔ̃̀ mɛ n mɔ n kõ n yĩ́ĩ fɔ́ɔ́,
à pɔ syɩ Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ mɛ gbĩ́ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ légbĩ́ tyí, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sã́n mɛ n yo Liyel
tɔ̃́rí tyí sɔkɔ, tɛ́ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ ye no pól kɩ n de n pi ké sɔkɔ. [17] Ǹtɛ, yĩ̂nyõ ànɛ̂
sétáh kɩ yal sé slɔ sɔkɔ sɛ́rɔɔ kal tir kyĩrí wɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ. [18] Sɔ̃́-á kè
yo nɛ, dĩ́ nɛ̂-à ǹ kyɩ wilki, tɛ́ ǹ syɩ kèyǎh tɔkɔ, fɔ̀fínpɩ-á ǹnɛ. Ànɛ̂, sê nɛ̂ pɛ-à à wilki,
tɛ́ névi nɛ̂ à tɔkɔ, fɔ̀fínpɩ-á tɛ̃nɛ.»

Tàh dĩ́ ànɛ̂ Lasarɩ tyîpínɩ̀nɛ

[19] «Tàh dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ, à fwɔ̀tǎhnɩ̀ dɛ́nkɔ́kɔ́nɩ̀nɛ n mɔ, tɛ́ kwã́nkwã́n yélɛ n yõ sõmɛsṍ,
mɛ nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ. [20] Tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ tàh dĩ́
mɛ̀ gbô yah. Ǹ wil pól sɔ̃̀ mɛ níynɛ. [21] À sɔ̃̀ ńkɛ̃̀nɛ nɛ mɛ ké tyí nɛ, pé yɛ̃nmîrnnɛ n
tõ n yõ, tàh dĩ́-á nónónɛ n yõ n kwɛ. Ǹtɛ, pãhlɔ ye sɔ̃̀ n dɔ ǹ níynɛ.
[22] Sɔ̃́ yɔ́lɛ, yãm nɛy mɛ̀ ku, yĩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̃nè mɛ yuku ǹnɛ Abrahmɩ tnɔ̂. Tàh dĩ́ tɔ mɛ
ku, pè kɔ̃ pè yĩ. [23] Ǹtɛ, wǎh kyɩ lékókwíl sɔkɔ, à kyɩ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ. Wǎh ǹ yah yɔ̃
yah, à Abrahmɩ wɛ fíí sɔkɔ, Lasarɩlɛ ǹ gbɔ̀pɔ. [24] Képah sɔkɔ, à ye yah fléyy nɛ, pé sú
Abrahmɩ, ńkɛ̃́ páh mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂ nyàh mɛ̀ sɔkɔ. Képah-á, à pé yãm yah, à mó
Lasarɩ tɛkɩ mɔ, à pɔ ǹ kèngbɔ vyãh dahbɩ wilki ni sɔkɔ, à sah pé nɛ́npɔ́rí yõ kè kɔ̃
kè vɩ. [25] Ǹtɛ, Abrahmɩ mɛ yo ǹ tyí: ‹Ǹmɔ pi, á dyɔ to n kɔ̃ nɛ, wáh yèvɩnɩ wɛ sɔkɔ,
wáh sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ Lasarɩ wɔ mɛ yèvyãhrɩ wɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, ǹmɔ mɛ
yèvɩnɩ sɔkɔ, tɛ́ áwɔ mɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ. [26] À wil képah sɔkɔ, pwã̀h ǹgbɛ̃ mɛ yépi ànɛ̂
ápi wrɔ́. Képah yĩnnɛ, ásɔ̃̂ névye nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ yé tyí, pè káh tɛ̃ wɛ, ànɛ̂
nɛ́npɔ́ névye nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé pɔ ápi tyí, pé tɔ káh fɛ̃ tɛ̃.›
[27-28] Képah sɔkɔ, tàh dĩ́ mɛ à syah nɛ, pé sú Abrahmɩ, kàh pɩ sɛ̃́, yɔ̃́npyé nɛ́pɩ̂̃ kwâl-á
mɛ pé tyí, páh ǹnɛ n ni, à Lasarɩ tɛkɩ mɔ pé sú kéte sɔkɔ, à kyɩ kè yo sah pé tyí, pé tɔ
káh pɔ de yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ. [29] Abrahmɩ mó yo ǹ tyí: ‹Moyisi tyi sàhnɔ́, ànɛ̂
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ mɛ pé tyí. Pè sépi tyíyɔ́nɔ́lɛ n pɩ!› [30] Wǎh yo sɛ̃́, dĩ́ mɛ̀ tɔ̃
à syah nɛ, képah náh n yĩnɛ n pi, pé sú Abrahmɩ. Ǹtɛ, névi-à kɩ wil lékyî sɔkɔ, à kyɩ
yo pé tyí, pǎh kɩ Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃. [31] Képah tɛ̃nɛ, Abrahmɩ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí: ‹Pàh kɩ yahle
Moyisi ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, névi-à sɔ̃́ wil lékókwíl à pɔ kèkõyɔ̃́, à
kyɩ yo pé tyí, pè náh n sɛ̃ n pi ké yõ tɔ̃ ńtɔ̃.›

17

Tyîpékèlɛ ànɛ̂ ké yɔ̃́nmɔnɔlɛ

[1] Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyí: «Tyi nónó-á névilɛ n mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ,
sépi náh fɛ̃ n yɛ wɛ́nɔ́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂ tyí-á ké yõ wil, yèvyãhrɩ mɛ tɛ̃ yõ. [2] Kè kɩ sɔ̃̀
fɔ̃́nfɔ̃́ kal, pàh yínɔ́nan toh tɛ̃ yègbɩ, tɛ́ à min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ à kɔ̃ à káh pɔ ńmɔ
yõ sɛ̃́-ò tyĩ́ĩ yɔ́ ńtɛ̃ dah mɔ tyípékè sɔkɔ. [3] Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃ dɛ́!

Á yṹnpi-à pɩ de á tyí, wɛkɩ ǹ yõ! Wàh ké nàhnpĩ gbo, kè yɔ̃ mɔ à kɔ̃. [4] Ànɛ̂ wàh pɩ
de á tyí gbáhyɩ̃́ kwărninɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syɩ n yo n pɔ á tyí fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́
kwărninɔ nɛ, páh mɛ ké nàhnpĩnɛ n gbo, sélɛ n yɔ̃ n mɔ ǹ tyí.»

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ

[5] Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntõbe à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à wãn mɔ pépi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ. [6] Tɛ̃
ǹgbɛ̃ mɛ yo pé tyí: «Gbɩ tɛ̃ yõ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à sɔ̃̀ mɛ tyɩ̃́ɩ̃ ǹsɔ̃, mútárdɩ̀ pi fyé sɔ̃́, yé
náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃́, kè ké gblɔ̃̌y viki kyɩ sõ pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè náhkɩ
kè pɩ yé yóré yõ.»

Tɔ̃̀npɩ tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

[7] Képah náh, Yesu yo pé tyí: «Tõnpɩ yɔ́-à mɛ á tyí, mɛ á swãhlɛ n wɔ, képah náh pɩ,
á yípɛ̂ynɛ n fɛ̃... wàh wil swãh, à pɔ n de á wɛ, á se kɩ yo ǹ tyí nɛ, à sal n pɔ yõke yõ?
[8] Á náh pyě tɔ̃ n yo n pi ǹ tyí nɛ, à áwɔ yõke ǹgbò pɩ, képah náh, à mó flɔ yísyɔ́ mɔ
pɔ, á ǹnɛ n tõ á yõke yõ gbɩ̃́nɛ, tɛ́ képah náh, à mó pyě pɔ yõ, à mó wɔ di? [9] Tɛ́ tɔ̃̀npɩ
mɛ̀-á ǹ tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ, á se kɩ ǹ yɩ̃́ngbí yo? Ǹ pɩ pɩ tɔ̃̀ ó náh à pɩ di? [10] Képah núkú
ó ye yépi tɔ tyí: Tyi nónó-á yah kɔ̃ yé tyí, yâh sè pɩ tɛ, yé yo nɛ, tɔ̃̀npɩbɩ ó-á yélɛ. Yáh
sɔ̃̀ yĩnɛ yè nɛ̂ pɩ, képah ó-á yé pɩ.»

Yesu tótãm nɛ́pɩ̂̃ gbãm dɛ mɔ

[11] Yesu-á sɔ̃̀ mɛ n yuku Yerusalɛmɩ, à syɔ̃ sɔkɔ Samarɩ ànɛ̂ Kalile gbàh yõ. [12] Wǎh
kyɩ n de kwílpír yɔ́ sɔkɔ, díbí tótãm nɛ́pɩ̂̃ gbãm yísyɔ́ pɔ à yohnɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ yĩn fíí,
[13] tɛ́ tyah n yo n mɔ ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃ Yesu, à pé yãm yah. [14] Wǎh
pè wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ, pè kyɩ pé gblɔ̃̌ynɛ sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm wɛ̃kɩ. Pǎh képah noh
sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃ n yuku, pè dɛ. [15] Pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kè wɛ à dɛ sɛ̃́, à ǹ syɩ Liyel yĩn
gbilki pɔ Yesu tnɔ̂ yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ. [16] À pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh Yesu yah, à wɛkɩ ǹ
tyí. Tɛ́ kénɛ dɩ̃́nɛ, Samarɩ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. [17] Yesu-á à wɛ sɛ̃́, à nɛ: «Nɛ́pɩ̂̃ gbãm nɔ́pi pól
náh dɛ di? Ǹtɛ, kwăryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́-á dò, pépi ńyãh? [18] Nɛy náh wɛ pépi sɔkɔ à ǹ syɩ
pɔ wɛkɩ Liyel tyí, à wil nɛ́kɑ̂̃h mɛ̀ tyí sɔkɔ kè?» [19] Tɛ́ mɛ ǹ syɩ yo kénɛ dɩ̃́ tyí: «Yuku
n nɛ n yuku! Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹ pwah mɔ.»

Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyílɛ

[20] Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ Yesu piki yah nɛ, gbɩ̃́ nɛ̂ se Liyel tɔ̃́rí kɩ n pɔ n pi nɩ? À mɛ
yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí náh n pɔ n pi kwɑ̂h yɔ́ sɔ̃́ nɛ̂-á n wɛ yɩ̃́nɛ. [21] Ànɛ̂ tɔ̃, nɛy náh n
yo n pi nɛ, kè wɛ yɔ̀, képah náh pɩ, kè wɛ yàhàh. Ǹtɛ, yé pĩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ
yé wrɔ́.»

[22] Képah náh, Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi, Névi Pi wɛ dékè kɩ mɛ yé
tɛ̃, tɛ́ yé náh à wɛ n pi. [23] Pè kɩ yé syah nɛ, wǎh yɔ̀, képah náh pɩ, wǎh yàhàh. Ǹtɛ,
yé káh n kyɩ, yé káh nɛ n sal. [24] Sɔ̃́-á pɯ̃̀ n yĩkiri yǎ̃l, à tɔkɔ yɩ̃̂nyõ yah yɔ́ tyí, à kyɩ
syɩ ké yah yɔ́ tyí, sɛ̃́ntɛ̃ ye Névi Pi pɔ́nɔ́ kɩ pɩ. [25] Ǹtɛ, Névi Pi ǹgbò yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ
náhnáh, ànɛ̂ kwɛy gbĩ névye mó à yahle.

[26] Kǎh pɩ sɔ̃́ ǹgbòlɛ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃ tɔ ye kɩ pɩ Névi Pi syínpɔ gbɩ̃́nɛ. [27] Névye
lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, tɛ́ mɛ n de pɛbɩ tyí fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ sɔ̃́ nɛ̂-á
Nowe de krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, pɯ̃́npɑ̃́hkɩ̀ pɩ, ni pé pól yõ.* [28] Ànɛ̂, kè kɩ pɩ,
kǎh pɩ sɔ̃́ ǹgbòlɛ Lɔtɩ gbĩ tɔ sɔkɔ: Névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ yídwénènɛ
n dwe, tɛ́ mɛ yíyǎ̃mnɛ n yãm, tɛ́ mɛ swãhlɛ n tõ, tɛ́ mɛ vɩ̀lɛ n mɔ. [29] Ǹtɛ, Lɔtɩ-á wil

* **17:27** 17.26-27 Yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 6.9 - 7.24 sɔkɔ.

sɔ̃́ nɛ̂nɛ Sodɔmɩ sɔkɔ, Liyel nyàh lépɔ̃ ànɛ̂ nyàh lépúkú tiki mɔ pé yõ pũ̀ sɔ̃ n pɩ, à pé
sukɛ ko. 30 Sɛ̃́ntɛ̃ ó ye kè kɩ pɩ n sɔkɔ n pi Névi Pi syínpɔ sɔ̃́lɛ.

31 Ké lésõ-à pɔ, névi nɛ̂ wɛ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ, tɛ́ vyɔ́ mɛ tɛ̃ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à káh nɛ, páh n
tiki n yuku sé tɔ́kɔ́-ńsah. Tɛ́ nɛ̂ tɔ-à mɛ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ, páh pélɛ n syɩ n yuku
gbô. 32 Yé yé dyɔ to kõ Lɔtɩ kyɩ tyílɛ kɛ̀!† 33 Sɛ̃́ ye, nɛ̂-à nɛ, páh pé minnɛ n koh n sah,
tɛ̃ kɩ tɛkɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ nɛ̂-à tɛkɩ ǹ min sɔkɔ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah.

34 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kénɛ lékɑ̃̂hnɛ, nɛ́pɩ̃̂ nímí kɩ mɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh núkú yõ, núkú
kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. 35 Syɔ́ nɛ́pɩ̃̂ nímí kɩ mɛ yîlɛ n nɔ wɛ̃ tyí, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́
ǹ ní-ò kɩ wũ. [36 Díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí kɩ mɛ swãh núkú sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ
wũ.]»

37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ńyãh sɔkɔ se képah kɩ n pɩ n
pi nɩ? À mɛ yo pé tyí: «Kókè-à mɛ ńyãh, nɛ́npɔ́ sɔkɔ náh ǹkyɔ̀nkyɔ̀nɩ̀ wɛ̃ tuke n mɔ
di?»

18

Nîrî sɔkɔ gbáhntɛ̃nɔlɛ

1 Képah náh, Yesu sèm̀ìrkɩ̀ yɔ́ yãh ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, à pè wɛ̃kɩ nɛ, pǎh yĩnɛ pè nírílɛ n
pɩ kṹmm wílkúnɩ̀ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. 2 À nɛ: «Tukey tùkè-ò dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, à
náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, à náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ. 3 Tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ kénɛ
kwil sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ n yo n pɔ ǹ tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, nɛ̂-á mɛ péwɔ ànɛ̂ pé fwó-ò wrɔ́,
à kè tɔ̃ sah pé kɔ̃. 4 Ǹtɛ, kè pɩ di mónɔ́lɛ, tɛ́ dɩ̃́ náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi. Képah náh, à pɔ yo
n gblɔ̃̌y tyí nɛ, gbɩ tɛ̃ wɔ-á, pé náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, pé náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye
yõ. 5 Ǹtɛ, pɛ́kúsè mɛ̀-á mɛ pé gblɔ́lɛ n vyãh n pɔ, páh kɩ ǹ tir mɛ̀ yah wah à kɔ̃, pé
yah mó vɩ.»

6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á képah yãh tɛ, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé tukey tùkè-ò dɩ̃́ mɛ̀ wɛy noh kɛ̀,
ǹmɔ nɛ̂-á fɩ̃̀n yɔ̃́-òlɛ. 7 Ǹtɛ Liyel wɔ-á nónó yah tɔkɔ, tɛ́ pè mɛ ǹnɛ n ye n gbo lékɑ̃̂h
ké gbɩ̃̀ntɔ̃, à náh pé tyi yah wah pè kɔ̃ n pi di? À se kɩ mo pé yòhnɩ̀nmɔ-ńsah? 8 Mé
kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kɩ pé tyi yah wah pè kɔ̃ súú. Ǹtɛ, Névi Pi-à sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ sétáh
yõ, à se kɩ pɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ?»

Sèm̀ìrkɩ̀ nɛ̂-á yãh Farisiyɛ̃ ànɛ̂ mɔ́rí syî-ò tyí sɔkɔ

9 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n yah nɛ ńkɛ̃́, páh mɛ nɛ́gbɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ
tɛ́lɔ́lɛ n yilɔ, Yesu sèm̀ìrkɩ̀ yɔ́ yãh pépi tyí sɔkɔ nɛ: 10 «Díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ sɔ̃̀ kyɩ
Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, à kyɩ Liyel ni. Nɛ́núkùlɛ, Farisiyɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ ní-òlɛ,
mɔ́rí syí-òlɛ.

11 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃ mɛ̀ mɛ yuku yĩn, à Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, mɛ n yo nɛ, èè
Liyel, páh n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh sɔ̃npí péwɔ pɩ pé gblɔ̃̌y. Pé náh mɛ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nónó-
á yɩ̃́púlɛ, ànɛ̂ tyítúkúnɩ̀ pípúlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀ pípúlɛ. Páh n wɛkɩ ǹ tyí, pé náh sɔ̃npílɛ mɛ
mɔ́rí syí-ò mɛ̀ sɔ̃. 12 Péwɔ-á níkɩ̀lɛ n tɛ̃ sèpɩ̃̀n nínɩ̀ yòh núkú wrɔ́. Páh pé gbɑ̃̀n yî wɛ́nɔ́
gbãm-ònɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃. 13 Ǹtɛ mɔ́rí syí-ò wɔ mó sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, à náh fɛ̃ syi ǹ yah ńtɛ̃
yɔ̃ yɩ̃̀nyõ. Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̃̀lɛ n sah ǹ nɩ̀vɔ sɔkɔ mɛ n yo nɛ: ‹Liyel, ń yãm yah, ńmɔ nɛ̂-á
tyípékè pí-òlɛ.›»

† **17:32** 17.32 - Liyel-á Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩlɛ n sukɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à Lɔtɩpi wilki ké sɔkɔ, tɛ́ nɛ, pè nɛ n to, pè káh vi yah. Tɛ́ Lɔtɩ kyɩ-á vi yah, à pɩ pnɛ kènpĩnnɛ. Yah n tɛ Tyàhnɔ́ 19.26 sɔkɔ.

14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dɩ̃́ mɛ̀ pɩ négbílɛ Liyel yah,
wăh ǹ syɩ n yuku ǹ tɩ̃̀nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Tɛ́ Farisiyɛ̃ wɔ náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ. Gbɩ yõ, névi nɛ̂-à ǹ
gblɔ̃̌ynɛ n gbilki, à kɩ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n tiki n mɔ, tɛ̃ wɔ kɩ mó dɔkɔ mɔ.»

Yesu sãm mɔ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ sɔkɔ

15 Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ tɔlɛ Yesu tyí nɛ, à tũ pé tyí. Ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á képah
wɛ, pè tyah dírílɛ n kõ pé yõ. 16 Ǹtɛ, Yesu mɛ wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃ pè nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ nɛ: «Nónó
dùkù-á mɛ wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi sɔ̃́, Liyel tɔ̃́rílɛ, pépi tyí ye. Képah ye, yé yɛ wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃ pè nɛ n
pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kõ. 17 Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ:
névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃́rí fɛ̃nsyi-ńkɛ̃́nɛ wɛ̃́npir tyí kɔ̃lɛ, à náh n wɛ n de n pi ké sɔkɔ póllɛ.»

Kèkõyɔ̃́ tahrɩ yahle, ǹ tɛ́ n wɛ n de yɩ̃̂nyõ tɔ̃́rí sɔkɔ

18 Képah náh, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ Yesu piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se yĩnɛ pé pɩ sɔ̃́,
pé mó tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ nɩ? 19 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ á ńnɛ n ye ‹pèpɛynɛ›?
Pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ́ Liyel ó náh. 20 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pĩ kè, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Káh fɔ̀fíkì pɩ, káh nɛ́kókè mɔ, káh yĩbe yĩ, káh mɩ̀nɩ̀ sah á ní-ò yõ, á sú ànɛ̂ á yṹnɛ
n tɛ̃ plɛ.›» 21 Wăh yo sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ fɔ́ɔ́, pé wɛ̃́npir
gbɩ̃́ dùkùlɛ. 22 Yesu-á képah noh sɛ̃́, à yo ǹ tyí: «Tyínúkú ó tõ yah kwlɔ á tyí: Gbɛ̃̀n
yɩ̂ nónó pól-á mɛ á tyí, kyɩ sè yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kõ, ǹ tɛ́ n pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.
Képah sɔkɔ, á kɩ Liyel fɔ̃́ tahrɩ wɛ.» 23 Tɛ́ dɩ̃́ tahrɩ-á sɔ̃̀ kah tnɔ sɛ̃́, képah ye, wăh wɛy
mɛ̀ noh, ǹ yah kwɔ yɩkɩ.

24 Képah sɔkɔ, Yesu-á ǹ yah wɛ kè kwɔ sɛ̃́, à nɛ, tahbɩ dénɔ́-á mɛ tah Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ
dɛ́! 25 Ǹkɛ̃́, yɑ̃̀hmíkì dénwɩ̃̀lnɔ́lɛ sèndi pwɑ̃̀h sɔkɔ, képah ńtɛ̃-á kɩ fàhfàh kal tàh dénɔ́lɛ
Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pè nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ
mó fɛ̃ pwah nɩ? 27 À mɛ yo pé tyí: «Névi náh fɛ̃ tir nɛ̂ pɩ n pi, Liyel kɩ fɛ̃ képah pɩ.»

28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pépi tɛ̃ wɔlɛ, páh pé yɛ̃ngbɛ̃ yɩ̂ sah, tɛ́ ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. 29 Yesu
mɛ yo pé tyí: «Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃́rí yĩnnɛ ǹ
kéte sah, képah náh pɩ, ǹ kyɩlɛ, képah náh pɩ, ǹ yṹnpyélɛ, képah náh pɩ, ǹ tyí névyelɛ,
képah náh pɩ, ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ, 30 tɛ̃ kɩ pé lékan wɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ
Liyel fɔ̃́ sɔkɔ ńsɔ̃̂nɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ min syínwɛnɔ tyí yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

31 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Á wɛ n yuku
Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á lésõ tyi nónó pól wɑ̃rkɩ sah Névi Pi tyí
sɔkɔ, sè kɩ n pɩ n tũ n pi. 32 Pè kɩ à dahbɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃́pú gbɔ̃̀. Pè kɩ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, kɩ
ǹnɛ gbyɔ, tɛ́ kɩ n sĩn n mɔ ǹ yõ. 33 Pè kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ, ké sèpɩ̃̀n tɔ̃-ò
sɔ̃́lɛ, à kɩ ǹ syɩ min sãn wɛ.» 34 Ǹtɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ wɛ́npɩ̃̀llɛ pé tyí. Képah ye pè
náh ké syíkí-ńsah pĩ.

Yesu yɩ̃́tũ̂ yɔ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á de n tɛ Yeriko kwillɛ yúkɛy, yɩ̃́tũ̂ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ
sɔkɔ, mɛ n ni n syi. 36 Wăh tɔ́wû sɔ́kɔ́nɔ́ yɩ̃́ noh, à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se nɩ? 37 Pè mɛ
à syah nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á pɔ n sɔkɔ. 38 Képah tɛ̃nɛ, à tyah n yo n mɔ léyy nɛ, Yesu,
Davidi Pídɩ̃́, à pé yãm yah. 39 Tɛ́ nónó-á mɛ n kɔ yah tɩ̃̀nnɛ, pépi sɔ̃̀ mɛ dírílɛ n kõ ǹ
yõ nɛ, à ǹ vyãh vike. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n tɔ̃ n gbah n yo n mɔ nɛ ńkɛ̃́, Davidi Pídɩ̃́,
à pé yãm yah. 40 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yĩn, tɛ́ nɛ, pè pɔ ǹnɛ. Wăh nɔ de, Yesu mɛ à

piki yah: 41 «Tir nɛ̂ mɛ á mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ á tyí?» Dɛ̃́ mɛ à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à kè
pɩ, pé fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃. 42 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yɩ̃́ ye yɩkɩ mɔ! Á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ
mɔ.» 43 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yɩ̃́ núkú yɩkɩ mɔ, tɛ́ à mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, à Liyellɛ n gbilki. No pól-á
képah wɛ sɛ̃́, pé tɔ tyah Liyellɛ n gbilki.

19

Yesu ànɛ̂ Nsasyɩlɛ

1 Yesu-á de Yeriko kwil, à sɔ̃̀ mɛ n kah ké sɔkɔ, 2 tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil, pè n ye
Nsasyɩlɛ. Mɔ́rí syípú yɔ̃̀tãm sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ à pɩ tàhlɛ. 3 Á sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ,
pé Yesu wɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ-á pɩ nɛ́túkúrí nɛynɛ, tɔ́wû tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à
náh sɔ̃̀ fɛ̃ à wɛ n pi. 4 Kǎh pɩ sɛ̃́, à to yuku yah tɩ̃̀nnɛ, à kyɩ dɔkɔ séswɔ̂ yɔ́ sɔkɔ Yesu wɛ
yɩ̃nnɛ. Tɛ́ à kɩ sɔ̃̀ pɔ n sɔkɔ n pi nɛ́npɔ́. 5 Yesu-á yɩ̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ yah yɔ̃ tɛ́ yo Nsasyɩ
tyí nɛ ńkɛ̃́, à tiki súú Nsasyɩ, páh yɩ̃nɛ pé twah ǹ kéte sɔkɔ kwɛynɛ. 6 Képah tɛ̃̀nɛ,
Nsasyɩ núkú tiki súú, à kyɩ Yesu tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ tɩ̃̀nnɛ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ. 7 Névye-á képah wɛ sɛ̃́, pé
pól tyah ǹ tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, tyípêl pí-ò tyí-á à kyɩ twah yɔ̀ dɛ́! 8 Ǹtɛ, Nsasyɩ mɛ nɔ
de Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à noh pé tyí, pé yɔ̃̀tɛ̃. Páh kɩ pé gbɛ̃̀n yɩ̂ tɔ́ní núkú
yɩ̃ yãm tãn kɔ̃. Ánɛ̂, pâh mɛ syɩkɩ nɛ̂ yɔ̃, páh kɩ sɛ̃̀nknɔnɔ ńyáhlɛ tɛ̃ dyah. 9 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ tɔ-á pɩ Abrahmɩ náh nɛynɛ, képah ye, pwáhnmɔnɔ de
kéte mɛ̀ sɔkɔ kwɛynɛ. 10 Yah, nónó-á sɔ̃̀ mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi yáhnkɔ̃-ńsah ye Névi Pi
pɔ kɩ pè pwah mɔ.»

Yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á pɔ́ dahbɩ tɔ̃̀npɩbɩ gbɔ̃̀

11 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ wɛlɔ nóhpú sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel
tɔ̃rí-á kɩ n pɔ n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmìrkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ: 12 «Yɔ̃̀tɛ̃
yɔ́ pídɩ̃́ ye lésɔ̃. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à yuku sɔkɔ kwil fɩ́ɩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ yɔ̃̀tɔ̃rí yah n kɔ̃, képah
náh, pé mɔ́ pé syɩ pɔ. 13 Wǎh n sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pɩ̂ gbãm ye pɔ, pɔ́ dan núkúlɛ pé
nɛ́núkù núkú pól kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè gbɔ̀lɛ n yɩ̃ sépilɛ fɔ́ɔ́, kè pɔ syɩ pé syínpɔnɔ
tyí. 14 Tɛ́, ǹ kwil névye sɔ̃̀ mɛ ǹ dyɔlɛ n yɔ. Pè mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ tɛkɩ mɔ ǹ náh, à kyɩ yo nɛ
ńkɛ̃́, pépi náh mɛ ké tyí nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ pɩ pépi yɔ̃̀tɛ̃nɛ. 15 Ǹtɛ, à mó tɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ̀ wɛ,
tɛ́ ǹ syɩ pɔ. Wǎh pɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi ye, wǎh sɔ̃̀ pɔ́ dibi nónó kɔ̃. Pǎh gbɔ̀ yɩ̃, tɛ́ pɔ́
dòhnɔ̀ nɛ̂ wɛ, à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kè pɩ̃. 16 Képah sɔkɔ, nɛ́gben pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́,
pé yɔ̃̀tɛ̃, wǎh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ gbãm yah dohnɩ. 17 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy-á ǹnɛ. Wǎh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, wǎh kɩ pɩ
kwlonɔ gbãm yah tɛ̃-òlɛ. 18 Ní-ò mɛ pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, wǎh pɔ́ dan nɛ̂nɛ
pé kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ kwlɔ yah dohnɩ. 19 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ képah núkú ó yo ǹ tɔ tyí nɛ,
ǹmɔ pɩ kwlonɔ kwlɔ yah tɛ̃-òlɛ. 20 Kèyǎh mɛ pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹ pɔ́-á yɔ̀.
Páh sɔ̃̀ mɛ kè dah mɔ sah fwɔ yɔ́ sɔkɔ ké tyílɛ. 21 Ǹkɛ̃́, ǹ tɔ̃̀-á kah tah. Képah-á, ǹ tíkí
mɛ pé tɛ̃. Ǹmɔ náh sah kwâh nɛ̂nɛ, ǎ kè tɔkɔ. Á náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ képah
tɔkɔ. 22 Képah tɛ̃̀nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, tɔ̃̀npɩ túkù, ǹ vyãh wɛy mɛ̀ sɔkɔ-á pé kɩ
tuke ǹnɛ. Ǹmɔ-á sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ ńkɛ̃́, pé tɔ̃̀-á tah, pé náh kwâh nɛ̂ sah, pě kè tɔkɔ, ànɛ̂ pé
náh sèmukɔ nɛ̂ duku, pě kɩ tɔkɔ. 23 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ à náh pé pɔ́ dah mɔ sah pɔ́
dáhnmɔ-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ nɩ? Páh pé syɩ pɔ, páh náhkɩ sè wɛ wilki dòhnɩ̀nɔ́lɛ sé yɔ̃.
24 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, pè pɔ́ mɛ̀ syi ǹ tyí, pè kélɛ
ké kénknɔnɔ gbãm nɛ́tɛ̃̂ kɔ̃. 25 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, sé gbãm-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí

dò! 26 Ǹtɛ, à mɛ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névi nê tyí kwâh-á mɛ, pè kɩ tɔ̃
ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́ névi nê tyí kwâh náh mɛ, kwéyy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ gbɔ̃̀, ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
27 Ǹtɛ, ń sépɛ́bí tɛ̃ wɔlɛ, pépi nónó náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ pé yɔ̃̀tɛ̃nɛ, yé pɔ pélɛ
ásɔ̃̂, yé pɔ pé yɛ̀sɔ̃̀ kɔ̃ ń yĩ́ yah.»

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

28 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu yĩn pé yah, pè n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ. 29 Tɛ́ wǎh
yĩni tɛ̃ n tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ Betefasyɩ ànɛ̂ Betanɩlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ tnɔ̂, pè n ye Wólívî yèh yɔ̃lɩlɛ, à ǹ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí tõ nɛ: 30 «Kwil nɛ̂-á yé yahlɛ, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yáh kɩ n de, yé kɩ
ńkwɛ̃́ndyípĩ̀kĩ̀ yɔ́ wɛ tóhnmɔnɔlɛ nɛ̂-á nɛy náh dɔkɔ yah ǹ yõ póllɛ. Yé à dɛ n pɔ ásɔ̃̂.
31 Tɛ́ nɛ̂-à yé piki yah nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃́ se, tɛ́ yé ǹnɛ n dɛ nɩ, yé yo tɛ̃ tyí nɛ, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí, képah-á. 32 Wǎh yo sɛ̃́, tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi sɔkɔ. Pè ńtyɩ̃́nɔ kyɩ tyi nɔ́pi wɛ, sɔ̃́-á
sɔ̃̀ à yo kélɛ pé tyí. 33 Pǎh mɛ ǹ dɛ́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ nétãm pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se, tɛ́
pè ńkwɛ̃́ndyípĩ̀kĩ̀ mɛ̀nɛ n dɛ nɩ? 34 Pè mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí,
képah-á. 35 Tɛ́ mɛ yuku ǹnɛ Yesu tyí. Pè pé flɔ mɔ ǹ yõ, à Yesu kɔ̃ à dɔkɔ. 36 Képah
tɛ̃nɛ, wǎh mɛ n yuku sɔ̃́, névye mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku sɛ̃́ wɛ̃kɩ̀ yõ. 37 Pǎh n tyah
Wólívî yèh yɔ̃lɩ tíkíntɛnɔlɛ, nɩ̀vɩ̀ de ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kwĩnki pól sɔkɔ. Pǎh gbĩ̌l tyi nónó pól
wɛ, sépi yĩnnɛ, pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ, 38 mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́:
«Yõtɛ̃ nɛ̂-á n pi Liyel yĩn yõ,
Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ!
Yèvɩnɩ nɛ mɛ yĩ̂nyõ,
gbílkínɔ́ mó nɛ n sah Liyel yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ fléyy tɛ̃-ǹsah.»*
39 Képah sɔkɔ, tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, à ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú vyɛ̃y tũ kɛ̀! 40 Képah tɛ̃nɛ, Yesu pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: pàh kɩ sɔ̃́
pé vyɛ̃y vike ò, dyêh ye kɩ n gbo n mɔ pé swɔ.»

Yesu yah kwɔ Yerusalɛmɩ tyílɛ

41 Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ, tɛ́ kè wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à n gbo ké yĩnnɛ nɛ: 42 «É,
Yerusalɛmɩ, wáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi yèvɩnɩ wɛ dùkù pĩ kwɛy mɛ̀nɛ! Ǹtɛ wéèè, kè
ye wɔ̃bɩ á yah! 43 Yah, sèpĩ̀n yísyɔ́ mɛ n pi, á sépɛ́bí kɩ wɔ̃bɩ̀-ǹtɑ̃̀n pɩ á kɛ̃kɩ kore vi,
tɛ́ kɩ ǹ fyɑ̃h sah yey yey póllɛ. 44 Liyel-á pɔ á yòhnɩ̀nmɔ-ńsah gbĩ́ nɛ̂nɛ, á náh fɛ̃ syi
kè pĩ. Képah ye, pè kɩ á sɔkɔ névye pól ko mɔ, tɛ́ kɩ ǹ mukuli. Á dáhkɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n
wũ n pi ké ní-ò yõ.»

Yesu gbɔ̀yĩbɩ yĩni wilki Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

45 Yesu-á kyɩ de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀, tɛ́ yíyɑ̃̀m yɑ̃̀mpu wɛ ké sɔkɔ, à tyah pélɛ
n yĩni n wilki. 46 Tɛ́ mɛ n yo pé tyí: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Ń
wɔ̀kɔ̀ kɩ pɩ níri pí-ńsah wɔ̀kɔ̀lɛ›. Tɛ́ yépilɛ, yé kè tɔkɔ pɩ névye yõ syíkípú tɛ̃-ǹsahlɛ.»
47 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ sɔ̃mɛsɔ̃́ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ,
sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃,
kwil yah tãm tɔlɛ pélɛ. 48 Tɛ́ no pól-á sɔ̃̀ mɛ pé ní kwɔ n tɔ̃ n sah n nohnɩ n yĩ́ĩ́ ǹ tyí
sɛ̃́, képah ye, pè náh pĩ pǎh kɩ n pɩ n pi sɔ̃́.

* **19:38** 19.38 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 118.26 sɔkɔ.

20

1 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɪ̀ sɔkɔ, mɛ nɪ̀vɪ̀nɪ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ
n yo sɛ̃, sɔ̃́ yɔ́lɛ, sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɪ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnɪ̀ pɔ
wil ǹ tyí, 2 tɛ́ à syah nɛ, à yo pé syah, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ se, à n pɪ tyi nɔ́pilɛ, nɛ̂ se à kɔ̃
tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɪ? 3 À mɛ yo pé tyí: «Ǹmɔ tɔ kɪ píkínyahnɔ núkú pɪ yé tyí: Yé yo ń
syah, 4 nɛ̂-á tõ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ nolɛ n wel n wilki? Liyel se, tɪ̃̂ névye se?» 5 Pè mɛ yo wɛ̃
tyí nɛ, páh kɪ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-á tõ ǹnɛ, wǎh kɪ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɪ, tɛ́ pé náh sɛ̃
ǹ yõ nɪ? 6 Ǹtɛ, névye sɛ̃́nyɪ̃nɔ-á mɛ tɛ ké yõ nɛ, Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyo-ò-á Nsyɔ̃nɛ, páh kɪ
mó tõ nɛ ńkɛ̃́, névye-á tõ ǹnɛ, no pól-á kɪ dyêhlɛ pé minki ko. 7 Kǎh pɪ sɛ̃, pè à syah
nɛ, pé náh pɪ̃ nɛ̂-á tõ ǹnɛ. 8 Pǎh yo sɛ̃, Yesu tɔ mó pè syah nɛ, kàh pɪ sɛ̃, tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á
pé kɔ̃ pé tyi nɔ́pilɛ n pɪ, pé náh mó kè yo pè syah n pi.

Dɪ̃̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl sèmɪ̃̀rkɪ̃̀lɛ

9 Képah náh, Yesu tyah sèmɪ̃̀rkɪ̃̀ yɔ́lɛ n yãh névye tyí nɛ: «Dɪ̃ yɔ́ ye lésõ dɪ̃̀vɛ̃ sésân
swãh kɔ̃, tɛ́ kélɛ tɛ̃̀ntɔ̃be gbɔ̃̀ dahbɪ, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ à kyɪ mo. 10 Sé pye gbɛ gbɪ̃́-á pɔ
nɔ, à tɔ̃̀npɪ yɔ́ tɛkɪ mɔ dɪ̃̀vɛ̃ sésân swah tɛ̃̀ntɔ̃be nɔ́pi tyí nɛ, pè pé tyí dɪ̃̀vɛ̃ sésân pyelɛ
à kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ̃̀ntɔ̃be nɔ́pi mɛ tɔ̃̀npɪ mè ko, tɛ́ pé syɪ à tɛkɪ mɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ. 11 Képah
sɔkɔ, sètɛ̃ dɪ̃́ tõ ǹ syɪ tɔ̃̀npɪ yɔ́ tɛkɪ mɔ. Pè tõ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à gbyɔ, tɛ́ pé syɪ à tɛkɪ mɔ
ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ. 12 À tõ ǹ syɪ tɔ̃̀npɪ tɔ̃-ò tɛkɪ mɔ. Pè tõ ǹmɔ tɔ pɪ yɔ, tɛ́ à yĩni. 13 Kǎh pɪ
sɛ̃, sètɛ̃ dɪ̃́ nɛ, sɔ̃ se pé kɪ pɪ nɪ? Páh kɪ pé nɪ̀dɛ̀ pídɪ̃́ wɔ tɛkɪ mɔ. Ǹmɔ wɔlɛ, gbɔ̀kénpɪ,
pǎh kɪ yɔ̃̀yén sah ǹ yõ. 14 Ǹtɛ, dɪ̃̀vɛ̃ sésân swãh tɛ̃̀ntɔ̃be nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídɪ̃́ wɛ, pè núkú
yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ gbɛ̃̌yõ-á yɔ̀. Pé ye à ko mɔ, gbɛ̃̌kɪ mó pɪ pépi tyílɛ. 15 Képah tɛ̃̌nɛ,
pè à yɔrɪ wilki mɔ dɪ̃̀vɛ̃ sésân swãh kahnɪnɛ, tɛ́ à ko mɔ. Núkúnúkú tɛ̃̌nɛ, sɔ̃ mɛ sètɛ̃
dɪ̃́ kɪ pɔ pɪ pélɛ wɛ́? 16 À náh pɔ dɪ̃̀vɛ̃ sésân swãh tɛ̃̀ntɔ̃be nɔ́pi ko mɔ, tɛ́ kɪ kè dahbɪ
n pi yísyɔ́ gbɔ̃̀ di?» No-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, pè nɛ, póllɛ, képah wɔ náh n pɪ n pi!
17 Ǹtɛ, Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Liyel wɛy-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɪ̀ nɛ̂ milki,
képah ye pɔ pɪ wɔ̀kɔ̀ kyɪ̃ yõ dáhgbílɛ›,
képah yõ nɛ̂nɛ yépi tɛ̃ tyí?
18 Névi nɛ̂-à wil syɪkɪ kénɛ dáhkɪ̀ yõ, tɛ̃ kɪ kwɔkɪ. Tɛ́, kàh se mó tõ syɪkɪ nɛ̂ yõ, kè kɪ
tɛ̃ pyãhrɪ.»

19 Képah sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɪ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ sɔ̃̀ pɪ̃ yɪ̃́ɪ̃́ tɛ
nɛ, pépi yõ-á Yesu mɪ sèmɪ̃̀rkɪ̃̀ mɛ̀nɛ. Képah ye, pè sɔ̃̀ mɛ ǹ tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɛ́npɔ́
swɔ, tɛ́ névye tíkí pè tɛ̃.

Nɛ̂-á yĩnɛ Sesarɪ kɔ̃́nɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á yĩnɛ Liyel kɔ̃́nɔ́lɛ

20 Képah sɔkɔ, pè tyah Yesu kyɔ̀mɪ̀nɔ́lɛ. Pè yɪ̃́nvínpɪbɪ yísyɔ́ tɛkɪ mɔ ǹ tyí. Pè pɔ pé
gblɔ̃̌y pɪ nɛ́gblɔ́lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃ kyɪ
dahbɪ kwil yah tɛ̃́-ò gbɔ̃̀, tɔ̃rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ nɛ̂ tyí. 21 Képah tɛ̃̌nɛ, pè píkínyahnɔ
yɔ́ pɪ Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dɪ̃́, páh pɪ̃ nɛ, wǎh tyi nónónɛ n yo, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɪ,
gblɔ kɔ́kɔ́-á sélɛ. Á náh névyelɛ n wah, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃̀kɪ̀lɛ névyelɛ n kwɔ ké gbɪ
yõ. 22 Ǹtɛ, à yo pé syah, ńkɛ̃́, ké wɛ̃̀kɪ̀ se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ, pé mɔ́rílɛ n mɔ Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ Sesarɪ tyí, tɪ̃̂ ké wɛ̃̀kɪ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ? 23 Tɛ́ Yesu-á pé yɪ̃́nvɪ̃̀ pɪ̃ sɛ̃, à yo pé tyí:
24 «Yé pɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, mé yah ǎtrɛ. Nɛ̂ yah mírkí, ànɛ̂ ǹ yĩn mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké
yõ yɔ̀?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesarɪ tyí-á. 25 Yesu mɛ yo pé tyí: «Kàh pɪ sɛ̃, yé Sesarɪ

tyílɛ Sesarıle n kɔ̃, yé mó Liyel tyílɛ Liyel kɔ̃.» [26] Kǎh pı sɛ̃, pè náh pílkí-ńsah wɛ ǹ
wɛy sɔkɔ, à à tɛ̃ névye yı̃́ yah. Tɛ́ ǹ tyi yah yónɔ́ pyě mɛ pé gbɛ̃̀n du, pè mɛ tɛ̃ syísyí.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

[27] Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye, nónó-á nɛ, lékyî náh min sɛ̃́n wɛ n pi. Pé nɔ de Yesulɛ,
tɛ́ à piki yah nɛ, [28] pé kwɔ́-ò dı̃́, Moyisi-á kı wãrkı sah pé kɔ̃ nɛ ńkɛ̃, sétɛ̃ nɛ̂-à ku pi
wɛ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ gbɛ̃ mɛ tɛ̃ tyí, gbɛ̃ mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à mó wɛ̃npı̀ dubi à kɔ̃ ǹ
nénkyí náhnɛ. [29] Ǹtɛ, kèkùrkı̀ núkú dı̃́npı̀ nɛ́pı̂ kwǎrninɔ yísyɔ́-á lésõ mɛ. Nénkyí tɛ̃
mɛ sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ à sah píkɛ̃́nnɛ. [30] Ǹ sɔ̃̀ syı mɛ pi mɛ̀ tɔkɔ. [31] Képah náh, tɔ̃́-ò mɛ
à tɔkɔ. Kè n pı n yuku sɛ̃ fɔ́ɔ́, pé nɛ́pı̂ kwǎrnímí pól à tɔkɔ. Tɛ́, pé pól pɔ ku, tɛ́ à sah
píkɛ̃́nnɛ. [32] Képah náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku. [33] Ǹtɛ, pi mɛ̀-á de yah sɛ̃ nɛ́pı̂ kwǎrnímí nɔ́pi
tyí-à, lékyî min sɛ̃́n pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, à kı n pı n pi pé sɔkɔ nɛy nê tyílɛ?
[34] Pǎh yo sɛ̃, Yesu yo pé tyí: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃ wɔ sɔkɔ, sétɔ́kɔ́kı̀ mɛ, ànê, pɛ́dékè mɛ.
[35] Ǹtɛ, Liyel-á nónó kyɔmı wɛ nɛ, pǎh yĩnɛ dénɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ sɛ̃́n sɔkɔ, tɛ́ kı min sɛ̃́nnɛ
pè kɔ̃ n pi lékyî min sɛ̃́n pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, pépi náh syɔ́ tɔkɔ n pi, pè náh n de n pi pɛbı tyí
póllɛ. [36] À kı pè wilki kũ sɔkɔ, kı min sɛ̃́nnɛ pè kɔ̃. Pè kı pı yı̃̂nyõ tɛ̃ntõnè tyí kɔ̃lɛ:
Pè náh tɔ̃ n ku n yah n pi. Pè ye pı Liyel pyelɛ. [37] Moyisi tɔ ye kè yo wah yı̃́ı̃́ nɛ ńkɛ̃,
lékyî-á kı pɔ pé syı min sɛ̃́n wɛ. Ǹ sɛ́bɛ́y fı̃́ nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃́lɛ
ké sɔkɔ, képah sɔkɔ ye à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye ‹Abrahmı Liyellɛ, ànê Yisakı Liyellɛ, ànê tɔ̃
Yakɔbı Liyellɛ›. [38] Liyel tyí, no pól mɛ vyelɛ. Képah ye, lékyî Liyel náh ǹnɛ, vye Liyel
ye.»* [39-40] Wǎh yo sɛ̃, nìsãh náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ pé tyí, kı à piki yah. Képah ye, Liyel ǹgbò
wɛ̃kı̀ kwɔ́pú yísyɔ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dı̃́, wǎh wɛkı plɛ.

Kristalɛ, Davidi yɔ̃̀tɛ̃ ye

[41] Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Á kı yo sɔ̃ nɛ, Davidi náh nɛy ó-á Kristalɛ nɛ̂-á Liyel
nɛ, páh kı tɛkı mɔ? [42] Tɛ́ ǹmɔ Davidi ńtɛ̃ mó tɔ̃ kè yo ǹ yìgbìnì sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye kè yo ńmɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃:
«Pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
[43] fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á
mé kı á sépɛ́bí pı á gbáhsúkílɛ.›»
[44] Ǹtɛ, Davidi ńtɛ̃ wɛ à ye ǹ TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ à kı tɔ̃ pı sɔ̃, tɛ́ kı pɔ n pı ǹ náh nɛy ólɛ?»

Yesu nɛ, pé tɔ̃̀ sɛ̃́hpú pé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmı Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́púlɛ

[45] Képah náh, à yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí ǹ wɛy nóhpú pól yı̃́ yah nɛ: [46] «Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀
kwɔ́púlɛ, fwɔ̀mɔ̀ngbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no nɛ n tɔ̃
n sah n wɛkı pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̂n sɔkɔ. Tɛ̃-ǹtɛ̃̂n gbro tyí nɔ pé tyí Liyel ní-ńtɛ̃̂n vì
sɔkɔ, ànê yé yɔ̃́-ńtɛ̃̂n sɔkɔ. Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmı pélɛ! [47] Tɛ́ pépi ó ye tɔ̃ n vi n tɛ̃
pɛ́kúsyɔlɛ, à pé gbɛ̃̀n yîlɛ n syi, ǹ tɛ́ nirílɛ n pı yɔ̃̀sɛ̃kı̀lɛ, ǹ névye yahlɛ n pil nɛ, páh
mɛ tómm. Ǹtɛ, pé tukey kı n pı n pi képékèyɔ̂, à kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.»

21

Yı̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á pɛ́kúsè pı

[1] Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ yah yɔ̃, à tahbı wɛ,
pè mɛ pé yı̃́nkɔ̃ kɔ̃ pɔ́lɛ n dah n mɔ n pɔ pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh sɔkɔ. [2] À pɛ́kúsè yãm

---

* **20:38** 20.38 - Nónó-á ku sɔkɔ di mɔ́nɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pı pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kı nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ.

nɛy yɔ́ tɔ wɛ, à pɔ pɔ́pî pló nínɔ́ dah mɔ. 3-4 Képah sɔkɔ, à nɛ: «No póllɛ, pɔ́ nónó
yétɔ̂ náh mɛ pè tɛ̃, sépi ye pè tɔkɔ pɔ dah mɔ. Ǹtɛ, pɛ́kúsè yãm nɛy mɛ̀nɛ, ǹmɔ ye ǹ
yãm fõh, tɛ́ ǹ yõ yõ pɔ́ pól tɔkɔ pɔ dah mɔ. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí
kègbɩ yõ nɛ: ǹmɔ-á dah mɔ kal no póllɛ.»

Yesu mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

5 Képah náh, névye túkù sɔ̏ mɛ n yo nɛ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃-á mɛ plɛ: Ńkɛ̃, ké mɔ mɔ
dyêh, ànɛ̂ ké vyɔ́ nónó-á névye yĩ Liyel kɔ̃, sǎh mɛ kè syi yĩ́ĩ́. Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí:
6 «Nɛ̂-á yé n yah yɔ̀ kɛ̀, sèpĩ̀n yísyɔ́ mɛ n pi, dáhkì yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yõ. Sé
pól kɩ pirki.»

Yèvyãhrɩ tyi nónó-á kɩ n pɩ n pi, kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ

7 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃, kwɔ́-ò dĩ́, gbĩ́ nɛ̂ se képah kɩ pɩ nɩ? Ànɛ̂,
kwní yɔ̃́nmɔnɔ nɛ̂ se kɩ wɛ̃kɩ kélɛ nɛ, kǎh kɩ n pɩ n pi nɩ? 8 À mɛ yo pé tyí: «Névye
náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yĩ́ĩnɛ, tɛ́ kɩ n yo nɛ ńkɛ̃, pépi-á Ńmɔlɛ. Ńkɛ̃,
ké gbĩ́-á nɔ tɛ! Ǹtɛ, yé káh pé sɔ̏ tɛ̃! Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé káh yɛ nɛy pɔ yé pilki.
9 Yâh pɔ mâl, ànɛ̂ névye yúkúnyahlenɔ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃! Képah
ǹgbò ye yĩnɛ kè pɩ. Ǹtɛ, képah náh núkú n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tyɛ́nɔ́lɛ.»
10 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo. Tɔ̃́rí yɔ́ kɩ
yuku tɔ̃́rí yɔ́lɛ n fwo. 11 Sétáh syahrɩ ǹgbnɔ kɩ mɛ n pɩ, tɛ́ tầntần náhnáh sɔkɔ, ńyân
pèl ànɛ̂ kwɛkɩ kɩ mɛ de. Tíkítìkì tyi, ànɛ̂ kwní yɔ̃́nmɔnɔ ǹgbnɔ kɩ n wɛ yĩ̂nyõ. 12 Ǹtɛ,
kénɛ tyi-à pópó n pɩ, pè kɩ yé tɛ̃ fõh, tɛ́ kɩ yé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ pè kɩ tuke Liyel ní-ńtẫn
vì sɔkɔ. Pè kɩ yé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pé kɩ yé tɛ̃ kyɩ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwlo yah tɛ̃́pú
tyí ńmɔ yĩnnɛ. 13 Képah gbɔ̃̀ yõ yé kɩ ńmɔ tyí wɛ yo pé tyí. 14-15 Ǹtɛ, yé yɛ, yé dyɔ nɛ
mɛ n kwnɛ nɛ, ńmɔ-á kɩ wɛy wɛkɩ dùkù ànɛ̂ lékã́mnɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ yé fɔ̃́hpú kɔ̃, pè
náh fɛ̃ n wɛkɩ yélɛ, ànɛ̂ pè náh fɛ̃ yé kɔ̃lɩ. Képah ye, yépi tyí náh yé gblɔ̌y vĩ̀nɔ́lɛ, yé
vyɛ̃y syi yĩnnɛ. 16 Ǹtɛ, nónó ńtɛ̃-á kɩ yé mɔ kũ kɔ̃ n pi, yé dúbípú ye, ànɛ̂ yé yṹnpyelɛ,
ànɛ̂ yé tyí névyelɛ, à tahlɩ yé kódíbí tyí. Képah sɔkɔ, yé náhnáh kɩ ko mɔ. 17 No pól
kɩ yé dyɔlɛ n yɔ ńmɔ yĩnnɛ. 18 Ǹtɛ, yé yɔ̃̀yén sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n yah n kwlɔ n pi.
19 Gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ ye yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yesu Yerusalɛmɩ yíkínɔ́ tyí yo sah

20 «Yâh mɛ́gbần wɛ sè Yerusalɛmɩ mɔ gbɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ, ké sɔ gbĩ́-á nɔ. 21-22 Kénɛ
sèpĩ̀n kɩ pɩ pèkè wɔ dɛ́nɔ́lɛ, Liyel sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wã́rkínsàhnɔ́ pól kɔ̃ sè kɩ pɩ tũ. Képah
ye, nónó-à mɛ Yude kwil sɔkɔ, pépi to de ymɔ sɔkɔ. Nónó-à mɛ Yerusalɛmɩ kwil táh
sɔkɔ, pépi wil. Nónó-à mɛ gbnɔ sɔkɔ, pépi káh de kwil táh. 23-24 Kè kɩ pɩ kénɛ sèpĩ̀n
sɔkɔ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ kwil sɔkɔ. Tɛ́ Liyel kɩ yuku kwil mɛ̀ névye yõ fɔ̀kɔ̀vyầhnɩ̀nɛ.
Pè kɩ ko mɔ kèkîrnnɛ, kɩ tɛ̃ yuku yɔ̃bɩlɛ kèkõyɔ̃́ kwlo pól sɔkɔ. Tɛ́ Liyel pĩ́-ńkɛ̃ névye
kɩ Yerusalɛmɩ yɩkɩ pól tɛ̃nɛ fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ pé gbĩ tyɛ́nɔ́ tyí. Képah ye, kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ,
kè kɩ pɩ yĩ́ĩ́ yèvyãhrɩlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tãn tyí.

Névi Pi syínpɔnɔlɛ

25 Képah sɔkɔ, kwní yɔ̃́nmɔnɔ kɩ wɛ gbĩ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ. Tɛ́
kèkõyɔ̃́ névye pól yáh-ńsah kɩ mɛ tyɛ képékèyɔ̂. Pnɛ yɔ gbní képékè ànɛ̂ ké fṹndɔkɔnɔ
tíkí kɩ mɛ pè kah tɛ̃. 26 Yĩ̂nyõ tǎhkìnɔ́ kɩ yike. Képah ye, tyi nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi
kèkõyɔ̃́, sépi tyí sõnɔ tíkí kɩ névye ko. 27 Képah sɔkɔ, pè kɩ Névi Pi wɛ à kɩ mɛ n pi

ńyǐ́rkì sɔkɔ ǹ tǎhkì póllɛ, ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ. 28 Kénɛ tyi-à pópó tyah n pı gbǐ́ nɛ̂nɛ, yé
pwáhnmɔnɔ mɛ nɔ n tɛ. Kàh pı sɛ̃, yé yuku yı̃n, yé mó sɔ̃́ré mɔ yé gblɔ̌y sɔkɔ.»

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pı sènsóké séswɔ̂ tyí yõ

29 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmı̀̃rkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah sènsóké séswɔ̂, ànɛ̂ sésân
tɛ́lɔ́ póllɛ kɛ̀: 30 Yâh sè wɛ sè tyah n tyɛ mı̀snɔlɛ, yé n pı̃ nɛ, ki de gbǐ́-á mɛ yúkɛy.
31 Sɛ̃ ó ye, yâh pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pı gbǐ́ nɛ̂nɛ: Yé pı̃ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ
yúkɛy. 32 Kègbı yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: kwɛy gbı̃ névye pól náh n ku
n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi pól kı yı̃ni tɛ̃. 33 Yı̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh kı pɔ tyɛ, ǹtɛ, ńmɔ wɛlɔ náh n
tyɛ n yah n pi póllɛ.»

Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ Yesu syínpɔnɔ tyílɛ

34 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌y kyɔmı syáh syáhnólɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̀nì pínólɛ, ànɛ̂
kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tyi sõnɔlɛ. Sé káh n pɔ yé lékɑ̃́m pı tı̃́ntı̃́. Képah-à pı, kèkõyɔ̃́ tyɛ sɔ̃́ kı yé
kwɔkı tɛ̃. 35 Sɛ̃ tɔ ye, ké lésõ kı kwɔkı tɛ̃ sétáh yõ névye póllɛ, sɔ̃́-á yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ
n tɛ̃ yɛ̃́nkyɔlɛ. 36 Ǹtɛ, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ, yé nírílɛ n pı gbı̃́mɛgbı̃́. Képah sɔkɔ,
tyi nónó pól-á n pi yɔ̀, yé kı tɛ̃́nwɛnɔ wɛ sé yõ, tɛ́ kı fɛ̃ pɔ yuku yı̃n Névi Pi yah tukey
sɔkɔ.»

Yesu sèpı̃̀n tɛ́lɔ́ pínɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

37 Ké légbı̃́nɛ, tyah kyòo yah sɔkɔ, Yesu ńkɛ̃́nɛ n kyı kwɔ́nɔ́ pı Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ, ǹ tɛ́ n kyı lékɑ̃̂h pı yɔ̃lɛ yɔ́ yõ nɛ̂-á pè n ye Wólívı̃̂ yèh yɔ̃lılɛ. 38 Tɛ́ à
tɔkɔ séngbɔ̃ púsɔ́ tyí, no pól n pɔ nóhnɔ́ pı ǹ tyí Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ.

22

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm Yesu tyí yo syı

1 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh nɛ̂-á pè n ye Pakılɛ, képah déntɛnɔ sɔkɔ, 2 sárká wı̃̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃, pǎh kı pı sɔ̃́, tɛ́ Yesu
ko mɔ n pi. Tɛ́ névye yah tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃.

Yudası vı̃̀nɔ́lɛ Yesu náh

3 Tɛ́ légbı̃́nɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ de Yudası sɔkɔ nɛ̂-á pè n ye Yisikariyɔtılɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. 4 À mɛ sɔkɔ, à kyı yo sárká wı̃̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mı̀pu yɔ̃̀tãm tyí, wǎh nɛ Yesu tɛ̃ pè kɔ̃ n pi dùkù
nɛ̂nɛ. 5 Képah sɔkɔ, kè nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ ńkɛ̃, páh kı pɔ́lɛ à kɔ̃.
6 Yudası mɛ fɛ̃ syi, tɛ́ tyah ké wɛ́npı-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, wǎh pı sɔ̃́, tɛ́ Yesu dahbı n pi
pé gbɔ̃̀, névye pı̃́-ńkɛ̃̂ sɔkɔ.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakı yõke tɛ̃-ǹsah yah

7 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh sɔ̃́-á pɔ nɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ Pakı képyɛ́nì kı n ko n pi, 8 Yesu mɛ
Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkı mɔ nɛ, pè kyı Pakı syáh yõke tɛ̃-ǹsah yah sah yõ yõ tɛ̃̀nɛ. 9 Pè mɛ
à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyı kè pı nı? 10 À mɛ yo pé tyí: «Yé
yah, yáh kı n de kwil sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yé kı dı̃́ yɔ́ yohnı, à kı mɛ ni pı̃́n twah. Yé ǹ sɔ̃̀
tɛ̃. Wàh kı kyı de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé de nɛ́npɔ́. 11 Yé mó yo kététɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò-á yo nɛ
ńkɛ̃, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé kı pɔ yõke yõ n pi ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nı? 12 Képah sɔkɔ, à
kı yı̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ yé wɛ̃kı, gbɔ̃̀ vi vyɔ́ póllɛ kı sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye,
yé kı pı Pakı syáh yõkelɛ.» 13 Képah tɛ̃̀nɛ, pè mɛ sɔkɔ. Yesu-á kè yo sɔ̃ pé tyí, pè mó
ńtyı̃́nɔ kyı ké pól wɛ sɛ̃. Pè mɛ Pakı syáh yõke pı nɛ́npɔ́.

Yesu yõke yɔ̃́nɔ́ tɛ́ynɛ

14 Yõke yõ gbĩ́-á pɔ nɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɛ̃̀ntõbe-á pɔ tɛ̃ yõke yah sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, 15 à mɛ
yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí náhnáh nɛ, mé Pakɩ yõke mɛ̀ yõ yélɛ, mé mó pyě de
yèvyãhrɩ sɔkɔ. 16 Ńkɛ̃́, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: mé náh tɔ̃ Pakɩ yõke mɛ̀ yõ n yah n
pi fɔ́ɔ́, kɩ kyɩ syɩ ké tyi píntũnɔ tyí Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.» 17-18 Képah sɔkɔ, à mɛ dìvɛ̃ wɔ
wɔ kwâh tɔkɔ dìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ, à wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ:
à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tɔ̃ dìvɛ̃ wɔ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyí.
Képah ye, yé syi kélɛ, yé wɔ dibi wɛ̃ tyí.» 19 Képah náh, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel
tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ dibi pè kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kɔ̃ yépi yĩnnɛ.
Yé sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ, sɔ̃́-á mé n pɩ kélɛ. Képah sɔkɔ, yé dyɔ kɩ n kwnɛ ńmɔ tyílɛ.» 20 Yõke
yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ dìvɛ̃ tɔkɔ, à pè kɔ̃ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ
kwɛ yépi yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késɛ̃́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́. 21 Ǹtɛ, yé
yah, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ńmɔ náh, ǹmɔ tɔ mɛ n yõ ńnɛ fĩ́ núkú. 22 Névi Pi kɩ ku, sɔ̃́-á
Liyel yah tɔkɔ kélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ǹ náh, pèkè kɩ pɩ ǹmɔ tyílɛ.» 23 Képah
tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, pépi tɛ̃ sɔkɔ nɛ̂ se kɩ n pɩ n pi képahlɛ nɩ?

Nɛ̂ tɛ̃́ kal?

24 Képah náh, pè mɛ tyah, à yékɑ̂blɛ n pɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé pĩ nɛ̂ tɛ̃́-á kal pépi
sɔkɔ. 25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kèkõyɔ̃́ kwlo yɔ̃̀tãm ńkɛ̃́nɛ pé tɔ̃́rílɛ n sah
sé yõ, ànɛ̂ tɔ̃́rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, pépi n nɛ mɛ ké tyí nɛ, no pé yĩ́ngbílɛ n yo. 26 Ǹtɛ,
yépi tɛ̃ tyí náh yĩnɛ kè pɩ sɛ̃́. Nɛ̂-á yah tɛ̃nɛ yépi sɔkɔ, ǹmɔ pyě yĩnɛ à pɩ yé pól gbɛ̃
sɔ̃́. Yɔ̃̀tɔ̃rí-á mɛ nɛ̂ gbɔ̃̀, ǹmɔ pɩ yé pól tɔ̃̀npɩ sɔ̃́. 27 Yépi tɛ̃ tyí, névi nɛ̂-á tɛ̃ yõke yah,
ànɛ̂ nɛ̂-á n tɔkɔ n kɔ̃ kélɛ, nɛ̂ tɛ̃́ kal pépi sɔkɔ? Nɛ̂-á tɛ̃ yõke yah, ǹmɔ náh di? Ǹtɛ,
képah fyé yõ, ńmɔ mɛ yépi wrɔ́ sɔkɔ tɔ̃̀npɩ sɔ̃́. 28 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yépi ye sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ ń
yèvyãhrɩ pí-ńtɑ̂n sɔkɔ. 29 Képah ye, ńmɔ sú-á tɔ̃́rílɛ ń kɔ̃ sɔ̃́, ńmɔ tɔ kɩ kélɛ yé kɔ̃ sɛ̃́.
30 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɔ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ ńmɔlɛ fĩ́ núkú ń yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ. Ȁnɛ̂ yé kɩ pɔ kɔ̃
tɛ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí klǒ yõ, kɩ tukey tuke Yisrayel névye tɩ̃̀nnɔ gbɔ̃ninɔ́ yõ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ pɔ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh pé pĩ

31 Képah náh, Yesu yo Simɔ Pyɛrɩ tyí: «Simɔ, Simɔ! Sétɑ̂n yɔ̃̀tɛ̃ ye ké wɛ̃kì yah kɔ̃
nɛ, pé yé fɛ, sɔ̃́-á sèmukɔlɛ pè n fɛ gbɛ́y sɔkɔ. 32 Tɛ́ mé mɛ Liyel ni á tyí nɛ, á Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ káh tɛ̃ syi á tyí. Tɛ́, wâh á syɩ pɔ ńmɔ tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, sɔ̃́rélɛ n mɔ yé no sɔkɔ.»
33 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔlɛ, kàh kɩ sɔ̃́ n pɩ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
dénɔ́lɛ, képah náh pɩ, kũnɛ, péwɔ-á mɛ pé vi sah kɩ de ǹnɛ sépi pól sɔkɔ. 34 Ǹtɛ, Yesu
mɛ yo ǹ tyí: «Pyɛrɩ, mé kélɛ n yo á tyí nɛ: kwɛy lékɑ̂h sɔkɔ, sénpɛ náh tɔ̃́nì mɛ n gbo
n pi, tɛ́ á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ gbáhyĩ́ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃́, á náh ńmɔ pĩ.»

Mɛ́fwókwâh tyílɛ

35 Képah náh, Yesu mɛ yo pé tyí: «Ńmɔ-á sɔ̃̀ yé tõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yo yé tyí nɛ, yé sɔkɔ
pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh kɛ̃́nɛ, kwâh yɔ́ se kyɩ tɛkɩ yé tyí?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh
yɔ́ náh tɛkɩ. 36-37 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wɛy nɛ̂-á wãrkɩ
ńmɔ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pè à mɔ kɔ̃ tyípêl pípú wrɔ́, képah kɩ n pɩ n tũ n pi. Tyi nónó-á
yo sah ńmɔ tyí sɔkɔ, sé pɩ gbĩ́ mɛ nɔ n tɛ. Képah ye núkúnúkú tɛ̃ wɔlɛ, pɔ́-à kɩ mɛ
nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ. Ȁnɛ̂ képah núkú-ó ye: Pilki-à kɩ mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ. Tɛ́ kèkírkì-à
kɩ n knɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yãm kèyǎh dwe.» 38 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ, à yah,
kèkɩ̂rnnɔ nínɔ́-á yɔ̀. Ȁ mɛ nɛ, kǎh yĩnɛ.

Yesu nɩ̂rɩ̂ pínɔ́lɛ Wólɩ̂vɩ̂ yèh yɔ̃lɩ yõ

39 Képah náh, Yesu mɛ wil sɔkɔ Wólívî yèh yɔ̃lı yõ, wǎh dar tɛ n kyı n pɔ sɔ̃. Tɛ́ ǹ
tɔ̃̀ sə̃́hpú mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 40 Wǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Liyellɛ n ni,
mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ pé tyí. 41 Képah náh, à gbɛ mɔ tɛ̃ pélɛ fíí kwéy, dáhkì mínnɔ́
kɛ núkú yɪ̃́níntɛ̃-ńsah kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ gbètukunɔ di, à nírílɛ n pı, 42 mɛ n yo nɛ: «Bɔ̌, wáh
kı mɛ ké tyí, yèvyãhrı mɛ̀ wrɔ́ gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ, kè káh pı ńmɔ dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ. Áwɔ
dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pı.» [43 Légbɪ̃́nɛ, yɪ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah, à pɔ tǎhkìlɛ à kɔ̃. 44 Tɛ́ Yesu
min sɔ̃̀ mɛ yèvyə̃̀hnpèkè sɔkɔ. Á tɔ̃ wãn mɔ Liyel nínɔ́ yõ. Ǹ wil myèh pɔ pı tɔ̃́kwîl
sɔ̃, à n kwɛ sétáh.] 45 Wǎh nírí pı tɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, à yuku kyı ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú tnɔ̂. Á kyı nɛ
yah, pè mɛ n dɔ yèkwɔrı kwlɔ́nɔ́ tɛ̃ tyí. 46 Á yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ yé n dɔ sɛ̃? Yé
yuku Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ yé tyí.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ Yudası nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀ sə̃́hpú nɛ́pɪ̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ
tɔ́wû yɔ́ yah tɛ̃ pɔ wil mɔ ǹ yõ. Tɛ́ nɔ de ǹnɛ nɛ, pé à pɔrı tɛ̃, pé wɛkı ǹ tyí. 48 Ǹtɛ,
Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Yudası, pɔ́ríntɛ̃nɔ sɔkɔ se á kı dɛ mɔ Névi Pi gbàhlɛ?» 49 Nónó-á
sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pǎh pɔ kè kyɔmı à pĩ tir nɛ̂-á kı pɔ n pı n pi, pè yo Yesu tyí nɛ, pépi Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃, pé se kèkɪ̂rnnɛ n dɛ no tyí nı? 50 Tɛ́ sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃̀npıbı nónó-á sɔ̃̀ mɛ,
Yesu tɔ̃̀ sə̃́hpú sɔkɔ nɛy yɔ́ núkú ǹ kèkírkɪ̃̀lɛ pépi sɔkɔ yɔ́ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ níkí wɛ kõ kãm.
51 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yĩn sɛ̃.» Tɛ́ tũ dɪ̃́ mɛ̀ níkí tyí, kè mɛ tyɛ.
52 Képah sɔkɔ, sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mı̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂
yèwàhnı̀ nónó-á sɔ̃̀ pɔ Yesu tɛ̃́-ńsah, à yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tyí kèkɪ̂rn ànɛ̂ lépló́lɛ
kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ nı? 53 Ǹtɛ, swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ, yé náh ń tɛ̃. Tɛ́ yépi gbĩ ye sɛ núkúnúkú, ànɛ̂ sétõ tǎhkı̀ pı gbɪ̃́nɛ
fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.»

Pyɛrı ǹ vyãh kɔ̃lı nɛ, pé náh Yesu pĩ

54 Képah náh, pè Yesu tɛ̃, à sɔkɔ ǹnɛ sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ kéte. Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ pé
sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ pélɛ fíí. 55 Pè sɔ̃̀ mɛ nyàh mɔ kéte nıyɔ̃́, mɛ kɔ̃ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ Pyɛrı tɔ sɔ̃̀ mɛ
pélɛ nyàh yah sɔkɔ. 56 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀npı pi yɔ́ à wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ nyàh yah, tɛ́ à gbah
yah díkídíkí, tɛ́ nɛ, dɪ̃́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ. 57 Wǎh yo sɛ̃, Pyɛrı mɛ ǹ vyãh kɔ̃lı pi
tyí nɛ, pé náh à pĩ dɛ́. 58 Dɔ̌ kwéy, dɪ̃́ yɔ́ tõ à wɛ, tɛ́ nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, kénɛ no sɔkɔ nɛy
yɔ́-á ǹnɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy náh péwɔlɛ. 59 Képah
náh, lɛ́rí núkú kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, dɪ̃́ yɔ́ tõ kè gbah yo nɛ ńkɛ̃́, yékə̃̂b náh mɛ ké
sɔkɔ, dɪ̃́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ, Kalile nɛy-á ǹnɛ dò. 60 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ ǹ syı yo ǹ
tyí nɛ ńkɛ̃́, péwɔ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́ dɪ̃́. Nɛ́npɔ́ swɔ, Pyɛrı mɛ képah
yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ sénpɛ gbo. 61 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ ǹ yah vi Pyɛrı yah díkídíkí. Képah
sɔkɔ, Pyɛrı dyɔ núkú to kɔ̃ ǹ wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kı pópó n gbo
kwɛynɛ, wǎh kı mɛ ǹ vyãh kɔ̃lı tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃́, pé náh péwɔ pĩ. 62 Kǎh pı sɛ̃, à mɛ
wil kégbɔ́, à kyı nàhnpĩ gbní kah gbo.

Yesu gbyɔ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kònɔ́lɛ

63 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ díbí nónó gbɔ̃̀, pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ ǹnɛ n
syıkı gbɔ̃̀nkukelɛ. 64 Pè sɔ̃̀ mɛ ǹ yah pukubi, tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à sãh pĩ, névi nɛ̂-á
mı ǹnɛ. 65 Tɛ́ tõ mɛ ǹnɛ n gbyɔ wɛ̀ntùkùnı̀ náhnáhlɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah sɔkɔ

66 Képah náh, tyah-á dal, Nsyifunɔ yèwàhnì, ànɛ̂ sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂
ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. Pè mɛ pɔ Yesulɛ pé tukey tùkè-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ, 67 tɛ́
yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Kristalɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, à kè yo pé syah. À mɛ yo
pé tyí: «Máh kɩ kè yo yé syah, yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ. 68 Ànɛ̂ máh kɩ se yélɛ n piki
n yah, yé náh vi mɔ n pi ń tyí. 69 Ǹtɛ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, Névi Pi kɩ kɔ̃ tɛ̃ tyi pól
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.» 70 Képah sɔkɔ, pé pól núkú yo nɛ, ǹmɔ tɛ̃ tyí, ǹmɔ-á Liyel
pilɛ kɛ̀? Yesu mɛ yo pé tyí: «Yépi ńtɛ̃ ye kè yo tɛ nɛ ńkɛ̃, ńmɔ-á dò.» 71 Képah tɛ̃̀nɛ,
pè nɛ, tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé kɩ n yah n kɔ̃ nɩ? Pépi ńtɛ̃-á kɩ noh, à kè yo ǹ vyãhlɛ.

23

Pè kyɩ Yesulɛ Pilatɩ tyí

1 Képah náh, pé pól mɛ yuku, à Yesu tɛ̃ kyɩ Pilatɩ tyí. 2 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah lékàhlɛ
ǹnɛ n kɔ̃ nɛ, páh dɩ̃́ mɛ̀ kyɔmɩ wɛ, à mɛ pé kwil névye yõlɛ n yɩkɩ, mɛ pélɛ n yĩni n mɔ
mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyí. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, péwɔ-á yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, nɛ̂-á
sɔ̃̀ Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ. 3 Képah sɔkɔ, Pilatɩ mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ
yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ nɩ? À mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ ye yo kélɛ.» 4 Pilatɩ mɛ yo sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
no pól tyí nɛ, péwɔ náh tir yɔ́ wɛ dɩ̃́ mɛ̀ tyí póllɛ, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ. 5 Ǹtɛ,
pè tɔ̃ mɛ kè gbah yo tũ nɛ ńkɛ̃, wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ nòhnì-ǹkɛ̃̀nɛ, Yude tɜ̃̀ntɜ̃̀n pól
sɔkɔ. Kalile kwil sɔkɔ-á à tyah kélɛ fɔ́ɔ́, à pɔ de ásɔ̃̂.

Pè kyɩ Yesulɛ Yerɔdɩ tyí

6 Pilatɩ-á képah noh ńyãh sɔkɔ, à píkínyahnɔ pɩ nɛ, Kalile nɛy se dɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ? 7 Wǎh
fyɔ̀ ǹ wı̀l-ǹsah tyí noh, tɛ́ pĩ nɛ, Yerɔdɩ-á nɛ́npɔ́ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, à núkú à tɛkɩ mɔ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́
kè mó pɔ yĩnɛ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ. 8 Kè pɩ di mónɔ́lɛ, Yerɔdɩ sɔ̃̀
mɛ Yesu tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ à nɛ n mɛ gbı̃̀l yɔ́lɛ n pɩ. Képah
ye, wǎh à wɛ, kè pɩ nìvì ǹgbɛ̃̀nɛ ǹ tyí. 9 À mɛ à gbah piki yah náhnáh, tɛ́ Yesu náh
dahbɩ wilki ǹ tyí. 10 Képah sɔkɔ, sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì
kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ fɔ́ɔ́ képékèyɔ̂. 11 Yerɔdɩ ànɛ̂ ǹ sràsyíbí-á
kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ mɛ à yilɔ tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí fwɔ yɔ́ mɔ à kɔ̃, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ
Pilatɩ kɔ̃. 12 Pilatɩ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ sépɛ́bílɛ ǹgbòlɛ, tɛ́ lésõlɛ, pè kódírí toh.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

13 Képah sɔkɔ, Pilatɩ sárká wı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ kwil yahtãm, ànɛ̂ névye ye
tuke, 14 tɛ́ yo pé tyí: «Yé dɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ, wǎh mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ. Ǹtɛ yah, yépi
tɔ yɩ̃́ yah ye mé piki yah ǹnɛ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí, yáh nónónɛ n yo n sah ǹ
yõ, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ. 15 Yerɔdɩ ńtɛ̃ tɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ sɔkɔ, wǎh sɔ̃̀npí ǹ syɩ
à tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃, dɩ̃́ mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ. 16 Képah ye, mé
kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à fin mɔ.»

[17 Tɛ́ Pakɩ syáhnɔ́ pól sɔkɔ, Pilatɩ sɔ̃̀ yĩnɛ à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névi yɔ́ fin mɔ pè kɔ̃.]
18 Képah tɛ̃̀nɛ, pé pól tyah n kwrɔ n gbo n mɔ nɛ, à dɩ̃́ mɛ̀ ko mɔ, à mó Barabasɩ fin
mɔ. 19 Tɛ́ Barabasɩ sɔ̃̀ mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kèlékɛ̃ tir yɔ́ yõ, nɛ̂-á pɩ kwil
sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ. 20 Tɛ́ Yesu fı̃́nnmɔ dékè-á sɔ̃̀ mɛ Pilatɩ tɛ̃, à tɔ̃ ǹ syɩ kè tɔ̃ yo
pé tyí. 21 Ǹtɛ, pè tɔ̃ gbo mɔ nɛ ńkɛ̃: «À syɩ dahnɩ yõ! À syɩ dahnɩ yõ!» 22 Pilatɩ mɛ tɔ̃
wɛy tɔkɔ kɛ tɔ̃́-òlɛ, à yo pé tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à pɩ nɩ? Péwɔ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ sɔkɔ,
nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ. Képah-á, páh kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à fin mɔ. 23 Ǹtɛ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ
kélɛ n kah n yo náhnáh nɛ ńkɛ̃: «À syɩ dahnɩ yõ.» Képah tɛ̃̀nɛ, pé kàhngbonmɔnɔ pɔ

tɛ̃ wɛ Pilatɩ tyí. 24 Képah sɔkɔ, à mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, képah-á kɩ pɩ
pé tyí. 25 Dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, kèlékɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ yĩnnɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n yah n kɔ̃ ǹ tyí, à ǹmɔ fin mɔ, tɛ́ Yesu pɩ pépi dyɔ yɩ̃̃́ tɛ̃̀nɛ.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yɔ̃

26 Képah sɔkɔ, pǎh Yesu tɛ̃ n sɔkɔ syí-ńsah gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè Sirɛnɩ kwil dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, pè
n ye Simɔlɛ. À mɛ wil swãh, mɛ n de Yerusalɛmɩ. Pè mɛ ǹmɔ tɛ̃ Yesu dahnɩnɛ, à twah
mɔ nɛ, à ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 27 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n yuku ǹ náh, à tahlɩ syɔ́ tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ
n gbo pé gbɛ̃̀nnɛ n kɔ̃hlɩ pé nɩ yɔ̃ yèkwɔrɩ tɛ̃ tyí Yesu yĩnnɛ. 28-29 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ ǹ yah vi pé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Sèpɩ̃̀n yísyɔ́ mɛ n pi, névye kɩ pɔ tyah n yo nɛ,
yɔ̃̀bènɔrɩ-á mɛ píkɛ̃́n syɔ́ tyí, ànɛ̂ nónó-á pè náh pi dubi yah, ànɛ̂ pè náh yɛ̃́nnɛ piri
kɔ̃ yah. Képah ye Yerusalɛmɩ syɔ́, yé káh nɛ n gbo ńmɔ yĩnnɛ. Yé nɛ n gbo yé gblɔ̃̌y,
ànɛ̂ yé wɛ̃́npɩ̃̀ yĩnnɛ. 30 Ké légbĩ́nɛ, névye kɩ pɔ tyah n yo tlɛy tyí nɛ, sè syɩkɩlɩ pé yɔ̃.
Tɛ́ kɩ yo ymɔ tyí nɛ, sè vike tũ pé yah. 31 Ǹtɛ, pàh séswɔ́npɔ̃̀lɛ n pɩ sɛ̃́, séswɔ́nkɔ̀kɔ̀
wɔ tyí kɩ pɔ n pɩ n pi sɔ̃́?» 32 Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ tyípêl pípú nɛ́pɩ̃̂ nímí tɔ tɛ̃ kyɩ, nónó-á kɩ
kyɩ n ko n mɔ n pi ànɛ̂ Yesulɛ wɛ̃ tyí.
33 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ fĩ́ yɔ́, ńyãh-á pè n ye «Yɔ̃gbèkè tyahlɛ», pè à syɩ dahnɩ yɔ̃ nɛ́npɔ́
ànɛ̂ tyípêl pípú nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pilɛ pé tyí tyí dahlɔ yɔ̃. Núkú sɔ̃̀ mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀,
ní-ò mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɛ̃yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀. 34 Légbĩ́nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Bɔ̃̌, pǎh nɛ̂nɛ n pɩ, pè náh
kè pɩ̃. Képah ye, á gblɔ̃̌y yɛ pé tyí.» Képah náh, sràsyíbí mɛ ǹdan mɔ, à ǹ flɔ dibi
wɛ̃ wrɔ́. 35 Névye sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ mɛ n yah. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm wɔ sɔ̃̀ mɛ
kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, mɛ yo tũ nɛ, wǎh névye túkù pwah mɔ, ǹtɛ à ǹ gblɔ̃̌y pwah mɔ mó kè,
ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Kristalɛ, Liyel yáhntɔkɔnɔlɛ. 36 Sràsyíbí tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ nɔ de
ǹ tnɔ̂, à dɩ̃̀vɛ̃ yɔ̃́rénɔ́lɛ à kɔ̃, tɛ́ nɛ, 37 ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à ǹ gblɔ̃̌y pwah mɔ
kɛ̀! 38 Tɛ́ kè sɔ̃̀ mɛ wɛ̃́rkínsyɩnɔlɛ Yesu yɔ̃̀tah nɛ: «Ńyɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ye.»
39 Képah sɔkɔ, tyípêl pípú nónó-á syɩ dahlɔ yɔ̃, pé sɔkɔ núkú sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n gbyɔ
nɛ, ǹmɔ kó Kristalɛ nɩ? À ǹ gblɔ̃̌y pwah mɔ, à mó pépi tɔ pwah mɔ! 40 Ǹtɛ, ǹ ní-ò mɛ
wɛkɩ ǹ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó Liyel yah tíkílɛ n pɩ nɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ kénɛ yèvyãhrɩ
núkú mɛ̀ sɔkɔ? 41 Pépi tɛ̃ wɔ tyílɛ, pé yèvyãhrɩ pínɔ́ yah-á. Pé tyípínɔ́ kɔ̃lɩ-á n dyah
pélɛ. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pèkèlɛ. 42 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo Yesu tyí: «Yesu, á dyɔ to n
kɔ̃ ńmɔ tyílɛ, wâh pɔ á yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ.» 43 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ
n yo n dal n mɔ á tyí nɛ: kwɛy mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, á kɩ mɛ ńmɔlɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ pal tɛ̃̌-ǹsah.»

Yesu kúnɔ́lɛ

44 Gbɩ̃̀ntɔ̃ pɔ̃́lɛ, gbĩ yah kwlɔ, fɛ̃́ntũ̂ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ gbèkãm gbĩ́
tyí. 45 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ̀gbrɔ̌kè nɛ̂-á Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh kɔ̃ kah, kè tɔ ké nɩyɔ̃́. *
46 Yesu mɛ kah de syi nɛ ńkɛ̃́: «Bɔ̃̌, mé ń minnɛ n dahbɩ á gbɔ̃̀.» Képah yóntɛnɔ náh,
à ku. 47 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-á képah wɛ ńyãh sɔkɔ, à tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki mɛ
n yo nɛ, kègbɩ yɔ̃, nɛ́gbí-á sɔ̃̀ dɩ̃́ mɛ̀nɛ. 48 Tɛ́ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ pɔ yĩn tɛ̃ kélɛ n yah,
pǎh kénɛ tyípínɔ́ wɛ sɛ̃́, pé pól sɔ̃̀ mɛ pé gbɛ̃̀n kɔ̃hlɩ pé nɩ yɔ̃ mɛ n sɔkɔ. 49 Ànɛ̂ nónó
pól-á sɔ̃̀ Yesulɛ n pnɛ, à tahlɩ syɔ́ nónó pól-á sɔ̃̀ wil Kalile kwil sɔkɔ, à pɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí,
pé pól sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, tɛ́ mɛ n yah.

Yesu yɩ̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

* **23:45** 23.45 - Yah n tɛ Yebre sɛ́bɛ́y 6.19 ; 9.1-8 ; 10.19-20 sɔkɔ.

50-51 Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Á sɔ̃̀ n wil Nsyifunɔ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á
Arimatɩlɛ. Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀. Tɛ́ pèpɔrɩ pí-ò nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
Á náh sɔ̃̀ n de pé no tɛ́lɔ́ tyi yáhntɔkɔnɔ, ànɛ̂ sé pínɔ́ sɔkɔ. Ánɛ̂, à sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí
pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ. 52 Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilatɩ tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí. 53 Tɛ́ mɛ kyɩ à tiki
mɔ dahnɩ yõ, tɛ́ fwɔlɛ à plo, à kyɩ dah mɔ diki yɔ́ sɔkɔ. Kénɛ diki sɔ̃̀ tũ tɛkɩ sɔkɔ, tɛ́
lékó yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃̀nì sɔ̃̀ dah mɔ yah ké sɔkɔ. 54 Tɛ́ lésõlɛ, gblɔ̃̌y vı̃̀nsàhnɔ́ yòh ye sɔ̃̀
Nsyifunɔ tyí, dendal mɩ mɩ yòh yı̃nnɛ. 55 Syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ wil Yesulɛ, Kalile kwil sɔkɔ,
pè Yosɛfu sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ diki yõ. Pè kyɩ diki yah mɔ, ànɛ̂ Yesu dáhnmɔ dùkùlɛ ké sɔkɔ.
56 Képah náh, pè pé syɩ to yuku kwil sɔkɔ, à kyɩ nɩrɩnɔ́, ànɛ̂ làsèkwɛ̌l pèplɔ yah sah
lékó yı̃nnɛ.

Tɛ́ mɛ mɩ, pé mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, sɔ̃́-á kélɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.

24

Yesu yúkúnwı̃̀lnɔ́lɛ diki sɔkɔ

1 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, ké dendal séngbɔ̃ pú púlɛ, syɔ́ nɔ́pi yuku sɔkɔ diki
yõ, pé nɩrɩ pèplɔ nɔ́pilɛ, pǎh sɔ̃̀ nónó pɩ sah. 2 Pè kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkì mɛ
pílntonɔlɛ. 3 Pǎh de diki sɔkɔ, pè náh kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó wɛ. 4 Kǎh pɩ sɛ̃́, pé fɔkɔ
fil. Pǎh mɛ képah sɔkɔ, díbí nɛ́pı̃̂ nímí yísyɔ́ wil pé yah, nónó wil flɔ-á sɔ̃̀ mɛ n tɛ̃ pěrr.
5 Tíkí tɛ̃ tyí, syɔ́ nɔ́pi pé yey sı̃nki sétáh. Díbí nɔ́pi mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ nɛ̂-á
min sɔkɔ, yé pɔ ǹnɛ n yah n kɔ̃ diki sɔkɔ? 6 Á náh mɛ ásɔ̃̂. Á ye ǹ syɩ min wɛ. Wǎh
lésõ mɛ Kalile sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ yo sah yé tyí, yé yé dyɔ to kɔ̃ képahlɛ. 7 Á náh lésõ nɛ ńkɛ̃́,
Névi Pi-á yı̃nɛ à dahbɩ tyípêl pípú gbɔ̃̀, wǎh yı̃nɛ à syɩ dahnɩ yõ, tɛ́ ǹ kúnɔ́ sèpı̃̀n tɔ̃́-ò
sɔ̃́lɛ, à mó ǹ syɩ min sɑ̃́n wɛ di?» 8 Légbı̃́nɛ, syɔ́ nɔ́pi dyɔ núkú to kɔ̃ Yesu wɛynɛ. 9 Pè
mɛ yal diki yõ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃núkú syah ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Nsyan, ànɛ̂ Nsyakɩ yṹ Mari, ànɛ̂ syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ pélɛ,
pépi ye yãh tyi nɔ́pilɛ Yesu tɛ̃̀ntõbe tyí. 11 Ǹtɛ, kénɛ wɛlɔ sɔ̃̀ mɛ pɩ tɛ̃ pé tyí sèmı̃̀rn sɔ̃́.
Pé náh sɛ̃ sé yõ. 12 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ wɔ mó yuku to kyɩ diki yõ. Wǎh kɔ yah, à lékó flɔ
ó wɛ. Ǹ gbɑ̃̀n du tir mè pínɔ́ dùkùlɛ, à mɛ ǹ syɩ to yuku ǹ tı̃̀nnɛ.

Yesu ànɛ̂ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nı̂mı̂nɛ Yemayusi kwil wɛ̃̌kì yõ

13 Ké lésõ mɛ ólɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nímí sɔ̃̀ mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Yemayusilɛ. Kénɛ kwil ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wrɔ́ sɔ̃̀ mɛ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kɔ́-ńsahlɛ. 14 Tyi nónó-
á pɩ, pè sɔ̃̀ mɛ sépi yɑ̃́hnɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí. 15 Pǎh mɛ yɑ̃́hkì ànɛ̂ wɛ̃ vı̃̀nmɔnɔ sɔkɔ gbı̃́
nɛ̂nɛ, Yesu mɛ pɔ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à wɛ̃̌kì pɩ núkúlɛ pélɛ.

16 Ǹtɛ, kè sɔ̃̀ pɩ á kɩ nɛ pé yah sɔ̃ mɛ syı̃̀, pè náh sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ wɛ à yah pĩ yı̃́nɛ. 17 Képah
sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè n yãh, tɛ́ n kɔ nɩ? Pè mɛ yĩn, tɛ́ mɛ yèkwɔrɩ
sɔkɔ sɛ̃́. 18 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy núkú yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Klewopasɩlɛ. Ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí
nɛ, ǹmɔ gblɔ̃̌y ó se mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tyi nɔ́pi pı̃́-ńkɛ̃̂nɛ, nónó-á pɩ ké sɔkɔ sèpı̃̀n
nɔ́pi sɔkɔ nɩ? 19 Á mɛ pè piki yah nɛ, sépi se pɩ tyi nónónɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ,
tir nɛ̂-á pɩ Nasarɛtɩ Yesu tyí sɔkɔ kè: Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò nɛ́tǎhkìlɛ ǹ
tyípínì ànɛ̂ ǹ wɛy sɔkɔ, Liyel yah ànɛ̂ névye pól yah sɔkɔ. 20 Ǹtɛ, pé sárká wı̃̀lkı̃̀pu
yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ pé kwil yahtãm pɔ à tɛ̃ kɔ̃ nɛ, pè ko mɔ. Pè mɛ à syɩ dahnɩ yõ. 21 Tɛ́ pépi
tɛ̃ wɔ-á sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, ǹmɔ-á kɩ pɔ Yisrayel tãn wilki n pi yɔ̃́rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ, sépi pól
sɔkɔ, kénɛ tyi pínsɔkɔnɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nì-á kwɛynɛ yɔ̀. 22 Gbɩ-á pépi mû sɔkɔ, syɔ́ yísyɔ́-á
pɔ pé fɔkɔ fil tɛ̃ wɔlɛ. Pépi-á sɔ̃̀ yuku sɔkɔ séngbɔ̃ pú púlɛ diki yõ, 23 pǎh kyɩ lékó yah

kwlɔ sɛ̃, pè pé syι pɔ yo pé tyí nɛ, yȋnyõ tɛ̃ntõnè yísyɔ́ ńtɛ̃-á wil pépi yah, tɛ́ yo pé tyí
nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ. 24 Pépi sɔkɔ névye túkù mɛ kyι diki yõ sɔkɔ, tɛ́ ńtyȋ́nɔ kyι tyi
nɔ́pi pól wɛ, sɔ̃́-á sɔ̏ syɔ́ yo sélɛ, tɛ́ pè náh Yesu wɔ wɛ.

25 Pǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo pé tyí: «Lékɛ̃́m kɛ̃ névye, yépi náh n kwãh n sɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyopu wɛlɔ pól yónɔ́ yõ! 26 Krista náh sɔ̏ yĩnɛ à yèvyãhrι pι sɛ̃, à mó pyě de ǹ tɔ̃́rí
sɔkɔ di?» 27 Tɛ́ ǹ syι, à tyi pól dùkù yo wah pè syah, Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nónó yo
ǹ tyí sɔkɔ, à tyah Moyisi tyíyónsahnι tyí pópó, à kyι syι Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu tyínɔ́
tyí. 28 Képah tɛ̃nɛ, pǎh pɔ yĩni tɛ̃ pé yúkú-ńsah kwillɛ yúkɛy, Yesu pι á kι nɛ à sɔ̃ yõ
n sɔkɔ yahlɛ. 29 Ǹtɛ, pè mɛ à fal nɛ, à wũ pépilɛ, ńkɛ̃́ gbĩ-á mɛ tiki mɔ, lékẫh-á mɛ n
tyah mɔ́nɔ́lɛ. Pǎh yo sɛ̃, à mɛ de gbô sɔkɔ, à wũ pélɛ. 30 Tɛ́ wǎh pɔ tɛ̃, à n tyah yõke
yɔ̃́nɔ́lɛ pélɛ gbĩ́ nênɛ, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkι Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkι pè kɔ̃. 31 Képah
sɔkɔ, pé yah pι kyòo, pè à yah pĩ. Ǹtɛ, pè núkú à yah kwlɔ pé tnɔ̂. 32 Pè mɛ tyah n yo
wɛ̃ tyí nɛ, wǎh sɔ̏ n yãh pélɛ wɛ̃kì yah gbĩ́ nênɛ, à Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkùlɛ
n yo n wah pélɛ n syah, pé nι kó sɔ̏ mɛ kàhnvιnɔlɛ nι?

33 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yuku, à pé syι sɔkɔ Yerusalɛmι, à kyι tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ gbɔ̃núkú
ànɛ̂ pé kɔ mû wɛ tùkènmɔntɛ̃nɔ́lɛ. 34 Pépi mɛ yo nímí nɔ́pi tyí: «Gbι yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
yuku wil diki sɔkɔ. À ǹ gblɔ̌ynɛ Simɔ wɛ̃kι.» 35 Pǎh yo sɛ̃, tyi nónó-á mó pι nɛ́pȋ nímí
nɔ́pi tɔ tyí wɛ̃kì yah, ànɛ̂ pǎh Yesu yah pĩ sɔ̃, ǹ búrn dibi dùkù sɔkɔ, pè mó sè yãh pè
syah.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú wɛ̃kι

36 Képah tɛ̃nɛ, pǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃, Yesu núkú wil mɔ pé nιyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí:
«Yèvιnι nɛ mɛ yélɛ.» 37 Tíkí tɛ̃ tyí, pé lékɛ̃́m vye fɛ̃kι. Pè sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, nɛ́mírkí yɔ́-á
pé wɛ. 38 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pι, tɛ́ yé lékɛ̃́m vye fɛ̃kι? Kwâh
nɛ̂ pι, tɛ́ yélɛ tòtò sɔkɔ sɛ̃? 39 Yé yah ń gbɑ̏nnɛ ànɛ̂ ń gbyɛ̂hnɛ: Ǹmɔ ye gbι yõ! Yé tũ
yah ń tyí, yé kι wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ gbèl wɛ ń tyí. Sé kénkɔ̃ se mɛ nɛ́mírkí tyí?» 40 À mɛ
képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbɑ̏n ànɛ̂ ǹ gbyɛ̂hnɛ pè wɛ̃kι. 41 Ǹtɛ, nìvìnì ànɛ̂ gbɛ̃ndùǹ tɛ̃
tyí, pǎh tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ ké yõ sɛ̃, à mɛ pè piki yah nɛ, yõ yõ kwâh se mɛ pé tyí ásɔ̂ nι?
42 Pè mɛ yɛ̃nkɔ̂ fyénɔ́ yen yɔ́lɛ à kɔ̃. 43 À mɛ kè syi, tɛ́ kè kɔ pé yȋ́ yah.

44 Képah náh, à yo pé tyí: «Képah ye lésõ mé yo yé tyí, máh lésõ mɛ ànɛ̂ yélɛ gbĩ́
nênɛ nɛ ńkɛ̃́, tyi nónó pól-á wãrkι sah ńmɔ tyí sɔkɔ Moyisi tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, ànɛ̂
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ yìgbìnì sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sé pól-á kι pι tũ.» 45 Képah
sɔkɔ, à pé lékɛ̃́m yιkι mɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkù pĩ yĩnnɛ, 46 tɛ́ yo pé tyí:
«Kè pι, sɔ̃́-á sɔ̏ kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́, Krista-á kι yèvyãhrι pι ku, tɛ́ kι ǹ syι yuku
ǹ kúnɔ́ sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ. 47 Ǹmɔ yĩn yõ, Liyel wɛy-á kι yo kɔ̃, à tyah Yerusalɛmι fɔ́ɔ́, à
kyι syι kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo pól tyí nɛ ńkɛ̃́, névye Liyel wɛ̃kì tɛ̃, pè mó tyípêl yɔ̃nmɔnɔ
wɛ. 48 Yépi ye pι kénɛ tyi tàrfyɔ̀nɔ́lɛ. 49 Tɛ́ ńmɔ sú-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ, páh kι nênɛ yé kɔ̃,
mé kι à tɛkι mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔ tɛ̃ kwil mè sɔkɔ fɔ́ɔ́, yé pɔ tǎhkì wɛ nɛ̂-á kι wil
yȋnyõ.»

Yesu yɔ̃ndɔkɔnɔlɛ yȋnyõ

50 Képah náh, sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pè tɛ̃, à yuku pélɛ Betanι kwil tȉnnɛ. Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́,
à ǹ gbɑ̏n yɔ̃ yȋnyõ, à sãm mɔ pé sɔkɔ. 51 Tɛ́, wǎh mɛ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ gbĩ́ nênɛ,
à gbɛ wil pé sɔkɔ, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ. 52 Tɔ̏ sɑ̃́hpú tɛ̃ wɔlɛ, pépi-á à gbilki tɛ, pè pé

syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ pé sɔkɔ. 53 Tɛ́ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, pè náh sɔ̃̀ mɛ n yah n
kwlɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, n nɛ n mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki.

Nsyɔ̃-á Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir nɛ̂ wãrkɪ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu nɛ̂-á Liyel Pi núkúnînɛ, ǹmɔ ye wɛynɛ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃́nɛ

1 Tyi pól tyah gbɪ̃́nɛ, nɛ̂-á wɛynɛ,* à lésõ mɛ. Ȁ lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ. Liyel ye ǹnɛ.
2 Ǹmɔ ye lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ tyah gbɪ̃́nɛ. 3 Yíyɪ̀n pól mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. Yɪ̀ nónó
pól-á mɔ, sé kèyǎh ńtɛ̃ náh mɔ né ǹmɔ náh. 4 Ǹmɔ sɔkɔ ye min n wɛ. Kénɛ min ye
kyòolɛ névye tyí. 5 Kè mɛ kõ tɛ̃ kyòo fɛ̃́ntṹ sɔkɔ, tɛ́ fɛ̃́ntṹ náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ.
6 Képah sɔkɔ, Liyel pɔ dɪ̃́ yɔ́ tõ, nɛ̂ yɪ̃n-á Nsyɔ̃nɛ.† 7 Ǹmɔ ye pɔ kyòo mɛ̀ tyí yo wah
névye tyí, nɛ pé pól wɛ sɛ̃ ké yõ sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 8 Ǹmɔ náh sɔ̃̀ kyòo mɛ̀nɛ, ǹtɛ ké
tyí yónwàh-ǹsah ye sɔ̃̀ à pɔ. 9 Wɛy mɛ̀nɛ, kyòo kègbɪ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ,
à pɔ pɪ kyòolɛ no pól tyí. 10 Tɛ́ nɛ̂-á wɛy mɛ̀nɛ, à sɔ̃̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ mɔ ǹmɔ
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, ǹtɛ képah fyé yõ, kèkõyɔ̃́ névye náh tɛ̃ wɛ à yah pɪ̃. 11 Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyah
sɔkɔ ye à pɔ, tɛ́ ǹ no náh à tɛ̃ plɛ. 12 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á à tɛ̃ plɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, à tɛ̃́nwɛnɔlɛ
pépi kõ pè pɪ Liyel wɛ̃́npɪ̀lɛ. 13 Ǹtɛ tɔ̃́ sɔkɔ dubi dùkù, képah náh pɪ wil gbɛ̃́nsɛ̂ dékè,
képah náh pɪ névi dyɔ yɪ̃́ɪ̃ tɛ̃ sɔkɔ náh pè pɪ Liyel wɛ̃́npɪ̀lɛ dɛ́! Liyel gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye pè
wɛ.
14 Wɛy ye vi mɔ pɪ névilɛ à pɔ twah tɛ̃ á wrɔ́. Yɔ̃̀bènɔrɪ pí-ò ye ǹnɛ, ànɛ̂ à mɛ gbɪ ó ǹ
tɔ̃ɔ́. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel Pi núkúnínɛ, á ye ǹ tɔ̃́rí wɛ, tɔ̃́rí nɛ̂-á à wɛ syi ǹ Sú tyí. 15 Ǹmɔ tyí
ye lésõ Nsyɔ̃ yo tũ léyy nɛ ńkɛ̃́: «Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésõ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹnɪ̂ kɪ n pɔ
n pi ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›» 16 Ápi mɛ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ
n tõ n wɛ n yuku ǹ nɪgbɛ̀kɪ̀ tnɔ́nkàhnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ. 17 Moyisi gbɔ̃̀ yõ
ye Liyel ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kõ. Ǹtɛ Yesu nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ wɔ gbɔ̃̀ yõ
sɔkɔ ye yɔ̃̀bènɔrɪ ànɛ̂ gbɪ wɔ wɛ. 18 Nnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃ yɪ̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ǹ Pi núkúní
nɛ̂ tyí-á yo sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, tɛ́ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, ǹmɔ ye Liyel dùkùlɛ á wɛ̃kɪ.

Wèlnwɪ̀lkɪ̀-ò Nsyɔ̃-á ǹ gblɔ̃̌y tyí dùkù yo wah sɔ̃́

19-20 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lésõ Yerusalɛmɪ kwil sárká syínwɪ̀lkɪ̀pu, ànɛ̂ Levi yɪ̀kɪ̀ névye
yísyɔ́ tõ Nsyɔ̃ tyí, pè kyɪ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á péwɔlɛ nɪ? Nsyɔ̃ náh yahle
ké yónɔ́lɛ pé tyí dɛ́! Ȁ kè yo dal mɔ pé tyí pnɛ́yy pé pól yɪ̃́ yah nɛ, péwɔ náh Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 21 Képah sɔkɔ, pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɪ? Ńkɛ̃́ ńmɔ se Yelilɛ‡
nɪ? Nsyɔ̃ mɛ pè syah nɛ, ǹmɔ náh péwɔlɛ. Pè nɛ, ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò§ nɛ̂-á kɪ n
pɔ n pi, ǹmɔ se ǹnɛ nɪ? Ȁ mɛ nɛ ɔ̃ɔ̃-á. 22 Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á
pélɛ nɪ? Ȁ kè yo pé syah pé kõ pé kyɪ wɛ yo pé tɔ̃́pú tyí kè. Ńkɛ̃́ sɔ̃́ se à kɪ yo ǹ gblɔ̃̌y
tyí sɔkɔ nɪ? 23 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ nɛ: «Ńmɔ tyí ye lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi
yo sah ǹ wɛy sɔkɔ nɛ,
ǹnɪ̂ yɪ̃́npɔ̃-á mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnɪ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé wɛ̃kɪ̀ tõ sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɪ̃nnɛ!›»*

---

* 1:1 1.1 - Wɛy nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Pídɪ̃́ Yesu ye. Légbɪ̃́nɛ à náh tɔ̃nɪ̀ sɔ̃̀ mɛ pɪ névilɛ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.14.
† 1:6 1.6 - Ȁ wil Nsyɔ̃ 1.42 ànɛ̂ Nsyɔ̃ 21 tyí sɔkɔ, Nsyɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ, yâh fyɔ̀ Nsyɔ̃ yɪ̃n wɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ, wèlnwɪ̀lkɪ̀-ò Nsyɔ̃ ye pè n ye.
‡ 1:21 1.21 - Yelilɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ye lésõ ǹnɛ, tɛ́ à pɔ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɪ̃̂nyõ. Kè mɛ yónɔ́lɛ Malaki 3.23 sɔkɔ nɛ, wǎh kɪ ǹ syɪ pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ pɔ́nɔ́ tyi tõ sah. Képah ye Nsyifunɔ kõ pè Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ Yeli se ǹmɔlɛ nɪ?
§ 1:21 1.21 - Nsyifunɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 18.15-22 wɛy yõ sɔkɔ nɛ, Liyel-á kɪ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛkɪ mɔ n pi Moyisi tyí kɔ̃lɛ.
* 1:23 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 40.3.

24 Ǹtɛ nónó-á sɔ̏ pè tɔ̃ Nsyɔ̃ tyí, Farisi wɛ̃kı kɔ́pú ye sɔ̏ pélɛ. 25 Pè tɔ̃ à piki yah nɛ,
ǹmɔ-à ńkɛ̃nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, képah náh pı Yelilɛ, képah náh pı Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-òlɛ, ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pı té à névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ nı? 26 Képah sɔkɔ, à
yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ mɛ nolɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹnî mɛ yépi wrɔ́, nɛ̂-á yé
náh ǹnɛ n pnɛ. 27 Ǹmɔ kı n pɔ n pi ńmɔ tyí náh. Té ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̋rɔɔ kah ǹ lékyêh mnɔ
fyé dɛ́nmɔnɔlɛ.» 28 Kénɛ tyi pól sɔ̏ pı Betani kwil sɔkɔ, Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ. Nɛ́npɔ́
sɔkɔ ye sɔ̏ Nsyɔ̃ n wel n wilki nolɛ ni sɔkɔ.

Tyîpêl tɛ̃nyɔ̏-òlɛ

29 Ké ɗindallɛ, Nsyɔ̃-á Yesu wɛ à mɛ n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel-á képɔ́píkı̏†
nɛ̂ tɛkı mɔ kèkõyɔ̋ névye tyípêl tɛ̃ yõ yı̃nnɛ, ǹmɔ ye yɔ̀. 30 Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésõ
kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî kı n pɔ n pi ńmɔ tyí náh, té à mɛ tɛ té ńmɔ dubi, képah ye à kal
ńnɛ.›» 31 Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ náh lésõ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ yáh wɛ mé pɔ wèlnwı̏lkı̏nɔ́lɛ n pı ni
sɔkɔ, ǹ dùkù ye mé Yisrayel tãnnɛ n wɛ̃kı.»
32-33 Nsyɔ̃ tyíyókè mɛ̀ yo Yesu tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ nɛ mé
wèlnwı̏lkı̏nɔ́lɛ n pı ni sɔkɔ, à lésõ yo ń tyí nɛ ńkɛ̃: ‹Wáh kı Liyel Mirki wɛ kè tiki pɔ
tɛ̃ nɛ̂ yõ, ǹmɔ ye kı névyelɛ n wel n wilki Liyel Mirki sɔkɔ.› Ǹmɔ ńtɛ̃ náh lésõ ǹnɛ n
pnɛ. Ǹtɛ mé pɔ Liyel Mirki wɛ kè wil yı̂̃nyõ à n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kõlɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ
yõ. 34 Mé ye kè wɛ yı̋nɛ. Képah ye mé kélɛ n yo n dal mɔ nɛ, Liyel Píɗı̋-á ɗı̋ mɛ̀nɛ.»

Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́gbrolɛ

35 Té ɗindallɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú sɔkɔ nɛ́pı̂̃ nímí yísyɔ́lɛ. 36 Wǎh
Yesu wɛ à pɔ n sɔkɔ à nɛ ńkɛ̃: «Yé yah képɔ́píkı̏lɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkı mɔ.» 37 Képah tɛ̃nɛ,
Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pı̂̃ nímí nɔ́pi-á ǹ wɛy mɛ̀ noh sɛ̃, pè kõ Yesu náh. 38 Yesu-á vi yah
té pé wɛ pè mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, à pè piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pè n yah n kõ nı? Pè mɛ à ye
Wrabilɛ, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò ɗı̋nɛ. Té à piki yah nɛ, ǹ twáhntɛ̃-ǹsah se mɛ ńyãh sɔkɔ nı?
39 À mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ, pǎh kı kyı kè wɛ. Pè mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃ kyı ǹ twáhntɛ̃-ǹsah wɛ
lɛ́rínɔ́ gbãm-ò kénkõ sɔkɔ.‡ Képah sɔkɔ, pè mɛ wũ ǹ tyí, à lésõ gbı̏yı̏kı̏ tɛ́y pı.
40 Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pı̂̃ nímí nónó-á sɔ̏ ǹ wɛy noh té Yesu sɔ̏ tɛ̃, pé sɔkɔ núkú yɔ́ yı̃n
ye Andrelɛ. Simo-Pyɛrı yı̋npi ye sɔ̏ ǹnɛ. 41 Andre-á yal nɛ́npɔ́, kénɛ Simo-Pyɛrı tyí ye
à kyı wil gbennɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ nɛ́nkyíɗı̋nɛ, té yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃: «Ápi Krista wɛ.» Krista
kɔ́r ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 42 Képah sɔkɔ, à Simo tɛ̃ yuku Yesu tyí. Yesu-á Simo
wɛ, à à yah, té yo ǹ tyí nɛ, Nsyɔ̃§ píɗı̋ Simo-á ǹnɛ, té páh kı yı̃n yɔ́ dyı à kõ Sefasılɛ.
Wâh noh nɛ Sefası-á, ké kɔ́r ye légbı̋lɛ. Kénɛ yı̃n ye tɔ̃ pè n ye Pyɛrılɛ.
43 Ké ɗindallɛ, Yesu kè yah tɔkɔ nɛ, páh kı yuku Kalile gbɛ̌nyah sɔkɔ. Wǎh Filipi
wɛ, à yo ǹ tyí nɛ, à pé sɔ̏ tɛ̃. 44 Betisayida kwil nɛy ye sɔ̏ Filipilɛ. Kénɛ kwil tãn ye sɔ̏
Andre ànɛ̂ Pyɛrı tɔlɛ. 45 Képah náh, Filipi kyı wil Natanayɛlı tyí, té yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃:
«Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu-á nɛ̂ tyí yo sah, á ye à wɛ. Nsyosɛfu
píɗı̋ Yesu ye. À n wil Nasarɛtı kwil.» 46 Wǎh yo sɛ̃, Natanayɛlı à syah nɛ, kwáhgbí
se kı fɛ̃ wil Nasarɛtı kwil sɔkɔ nı? Filipi mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ n yah. 47 Képah sɔkɔ,
Yesu-á Natanayɛlı wɛ à n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃, Yisrayel nɛy tɔ́tɔ́-á yɔ̀, nɛ̂-á yı̋nvı̏ náh mɛ
ǹ sɔkɔ póllɛ. 48 Natanayɛlı mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se à pı̃ pélɛ nı? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ,
Filipi-á pópó ǹnɛ n ye, gbı̋ nɛ̂-á sɔ̏ à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̏ sɔkɔ, páh sɔ̏ mɛ ǹnɛ yah.

† **1:29** 1.29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 12.3. ‡ **1:39** 1.39 - Gbı̋ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, mɛ́ndwɔ̌ gbı̋ (16 h) kénkõ tyí ye pè n yo. Té Wrome tãn wɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, pɔ̋y tɔ̃ gbı̋ tyí ye pè n yo. § **1:42** 1.42 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasılɛ.

[49] Képah sɔkɔ, Natanayɛlɩ mɛ nɛ: «Kwɔ́-ò dɩ̋, Liyel Pídɩ̋ ye álɛ. Ǻwɔ ye Yisrayel tãn
yɔ̏tɛ̃nɛ.» [50] Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ à syah nɛ, páh yo ǹ tyí nɛ páh sɔ̏ mɛ ǹnɛ n yah, gbɩ̋
nɛ̂-á à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̏ sɔkɔ, képah kó à kɔ̃ à sɛ̃ pé yõ nɩ? Ǹtɛ ǹ yɩ̋-á kɩ tɔ̃ n tɛ̃
n pi tyí-ǹgbnɔ yõ kɩ kal nɔ́pilɛ. [51] Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ
n yo yé tyí, yé kɩ yɩ̂nyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ yɩ̂nyõ tɔ̏npɩbɩ kɩ mɛ n dɔkɔ, tɛ́ kɩ n tiki
Névi Pídɩ̋* yɔ̏tah sɔkɔ.»

2

Fúr syáh nɛ̂-á syah Kana kwil sɔkɔ

[1] Képah náh, ké sèpɩ̏n tɔ̃-ò sõlɛ, fúr syáh yɔ́ sɔ̏ mɛ n syah Kana kwil, Kalile gbɛ̃nyah
sɔkɔ. Yesu yũ̋ sɔ̏ mɛ ké sɔkɔ. [2] Tɛ́ pè sɔ̏ mɛ Yesu tɔ ye ké sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃̋hpúlɛ. [3] Păh
mɛ fúr syáh mɛ̀ sɔkɔ, dɩ̏vɛ̃ pɔ tɛkɩ. Kăh pɩ sɛ̃, Yesu yũ̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, dɩ̏vɛ̃-á mɛ tɛkɩ
no tyí dɛ́! [4] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ? Pé gbɩ̃ náh tɔ̃̋nì
sɛ. [5] Képah sɔkɔ, ǹ yũ̋ mɛ yo dɩ̏vɛ̃ díbípú tyí nɛ, wàh kɩ fyɔ̀ pɔ tyi nónó yo pé tyí, pè
sé pól pɩ. [6] Tɛ́ dyêh yɑ̏hnpní kénúkò sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ gblɔ̃y tɔ̃̋nsàhnɔ́* yĩnnɛ à yĩnɛ
pé tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ. Sé núkú núkú pól sɔ̏ mɛ lítírnɔ́ lèkwɛ̆kwɛ kénkɔ̃lɛ. [7] Dŏ Yesu mɛ
yo pé tyí nɛ, pè ni mɔ pní nɔ́pi yĩ̋yĩlɛ. Pè mɛ ni mɔ sé yĩ̋yĩlɛ. [8] Ȁ mɛ nɛ, núkúnúkú
pè tãh kyɩ tyi yah wàh-ò dɩ̋ kɔ̃. Pè mɛ tãh kyɩ à kɔ̃. [9] Képah sɔkɔ, tyi yah wàh-ò dɩ̋-á
kè wɔ yah, kè sɔ̏ mɛ vi mɔ pɩ dɩ̏vɛ̃nɛ, tɛ́ à náh sɔ̏ mɛ kénɛ dɩ̏vɛ̃ wɩ̏l-ǹsah pĩ. Ǹtɛ dɩ̏vɛ̃
díbípú nónó-á sɔ̏ di mɔ yɔlɛ, pépi wɔ sɔ̏ ké wɩ̏l-ǹsah pĩ. Képah sɔkɔ, dɩ̋ mɛ fúr pí-ò
dɩ̋ ye, [10] tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, no pól-á ńkɛ̃̋nɛ dɩ̏vɛ̃ pènɛ̀kì ǹgbò dibi. Névye-à wɔ kè syɔ̃ pé
sɔkɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, nɛ̂-à mɛ nɔ́nyɩ̋-ńkɛ̃̋nɛ, pè n pyě képah dibi. Ǹtɛ ǹmɔ pyě dɩ̏vɛ̃ pènɛ̀kì
tɛ̃ wɔ koh sah à pɔ nɔ yɩ̏nkɔ̃ gbɩ̋ tyí nɩ?
[11] Képah ye pɩ Yesu gbɩ̏l tyípíní gbennɛ, à ǹ tɔ̃̋rí wɛ̃kɩ. Kăh pɩ sɛ̃, ǹ tɔ̏ sɑ̃̋hpú mɛ
gbah sɛ̃ ǹ yõ. Ȁ gbɩ̏l mɛ̀ pɩ Kana kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. [12] Képah náh, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ
yũ̋, ànɛ̂ ǹ yũ̋npyé, ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̃̋hpú tiki yuku Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. Tɛ́ sèpɩ̏n kwéy ó
ye pè pɩ nɛ́npɔ́.

Gbɔ̀yĩbɩ yɩ̋nɩ̂nwɩ̏lkɩ̏nɔ́lɛ Liyel nɩ̂-ńsah gbô sɔkɔ

[13] Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̏ mɛ de n tɛ sɛ̃, Yesu mɛ dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ
kwil sɔkɔ. [14] Wăh kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyɩ nɛ n yah gbɔ̀yĩbɩ mɛ gbɔ̀lɛ n yĩ
ké sɔkɔ. Túkù mɛ nyehlɛ n yãm, túkù mɛ képyɛ́nìnɛ n yãm, túkù mɛ kèpíkípíkínɔlɛ
n yãm, tɛ́ túkù tɔ mó mɛ pɔ pé pɔ́ duke dukenɔ mɔ sah tàbălnɔ́ yõ, mɛ sélɛ n sah n
tũ. [15] Képah tɛ̃nɛ, Yesu mnɔ yisyɔ́ pɩ yèfõhlɛ, tɛ́ gbɔ̀yĩbɩ nɔ́pi pól yĩni wilki kélɛ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ, à tahlɩ pé képyɛ́nì ànɛ̂ pé nyeh tyí. Tɛ́ pɔ́ sàhntũ̏pu tàbălnɔ́ tu wilki
mɔ, pé pɔ́nɔ́ kɔ̃ sè kwɛ. [16] Képah sɔkɔ, tɛ́ yo kèpíkípíkínɔ yɑ̏mpu tyí nɛ, pè sè pól tɔkɔ
n yal ásɔ̂. Pè káh pé Sú Liyel gbôlɛ n pɩ gbò yɩ̋-ńsah gbôlɛ. [17] Wăh fyɔ̀ képah yo, ǹ tɔ̏
sɑ̃̋hpú dyɔ núkú to kɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fɩ̋ yɔ́ tyílɛ, ńyãh sɔkɔ-á kè mɛ wɑ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ
nɛ ńkɛ̃:
«Liyel, á wɔ̀kɔ̀ tyí nɔ yĩ̋ ń tyí, fɔ́ɔ́ ké tyí sõnɔ n pɩ ń ko ko tɛ̃nɛ.»†

---

* **1:51** 1.51 - Yesu-à Névi Pídɩ̋ tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̃y ye à n ye. * **2:6** 2.6 - Dyêh yɑ̏hnpní ànɛ̂ gblɔ̃y tɔ̃̋nsàhnɔ́ nɛ̂
tyí-á n yo Liyel yah sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ ńkɛ̃̋nɛ ni mɔ n sah kénɛ yɑ̏hnpní sɔkɔ, tɛ́ pàh wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah náh pɩ,
pàh n tyah yõke yɔ̃̋nɔ́lɛ, pě pé gblɔ̃y kãm n wel sépi ninɛ, ǹ pé gblɔ̃y tɔ̃ n sah Liyel yah. † **2:17** 2.17 - Yah n tɛ
Gbálnɔ́ 69.10.

18 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm Yesu syah nɛ, gbɪ̌l tir nɛ̂ se à kɪ fɛ̃ pɪ, nɛ̂-á n wɛ̃kɪ
nɛ, yĩ mɛ̀ pínɔ́ wɛ̃kɪ̀-á mɛ ǹ tyí nɪ? 19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃, pè Liyel
ní-ńsah gbô mɛ̀ sɔ, páh kɪ kè tɔ̃ mɔ sèpɪ̃̀n tɔ̃́nɪ̀ sɔkɔ. 20 Wǎh képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãm à syah nɛ, è, gbô nɛ̂nɛ mɔ ye tikininí pɔ́ kénúkò sɔkɔ, ǹmɔ kɪ pɔ képah tɔ̃ mɔ
sèpɪ̃̀n tɔ̃́nɪ̀ ó sɔkɔ nɪ? 21 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah gbô nɛ̂ tyí-á sɔ̃̀ Yesu n yo, képah ye kɪ sɔ̃̀ n
pɪ n pi ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ. 22 Képah náh, Yesu-á pɔ ku té yilki mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
dyɔ to kõ nɛ wǎh lésõ kè yo sah. Képah sɔkɔ, pè sɛ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yõ sɔkɔ, tɛ́ sɛ̃
Yesu wɛlɔ yónsàhnɔ́ tɔ yõ.

Yesu névye pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ

23 Tɛ́ Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɪ sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáh mɛ̀ syáh-ńsah, à sɔ̃̀
mɛ gbɪ̌l tyilɛ n pɪ névye mɛ n yah. Kǎh pɪ sɛ̃́, névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ. 24 Ǹtɛ Yesu sɔ̃̀
mɛ pé pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ. Képah ye, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ pé yõ. 25 Á névi nɪ
kèdùkùlɛ n pnɛ. Képah ye, à pɔ névi kèdùkù tɛ̃ yo ǹ tyí, ké yétɔ̂̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí.

3

Yesu ànɛ̂ Nikodɛmɪ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

1 Nsyifunɔ sɔkɔ, yɛ̃́ntɛ̃̂ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nikodɛmɪnɛ. Á sɔ̃̀ mɛ Farisi wɛ̃kɪ̀ kɔ́pú
sɔkɔ. 2 Sõ yɔ́ lékɑ̂̃hnɛ, à kyɪ wil Yesu tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ kwɔ́-ò dɪ̃́, gbɪ̌l tyi nónó-á ǹmɔ n
pɪ yɔ̀, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sɛ̃́nknɔlɛ nɛ n pɪ n pi, nɛ́ Liyel náh mɛ tɛ̃nɛ. Képah-á, páh pĩ
nɛ ǹmɔ-á kwɔ́-òlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɪ mɔ. 3 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ
n yo á tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí wɛ n pi, nɛ́ tɛ̃ náh tɔ̃ dubi késɑ̃́nnɛ.» 4 Képah
sɔkɔ, Nikodɛmɪ nɛ, ǹtɛ névi wàhnmɔntɛnɔ náh, sɔ̃́ se képah kɪ fɛ̃ pɪ nɪ? Á se kɪ fɛ̃ ǹ
syɪ de ǹ yṹ fɔkɔ sɔkɔ, kɪ tɔ̃ dubi kɛ ní-òlɛ nɪ? 5 Yesu mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃
yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, nɛ́ tɛ̃ náh tɔ̃ dubi ni,
ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 6 Névi nɛ̂-à dubi névi tyí, névi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à dubi Liyel
Mirki gbɔ̃̀ yõ, Liyel Mirki n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ. 7 Káh n yɛ kè á gbɑ̃̀n du, máh sɔ̃́npɪlɛ yo
á tyí nɛ, yáh yĩnɛ yé tɔ̃ n dubi késɑ̃́nnɛ. 8 Ńyãh-à yɑ̃́hkí dyɔ, nɛ́npɔ́ ye kè n nɛ n pɪ
n yuku. Á kɪ ké pínɔ́ yɪ̃́nɛ n nohnɪ, tɛ́ á náh n pĩ n pi ńyãh sɔkɔ-á kè wil, ànɛ̂ kǎh n
yuku ńyãh. Névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ̃ tɔ tyí n nɛ n mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ.»
9 Wǎh yo sɛ̃́, Nikodɛmɪ tɔ̃ nɛ, sɔ̃́ se képah kɪ fɛ̃ pɪ nɪ? 10 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔlɛ
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò ǹgbɛ̃nɛ Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ á náh képahlɛ n pnɛ nɪ? 11 Kègbɪgbɪ tɛ̃
yõ, mé kélɛ n yo á tyí nɛ, áyáh nɛ̂nɛ n pnɛ, képah tyí-á à n nɛ n yo. Áyáh nɛ̂ wɛ, à n pɪ
képah tyí yónwàhpulɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sélɛ n fɛ̃ n syi. 12 Mâh sétáh yõ tyilɛ n yo yé tyí
tɛ́ yé náh mɛ sɛ̃ sé yõ, mâh pɔ yɪ̃̂nyõ tyilɛ n yo yé tyí, yé kɪ pyě fɛ̃ sɛ̃ sépi yõ sɔ̃́? 13 Ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh dɔkɔ kyɪ yah yɪ̃̂nyõ sɔkɔ, à wil Névi Pídɪ̃́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á wil yɪ̃̂nyõ à tiki
pɔ. 14 Sɔ̃́-á lésõ Moyisi wahy kètò pɪ yésãhrɪlɛ gbɛ̃́nnɪ sɔkɔ,* à dɔkɔ mɔ sah dahnɪ yõ,
Névi Pídɪ̃́ tɔ yĩnɛ à dɔkɔ mɔ sɛ̃́ntɛ̃nɛ. 15 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹ yõ, tɛ̃ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ. 16 Yah, kèkõyɔ̃́ névye tyí ye kah nɔ Liyel tyí, képah ye à ǹ Pi núkúní tɛkɪ mɔ,
nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyí káh yɪkɪ, ǹtɛ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 17 Liyel tɛ̃ wɔ náh ǹ
Pídɪ̃́ tɛkɪ mɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ nɛ, à pɔ lékàhlɛ névye kõ pé tyípêl yĩnnɛ dɛ́! Á ye à tɛkɪ
mɔ nɛ, kèkõyɔ̃́ névye pwáhnmɔnɔ wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 18 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ wɔ náh
tɔ̃ n tuke n pi. Ǹtɛ nɛ̂-à yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹmɔ yõ, tukey syɪkɪ tɛ tɛ̃ yõ, wǎh sɔ̃́npí yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel Pi núkúní yõ. 19 Tukey mɛ̀ wɛ yɔ̀: Kyòo ye pɔ kèkõyɔ̃́, tɛ́ névye tyípínɔ́-á

* **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 21.4-9.

pɩ tyítúkúnìnɛ sɛ̃́, fɛ̃́ntû̃ tyí nɔ kal pé tyí kyòolɛ. 20 Névi nɛ̂-à tyítúkúnìnɛ n pɩ, kyòo
tyí náh n nɔ tɛ̃ tyí gbógbó. Tɛ̃ n pĩ nɛ páh kɩ pɔ kyòo yah, pé tyítúkúnì pínɔ́-á kɩ wil
mɔ kwèyy. Képah ye, à náh n pɔ kyòo yah sɔkɔ. 21 Ǹtɛ névi nɛ̂-à gbɩ wɛ̃̀kìlɛ n kɔ,
ǹmɔ n pɔ kyòo yah sɔkɔ. À n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no pé tyípínɔ́ wɛ pnɛ́yy sépi nónó-á
mɛ n pɩ Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ.»

Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

22 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pɔ tɛ̃ yah Nsyude gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ névyelɛ
n wel n wilki ni sɔkɔ. 23 Tɛ́ ni-á sɔ̃̀ mɛ dò Yɛno kwil sɔkɔ sɛ̃́, képah ye Nsyɔ̃ tɔ mó
mɛ wèlwìlkìnɔ́lɛ n pɩ nɛ́npɔ́. Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí, à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki
ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Salimi kwillɛ. 24 Légbĩ́nɛ, pè náh sɔ̃̀ tɔ̃̀nì Nsyɔ̃ dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

25 Képah sɔkɔ sõ yɔ́lɛ, yékɑ̂b yɔ́ de Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ Nsyifu yɔ́ wrɔ́, pé gblɔ̃̀y tõ n
sah dùkù tyí yõ, à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. 26 Kăh pɩ sɛ̃́, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ Nsyɔ̃ nyáh
sõ kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé kwɔ́-ò dĩ́, dĩ́ nɛ̂-á lésõ ǹnɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, té à ǹ tyílɛ
n yo pé tyí kɛ̀; à yah, ǹ tɔ-á mɛ yuku névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ no pól-á mɛ
pé yah mɔ ǹmɔ tĩ̀nnɛ. 27 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Nɛ́ Liyel náh yĩ́n-ńsah nɛ̂nɛ
névi kɔ̃, tɛ̃ se kɩ fɛ̃ kè wɛ? 28 Yépi ńtɛ̃ ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ máh lésõ kè yo dal mɔ yé tyí
nɛ ńmɔ náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ ó-á mé pɔ pí-ńsah ǹ yahlɛ.† 29 Yé yah,
nɛ̂ tyí-á sépíllɛ, ǹ pɛ ye. Tɛ́ pɛ mɛ̀ kóɗĩ́ n mó nɛ n mɛ pɛ mɛ̀ tnɔ̂. Kóɗĩ́ mɛ̀-à pɛ mɛ̀ wɛ
nìvìnì sɔkɔ, kè n pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Sɛ̃́nkɔ̃ nìvìnì ye ńmɔ sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ vɩ syɩ
ké yĩ̀n tyí. 30 Wãn yĩnɛ kè nɛ n mɔ ǹmɔ yĩn wìlnɔ́ yõ, kwɑ̂h mó nɛ n wilki ńmɔ tyí
sɔkɔ.

31 Névi nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ, ǹmɔ ye no pól yõ. Tɛ́ névi nɛ̂-á mɛ sétáh mɛ̀ yõ, sétáh mɛ̀
névi ye ǹnɛ. Sétáh mɛ̀ yõ tyi ó ye ǹmɔ kɩ fɛ̃ n yãh dò. Ǹtɛ, nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ, ǹmɔ mɛ
no pól yõ. 32 Wăh tyi nónó wɛ, té tyi nónó noh, sépi tyí ye à n yo n wah, té nɛy náh
mɛ ǹ wɛy fɛ̃ syi. 33 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ wɛy fɛ̃ syi, tɛ̃ mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ tɔ́tɔ́ nɛ gbɩ-á Liyel wɛynɛ.
34 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ, à ǹ Mirkilɛ à kɔ̃ yĩ̋. Liyel wɛy ye à n nɛ n yo. 35 Sú Liyellɛ,
ǹ Píɗĩ́ tyí nɔ ǹ tyí. Képah ye à tyi pól dahbɩ ǹmɔ gbɔ̃̀. 36 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Píɗĩ́ yõ,
tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, tɛ̃ náh kénɛ min wɛ n pi. Liyel
pèkè kɩ mɛ tɛ̃ yõ gbĩ́mɛgbĩ́.»

4

Yesu ànɛ̂ Samari pi yɔ́lɛ

1-3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú sɔ̃̀ noh nɛ Yesu-á mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n wɛ, mɛ pélɛ n
wel n wilki ni sɔkɔ à kal Nsyɔ̃nɛ. Tɛ́ Yesu ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ n wel n wilki névyelɛ ni sɔkɔ
ǹ gblɔ̃̀y dɛ́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ n pɩ ké tɔ̃̀lɛ. Képah sɔkɔ, Yesu-á pɔ képah yɔ́nɔ́ noh gbĩ́
nɛ̂nɛ, à yal Nsyude gbɛ̃̀nyah sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, à ǹ syɩ n yuku Kalile gbɛ̃̀nyah
sɔkɔ. 4 Tɛ́ képah wɔ sɔkɔ, à sɔ̃̀ yĩnɛ à Samari gbɛ̃̀nyah kɔ kah. 5 Wăh n yuku, à kyɩ
yĩni tɛ̃ Samari kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Sikarlɛ. Kénɛ kwil mɛ Nsyosɛfu swɑ̃h tnɔ̂, nɛ̂-á
lésõ ǹ sú Nsyakɔbɩ à kɔ̃. 6 Tɛ́ Nsyakɔbɩ kwlɛ̀y sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Yesu-á wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ té
kwlɔ, à sɔ̃̀ mɛ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ kénɛ kwlɛ̀y yõ. Tɛ́ gbĩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ.

7 Képah sɔkɔ, Samari pi yɔ́-á pɔ yɔ dí-ńsah, Yesu mɛ à syah nɛ à ninɛ pé kɔ̃ pé wɔ.
8 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ yõke yáhndwe-ńsah kwil nɩyɔ̋. 9 Képah sɔkɔ,

† 3:28 3.28 - Yah n tɛ Malaki 3.1.

Samari pi mɛ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃ tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, à kɩ pɔ wɔ wɔ ninɛ n ni péwɔ
Samari nɛy tyí nɩ? Kègbɩ tɛ̃ yɔ̃ Nsyifunɔ náh ńtyí̃nɔ sɔ̂ n pɩ n soh wɛ̃ tyí ànɛ̂ Samari
tãnnɛ. 10 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂nɛ névilɛ n kɔ̃, wâh sɔ̂ mɛ kélɛ
n pnɛ, tɛ́ pĩ nɛ́dúkú nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀, áwɔ ye náhkɩ sɔ̂ ni wɔ wɔ ninɛ ǹ tyí, tɛ́
à náhkɩ ninɛ ǹ kɔ̃ nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃.» 11 Képah sɔkɔ, pi nɛ pé yɔ̂tɛ̃, kwlɛ̀ndi̇̀kì
náh mɛ ǹmɔ tyí, tɛ́ kwlɛ̀y-á mó tɔ̃ mɛ súkúlínɔ́lɛ, à se náhkɩ sɔ̂ wɛ ńyãh kénɛ ninɛ nɩ?
12 Ńkɛ̃ pépi náh nɛy Nsyakɔbɩ nɛ̂-á pé kɔ̃ kwlɛ̀y mɛ̀nɛ, tɛ́ ké ni wɔ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃npi̇̀lɛ,
à tahlɩ ǹ yípɛ̂y tyí, ǹmɔ se kal Nsyakɔbɩ mɛ̀nɛ nɩ? 13 Yesu mɛ nɛ: «Névi nɛ̂-à kwlɛ̀y
mɛ̀ ni wɔ, níkì kɩ tɔ̃ pɔ tɛ̃ tɛ̃. 14 Ǹtɛ ńmɔ-à ninɛ névi nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃-à kè wɔ, níkì náh tɔ̃ tɛ̃
tɛ̃ n yah n pi póllɛ. Kè kɩ n pɔ n mɔ lègbèr tyí kɔ̃lɛ tɛ̃ sɔkɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n kɔ̃.»*
15 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ pé yɔ̂tɛ̃, à pé kɔ̃ kénɛ ninɛ, níkì kɔ̃ kè káh tɔ̃ pélɛ n tɛ̃, ànɛ̂
pé káh tɔ̃ pɔ ásɔ̂ yɔ tɛ̃ di yĩnnɛ.

16 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ nɛ, à kyɩ ǹ pɛ ye pè pɔ ásɔ̂. 17 Képah sɔkɔ, pi nɛ pɛ náh
mɛ pé tyí. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo nɛ pɛ náh mɛ pé tyí. 18 Pɛbɩ népi̇̂ kwâl tyí-á à tɛ̃
yah sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ tyí-á tɔ̃ ǹnɛ núkúnúkú yɔ̀, gbɩ-á à yo, ǹ pɛ náh ǹnɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ,
pi mɛ yo Yesu tyí nɛ pé yɔ̂tɛ̃, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̂ syínyo-ò-á ǹnɛ. 20 Ńkɛ̃
pépi náh tãn-á Liyellɛ n gbilki ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃ yàhàh.† Ǹtɛ pépi
Nsyifunɔ wɔlɛ, pépi n nɛ n yo nɛ, Liyel-á yĩnɛ à nɛ n gbilki ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ
Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pi tyí nɛ: «Sɛ̃ ń yɔ̃. Sɔ̃ yɔ́ mɛ n pi, nɛy
náh tɔ̃ pɔ Sú Liyel gbilki n pi yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃, képah náh pɩ, Yerusalɛmɩ ńtɛ̃ sɔkɔ. 22 Yépi
Samari tãnnɛ, yě Liyellɛ n gbilki tɛ́ yé náh ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ápi Nsyifunɔ tyí ye Liyel
syɔ̃ à pwáhnmɔnɔlɛ n kɔ̃. Képah ye á ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ ǹnɛ gbilki. 23 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n
pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye Sú Liyel gbílkípú kègblɔ kɩ ǹnɛ n
gbilki ǹ Mirki gbɔ̂ yɔ̃ sɔkɔ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃. Gbílkínɔ́ mɛ̀ dùkù pípú névye ye Sú Liyel
n nɛ n yah n kɔ̃. 24 Liyellɛ, Mirki ye ǹnɛ. Képah ye, nónó-á ǹnɛ n gbilki, pè yĩnɛ pè
ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̂ yɔ̃, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃.» 25 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ, páh pĩ nɛ
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ n pɔ n pi, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ. Ǹmɔ-à pɔ gbĩ nɛ̂nɛ, wǎh
kɩ pɔ tyi pól dùkù yo wah pé tyí. 26 Yesu mɛ nɛ: «Ǹmɔ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yo n mɔ á
tyí yɔ̀.»

27 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ǹ tɔ̂ sɛ̃hpú mɛ pé syɩ pɔ de. Tɛ́ pǎh pɔ à wɛ à mɛ n
yãh ànɛ̂ pilɛ sɛ̃, kè pé gbɛ̂n du.‡ Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂
se à n yah n kɔ̃ pi mɛ̀ tyí, képah náh pɩ, tir nɛ̂ se à n yo ǹ tyí nɩ? 28 Képah tɛ̃nɛ, pi
ǹ ni pĩn sah nɛ́npɔ́, tɛ́ to kyɩ kwil nɩyɔ̃, à kyɩ tyah n yo no tyí nɛ, 29 pè pɔ nɛ n yah
dĩ yɔ́lɛ, à péwɔ tyípínì pól yo pé tyí lɛ́! Ǹmɔ káh kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́?
30 Képah sɔkɔ, névye mɛ wil kwil nɩyɔ̃ mɛ n yuku Yesu tnɔ̂.

31 Tɛ́ légbĩnɛ, Yesu tɔ̂ sɛ̃hpú sɔ̂ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, kwɔ́-ò dĩ, à yɔ̃ke yɔ̃ kè! 32 Ǹtɛ Yesu
mɛ pè syah nɛ, yɔ̃ke yɔ́-á mɛ péwɔ tyí yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ, nɛ̂-à pépi náh kélɛ n pnɛ. 33 Képah
sɔkɔ, ǹ tɔ̂ sɛ̃hpú sɔ̂ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹnî se kɩ mɛ pɔ yɔ̃kelɛ à kɔ̃ nɩ? 34 À mɛ
yo pé tyí nɛ: «Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, képah pínɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̂ píntɛnɔ
ye pɩ ńmɔ yɔ̃kelɛ. 35 Yépi náh ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ, ńwɔ̃lɔ́ ńyãh-á tɔ̃ wũ tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ
gbĩ kɩ nɔ di? Ǹtɛ ńmɔ wɔ kɩ yo yé tyí nɛ, yé yé yey yɔ̃ n yah sèmukɔlɛ kòntɛ̃nɔ́lɛ swãh

* 4:14 4.14 - Yah n tɛ Nsyeremi 2.13. † 4:20 4.20 - Nsyifunɔ-á sɔ̂ yahle pínsòhnɔ́lɛ Samari tãnnɛ, képah ye Samari tãn kɔ̃ pè mɛ kyɩ pé Liyel ní-ńsah gbô mɔ sah gbɔ̀pɔlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, nɛ̂-á pè n ye Karisimnɛ. ‡ 4:27 4.27 - Nsyifunɔ nónɔ́-á sɔ̂ pɩ kwɔ́púlɛ, pè náh sêlɛ n tĩnki wàh mɛ ǹ gblɔ̃y; ké dú dɔkɔ kàh pɩ Samari nɛynɛ.

sɔkɔ, tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃nɛ. 36 Névi nɛ̂-à mɛ sèmukɔlɛ n tɔkɔ, ǹ tɔ̏ pínɔ́ lédyáhní mɛ tɛ ǹ
tyí; sèmukɔ pɔ́rí nɛ̂-á à n tuke n mɔ, névye ye nónó-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ n pi. Képah
sɔkɔ, névi nɛ̂-á mɔ sélɛ, ànɛ̂ névi nɛ̂-á sè tɔkɔ, pé pól kɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ wɛ̃ tyí. 37 Képah n
wɛ̃kɩ nɛ, gbɩ-á sèm̀ìrk̀ì mɛ̀nɛ, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹnî kɩ sèmukɔ mɔ, té ǹnî kɩ sè tɔkɔ.›
38 Yépi náh swãh nɛ̂ tõ, ńmɔ yé tɛkɩ mɔ nɛ, yé kyɩ képah sèmukɔ tɔkɔ. Nósyɔ́ ye tɔ̏ pɩ
ké sɔkɔ, yépi kɔ̃ yé pɔ wɛ de pé tɔ̏ pínɔ́ yén sɔ̏.»

39 Tɛ́ pi mɛ̀-á sɔ̏ wɛy nɛ̂ yo nɛ, ɗ́ĩ mɛ̀-á péwɔ tyípínɩ̀ pól yo pé tyí, képah yĩnnɛ
Samari tãn náhnáh sɔ̏ sɛ̃ Yesu yõ kwil mɛ̀ sɔkɔ. 40 Képah ye Samari tãn nɔ́pi-á kyɩ
Yesu tyí, pè à ni nɛ à wũ pé tyí. Yesu mɛ wũ nɛ́npɔ́ à sèp̀ìn nínì pɩ. 41 Képah tɛ̃nɛ,
névye náhnáh tɔ̃ sɛ̃ Yesu yõ wăh wɛlɔ nónó yo pè noh sépi yĩnnɛ. 42 Tɛ́ mɛ tyah n yo
pi mɛ̀ tyí nɛ, ǹmɔ yóré ó yĩn náh tõ pépi sɛ̃ Yesu yõ dɛ́! Ǹkɛ̃́ pépi ńtɛ̃ tɔ-á ǹ wɛy wɛ
noh níkílɛ, tɛ́ pĩ nɛ kègbɩ tɛ̃ yõ, ǹmɔ-á ńtyĩ́nɔ kèkõyɔ̃́ pwáhnmɔ-òlɛ.

Nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ píɗ́ĩ dɛ́nmɔnɔlɛ

43 Yesu-á sèp̀ìn nínì nɔ́pi pɩ tɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile gbɛ̆nyah sɔkɔ. 44 Tɛ́ à mó
tõ lésõ kè yo nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò náh n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ. 45 Ǹtɛ Kalile tãn tɔ-á
lésõ kyɩ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ Yesu tyípínɔ́ wɛ sɛ̃́, képah
ye wăh pɔ pɔ pé gbɛ̆nyah sɔkɔ, pè mɛ à tɔ̃ sah tɛ̃.

46 Képah sɔkɔ, Yesu sɔkɔ kénɛ gbɛ̆nyah kwil mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Kanalɛ. Nɛ́npɔ́
sɔkɔ ye lésõ à ni vi mɔ pɩ ɗ̀ìvɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ yɔ̏tɛ̃ ɗ́ĩ yɔ́ tyí Kapɛrnayumi
kwil sɔkɔ. Ǹ píɗ́ĩ náh lésõ mɛ lènɔlɛ. 47 Wăh pɔ noh nɛ, Yesu-á mɛ wil Nsyude gbɛ̆nyah
sɔkɔ à pɔ Kalile sɔkɔ, à mɛ ǹ nyáh sõ kyɩ à ni nɛ, à tiki pɔ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à pɔ
pé píɗ́ĩ dɛ mɔ pé kɔ̃; wăh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. 48 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se yɔ́ kɩ fɛ̃ sɛ̃
yah péwɔ yõ; nɛ́ gb̀ìl ànɛ̂ gbɛ̃ndùǹì tyi náh pɩ pè wɛ nɩ? 49 Ǹtɛ ɗ́ĩ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ,
pé yɔ̏tɛ̃, à tiki pɔ súú péwɔ tĩ̏nnɛ pé dípír káh pɔ ku. 50 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ ǹ tĩ̏nnɛ, ǹ píɗ́ĩ-á dɛ. Ɗ́ĩ mɛ sɛ̃ ǹ wɛy mɛ̀ yõ, tɛ́ ǹ syɩ. 51 Wăh mɛ wɛ̃̀kì
yõ, ǹ tɔ̏npɩbɩ pɔ à yohnɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹ píɗ́ĩ-á dɛ. 52 À mɛ pè piki yah nɛ, gbĩ́ nɛ̂
se fàhfàh de ǹ tyí nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńníní gb̀ìntɔ̃ pɔ̃́ sɔkɔ-á wílvyɑ̃́hnɩ̀ à fĩn mɔ.
53 Képah sɔkɔ, dípír sú kè kyɔmɩ wɛ nɛ légbĩ́ mɛ̀-ó sɔkɔ-á Yesu yo pé tyí nɛ, pé nɛ n
yuku, pé píɗ́ĩ-á dɛ. À tɔkɔ légbĩ́ tyí, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól sɛ̃ Yesu yõ. 54 Tɛ́ Yesu-á
wil Nsyude gbɛ̆nyah sɔkɔ, à pɔ Kalile gbɛ̆nyah sɔkɔ, képah ye à pɩ gb̀ìl ní-òlɛ.

5

Sèkùkù ɗ́ĩ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Tyi nɔ́pi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ syáh yɔ́-á pɔ n syah Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, Yesu
dɔkɔ yuku nɛ́npɔ́. 2 Tɛ́ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, pɛ́kɩ̀ yɔ́ sɔ̏ mɛ tũ̏nsàhnɔ́lɛ ninɛ ké sɔkɔ
ké kwil dé-ńsah yɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pè n ye Képyɛ́nɩ̀ dé-ńsahlɛ. Pè kénɛ pɛ́kɩ̀lɛ n ye Bɛtɩsatalɛ
Yebre wɛy sɔkɔ. Kènkɑ̏lnɔ́ kwlɔ́ sɔ̏ mɛ pínɔ́lɛ ké gbɔ̀pɔ sɔkɔ. 3 Yámpú náhnáh sɔ̏ mɛ
sɛ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ kènkɑ̏l nɔ́pi sɔ̏. Yĩ́tũbi sɔ̏ mɛ, ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névyelɛ, à tahlɩ sèkukubi
tyí. [Pè sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ni dúkúrínmɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃. 4 Yé náh wɛ di, yĩ̏nyõ tɔ̏npɩ yɔ́
sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ nɛ n de n pɔ ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ kélɛ n dukuri n mɔ, tɛ́ yɔ́nwó nɛ̂ ǹgbò-à de ni
mɛ̀ sɔkɔ, ǹ yam-à sɔ̃ mɛ dùkù nɛ̂nɛ, à n dɛ.] 5 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, ɗ́ĩ yɔ́ lésõ mɛ sèkùkùlɛ
pópó ye yõgbãm pɔ́ kwărtɔ̃nɔ. 6 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, tɛ́ pĩ nɛ ǹ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́ di-á mo nɛ́npɔ́, à à
piki yah nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé dɛ nɩ? 7 Sèkùkù ɗ́ĩ mɛ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, ni-à tyah n dukuri
n mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, nɛy náh n wɛ à pélɛ n yohnɩ n mɔ pé n wɛ n de ké sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃-à

pópó nɛ pé wɛ n de, ǹnî pé dyàh tɛ̃ n de. 8 Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku ǹ
sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ. 9 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ́ núkú dɛ. À mɛ yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ à n
kɔ.
Tɛ́ lésõ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòhlɛ. 10 Képah sɔkɔ, dɩ́ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãm à syah nɛ ńkɛ̃, mɩ mɩ yòh-á kwɛynɛ. À náh yĩnɛ à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
11 Ǹtɛ dɩ́ mɛ pè syah nɛ, nɛ̂-á dɛ mɔ pélɛ, ǹmɔ-á yo pé tyí nɛ, pé pé sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ
nɛ n kɔ. 12 Pè mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ se yo ǹ tyí nɛ, à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ nɩ?
13 Légbɩ̃́nɛ, Yesu mó tɔ̃ sɔ̃̀ yal tɛ dɩ́ mè tnɔ̂, à de tɔ́wû sɔkɔ nɛ́npɔ́. Tɛ́ dɩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu
dɛ mɔ, kénɛ dɩ́ náh sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ. 14 Képah náh, Yesu pɔ à wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ
tɛ́ nɛ, à yah, wăh dɛ́nmɔnɔ wɛ yɔ̀, à káh tɔ̃ tyípêllɛ n pɩ, tir yɔ́ kɔ̃ kè pɔ à nɔ nɛ̂-á kal
ńyɔlɛ dɛ́! 15 Képah tɛ̃̀nɛ, dɩ́ kyɩ ké yah yo Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm syah nɛ, Yesu-á sɔ̃̀ dɛ mɔ
pélɛ. 16 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, wăh sɔ̃́npílɛ dɛ́nmɔnɔ
pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ.* 17 Yesu mɛ nɛ, péwɔ Sú Liyel-á mɛ tɔ̃̀ sɔkɔ kɯ̃́mm, péwɔ tɔ́-á mɛ
sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ. 18 Yesu-á képah yo sɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tɔ̃ lékàhlɛ ǹnɛ n gbah n kɔ̃, à ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ nɛ wăh mɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ. À wil képah sɔkɔ, wăh
tɔ̃ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, pé Sú tɔ́tɔ́-á Liyellɛ, à ǹ gblɔ̃̀ynɛ n pɩ núkúlɛ ǹnɛ.

Tyi nónó-á yo Liyel Píɗɩ́ tyí sɔkɔ

19 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
Píɗɩ́ náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ǹ yah yɩ̃́ɩ̃nɛ, nɛ́ à náh ké pínɔ́ wɛ yah Sú Liyel tyí. Sú
Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ, sɛ̃́nkɔ̃ ye Píɗɩ́ tɔ n nɛ n pɩ. 20 Píɗɩ́ tyí nɔ Sú Liyel tyí. Képah ye, wàh
tyi nónó póllɛ n pɩ, ǎ sé pínɔ́lɛ ǹnɛ n wɛ̃kɩ. Tɛ́ wăh tyi nónónɛ à wɛ̃kɩ, à kɩ tɔ̃ pɔ sé
lékan pínɔ́lɛ à wɛ̃kɩ n pi, nónó-á kɩ yé gbɛ̃̀n du. 21 Sɔ̃́-á Sú Liyel lékyîlɛ n yilki n mɔ, à
minnɛ pélɛ n kɔ̃, sɛ̃́ntɛ̃ ó ye névi nɛ̂-à Píɗɩ́ dyɔ, ǎ minnɛ tɛ̃ kɔ̃. 22-23 Sú Liyel mɛ ké tyí
nɛ, no pól gbílkínɔ́lɛ n sah Píɗɩ́ yõ, sɔ̃́-á pè kélɛ n sah ǹmɔ yõ. Képah ye, à náh ǹnî yɔ́
ńtɛ̃nɛ n tuke. À ye no pól tukey tyí dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. Tɛ́ névi nɛ̂-à gbílkínɔ́lɛ n sàh-ǹkɛ̃́nɛ
ǹmɔ yõ, ǹ tɛ́kínmɔ-ò Liyel ye tɛ̃ yahle gbílkínɔ́lɛ. 24 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé
tyí nɛ, névi nɛ̂-à ń wɛy noh, tɛ́ sɛ̃ ń tɛ́kínmɔ-ò yõ, tɛ̃-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. À náh n
tuke n pi. Wăh wil tɛ kɯ̃ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.† 25 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, gbĩ
yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye névye nónó-á mɛ kúnɔ́lɛ
Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ, pè kɩ ńmɔ yɩ̃́npɔ̃ noh, ńmɔ nɛ̂-á Liyel Píɗɩ́nɛ. Tɛ́ nónó-à kè noh, pè kɩ
min wɛ. 26 Sɔ̃́-á Sú Liyellɛ min nɛ́tɛ̃̀nɛ, sɛ̃ ye ńmɔ nɛ̂-á ǹ Píɗɩ́nɛ, à ńmɔ tɔ kɔ̃ mé pɩ
min nɛ́tɛ̃̀nɛ. 27 Tɛ́ máh pɩ Névi Píɗɩ́nɛ sɛ̃, à tukey tùkènɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ń kɔ̃. 28 Ǹtɛ yé
káh n yɛ tyi nɔ́pi yé gbɛ̃̀n du. Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, lékyî pól kɩ ń yɩ̃́npɔ̃ noh, 29 tɛ́ kɩ yuku.
Képah sɔkɔ, nónó-á tyípéplɔ pɩ, pépi kɩ yuku tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ yĩnnɛ. Tɛ́ nónó-á mó
tyípêl pɩ, pépi wɔ kɩ yuku fõh yĩnnɛ. 30 Ǹmɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ń yah yɩ̃́ɩ̃nɛ. Ǹ
Sú Liyel-à yo sɔ̃́ ń tyí, sɛ̃ ye mè n nɛ n kãm wɛynɛ tukey sɔkɔ. Mé náh mɛ ń gblɔ̃̀y
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tyi pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah
ye mè n nɛ n pɩ. Képah ye, ń wɛy kɛ̃̀mnɔ́ n pɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ.
31 Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ n yo ń gblɔ̃̀y tyílɛ, nɛ̂ kɩ sɛ̃ ń tyíyónɔ́ yõ? 32 Ǹtɛ nɛ́káhkí ye n yo
n wah ń tyílɛ, tɛ́ mé pĩ nɛ tyi nónó-á à n yo ńmɔ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ. 33 Yáh névye
nónó tɔ̃ Nsyɔ̃ tyí ńmɔ tyí sɔkɔ, tɛ́ à tyi nónó yo, gblɔ ye sélɛ. 34 Ǹtɛ mé se yɔ́ mɛ n yah

---

* 5:16 5.16 - Yáh wɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ. † 5:24 5.24 - Wɛy nɛ̂-á Yesu yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: «Wăh wil tɛ kɯ̃ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.» Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl-á yíkínɔ́ nɛ̂ pɩ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́, kɯ̃-á kélɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́lɛ, tyɛ́-ńkɛ̃ min tyàhnɔ́-á kélɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ.

n kɔ̃ nɛ, névi tɛ̃ wɔ ń dùkùlɛ n yo? Yé pwáhnmɔnɔ wɛ yĩn ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo yé
tyí. 35 Nsyɔ̃ lésõ pɩ kyòolɛ fɔ̀tnɔ̀ tũ̀nsàhnɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ kè yé dyɔ, yé nìvìnì pɩ ǹ kyòo
sɔkɔ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. 36 Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, Sú Liyel-á tɛ̃̀n nónó dahbɩ ń gbɔ̃̀ ń kɔ̃ mé
n pɩ, sépi ńtɛ̃ mɛ ń dùkùlɛ n wɛ̃kɩ n wah n kal Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo ń tyí sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃̀n nɔ́pi
pínɔ́ ye n wɛ̃kɩ nɛ, Sú Liyel-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. 37 Tɛ́ à wil képah tyí sɔkɔ, Sú Liyel nɛ̂-á
tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹ tɔ ń tyí yo wah. Ǹtɛ yé náh ǹ wɛlɔ noh yah póllɛ, yé náh se tɔ̃ à wɛ
yah yɩ̃́nɛ. 38 Ǹ wɛy náh mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Yé náh wɛ wǎh ńmɔ tɛkɩ mɔ, yé yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ ń yõ di? 39 Yè n nɛ mɛ n sõ nɛ, yáh kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y kàrnɔ́
sɔkɔ, ǹ tɛ́ kélɛ n kar firfir. Ǹtɛ képah ye mó tɔ̃ yo wah tótɔ́ ńmɔ tyílɛ. 40 Tɛ́ yé náh
mó tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, yé pɔ ńmɔ tyí, yé pɔ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
41 Mé náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n gbilki. 42 Mé yé dùkùlɛ n pnɛ. Liyel tyí
náh nɔ yé tyí. 43 Ń Sú Liyel yĩn yõ ye mé pɔ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃ plɛ. Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à núkú pɔ
ǹ yah yɩ̃̋nɛ yɔ̀, yé kɩ ǹmɔ tɛ̃ plɛ. 44 Yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ sɔ̃, yépi nónó-á mɛ ké tyí nɛ yé
wɛ̃́nɛ n gbilki, tɛ́ yahle gbílkínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ, nɛ̂-á n wɛ Liyel núkúní ó tyí? 45 Yé káh
nɛ mɛ n sõ nɛ, ńmɔ-á kɩ kyɩ yé kɔ̃ n pi lékàhlɛ Sú Liyel yah sɔkɔ dɛ́! Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á
mɛ Moyisi nɛ̂ yõ, ǹmɔ ye kɩ kyɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. 46 Ńmɔ tyí mɛ Moyisi wãrkɩ sah ǹ
sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ. Gbɩ-à yé sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ yõ, yé náhkɩ mɛ sɛ̃ ńmɔ tɔ yõ. 47 Ǹtɛ yé náh fyɔ̀
mɛ sɛ̃ ǹmɔ tyi wɑ̃̋rkínsàhnɔ́ yõ, sɔ̃ mɛ yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ńmɔ wɛlɔ yõ wɛ́?»

6

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu sɔkɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. Pè tɔ̃ sɔ̃̀ kélɛ n ye Tiberiyadɩ yɔ́-
ǹgbɛ̃nɛ. 2 Tɛ́ Yesu-á gbɩ̃̀l nónó pɩ sɔkɔ à yámpú nónó dɛ mɔ tɔ́wû wɛ, sépi yĩnnɛ, tɔ́wû
ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ dɔkɔ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
4 Légbɩ̃́nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ de n tɛ. 5 Tɛ́ Yesu-á ǹ yah yɔ̃ yah, à tɔ́wû
ǹgbɛ̃ wɛ pè mɛ n pi ǹ tnɔ̂. Képah tɛ̃nɛ, à Filipi piki yah nɛ, pé se kɩ wɛ ńyɑ̃h yõke dwe
dwe tɛ̃nɛ kɩ tɔ́wû mè kɔ̃ pè kɩ yõ nɩ? 6 Ǹtɛ fyɑ̃̀hnyahnɔ́ ye sɔ̃̀ Yesu n fyɑ̃h n yah Filipi
fɔkɔlɛ. Ńkɛ̃, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ pɩ n pi, à sɔ̃̀ kè pĩ tɛ. 7 Wǎh yo sɛ̃́, Filipi mɛ à syah nɛ, deniye
pɔ́ plɔ́* lègbɑ̃m (200) fyé búrn dwénɔ́lɛ, kàh sɔ̃ yĩki tyɩ̃́ɩ̃ tyɩ̃́ɩ̃, kè náh n yĩnɛ n pi pélɛ.
8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ̂-á Simo-Pyɛrɩ gbɛ̃ndɩ̃́ Andrelɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu
tyí nɛ, 9 búrn† plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́-á mɛ dɩ̃́npir yɔ́ tyí ásɔ̃̂. Ǹtɛ sépi se kɩ
tir nɛ̂ pɛkɩ nɛ́kwɩ̃́nkí nɔ́pi dùkù tyí nɩ? 10 Légbɩ̃́nɛ filkì sɔ̃̀ mɛ dò nɛ́npɔ́. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyí nɛ pè no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. Díbí nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m (5
000) kénkɔ̃ ye sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ nɛ́npɔ́. 11 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ búrn nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ
Liyel tyí, tɛ́ sè dibi névye tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Wǎh yɛ̃́nkyɔ tɔ tɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃ ó ye tɔ̃
à pɩ, tɛ́ sè dibi no kɔ̃, pé pól wɛ pǎh sɔ̃̀ mɛ ké tyí sɔ̃. 12 Pǎh yõ tɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ
yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè sé tɛ́lɔ́ tuke n mɔ, pè káh n yɛ kèyǎh ńtɛ̃ pɔ n yɩkɩ. 13 Búrn
plɔ́ kwlɔ́ táhnkwlɔnsàhnɔ́ nɛ̂ túkù-á sɔ̃̀ mɛ wũ tɛ̃, pè mɛ sè kwel mɔ, tɔkɔnɩ gbɔ̃ninɔ́
yɩ̃̋nɛ. 14 Névye-á Yesu gbɩ̃̀l pínɔ́ wɛ sɛ̃́, pè nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ
kèkõyɔ̃́, ǹmɔ ye dɩ̃́ mɛ̀nɛ tótɔ́.» 15 Képah sɔkɔ, Yesu pĩ nɛ pǎh kɩ pɔ nɛ, páh péwɔlɛ n
tɛ̃ n kɑ̃hlɩ n pɩ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à sɔkɔ yɔ̃lɩ yõ ǹ gblɔ̃̌y núkúnínɛ.

* **6:7** 6.7 - Deniyelɛ, pɔ́ yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ. Képah pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kì núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. † **6:9** 6.9 - Sèmukɔ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ dɛ́npɛ́fàhkìlɛ pè n ye wɔrsɩlɛ, képah mi ye sɔ̃̀ pè mɩ búrn mɛ̀nɛ.

Yesu kɔ́lɔ́lɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃̀tah

16 Tɛ́ ńvḭ̃́ lísyi-á pɔ nɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tiki yuku yɔ-ǹgbɛ̃ vyɑ̃h yah, 17 à kyɩ de krótókè
yɔ́ sɔkɔ, à tyah n yuku yɔ́nkahnɩnɛ, Kapɛrnayumi kwil tɩ̃̀nnɛ. Lékɑ̂̃h sɔ̃̀ mɛ mɔ tɛ,
tɛ́ Yesu náh tɔ̃́nì sɔ̃̀ mɛ pɔ pé tnɔ̂. 18 Ǹtɛ yɑ̃́hpékè yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ mɛ ninɛ n fũ n dɔkɔ.
19 Képah sɔkɔ, pǎh krótókè to kyɩ yĩni tɛ̃ kílónɔ́ kwlɔ́ kénkɔ̃ tyí, pè Yesu wɛ à mɛ n kɔ
n pi yɔ yɔ̃̀tah pé krótókè tɩ̃̀nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, tíkí pè tɛ̃. 20 Ǹtɛ Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ:
«Ńmɔ ye, yé káh tíkí pɩ.» 21 Képah sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à twah krótókè sɔkɔ,
tɛ́ kè núkú yĩni tɛ̃ yɔ́ngbalɩ tyí, ńyɑ̃h-á sɔ̃̀ pè n yuku.

Yesu ye yɔ̃kelɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

22 Képah sɔkɔ, ɗĩndallɛ tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ pé ńníní mɛ́-ńsah, pè kè kyɔmɩ wɛ nɛ
krótókè núkú ó-á ńnínínɛ mɛ. Ǹtɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ó-á sɔ̃̀ de ké sɔkɔ à sɔkɔ, Yesu tɔ
náh sɔkɔ pélɛ. 23 Tɛ́ krótónè yísyɔ́ mó mɛ wil Tiberiyadɩ kwil sɔkɔ, mɛ pɔ n de ńyɑ̃h
sɔkɔ-á sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ke tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ tɔ́wû mè kɔ̃ pè yɔ̃. 24 Ǹtɛ
tɔ́wû-á pɔ pĩ gbḭ̃́ nɛ̂nɛ nɛ Yesu náh mɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ náh mɛ nénpɔ́ sɔkɔ, pè núkú de
krótónè sɔkɔ, à sɔkɔ Yesu yáhnkɔ̃-ńsah Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ. 25 Képah sɔkɔ, pǎh
kyɩ à wɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, pè à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗḭ̃́, gbḭ̃́ nɛ̂ se à pɔ ásɔ̂̃ nɩ? 26 Ǹtɛ Yesu
mɛ pè syah nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yáh gbǐl tyi nónó wɛ, sépi-á
nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, képah yĩn náh yé n yah n kɔ̃ ńnɛ dɛ́! Yɔ̃ke nɛ̂-á yé wɛ yɔ̃ tɔ̃, képah yĩn
ye yé n yah n kɔ̃ ńmɔlɛ. 27 Yé káh tɔ̃̀lɛ n pɩ yɔ̃ke yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ n yɩkɩ n pi. Yé tɔ̃̀lɛ n
pɩ yɔ̃ke yĩnnɛ nɛ̂-á kɩ n tɛ̃ n pi kṹmm, tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ n kɔ̃. Névi Píɗḭ̃́ ye kɩ yé kɔ̃ n
pi kénɛ yɔ̃kelɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Sú Liyel kè wɛ̃kɩ nɛ páh pé tɔ̃́rílɛ à kɔ̃.» 28 Képah tɛ̃nɛ, pè à
piki yah nɛ, tyi nónó se pé yĩnɛ pé pɩ, pé mó Liyel tɔ̃̀ wɛ pɩ nɩ? 29 Yesu mɛ yo pé tyí
nɛ: «Liyel-á nɛ̂ tɛkɩ mɔ,‡ yáh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, képah ye Liyel tɔ̃̀lɛ.»
30 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbǐl tir nɛ̂ se ǹmɔ kɩ pɩ pé wɛ̃kɩ, pé kɔ̃ pé sɛ̃ ǹ yɔ̃ nɩ? Tir nɛ̂ se
à kɩ pɩ nɩ? 31 Pépi náh tɑ̃n-á yɔ̃ke yɔ̃ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye mânnɛ,§ à yĩnɛ sɔ̃́-á
kè wɑ̃rkɩ sah nɛ:

«À ye yɔ̃kelɛ pè kɔ̃ pè yɔ̃ nɛ̂-á wil yḭ̃̂nyɔ̃.»*

32 Ǹtɛ Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, Moyisi náh kɔ̃ yélɛ yɔ̃ke
mènɛ nɛ̂-á wil yḭ̃̂nyɔ̃ dɛ́, ń Sú Liyel ye n kɔ̃ yélɛ yɔ̃ke gbɩlɛ, nɛ̂-á n wil yḭ̃̂nyɔ̃. 33 Kénɛ
yɔ̃ke nɛ̂-á Liyel n kɔ̃ nɛ̂-á wil yḭ̃̂nyɔ̃ à tiki pɔ, képah ye minnɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névyelɛ n kɔ̃.»
34 Képah sɔkɔ, pè nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à yɔ̃ke† mènɛ pélɛ n kɔ̃ gbḭ̃́mɛgbḭ̃́ kè. 35 Képah tɛ̃nɛ,
Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye yɔ̃ke mènɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí
tɛ́ sɛ̃ ń yɔ̃, kwɛkɩ ànɛ̂ níkì náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi. 36 Tɛ́ mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ yáh
ń wɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sɛ̃ ń yɔ̃. 37-38 Ǹmɔ náh wil yḭ̃̂nyɔ̃ à tiki pɔ ń dyɔ yḭ̃́ tyi pɩ yĩnnɛ
dɛ́! Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pí-ńsah ye mé pɔ. Képah ye, Sú Liyel-à
nónó póllɛ ń kɔ̃, pè kɩ pɔ ń tyí. Tɛ́ nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, mé náh à milki n pi póllɛ. 39 Tɛ́
nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, páh nónónɛ ń kɔ̃ mé káh n
yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ. Ǹtɛ mé mó n pɔ pé lékyî yilki mɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kì tɛ́y sɔ̃lɛ.‡ 40 Tɛ́
yah, ńmɔ Sú-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ yah mɔ ńmɔ tɩ̃̀nnɛ, ńmɔ nɛ̂-á
Píɗḭ̃́nɛ, tɛ́ sɛ̃ ń yɔ̃, tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ, tɛ́ ńmɔ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kì tɛ́y sɔ̃lɛ.»

---

‡ **6:29** 6.29 - Yesu-á nɛ Liyel-á nɛ páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ, ǹ gblɔ̃̌y ye à n ye. § **6:31** 6.31 - Mânnɛ, yípɔ́rí pérpér yɔ́ ye kélɛ lésɔ̃ Liyel n tiki n mɔ Yisrayel tɑ̃nnɛ n kɔ̃ pè n pɩ yɔ̃kelɛ, gbḭ̃́ nɛ̂-á lésɔ̃ pè mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 16. * **6:31** 6.31 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.24. † **6:34** 6.34 - Yɔ̃ke nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, min yɔ̃ke ye. Tɛ́ nónó-á n piki n yah ǹnɛ, pépi sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ kèkùrkì yḭ̃́ yɔ̃ke tyí-á à n yo. ‡ **6:39** 6.39 - Gbɩ̃̀yɩ̃̀kì tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Liyel tukey tuke sɔ̃ tyí ye kè n yo.

41 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ tyah Yesu sèyòkèlɛ n yo wɛ̃ tyí, wǎh sɔ̃npílɛ sȍ yo nɛ péwɔ-
á yõkelɛ, nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ. 42 Pè sȍ mɛ yo tũ nɛ, Nsyosɛfu píɗɨ́ Yesu kó ǹnɛ nɪ?
Ǹmɔ nɛ̂-á pé ǹ sú ànɛ̂ yṹnɛ n pnɛ, à se pɪ sɔ̃ té pɔ n yo núkúnúkú nɛ, páh wil yȋnyõ
à tiki pɔ nɪ? 43 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé káh ń sèyòkèlɛ n yo yé wɛ̃ wrɔ́.
44 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, né Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ náh tɛ̃ yah
tɛ̃. Tɛ́ ńmɔ kɪ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ. 45 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntȍ
syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Liyel kɪ pé pól kwɔ.›§ Ǹtɛ névi nɛ̂-à Sú Liyel wɛy noh té
ǹ kwɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, tɛ̃ n pɔ ńmɔ tyí. 46 Ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɨ́ náh tɛ̃ yah Sú Liyel yõ, à wil ńmɔ
tyí sɔkɔ, ńmɔ nɛ̂-á wil ǹ tnɔ̂. Ǹmɔ ó wɛ ǹnɛ. 47 Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
névi nɛ̂-à sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 48 Ǹmɔ ye yõkelɛ nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. 49 Yé náh
tɑ̃n ye yõke yõ gbɛ̃nnɪ sɔkɔ, yõke nɛ̂-á pè n ye mânnɛ.* Ǹtɛ képah fyé yõ, pé pól náh
pɔ ku di? 50 Tɛ́ yõke nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á n wil yȋnyõ à tiki pɔ, névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ náh tɔ̃ ku
n yah n pi. 51 Ǹmɔ ye yõkelɛ, nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ, té minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à kénɛ
yõke yõ, tɛ̃ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Yõke nɛ̂-á mé kɪ n kɔ̃ n pi, ń wil gbɛ̃nsê ye. Mé ye kélɛ
n kɔ̃ nɛ, kèkõyő névye min wɛ.»
52 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yékɑ̂b ǹgbɛ̃ de Nsyifunɔ wrɔ́. Pè sȍ mɛ n yo nɛ, ɗɨ́ mɛ̀ se kɪ fɛ̃ ǹ
wil gbɛ̃nsêlɛ pépi kɔ̃ sɔ̃ yõkelɛ nɪ? 53 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ,
mé kélɛ n yo yé tyí, yáh kɪ Névi Píɗɨ́ wil gbɛ̃nsê pí-ńkɛ̃nɛ yé yõkelɛ, té ǹ tő pí-ńkɛ̃nɛ
yé wɔ wɔ kwâhlɛ, yé náh min wɛ n pi dɛ́!† 54-55 Yõke kègbɪ ye ńmɔ wil gbɛ̃nsêlɛ, wɔ
wɔ kwâh kègbɪ mɛ ń tőnɛ. Képah ye névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃nsê pɪ ǹ yõkelɛ, té ń tő
pɪ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ ye tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Tɛ́ ńmɔ kɪ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y
sõlɛ. 56 Névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃nsê pɪ ǹ yõkelɛ, té ń tő pɪ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ kɪ mɛ
ńmɔlɛ, té ńmɔ tɔ kɪ mɛ tɛ̃nɛ. 57 Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye min nétɛ̃nɛ. Ǹmɔ
mɛ min sɔkɔ ǹmɔ gbȍ yõ. Sɛ̃ ye névi nɛ̂-à ń wil gbɛ̃nsê pɪ ǹ yõkelɛ, tɛ̃ kɪ mɛ min sɔkɔ
ńmɔ gbȍ yõ. 58 Kénɛ yõke nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ yɔ̀, kè náh mɛ núkúlɛ ànɛ̂ yé náh
tɑ̃n-á nɛ̂ yõ gbɛ̃nnɪ sɔkɔ, pépi nónó-á ku sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ.» 59 Yesu kénɛ tyi yo gbɨ̃́ nɛ̂-á lésõ à mɛ névyelɛ n kwɔ Kapɛrnayumi kwil,
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
60 Tɛ́ Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃, ǹ tȍ sɑ̃́hpú náhnáh tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃, ǹ tyi yɔ́nɔ́
nɔ́pi-á mɛ tah dɛ́! Nɛ̂ se kɪ fɛ̃ sè fɛ̃ syi nɪ? 61 Ǹtɛ Yesu-á pĩ nɛ pé tȍ sɑ̃́hpú-á mɛ pé
sèyòkèlɛ n yo wɛy mɛ̀ tyí sɔkɔ, à pè syah nɛ: «Kè se kǎn pɪ yépi tɔlɛ? 62 Tɛ́ yâh pyě pɔ
Névi Píɗɨ́ wɛ à yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ wǎh wil ńyɑ̃h sɔkɔ wɛ́? 63 Liyel Mirki ye min nétɛ̃nɛ,
nòtɛ tir nɛ̂ mɛ névi kɪ fɛ̃ pɛkɪ ǹ gblɔ̃y? Ǹmɔ-á wɛlɔ nónó yo yé tyí, sè n wil Liyel
Mirki tyí, té minnɛ n kɔ̃. 64 Ǹtɛ túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh mɛ sɛ̃ ń yõ.» Tɛ́ yah, à tɔkɔ
ké tyah gbɨ̃́ dùkù tyí, Yesu sȍ ǹ yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n pnɛ, à tahlɪ nɛ̂ tɔ-á nɛ pɔ à dahbɪ n
pi gbȍ sɔkɔ. 65 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Képah ye ń kɔ̃ mé kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, né Sú Liyel náh ké wɛ̃kìlɛ à kɔ̃.»
66 À tɔkɔ légbɨ̃́ tyí, ǹ sȍ tɛ̃pú náhnáh núkú pé syɪ ǹ náh, pè náh tɔ̃ mɛ ǹ sȍlɛ n tɛ̃.
67 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tȍ sɑ̃́hpú népȋ gbɔ̃nimî‡ tyí nɛ ńkɛ̃, té pépi-á dò, pé tɔ kó
pé syɪ n pi nɪ? 68 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɪ mɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛlɔ nétɛ̃ ye áwɔlɛ, nɛ̂ tyí
mɛ ápi kɪ tɔ̃ yuku wɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? 69 Ápi tɛ̃ wɔ sɛ̃nɔ́ mɛ á yõ, ànɛ̂ á pĩ nɛ áwɔ-á Liyel
wilki sah ǹ tyí yõ.» 70 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, péwɔ kó yah wilki pélɛ népȋ

§ **6:45** 6.45 - Yah n tɛ Yesayi 54.13. * **6:49** 6.49 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 6.31. † **6:53** 6.53 - Névi Píɗɨ́ wil gbɛ̃nsê ànɛ̂ ǹ tő nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀ nɛ sǎh kɪ pɪ yõke ànɛ̂ wɔ wɔ kwâhlɛ, sèmȉrkȉ ye Yesu mɪ pé tyí kélɛ, nɛ̂-á n wɛ̃kɪ nɛ ǹmɔ-á sárká képɔ́píkȉlɛ. ‡ **6:67** 6.67 - Yah n tɛ Likyi 6.13-16.

gbɔ̃nimíːnɛ nɩ? N̄tɛ sétɔ̃-á pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́lɛ. 71 Tɛ́ Nsyudasɩ ye sɔ̏ Yesu n ye, ǹmɔ
nɛ̂-á Simo Yisikariyɔtɩ píɗ́ínɛ. Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pȉ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ
ye kɩ sɔ̏ pɔ Yesu dahbɩ n pi gbɔ̏ sɔkɔ.

7

Yesu yɯ̃́npyé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃

1 Képah náh, Yesu sɔ̏ mɛ yɔ̃ sɔkɔ n kɔ n kɔ̃ Kalile gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm-
á sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ sɛ̃́, képah ye à náh tɔ̃ sɔ̏
mɛ ké tyí nɛ, pé kɔ kɔ̃ nɛ́npɔ́. 2 Tɛ́ Nsyifunɔ kènkȁl sɔ̏ syáh* sɔ̏ mɛ de n tɛ. 3 Yesu
yɯ̃́npyé† mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à yal ásɔ̂, à mó yuku Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú tɔ
kɔ̃ pè ǹ tyípínɔ́ wɛ. 4 N̄kɛ̃́ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ no pé dùkù pĩ, tɛ̃ náh ǹ tyilɛ n pɩ
sèɪ̏n sɔ̏ sɔkɔ. Tɛ́ ǹmɔ-á tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, wăh yĩnɛ à sélɛ n pɩ n wilki n mɔ, no kɔ̃
pè à wɛ. 5 N̄tɛ Yesu yɯ̃́npyé ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃. 6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ ké gbĩ
náh tɔ̃̏nì sɛ péwɔ tyí. Gbĩ́mɛgbĩ́-á se mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ pépi tyí té. 7 Kèkõyɔ̋ névye náh fɛ̃
pépi dyɔ yɔ n pi. N̄tɛ păh mɛ péwɔ wɔ dyɔlɛ n yɔ, páh sɔ̃́npílɛ kélɛ n yo n wah nɛ pé
tyípínì náh mɛ plɛ. 8 Pépi dɔkɔ n yuku kénɛ syáh sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃ wɔ tyí, ké gbĩ náh
tɔ̃̏nì sɛ. Képah-á, pé náh n kyɩ n pi. 9 Wăh képah yo tɛ, à wũ Kalile sɔkɔ.

Yesu mɛ́nɔ́lɛ Nsyifunɔ kènkȁl sɔ̏ syáh sɔkɔ, Yerusalɛmɩ kwil

10 Tɛ́ ǹ yɯ̃́npyé-á sɔkɔ tɛ syáh mɛ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tɔ yuku nɛ́npɔ́ nyáh sɔ̃. Tɛ́ à náh sɔ̏ ye
névye kɔ̃ pè à wɛ. Ȁ kè pɩ wɔ̃bìnsɔkɔnɔlɛ kannɛ. 11 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm mó mɛ ǹnɛ n
yah n kɔ̃ syáh mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, ńyãh se ǹnɛ nɩ? 12 Képah sɔkɔ, tɔ́wû
mɛ̀ névye tyah Yesu tyílɛ n yãh tɔ̏tɔ̏. Pé túkù sɔ̏ mɛ n yo nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ, túkù mó mɛ
n yo nɛ sɛ̃́ náh, ǹmɔ-á pyě n pilki névyelɛ ńkɛ̃́. 13 N̄tɛ Nsyifunɔ yɔ̏tãm tíkí sɔ̏ mɛ pè
tɛ̃. Kăh pɩ sɛ̃́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ yɔ̃ wilki mɔ à yo Yesu tyí sɔkɔ.

14 Syáh mɛ̀ sɔ̏ mɛ ké nɩyɔ̋ sɔkɔ,‡ tɛ́ Yesu dɔkɔ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à pɔ kwɔ́nɔ́lɛ
n pɩ. 15 Tɛ́ wăh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ, kè Nsyifunɔ yɔ̏tãm gbȁn du. Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí
nɛ, ɗ́í mɛ̀ se wɛ ńyãh pnɛ̀nɔ́ mɛ̀ dùkùlɛ nɩ? Tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kărn ǹgbɛ̃ pɩ. 16 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Máh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yɔ̃ yɔ̀, ńmɔ náh sɔ̃ tɛ̃
sélɛ dɛ́, Liyel nɛ̂-à tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye n wɛ̃kɩ sélɛ. 17 Névi nɛ̂-à kè yah tɔkɔ nɛ pé
Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ ké gbɩ pĩ, Liyel-à kɩ nɛ̂ wɛ̃kɩ ńnɛ sélɛ, képah
náh pɩ, ń yah yĩ́ kwɔ́nɔ́-à kɩ nɛ mé n pɩ. 18 Névi nɛ̂-à ǹ yah yĩ́ tyilɛ n yo, ǹ gblɔ̆y
yĩn gbílkí-ńsah ye à n yah n kɔ̃. N̄tɛ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé tyi pól pɩ, pé tɔ̋-ò
yĩn mó gbilki, nɛ́gbí ye tɛ̃nɛ. Pílkí-ńsah náh mɛ tɛ̃ tyí póllɛ. 19 Moyisi náh Liyel tyi
kɔ̏nsàhnɔ́lɛ yé kɔ̃ di? N̄tɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ n kɔ ké wɛ̃kì yɔ̃ nɩ? Sɔ̃̋ pɩ té yé n
yah n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ wɛ́?»§ 20 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû à syah nɛ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ,
à kɔ̃ à képahlɛ n yo, nòtɛ nɛ̂ se nɛ páh ǹnɛ n ko n mɔ nɩ? 21 Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ:
«Tyi núkú yɔ́ ó* náh mé pɩ, tɛ́ yé pól gbȁn du yɔ̀ di? 22 Moyisi náh mɔ yélɛ kɔ̏kè kɔ̏nɔ́
sɔkɔ di? N̄tɛ ǹmɔ ńtɛ̃ náh tyah ké gbennɛ dò, ǹ náh tãn ye tyah kélɛ. Tɛ́ yé náh mɛ

* **7:2** 7.2 - Nsyifunɔ kènkȁl sɔ̏ syáh mɛ̀nɛ, pè sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ kè syah sèpȉn kwărtɔ̃nɔ, ǹ tɛ́ nɛ n sɛ̃ kènkȁl sɔ̏. Képah sɔ̏ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ pé yèvyãhrɩ pínɔ́lɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel-á pè yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Levitiki 23.34.
† **7:3** 7.3 - Yesu yɯ̃́npyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkȉ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkȉ núkú gbãm náh à n ye. ‡ **7:14** 7.14 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, sèpȉn kwărtɔ̃nɔ ye sɔ̏ kè n syah. § **7:19** 7.19 - Yáh wɛ Yesu képahlɛ n yo, kè mɛ yónɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Káh nɛ́kókè mɔ.» Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20.13, ànɛ̂ Nsyɔ̃ 5.18. * **7:21** 7.21 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 5.1-16.

píyḯlɛ n kõ mɩ mɩ yòh sõlɛ di?† 23 Ǹtɛ yépi-à kȍkèlɛ n kõ mɩ mɩ yòh sõlɛ, nɛ yé káh pɔ
Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ dêl pɩ, sɔ̃ pɩ tɛ́ ńmɔ-á névi yȍtàhsyi pól dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, yé
ń dyɔlɛ n yɔ wɛ́? 24 Yé káh tyilɛ n wah à yĩnɛ yḯ yáhnɔ́lɛ. Yé sélɛ n wah gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ.»

Yesu se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ?

25 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn túkù sȍ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, dḯ nɛ̂-á sȍ pè n yah n kõ nɛ
pé ko mɔ, ǹmɔ kó yɔ̀ nɩ? 26 Ǹtɛ pè yah à n wɛkɩ tɔ́wû nɩyɔ̋, tɛ́ pè náh mɛ n vi n mɔ ǹ
tyí lɛ́! Yȍtãm se kɩ pyě mɛ kè fɛ̃ syi nɛ, ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɩ? 27 Tɛ́ Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, névi náh ǹ wȉl-ǹsah pĩ n pi, ǹtɛ pépi-á dḯ mè wȉl-ǹsah
pĩ dò.

28 Képah ye, Yesu-á mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yo pé tyí yḯnpɔ̃
ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yé ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń wȉl-ǹsah pĩ yé yo kè? Ǹtɛ ńmɔ náh pɔ ń gblɔ̌y yõ sɛ̃
dɛ́! Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ. 29 Ǹtɛ
ńmɔ wɔ wil ǹ tnɔ̂. Mé ǹnɛ n pnɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ.» 30 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah
Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kõ. Tɛ́ kǎh pɩ ǹ gbĩ náh tɔ̃̀nɩ̀ sȍ mɛ sɛ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ
gbȍ tũ ǹ tyí. 31 Ǹtɛ tɔ́wû mè sɔkɔ névye náhnáh sȍ mɛ sɛ̃ ǹ yõ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, tɛ́ Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, à se kɩ pɔ gbȉl tyi pɩ kɩ kal dḯ mè tyílɛ yɔ̀ nɩ?

Liyel nî-ńsah gbô syíkípú tɛ́kínmɔnɔlɛ nɛ pè kyɩ Yesu tɛ̃

32 Tɛ́ tɔ́wû-á sȍ mɛ tyi nónónɛ n yãh tȍtȍ Yesu tyí sɔkɔ, sè pɔ wɛ de Farisi wɛ̃̀kɩ̀
kɔ́pú níkí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pépi ànɛ̂ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm mɛ Liyel ní-ńsah gbô
syíkípú tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃. 33 Pǎh pɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ kɩ mɛ yélɛ kɩ wrɔ́
kwéy ó pɩ ńtɔ̃,‡ tɛ́ kɩ sɔkɔ ń tɛ́kínmɔ-ò tnɔ̂. 34 Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh
fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́. Képah ye, yé kɩ ń yah kõ tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» 35 Wǎh yo sɛ̃, Nsyifunɔ
núkú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se ǹmɔ kɩ n yuku n pi, tɛ́ pépi kɩ à yah kwlɔ nɩ? Ǹkɛ̃
pé no Nsyifunɔ nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kõ nɛ́káhbí wrɔ́, pépi tyí se pyě à kɩ yuku, kɩ
kyɩ nɛ́káhbílɛ n kwɔ nɩ? 36 Ǹkɛ̃ wɛlɔ nónó-á à yo yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi
ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́, képah ye, yé kɩ ń yah kõ, tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.»
Sépi kɔ́r se nɛ̂nɛ nɩ?

Ni nɛ̂-á minnɛ n kõ

37 Syáh gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ, nɛ̂-á pɩ ké gbȉyȉkȉ ǹgbɛ̃nɛ, Yesu yuku yĩn tɔ́wû sɔkɔ, tɛ́ yo
yḯnpɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Níkȉ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ ńmɔ tyí, à pɔ wɔ.§ 38 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ,
min yrɛy kɩ n fwo n wil tɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo kélɛ.» 39 Liyel Mirki nɛ̂-á sȍ
Yesu yõ sɛ̃pú kɩ pɔ n wɛ n pi, képah tyí ye sȍ Yesu n yo. Tɛ́ légbḯnɛ, Yesu náh tɔ̃̀nɩ̀ sȍ
mɛ dɔkɔ ǹ tɔ̃rí yõ, képah ye Liyel náh tɔ̃̀nɩ̀ sȍ mɛ ǹ Mirkilɛ pè kõ.

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ tɔ́wû wrɔ́

40 Tɔ́wû-á Yesu wɛy mè noh tɛ, túkù tyah n yo nɛ ńkɛ̃, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò* nɛ̂-á
pé syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á dḯ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́. 41 Túkù mɔ́ nɛ, Liyel-á nɛ̂ yah tɔkɔ, ǹmɔ-á. Tɛ́ túkù
tɛ̃ wɔ mɔ́ nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ† se kɩ fɛ̃ wil Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ nɩ? 42 Kè kó mɛ
yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, wǎh kɩ pɩ yȍtɛ̃ dḯ Davidi pétóbé sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ

† **7:22** 7.22 - Liyel lésõ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pè dḯnpȉ póllɛ n kõ pé dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sõnɔ́lɛ. Képah-á kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ mè pɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ. Képah ye, lésõ-à sɔ̃ pɔ yĩnɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, Nsyifunɔ kélɛ n pɩ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.10-12. ‡ **7:33** 7.33 - Wɛy mè yóntɛnɔ náh, Yesu ńwɔ̃lɔ́ kénúkò kénkõ pɩ, tɛ́ pè à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ. § **7:37** 7.37 - Syáh mè sɔkɔ, pè sȍ ńkɛ̃nɛ pé dyɔlɛ n to n kõ ni tyílɛ, Liyel-á lésõ nɛ̂nɛ pélɛ n kõ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ. Képah ye Yesu kõ à nɛ níkȉ-à nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ wɔ péwɔ tyí. * **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.21 ; 6.14. † **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Krista tyí yah yónɔ́ sɔkɔ. Kè kɩ wɛ wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ.

n dubi n pi Betlɛmɩ kwil,‡ képah nɛ̂ sɔkɔ-á Davidi dubi di? 43 Képah sɔkɔ, névye sɔ̃nɔ
pɩ sé tyí tyílɛ Yesu tyí sɔkɔ. 44 Túkù sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ tɛ̃́-ńsahlɛ, ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
tɛ̃ wɛ gbɔ̏ tũ ǹ tyí.

45 Képah sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú pé syɩ sɔkɔ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂
Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tnɔ̂. Pèpi mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ té pè náh Yesu tɛ̃ pɔ nɩ? 46 Pè
mɛ pè syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ wɛy kénkɔ̃ náh mɛ póllɛ. 47 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú nɛ, è,
pè se pyě yɛ à kɔ̃ à pé tɔ yɔ̃ yɩkɩ nɩ? 48 Pè se yɔ̏tɛ̃ yɔ́, képah náh pɩ, Farisi wɛ̃kì kɔ́-ò
yɔ́ wɛ yah à sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɩ? 49 Tɛ́ kàh tɔ́wû mɛ̀ névye tɛ̃ wɔ lésyi, pè náh Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ dò. Pé pól tyí-á yɩkɩ.

50 Tɛ́ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ sɔ̏ mɛ pè n ye Nikodɛmɩnɛ, nɛ̂-á kyɩ wil yah
Yesu tyí sɔ̃ yɔ́lɛ.§ Ǹmɔ mɛ yo pé no tyí nɛ: 51 «À yĩnɛ ápi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ, á se yĩnɛ
à lékàhlɛ névi kɔ̃, nɛ́ á náh ǹ vyãh wɛy noh, tɛ́ pĩ tyi nónó-á à pɩ?» 52 Képah sɔkɔ,
pé no à syah nɛ, è, Kalile gbɛ̃nyah nɛy se ǹ tɔlɛ tɛ́ à n wɛkɩ sɛ̃ nɩ? Ǹkɛ̃, à Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y tɔkɔ n sohlɩ n yah, wǎh kɩ kè wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Kalile
gbɛ̃nyah sɔkɔ.

53 [Képah náh, pé pól karkɩ sɔkɔ pé fnɛ́ sɔkɔ.

8

1 Ǹtɛ, Yesu wɔ mó sɔkɔ Wolivi yèh yɔ̃lɩ yɔ̃.

Fɔ̀fínpɩ pi yɔ́ tɛ̃́npɔnɔlɛ Yesu tyí

2 Tɛ́ dɩ̃ndal séngbɔ̃ púpúlɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ pɔ
ǹ tnɔ̂. Ȁ mɛ kɔ̃ tɛ̃ à tyah pélɛ n kwɔ. 3 Wǎh mɛ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú
ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú mɛ pɔ sê fɔ̀fínpɩ yɔ́lɛ ǹ tyí. Pè pɔ pi mɛ̀ sah tɔ́wû nɩyɔ̋ Yesu yah,
4 tɛ́ Yesu syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh pi mɛ̀ wɛ tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́ sɔkɔ tɔ́tɔ́. 5 Tɛ́ Moyisi-á kè yo
sah ǹ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, sɛ̃́nkɔ̃ sê-á yĩnɛ mínkònɔ́lɛ dyêhlɛ.* Tɛ́ ǹmɔ-á dò, ǹmɔ se
nɛ sɔ̃-á nɩ? 6 Pè sɔ̏ mɛ képah tɛ̃nɛ n yo sɛ̃, nɛ wàh kɩ pilki pé lékàh wɛ à kɔ̃.† Ǹtɛ Yesu
mɛ ǹ yɔ̃ sĩnki, tɛ́ tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ ǹ kèngbɔlɛ. 7 Kǎh pɩ sɛ̃, pè tɔ̃ mɛ yɔ̃ sɔkɔ
ǹnɛ n gbah n piki n yah. Képah tɛ̃nɛ, à mɛ ǹ yɔ̃ yɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à
kɩ mɛ à náh tyípékè pɩ yah póllɛ, tɛ̃ wɔ dáhkìlɛ pi mɛ̀ min gbennɛ.» 8 Képah yɔ́ntɛnɔ
náh, à tɔ̃ ǹ yɔ̃ sĩnki à tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ. 9 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, pè tyah n sɔkɔ
núkú núkúlɛ, à tɔkɔ lékɔ̃ló ǹgbò tyí, pópó à pɔ gbàh sah Yesu ànɛ̂ pi mɛ̀ ó tyí nɛ́npɔ́.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yɔ̃ yɔ̃ tɛ́ yo pi tyí nɛ, nónó-á pɔ tɔkɔ à kɔ̃, ńyãh se pélɛ nɩ?
Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kó à mɔ kũ kɔ̃ nɩ? 11 Pi mɛ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, nɛy náh pé mɔ kũ kɔ̃. Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ tɔ náh ǹ mɔ kũ kɔ̃ n pi. Nɛ n yuku; tɛ́ à tɔkɔ núkúnúkú tyí,
káh n tɔ̃ tyípékè pɩ n yah.»]

Yesu ye kèkɔ̃yɔ̋ kyòolɛ

12 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo névye tyí nɛ: «Ńmɔ ye kèkɔ̃yɔ̋ kyòolɛ. Névi nɛ̂-à ńmɔ sɔ̏
tɛ̃, tɛ̃ náh tɔ̃ n kɔ n pi fɛ̃ntũ̏ sɔkɔ. Ȁ kɩ kyòo wɛ, nɛ̂-á kɩ minnɛ à kɔ̃.

13 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú à syah nɛ, nɛ̂ se kɩ sɛ̃ ǹ tyíyónɔ́ yɔ̃ nɩ? Ǹmɔ ó kó
ǹ gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ yɔ̀ nɩ?‡ 14 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Gbɩ tɛ̃ wɔ ye ńmɔ ye ń gblɔ̌y
tàrfyɔ̀lɛ ó, ǹtɛ ńmɔ ń wȉl-ǹsahlɛ n pnɛ, tɛ́ ń yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, máh tyi

‡ **7:42** 7.42 - Yah n tɛ Mise 5.1. § **7:50** 7.50 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.1-21. * **8:5** 8.5 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 22.22. † **8:6** 8.6 - Pílkíntɛ̃-ńsah ye sɔ̏ pè n yah n kɔ̃ Yesulɛ. Wàh kɩ nɛ pè à min ko dyêhlɛ, Wrome tãn dêl ye à pɩ. Wàh kɩ mó tɔ̃ yo nɛ pè à fin mɔ, à Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ dêl pɩ. ‡ **8:13** 8.13 - Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, nɛ́ tàrfyɔ̀ névye náh nɔ nímínɛ tir nɛ̂ tyí, kénɛ tir náh n mɔ n kɔ̃. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.6; Matye 18.16.

nónó yo ń gblɔ̌y dùkù tyí sɔkɔ, gblɔ ye sélɛ. Tɛ́ yépi náh ń wı̀l-ǹsah pı̃, yé náh se mó
tɔ̃ ń yúkú-ńsah pı̃. 15 Yépi tɛ̃ wɔ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ à yı̃nɛ névi yɔ̀tàhsyi sɔ̃nɔlɛ. Ǹtɛ
ńmɔ wɔ náh lékàhlɛ ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n kɔ̃. 16 Tɛ́ kàh se pɔ pı mé yı̃nɛ mè lékàhlɛ ǹnı̂
kɔ̃, mé náh kélɛ à kɔ̃ n pi ń gblɔ̌y. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ, á kı kélɛ à kɔ̃ wɛ̃ tyí
ǹmɔlɛ. Képah ye, ń lékàh kɔ̃nó kı pı gbı wɛ̃kı̀ yõ. 17 Kè náh mɛ wɑ̃rkínsàhnɔ́lɛ yé
tyi kɔ̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, népı̂ nímí-à pı tàrfyɔ̀lɛ tir nɛ̂ sɔkɔ, gbı-á kélɛ di?§ 18 Ǹmɔ mɛ ń
gblɔ̌y tyílɛ n yo, tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ń tyílɛ n yo.» 19 Képah sɔkɔ,
pè Yesu syah nɛ, ńyãh se ǹ súlɛ nı? Yesu mɛ nɛ: «Yé náh ńmɔlɛ n pnɛ, yé náh ń Sú
tɔlɛ n pnɛ. Yâh sɔ̀ mɛ ńnɛ pnɛ, yé náhkı ń Sú tɔ pı̃.» 20 Yesu sɔ̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pı Liyel
ní-ńsah gbô fı̃ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á ké pɔ́ kyɛ́súkùlɛ, tɛ́ tyi nɔ́pi yo. Ǹtɛ ǹ gbı̃ náh tɔ̃nı̀ sɔ̀
mɛ sɛ, képah ye ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ à tɛ̃.

Gbáhdyâh dı̂nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí

21 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo tɔ́wû tyí nɛ: «Ńmɔ ye n sɔkɔ yɔ̀. Yé kı ń yah n kɔ̃ n pi, ǹtɛ
yé kı ku yé tyípékè sɔkɔ. Ǹmɔ-á n yuku ńyãh, yépi náh fɛ̃ n kyı n pi nénpɔ́.» 22 Képah
sɔkɔ, Nsyifunɔ nɛ, ǹtɛ ǹ gblɔ̌y ko mɔ dékè se kı pyě mɛ à tɛ̃ nı? Á kɔ̃ à n yo nɛ, pépi
náh fɛ̃ n kyı n pi péwɔ yúkú-ńsah sɔkɔ. 23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépilɛ, sétáh yõ
névye ye yélɛ, tɛ́ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ wil yı̂nyõ. Kèkõyɔ̃́ mè névye ye yépilɛ, ǹtɛ ké névi
náh ńmɔ wɔlɛ. 24 Yáh wɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ yáh kı ku yé tyípêl sɔkɔ, yé náh mɛ
sɛ̃ ké yõ nɛ, Ǹmɔ-á,* képah ye ń kɔ̃ mé nɛ yáh kı ku yé tyípêl sɔkɔ.»† 25 Képah sɔkɔ,
pè à piki yah nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se ǹmɔlɛ nı? Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé sɔ̀ kè yo tɛ yé tyí
ké tyah gbı̃́ dùkùlɛ. 26 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí sɔkɔ ànɛ̂ kı lékàhlɛ yé
kɔ̃. Ǹtɛ máh nɛ̂ noh ń tɛ́kínmɔ-ò tyí, képah ó ye mé n yo yé tyí. Ǹmɔ ye gbı nétɛ̃nɛ.»
27 Ǹtɛ pépi náh sɔ̀ mɛ pı̃ nɛ, Sú Liyel tyí-á Yesu n yo pé tyí. 28 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé
tyí nɛ: «Yâh pɔ Névi Pidı̃́ yɔ̃ dɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yé kı pı̃ nɛ Ǹmɔ-á. Tɛ́ kı tɔ̃ pı̃ nɛ mé náh
tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pı ń yah yı̃́nɛ. Sú Liyel-á tyi nónónɛ ń kwɔ, sépi ó ye mè n nɛ n yo.
29 Nɛ̂-á tɛkı mɔ ńmɔlɛ, mé mɛ ǹ dyɔ yı̃́ tyilɛ n pı gbı̃́mɛgbı̃́, képah ye à mɛ ńnɛ, à náh
ń sah n pi ń gblɔ̌y.» 30 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ.

Nónó mɛ Abrahmı pétóbélɛ tɔ́tɔ́?

31 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̀ sɛ̃ Yesu yõ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yáh kı mɛ ńmɔ
tyíyónɔ́ wɛ̃kı̀lɛ n kɔ, ń tɔ̀ sɑ̃́hpú kègblɔ ye yélɛ. 32 Yé kı gbılɛ n pnɛ, tɛ́ kénɛ gbı kı yé
wilki yɔ̃rı sɔkɔ.» 33 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu syah nɛ, Abrahmı pétóbé-á pépilɛ. Pépi
náh pı yah ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃bılɛ póllɛ. Ǹtɛ à se sɔ̃npílɛ n yo nɛ, pépi-á kı wil yɔ̃rı sɔkɔ
nı? 34 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à tyípékèlɛ
n pı, tyípékè yɔ̃ ye tɛ̃nɛ. 35 Yɔ̃lɛ, ǹ yɔ̀tɛ̃ dı̃́ gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm náh ǹnɛ. Ǹtɛ yɔ̀tɛ̃ dı̃́
pidı̃́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ sú gbô sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm ye ǹmɔlɛ. 36 Képah ye, Liyel Pidı̃́-à yé wilki
yɔ̃rı sɔkɔ, yé kı mɛ yé gblɔ̌y yõ kègbı tɛ̃ yõ.
37 Mé pı̃ nɛ Abrahmı pétóbé-á yélɛ. Ǹtɛ yáh ńmɔ wɛlɔ yahle, képah ye yé kɔ̃ yé n
yah n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ. 38 Ǹmɔ-á nɛ̂ wɛ ń Sú Liyel tyí, képah ye mé n yo. Yépi tɔ-á
mó tyi nónó noh yé sú tyí, sépi ye yé n pı.» 39 Pǎh Yesu wɛy noh sɛ̃, pè à syah nɛ,
Abrahmı-á pépi súlɛ. Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yâh sɔ̀ mɛ Abrahmı pétóbélɛ, yé náhkı
mɛ Abrahmı tyípínı̀nɛ n pı. 40 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ nɛ̂-á gbı noh ń Sú Liyel tyí à yo

§ **8:17** 8.17 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.6. * **8:24** 8.24 - Ǹmɔ-á nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ǹgbò ye lésɔ̃ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ ye Ǹmɔlɛ. Tɛ́ Yesu tɔ-á pɔ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ yelɛ, képah kélɛ n wɛ̃kı nɛ Liyel-á ǹnɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.14.
† **8:24** 8.24 - Kũ nɛ̂ tyí-á Yesu yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kũ gbɔy tyí náh à n yo, Liyel tyí tı̃n kũ tyí ye à n yo.

yé tyí, yé n yah n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ. Abrahmɩ náh sɛ̃́nkɔ̃ pɩ dò. 41 Yépilɛ, yé sú
tyípínɔ́ ye yé n pɩ.» Képah tɛ̃́nɛ, pè à syah nɛ, fɔ̀fíkì‡ pínɔ́ sɔkɔ náh pépi dubi dɛ́!
Ǹkɛ̃́ Sú núkú ó-á pépi tyí, nɛ̂-á Liyellɛ. 42 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyí ye ńmɔ wil
à pɔ. Ǹmɔ náh pɔ ń gblɔ̌y yĩn yɔ̃ dɛ́! Ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ. Ǹtɛ Liyel-à sɔ̃̀ mɛ pɩ yé
Súlɛ kègbɩ yɔ̃ sɔkɔ, ńmɔ tyí náhkɩ mɛ nɔ yé tyí. 43 Yé yahle ń wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, képah ye
yé náh ń wɛlɔ syíkí-ńtɛ̂̃n pĩ. 44 Yépi súlɛ, sétɛ̂̃n yɔ̃̀tɛ̃́ ye ǹnɛ. Ǹmɔ dyɔ yĩ̋ tyi ye yé mɛ
ké tyí nɛ yé nɛ n pɩ. Nɛ́kókè mɔ́-ò ye ǹnɛ ǹgbò dùkùlɛ. Wǎh pɩ gbɩ náh mɛ ǹ sɔkɔ,
à náh mó gbɩ wɛ̃̀kìlɛ n kɔ póllɛ. Wǎh pɩ mìnì yó-òlɛ, wàh mìnìnɛ n yo, ǎ kélɛ n yo à
yĩnɛ ǹ gblɔ̌y kèdùkùlɛ. Mìnì yónɔ́ yɔ̃ wil ǹmɔ tyí. 45 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃́ wɔlɛ, ńmɔ gbɩlɛ n
yo, képah ye yé náh mɛ sɛ̃́ ń yɔ̃. 46 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃́ kɩ fɛ̃́ kè wɛ̃̀kɩ nɛ máh tyípékè pɩ?
Ǹtɛ máh gbɩlɛ n yo, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé náh sɛ̃́ ń yɔ̃? 47 Liyel tyí névi-à névi nɛ̂nɛ, ǹmɔ
Liyel wɛynɛ n noh n tɛ̃́ n yĩn. Ǹtɛ Liyel tyí névye náh yépilɛ, képah ye yé kɔ̃ yé yahle
sé nóhnɔ́lɛ.»

Yesu mɛ Abrahmɩ yah

48 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ Yesu syah nɛ, gbɩ kó mɛ pé tyí pé yo nɛ, Samari nɛy-á ǹnɛ,
ànɛ̂ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ nɩ? 49 Ǎ mɛ yo pé tyí nɛ: «Sétɔ̃ náh mɛ ńmɔ sɔkɔ. Ǹ Sú Liyel ye
mé n gbilki, tɛ́ yépi mɛ ńmɔlɛ n yilɔ. 50 Ǹmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ ń gblɔ̌y gbílkí-ńsahlɛ
dɛ́. Ǹ gbílkí-ò ǹ gblɔ̌y ńmɔlɛ. Ǹmɔ ye gbɩ syínkɔ̃-òlɛ.§ 51 Kègbɩgbɩ tɛ̃́ yɔ̃, mé kélɛ n yo
yé tyí, névi nɛ̂-à n sah ńmɔ yóré yɔ̃, tɛ̃́ náh kũ dɔ n yah n pi póllɛ.»* 52 Képah sɔkɔ,
Nsyifunɔ à syah nɛ, páh pyě kè pĩ yĩ̋ núkúnúkú tɛ̃́nɛ nɛ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ. Abrahmɩ-á
ku, Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyopu tɔ mɛ ku. Ǹtɛ ǹmɔ pɔ n yo nɛ, névi nɛ̂-à n sah péwɔ yóré
yɔ̃, tɛ̃́ náh kũ dɔ n yah n pi nɩ? 53 Pépi sú Abrahmɩ-á ku. Ǹtɛ ǹmɔ se mɛ n sɔ̃ nɛ páh
kal Abrahmɩnɛ nɩ? Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyopu tɔ mɛ ku. Tɛ́ ǹmɔ tɛ̃́ se mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n yah
nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ? 54 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Mâh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ ń gblɔ̌ynɛ n
gbilki, yɔ̃ náh mɛ gbílkínɔ́ mè tyí. Ǹtɛ ń Sú Liyel ye n gbilki ńnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yé nɛ, yé
Liyel-á ǹnɛ, 55 tɛ́ yé náh se mó tɔ̃ mɛ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹnɛ n pnɛ. Mâh sɔ̃̀ mɛ
yo nɛ, mé náh ǹnɛ pnɛ, mé náhkɩ pɩ mìnyolɛ yé tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ ńmɔ ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ mɛ n
sah ǹ yóré yɔ̃. 56 Yé sú Abrahmɩ sɔ̃̀ mɛ nìvìnì sɔkɔ nɛ, pé ńmɔ pɔ sɔ̃ gbȉyȉkȉ wɛ. Ǎ mɛ
pɔ kè wɛ, kè pɩ nìvìnìnɛ ǹ tyí.» 57 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ náh tɔ̃̋nì
ye tikininí pɔ́ gbãm wɛ, tɛ́ nɛ páh Abrahmɩ wɛ nɩ? 58 Ǎ mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ
tɛ̃́ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, Abrahmɩ-á pópó n dubi, Ǹmɔ mɛ.» 59 Wǎh képah yo sɛ̃́, pè
núkú dyêh kwel ǹ tyí nɛ páh ǹnɛ n minki.† Ǹtɛ à mɛ wɔ̃bɩ à wil Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ à sɔkɔ.

9

Yĩ́tɔ̃̂ dĩ́ yɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

1 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n sɔkɔ tɛ́ dĩ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ yĩ́tɔ̃̂nɛ ǹ dubi gbĩ́ dùkùlɛ.
2 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, sɔ̃ se pɩ tɛ́ dĩ́ mè dubi yĩ́tɔ̃̂nɛ
nɩ? Ǹmɔ tyípékè pínɔ́ se, tĩ̂ ǹ dúbípú tyí se? 3 Ǎ mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ, képah náh pɩ
ǹ dúbípú tyípékè pínɔ́ náh à kɔ̃ à dubi yĩ́tɔ̃̂nɛ dɛ́! Kè ye pɩ Liyel tyípínì wɛ̃̀kɩ yĩnnɛ
ǹ sɔkɔ. 4 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, tyah kyòo sɔkɔ ye á yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyí. Ǹkɛ̃́ lékɑ̂h
mɛ n pi, nɛ̂ sɔkɔ-á nɛy náh fɛ̃́ tɔ̃̀ pɩ n pi. 5 Máh fyɔ̀ mɛ kèkɔ̃yɔ̃̋ sɔkɔ, ńmɔ ye kèkɔ̃yɔ̃̋

‡ **8:41** 8.41 - Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃́ pèpɛynɛ, Liyel wɛy kélɛ n tɔkɔ n sɑ̃h fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. § **8:50** 8.50 - Gbɩ syínkɔ̃-ò
nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ye. * **8:51** 8.51 - Kũ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, yah n tɛ 8.24. † **8:59** 8.59 - Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀kì sɔkɔ, névi nɛ̂-à yo de Liyel tyí, pè yĩnɛ pè tɛ̃́ min ko dyêhlɛ.

kyòolɛ[*] ń mɛ gbɩ̃́ pól sɔkɔ.» 6 Wǎh képah yo tɛ, à sĩn mɔ sétáh tɛ́ kè fãh à kele yɩ̃́tṹ
dɩ̃́ yɩ̃́ yah. 7 Tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ à kyɩ ǹ yah wu pɛ́kì tȕnsàhnɔ́ yɔ́ ni sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye
Silowelɛ. Silowe kɔ́r ye Tɛ̃ntȍ névilɛ. Yɩ̃́tṹ dɩ̃́ mɛ sɔkɔ à kyɩ ǹ yah wu nɛ́npɔ́. Wǎh ǹ
syɩ n pi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à sȍ mɛ n yah.
8 Képah sɔkɔ, ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ànɛ̂ nónó-á ńkɛ̃nɛ ǹnɛ n wɛ à n nɛ mɛ n ni n syi, pǎh à wɛ
pè mɛ yo tũ nɛ, dɩ̃́ mè kó ńkɛ̃nɛ n kɔ̃ n tɛ̃ nɛ n ni n syi yɔ̀ nɩ? 9 Túkù nɛ ǹmɔ-á, túkù
mó nɛ ǹmɔ náh, yȁhnkɔ̃-á à tɔ. Pǎh mɛ képah sɔkɔ, dɩ̃́ mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á tótó.
10 Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ à piki yah nɛ, ǹ yɩ̃́ se pɩ sɔ̃́ tɛ́ yɩkɩ mɔ nɩ? 11 Á mɛ yo pé tyí nɛ,
dɩ̃́ nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ, ǹmɔ-á fȁhkì pɩ, tɛ́ kè kele pé yɩ̃́ yah, tɛ́ nɛ pé kyɩ pé yah wu
Silowe yɔ sɔkɔ. Pé mɛ sɔkɔ kyɩ pé yah wu nɛ́npɔ́, pé mɛ fɛ̃ n yah. 12 Pè mɛ à syah nɛ,
kénɛ dɩ̃́ se mɛ ńyãh nɩ? Á mɛ nɛ pé náh pĩ.

Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á sóhlínyahnɔ nɛ̂ pɩ yɩ̃́tṹ dɩ̃́ yɩ̃́ yíkínmɔnɔ tyí sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yɩ̃́tṹ dɩ̃́ nɛ̂ yɩ̃́-á yɩkɩ mɔ, pè à tɛ̃ pɔ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tyí. 14 Tɛ́ mɩ mɩ
yòh sõ ye mó tɔ̃ lésõ Yesu fȁhkì pɩ à dɩ̃́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ. 15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú
dɩ̃́ piki yah nɛ, sɔ̃́ se kè pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ? Á mɛ yo pé tyí nɛ, fȁhkì-á à
pɩ kele pé yɩ̃́ yah, tɛ́ pé mɛ kyɩ pé yah wu, pé mɛ fɛ̃ n yah. 16 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kì
kɔ́pú túkù sȍ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, dɩ̃́ mè náh fyɔ̀ mɛ mɩ mɩ yòh tɛ̃ dêllɛ n tɛ̃, képah-á n
wɛ̃kɩ nɛ à náh wil Liyel tyí.[†] Ǹtɛ pé túkù mó mɛ n yo nɛ, tyípêl pí-ò se kɩ fɛ̃ gbȉl nɔ́pi
dùkù pɩ sɔ̃́ nɩ? Kǎh pɩ sɛ̃́, pé sõnɔ pɩ sé tyí tyílɛ. 17 Pè mɛ tɔ̃ pé syɩ dɩ̃́ mè syah nɛ,
nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ, ǹmɔ se kɩ yo sɔ̃́ tɛ̃ tyí sɔkɔ nɩ? Dɩ̃́ mɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò-á
ǹnɛ.
18 Ǹtɛ Nsyifunɔ yȍtãm náh sȍ mɛ ké tyí nɛ pé sɛ̃ ké yõ nɛ, yɩ̃́tṹ-á sȍ ǹnɛ, tɛ́ núkúnúkú
à mɛ n yah. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè ǹ dúbípú ye pɔ, 19 à pɔ pè piki yah nɛ, pépi pídɩ̃́ se dɩ̃́ mènɛ
nɩ? Á se dubi yɩ̃́tṹnɛ nɩ? Ǹtɛ à se pɩ sɔ̃́ tɛ́ fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ? 20 Ǹ dúbípú mɛ yo
pé tyí nɛ, páh pĩ nɛ pépi pídɩ̃́-á ǹnɛ; wǎh dubi yɩ̃́tṹnɛ. 21 Ǹtɛ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á pɩ tɛ́ à fɛ̃
n yah núkúnúkú, pépi náh képah wɔ pĩ, pé náh se mó tɔ̃ pĩ nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ. Ǹkɛ̃́
pè à piki yah, wɛ̃npir náh tɔ̃ ǹnɛ; wǎh kɩ fɛ̃ ké yah yo ǹ gblɔ̌y. 22 Nsyifunɔ yȍtãm tiki
sȍ mɛ pè tɛ̃, képah ye pè kɔ̃ pè n wɛkɩ sɛ̃́. Nsyifunɔ yȍtãm sȍ mɛ ké yo sah tɛ nɛ, névi
nɛ̂-à kɩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á Yesulɛ, tɛ̃-á kɩ yĩni wilki pépi wɛ̃kì sɔkɔ. 23 Képah
ye, ǹ dúbípú kɔ̃ pè nɛ, wɛ̃npir náh tɔ̃ ǹnɛ, pè à piki yah.
24 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tɔ̃ dɩ̃́ mè ye yah kɛ ní-òlɛ nɛ̂-á lésõ yɩ̃́tṹnɛ, tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, ké Liyel wɛ̃kì tɛ̃ yõ, à gbɩ yo pé syah. Pépi-á pĩ nɛ ǹ yɩ̃́ yíkínmɔ-ò dɩ̃́ mènɛ,
tyípêl pí-ò-á ǹnɛ. 25 Dɩ̃́ mɛ nɛ, pé náh pĩ tyípêl pí-ò-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ dɛ́! Tyínúkú ó-á péwɔ
n pnɛ: Yɩ̃́tṹ-á sȍ pélɛ, ǹtɛ núkúnúkú páh mɛ n yah. 26 Pè mɛ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se
Yesu pɩ ǹ tyí nɩ? Dùkù nɛ̂ se à yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ nɩ? 27 Dɩ̃́ mɛ nɛ, páh sȍ kè yo tɛ pé tyí,
tɛ́ pè náh pé níkí sah kè noh. Ǹtɛ sɔ̃́ se tɛ́ pè tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé kè yo pé noh kɛ ní-òlɛ
nɩ? Pépi tó se pyě mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé pɩ ǹ tȍ sȁ̃hpúlɛ nɩ? 28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah
ǹnɛ n gbyɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ-á kénɛ dɩ̃́ tȍ sȁ̃h-òlɛ dɛ́! Pépi tɛ̃ wɔlɛ, Moyisi tȍ sȁ̃hpú-á
pépilɛ. 29 Páh pĩ nɛ Liyel-á yo mɔ Moyisi tyí.[‡] Ǹtɛ dɩ̃́ mènɛ, pé se ǹ wȉl-ǹsah ńtɛ̃nɛ
n pnɛ nɩ? 30 Pǎh yo sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ yo pé tyí nɛ, é! Tɛ́ képah-á pyě pɩ gbɛ̃ndùnȉnɛ yɔ̀ sɔ̃́.

---

[*] **9:5** 9.5 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 8.12. [†] **9:16** 9.16 - Yáh wɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú túkù nɛ Yesu-á mɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tȍ ye á pɩ. [‡] **9:29** 9.29 - Liyel yȁ̃hkì yãh Moyisilɛ, wǎh ǹ tyi kȍnsàhnɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Yálnó 33.11; Yȁ̃hnɔ́ 12.8.

Pépi náh ǹ wı̏l-ǹsah pı̃ pè yo. Ǹtɛ wǎh péwɔ yı̃́ yıkı mɔ dɛ́!§ 31 Pé pól-á pı̃ nɛ, Liyel
náh tyípêl pí-ò nírílɛ n tɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à pı nɛ́gbílɛ, tɛ́ Liyel dyɔ yı̃̋ tyilɛ n pı, ǎ tɛ̃ wɔ
nírílɛ n tɛ̃.* 32 Ǹtɛ kèkõyɔ̋-á mɛ sɔ̃, pépi náh kè noh yah nɛ, ǹnî-á yı̃́tũ̂ yó yı̃́ yıkı mɔ,
nɛ̂-á dubi yı̃́tũ̂nɛ dɛ́! 33 Dı̃́ mɛ̀-à sɔ̏ mɛ wı̏l-ǹkɛ̃̂nɛ Liyel tyí, à náh náhkı fɛ̃ tir yó ńtɛ̃ pı
n pi dò! 34 Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ, ǹmɔlɛ dubi ǹ tɔ̂ɔ́ tyípékè ó sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ kı pɔ
nɛ páh pépilɛ n kwɔ nı? Tɛ́ núkú à yı̃ni wilki kégbó.

Nónó-á yı̃́tũbilɛ Liyel tyí tı̃̏nnɛ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á kè noh nɛ pǎh dı̃́ yı̃ni, à kyı à yohnı tɛ́ à piki yah nɛ: «Á se sɛ̃
Névi Pídı̃́ yɔ̃?» 36 Dı̃́ mɛ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, nɛ̂ se Névi Pídı̃́ mɛ̀nɛ nı? Á ǹ tyí yo pé syah, pé
kɔ̃ pé wɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃. 37 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á ye à wɛ tɛ. Ǹmɔ ye n yãh álɛ
núkúnúkú yɔ̀.» 38 Dı̃́-á képah noh sɛ̃́, à nɛ páh sɛ̃ ké yɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃. Tɛ́ mɛ gbètukunɔ di
Yesu yah, à à gbilki.

39 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Gbı wah yı̃n ye ńmɔ pɔ kèkõyɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ; nɛ yı̃́tũbi yı̃́ yıkı
mɔ, tɛ́ nónó-á mɛ n yah pépi pı yı̃́tũbilɛ.» 40 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kı̀ kópú nónó-á sɔ̏
mɛ ànɛ̂ Yesulɛ, pépi-á wɛlɔ nópi noh, pè Yesu piki yah nɛ, ǹtɛ yı̃́tũbi se pyě pépi tɔlɛ
nı? 41 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yâh sɔ̏ mɛ yı̃́tũbilɛ, tyípékè náh náhkı n mɛ n pi yé yɔ̃.
Ǹtɛ núkúnúkú yé nɛ yáh mɛ n yah, képah ye yé tyípékè mɛ yé yɔ̃.»

10

Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛynɛ

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n
dé-ńkɛ̃̂nɛ képyɛ́nı̀ tũ̏ yahlɛ, tɛ́ n dɔkɔ n de ké sɔkɔ ké gbɔ̀pɔ yólɛ, yɛ̃́nwó ye tɛ̃nɛ, névi
yɔ̃ syíkí-ò tɔ̃ ǹnɛ. 2 Ǹtɛ nɛ̂-à n de ké yahlɛ, képyɛ́nfɛ̃ ye tɛ̃ wɔlɛ. 3 Tũ̏ syíkí-ò dı̃́ ké yah
yıkı n mɔ ǹmɔ kɔ̃. Ǹ képyɛ́nı̀ ǹ yı̃́nɛ n pnɛ.* Wàh de, ǹ tyí-á képyɛ́nı̀ nónónɛ, ǎ sé
ye n wil sé yninɛ kégbó. 4 Ǹ képyɛ́nı̀-á ǹ yı̃́nɛ n pnɛ sɛ̃́, képah ye wàh sé pól wilki mɔ
tɛ, à n yı̃n sé yah, tɛ́ sě ǹ sɔ̏ tɛ̃. 5 Ǹtɛ sàh névi nɛ̂ yı̃́nɛ n pnɛ̀-ǹkɛ̃̂nɛ, sè náh tɛ̃ sɔ̏lɛ n
tɛ̃ póllɛ. Sè n to n gbɛ n mɔ fíí ǹnɛ ńtɛ̃nɛ.» 6 Yesu kénɛ sèmı̏rkı̏ yãh tɔ́wû tyí, ǹtɛ pè
náh ké kɔ́r pı̃.

7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ ye
képyɛ́nı̀ tũ̏ yahlɛ. 8 Nónó pól-á ń dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ tɛ, yɛ̃́nwóbé ànɛ̂ névye yɔ̃ syíkípú
ye pélɛ.† Ǹtɛ, képyɛ́nı̀ náh mó fɛ̃ syi noh pé tyí. 9 Ǹmɔ ye dénsahlɛ. Névi nɛ̂-à de
képahlɛ, tɛ̃ kı pwah. Tɛ̃ kı fɛ̃ n de, tɛ́ kı ǹnɛ n syı n wil kı ǹ yɔ̃kelɛ n wɛ. 10 Tɛ́ yɛ̃́nwó
wɔ-à n pi, yı̃be, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́, ànɛ̂ yényêh pı yı̃n ó ye à n pɔ. Ǹtɛ ńmɔ pɔ nɛ
névye min wɛ, nɛ̂-á plɛ yı̃̋.

11 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Kàh sɔ̃ n nɔ kũ tyí, képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy n fɛ̃ n syi ǹ min
kɔ̃ ǹ képyɛ́nı̀ yı̃nnɛ. 12 Ǹtɛ pó yáhnkɔ̃-ò képyɛ́nfɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, képyɛ́nfɛ̃ kègbı náh ǹmɔlɛ
dɛ́! Ǹmɔ yɛ̃́ngbɛ̃ tyí náh képyɛ́nı̀ nɔ́pilɛ. Képah ye, wàh fyɔ̀ gbɛ̃́npâh wɛ à n pi, à
n to ǹ tɛ́ képyɛ́nı̀ milki, à kɔ̃ à n pɔ n tɛ̃ sé sɔkɔ, sé tɛ́ló n mó n to n karkı. 13 Pó ó
kɔ́kɔ́ ye ǹmɔ n yah n kɔ̃ dò. Yíkínɔ́-à sɔ̃ n pı képyɛ́nı̀ sɔkɔ, kè náh n pı tirlɛ ǹmɔ yah.

---

§ **9:30** 9.30 - No nɔ́pi mɛ n yo ásɔ̂ sɔkɔ nɛ, pépi náh Yesu wı̏l-ǹsahlɛ n pnɛ. Ǹtɛ kè mó tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ Yesayi 35.5 ; 42.7 sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̂, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kı yıkı mɔ yı̃́tũbi yı̃́lɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè sɔ̏ yı̃nɛ pè pı̃ nɛ Yesu-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. * **9:31** 9.31 - Yah n tɛ Sèmı̏rn 15.29. * **10:3** 10.3 - Nsyifunɔ tyí sɔ̏, képyɛ́nfɛ̃bı náhnáh sɔ̏ ńkɛ̃̂nɛ pé képyɛ́nı̀nɛ n kwrɔ n mɔ n dah n mɔ n pɔ tũ̏ núkú sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnî yó tɔkɔ n sah, ǎ sélɛ n syıkı lékẫhnɛ yı̃́pú ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl yı̃nnɛ. Pé pól ńkɛ̃̂nɛ yni sah pé képyɛ́nı̀ kɔ̃. Pé képyɛ́nı̀ pé yı̃́nɔlɛ n pnɛ. Tyah-à fyɔ̀ dal, pě pé képyɛ́nı̀nɛ n ye n wilki n pɔ sé yninɛ. † **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Nsyeremi 23.1-2; Yesekyɛlı 34.2-10.

14-15 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Sɔ̃-á Sú Liyel ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń tɔ ǹnɛ n pnɛ, sɛ̃́ ó ye, mé
ń képyɛ́nı̀nɛ n pnɛ, sé tɔ mó ńnɛ n pnɛ. Ǹmɔ kı ń min kɔ̃ ń képyɛ́nı̀ yı̃nnɛ. 16 Képyɛ́nı̀
túkù mɛ ń tyí, nónó-á sè náh mɛ tũ̀ mɛ̀ sɔkɔ. Sè kı n noh n pi ń tyí. Mé yı̃nɛ mè n
kyı sè yah n fɛ̃ fɛ̃ n pɔ n kwrɔ n mɔ sè pı tũ núkúlɛ, képyɛ́nfɛ̃‡ núkú ó mó sélɛ n fɛ̃.
17 Ǹmɔ kı ń min kɔ̃ kũ sɔkɔ, tɛ́ kı tɔ̃ pɔ kè syi n pi. Képah ye, ń tyí nɔ Sú Liyel tyí.
18 Nɛy náh fɛ̃ ń ko n mɔ n pi dɛ́! Ǹmɔ ye n kɔ̃ ń minnɛ ń gblɔ̌y. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ń tyí kı
fɛ̃ kè kɔ̃, tɛ̃́nwɛnɔ tɔ̃ mɛ ń tyí kı fɛ̃ kè syi ńtɔ̃. Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel nɛ mé pı.»

19 Képah tɛ̃́nɛ, Nsyifunɔ-á wɛlɔ nópi noh sɛ̃́, pé sɔ̃nɔ tɔ̃ kah pı sé tyí tyílɛ. 20 Pé
náhnáh tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, sétɔ̃ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀gbèkè kɔ̃ kè yuku. Yɔ̃ se tɔ̃ mɛ ké
tyí, pè ǹ wɛlɔlɛ n nohnı nı? 21 Ǹtɛ túkù mó nɛ ńkɛ̃́, yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò wɛlɔ náh wɛlɔ
nɔ́pilɛ dɛ́! Yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò se kı fɛ̃ yı̃́tũ̂ yı̃́ yıkı mɔ nı?

Nsyifunɔ túkù-á Yesu yahle dùkù nɛ̂nɛ

22 Képah sɔkɔ, kwɔ̀vırı gbı̃́nɛ, syáh yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n syah Yerusalɛmı sɔkɔ, nɛ̂-á Nsyifunɔ
dyɔlɛ n to n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃́nsàhnsɔkɔnɔ tyílɛ. 23 Képah sɔkɔ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n
kɔ n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ. 24 Nsyifunɔ yísyɔ́
mɛ pɔ à mɔ gbı̃ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à se kı pépi mɔ sah tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ, pópó kı pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂ tyí
nı? Ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à kè yo n dal n mɔ pé syah kɛ̀! 25 À mɛ yo
pé tyí nɛ: «Mé kè yo tɛ yé tyí, ǹtɛ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃. Tyi nónó-á mé mɛ n pı ń Sú Liyel
yı̃n yɔ̃, sépi ye mɛ ń tyílɛ n yo n wah. 26 Ǹtɛ yé náh pı ńmɔ képyɛ́nı̀nɛ sɛ̃́, képah ye
yé kɔ̃ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃. 27 Ǹmɔ képyɛ́nı̀ tɛ̃ wɔ ń wɛynɛ n nohnı, mé sélɛ n pnɛ, ànɛ̂ sɛ̀
ń sɔ̃̀ tɛ̃. 28 Mé kı tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ sè kɔ̃. Sé tyí náh n yıkı n yah n pi, ànɛ̂ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ń gbɔ̃̀. 29 Ǹmɔ Sú nɛ̂-á sélɛ ń gbɔ̃̀ dahbı, ǹmɔ kal yíyı̀n póllɛ. Képah ye,
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ǹmɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ. 30 Ǹmɔ ànɛ̂ Sú Liyel mɛ núkúlɛ.»

31 Képah tɛ̃́nɛ, Nsyifunɔ tɔ̃ dyêh tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n min n ko. 32 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí
nɛ, Sú Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃, páh tyípéplɔ náhnáh pı pè wɛ. Sépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ yı̃n se pè n yah
n kɔ̃ pé mínnkò-ǹsahlɛ nı? 33 Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, tyípépɛ̌y pínɔ́ yı̃n náh pé nɛ
páh ǹnɛ n min n ko dɛ́! Ǹtɛ wǎh yo de Liyel tyí képah yı̃n-á. Ǹmɔ névi gbɔy kı pɔ
ǹ gblɔ̌ynɛ n pı Liyellɛ nı? 34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kè náh mɛ wǎ́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á nɛ líyelnɔ́-á yélɛ di?§ 35 Liyel-á yo mɔ névye nónó
tyí, à pè ye líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé se pı̃ nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nɛ̂ yo, kè náh fɛ̃ n milki n
pi tɛ́! 36 Tɛ́ Sú Liyel-á ńmɔ nɛ̂ wilki sah ǹ tyí yɔ̃, tɛ́ ń tɛkı mɔ kèkɔ̃yɔ̃́, yé nɛ máh yo
de Liyel tyí, máh sɔ̃́npílɛ yo nɛ Liyel Píɗı̃́-á ńnɛ nı? 37 Máh kı mɛ ń Sú Liyel tyípínı̀nɛ
n pí-ńkɛ̃́nɛ, yé káh sɛ̃ ń yɔ̃. 38 Ǹtɛ máh kı mɛ sélɛ n pı, yáh kı sɔ̃ mɛ n sɛ̃ n pi ńkɛ̃́nɛ
ńmɔ yɔ̃, yé sɛ̃ sépi tɛ̃ wɔ yɔ̃; képah sɔkɔ yé kı pı̃ yı̃́ı̃ nɛ, máh mɛ núkúlɛ Sú Liyellɛ,
ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ ńnɛ.» 39 Képah tɛ̃́nɛ, pè tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n tɛ̃. Ǹtɛ à pwah
pé tyí.

40 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syı yuku Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ, à kyı tɛ̃ ńyãh sɔkɔ-á Nsyɔ̃
ǹgbò tyah névye wèlnwílkı̀nɔ́lɛ.* 41 Névye náhnáh mɛ kyı ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, Nsyɔ̃
náh gbı̌l tir yɔ́ ńtɛ̃ pı. Ǹtɛ wǎh tyi nónó pól yo ɗı̃́ mɛ̀ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ. 42 Képah
sɔkɔ, névye náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɛ́npɔ́.

11

Lasarı kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

‡ **10:16** 10.16 - Képyɛ́nfɛ̃ nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ gblɔ̌y ye à n ye. § **10:34** 10.34 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 82.6.
* **10:40** 10.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.28.

1 Dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ ńyân syɩkɩ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sɔ̃̀ mɛ Betani kwil sɔkɔ, képah nɛ̂
sɔkɔ-á sɔ̃̀ ǹ dósyɔ́lɛ, pè n ye Mari ànɛ̂ Martɩlɛ. 2 Kénɛ Mari mɛ̀ wɔ ye lésõ làsèkwɛ̌l yɔ́
kwɛ mɔ Yesu gbyɛ̂̃h yõ, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.* Ǹmɔ dódɩ̃́ Lasarɩ ye sɔ̃̀ n yɔ. 3 Képah
sɔkɔ, ǹ dósyɔ́ mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹ kódɩ̃́ Lasarɩ náh mɛ lènɔlɛ. 4 Yesu-á
képah noh, à nɛ ńkɛ̃́, Lasarɩ ńyân mɛ̀ náh pɩ ǹ ko ko ńyânnɛ. Ǹtɛ kăh kɩ Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí
wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ ǹ Pídɩ̃́ yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
5 Tɛ́ Martɩ, ànɛ̂ Mari, ànɛ̂ pé dódɩ̃́ Lasarɩ tyí sɔ̃̀ nɔ yɩ̃́ Yesu tyí. 6 Ǹtɛ ńyãh sɔkɔ-á
sɔ̃̀ Yesulɛ tɛ́ pè pɔ Lasarɩ ńyân tyí yo ǹ tyí, à tɔ̃ wũ nɛ́npɔ́ à sèpɩ̃̀n nínɩ̀ pɩ. 7 Képah
náh, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè yɛ pé pé syɩ n yuku Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 8 Wăh yo
sɛ̃́, pè mɛ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, nɛ́npɔ́ sɔkɔ kó lésõ pè n yah n kɔ̃ ǹ mínkò-ǹsahlɛ dyêhlɛ sɛ̃́
yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀, tɛ́ à tɔ̃ n yah n kɔ̃ ǹ syínyuku-ńsahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɩ? 9 À mɛ yo pé tyí nɛ,
lɛ́rínɔ́ gbɔ̃ninɔ́ kó gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ sɔkɔ nɩ? Névi nɛ̂-à n kɔ tyah kyòolɛ, kèkõyɔ̃́ kyòo-á à n nɛ
n yah. Képah-á, tɛ̃ gbáhkɩ̀ mínɔ́ náh nɔ. 10 Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ lékɑ̃̂hnɛ kyòo kɛ̃́nɛ, tɛ̃
ǹ gbáhkɩ̀lɛ n mɩ.
11 Wɛlɔ nópi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pépi kódɩ̃́-á mɛ dɔy sɔkɔ, ǹtɛ páh kɩ
kyɩ à yilki mɔ. 12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mó nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃, dɔy sɔkɔ-à kɩ nɛ̂ Lasarɩlɛ,
wăh kɩ dɛ. 13 Ǹtɛ Yesu wɛy sɔkɔ, Lasarɩ kúnɔ́ tyí ye à yo, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɔ mó wɛ
nɛ dɔy gbɔy tyí-á à yo. 14 Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu kè yo yɩkɩ mɔ pé tyí nɛ Lasarɩ-á ku. 15 Ǹtɛ
péwɔ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ sɔ̃̀ nɛ́npɔ́, képah-á mɛ nɔ yɩ̃́ péwɔ tyí pépi yĩnnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, păh kɩ
sɛ̃ yɩ̃́ péwɔ yõ. Tɛ́ núkúnúkú, pè yɛ pé sɔkɔ ǹ tnɔ̂. 16 Képah sɔkɔ, Toma nɛ̂-á pè n ye
Didiminɛ,† ǹmɔ pé no syah nɛ, pè yɛ pépi tɔ kyɩ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí.
17 Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kyɩ nɛ yah Lasarɩ lékó sɔ̃̀ sèpɩ̃̀n ǹyɛ̂̃h pɩ tɛ diki
sɔkɔ. 18 Yé yah, Betani ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wrɔ́ náh sɔ̃̀ mɛ kah gbɛ mɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ kílónɔ́
tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃lɛ. 19 Képah ye, Yerusalɛmɩ tãn náhnáh sɔ̃̀ mɛ pɔ Martɩ ànɛ̂ Mari yétĩ kélé-
ńsah pé dódɩ̃́ yáhnkwlɔnɔ sɔkɔ. 20 Martɩ-á fyɔ̀ noh nɛ Yesu-á mɛ n pi, à kyɩ à yohnɩ.
Tɛ́ Mari wɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ gbô sɔkɔ. 21 Képah sɔkɔ, Martɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé
yɔ̃̀tɛ̃, wàh sɔ̃̀ mɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ, pé dódɩ̃́ náh náhkɩ n ku n pi. 22 Ǹtɛ núkúnúkú ńtɛ̃ fyé sɔkɔ,
páh pĩ nɛ wàh kɩ sɔ̃ tir dùkù nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí, wăh kɩ kè pɩ ǹ tyí. 23 Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á dódɩ̃́ lékó kɩ yilki mɔ.» 24 Wăh yo sɛ̃́, Martɩ nɛ, páh pĩ nɛ
lékyî-à kɩ pɔ n yilki n mɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ tɛ́y sõlɛ, ǹ tɔ lékó-á kɩ yilki mɔ. 25 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu
yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye lékyî yílkínmɔ-ò ànɛ̂ minnɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃-à sɔ̃ ku, à
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ; 26 ànɛ̂ névi nɛ̂-à mɛ min sɔkɔ tɛ́ sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃ náh tɔ̃ n ku n yah
n pi Liyel tyí tĩ̀nnɛ. Á se sɛ̃ képah yõ, Martɩ?» 27 Martɩ mɛ nɛ, àwe-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh sɛ̃
ké yõ nɛ ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Pídɩ̃́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ kèkõyɔ̃́.
28 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ syɩ kyɩ plɔ yo ǹ gbɛ̃̌nsê Mari tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́-á mɛ de
n tɛ. Tɛ́ wăh mɛ ǹnɛ n ye. 29 Mari-á fyɔ̀ képah noh, à núkú yuku à sɔkɔ Yesu tnɔ̂.
30 Yesu náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ de kwil sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ Martɩ pɔ à yohnɩ. 31 Tɛ́
Yerusalɛmɩ tãn nónó-á sɔ̃̀ mɛ Mari tnɔ̂ gbô sɔkɔ, mɛ ǹ yétĩnɛ n kele, pépi-á à wɛ à
yuku wil súú sɛ̃́, pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pɔ̀ gbó-ńsah-á à n yuku diki yõ. 32 Ǹtɛ
Mari-á kyɩ yĩni tɛ̃ Yesu mɛ́-ńsah sɔkɔ, tɛ́ à wɛ, à gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, wàh sɔ̃̀ mɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ, pé dódɩ̃́ náh náhkɩ n ku n pi. 33 Képah sɔkɔ,
Yesu-á à wɛ à mɛ n gbo à tahlɩ ǹ tɛ́kínmɔpu tyí, kè ǹ nɩ kah tɛ̃ képékèyɔ̂, ǹ yah kwɔ.

* 11:2 11.2 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 12.1-3. † 11:16 11.16 - Didimi kɔ́r ye kèǹǹ̀nɛ.

34 Ȁ mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se pè yĩ ǹ lékólɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, à pɔ kyɩ yah.
35 Képah sɔkɔ, Yesu yétĩ kwɛ. 36 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tékínmɔpu nɛ, pè yah, ǹ tyí-á sɔ̏ mɛ
nɔ yĩ́ ǹ tyí dɛ́! 37 Tɛ́ tɔ̃ mɛ n yo nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yĩ́tû dĩ́ yĩ́ yɩkɩ, à kó sɔ̏ fɛ̃ kũ yah kõ n
pi Lasarɩ tyí nɩ?
38 Képah sɔkɔ, kè tɔ̃ Yesu nɩ kah tɛ̃ képékèyɔ̂, à mɛ sɔkɔ diki yõ. Tɛkɩ diki ye sɔ̏
kélɛ, tɛ́ ké yah mɛ víkénɔ́lɛ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. 39 Yesu mɛ yo no tyí nɛ, pè dáhkì mɛ̀ tɔkɔ
tɛ̃ yõ. Lékókè dósê Martɩ mɛ à syah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹ yĩ́nɔ́ sèpĩ̏n ǹyɛ̂h-á yɔ̀. Wăh kɩ mɛ
n pɔ̃ dò. 40 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh kè yo á tyí nɛ, wáh kɩ sɛ̃ ń yõ, á
yĩ́-á kɩ tɛ̃ Liyel yɔ̏tɔ̃rí yõ di?» 41 Képah tɛ̃nɛ, no mɛ dáhkì tɛ̃ yõ. Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃
yĩ̂nyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, mé n wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃́npí ń nírí tɛ̃. 42 Mé pĩ nɛ wáh mɛ ń nírílɛ n
tɛ̃ gbĩ́mɛgbĩ́. Ǹtɛ mé kélɛ n yo tɔ́wû mɛ̀ yĩnnɛ nɛ̂-á ń mɔ gbĩ sah yɔ̀, nɛ pè sɛ̃ ké yõ nɛ,
áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.» 43 Képah yóntɛnɔ náh, à kah yo mɔ nɛ ńkɛ̃: «Lasarɩ, wil nɛ́npɔ́!»
44 Képah sɔkɔ, Lasarɩ nɛ̂-á sɔ̏ ku, à yuku wil ǹ gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbȁnnɛ púkúbínɔ́lɛ fwɔ
gbrólɛ; tɛ́ ǹ yèpɔ mɛ fɔ́kɔ́nɔ́lɛ fwɔlɛ. Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè à wah mɔ, pè mó yɛ à
kɔ̃ à nɛ n yuku.

Nsyifunɔ yɔ̏tãm mɛ n yah n kɔ̃ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ

45 Névye nónó-á sɔ̏ mɛ pɔ Mari tnɔ̂, tɛ́ pɔ Yesu tyípíní mɛ̀ wɛ sɛ̃́, pé náhnáh sɛ̃ Yesu
yõ. 46 Ǹtɛ pé túkù wɔ mó kyɩ ǹ tyípíní mɛ̀ sèsahrɩ yah sah Farisi wɛ̃̀kì kópú tyí. 47 Kăh
mó pɩ sɛ̃́, Farisi wɛ̃̀kì kópú ànɛ̂ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm mɛ pé no tukey tùkèpu tȉnkȉ
ye, pè kɔ̃ tɛ̃ ké tyí sɔkɔ. Pè wɛ̃ syah nɛ, dĩ́ mɛ̀-á mɛ gbȉl tyilɛ n kah n pɩ dɛ́, sɔ̃ se pé
kɩ pɩ nɩ? 48 Páh kɩ à sah à yɔ̃ sɔkɔ sélɛ n pɩ sɛ̃́ yɔ̀, no pól-á kɩ sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ képah-à
pɩ, Wrome tãn-á‡ kɩ yuku pépi Liyel ní-ńsah gbô sɔ, tɛ́ kɩ pépi yȉkȉ tyí yɩkɩ. 49 Ǹtɛ pé
sɔkɔ yɔ́ lésõ mɛ, pè n ye Kayifilɛ. Léyílɛ, ǹmɔ ye lésõ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
Ǹmɔ mɛ pé no syah nɛ: «Yé náh kwâh yɔ́lɛ n pnɛ dɛ́! 50 Yé náh pĩ nɛ, dĩ́ nɛ́núkù-à kɩ
ko mɔ ápi yȉkȉ swɔ kè kɔ̃ kè wɛ pwah, képah-á kɩ nɛkɩ kal ápilɛ ǹ tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, tɛ́
á yȉkȉ pól tyí mó pɔ yɩkɩ di?» 51 Ǹtɛ ǹmɔ yah yĩ́ náh sɔ̏ à yo tyi nɔ́pilɛ dɛ́! Wăh sɔ̏
mɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ sɛ̃́, képah ye Liyel mɛ tɛ̃ntɔ̏lɛ à kɔ̃ à syi yo
sah nɛ, Yesu-á yĩnɛ à ku ǹ yȉkȉ névye yĩnnɛ. 52 Tɛ́ ǹ yȉkȉ névye ó yĩn náh à kɩ n ku n
pi dɛ́, ǹ kúnɔ́ kɩ Liyel wɛ̃́npȉ pól tɔ tuke mɔ pɩ núkúlɛ, pépi nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃.
53 Kayifi-á fyɔ̀ képah yo, à tɔkɔ lésõ tyí, pè núkú Yesu kònmɔnɔ sah gbáhkì yõ.
54 Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃ mɛ n gblɔ̃̀ynɛ n wilki n mɔ kwèyy Nsyifunɔ yah. Ȁ yal ànɛ̂
ǹ tɔ̏ sã́hpúlɛ, pè kyɩ tɛ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Yefrayiminɛ. Képah sɔ̏ mɛ gbɛ̃̌nyah yɔ́
sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ gbɛ̃́nnɩ tnɔ̂.
55 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyénɔ́ syáh-á sɔ̏ mɛ de n tɛ sɛ̃́, névye náhnáh sɔ̏ mɛ n wil gbnɔ
sɔkɔ, tɛ́ mɛ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Pè sɔ̏ mɛ syáh mɛ̀ dyàh tɛ̃, nɛ pé
kyɩ pé gblɔ̃̀y tɔ̃ n sah, à yĩnɛ pé tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ. 56 Păh sɔ̏ mɛ Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̏ mɛ Yesulɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃, kè se mɛ
sɔ̃ nɩ? Ȁ se kɩ pyɛ̌ yɛ wũ syáh mɛ̀ sɔkɔ pɔ́nɔ́lɛ nɩ? 57 Tɛ́ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂
Farisi wɛ̃̀kì kópú lésõ mɛ ké gbah yo sah tɛ névye tyí nɛ, nɛ̂-à fyɔ̀ Yesu mɛ́-ńsah pĩ, tɛ̃
pɔ kè yo pé syah, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃.

12

Mari làsèkwɛ̌l mɔ́nɔ́lɛ Yesu gbyɛ̂h yõ

‡ **11:48** 11.48 - Wrome tãn nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̏tãm ye sɔ̏ pélɛ Nsyifunɔ yõ.

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ wũ sèpı̃̀n kénúkòlɛ, tɛ́ Yesu mɛ kyɩ Betani kwil
sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ Lasarɩlɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ, wăh nɛ̂ lékó yilki mɔ. 2 Pè mɛ yõke yah Yesu kɔ̃
nɛ́npɔ́. Martɩ sɔ̃̀ mɛ yõkelɛ n dibi, tɛ́ yõke mɛ̀ yɔ̃́pú sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ Lasarɩlɛ. 3 Képah
sɔkɔ, Mari mɛ làsèkwĕl dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ lı́tı́r tɔ́ní tɔkɔ, nɛ̂-á pè nardɩ kɔ́kɔ́lɛ kè pɩ. Tɛ́ pɔ
kè kwɛ mɔ Yesu gbɛ̃́náhlɔ́ yõ, tɛ́ kè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.* Làsèkwĕl mɛ̀ pãn mɛ wɔ̀kɔ̀ pól
tɔkɔ. 4 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ nɛ̂-á Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sɔ̃̀ pɔ n
vi n pi Yesu náh, ǹmɔ nɛ, 5 kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ làsèkwĕl mɛ̀ náh yãm deniye pɔ́ plɔ́†
kyɛtɔ̃níınɛ, à ké pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃ nɩ? 6 Ǹtɛ yãm tãn yãm náh sɔ̃̀ tɛ̃ ǹnɛ dɛ́, yɛ̃́nwɔ́
ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye à kɔ̃ à képahlɛ n yo. Pɔ́ dú sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ tyí. Tɛ́ păh nónónɛ n dah
n mɔ n pɔ, ă sélɛ n yı̃. 7 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Pi yah vínɔ́ sah kénòh! À ye képah pɩ
sah ńmɔ lékó yı̃ sõ yı̃nnɛ. 8 Yãm tãn kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sétáh yõ sõmɛsɔ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ,
ńmɔ náh n mɛ n pi yélɛ sétáh yõ sõmɛsɔ̃́.»
9 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ noh nɛ Yesu-á mɛ Betani kwil sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè kyɩ nɛ́npɔ́.
Ǹtɛ Yesu ó yı̃n náh sɔ̃̀ pè kyɩ dɛ́, Lasarɩ nɛ̂ lékó-á Yesu yilki mɔ, ǹmɔ tɔ wɛ yı̃n ye sɔ̃̀
pè kyɩ. 10-11 Ǹtɛ Lasarɩ mɛ̀ yı̃nnɛ, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ pélɛ n syɩ sárká syı́nwı̃̀lkı̃̀pu
yɔ̃̀tãm náh à n vi n mɔ n pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Képah ye, sárká syı́nwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm mɛ
Lasarɩ tyí yo syɩ nɛ, páh kɩ ǹ tɔ ko mɔ.

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

12 Ké ďı̃ndallɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ, pè kè noh nɛ
Yesu-á mɛ n pi Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 13 Pè mɛ sãm yı̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lɩ tɛ̃ yı̃n,‡ tɛ́ wil kwil sɔkɔ à
kyɩ à yohnɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ gbo mɔ tũ nɛ: «Wosana!§ Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yı̃n yõ, Liyel
sãm mɔ ǹ sɔkɔ,* ǹmɔ nɛ̂-á Yisrayel yɔ̃̀tɛ̃ ďı̃́nɛ.» 14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ńkwɛ̃́ndyípíkı̃̀
yɔ́ wɛ, tɛ́ dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yõ, à yı̃nɛ sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃:
15 «Yerusalɛmɩ† tãn, yé káh tíkí pɩ.
Yé yah, yé yɔ̃̀tɛ̃ mɛ n pi.
À mɛ dɔ́kɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ńkwɛ̃́ndyípíkı̃̀ yɔ́ yõ sɔkɔ.»‡
16 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi pínɔ́ yõ pı̃. Ǹtɛ wăh pɔ dɔkɔ ǹ tɔ̃rí yõ
gbı̃́ nɛ̂nɛ, pé dyɔ to kɔ̃ nɛ, kăh lésɔ̃ wãrkɩ sah sɔ̃ ǹ tyí sɔkɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sɛ̃-á
kè pɩ ǹ tyí.
17 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu-á lésɔ̃ Lasarɩ lékó ye yah, à à yilki mɔ wilki diki sɔkɔ nónó yı̃́
yah, pépi mɛ tyah kélɛ n yah n yãh n kɔ̃. 18 Névye-á kénɛ gbı̃̀l tir pínɔ́ noh sɛ̃, pè wil
pɔ Yesu yohnɩ. 19 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kı̀ kɔ́pú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, pè kó kè wɛ nɩ,
pépi náh tɔ̃ fɛ̃ n tɛ̃ n pi dò. No pól-á mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu mɛ ǹ tɔ̃rí ànɛ̂ ǹ kũ tyílɛ n yo

20 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pɔ syáh mɛ̀ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nɛ pé pɔ Liyel yı̃n gbilki,
Nsyifunɔ náh sɔ̃̀ pé túkùlɛ. 21 Kénɛ névye nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, pépi mɛ nɔ
de Filipi tnɔ̂ ǹmɔ nɛ̂-á n wil Betisayida kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí
nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, páh mɛ ké tyí nɛ pé Yesu wɛ. 22 Kăh pɩ sɛ̃, Filipi mɛ kè yo Andre tyí.

* **12:3** 12.3 - Yesu mɛ gbı̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃ ńkɛ̃nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yõkelɛ n yõ. † **12:5** 12.5 - Légbı̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nénúkù gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. ‡ **12:13** 12.13 - Sãm yı̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lɩntɛ̃nyı̃nnɔ mɛ̀nɛ ásɔ̂ sɔkɔ, Yesu ye pè n gbilki. § **12:13** 12.13 - Pàh nɛ Wosana, ǹgbòlɛ sɔ̃̀, ké kɔ́r ye á pwah n mɔ núkúnúkú! Ǹtɛ ásɔ̂ sɔkɔ, gbı́lkínɔ́ ye sɔ̃̀ pè n gbilki Yesulɛ. * **12:13** 12.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.25-26. † **12:15** 12.15 - Yerusalɛmɩ yı̃n yɔ́ ye sɔ̃̀ Siyɔ̃nɛ. ‡ **12:15** 12.15 - Yah n tɛ Nsakari 9.9.

Andre mɛ tahlı ǹ tyí pè kyı kè yo Yesu tyí. 23 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbĩ
nɛ̂ sɔkɔ-á Névi Píɗí§ kı n dɔkɔ n pi ǹ tɔ̃rí yõ, képah ye sɛ núkúnúkú yɔ̀. 24 Kègbıgbı
tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ sèmukɔ pi náh duku mɔ sétáh sɔkɔ kè fi tɛ́ ké pi ku, kè n
tɛ̃ ké gblɔ̌y. Ǹtɛ kàh duku mɔ à fi tɛ́ ké pi ku, kè n kwel. 25 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y ó minnɛ
n mɔ n kõ, tɛ̃ min tyí kı yıkı. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ minnɛ n mɔ́nkɔ̀-ǹkɛ̃nɛ kèkõyɔ̃ mɛ̀ sɔkɔ Liyel
tɔ̃rí yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 26 Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé tɔ̀lɛ n pı ńmɔ tyí, tɛ̃
ń sɔ̀ tɛ̃. Képah sɔkɔ, máh mɛ ńyãh sɔkɔ, nɛ̂-á tɔ̀lɛ n pı ń tyí, ǹ tɔ kı mɛ nɛ́npɔ́. Névi
nɛ̂-à tɔ̀lɛ n pı ńmɔ tyí, ń Sú Liyel kı ǹ yõ yɔ̃.

27 Tɛ́ núkúnúkú, ń fɔkɔ mɛ fɛ̃kı. Ǹtɛ mè yo sɔ̃? Mé se n yo Sú Liyel tyí nɛ, à káh n
yɛ yèvyãhrı mɛ̀ ń wɛ? Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́, yèvyãhrı mɛ̀ yĩn ye mé pɔ tɔ́tɔ́.» 28 Képah tɛ̃nɛ, à
nɛ: «Bɔ̃, gbílkínɔ́ sah á yĩn yõ.» Wǎh yo sɛ̃, yı̃npɔ̃ yɔ́ wil yı̃nyõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Mé ń
yĩn gbilki tɛ, tɛ́ mé kı kè gbilki n pi ńtɔ̃.»

29 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̀ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ yı̃npɔ̃ mɛ̀ noh, pè nɛ gbɛ̃nséntã́hkì-á gboke. Túkù mɔ́
nɛ, yı̃nyõ tɔ̀npı yɔ́-á yo mɔ Yesu tyí. 30 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á
yé noh yɔ̀, kè náh yo ńmɔ yĩnnɛ, kè yo yépi yĩnnɛ. 31 Liyel kı lékàhlɛ kèkõyɔ̃ névye
kɔ̃ n pi núkúnúkú sɛ̃ yɔ̀. Núkúnúkú, à kı kèkõyɔ̃ névye fnɛ̀-ò* yĩni yal. 32 Ǹtɛ mâh pɔ
dɔkɔ mɔ gbĩ nɛ̂nɛ, mé kı névye póllɛ pɔ ń gblɔ̌y tyí.» 33 Yesu-á sɔ̀ nɛ n ku n pi dùkù
nɛ̂nɛ, képah ye à wɛ̃kı ǹ wɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀. 34 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye mɛ yo ǹ tyí
nɛ, pépi-á kè wɛ Liyel tyi kɔ̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ náh n ku n yah
n pi. Tɛ́ ǹmɔ se sɔ̃npílɛ pɔ n yo nɛ, Névi Píɗí-á yĩnɛ à dɔkɔ mɔ nı? Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó se
mɔ́ Névi Píɗí mɛ̀nɛ nı? 35 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kyòo mɛ̀nɛ, kè mɛ sɛ̃
yé wrɔ́ kı wrɔ́ kwéy yɔ́ pı n pi. Tɛ́ névi nɛ̂-à n kɔ fɛ̃ntũ sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹ yúkú-ńsahlɛ
n pnɛ. Képah ye, kyòo mɛ̀-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, yé nɛ n kɔ ké sɔkɔ, fɛ̃ntũ káh pɔ yé
kwɔkı tɛ̃. 36 Kyòo mɛ̀nɛ, kǎh mɛ yé wrɔ́ gbĩ nɛ̂nɛ, yé sɛ̃ képah yõ. Képah sɔkɔ, yé kı
pı kyòolɛ képah tyí kɔ̃lɛ.»

Yesu-á képah yo tɛ, à yal pé tnɔ̂ à kyı wɔ̃bı fíí pélɛ.

Névye náhnáh náh sɛ̃ Yesu yõ

37 Yesu sɔ̀ gbĩl tyi náhnáh pı pé yı̃ yah, ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh sɛ̃ ǹ yõ. 38 Liyel
tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò Yesayi tyíyónɔ́ nɔ́pi ye wil ásɔ̃ sɔkɔ yɔ̀. Á lésõ nɛ ńkɛ̃:
«Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ sɛ̃ ápi tyíyónɔ́ yõ?
Á á tɛ̃npnɛ̀nɔ́lɛ nɛ̂ wɛ̃kı?»†
39 Tɛ́ tir nɛ̂ yĩn-á pè náh sɔ̀ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, képah yah ye Yesayi tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃:
40 «Liyel pé yı̃ wɔ,
tɛ́ pé lékã́m yah vike,
nɛ pé yı̃ káh fɛ̃ nɛ n yah,
pè káh tir yɔ́ tyí yah wɛ,
pè mɔ́ vi mɔ Liyel wɛ̃kì yõ,
à kɔ̃ à pè wɛ dɛ mɔ.»‡

41 Yáh wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò Yesayi képahlɛ n yo, à lésõ kwãh tɛ̃ Yesu tɔ̃rí wɛ,
képah ye à kɔ̃ à ǹ tyílɛ n yo.§

§ **12:23** 12.23 - Yesu-à Névi Píɗí tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̌y tyí ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo. * **12:31** 12.31 - Kèkõyɔ̃ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃ sɔkɔ yɔ̀, sétã̀n yɔ̃tɛ̃ ye. † **12:38** 12.38 - Yah n tɛ Yesayi 53.1. ‡ **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10. § **12:41** 12.41 - Yah n tɛ Yesayi 6.1-5.

42 Tɛ́ képah fyé yõ, yȍtãm náhnáh sȍ mɛ sɛ̃ Yesu yõ. Ǹtɛ Farisi wɛ̌kì kɔ́pú tɩ́kɩ́ sȍ
mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ pé yĩni wilki pé wɛ̌kì sɔkɔ. Képah ye, pè náh kè wilki mɔ nɛ,
páh sɛ̃ ǹ yõ. 43 Yáh wɛ pè képah pɩ, névye-á mɛ gbílkínɔ́ nɛ̂nɛ n sah pé yõ, képah tyɩ́
sȍ mɛ pé tyɩ́ kal Liyel tyɩ́lɛ.

44 Képah sɔkɔ, Yesu wɛkɩ yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, ńmɔ ó yõ
náh tɛ̃ sɛ̃ dɛ́, Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ yõ ye tɛ̃ sɛ̃. 45 Tɛ́ névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ,
ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ wɛ. 46 Ǹmɔ pɔ kèkõyɔ̃́ à pɔ pɩ kyòolɛ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃
káh tɛ̃ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ. 47 Ǹmɔ náh pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nɛ mé pɔ lékàhlɛ névye kõ. Mé pɔ nɛ
kèkõyɔ̃́ névye pwáhnmɔnɔ wɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh mɛ n kɔ sé
wȁl yõ, ńmɔ náh kɩ n kõ n pi tɛ̃nɛ lékàhlɛ dɛ́. 48-49 Wɛy nɛ̂-á mé yo yɔ̀, képah ńtɛ̃ ye
kɩ lékàhlɛ tɛ̃ kõ n pi gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ. Ń gblɔ̌y yah yɩ̃́ɩ̃́ náh mé yo wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Sú
Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, máh yĩnɛ mè nɛ̂ yo, ànɛ̂ máh yĩnɛ mè kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ, ǹmɔ ye
yo sélɛ ń tyɩ́ nɛ mé pɩ. Képah ye, névi nɛ̂-à ń yahle, tɛ́ à náh mɛ ń wɛynɛ n mɔ n kõ,
nɛy mɛ tɛ, nɛ̂-á kɩ lékàhlɛ tɛ̃ kõ n pi. 50 Tɛ́ ńmɔ mó tɔ̃ pĩ nɛ Liyel-á nɛ̂ kõ sah, képah
gbȍ yõ sɔkɔ-á névye kɩ fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Sú Liyel-á wɛy mè yo sɔ̃́ ń tyɩ́, sɛ̃́ ye mé n
yo kélɛ yé tyɩ́.»

13

Yesu ǹ tȍ sɑ̃́hpú gbyɛ̂h wu

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh kɩ sȍ n pɩ n pi ďĩndallɛ. Yesu sȍ pĩ nɛ pé yálnɔ́ gbĩ-á sɛ
kèkõyɔ̃́, páh kɩ n sɔkɔ n pi Sú Liyel tyɩ́. Ǹ sȍ tɛ̃́pú nónó-á sȍ mɛ kèkõyɔ̃́, pé tyɩ́ sȍ mɛ
nɔ́nɔ́lɛ ǹ tyɩ́. Pé tyɩ́ nɔ kah mɔ ǹ tyɩ́.

2 Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̃́hpú sȍ mɛ yõkelɛ n yõ. Tɛ́ sétȁn yȍtɛ̃ sȍ mɛ kè dahbɩ tɛ Simo
Yisikariyɔtɩ pɩ́ďɩ̃́ Nsyudasɩ nɩ sɔkɔ nɛ, à vi Yesu náh. 3 Yesu sȍ pĩ nɛ Sú Liyel-á tyi pól
dahbɩ péwɔ gbȍ. Ǹmɔ tyɩ́-á pé wil à pɔ, tɛ́ páh kɩ pé syɩ sɔkɔ ǹmɔ tyɩ́. 4 Képah sɔkɔ,
pǎh mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à yuku yĩn, tɛ́ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ dɛ sah, tɛ́ fwɔ yɔ́ tɔkɔ toh ǹ
syĩ sɔkɔ. 5 Képah náh, à ni du mɔ dú yɔ́ sɔkɔ, à tyah ǹ tȍ sɑ̃́hpú gbyɛ̂hnɛ n wu kélɛ,
tɛ́ sélɛ n tuke fwɔ mènɛ, nɛ̂-á à toh ǹ syĩ sɔkɔ.

6 Kǎh pɔ syɩ Simo-Pyɛrɩ tyɩ́, à Yesu syah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á Tɛ̀ ǸGBƐ̃NƐ ǹmɔ kɩ n yah
n kõ péwɔ gbyɛ̂h wú-ńsahlɛ nɩ? 7 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, nɛ̂-á péwɔ n pɩ yɔ̀, ǹmɔ náh fɛ̃
ké tyɩ́ yah wɛ n pi núkúnúkú lɔ́! Ǹtɛ náh-á à kɩ pɔ ké tyɩ́ yah wɛ n pi. 8 Pyɛrɩ tɔ̃ yuku
à syah nɛ, póllɛ, à náh pé gbyɛ̂h wu n pi. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Wáh kɩ
yɛ ń kõ mé á gbyɛ̂h wú-ńkɛ̃́nɛ, á vyãh kɩ dɛ ńmɔ tyi sɔkɔ.» 9 Képah tɛ̃nɛ, Simo-Pyɛrɩ
yo ǹ tyɩ́ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, kàh pɩ sɛ̃́ kè káh yĩn pé gbyɛ̂h ó tyɩ́, ńkɛ̃́ à pé gbȁn ànɛ̂ pé yõ tɔ
wu. 10 À mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Névi nɛ̂-à ni wel tɛ, tɛ̃ n nɛ n mɛ yályál. Képah ye, à wil ǹ
gbyɛ̂h tyɩ́ sɔkɔ, yõ náh tɔ̃ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ tɛ̃ wil pól tɔ̃́nwunɔ tyɩ́. Yépi mɛ yályál. Ǹtɛ yé
pól tɛ̃ wɔ náh mé n ye dɛ́!» 11 Névi nɛ̂-á kɩ sȍ pɔ n vi n pi Yesu náh, Yesu sȍ mɛ à pĩ
tɛ. Képah ye à kõ à nɛ, pé pól tɛ̃ wɔ náh pé nɛ pǎh mɛ yályál dɛ́!

12 Wǎh pé gbyɛ̂h wu tɛ, à tɔ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ mɔ pɔ kõ tɛ̃ yõke yɔ̃́-ńsah ńtɔ̃. Tɛ́
yo pé tyɩ́ nɛ: «Máh nɛ̂ pɩ yé tyɩ́ sɛ̃́ yɔ̀, yé se ké yõ pĩ? 13 Yâh pɩ yě ńnɛ n ye kwɔ́-ò
ďɩ̃́nɛ, képah náh pɩ, Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, yé mɛ n yo plɛ tɛ̃ wɔlɛ. Ǹmɔ ye ńtyɩ̃́nɔ ǹnɛ. 14 Ǹtɛ
ńmɔ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ kwɔ́-òlɛ, yáh wɛ mé yé gbyɛ̂h wu, yépi tɔ yĩnɛ yè wɛ̃ gbyɛ̂hnɛ
n wu. 15 Képah dùkù ye mé pɩ yé wɛ̃kɩ yɔ̀, nɛ máh nɛ̂ pɩ yé tyɩ́, yé tɔ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ.
16 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɩ́, tȍnpɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yȍtɛ̃nɛ. Sɛ̃́ ó ye tɛ̃ntȍ névi

tɔ náh fɛ̃ n kal ǹ tɔ̃́-òlɛ. 17 Ǹtɛ núkúnúkú, yé se kénɛ tyilɛ n pnɛ tɛ́! Yâh fɛ̃ syi n kɔ sé
wɑ̃̀l yõ, yé kɩ nìvìnì wɛ.
18 Ń wɛy mɛ̀ náh mɛ ké yah mɔ yé pól tyí dɛ́! Máh névye nónó yah wilki, mé pélɛ
n pnɛ. Ǹtɛ tir nɛ̂-á wɑ̃rkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè yĩnɛ kè wil ó wil. Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̂: ‹Máh lésõ ń yõkelɛ n yõ ànɛ̂ nɛ̂nɛ, tɛ̃ mɛ yuku ń yõ.›*
19 Ké pí-ńkɛ̃̂ sɔkɔ ye mé kélɛ n yo n sah yé tyí núkúnúkú yɔ̀. Képah sɔkɔ kàh pɔ pɩ,
yé kɩ sɛ̃ ké yõ nɛ, Ǹmɔ-á. 20 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi
tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, nɛ̂-á tõ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Yesu nɛ Nsyudasɩ-á kɩ n vi n pi pé náh

21 Képah tɛ̃̀nɛ, kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Yesu fɔkɔ kah fɛ̃kɩ. À mɛ kè yo dal mɔ nɛ:
«Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ nɛy yɔ́ kɩ n vi n pi ń náh.» 22 Wǎh képah
yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah n yɔ̃ wɛ̃nɛ n yah núkú núkúlɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ̂ tyí-á à n yo.
23 Tɛ́ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ̃́ ǹ tyí, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃̀ntelnɔlɛ Yesu tyí. 24 Képah
sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ pɩ mɔ ǹmɔ tyí nɛ à Yesu piki yah, nɛ̂ tyí-á à n yo. 25 Ǹmɔ mó ǹ gbalɩ
kɛ̃kɩ Yesu tĩ̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ se à n ye nɩ? 26 À mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh
kɩ búrn yĩ di nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃ wɔ-á. Tɛ́ núkú búrn yĩ́nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ kè di à Simo Yisikariyɔtɩ píɗĩ́
Nsyudasɩ kɔ̃. 27 Nsyudasɩ-á búrn mɛ̀ syi, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ de ǹ sɔkɔ. Yesu mɛ yo ǹ tyí
nɛ, nɛ̂-á ǹ tyí pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ, à kè pɩ súú. 28 Ǹtɛ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃
náh sɔ̃̀ pĩ tir nɛ̂ yĩn-á Yesu yo wɛy mɛ̀nɛ ǹ tyí. 29 Tɛ́ pɔ́ dú-á sɔ̃̀ mɛ Nsyudasɩ tyí sɛ̃́,
túkù sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, Yesu-á yo ǹ tyí nɛ à kyɩ syáh yídwénè yah dwe, képah náh pɩ, à
pɔ́ yĩ yɑ̃m tɑ̃n kɔ̃. 30 Ǹtɛ Nsyudasɩ-á fyɔ̀ búrn yĩ́nɔ́ mɛ̀ syi, à núkú yuku wil. Légbĩ́nɛ
lékɑ̂̃ sɔ̃̀ mɛ mɔ.

Yesu tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́nnɛ

31 Nsyudasɩ-á fyɔ̀ wil tɛ, Yesu nɛ: «Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, gbílkínɔ́ ye sah Névi Píɗĩ́ yõ,
ànɛ̂ Sú Liyel yĩn kɩ se tõ gbilki ǹmɔ yĩnnɛ. 32 [Gbílkínɔ́-à kɩ sah Liyel yõ ǹmɔ yĩnnɛ,]
Liyel tɔ kɩ à gbilki ǹ gblɔ̃y yĩnnɛ. Dɔ̌ kwéy ńtɛ̃̀nɛ, à kɩ kè pɩ n pi. 33 Ń wɛ̃npɩ̀, mé kɩ tɔ̃
n mɛ n pi yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ. Yé kɩ ń yah n kɔ̃ n pi. Ǹtɛ nɛ̂-á lésõ mé yo Nsyifunɔ
tyí, képah núkú ye tõ mé kɩ yo yépi tɔ tyí núkúnúkú nɛ, yé náh fɛ̃ n kyɩ n pi ńmɔ
yúkú-ńsah sɔkɔ. 34 Mé kɩ tir sɑ̃́n yɔ́ kɔ̃ sah yé kɔ̃ nɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Yé tyí-á nɔ sɔ̃
ńmɔ tyí, yépi tɔ tyí yĩnɛ kè nɔ sɛ̃ wɛ̃ tyí. 35 Yé tyí-à kɩ nɔ wɛ̃ tyí, képah sɔkɔ ye no
pól kɩ pĩ nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á yélɛ.»

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ nɛ pé náh péwɔ pĩ

36 Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńyɑ̃h se à n yuku nɩ? À mɛ yo
ǹ tyí nɛ, ńyɑ̃h-á pé n yuku, à náh fɛ̃ n kyɩ n pi pélɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ núkúnúkú. Ǹtɛ náh
tĩ̀nnɛ, wǎh kɩ pɔ pé sõ tɛ̃ n pi. 37 Pyɛrɩ mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pé náh fɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n
pi núkúnúkú nɩ? Péwɔ-á kɩ fɛ̃ syi pé min kɔ̃ n pi ǹmɔ yĩnnɛ dò. 38 À mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Á kɩ á min kɔ̃ n pi ńmɔ yĩnnɛ lɛ́? Ǹtɛ kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, sénpɛ-à kɩ
pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyɑ̃h kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nɔ́, nɛ á náh ńmɔ pĩ.»

14

Yesu ye wɛ̃̌kìlɛ nɛ̂-á n yuku Sú Liyel tyí

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ. Yé sɛ̃ Liyel yõ, yè
mó sɛ̃ ńmɔ tɔ yõ. 2 Tɛ̃-ǹtɑ̃̀n náhnáh mɛ ń Sú Liyel tĩ̀nnɛ. Mé kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah yé

* **13:18** 13.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 41.10.

kɔ̃. Kàh sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ ńkɛ̃̂nɛ, mé náh náhkɩ kè yo n pi yé tyí. 3 Máh kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah
sah tɛ yé kɔ̃, mé kɩ ń syɩ pɔ yé tɛ̃ sɔkɔ ń tnô. Képah sɔkɔ, ńmɔ-á mɛ ńyãh sɔkɔ, yépi
tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́. 4 Yé se ńmɔ yúkú-ńsah wɛ̃kìlɛ n pnɛ tɛ́.» 5 Wǎh yo sɛ̃, Toma mɛ nɛ,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pépi náh mɛ ǹ yúkú-ńsah pĩ, té pé se kɩ pĩ sɔ̃ ké wɛ̃kìlɛ nɩ? 6 Yesu mɛ yo ǹ
tyí nɛ: «Ńmɔ ye wɛ̃kìlɛ, ànɛ̂ gbɩlɛ, ànɛ̂ min nɛ́tɛ̃̂nɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n kyɩ Sú Liyel
tyí, nɛ́ tɛ̃ náh syɔ̃ ńmɔ tyí. 7 Yâh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n pnɛ, yé náhkɩ mɛ ń Sú Liyel tɔlɛ n
pnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, yé ye ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ à wɛ.» 8 Képah sɔkɔ, Filipi mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
à Sú Liyellɛ pépi wɛ̃kɩ kɛ̀! Képah-á kɩ yĩnɛ pépi tyí. 9 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Filipi,
mé mɛ yélɛ di mónɔ́lɛ, tɛ́ áwɔ náh mɛ ńmɔ pĩ nɩ? Névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, Sú Liyel ye tɛ̃
wɛ. Ǹtɛ á pɩ sɔ̃ tɛ́ tɔ̃ n yo nɛ, mé Sú Liyellɛ ǹ wɛ̃kɩ? 10 Á náh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú
Liyel-á mɛ núkúlɛ di? Wɛlɔ nónó-á mé n yo yé tyí yɔ̀, ńmɔ yah yɛ̃́ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́!
Sú Liyel nɛ̂-á núkúlɛ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye n pɩ ǹ tɛ̃̀nnɛ. 11 Yé yĩnɛ yè sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, ńmɔ ànɛ̂
Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ. Yáh kɩ sɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃̂nɛ ké yɔ̃ ńmɔ wɛlɔ yĩnnɛ, yé sɛ̃ ké yɔ̃ tɛ̃̀n nɔ́pi
tɛ̃ wɔ yĩnnɛ. 12 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, máh mɛ tɛ̃̀n
nónónɛ n pɩ, tɛ̃ tɔ kɩ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ. Tɛ́ tɛ̃ kɩ tɛ̃̀n yísyɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi nónó-á kal sépilɛ.
Mé mɛ n yuku Sú Liyel tyí, képah ye kɩ tɛ̃ kɔ̃ à kɩ fɛ̃ sè pɩ. 13 Képah sɔkɔ, yâh tyídúkú
nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yɔ̃, mé kɩ kè pɩ yé tyí, gbílkínɔ́ kɔ̃ kè kɩ sah Sú Liyel yɔ̃ ǹ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀
yɔ̃. 14 Yâh tir nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yɔ̃, mé kɩ kè pɩ.»

Yesu ǹ vyãh kɔ̃ Liyel Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

15 «Ńmɔ tyí-à mɛ nɔ yé tyí, yé kɩ ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tɛ̃ yĩn. 16 Tɛ́ mé kɩ Sú Liyel ni, à kɩ
yòhnìnmɔ-ò yɔ́ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n tɛ̃ n pi yélɛ kɛ̃́mm. 17 Yòhnìnmɔ-ò mɛ̀nɛ,
Liyel Mirki ye. Ǹmɔ ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ. Kèkɔ̃yɔ̃́ névye náh ǹnɛ n
wɛ, ànɛ̂ pè náh ǹnɛ n pnɛ. Képah ye, pè náh fɛ̃ à fɛ̃ n syi. Ǹtɛ wǎh mɛ yépilɛ, tɛ́ mɛ
yé sɔkɔ sɛ̃, képah ye yépi wɔ ǹnɛ n pnɛ. 18 Mé náh yé sah n pi ńgbyelɛ. Mé kɩ ń syɩ n
pɔ n pi yé tnô. 19 Dǒ kwéy ǹsɔ̃, kèkɔ̃yɔ̃́ névye náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n pi, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ kɩ ń
wɛ. Tɛ́ ńmɔ-á fyɔ̀nì mɛ min sɔkɔ, képah ye yépi tɔ kɩ mɛ n pi min sɔkɔ. 20 Lésɔ̃-à pɔ
nɔ, yé kɩ pĩ nɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ yépi tɔ mó mɛ núkúlɛ.
21 Névi nɛ̂-à ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ noh, tɛ́ sè tɛ̃ yĩn, ń tyí nɔ tɛ̃ wɔ tyí. Tɛ́ ńmɔ tyí-à nɔ névi
nɛ̂ tyí, tɛ̃ tyí kɩ nɔ ń Sú Liyel tyí. Tɛ̃ tyí kɩ nɔ ńmɔ tɔ tyí, tɛ́ mé kɩ ń gblɔ̃̌ynɛ à wɛ̃kɩ.»
22 Képah sɔkɔ, Nsyude* nɛ̂-á ǹ gblɔ̃̌y Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ tɛ́ à kɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye wɛ̃kɩ
n pi nɩ? 23 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ tyí-à nɔ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kɩ ń tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Tɛ̃ tyí kɩ nɔ
ń Sú Liyel tyí, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel kɩ pɔ tɛ̃ tyí, kɩ pɔ twah tɛ̃ ǹ tyí. 24 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à
nɔ́-ńkɛ̃̂nɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ náh ń tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Tɛ́ wɛlɔ nónó-á yé n nohnɩ yɔ̀, ńmɔ yah yɛ̃́
wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sè wil Sú Liyel tyí, nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. 25 Mé ye kénɛ tyi yo yé syah,
gbɛ̃́ nɛ̂-á mé mɛ ànɛ̂ yélɛ yɔ̀. 26 Ǹtɛ Liyel Mirki nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ, Sú Liyel kɩ n tɛkɩ n
mɔ n pi ńmɔ yĩn yɔ̃, à kɩ pɔ tyi póllɛ yé kwɔ. Tɛ́ kɩ yé dyɔ to kɔ̃ ńmɔ tyíyónɔ́lɛ, máh
nónó yo sɔkɔ yé tyí.
27 Yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃ yɔ̀. Ǹmɔ yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃. Mé náh mɛ kélɛ n kɔ̃
kèkɔ̃yɔ̃́ névye kɔ̃ dùkùlɛ. Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃. 28 Mé ye kè yo
sɔkɔ tɛ yé tyí yé noh nɛ sɔ́kɔ́nɔ́-á ńnɛ, tɛ́ máh kɩ ń syɩ n pɔ n pi yé tnô. Ǹ tyí-à sɔ̃̀ mɛ
nɔ yé tyí, yáh kè noh nɛ máh n yuku Sú Liyel tĩ̀nnɛ, kè sɔ̃̀ yĩnɛ kè nɛ n mɛ nìvìnìnɛ yé
tyí, ǹmɔ-á sɔ̃̀npílɛ kal ńmɔlɛ. 29 Mé ye kénɛ tyi yo sah yé tyí núkúnúkú sé pɔ́npí-ńkɛ̃̂

* **14:22** 14.22 - Nsyifunɔ tyí, Nsyude ye dùkù mɛ núkúlɛ Nsyudasɩ ye dùkùlɛ.

sɔkɔ yɔ̀, képah sɔkɔ sàh kɩ pɔ n pɩ, yé kɩ sɛ̃ ń wɛlɔ yõ. 30 Kèkõyṍ névye fnɛ̀-ò mɛ n pi,
képah ye mé náh tɔ̃ n kah n yãh n mo n pi yélɛ. Á náh fɛ̃ ńmɔ tɛ̃ wɔ fnɛ. 31 Ǹtɛ Sú
Liyel-á tyi nónó yo ń tyí, sépi ye mè n nɛ n pɩ. Képah sɔkɔ, kèkõyṍ névye kɩ pĩ nɛ ǹ
tyí-á nɔ ń tyí. Yé yuku! Á ye yal ásɔ̃̂.»

15

Yesu nɛ yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkì-á pélɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Ńmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkìlɛ, ń Sú mɛ ké nétɛ̃nɛ.
2 Yìngbɛ̀n nónó pól-á mɛ ńmɔ sɔkɔ tɛ́ sè náh mɛ n syi, à kɩ sè kɔ̃lɩ tɛ̃ yõ. Tɛ́ nónó pól-á
mɛ n syi, à kɩ sépilɛ n tɔ̃ sè kɔ̃ sè kɩ n gbah n syi. 3 Wɛy nɛ̂-á mé yo yé tyí yɔ̀, képah
gbɔ̀ yõ, yé pɩ tɛ yályál. 4 Yé nɛ n mɛ ńmɔlɛ, sɔ̃-á ńmɔ mɛ yélɛ. Sɔ̃-á yìngbɔ̀ náh fɛ̃ n
syi n pi ké gblɔ̌y nɛ́ kè náh mɛ séswɔ̂ sɔkɔ, sɛ̃ ó ye yépi tɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi nɛ́ yé
náh mɛ ńmɔlɛ. 5 Ǹmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂lɛ, yépi mɛ ké yìngbɛ̀nnɛ. Yé náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃
pɩ n pi ńmɔ kɛ̃nɛ. Képah ye, nɛ̂-à mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ mé mɛ tɛ̃nɛ, tɛ̃ kɩ tyípéplɔ náhnáhlɛ n
pɩ Liyel tyí. 6 Névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ yìngbɔ̀ yɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè kãm milki
kégbɔ́, tɛ́ kè kɩ n kɔkɔ n pi. Tɛ́ yìngbɛ̀n kɔ́kɔ́rílɛ, sépi kɩ pɔ kwel mɔ n sukɛ n pi nyàh
sɔkɔ. 7 Ǹtɛ yâh mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ń wɛlɔ mɛ n tɛ̃ yé fɔkɔnɩ sɔkɔ, kwâh nɛ̂ tyí-à nɔ yé tyí,
yé kè ni, yé kɩ kè wɛ. 8 Yâh tyípéplɔ náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí, képah ye kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ
yáh pɩ ńmɔ tɔ̀ sɛ̃́hpúlɛ. Tɛ́ ńmɔ Sú Liyel yĩn kɩ gbilki.
9 Ǹmɔ tyí-á nɔ Sú Liyel tyí sɔ̃, yépi tɔ tyí nɔ ńmɔ tyí sɛ̃. Yé yɛ yé tyí nɛ mɛ nɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ
ń tyí sɛ̃. 10 Yâh ń tyi kɔ̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ, yé tyí kɩ mɛ nɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ ń tyí, sɔ̃-á ńmɔ ń Sú tyi
kɔ̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ ń tyílɛ nɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ ǹ tyí. 11 Mé mɛ ké tyí nɛ nìvìnì nɛ̂-á mɛ ńmɔ
sɔkɔ, kè nɛ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, tɛ́ yé nìvìnì mè mó syɩ ké yìn tyí. Képah ye, mé tyi nɔ́pi
yo yé tyí.
12 Máh nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí, yé tyí-á nɔ sɔ̃ ńmɔ tyí.
13 Névi-à ǹ min kɔ̃ ǹ kódíbí yĩnnɛ, tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ yɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n kah n mɔ n pi képah
yõ. 14 Ǹmɔ-á nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, yáh kɩ mɛ kélɛ n pɩ, ń kódíbí ye yélɛ. 15 Mé náh tɔ̃ yé
ye n pi tɔ̀npɩbɩlɛ. Ǹgbɔ̌ tɔ̀npɩ náh fɛ̃ ǹ yɔ̀tɛ̃ dĩ́ tyípínɔ́ pĩ dɛ́! Ǹtɛ máh tyi nónó noh
ń Sú Liyel tyí, mé ye sé póllɛ yépi kwɔ. Képah ye, mé yélɛ n ye ń kódíbílɛ. 16 Yépi
náh yah tɔkɔ ńmɔlɛ dɛ́, ńmɔ ye yah tɔkɔ yélɛ, tɛ́ yé tɛkɩ mɔ nɛ, yé kyɩ tyípéplɔlɛ n pɩ
Liyel tyí, nónó-á sé yõre náh n tyɛ n yah n pi. Képah sɔkɔ, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú
Liyel tyí ńmɔ yĩn yõ, à kɩ kélɛ yé kɔ̃. 17 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n kɔ̃ n sah yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Yé
tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí.»

Kèkõyṍ névye mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú dyɔlɛ n yɔ

18 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Kèkõyṍ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé pĩ nɛ ńmɔ ǹgbò dyɔ-á
pè tyah n yɔ. 19 Yâh sɔ̀ mɛ kèkõyṍ névye tyí yõ sɔkɔ, yáh pɩ pé tyílɛ sɛ̃, yé tyí náhkɩ
nɔ pé tyí. Ǹtɛ kăh pɩ ńmɔ yé yah wilki kèkõyṍ névye sɔkɔ, tɛ́ yé náh tɔ̃ mɛ pépi tyí
yõ, képah ye pè kɔ̃ pè yé dyɔlɛ n yɔ. 20 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ wɛy mè tyílɛ, máh
nɛ̂ yo yé tyí nɛ: ‹Tɔ̀npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̀tɛ̃nɛ.› Pàh kɩ mɛ ńmɔ fõh, pè kɩ yé tɔ fõh.
Pàh kɩ mɛ ń wɛy fɛ̃ syi, pè kɩ yé tɔ tyí fɛ̃ syi. 21 Ǹtɛ pè náh sɔ̃́npílɛ mɛ ńmɔ tɔ̃́-òlɛ n
pnɛ, képah ye pè kɩ tyi nɔ́pi pól pɩ yé sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ. 22 Mâh sɔ̀ mɛ pɔ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí,
ànɛ̂ mâh sɔ̀ mɛ tir yɔ́ yɔ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, pé tyítúkúnì pínɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi
pé yõ. Ǹtɛ núkúnúkú, gbɩ wɛ́-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi pé tyí pé tyítúkúnì pínɔ́ tyí
sɔkɔ. 23 Névi nɛ̂-à ńmɔ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ ń Sú tɔ dyɔlɛ n yɔ. 24 Tyi nónó-á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh sɛ̃nknɔ pɩ yah, mâh sɔ̀ mɛ sépi pí-ńkɛ̃nɛ pé wrɔ́ sɔkɔ, pé tyítúkúnì pínɔ́ lékàh

náh náhkɩ n mɛ n pi pé yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, pè ye ńmɔ tyípínɩ̀ wɛ. Tɛ́ képah fyé yɔ̃,
pè mɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú dyɔlɛ n yɔ. 25 Ǹtɛ nɛ̂-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ:
‹Pè ń dyɔ yɔ yɔ̃ kɛ̃́nɛ.›* képah wil yĩn ye pè kɔ̃ pè képahlɛ n pɩ.
26 Tɛ́ yòhnɩ̀nmɔ-ò nɛ̂-á ńmɔ kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi kɩ wil Sú Liyel tyí, Liyel Mirki ye.
Képah ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ. Képah-à wil Sú Liyel tyí à pɔ, kè kɩ pɔ
ńmɔ tyí yo wah yé tyí. 27 Ǹtɛ yépi-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ ǹgbò dùkùlɛ sɛ̃́, képah ye yé tɔ
kɩ ń tyílɛ n yo n wah névye tyí.»

16

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yal n mɔ.
Képah ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pi yo sah yé tyí. 2 Nsyifunɔ kɩ yé yĩni n wilki n pi pé wɛ̃kɩ̀
sɔkɔ. Tɛ́ gbĩ yɔ́ ńtɛ̃ mɛ n pi, képah sɔkɔ nónó-à pɔ yélɛ n ko n mɔ, pè kɩ mɛ n sõ nɛ
tɔ̃̀-á pé n pɩ Liyel tyí. 3 Ǹmɔ ànɛ̂ ń Sú pĩ́-ńkɛ̃̂ ye pè kɔ̃ pè kɩ sépinɔ́ tnɔ pɩ sɛ̃́ yɔ̀. 4 Mé
mɛ ké tyí nɛ tyi nɔ́pi gbĩ-à pópó pɔ sɛ, yé dyɔ nɛ n mɛ n kwnɛ sélɛ, képah ye mé sè
yo sah yé tyí.»

Liyel Mirki pɔ́nɔ́ yɔ̃lɛ

Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Máh lésɔ̃ mɛ yé wrɔ́ sɛ̃́, képah ye mé náh kwɑ̃h
tɛ̃ tyi nɔ́pi yo yé tyí. 5 Ǹtɛ núkúnúkú, mé mɛ n yuku ń tɔ̃́-ò tnɔ̂, tɛ́ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh
se mɛ ńnɛ n piki n yah nɛ, ńyɑ̃h se mé n yuku nɩ? 6 Tyi nónó-á mé yo yé tyí, sépi
yèkwɔrɩ ye yé fɔkɔ fil yɔ̀ kè. 7 Ǹtɛ mé kɩ gbɩ yo yé tyí. Máh kɩ sɔkɔ, képah kɩ nɛkɩ
kal yélɛ. Máh kɩ sɔ́kɔ́-ńkɛ̃̂nɛ, nɛ̂-á yĩnɛ à pɔ yé yohnɩ n mɔ, à náh n pɔ n pi. Ǹtɛ máh
kɩ kyɩ, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. 8 Tɛ́ ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kɩ tyípêl, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kɩ̀, ànɛ̂
Liyel tukey tyí yo wah kèkɔ̃yɔ̃́ névye syah, kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ pílkínɔ́lɛ sépi
pól sɔkɔ. 9 À kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á pé tyípékèlɛ, péwɔ yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃̂-á. 10 Tɛ́ kɩ kélɛ pè
wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ tyí sɔkɔ, péwɔ-á n sɔkɔ Sú Liyel tyí, tɛ́ pè náh tɔ̃ pé wɛ n
pi. 11 Tɛ́ kɩ tɔ̃ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ Liyel tukey tyí sɔkɔ, nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ névye
fnɛ̀-òlɛ, lékàh-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí.* 12 Tyi náhnáh tɔ̃ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí. Ǹtɛ máh
kɩ sè yo yé tyí núkúnúkú, sè kɩ kǎn pɩ yélɛ. 13 Liyel Mirki nɛ̂-á gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ
Liyel tyí sɔkɔ, ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kɩ pɔ yé yah tɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ gbɩ dùkù pól pĩ Liyel
tyí sɔkɔ. Ǹ yah yĩ́ĩ wɛlɔ náh à kɩ pɔ n yo dɛ́! Wǎh tyi nónó pól noh, sépi ye à kɩ pɔ yo
yé tyí ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ n pi. 14 À kɩ tyilɛ n wɛ n syi ńmɔ tyí kɩ n yo yé tyí. Képah
ye, ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ ńmɔ yĩn kɩ n gbilki. 15 Kwâh nɛ̂-á fyɔ̀ mɛ Sú Liyel tyí, ńmɔ tɔ tyí ye
kélɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé nɛ Liyel Mirki-á kɩ ńmɔ tyilɛ n wɛ n syi n yo yé tyí.»

Yèkwɔrɩ vĩnmɔnpɩnɔlɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ

16 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi. Tɛ́ dǒ kwéy képah
náh, yé kɩ tɔ̃ ń wɛ.» 17 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú túkù tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy nɛ̂-á à
n yo pé tyí yɔ̀ nɛ dǒ kwéy, pé náh tɔ̃ pé wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, páh kɩ tɔ̃ pé
wɛ, képah yɔ̃ se pɩ tir nɛ̂nɛ nɩ? Ànɛ̂ tir nɛ̂ se à n yo sɛ̃́ yɔ̀ nɛ, páh n sɔkɔ Sú Liyel tnɔ̂
nɩ? 18 Dǒ kwéy nɛ̂ tyí-á à n yo yɔ̀, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? Pépi náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀
syíkí-ńsah wɛ dɛ́! 19 Ǹtɛ Yesu-á pĩ nɛ, pǎh mɛ n yah n kɔ̃ pé píkínyah-ńsahlɛ, à yo pé
tyí nɛ: «Máh yo yé tyí nɛ dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, yáh kɩ
tɔ̃ ń wɛ, képah tyí yɔ̃ ye yé n piki n yah wɛ̃nɛ yɔ̀ kè? 20 Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yɔ̃, mé kélɛ n yo
yé tyí, yé kɩ pɔ n gbo kɩ yɑ̃m yɑ̃m tyilɛ n yo, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Yé
kɩ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ǹtɛ yé yèkwɔrɩ kɩ pɔ vi mɔ pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ. 21 Sê-à pilɛ n dubi gbĩ́

* **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 35.19 ; 69.4. * **16:11** 16.11 - Kèkɔ̃yɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye.

nɛ̂nɛ, yèvyãhrɩ pɩ gbɩ̃́-á yĩni tɛ̃ ǹ tyí sɛ̃́, kè n nɛ yèkwɔrɩlɛ ǹ tyí. Ǹtɛ wàh dubi tɛ, névi
wɛ́ndubinmɔnɔlɛ kèkɔ̃yɔ̃́ ǹ tyí, kè n pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèvyãhrɩ
pínsɔkɔnɔ tyílɛ. 22 Sɛ̃ yé yépi tɔlɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ pɔ n yah
n pi yé tyí. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ nìvìnìnɛ yé tyí kègbɩ tɛ̃̀nɛ, nìvìnì nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ kè
tɛ̃ n syi n pi yé tyí. 23 Lésɔ̃ gbɩ̃̀yɩ̃̀kì-à pɔ nɔ, yé náh tɔ̃ ń piki n yah n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ.
Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyí ńmɔ yĩn yɔ̃, à kɩ
kélɛ yé kɔ̃. 24 Tɛ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, yé náh tɔ̃̀nì mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ ni ńmɔ yĩn yɔ̃.
Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Képah sɔkɔ, yé nìvìnì kɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí.»

Yesu tɛ̃ wɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyí

25 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Mé ye tyi nɔ́pi pól yãh yé tyí sèmɩ̀rn sɔkɔ. Tɛ́ sɔ̃ yɔ́ mɛ
n pi, mé náh tɔ̃ n yãh n pi yé tyí sèmɩ̀rn sɔkɔ. Ǹtɛ mé kɩ Sú Liyel tyí yo wah pallɛ yé
tyí. 26 Lésɔ̃ gbɩ̃̀yɩ̃̀kì-à pɔ nɔ, yé kɩ ǹnɛ n ni ńmɔ yĩn yɔ̃. Tɛ́ mé náh yo yé tyí nɛ ńmɔ-á
kɩ n ni ǹnɛ yé tyí dɛ́. 27 Yé náh wɛ di, yé tyí nɔ Sú Liyel tyí. Ǹmɔ tyí-á nɔ yé tyí, tɛ́
yé sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ máh wil ǹmɔ tyí, képah ye yé tyí nɔ ǹ tyí. 28 Sú Liyel tyí ye mé wil à
pɔ kèkɔ̃yɔ̃́. Ǹtɛ núkúnúkú, mé kɩ tɔ̃ yal kèkɔ̃yɔ̃́ kɩ n yuku n pi ǹmɔ tyí.»

29 Yesu-á yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ ɔ̃hɔ̃, núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, wǎh pyě mɛ tyilɛ n yo n wah
pallɛ sèmɩ̀rn mí-ńkɛ̃̀nɛ. 30 Pépi-á pĩ núkúnúkú nɛ, wǎh tyi póllɛ n pnɛ. Pǎh nɛ à piki
n yah n pi tir nɛ̂nɛ, à n nɛ n mɛ kè pĩ n tɛ. Képah-á pépi sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, wǎh wil Liyel
tyí. 31 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé sɛ̃ ńmɔ yɔ̃ núkúnúkú yé yo kè? 32 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n
pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀, nɛ̂ sɔkɔ-á yé pól kɩ to karkɩ, kɩ sɔkɔ yé wɩ̃̀l-ǹtɑ̃̀n
sɔkɔ, tɛ́ kɩ ńmɔ sah ń gblɔ̌y. Ǹtɛ Sú Liyel kɩ mɛ ńnɛ. Képah ye mé náh kɩ n mɛ n pi ń
gblɔ̌y. 33 Ǹmɔ mɛ ké tyí nɛ yé yèvɩnɩ wɛ ńmɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pi yo yé tyí. Yé
kɩ yèvyãhrɩ pɩ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ yé káh tíki pɩ, ńmɔ ye tɛ̃ wɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyí.»

17

Yesu nîrî pínɔ́lɛ

1 Yesu-á képah yo tɛ sɛ̃́, à ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, ké gbɩ̃́ ye nɔ núkúnúkú. Gbílkínɔ́
sah ńmɔ yɔ̃, ńmɔ tɔ mó gbílkínɔ́ sah á yɔ̃. 2 Áwɔ ye tɛ̃̀nwɛnɔlɛ ń kɔ̃ no pól yɔ̃, nɛ
mé tyɛ́-ńkɛ̃̀ minnɛ pé pól kɔ̃, nónó-á á dahbɩ ń gbɔ̃̀. 3 Áwɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ kègbɩ
yɔ̃, pàh áwɔ pĩ, tɛ́ ńmɔ Yesu Krista pĩ, ńmɔ nɛ̂-á á tɛkɩ mɔ, képah ye tyɛ́-ńkɛ̃̀ minnɛ.
4 Wáh tɔ̃̀ nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ, mé ye kè pɩ tɛ. Ǹmɔ ye gbílkínɔ́ sah á yɔ̃ sétáh yɔ̃
sɔkɔ. 5 Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ Bɔ̌, gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ńmɔ yɔ̃ á gbɔ̀pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃̀ gbɩ̃́
dùkùlɛ, képahlɛ ńmɔ kɔ̃ á gbɔ̀pɔ sɔkɔ ńtɔ̃.

6 Wáh nónó wilki kèkɔ̃yɔ̃́ névye sɔkɔ à ńmɔ kɔ̃, mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ. Áwɔ tyí
ye sɔ̃̀ pélɛ, tɛ́ á mɛ pélɛ ńmɔ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè mɛ á wɛy fɛ̃ syi. 7-8 Wáh wɛlɔ nónó yo ń
tyí, mé ye sè yo pé tyí, pè mɛ sè fɛ̃ syi. Pè pĩ yɩ̃̃́ nɛ, máh wil áwɔ tyí, tɛ́ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ
áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. Képah ye, núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, pè pĩ nɛ wáh yĩ nónó póllɛ ńmɔ kɔ̃,
sǎh wil áwɔ tyí. 9 Pǎh pɩ áwɔ tyílɛ sɛ̃́, képah ye mé álɛ n ni pépi tyí. Mé náh mɛ álɛ
n ni kèkɔ̃yɔ̃́ névye tɛ̃ wɔ tyí dɛ́! Wáh nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, pépi tyí ye mé n ni álɛ.
10 Nónó pól-á áwɔ tyílɛ, ńmɔ tɔ tyí ye pélɛ. Nónó pól-á ńmɔ tyílɛ, áwɔ tɔ tyí ye pélɛ.
Tɛ́ pépi gbɔ̃̀ yɔ̃, gbílkínɔ́ mɛ n sah ńmɔ yɔ̃. 11 Ǹtɛ dɔ̌ kwéy, ńmɔ kɩ n pɔ n pi áwɔ tyí.
Mé náh kɩ tɔ̃ n mɛ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ pépi wɔ kɩ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́. Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á pèkè
kɛ̃̀nɛ, pè tɛ̃ n sah á tǎhkì gbɔ̃̀ yɔ̃, képah nɛ̂-á á ńmɔ kɔ̃. Képah sɔkɔ, pè kɩ pɩ núkúlɛ
sɔ̃̀-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ. 12 Máh sɔ̃̀ mɛ pélɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé pè tɛ̃ sah á tǎhkì gbɔ̃̀
yɔ̃, képah nɛ̂-á á ń kɔ̃. Mé pé yɔ̃ syɩkɩ pallɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí náh yɩkɩ pé sɔkɔ, à wil

nɛ́núkù mɛ̀ tyí sɔkɔ, nɛ̂ tyí-á sɔ̃̀ yĩnɛ kè yɩkɩ, á wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ kɔ̃ sè
wɛ n wil. 13 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ-á n pi áwɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo tɛ́ ń sah
kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nónó-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ mɛ nìvìnì yèsyìkì sɔkɔ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. 14 Mé á wɛy
yo pé tyí. Pè náh tɔ̃ pɩ kèkõyɔ̃́ tyílɛ, sɔ̃-á ńmɔ náh pɩ kèkõyɔ̃́ tyílɛ. Képah ye, kèkõyɔ̃́
névye pé dyɔlɛ n yɔ. 15 Mé náh mɛ álɛ n ni nɛ, á pè tɛ̃ n yal kèkõyɔ̃́ dɛ́! Ǹtɛ nɛ n yah
pé yõ, pèkè pí-ò káh tɛ̃ wɛ pé tyí. 16 Sɔ̃-á kèkõyɔ̃́ tyí náh ńmɔlɛ, sɛ̃ ye kèkõyɔ̃́ tyí náh
pépi tɔlɛ. 17 Pè wilki n sah á tyí yõ á gbɩ gbɔ̃̀ yõ. Á wɛynɛ, gbɩ ye kélɛ. 18 Wáh ńmɔ tɔ̃
sɔ̃ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɛ̃ ye mé pé tɔlɛ n tɔ̃ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. 19 Ńmɔ ń gblɔ̌ynɛ álɛ n kɔ̃ ń tɔ̂ɔ́
pépi yĩnnɛ, nɛ pé tɔ nɛ n mɛ áwɔ tyí yõ gbɩ tɛ̃ yõ.

20 Ǹtɛ mé náh mɛ álɛ n ni pépi ó yĩnnɛ dɛ́! Nónó tɔ-á kɩ pɔ n sɛ̃ n pi ńmɔ yõ pépi
tyíyónɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pépi tɔ tyí ye mé n ni álɛ. 21 Mé álɛ n ni nɛ pé pól pɩ núkúlɛ. Áwɔ nɛ̂-á
Bɔ̌lɛ, áwɔ ànɛ̂ ńmɔ-á mɛ núkúlɛ sɔ̃, pépi ànɛ̂ ápi tɔ pɩ núkúlɛ sɛ̃, kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ pè
pĩ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. 22 Wáh gbílkinɔ́ sah ńmɔ yõ sɔ̃, ńmɔ tɔ ye gbílkinɔ́ sah pé
yõ sɛ̃, nɛ pè pɩ núkúlɛ sɔ̃-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ. 23 Ńmɔ mɛ pélɛ, áwɔ mɛ ńmɔlɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃, pè kɩ pɩ yĩ́ núkúlɛ. Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye kɩ pĩ nɛ, áwɔ-á tɔ̃ ńmɔlɛ,
ànɛ̂ no nɔ́pi tyí-á nɔ á tyí, sɔ̃-á ńmɔ tyí nɔ á tyí. 24 Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, mé
mɛ ké tyí nɛ pépi tɔ nɛ n mɛ ńnɛ máh kɩ n mɛ n pi ńyɑ̃h sɔkɔ, pè mó ń tɔ̃́rí wɛ. Ńmɔ
tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí kèkõyɔ̃́ mó-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkùlɛ sɛ̃, képah ye á tɔ̃́rí mènɛ ń kɔ̃. 25 Bɔ̌,
áwɔ nɛ̂-á mɛ tómm, kèkõyɔ̃́ névye náh ǹ pĩ, ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹ pĩ. Tɛ́ no nɔ́pi tɛ̃ wɔ pĩ nɛ,
áwɔ-á tɔ̃ ńnɛ. 26 Mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ n pi, nɛ ńmɔ tyí-á
nɔ sɔ̃ á tyí, kénɛ tyínɔnɔ dùkù nɛ n mɛ pé tɔ sɔkɔ, ànɛ̂ ńmɔ mó nɛ n mɛ pélɛ.»

18

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

1 Wɛlɔ nɔ́pi yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wil sɔkɔ à kyɩ de sésân swɑ̃h yɔ́ sɔkɔ
Sedrɔ̃ nítókahnɩnɛ. 2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ dar tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ nɛ́npɔ́.
Képah ye, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ vĩ̀nɔ́ sɔkɔ Yesu náh, ǹ tɔ sɔ̃̀ nɛ́npɔ́ pĩ. 3 Képah sɔkɔ,
sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú mɛ sràsyíbí tĩ̀nkì ànɛ̂ Liyel ní-ńsah
gbô syíkípú tɔ̃. Nsyudasɩ mɛ pépi yah tɛ̃ à pɔ de pélɛ swɑ̃h mɛ̀ sɔkɔ. Nì sɔ̃̀ mɛ pé
tyí wóhntɛ̃nyĩnnɔlɛ pé gbɑ̃̀n sɔkɔ, ànɛ̂ fɔ̀tnɔ̀nɔ́lɛ, à tahlɩ mɛ́fwóyî tyí. 4 Ǹtɛ tir nɛ̂-á sɔ̃̀
nɛ n pɩ n pi, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ kè pĩ sɛ̃, à nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah
n kɔ̃ nɩ? 5 Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ kwil Yesu-á. À mɛ yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye.» Tɛ́
Nsyudasɩ nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ à dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ gbɔ̀pɔlɛ. 6 Yesu-á fyɔ̀
yo pé tyí nɛ péwɔ-á, pè pé syɩ náhsékǔrnnɛ à kyɩ syɩkɩlɩ sétáh. 7 À mɛ tɔ̃ ǹ syɩ pè piki
yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á. 8 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé
tyí nɛ: «Mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ ńmɔ-á. Ńmɔ-à kɩ nɛ̂ yé n yah n kɔ̃, yé yɛ no nɔ́pi kɔ̃
pè nɛ n yuku.» 9 Képah-á pɩ sɛ̃, wǎh lésõ wɛy nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ nɛ: «Bɔ̌, wáh
nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, mé náh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ.»

10 Tɛ́ dĩ́ yɔ́ tɔ lésõ mɛ pélɛ pè n ye Malkusilɛ. Sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ ye
ǹnɛ. Tɛ́ Simo-Pyɛrɩ tyí kèkírkì yɔ́ sɔ̃̀ mɛ. À mɛ kè yɔrɩ dɛ à kénɛ dĩ́ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ níkí kɔ̃
kɑ̃m. 11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Á kèkírkì dyɩ ké gbô sɔkɔ. Á se mɛ n sõ nɛ, Sú
Liyel-á yèvyɑ̃hrɩ nɛ̂ yah tɔkɔ sah nɛ mé pɔ n pɩ, máh kɩ kè yahle?»

Tyi nónó-á pɩ sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ An tĩ̀nnɛ

12 Képah náh, sràsyíbí tȉnkȉ ànɛ̂ pé yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
mɛ Yesu tɛ̃, tɛ́ à pukubi, 13 à yuku ǹnɛ An ǹgbò tyí. Kayifi nɛ̂-á sɔ̏ sárká syínwȉlkȉpú
yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ, ǹmɔ dɛ́ndɪ́ ye sɔ̏ An mɛ̀nɛ. 14 Tɛ́ kénɛ Kayifi mɛ̀ wɔ ye lésõ vi mɔ
pé no Nsyifunɔ yɔ̀tãmnɛ nɛ ńkɛ̃: «Dɪ̃ nɛ́núkù-à kɪ ku no pól yĩnnɛ, képah kɪ nɛkɪ kal
álɛ.»
15 Simo-Pyɛrɪ ànɛ̂ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̏ mɛ Yesu sɔ̏ tɛ̃. Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu
yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɔ̏ mɛ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò mɛ̀nɛ n pnɛ sɛ̃, ǹmɔ mɛ de yuku Yesulɛ sárká
syínwȉlkȉpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô sɔkɔ. 16 Ǹtɛ Pyɛrɪ wɔ sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ kégbɔ́, gbô yah sɔkɔ.
Tɛ́ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò nɛ̂-à sɔ̏ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ́pɪ̃́nínɛ, ǹmɔ mɛ wil pɔ yo
mɔ tɔ̏npɪ pi tyí nɛ̂-á gbô syíkí-òlɛ, tɛ́ Pyɛrɪ kõ à de. 17 Tɛ́ Pyɛrɪ-á n de, kénɛ tɔ̏npɪ
pi mɛ̀ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ Yesu mɛ̀ tɔ̏ sɑ̃́h-ò kó ǹnɛ nɪ? Pyɛrɪ mɛ à syah nɛ, ǹ tɔ̏
sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́! 18 Ǹtɛ vɪrɪ sɔ̏ mɛ n pɪ. Kǎh pɪ sɛ̃, tɔ̏npɪbɪ ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô
syíkípú sɔ̏ mɛ nyàh mɔ sah n wnɛ, tɛ́ Pyɛrɪ tɔ mɛ nyàhlɛ n wnɛ pélɛ.
19 Tɛ́ Yesu wɔlɛ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tyah ǹmɔlɛ n piki n yah ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú
ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ. 20 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé sɔ̏ mɛ ń wɛynɛ n yo n dal
n mɔ no pól yɪ̃́ yah. Tɛ́ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɪ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á Nsyifunɔ pól wɛ̃nɛ n tuke n mɔ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo
sɛ̀tȉn sɔ̏ sɔkɔ. 21 Tɛ́ kwâh nɛ̂ pɪ á ńnɛ n piki n yah sɛ̃? Nónó-á ń wɛy noh, pépi piki
yah nɛ̂-á mé yo. Máh nɛ̂ yo, pépi wɔ kè pɪ̃.» 22 Yesu-á fyɔ̀ képah yo, Liyel ní-ńsah gbô
syíkípú sɔkɔ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, ǹmɔ Yesu létáh mɪ tɛ́ nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
tyí se à n wɛkɪ sɛ̃ yɔ̀ nɪ? 23 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Máh kɪ mɛ wɛ̀ntùkù wɛkɪ, kélɛ ń
wɛ̃kɪ. Ǹtɛ máh kɪ mɛ wɛkɪ plɛ, kwâh nɛ̂ pɪ tɛ́ á ń mɪ?» 24 Képah sɔkɔ, An mɛ Yesu
tɛkɪ mɔ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tyí sɛ̃ púkúbínɔ́lɛ.
25 Légbɪ̃́nɛ, Simo-Pyɛrɪ sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ nyàhlɛ n wnɛ sɛ̃. Pè mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ,
dɪ̃́ mɛ̀ tɔ̏ sáh-ò kó ńnɛ nɪ? Á mɛ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɪ nɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́. 26 Pyɛrɪ-á
lésõ dɪ̃́ nɛ̂ níkí kõ kɑ̃m, ǹ tyí névi yɔ́ lésõ mɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̏npɪlɛ. Kénɛ
tɔ̏npɪ-á Pyɛrɪ wɛ, à à syah nɛ, ǹmɔ-á lésõ pé kyɪ wɛ ànɛ̂ Yesulɛ swɑ̃h sɔkɔ. 27 Pyɛrɪ tɔ̃
ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɪ. Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kì kɔ̃

28 Képah tɛ̃nɛ, pè Yesu tɛ̃ yal Kayifi tȉnnɛ, tɛ́ yuku ǹnɛ Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò
tȉnnɛ. Séngbɔ̃ púpú ye sɔ̏ pè pɪ képahlɛ. Pǎh yĩni tɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̀tãm náh fɛ̃ syi de
ǹ gbô sɔkɔ. Pè náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̌y silki, pé vyɑ̃h mó dɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɪ
tyɛ́nɔ́ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.* 29 Kǎh pɪ sɛ̃, Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɪ̃́ Pilati mɛ wil
pɔ pé tnɔ̂ kégbɔ́, à pɔ pè piki yah nɛ, tyítúkù nɛ̂ se dɪ̃́ mɛ̀ pɪ pè yo nɪ? 30 Pè mɛ à syah
nɛ, dɪ̃́ mɛ̀-à sɔ̏ mɛ tyítúkù pí-òlɛ ńkɛ̃̀nɛ, pépi se náhkɪ pɔ ǹnɛ ǹmɔ tyí nɪ? 31 Képah
tɛ̃nɛ, Pilati mó Nsyifunɔ syah nɛ, pè nɛ n yuku ǹnɛ, pè kyɪ à tuke pé gblɔ̌y à yĩnɛ
pé tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ pé tɔ mɛ à syah nɛ, névi kònmɔnɔ gbàh náh dɛ mɔ pépi tyí.
32 Képah sɔkɔ, Yesu-á lésõ nɛ̂ yo sah à ǹ gblɔ̌y ku dùkù tyí yo wah, kè wil.†
33 Kǎh pɪ sɛ̃, Pilati mɛ ǹ syɪ de ǹ gbô sɔkɔ, tɛ́ Yesu ye pɔ piki yah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ se
Nsyifunɔ yɔ̀tɛ̃nɛ nɪ? 34 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ se sõ tɛ̃ n yo kélɛ á gblɔ̌y, tɪ̃̂ ǹnɪ̂ se yo

* **18:28** 18.28 - Nsyifunɔ nónó-à sɔ̏ pɪ soh névyelɛ nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáh déntɛnɔ sɔkɔ, pé vyɑ̃h n dɛ kénɛ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. † **18:32** 18.32 - Yesu lésõ kè yo sah nɛ pǎh kɪ pé dɔkɔ mɔ dahnɪ yõ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.14. Sɛ̃ ye ńtyɪ̃́nɔ kè pɔ pɪ. Nsyifunɔ ńkɛ̃̀nɛ tyípêl pípúlɛ n minki n ko, ǹtɛ Wrome tɑ̃n wɔ n mó tyípêl pípúlɛ n syɪ dahnɪ yõ.

ǹ syah kélɛ?» 35 Pilati mɛ à syah nɛ, Nsyifu se yɔ́ péwɔ tɔlɛ nɩ? Ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ yi̋ki̋ névye
ànɛ̂ pé sárká syínwi̋lki̋pu yɔ̋tãm-á pɔ ǹnɛ péwɔ tyí. Tir nɛ̂ se à pɩ nɩ? 36 À mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Kèkõyɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ náh ń tɔ̃́rí n wil. Kàh sɔ̋ mɛ n wil kèkõyɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ, ń tɔ̋npɩbɩ
náhkɩ sɔ̋ ń fwo syi, mé náh náhkɩ n de n pi Nsyifunɔ yɔ̋tãm gbɔ̋. Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́, ń tɔ̃́rí
náh wil ásɔ̂.» 37 Képah tɛ̃̋nɛ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̋tɛ̃-á ǹnɛ kɛ̀? À mɛ nɛ: «Áwɔ ńtɛ̃
vyãh sɔkɔ ye kè wil nɛ yɔ̋tɛ̃-á ńnɛ! Ǹ́mɔ pɔ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̋ à pɔ dubi, gbɩ tyí yo n wah
yi̋n ye. Nónó-á mɛ gblɔ névyelɛ, pépi kɩ ń tyíyónɔ́lɛ n noh n tɛ̃ yi̋n.» 38 Pilati mɛ à
piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se gbɩlɛ nɩ?

Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil à kyɩ yo Nsyifunɔ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ náh
pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ dɩ̋ mɛ̀ tyí. 39 Tɛ́ à yĩnɛ máh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sɔ̋ yé tyí, yimɛyí mé
ńkɛ̃̋nɛ yé sɔkɔ yɔ́ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹ fi̋n n mɔ yé yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh syah gbi̋nɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, yé se mɛ ké tyí nɛ mé yépi Nsyifunɔ yɔ̋tɛ̃ dɩ̋ fi̋n n mɔ?» 40 Képah tɛ̃̋nɛ, pè
gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, ɔ̃ɔ̃, à ǹmɔ sah, à mó Barabasɩ wɔ fi̋n mɔ. Tɛ́ kèlékɛ̃ névi ye mó tɔ̃
sɔ̋ Barabasɩ mɛ̀nɛ.

19

1 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ kyɩ ko yèfɔ̃hlɛ. 2 Sràsyíbí mɛ pɛ̋n yɔ̋kɔ̃ pɩ
dyɩ à kɔ̃ yɔ̋tɔ̃rí yɔ̋kúrílɛ, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀nsãh* ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃. 3 Képah tɛ̃̋nɛ, pè nɔ
de ǹnɛ tɛ́ n yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yɔ̋tɛ̃ dɩ̋, páh n wɛkɩ ǹ tyí! Tɛ́ mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.
4 Képah sɔkɔ, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil pɔ yo tɔ́wû tyí nɛ, pè yah yɔ̀, páh kɩ Yesu wilki pɔ
kégbɔ́ sɔkɔ, képah sɔkɔ pǎh kɩ pĩ nɛ pé náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. 5 Yesu mɛ wil
pɔ kégbɔ́ pɛ̋n yɔ̋kɔ̃lɛ ǹ yɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃̋nɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí. Képah tɛ̃̋nɛ,
Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, pè yah névi mɛ̀nɛ kɛ̀. 6 Sárká syínwi̋lki̋pu yɔ̋tãm ànɛ̂ Liyel
ní-ńsah gbô syíkípú-á fyɔ̀ à wɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ, à à syɩ dahnɩ yɔ̃! À à syɩ dahnɩ yɔ̃!
Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. Pépi kyɩ à syɩ dahnɩ
yɔ̃ sɔkɔ pé gblɔ̌y. 7 Wǎh yo sɛ̃́, Nsyifunɔ à syah nɛ, tir kɔ̋nsàhnɔ́ yɔ́-á mɛ pépi tyí, ńkɛ̃́
à yĩnɛ képah sɔkɔ wɛynɛ, dɩ̋ mɛ̀-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ, wǎh sɔ̃́npílɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyel
Pídɩ̋nɛ.
8 Pilati-á kénɛ wɛy noh sɛ̃́, tíkí tɔ̃ à gbah tɛ̃. 9 À mɛ ǹ syɩ de ǹ gbô sɔkɔ à kyɩ Yesu
piki yah nɛ, ńyãh se à n wil nɩ? Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí. 10 Képah sɔkɔ, Pilati
mɛ à syah nɛ, péwɔ tyí se à yahle vi̋nmɔnɔlɛ nɩ? À kó pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ péwɔ
tyí kɩ fɛ̃ à fi̋n mɔ, képah náh pɩ kɩ fɛ̃ à syɩ dahnɩ yɔ̃ nɩ? 11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi á tyí ńmɔ yɔ̃ sɔkɔ, nɛ́ Liyel náh kélɛ ǹ kɔ̃. Képah ye,
nɛ̂-á dahbɩ ńmɔlɛ á gbɔ̋, ǹmɔ tyípékè kal áwɔ tyílɛ.»
12 Wǎh képah yo, Pilati sɔ̋ mɛ ǹ wɛ́nfi̋nnmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔ̋ mɛ
kah gbo mɔ tũ nɛ, wàh kɩ à fi̋n mɔ, Wrome kwi̋ltãm yɔ̋tɛ̃ Sesar kódɩ̋ tɛ̃ wɔ náh ǹnɛ
dɛ́! Ǹkɛ̃ névi nɛ̂-á fyɔ̀ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ yɔ̋tɛ̃̋nɛ, Sesar sépɛ-á tɛ̃̋nɛ dò. 13 Pilati-á fyɔ̀ wɛlɔ
nɔ́pi noh, à pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ wil kégbɔ́. Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tuke tuke kǒ yɔ̃ fɩ̋ yɔ́ sɔkɔ,
ńyãh-á mɛ mɔ́nɔ́lɛ dyɛ̂hlɛ. Pè nɛ́npɔ́lɛ n ye Kabatalɛ† Yebre wɛy sɔkɔ. 14 Ké dɩ̋ndal kɩ
sɔ̋ n pɩ n pi Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáhlɛ. Tɛ́ gbĩ-á mɛ yɔ̋tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, Pilati mɛ
yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè yah pé yɔ̋tɛ̃̋nɛ kɛ̀. 15 Ǹtɛ pè tɔ̃ kah gbo mɔ tũ nɛ, à à ko mɔ! à
à ko mɔ! À à syɩ dahnɩ yɔ̃! Pilati mɛ nɛ, pé yɔ̋tɛ̃̋nɛ pè nɛ pé syɩ dahnɩ yɔ̃ lɛ́? Sárká
syínwi̋lki̋pu yɔ̋tãm mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̋tɛ̃ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ pépi tyí, à wil Sesar tyí sɔkɔ.
16 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ ǹ gbàh dɛ mɔ nɛ à syɩ dahnɩ yɔ̃.

* **19:2** 19.2 - Yɔ̋tɔ̃rí fwɔ ye sɔ̋ fwɔ̀sãhlɛ. † **19:13** 19.13 - Kabata kɔ́r ye tyah kèyynɛ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɩ yɔ̃

Sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ sɔkɔ. 17 Păh n sɔkɔ, pè à kɔ̃ à ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ǹ gblɔ̌y
pè wil kwil sɔkɔ, à yuku fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ ńyãh-á pè n ye yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ, tɛ́ pè kélɛ n ye
Kɔlkotalɛ Yebre wɛy sɔkɔ. 18 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè syɩ ǹnɛ dahnɩ yɔ̃, tɛ́ mɛ nɛ́pɩ̂ nímí
yísyɔ́ tɔ syɩ dahlɔ yɔ̃ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, tɛ́ ǹmɔlɛ pé nɩyɔ̃́. 19 Pilati mɛ wɛy yɔ́ wãrkɩ à syɩ
Yesu syɩ syɩ dahnɩ tyí ǹ yɔ̃̀tah, nɛ̂ yɔ̃-á kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Nasarɛtɩ kwil
Yesu, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃.» 20 Păh Yesu syɩ dahnɩ yɔ̃, tɛ́ wɛy nɛ̂ wãrkɩ syɩ kénɛ dahnɩ tyí,
ǹ yɔ̃̀tah, kè sɔ̃̀ mɛ Yebre wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Latɛ̃ wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Tɛ́ ńyãh
sɔkɔ-á sɔ̃̀ pè syɩ ǹnɛ dahnɩ yɔ̃, nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy kwillɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, Nsyifunɔ náhnáh
kè wɛ kar. 21 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm yo Pilati tyí nɛ, à káh
yɛ wɑ̃́rkínɔ́ mè tɛ̃ sɛ̃́ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á. Ǹkɛ̃́ à kè wãrkɩ mɔ nɛ, dɩ̃́ mè-á yo nɛ ńkɛ̃,
Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á péwɔlɛ. 22 Ǹtɛ Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, páh fyɔ̀ nɛ̂ wãrkɩ tɛ, kăh kɩ tɛ̃
sɛ̃́.
23 Képah tɛ̃̀nɛ, sràsyíbí-á Yesu syɩ tɛ dahnɩ yɔ̃, pè ǹ flɔ tɔkɔ à dibi‡ tɑ̃̀ntɑ̃̀n ǹyɛ̂h à pɔ
gbàh sah ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tyí. Pé nɛ́núkù núkú pól mɛ tɔkɔ núkú núkúlɛ. Tɛ́ fwɔ̀mɔ̀-
ǹgbɛ̃ mè sɔ̃̀ mɛ kóhntel-ńsah kɛ̃̀nɛ ké tyí. Kè sɔ̃̀ mɛ fwɔ núkúlɛ à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah tyí, fɔ́ɔ́
à pɔ syɩ ké sètàhkɩ̀ sɔ̃̀ tyí. 24 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, pé káh képah wɔ yɔrɩ n tɔkɩ. Pé ye
ǹdan mɔ n yah, kàh kɩ pɩ nɛ̂ tyílɛ. Tɛ́ nɛ̂-á lésɔ̃ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃: «Pè ń flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́, tɛ́ ǹdan mɔ à ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ.»§ Képah wil yĩn
ye kè kɔ̃ kè pɩ sɛ̃́ yɔ̀. Sɛ̃́ ye sɔ̃̀ sràsyíbí pɩ.
25 Tɛ́ Yesu yṹ sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu syɩ syɩ dahnɩ tnɔ̂, ànɛ̂ ǹ yṹ gbɛ̃̀nsɛ̂lɛ, ànɛ̂ Klopasɩ
kyɩ Marilɛ, à tahlɩ Makadala kwil Mari tyí. 26 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃̃́ ǹ tyí, ǹmɔ
tɔ sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ Yesu yṹ tnɔ̂ sɔkɔ. Yesu-á pè wɛ, à yo ǹ yṹ tyí nɛ: «Á pídɩ̃́ wɛ yɔ̀.»
27 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mè tyí nɛ: «Á nɔ̂ wɛ yɔ̀.» À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mè
mɛ Yesu yṹ tɛ̃ à kyɩ sah ǹ gblɔ̌y tyí.

Yesu kúnɔ́lɛ

28 Képah náh, Yesu-á pĩ nɛ tyi pól-á pɩ dal mɔ sɛ̃́, à nɛ: «Níkɩ̀ mɛ ń tɛ̃.» Képah sɔkɔ,
nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè wil.* 29 Tɛ́ pɩ̃́n yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ninɛ
ké yɩ̃̃́nɛ. Sràsyíbí mɛ sènsúkúrí tɔkɔ à dahbɩ wilki kénɛ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ni sɔkɔ, à dyɩ yisɔpɩ
ǹdan tyí, tɛ́ kè nɔ à sah Yesu vyãh yah. 30 Wăh kè wɔ, à nɛ: «Tyi pól ye wɛ pɩ dal
mɔ.» Wăh fyɔ̀ képah yo, à ǹ yɔ̃ sĩnki tɛ́ ku.
31 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kɩ sɔ̃̀ n tyah n pi lékɑ̂h mɔ́nɔ́ sɔkɔ.† Tɛ́ mɩ mɩ yòh mè sɔ̃̀ kal
sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ nónó-á mɛ syínsàhnɔ́lɛ
dahlɔ yɔ̃, pé lékyɩ̂ pɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃ nɔ dahlɔ yɔ̃.‡ Kăh pɩ sɛ̃́, pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí
nɛ, à kénɛ no nɔ́pi gbyɛ̂h kwɔkɩ pè kɔ̃ pè ku súú, pé lékyɩ̂ mɔ́ tiki n mɔ n to dahlɔ yɔ̃.
32 Képah sɔkɔ, nɛ́pɩ̂ nímí nónó-á sɔ̃̀ pè syɩ dahlɔ yɔ̃ ànɛ̂ Yesulɛ, sràsyíbí mɛ pɔ nɛ́gben
gbyɛ̂h kwɔkɩ tɛ́ ní-ò tɔ tyí kwɔkɩ. 33 Tɛ́ păh yĩni tɛ̃ Yesu tyí, pè kè wɛ ǹmɔ mɛ ku tɛ.
Kăh pɩ sɛ̃́, pè náh fwɔ̌tɛ̃ ǹmɔ gbyɛ̂h kwɔkɩ. 34 Ǹtɛ képah fyé yɔ̃, sràsyíbí nɔ́pi sɔkɔ yɔ́
Yesu gbɔ̀pɔ tũ mèmèkɩ̀lɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, tɔ̃́ ànɛ̂ ni n fwɔ n wil nóré mè sɔkɔ. 35 Névi nɛ̂-á
n yo tyi nɔ́pilɛ, ǹ tɔ yɩ̃́ yah tɔ́tɔ́ sɔkɔ ye sè pɩ. Gblɔ ye ǹ tyíyónɔ́lɛ. Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pĩ nɛ

‡ **19:23** 19.23 - Wrome tãn-à sɔ̃̀ névilɛ n syɩ dahnɩ yɔ̃, pě tɛ̃ flɔ dɛ. Pàh à syɩ tɛ, nónó-á syɩ ǹnɛ, pépi ǹ flɔ nɔ́pi tɔkɔ n dibi. § **19:24** 19.24 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 22.19. * **19:28** 19.28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.22. † **19:31** 19.31 - Nsyifunɔ gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ sɔ̃̀ n tyah tyah piri gbɩ̃́nɛ. ‡ **19:31** 19.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.

gblɔ-á pé n yo. À tyi nɔ́pi yo nɛ yépi tɔ sɛ̃ Yesu yõ. 36 Ǹtɛ yah, tyi nɔ́pi pól ye pɩ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir wɑ̃́rkínsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. Kè lésõ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Ǹ
gbèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh n kwɔ n pi.»§ 37 Tɛ́ kè tõ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fɩ̃́ yɔ́
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pǎh névi nɛ̂ tũ, pé yɩ̃́plɔ́ pye kɩ tɛ̃ ǹ yõ.»*

Yesu lékó yɩ̃́nɔ́lɛ tɛkɩ diki sɔkɔ

38 Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nsyosɛfulɛ. À sɔ̃̀ n wil Arimatɩ kwil sɔkɔ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́
ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tíkí-á sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃ sɛ̃́, képah ye à kè wɔ̃bɩ pélɛ. Kénɛ tyi
pínsɔkɔntɛnɔ náh, ǹmɔ mɛ pɔ Pilati ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé Yesu lékó dɛ dahnɩ yõ pé kyɩ
à yɩ̃. À mɛ ké wɛ̃kɩ̀lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, à mɛ kyɩ ǹ lékó dɛ. 39 Tɛ́ Nikodɛmɩ nɛ̂-á lésõ
kyɩ wil Yesu tyí sõ yɔ́ lékɑ̃̂hnɛ, ǹ tɔ mɛ pɔ pútúr pãn pènàl dukenɔ nínɔ́ fɛ̃kɩ̀nmɔnɔlɛ
wɛ̃ sɔkɔ. Núkú yɩ̃n ye mirlɛ, ní-ò yɩ̃n mɛ alowɛsɩlɛ. Pútúr mɛ̀ sɔ̃̀ nɔ kílónɔ́ yõgbãm
kénkɔ̃lɛ. 40 Pé nímí mɛ ǹ lékó tɔkɔ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ. Pè pãn pènàl yɩ̀ nɔ́pi mɔ ǹ yõ,
à yɩ̃nɛ Nsyifunɔ lékó yɩ̃ dùkùlɛ. 41 Pǎh Yesu syɩ dahnɩ yõ ńyɑ̃h sɔkɔ, swɑ̃h yɔ́ lésõ mɛ
nɛ́npɔ́ tnɔ̂ diki sɑ̃́n yɔ́lɛ ké sɔkɔ, diki nɛ̂-á nɛy náh yɩ̃ yah ké sɔkɔ póllɛ. 42 Tɛ́ Nsyifunɔ
mɩ mɩ yòh-á kɩ sɔ̃̀ n tyah n pi lékɑ̃̂h mɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, képah ye pè mɛ Yesu lékó yɩ̃ diki
mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ yúkɛy.

20

Yesu lékó yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔlɛ

1 Dimansyi sõ séngbɔ̃lɛ, Makadala kwil Mari kwɑ̃h kyɩ diki yõ tósõ yɔ̃ gbɩ̃́nɛ. À kyɩ
nɛ n yah diki yah dáhkɩ̀ náh tõ mɛ ké yah. 2 Képah sɔkɔ, à to sɔkɔ à kyɩ wil Simo-Pyɛrɩ
ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃́ Yesu tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃
lékó wilki diki sɔkɔ. Tɛ́ pépi náh pɩ̃ pǎh à sah ńyɑ̃h sɔkɔ. 3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ ànɛ̂
ǹ ní-ò Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ mɛ yuku à diki yõ nyáh sõ. 4 Pé nímí sɔ̃̀ mɛ n to. Tɛ́ ǹmɔ-á
sɔ̃̀ mɛ n to súú kal Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ gbennɛ diki yõ. 5 Wǎh kɔ yah diki sɔkɔ,
à fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ, tɛ́ à náh de. 6 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ nɛ̂ wɔ-á sɔ̃̀ mɛ n pi ǹ
náhlɛ, ǹmɔ wɔ-á pɔ yɩ̃ni tɛ̃, à de diki sɔkɔ. Tɛ́ kyɩ fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ, 7 ànɛ̂ fwɔ
yɔ́lɛ fikénsàhnɔ́lɛ ké tyílɛ, pǎh sɔ̃̀ nɛ̂ mɔ ǹ yõ yõ. Képah náh sɔ̃̀ mɛ fwɔ gbró tɛ́lɔ́lɛ fɩ̃́
núkú. 8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂-á sɔ̃̀ pɔ de diki yõ gbennɛ, ǹ tɔ mɛ de diki sɔkɔ.
Wǎh kè wɛ, à sɛ̃ ké yõ. 9 Tɛ́ à pɔ nɔ légbɩ̃́ tyí, wɛy nɛ̂-á wɑ̃rkɩ sah Liyel wɛy sɔkɔ nɛ,
Yesu lékó-á yɩ̃nɛ à pɔ n yilki mɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh tɔ̃nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ képah dùkù pɩ̃. 10 Képah
náh, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nímí nɔ́pi pé syɩ to yuku pé tɩ̃nnɛ.

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ Makadala kwil Mari wɛ̃kɩ

11 Légbɩ̃́nɛ, Mari sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nntɛ̃nɔ́lɛ kégbɔ́ sɔkɔ diki tnɔ̂ mɛ n gbo. Wǎh mɛ gbní
sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ kɔ yah diki sɔkɔ, 12 à yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pɩ̂ nímí wɛ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ
diki sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ Yesu lékó snɛ́kínmɔ-ńsah sɔkɔ. Núkú sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ ǹ yõ
mɔ́-ńsah tɩ̃nnɛ, tɛ́ ní-ò mɛ tɛ̃ ǹ gbyɛ̃̂h mɔ́-ńsah tɩ̃nnɛ. 13 Pè mɛ nɛ, pi, kwɑ̂h nɛ̂ se pɩ tɛ́
à n gbo nɩ? À mɛ nɛ pǎh pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki. Ǹtɛ́ pé náh pɩ̃ pǎh à sah ńyɑ̃h sɔkɔ,
képah-á pé kɔ̃ pé n gbo. 14 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɛ́ ǹ yah vi, à Yesu wɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ à náh sɔ̃̀ mɛ pɩ̃ nɛ ǹmɔ-á. 15 Yesu mɛ à piki yah nɛ, pi, kwɑ̂h nɛ̂ se pɩ tɛ́
à n gbo nɩ? Nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ nɩ? Ǹtɛ Mari wɔ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ sètɛ̃ dɩ̃́-á, tɛ́ yo ǹ tyí

§ **19:36** 19.36 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 34.21. * **19:37** 19.37 - Yah n tɛ Nsakari 12.10.

nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ wilki ǹnɛ, à ǹ sàh-ǹsahlɛ pé wɛ̃kɩ pé kyɩ à tɔkɔ. 16 Képah
tɛ̃nɛ, Yesu mɛ à ye nɛ, Mari! Mari mɛ ǹ yah vi ǹ tɩ̃̀nnɛ tɛ́ yo ǹ tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ,
Wrabuni, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò dɩ̃́nɛ. 17 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh tɔ̃̀nì mɛ dɔkɔ
yuku Sú Liyel tnɔ̂, képah ye, káh ń tɛ̃ n sah. Tɛ́ kyɩ n yo ńmɔ yʊ̃́npyé tyí nɛ,* máh kɩ
dɔkɔ yuku ń Sú tyí, nɛ̂-á yépi tɔ Súlɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á ń Liyellɛ ànɛ̂ yépi tɔ Liyellɛ, máh kɩ
dɔkɔ yuku ǹ tyí.» 18 Képah sɔkɔ, Makadala kwil Mari mɛ kyɩ kè yo Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí
nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ. Tɛ́ wǎh tyi nónó yo ǹ tyí, à mɛ sè yɑ̃h pè tyí.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ

19 Kénɛ dimansyi mɛ̀ ó sõ ńvɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔntɛ̃nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́
sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɑ̃m yah tíkí tɛ̃ tyí, pè sɔ̃̀ mɛ ké vì yey tɛ̃ n mɔ sah. Ǹtɛ dǒ, Yesu
núkú pɔ n yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.» 20 Képah yóntɛnɔ
náh, à ǹ gbɑ̃̀n táhló ànɛ̂ ǹ gbɔ̀pɔlɛ pè wɛ̃kɩ. Pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃, kè pɩ yɩ̃́ nìvìnìnɛ pé
tyí. 21 À mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Sú Liyel-á ńmɔ tɔ̃ sɔ̃, sɛ̃ ye
ńmɔ tɔ yélɛ n tɔ̃.» 22 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, à fĩbɩ mɔ pé yɔ̃ tɛ́ nɛ: «Liyel Mirki ye
mé yélɛ n kɔ̃. 23 Yâh nónó tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, sè kɩ yɔ̃ mɔ pé tyí. Tɛ́ yâh nónó tyí
yɔ̃̌nmɔ-ńkɛ̃́nɛ, sè náh n yɔ̃ n mɔ n pi pé tyí.»

Yesu nɛ Toma yal mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ

24 Ǹtɛ Yesu-á pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂ sõ nɛ̂nɛ, Toma nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃ kènìnìnɛ, ǹmɔ
wɔ náh sɔ̃̀ mɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú népɩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ. 25 Kǎh pɩ sɛ̃, pé no
tɛ́ló mɛ pɔ kè yo ǹ tyí nɛ, pépi-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ. Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃́, né péwɔ
tɛ̃ náh kwèrkè níy wɛ ǹ gbɑ̃̀n táhló sɔkɔ, tɛ́ pé kèngbɔ dyɩ yah sé sɔkɔ, ànɛ̂ né pé náh
pé gbɔ̃̀ dyɩ yah ǹ gbɔ̀pɔ tʊ̃̀-ǹsah sɔkɔ, pé náh n sɛ̃ n yah n pi ké yɔ̃ póllɛ.
26 Képah náh, ké dimansyi kèyâhlɛ ńtɔ̃, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tuke mɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, tɛ́ mɛ ké vì yey pól tɛ̃ mɔ. Képah wɔ sɔkɔ, Toma tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ. Dǒ, Yesu núkú
pɔ n yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.» 27 Képah yóntɛnɔ náh,
à yo Toma tyí nɛ: «Á kèngbɔlɛ pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ tɛ́ n yah ń gbɑ̃̀n táhlólɛ. Á gbɔ̃̀ nɔ n
dyɩ ń gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Yal n mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ n sɛ̃ ké yɔ̃.» 28 Képah tɛ̃nɛ, Toma nɛ ńkɛ̃́,
ǹmɔ-á pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ pé Liyel tɔlɛ. 29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à syah nɛ: «Wáh ń wɛ,
képah ye á sɛ̃ ń yɔ̃ kè. Ǹtɛ nónó-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃ ń wɛ́nyah-ńkɛ̃́nɛ, pè kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ.»
30 À wil képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ gbìl tyi náhnáh pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yɩ̃ yah, nónó-á sè náh
wɑ̃rkɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ. 31 Ǹtɛ nónó-á wɑ̃rkɩ ké sɔkɔ, sè ye wɑ̃rkɩ nɛ sépi gbɔ̃̀ yɔ̃, yé sɛ̃
ké yɔ̃ nɛ Yesu-á Liyel Pídɩ̃́nɛ, ànɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ yáh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, yé mó
tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.

21

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú népɩ̂ kwǎrnimi wɛ̃kɩ

1 Képah náh, sõ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ Tiberiyadɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
Kǎh pɩ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: 2 Simo-Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Toma nɛ̂-à pè yĩn dyɩ à
kɔ̃ kènìnìnɛ, ànɛ̂ Natanayɛlɩ nɛ̂-á n wil Kana kwil sɔkɔ, Kalile gbɛ̃nyah, ànɛ̂ Nsebede
dɩ̃́npìlɛ, à tahlɩ pé no Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú népɩ̂ nímí yísyɔ́ tyí. 3 Képah tɛ̃nɛ, Simo-Pyɛrɩ mɛ
yo pé tyí nɛ péwɔ-á n sɔkɔ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́-ńsah. Pé no tɛ́ló mɛ nɛ, pépi tɔ-á kɩ sɔkɔ ǹnɛ.
Pè mɛ wil sɔkɔ à kyɩ de krótókè sɔkɔ, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ tɛ̃ lésõ lékɑ̂̃hnɛ. 4 Tyah

* **20:17** 20.17 - Yesu yʊ̃́npyé nónó tyí-á à n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ yɔ̃ sɛ̃́pú ye à n ye.

syıkı gbĩ́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ yĩ́nnɔ́lɛ yɔ vyãh yah, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ ǹmɔ-á.
5 Á mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pé kódibí, pè kó yɛ̃́nkyɔ yísyɔ́ wɛ tɛ̃ nı? Pè mɛ nɛ, ɔ̃ɔ̃-á. 6 Á
mɛ nɛ, pè pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min n dah n mɔ krótókè gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, pǎh kı wɛ tɛ̃. Pè
mɛ sè min dah mɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ, fɔ́ɔ́ pè tɛ̃ sè yɔrı wilki kwlɔ. 7 Képah
sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sã́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ́ ǹ tyí, ǹmɔ mɛ yo Pyɛrı tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. Tɛ́ Pyɛrı
sɔ̃̀ mɛ ǹ fwɔ̀mɔnı dɛ sah. Wǎh noh nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ńyãh sɔkɔ, à kè tɔkɔ mɔ tɛ́ yɔkɔ de
yɔ sɔkɔ. 8 Tɔ̃̀ sã́hpú tɛ́lɔ́ wɔ mó n pi krótókè sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n yɔrı
n pi, yɛ̃́nkyɔlɛ sé yĩ́ĩ́nɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ kah yɔ vyãhlɛ. Kè sɔ̃̀ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ lèkwɛ̌
kénkɔ̃lɛ. 9 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ kènkwɑ̃̀h yɔ̃ sɔkɔ, pè nyàhségbnɔ yísyɔ́ wɛ yɛ̃́nkyɔlɛ sé yɔ̃,
tɛ́ búrn tɔ mɛ. 10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yɛ̃́nkyɔ nónó-á pè wɛ tɛ̃ yɔ̀, pè
pɔ sé yísyɔ́lɛ. 11 Wǎh yo sɛ̃́, Simo-Pyɛrı mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ nɔ́pi yɔrı wilki kènkwɑ̃̀h
yɔ̃. Sè sɔ̃̀ mɛ yúkúnɔ́lɛ yɛ̃́nkyɔ ǹgbɑ̃̀l plɔ́ lèkwɛ̌ tikininí pɔ́ gbãm pɔ́ tɔ̃́nɔ́lɛ (153). Ǹtɛ
yɛ̃́nkyɔ́pèl nɔ́pi wɛ́ntɛ̃nɔ fyé yɔ̃, pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ náh kɔ̃lı. 12 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ yɔ̃ke yɔ̃. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú-á sɔ̃̀ pĩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɛ̃́, képah ye ǹ
píkinyahnɔ tah pé tyí nɛ, nɛ̂ se ǹnɛ nı? 13 Á mɛ nɔ de pélɛ, tɛ́ búrn tɔkɔ à dibi pé tyí,
tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɔ dibi pé tyí sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.
14 Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, ké kɛ tɔ̃́-ò ye à ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú wɛ̃kı yɔ̀.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrı wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

15 Yɔ̃ke yɔ̃́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Simo-Pyɛrı piki yah nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃* pídɩ̃́ Simo, ń tyí-á
nɔ no nɔ́pi tyí sɔ̃́, ń tyí se mɛ nɔ áwɔ tyí à kal pépilɛ?» Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ ńtɛ̃-á pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képɔ́pî tɛ̃́nɔ́ plɛ.» 16 Tɛ́ tɔ̃
à piki yah kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo, ń tyí se mɛ nɔ á tyí?» Á mɛ yo ǹ tyí nɛ,
àwe Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pı ń képyɛ́nì
fɛ̃-òlɛ.» 17 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syı à piki yah kɛ tɔ̃́-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo, ń
tyí se mɛ nɔ á tyí?» Képah sɔkɔ, kè Pyɛrı yah kwɔ, Yesu-á sɔ̃́npílɛ à piki yah kɛ tɔ̃́nɔ́
póllɛ nɛ, pé tyí se mɛ nɔ ǹ tyí nı? Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-á tyi
póllɛ n pnɛ. Wǎh kè pĩ yĩ́ĩ́ nɛ, ǹ tyí-á mɛ nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képyɛ́nì
tɛ̃́nɔ́ plɛ. 18 Kègbıgbı tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, áwɔ kètɛ̃npìkì gbĩ́nɛ sɔ̃̀, ńyãh-à á dyɔ,
ň á kɔ̃ toh á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ̃ ǹ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ wâh pɔ dye, á kı á gbɑ̃̀n yɔ̃ ǹnî yɔ́ kɔ̃
à kı á kɔ̃ toh ǹ kɔ̃, tɛ́ kı sɔkɔ álɛ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh tyí náh mɛ á tyí.» 19 Tɛ́ Pyɛrı-á nɛ n
ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, tɛ́ kè kı Liyel yĩn gbilki n pi, képah tyí ye Yesu n yo sɛ̃́ yɔ̀. Képah
yɔ́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ yo Pyɛrı tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.»
20 Képah sɔkɔ, Pyɛrı-á ǹ yah vi, Yesu tɔ̃̀ sã́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ́ Yesu tyí, à à wɛ pé
náhlɛ. Ǹmɔ ye lésɔ̃ ǹ gbalı kɛ̃kı Yesu tĩ̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ tɛ̃ ó se kı n
vi n pi ǹ náh nı? 21 Pyɛrı-á à wɛ, à Yesu piki yah ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, tɛ́ ǹmɔ-á dò, Tɛ̃
ǹgbɛ̃, tir nɛ̂ se kı ǹmɔ nɔ n pi nı? 22 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kı mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃
min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyãh nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nı? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pé
sɔ̃̀ tɛ̃ sɔ̃! 23 Képah tɛ̃nɛ, kè wil wùù Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí nɛ, Yesu tɔ̃̀ sã́h-ò mè náh n ku n
pi. Ǹtɛ Yesu náh se mó tɔ̃ sɔ̃̀ ǹ kú-ńkɛ̃́ tyí yo Pyɛrı tyí. Á sɔ̃̀ nɛ ńkɛ̃́, páh kı mɛ ké tyí
nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyãh nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nı?
24 Yesu tɔ̃̀ sã́h-ò mè ye n yo tyi nɔ́pilɛ, tɛ́ sè wãrkı. Tɛ́ ápi pĩ nɛ gblɔ-á ǹ tyíyɔ́nɔlɛ.
25 Tyi náhnáh túkù mɛ Yesu pı ńtɔ̃. Ǹtɛ sé pól-à sɔ̃̀ mɛ n wãrkı núkú núkúlɛ, ńmɔ
sɔ̃nɔ sɔkɔ, sé sɛ́bɛ́ynɔ́ sàh-ǹsah náh náhkı n wɛ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ.

* **21:15** 21.15 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasılɛ.

Tyípínì

Ń yű̃npyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ, mé wɛkı yé tyí.

Tyípínì sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, Likyi sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkínɔ́ ní-ò ye kélɛ.

Wǎh nɛ̂ wɑ̃rkı gbennɛ, tɛ́ ǹ yĩnnɛ ké yõ pè n ye Likyi sɛ́bɛ́ynɛ, képah Yesu min pı dùkù tyí ólɛ n yo á tyí, gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ à mɛ sétáh yõ. Ǹtɛ ǹ sɛ́bɛ́y ní-ò mɛ̀ wɔlɛ, nɛ̂-á pè n ye Tyípínì sɛ́bɛ́ynɛ, kè Yesu yĩ̂nyõ dɔ́kɔ́nsɔkɔnɔ tyílɛ n yo á tyí; ànɛ̂ képah náh, Liyel Mirki-á pɔ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔkɔ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ tyah dùkù nɛ̂nɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ nɔ́pi sɔ̃̀ tyah Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ gbɔ̃̀ yõ Nsyifunɔ wrɔ́, Yerusalɛmı kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo túkù sɔkɔ. Tɛ́ tĩ̀nkĩ̀ nɔ́pi túkù mɛ wɛ Pole gbɔ̃̀ yõ kwlo yísyɔ́ sɔkɔ, nónó náh pı Nsyifunɔ kwlolɛ, sɔ̃̄-á Antyɔsyı kwil, ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil, ànɛ̂ Filipi kwillɛ. Képah náh, Likyi mɛ Pole Liyel tɔ̃̀ pínkɔnkɔ̃nɔ dùkù yo wah ànɛ̂ yɔ̃́tyí nónó-á à wɛ ké sɔkɔ. Pole-á tɛ̃ wɛ yɔ̃́tyí nɔ́pi yah wah dùkù nɛ̂nɛ, Likyi ké tɔ yah yo wah.

Likyi ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ tyi kèdùkù yah yo á tyí, ké 1.8:

- Liyel yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ tyàhnɔ́lɛ Yerusalɛmı kwil sɔkɔ (1.1 - 8.3),
- Liyel wɛy yónkɔ̃nɔlɛ Yerusalɛmı kwil, ànɛ̂ Nsyude, ànɛ̂ Samari gbɛ̃̌nyah (8.4 - 12.25),
- ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ (13.1 - 28.31).

Wâh Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye Liyel wɛy yo dùkùlɛ n yah, ǹ n núkú fɛ̃ n pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n kɔ̃. Kénɛ Liyel wɛy yónɔ́ mɛ̀ ye Nìvìnì tirlɛ. Képah tɔ̃ Yesu dùkùlɛ álɛ n wɛ̃kı, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹmɔ ye pɔ tɛ̃ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à pwáhnmɔnɔlɛ névye kɔ̃, nónó pól-á fɛ̃ syi sɛ̃ ǹ yõ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Amina!

Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

1 Ń dĩ́ Tewofil, máh lésõ sɛ́bɛy gben nɛ̂ tɛkı mɔ á tyí, képah sɔkɔ ye mé wɑ̃rkı Yesu
tyípínì ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ. Mé sè wɑ̃rkı à tɔkɔ ǹ tɔ̃̀ tyàhnɔ́ tyí,* 2 pópó à
pɔ nɔ sõ nɛ̂-á Liyel à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ. Tɛ́ Yesu-á pópó n yɔ̃ n dɔkɔ n sɔkɔ, à tɑ̃̀n
kwɑ̃h sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, pépi nónó-á lésõ à yah wilki sah.
3 Yesu-á yèvyɑ̃hrı pı à ku, képah náh tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi tyí ye à ǹ gblɔ̃̌y wɛ̃kı duke
duke náhnáhlɛ nɛ, páh mɛ vilɛ. Sèpĩ̀n tikininí sɔkɔ ye sɔ̃̀ à ǹ gblɔ̃̌ynɛ pélɛ n wɛ̃kı, tɛ́
pélɛ n kwɔ Liyel tɔ̃́rí tyí yõ.
4-5 Képah sɔkɔ, sɔ̃́ yɔ́lɛ pè mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Yesu gbáhdyâh yɔ́ di pé tyí nɛ: «Yé
káh n gbɛ n mɔ Yerusalɛmı kwillɛ. Ǹgbòlɛ, Nsyɔ̃ lésõ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ
núkúnúkú, kàh pópó n nɔ sèpĩ̀n yísyɔ́ tyí, Liyel kı yé tɔ̃ sah ǹ Mirkilɛ kı yé pı yályál.
Képah ye, yé káh gbɛ mɔ Yerusalɛmınɛ. Yé Liyel Mirki syıkı n tɛ̃ nɛ́npɔ́, képah nɛ̂-á
Sú Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́lɛ, nɛ̂ tyí-á mé yo sah yé tyí.»

Yesu yɔ̃̌ndɔkɔnsɔkɔnɔlɛ yĩ̂nyõ

6 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ ǹ tnɔ̂, pè píkínyahnɔ yɔ́ pı ǹ tyí nɛ, pé
Tɛ̃ ǹgbɛ̃, núkúnúkú se à kı tɔ̃́rí tɔ̃ dahbı Yisrayel gbɛ̃̌nyah tɑ̃n gbɔ̃̀ sɔkɔ nı? 7 À mɛ yo

* **1:1** 1.1 - Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ nɛ̂-á pè n ye Likyilɛ, képah tyí ye Likyi n yo Tewofil tyí nɛ pé sɛ́bɛ́y gben-á.

pé tyí nɛ: «Yépi tyí náh ké lésõ ànɛ̂ ké gbı̃́ pı̃́nɔ́lɛ. Sú Liyel nɛ̂ ó-á tɔ̃rí nétɛ̃̂nɛ, ǹmɔ ye
wilki sah légbı̃́nɛ. [8] Ǹtɛ yé kı pɔ tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ wɛ, Liyel Mirki-à pɔ tiki yé yõ gbı̃́ nɛ̂nɛ.
Képah sɔkɔ, yé kı pı ńmɔ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ à tɔkɔ Yerusalɛmı kwil, ànɛ̂ Nsyude
gbɛ̃̀nyah pól sɔkɔ, à tahlı Samari gbɛ̃̀nyah tyí, fɔ́ɔ́ à kı kyı syı kèkõyɔ̃́ pól yı̃̀n tyí.»

[9] Yesu-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo tɛ, à núkú yõ dɔkɔ n sɔkɔ yı̃̂nyõ pé pól yı̃́ yah. Tɛ́ ńyı̃́rkı̀ yɔ́
pɔ à fɔkɔ tũ, pè náh tõ à wɛ. [10] Tɛ́ pǎh mɛ kénɛ yı̃̂nyõ yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí sɛ̃́, pè núkú
díbí népı̃̂ nímí yísyɔ́ wɛ pé tnɔ̂ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ, [11] pè mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Kalile
gbɛ̃̀nyah tãn, kwâh nɛ̂ mɛ, tɛ́ yé yı̃n tɛ̃ ásɔ̂̃, à yı̃̂nyõlɛ n yah sɛ̃́? Sɔ̃-á yé wɛ Yesu mɛ̀nɛ,
à yõ dɔkɔ sɔkɔ yı̃̂nyõ yɔ̀, sɛ̃́ntɛ̃ ó ye à kı tõ ǹ syı n pɔ n pi.»

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye syínpɔnɔlɛ Yerusalɛmı kwil

[12] Képah náh, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yal Wolivi yèh yɔ̃lı yõ, à pé syı n pi Yerusalɛmı
sɔkɔ. Kénɛ yɔ̃lı náh sɔ̃̀ mɛ fíí kah Yerusalɛmıɩnɛ, kè mɛ lɛ́rí tóní kénkɔ̃ kɔ́-ńsahlɛ.
[13] Pǎh pɔ de, pè dɔkɔ yuku yı̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pǎh ńkɛ̃́nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ ńyãh sɔkɔ.
Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Nsyakılɛ, ànɛ̂ Andrelɛ, à tahlı Filipi tyí, ànɛ̂ Tomalɛ,
ànɛ̂ Barteleminɛ, ànɛ̂ Matyelɛ, ànɛ̂ Alfe pídı̃́ Nsyakılɛ, ànɛ̂ Simolɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n ye sú
fɔ̃́ vyãh syí-òlɛ, ànɛ̂ Nsyakı pídı̃́ Nsyudelɛ. [14] Pé pól sɔ̃̀ mɛ pé sõnɔ pı núkúlɛ, à n tuke
n mɔ wɛ̃ tyí gbı̃́mɛgbı̃́, à nírílɛ n pı. Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, à tahlı Yesu yṹ Mari tyí,
ànɛ̂ Yesu yṹnpyélɛ.†

Matyası sàhnɔ́lɛ Nsyudası swɔ

[15] Kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú sɔ̃̀ mɛ tuke mɔ népı̃̂ tikinúkò (120) kénkɔ̃lɛ.
Tɛ́ Pyɛrı mɛ yuku yı̃n pé nıyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ, [16] pé yṹnpyé, Liyel wɛy sɔkɔ Liyel Mirki-
á lésõ Davidi kɔ̃, à nɛ̂ yo sah Nsyudası tyí sɔkɔ, kǎh sɔ̃̀ yı̃nɛ kè pı ó pı. Kénɛ Nsyudası-á
lésõ Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃kı. [17] Tɛ́ pépi tı̃̀nkı̀ sɔkɔ nɛy yɔ́-á mó tõ sɔ̃̀ ǹnɛ, tɔ̃̀lɛ dáhbínɔ́lɛ
ǹ gbɔ̃̀ pépi tyí kɔ̃lɛ. [18] Ǹtɛ wǎh pɔ́ nɛ̂ wɛ ǹ tyítúkù pínɔ́ yõrelɛ, képah-á dwe swãhlɛ.
Tɛ́ à mɛ pɔ syıkı ǹ fɔkɔ sɔ, ǹ dyɔ pól wil karkı. [19] Képah sɔkɔ, Yerusalɛmı tãn pól
mɛ kè noh, pè kɔ̃ pè kénɛ swãhlɛ n ye pé wɛy sɔkɔ Akeldamalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á tɔ̃́ swãhlɛ.
[20] Képah tyí-á sɔ̃̀ wãrkínsàhnɔ́lɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Ǹ kéte kı pı kéntíkı̀nı̀nɛ,
ànɛ̂ nɛy náh tõ n tɛ̃ n pi ké sɔkɔ.»‡
Tɛ́ tõ yo ké fı̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Ǹnî kı ǹ pı pı tɔ̃̀ tɔkɔ n pı.»§
[21] Képah-á, névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pélɛ Yesu mɛ gbı̃́ dùkùlɛ, [22] à tɔkɔ Nsyɔ̃-á à wel wilki
ni sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, fɔ́ɔ́ à kyı syı ǹ yõ n dɔkɔ n sɔkɔ sõ tyí yı̃̂nyõ. Pépi sɔkɔ nénúkù yɔ́-á
yı̃nɛ à tahlı pé tyí, pé ǹ tyílɛ n yo n wah nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ.

[23] Wǎh yo sɛ̃́, pè mɛ népı̃̂ nímí wɛ̃kı. Núkú yı̃n ye Nsyosɛfulɛ, nɛ̂-á pè n ye
Barsabasılɛ, tɛ́ tõ ǹnɛ n ye Nsyusitusilɛ. Ní-ò yı̃n mɛ Matyasılɛ. [24] Képah sɔkɔ, pè
mɛ Liyel ni nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, ǹmɔ nɛ̂-á no pól fɔ́kɔ́sõnɔlɛ n pnɛ, wǎh nɛ̂ yah wilki
népı̃̂ nímí nɔ́pi sɔkɔ, à tɛ̃nɛ pé wɛ̃kı. [25] Tɛ̃ wɔ-á kı Nsyudası swɔ tɔkɔ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névye tɔ̃̀ mɛ̀ sɔkɔ, wǎh nɛ̂ milki tɛ́ yuku fı̃́ yɔ́, ńyãh-á yı̃nɛ ǹnɛ.* [26] Képah tɛ̃nɛ, pè

† **1:14** 1.14 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkı̀ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkı̀ núkú gbãm náh à n ye. ‡ **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.26. § **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 109.8. * **1:25** 1.25 - Fı̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ yɔ̀, yèvyãhrı tɛ̃-ǹsah ye nénpɔ́lɛ, nɛ̂-á pı nyàh mɛ́-ńsahlɛ. Nsyudası ye ku sɔkɔ nénpɔ́.

sẫhntɔkɔnɔ pɩ, kénɛ sẫhntɔkɔnɔ mɛ pɔ yĩnɛ Matyasɩlɛ. Ǹmɔ núkú kwrɔ mɔ Yesu tɛ̃ntȍ névye nɛ́pȋ gbɔ̃núkú sɔkɔ.

2

Liyel Mirki pɔ́nɔ́lɛ

1 Syáh sõ-á pɔ nɔ, nɛ̂-á pè n ye Pãntekɔtɩ syáhlɛ, Yesu yõ sɛ̃pú pól sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ
fɩ̃́ núkú sɔkɔ. 2 Dǒ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ núkú n wil líyel sɔkɔ á kɩ nɛ yẫhpékè yɔ́ sɔ̃ kõ, à pé mɛ́-
ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku. 3 Tɛ́ kwâh yɔ́ núkú wil mɔ á kɩ nɛ nyàh lépɔ̃ sɔ̃, tɛ́ kɔ̃lɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃
pé nénúkù núkú pól yõ. 4 Liyel Mirki mɛ pé pól tɔkɔ. Pè tyah wɛ́nsnɔ́lɛ n wɛkɩ Liyel
Mirki-á nónó dahbɩ pé vyɛ̃y.
5 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Nsyifunɔ nónó-á pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ plɛ, pè sȍ mɛ wil kèkõyɔ̃́ kwlo
kwlo pól sɔkɔ, à pɔ twah Yerusalɛmɩ kwil. 6 Yɩ̃́npɔ̃ mɛ̀-á wil sɛ̃, pé pól tuke mɔ tɔ́wûlɛ.
Tɛ́ pé pól yáh-ńsah sȍ mɛ tyɛ, pé nénúkù núkú pól-á sɔ̃npílɛ pé kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ
n nohnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tyí. 7 Kǎh pɩ sɛ̃, pé gbȁn du, pé lékẫm fɛ̃kɩ, pè mɛ tyah n yo
wɛ̃ tyí nɛ: «Nónó pól-á n wɛkɩ yɔ̀, pé póllɛ Kalile gbɛ̃nyah tãn náh di? 8 Ǹtɛ kè pɩ
sɔ̃ tɛ́ ápi nénúkù núkú pól á kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ pé tyí, 9 ápi nónó-á n wil
gbɛ̃nyah nɔ́pi sɔkɔ, nónó-á pɩ: Partɛselɛ, ànɛ̂ Medilɛ, ànɛ̂ Yelamnɛ, ànɛ̂ Mesopotami
tɔlɛ, ànɛ̂ Nsyudelɛ, ànɛ̂ Kapadɔsɩlɛ, ànɛ̂ Põtelɛ, ànɛ̂ Asilɛ, 10 ànɛ̂ Frisyilɛ, ànɛ̂ Pãnfililɛ,
ànɛ̂ Yesyiptilɛ, à tahlɩ Sirɛnɩ kwil tãn tyí, Libi sɔkɔ, ànɛ̂ Wrome kwil tãn nónó-á mɛ
tɛ̃nɔ́lɛ ásȍ̃, 11 ànɛ̂ Krɛtɩ tãnnɛ, ànɛ̂ Arabuninɛ. Ápi túkù sȍ dubi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́
wɛ̃kì sɔkɔ, tɛ́ túkù mó vi mɔ de álɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ á pól mɛ Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ tyí
yónɔ́lɛ n nohnɩ pé tyí á kwlo wɛlɔ sɔkɔ.» 12 Képah sȍ mɛ pé pól yáh-ńsah tyɛ, tɛ́
gbɛ̃ndùnì tɛ̃ tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? 13 Tɛ́ pé túkù
mó sȍ mɛ kɔ̃́lɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n ko nɛ, dȉvɛ̃ pènɛ̀kì-á tɛ̃ pélɛ.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yuku yĩn pé no tɛ̃ntȍ névye nɛ́pȋ gbɔ̃núkú téló nɩyɔ̃́, tɛ́ tyah n yo
yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɔ́wû tyí nɛ: «Ápi Nsyifunɔ póllɛ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ
kwil, yé yé ní kwɔ noh pallɛ ń tyí, yè mó ń wɛy syíkí-ńsah pĩ. 15 Mé pĩ nɛ yáh mɛ n
sõ nɛ, sètɛ̃nì sɔkɔ-á no nɔ́pilɛ, tɛ́ sɛ̃ náh dɛ́! Pɔ̃y tõ gbɩ̃́ ó sɔkɔ náh álɛ yɔ̀ di?* 16 Ǹtɛ
Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Nsyowɛlɩ-á nɛ̂ yo sah, képah ye pɩ yɔ̀.† 17 À lésõ nɛ, Liyel-á nɛ
ńkɛ̃:
‹Kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ no pól yõ.
Yé dɩ̃́npì ànɛ̂ yé syɔ́npì kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
Mé kɩ wɛ̃́kínɔ́lɛ yé kètɛ̃npìlɛ n wɛ̃kɩ,
tɛ́ yé yèwàhnì kɩ dlɛ́ynɛ n dɔ.
18 Gbɩ yõ, kénɛ sèpȉn sɔkɔ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ń tȍnpɩbɩ díbí ànɛ̂ syɔ́ yõ.
Tɛ́ pè kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
19 Mé kɩ gbȉl tyi pɩ yȋnyõ,
tɛ́ kɩ gbȉl tyi pɩ sétáh yõ,
nɛ̂-á kɩ pɩ tɔ̃́, ànɛ̂ nyàh, ànɛ̂ gbȉsyikilɛ,
20 gbĩ kɩ vi mɔ pɩ fɛ̃́ntȗ̃nɛ, tɛ́ ńwɔ̃ kɩ syãh tɔ̃́ sɔ̃,

* 2:15 2.15 - Yáh wɛ Pyɛrɩ pɔ̃y tõ gbɩ̃́ tyílɛ n yo, Nsyifunɔ náh sȍ tõlɛ n wɔ, pɔ̃y tõ gbɩ̃́ níri sɔ́kɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. † 2:16 2.17-21 - Yah n tɛ Nsyowɛlɩ 2.28-30.

tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tukey tùkènɔ́ yòh ǹgbɛ̃ kɩ pyě pɔ, kénɛ tɔ̃́rí yòh ǹgbɛ̃nɛ.
21 Képah sɔkɔ, nónó pól-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, pépi wɔ kɩ pwah.›»
22 Pyɛrɩ-á Nsyowɛlɩ wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Yisrayel tãn, yé
noh ń tyí, máh kɩ nɛ̂ yo n pi: Nasarɛtɩ Yesulɛ, ǹmɔ ye pɩ névi yɔ́lɛ, nɛ̂-á Liyel syɔ̃ ǹ
tyí, à ǹ gblɔ̌y tɔ̃́rílɛ yé wɛ̃kɩ ǹ gbǐl ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndùnì tyi pínɔ́ sɔkɔ yé wrɔ́. Yépi ńtɛ̃ ye
kè pĩ ó! 23 Liyel-á ǹ tyi yah tɔkɔ sah sɔ̃, sè pɩ sɛ̃́. Á kénɛ dɩ̃́ gbàh dɛ mɔ yé kɔ̃, yé mɛ
ǹnɛ Liyel dêl pípú kɔ̃ pè à syɩ dahnɩ yɔ̃, à à ko mɔ. 24 Ǹtɛ kũ náh sɔ̀ fɛ̃ à tɛ̃ n sah n
pi. Képah ye, Liyel mɛ tɔ̃ ǹ lékó yilki mɔ, à à wilki kũ yèvyãhrɩ sɔkɔ. 25 Ǹmɔ tyí ye
lésõ yɔ̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi yo nɛ ńkɛ̃́:‡
‹Péwɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel náh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ n kwlɔ.
Képah-á, à mɛ pélɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ pé yohnɩ mɔ yĩnnɛ.
26 Páh tɔ̃ mɛ nìvìnì sɔkɔ, ànɛ̂ nìvìnì wɛlɔ ó-á pè n nɛ n wɛkɩ.
Pé gbɔ̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yɔ̃ nɛ, pâh pɔ ku, pé min-á kɩ mɛ tɛ̃ yèvɩnɩ sɔkɔ.
27 Á náh pé lékó sah kũ kɔ̃ n pi,
ànɛ̂ à náh n yɛ pé lékó kɔ̃ kè n pyãh n pi,
péwɔ nɛ̂-á ǹ tɔ̀npɩ pèpɛynɛ.
28 Wǎh min wɔ̀llɛ pé wɛ̃kɩ. Tɛ́ kɩ pé kɔ̃,
pé kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ kṹmm ǹ yah.›»
29 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Á no, yé yɛ mè á náh nɛy Davidi tyi
yo n wah yé syah. Á lésõ ku pè yĩ. Tɛ́ kwɛy mè sɔkɔ, ǹ diki ńtɛ̃ mɛ ápi kwil. 30 Ǹtɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò ye sɔ̀ ǹnɛ. Ǹ gbɔ̀ sàhnɔ́ sɔ̀ mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ mè yɔ̃, Liyel-á ǹ
wo nɛ̂ sɔkɔ nɛ, ǹ pétóbé sɔkɔ yɔ́-á kɩ pɔ pɩ yɔ̀tɛ̃nɛ ǹ swɔ. 31 Tɛ̃ wɔ ye pɔ pɩ Kristalɛ,
nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ wǎh nɛ n yilki n mɔ n pi ǹ kúntɛnɔ náh, képah
ye Davidi kwãh tɛ̃ wɛ, à kɔ̃ à nɛ ńkɛ̃́: ‹Á náh n wũ n pi lékókwíl, ànɛ̂ ǹ lékó náh n
pyãh n pi.› 32 Núkúnúkú Yesu mɛ̀nɛ, á pól ye kè wɛ yɩ̃́nɛ nɛ wǎh ku, tɛ́ Liyel mɛ ǹ
lékó yilki mɔ. 33 Á yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyɔ̃, mɛ kyɩ tɛ̃ Liyel gbɔ̀yɔ̀ sɔ̀lɛ. Tɛ́ Sú Liyel-á ǹ
vyãh kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à mɛ kélɛ Yesu kɔ̃ à tiki mɔ á yɔ̃. Képah ye á n yah, tɛ́ n
nohnɩ yɔ̀.
34 Ǹtɛ Davidi náh dɔkɔ yuku yɩ̃̂nyɔ̃, tɛ́ wǎh kè yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kè yo ńmɔ yɔ̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí nɛ,
pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̀yɔ̀ sɔ̀lɛ,
35 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.›»§
36 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ pè syah nɛ: «Yisrayel tãn pól yĩnɛ yè kè pĩ gbɩ yɔ̃
nɛ, Yesu nɛ̂-á yépi tɛ̃ syɩ dahnɩ yɔ̃, ǹmɔ-á Liyel pɩ TƐ̃ ǸGBƐNƐ tɛ́ tɔ̃ à pɩ Kristalɛ, nɛ̂
kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.»

Nɛ́pɩ̃̂ kèyɔ̃ núkú kyɛgbãm (3 000) dòhnìnɔ́lɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yɔ̃

37 Pyɛrɩ-á wɛy mè yo pɔ tyɛ sɛ̃́, kè névye nɩ kah tɛ̃, pè mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̀ névye
tɛ́lɔ́ piki yah nɛ, pé no, sɔ̃ se pé yĩnɛ pé pɩ nɩ? 38 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ:
«Yé yé nnɔ vi mɔ, yé nénúkù núkú pól mó wèlnwìlkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn
yɔ̃, yé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, Liyel Mirki kɩ yé kɔ̃. 39 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃
ǹ Mirki tyí sɔkɔ nónó yĩnnɛ, yépi ye, ànɛ̂ yé wɛ̃́npìlɛ, à tahlɩ nónó pól-á mɛ kwlo fɩ́fɩ́
sɔkɔ, ànɛ̂ nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ n ye n pi.» 40 Tɛ́ Pyɛrɩ tɔ̃ sɔ̀ mɛ wɛlɔ náhnáhlɛ n
gbah n yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ. Á sɔ̀ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel pwáhnmɔnɔ

‡ **2:25** 2.25-28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.8-10. § **2:35** 2.34-35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

fɛ̃ syi, yè mó wil kwɛy gbĩ névye nɛ́pêl wrɔ́.» 41 Képah sɔkɔ, nónó-á Pyɛrɩ wɛlɔ fɛ̃ syi,
pè wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Ké lésõlɛ, nɛ́pȋ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) kénkɔ̃ dohnɩ
Yesu yõ sɛ̃́pú yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro tɛ̃̏nɔ́lɛ wɛ̃ tyí

42 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̏ névye-á kwɔ́nɔ́lɛ nónónɛ n kɔ̃, pé pól sɔ̃̏ mɛ pé gblɔ̌y kɔ̃,
mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à pɩ pélɛ núkúlɛ. Pè sɔ̃̏ mɛ yɔ̃kelɛ n yõ
pélɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ pélɛ. 43 Liyel sɔ̃̏ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̏ névye tyí, à gbȉl tyi
náhnáhlɛ n pɩ. Kăh pɩ sɛ̃, kè tíkílɛ no pól tɛ̃. 44 Nónó pól-á sɔ̃̏ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ,
pè sɔ̃̏ mɛ kwrɔ mɔ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ pé gbɛ̃̏n yȋ póllɛ n sah wɛ̃ yõ. 45 Pè sɔ̃̏ mɛ pé swɛ̃y
ànɛ̂ pé gbɛ̃̏n yȋlɛ n yãm. Tɛ́ mɛ sé yɛ̃̏mnɔ́ pɔ́nɔ́lɛ n dibi wɛ̃ wrɔ́, à yĩnɛ pé nɛ́núkù
núkú pól fyɛ̃̏hnɔ́nɔlɛ. 46 Tɛ́ pè sɔ̃̏ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à wɛ̃nɛ n tuke n mɔ sõmɛsɔ̃́
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè sɔ̃̏ pé fɔkɔ dal wɛ̃nɛ, à yɔ̃kenɔlɛ n yõ wɛ̃ yõ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, pé
gbéngbèn sɔkɔ. 47 Pè sɔ̃̏ mɛ Liyellɛ n gbilki, tɛ́ no pól mɛ pélɛ n sõ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃̏ mɛ
névyelɛ n pwah n mɔ n dohnɩ pé yõ sõmɛsɔ̃́.

3

Gbáhkì núkú ɗĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ sɔ̃̏ mɛ n yuku gbèkãm gbĩ́ Liyel ní-ńsah, Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ. 2 Tɛ́ ɗĩ́ yɔ́ sɔ̃̏ mɛ gbáhkì núkúlɛ ǹ dubi gbĩ́ dùkùlɛ. Sõmɛsɔ̃́, pè sɔ̃̏
ńkɛ̃́nɛ à twah n pɔ n sah Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah yah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah
Kètărlɛ, à kɔ̃ ă pɔ́lɛ n ni n syi ké sɔkɔ dépú tyí. 3 Wăh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ wɛ pè n tyah
dénɔ́lɛ ké sɔkɔ, à pɔ́ ni pé tyí. 4 Képah sɔkɔ, pè à gbah yah, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à
pé yah yĩ̃́. 5 Wăh yo sɛ̃, ɗĩ́ sɔ̃̏ wɛ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́ wɛ n syi n pi pé tyí, tɛ́ tyah pélɛ
n gbah n yah. 6 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pɔ́ ànɛ̂ sɛ̃́n náh mɛ pé tyí, ǹtɛ kwâh
nɛ̂-á mɛ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. Tɛ́ nɛ: «Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yõ, yuku nɛ n kɔ!»
7 Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̃̏yɔ̃̏ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Nɛ́npɔ́ swɔ, sèkùkù ɗĩ́ gbyɛ̂̃h ànɛ̂ ǹ létɔ̃́hnì sũ.
8 Á núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂̃h yõ, à tyah n kɔ, tɛ́ de pélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, mɛ n
kɔ, tɛ́ n yɔkɔ n syɩkɩ, à Liyellɛ n gbilki. 9 No pól à wɛ à mɛ n kɔ, mɛ Liyellɛ n gbilki.
10 Pè mɛ à yah pĩ nɛ, ǹmɔ-á ńkɛ̃́nɛ n tɛ̃ ǹ nɛ n ni n syi Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah sɔkɔ,
nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètărlɛ. Tɛ́ tir nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, képah sɔ̃̏ mɛ kah pɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́
ànɛ̂ gbɛ̃̌ndùǹ̀nɛ no pól tyí.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

11 Képah sɔkɔ, sèkùkù ɗĩ́ náh tɔ̃ sɔ̃̏ mɛ ǹ syɩ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh. Tɛ́ gbɛ̃̌ndùǹ̀
kàhnmɔnɔ tɛ̃̏ tyí, névye to pɔ pè mɔ gbĩ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̏, nɛ̂-á pè n ye
Salomo párnnɛ. 12 Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃, à yo tɔ́wû tyí nɛ: «Yisrayel tãn, kwâh nɛ̂ pɩ,
tɛ́ tir mɛ̀ pínɔ́ yé gbɛ̃̏n du wɛ́? Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé álɛ n gbah n yah sɛ̃? Yé káh wɛ
nɛ ápi yɛ̃́ngbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ, képah náh pɩ, á Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃́nɔ́ pèpɛy-á pɩ ɗĩ́ mɛ̀nɛ à kɔ̃ à
kɔ dɛ́? 13 Á náh tãn nónó-á pɩ Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ, ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́lɛ,
pépi Liyel ye gbílkínɔ́ sah ǹ tɔ̃̏npɩ Yesu yõ, ǹmɔ nɛ̂-á yé dahbɩ yɔ̃̏tãm gbɔ̃̏, tɛ́ à yahle
gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò ɗĩ́ Pilati yĩ́ yah. Tɛ́ Pilati mó tɔ̃ sɔ̃̏ kè yah tɔkɔ nɛ, pé à fin mɔ. 14 Ǹtɛ
ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tyí yõ, tɛ́ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel yah, yé ǹmɔ yahle, tɛ́ pyɛ̌ nɛ́kókè mɔ́-ò
wɔ fĩ́nmɔnɔ yah kɔ̃. 15 Tɛ́ min nɛ́tɛ̃́ Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ, yépi ńtɛ̃ ye kè wɛ yĩ́nɛ, Liyel

mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 16 Dı̃́ nɛ̂-á yé n yah yɔ̀, yé ǹnɛ n pnɛ. Yesu yı̃n yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ
ye ǹ gbyɛ̂h mɛ sũ. Yé pól yı̃́ yah ye Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ dı̃́ mɛ̀ dɛ mɔ pnɛ́pnɛ́ yɔ̀ dɛ́!
17 Ǹtɛ núkúnúkú, á no, mé pı̃ nɛ ǹpı̃̀-ǹkɛ̃ sɔkɔ-á yépi ànɛ̂ yé yɔ̃̀tãm ko mɔ Yesulɛ.
18 Tɛ́ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól kɔ̃, pè nɛ̂ yo sah di mónɔ́lɛ nɛ, Krista-á kı
yèvyãhrı pı, képah ye à pı yɔ̀. 19 Kǎh pı sɛ̃, yé yé nnɔ vi mɔ, yè mó Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃, à
kɔ̃ à yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. 20 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kı yèvını gbı̃́nɛ yé kɔ̃, tɛ́ kı
Yesu Krista tɛkı mɔ yé kɔ̃, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yah wilki sah yépi yı̃nnɛ.
21 Ǹtɛ núkúnúkú, à yı̃nɛ à tɛ̃ yı̃̂nyõ, fɔ́ɔ́ kè kyı syı tyi pól tɔ̃nsàhnɔ́ tyí, sépi nónó-á
Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè sè yo sah ǹgbò dùkùlɛ, pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yõ. 22 Moyisi
kè yo sah ǹgbòlɛ nɛ ńkɛ̃: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kı yé sɔkɔ nɛy yɔ́ wilki mɔ yé kɔ̃ n pi, à kı
pɔ pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnı ǹ tyí ǹ wɛlɔ pól sɔkɔ. 23 Tɛ́
nɛ̂-à yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ̃ tyí kı yıkı, à kı ku to Liyel wɛ̃npı̀ wrɔ́.›* 24 Ǹtɛ gbı̃
nɛ̂-á yé n wnɛ yɔ̀,† képah tyí ye Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Samuyɛlı yo sah ǹ mɛ gbı̃́ dùkùlɛ,
à tahlı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tɛ́lɔ́ tyí, nónó pól-á pɔ ǹmɔ tyí náh. 25 Yé yah, Liyel-á
tyi nónó pól yo ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyí, yépi yı̃n ye à yo sélɛ, à tahlı wǎh lésõ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂ pı yé náh tãn tyí, nɛ̂-á à yo Abrahmı tyí nɛ ńkɛ̃: ‹Áwɔ pétóbé gbɔ̃̀
yõ, kèkõyɔ̃́ névye pól kı ń pèpɔrı wɛ.›‡ Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á à pı yé náh
tãnnɛ yɔ̀, yépi tɔ vyãh mɛ ké sɔkɔ dò! 26 Yépi ǹgbò tyí ye Liyel tɛkı mɔ ǹ tɔ̃̀npı Yesulɛ
pèpɔrı pı yı̃nnɛ yé tyí nɛ, à yé pól nɛ́núkù núkú yohnı n mɔ yé kɔ̃ yé tyítúkúnı̀ pínɔ́
yal n mɔ.»

4

Yɔ̃̀tãm-á Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tuke sɔ̃

1 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí sɛ̃, nósyɔ́ pɔ wil mɔ
pé yõ. Sárká syínwı̃̀lkı̀pu yísyɔ́ ye sɔ̃̀, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à tahlı
Sadusɛ̃ névye yísyɔ́ tyí. 2 Tɛ́ kénɛ no fɔkɔ sɔ̃̀ mɛ kah vyãh Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pǎh
sɔ̃npílɛ névyelɛ n kwɔ nɛ, Yesu-á ku tɛ́ yilki mɔ, ànɛ̂ lékyî tɔ-á kı pɔ n yilki n mɔ
n pi. 3 Képah sɔkɔ, pè pè tɛ̃. Tɛ́ lékẫh-á sɔ̃̀ mɛ mɔ n tɛ sɛ̃, képah ye pè pè dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pópó à pɔ syı dı̃ndal tyí. 4 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye kwɔ́nɔ́ noh,
pé náhnáh Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃. Kǎh pı sɛ̃, Yesu yõ sɛ̃pú nɔ nɛ́pı̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000)
kénkɔ̃lɛ.
5 Képah sɔkɔ, ké dı̃ndallɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ kwil yèwàhnı̀, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú wɛ̃ tuke Yerusalɛmı sɔkɔ. 6 Sárká syínwı̃̀lkı̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ An sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ ǹ gbô
tãn póllɛ. Pépi túkù ye sɔ̃̀ pı Kayifilɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ. 7 Képah tɛ̃nɛ, pè
Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ pɔ pé nıyɔ̃́, à pɔ pè piki yah nɛ, tɛ̃nwɛnɔ nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ se, képah náh
pı, nɛ̂ yı̃n yõ se pè pı dɛ́nmɔnɔ mɛ̀nɛ nı? 8 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, Pyɛrı pè
syah nɛ: 9 «Kwil yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnı̀, áyáh pèpɔrı pı sèkùkù dı̃́ yɔ́ tyí, képah yõ sɔkɔ
náh yé n piki n yah álɛ kwɛynɛ nɛ, sɔ̃ se á pı, tɛ́ à dɛ mɔ di? 10 Yépi pól ànɛ̂ Yisrayel
tãn pól yı̃nɛ yè kè pı̃ nɛ, Nasarɛtı Yesu Krista yı̃n yõ-á dı̃́ mɛ̀nɛ yı̃́nntɛ̃nɔ́lɛ yé yah sɔkɔ
lènɔlɛ yɔ̀. Yépi ye syı Yesulɛ dahnı yõ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 11 Ǹmɔ Yesu tyí ye
yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á yahle dáhkı̀ nɛ̂ mɔ́nkɔ̃̀nɔ́lɛ, képah ye
pɔ pı wɔ̀kɔ̀ dáhgbílɛ.›»* 12 Képah náh, Pyɛrı tɔ̃ nɛ: «Yesu ó yı̃n kı fɛ̃ névye pwah mɔ.

* **3:23** 3.22-23 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. † **3:24** 3.24 - Gbı̃ nɛ̂ wnɛ́nɔ́ tyí-á n yo yɔ̀, Yesu mɛ gbı̃́ tyí ye kè n
yo. ‡ **3:25** 3.25 - Yah n tɛ Yenɛsı 22.18. * **4:11** 4.11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22.

Nɛ́ ǹmɔ ó yĩn náh, yĩn yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kõ kèkõyő, nɛ̂-á kɪ fɛ̃ névye min pwah mɔ.»
13 Tukey tùkèpu sȍ pĩ nɛ Pyɛrɪ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh Nsyifunɔ kǎrn ǹgbɛ̃ pɪ, ànɛ̂ pè náh mɛ
n mɔ n kõ nɛ́npɔ́ tȉnnɛ. Tɛ́ pǎh n wɛkɪ nɪ̀sãh ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ sɛ̃́, képah mɛ pé gbȁn du.
Ǹtɛ pè mó tɔ̃ sȍ pĩ nɛ, pépi-á lésõ Yesu kɔ́mûnɛ. 14 Tɛ́ pé yĩ́-á mó tɔ̃ sȍ mɛ dĩ́ mɛ̀ yõ
nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí. 15 Kǎh pɪ sɛ̃́, pè Pyɛrɪpi kõ pè wil tukey
tùkèpu tȉnkȉ wrɔ́, tɛ́ pépi mɛ wɛ̃ wɛ pé yahlɛ 16 tɛ́ nɛ, sɔ̃́ se pé kɪ pɪ no nɔ́pilɛ nɪ? Ǹkɛ̃́,
kõlɪ kõlɪ tɛ̃ náh se mó tɔ̃ kélɛ tɛ́. Yerusalɛmɪ tãn pól-á pĩ nɛ, Pyɛrɪpi-á pɪ gbȉl mɛ̀nɛ.
17 Kàh pɪ sɛ̃́, pé ye kè yahle pé tyí dírí sɔkɔ nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu yĩnnɛ n yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
tyí. Képah-à pɪ, yĩ mɛ̀ náh n tɔ̃ n mɔ n yuku n pi yahlɛ.
18 Képah tɛ̃̀nɛ, pè tɔ̃ pè ye, tɛ́ kè yahle pé tyí gbógbó nɛ, pé káh tɔ̃ Yesu yĩn noh n
yah pé vyɛ̃y yah, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɪ ǹ yĩn yõ. 19 Ǹtɛ Pyɛrɪpi pè syah nɛ: «Yépi
ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀: Kè se mɛ yɛ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, áyâh ǹmɔ tyí yɛ, tɛ́ yépi yóré fɛ̃ syi?
20 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, áyáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, á náh fɛ̃ n yɛ n pi sé yɑ̃́hnɔ́lɛ.» 21 Képah tɛ̃̀nɛ,
tukey tùkèpu tɔ̃ dírí gbah wɔ pé tyí, tɛ́ pè fin mɔ. Pè náh sȍ mɛ vȉ-ǹsah wɛ pé wɛ fõh
fõh tɛ̃̀nɛ, no pól-á sɔ̃̀npílɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki Pyɛrɪpi tyípíkɪ̀ mɛ̀ yĩnnɛ. 22 Tɛ́ dĩ́ nɛ̂
dɛ́nmɔnɔ-á sȍ pɪ gbȉllɛ, à kah ye tikininínɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nîrîlɛ

23 Pǎh fyɔ̀ Pyɛrɪ ànɛ̂ Nsyɔ̃ fin mɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ yèwàhnɪ̀-á nɛ̂ yo pé
tyí, pè kyɪ sè pól yãh pé kɔ́mû tyí. 24 Pé wɛlɔ nóhntɛnɔ náh, pé pól pé sõnɔ pɪ núkúlɛ,
à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, áwɔ ye mɔ yȋnyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɪ
sé sɔkɔ yíyȉn pól tyí. 25 Ápi náh nɛy Davidi nɛ̂-á á tȍnpɪlɛ, áwɔ ye à kõ à kè yo á Mirki
gbȍ yõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Kwâh nɛ̂ yúkúnyahlenɔ mɛ kwlo kwlo tyí?
Kwâh nɛ̂ tyíkwɛ̂ sõnɔ mɛ névye sɔkɔ!
26 Kèkõyő yȍtãm wɛ̃ tyí mɔ,
tɛ́ yah tãm tɔ tuke mɔ, à pɪ núkúlɛ,
pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n fwo ànɛ̂ ǹ nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.›†
27 Gbɪ yõ, kwil mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, yȍtɛ̃ dĩ́ Yerɔdɪ ànɛ̂ gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-ò dĩ́ Põse Pilati ye wɛ̃
tyí mɔ, à tahlɪ Yisrayel tãn ànɛ̂ kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí, pè á tȍnpɪ Yesulɛ n fwo, ǹmɔ nɛ̂-á
á nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 28 Yah, wáh lésõ á tɛ̃́nwɛnɔ sɔkɔ tyi nónó yah tɔkɔ sah á dyɔ dyɔ
tɛ̃̀nɛ, sépi ye pè pɪ. 29 Ǹtɛ núkúnúkú, yah pè ápilɛ n kyĩ n kõ kɛ̀! Nɪ̀sãh ǹgbɛ̃̀nɛ á kõ,
à á wɛynɛ n yah n yo, ápi nónó-á á tȍnpɪbɪlɛ. 30 Tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kõ, à yámpúlɛ n dɛ n
mɔ, à mó gbȉl tyilɛ n pɪ, á tȍnpɪ Yesu yĩn yõ.» 31 Tɛ́ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sȍ pélɛ tùkènmɔnɔlɛ,
nírí-á fyɔ̀ n tyɛ, nɛ́npɔ́ núkú yike. Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel Mirki pé pól tɔkɔ, pè tyah Liyel
wɛynɛ n yah n yo n kõ nɪ̀sãhlɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro mɛ dùkùlɛ wɛ̃ tyí

32 Yesu yõ sɛ̃́pú pól sȍ mɛ n sõ dùkù núkúlɛ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé nɛ n pɪ dùkù núkúlɛ.
Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sȍ mɛ n yo nɛ, pé gbȁn yîlɛ, pé gblɔ̃̆y núkúní tyí-á sélɛ. Tɛ́ pé
wɛ̃ wrɔ́, pé pól gbȁn yî sȍ pɪ tɔ́wû tyílɛ. 33 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ sɔkɔ ye sȍ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
tɛ̃ntȍ névye pɪ ǹ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ, à ǹ tyílɛ n yo n kõ nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ.
Tɛ́ Liyel pèpɔrɪ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ pé pól yõ. 34-35 Swɛ̃y, képah náh pɪ, gbên-à sȍ mɛ nónó

† **4:26** 4.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.1-2.

tyí, pě sélɛ n yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ n kɔ̃. Pépi n mó sélɛ n dibi, à yĩnɛ
pé nɛ́núkù núkú pól fyȁhnɔ́nɔlɛ. Képah ye, yãm pí-ò náh sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ.
[36] Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Nsyosɛfu yɔ́ sɔ̏ mɛ, nɛ̂-á dubi Syipri gbɛ̃nyah. Levi yɩ̀kɩ̀ nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ.
Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye mɛ yĩn dyɩ à kɔ̃ Barnabasɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á sɔ̃́ré mɔ́-òlɛ. [37] Ǹmɔ mɛ ǹ
swãh yãm, tɛ́ mɛ pɔ ké pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye gbɔ̏ dahbɩ.

5

Ananiyasi ànɛ̂ ǹ kyɩ Safiralɛ

[1] Ǹtɛ dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Ananiyasilɛ. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Safira mɛ pé sétáh yɔ́ yãm,
tɛ́ yo sah núkú yõ, [2] à ké pɔ́ túkù kãm sah. Képah náh, Ananiyasi mɛ kyɩ ké pɔ́ téynɛ
Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye kɔ̃. [3] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Ananiyasi, sétȁn yɔ̏tɛ̃ se pɩ
sɔ̃́ tɛ́ wɛ de yɩ̃̃́ ǹ nɩ sɔkɔ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ à pɔ mìnì yo Liyel Mirki tyí, tɛ́ sétáh yȁmnɔ́ pɔ́ túkù
kãm sah nɩ? [4] Sétáh mɛ̀ yȁm-ǹkɛ̃ gbɩ̃́nɛ, ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyí kó sɔ̏ kélɛ nɩ? Wǎh tɔ̃ pɔ kè
yãm, ké pɔ́ kó pɩ ǹmɔ tyílɛ nɩ? Ǹtɛ yĩ mɛ̀ dùkù pínɔ́ sõnɔ se pɩ sɔ̃́, tɛ́ de ǹ nɩ sɔkɔ nɩ?
Ǹkɛ̃, névye ó tyí náh à yo mìnìnɛ dɛ́, Liyel tɔ tyí-á. [5] Ananiyasi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ noh,
à núkú syɩkɩ ku. Kǎh pɩ sɛ̃́, nónó pól-á yĩ mɛ̀ noh, tíkí pè kah tɛ̃. [6] Wǎh ku sɛ̃́, kètɛ̃npɩ̀
mɛ pɔ ǹ lékó fɔkɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ yĩ.
[7] Képah náh, lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ pɔ de nɛ́npɔ́, tɛ́ tir nɛ̂-á pɩ
sɔkɔ, à náh sɔ̏ mɛ kè pĩ. [8] Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, à yo pé syah, dan mɛ̀ se ńtyɩ̃́nɔ pè yãm
pé sétáh mɛ̀nɛ nɩ? À mɛ nɛ, àwe, kénɛ dan-á. [9] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
pè se pɩ sɔ̃́, tɛ́ yo sah núkú yõ ǹ pɛlɛ, à pɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Mirki vyãh sɔ̏lɛ n noh nɩ? À yah,
nónó-á kyɩ yĩ ǹ pɛ lékólɛ, pǎh mɛ pɔ n de yɔ̀. Tɛ́ pǎh kɩ ǹ tɔ lékó tɔkɔ n sɔkɔ n pi.
[10] Pyɛrɩ-á yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú syɩkɩ ǹ yah tɩ̏nnɛ, à ku. Kètɛ̃npɩ̀-á de kyɩ, pè kyɩ
à wɛ kúnɔ́lɛ. Pè mɛ à tɔkɔ kyɩ yĩ ǹ pɛ tnô. [11] Képah sɔkɔ, tíkí Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̏nkɩ̀ pól
kah tɛ̃, à tahlɩ tyi nɔ́pi nóhpú pól tyí.

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye gbɩ̀l tyi náhnáh pínɔ́lɛ

[12] Liyel sɔ̏ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí, à gbɩ̀l tyi náhnáhlɛ n pɩ névye nɩyɔ̃́. Pè sɔ̏
mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ póllɛ, tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ Liyel ní-ńsah
gbô párn yɔ́ sɔ̏, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ. [13] Ǹtɛ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏
mɛ ǹ nɩlɛ n syãh n kwrɔ n mɔ pé sɔkɔ. Tɛ́ no pól mó tɔ̃ mɛ pélɛ n kah n sõ. [14] Képah
sɔkɔ, díbí ànɛ̂ syɔ́ náhnáh sɔ̏ mɛ n sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, dòhnìnɔ́ kɔ̃ kè n pɩ n yuku
ǹ yõ sɛ̃́pú yõ. [15] Kǎh pɩ sɛ̃́, névye tyah n wil pé yámpúlɛ, à pélɛ n sah n pɔ pàl yõ,
képah náh pɩ, sɛ̃ sɛ̃ yî yõ wȁl yey sɔkɔ, nɛ Pyɛrɩ-à pɔ n sɔkɔ, tɛ́ ǹ mírkí wɛ mɔ pé
sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ wɛ dɛ. [16] Yerusalɛmɩ gbɔ̀plɔ kwlo névye náhnáh ńtɛ̃ tɔ sɔ̏ mɛ pé
yámpúlɛ n tɛ̃ n pɔ n pɔ, à tahlɩ névye tyí, sétȁn-á sɔ̏ mɛ nónónɛ n kwlɔ. Tɛ́ pé pól sɔ̏
mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye fɔ̃́hnɔ́lɛ

[17] Képah tɛ̃nɛ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye póllɛ nónó-á Sadusɛ̃
névyelɛ, pè tyah dyɔ́yɔ́kɩ̀lɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ, [18] tɛ́ pè tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ. [19] Ǹtɛ lékȃh-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̏nyõ tɔ̏npɩ yɔ́ pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ yah yɩkɩ mɔ
ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vì yeynɛ, à Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye wilki, tɛ́ yo pé tyí nɛ: [20] «Yé kyɩ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ, yè kyɩ min sȃn tyi nɔ́pi pól yo névye tyí.» [21] Wɛy mɛ̀-á yo pè noh
sɛ̃́, séngbɔ̃́ púpúlɛ, pè mɛ yuku kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyɩ tyah kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.

Légbɩ̃́nɛ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye mɛ kyɩ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀
ye ànɛ̂ Yisrayel gbɛ̃̀nyah yèwàhnɩ̀ póllɛ. Tɛ́ mɛ sràsyíbí tõ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
wilki n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 22 Ǹtɛ pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè náh pè wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pè
mɛ pé syɩ pɔ ké yah yo pé yɔ̃̀tãm tyí nɛ ńkɛ̃́, 23 páh kyɩ wɔ̀kɔ̀npèkè yah wɛ tɛ̃́nmɔnɔlɛ
pallɛ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vɩ̀ yey tɔlɛ, sé syíkípúlɛ tɛ̃nɔ́lɛ pé tɛ̃-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ. Ǹtɛ páh se mó
tɔ̃ sè yɩkɩ mɔ de, pé náh nɛy wɛ sé sɔkɔ. 24 Pǎh yo sɛ̃́, yĩ mɛ̀ nóhnɔ́ Liyel ní-ńsah gbô
syíkípú yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ ànɛ̂ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm fɔkɔ fil. Pè mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí-á pɩ dùkù nɛ̂nɛ. 25 Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ pɔ yo pé tyí nɛ, névye
nónó-á pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pǎh mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.

26 Képah tɛ̃nɛ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ ǹ no tɛ̃, à pé nyáh sõ. Pǎh kyɩ, tíkí
pè tɛ̃ nɛ páh kɩ nɛ pé pè tɛ̃ gbùgbù, névye káh pɔ pé minki ko dyêhlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè
pè ye yárr, à sɔkɔ. 27 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ pélɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ pè syah nɛ, 28 pé kó lésõ kè tũ pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ n yah dɩ̃́
mɛ̀ yĩn yõ nɩ? Tɛ́ pè yah, pǎh pé kwɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yerusalɛmɩ kwil pól sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹ
kũ plɔlɛ n twah pépi yõ kɛ̀! 29 Ǹtɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́lɔ́ mɛ yo pé tyí nɛ:
«Á kɩ Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃ yɛ sɔ̃, tɛ́ kɩ névye tyílɛ n pɩ? 30 Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ dahnɩ yõ, á
náh tãn Liyel ye ǹ lékó yilki mɔ, 31 tɛ́ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ, à kyɩ à sah ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Tɛ́ à pɩ
yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ Yisrayel tãn fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, pè mó pé
tyípêl yɔ̃̌nmɔnɔ wɛ. 32 Kénɛ tyi nónó-á Liyel pɩ, ápi ànɛ̂ Liyel Mirki ye sé yónwàhpu
kègblɔlɛ, wǎh képah nɛ̂nɛ névye kɔ̃, nónó-á sah ǹ tyí yõ.»

33 Képah tɛ̃̀nɛ, tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé fɔkɔ kah vyãh, fɔ́ɔ́ pè sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ, pé Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ko mɔ. 34 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ nɛy yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ pè n ye
Kamalyɛlɩlɛ. Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, nɛ̂-á névye pól mɛ yɔ̃̀yénnɛ n sah
ǹ yõ. Ǹmɔ mɛ yuku yĩn tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ nɩyɔ̃́ tɛ́ nɛ, pè Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki mɔ
kégbɔ́ kwéy átrɛ. 35 Pǎh wil, à ǹ syɩ yo pé no tyí nɛ: «Á no Yisrayel tãn, yé yé gblɔ̃̌y
kyɔmɩ yɩ̃́ɩ̃́ yé tyípínɔ́ sɔkɔ, à yuku díbí nɔ́pi tɩ̃̀nnɛ dɛ́! 36 Ké náh tɔ̃̀nɩ̀ pɩ di mónɔ́lɛ kah,
gbɩ̃́ nɛ̂-á Tedasɩ mɛ yuku ǹ gblɔ̃̌y pɩ nɛ, nɛ́-ǹgbɛ̃-á péwɔlɛ, tɛ́ díbí nɛ́pɩ̃̂ kyɛyɛ̃́h (400)
sõnɔ vi mɔ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Ǹtɛ wǎh pɔ ko mɔ, ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú pól náh karkɩ di? Nɛy se tɔ̃
wũ? 37 Ǹmɔ tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Kalile gbɛ̃̀nyah dɩ̃́ Nsyudasɩ mɛ tɔ̃ yuku kénɛ gbɛ̃̀nyah
névye yãh gbɩ̃́nɛ, à pé náhnáh yõ yɩkɩ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Ǹtɛ ǹ tɔ náh pɔ ko mɔ, tɛ́ ǹ
sɔ̃̀ tɛ̃́pú mɛ karkɩ di? 38 Képah ye núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé yé vyɛ̃y dɛ
no nɔ́pi tyí sɔkɔ, yè mó pè fin mɔ pè nɛ n yuku. Pé tir yáhntɔkɔnɔ, képah náh pɩ, pé
tyípíní mɛ̀-à kɩ mɛ wil névye tɛ̃ tyí, kè kɩ tyɛ ké gblɔ̃̌y. 39 Ǹtɛ kàh kɩ mɛ wil Liyel tɛ̃
wɔ tyí tɔ́tɔ́, yépi náh fɛ̃ kè yɩkɩ n pi. Yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́ pɩ, yè káh pɔ tyah Liyel wɔlɛ n fwo
dɛ́!»

Kamalyɛlɩ-á yo sɛ̃́, pé no sah ǹ tyí yõ. 40 Pè mɛ tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ye de, à pɔ pè
ko yèfõhlɛ. Tɛ́ kè yahle pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu tyílɛ n yãh, tɛ́ pè fin mɔ. 41 Ǹtɛ Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névye sɔ̃̀ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ kègbɩlɛ, pǎh n yal tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ wrɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
pǎh sɔ̃̌npílɛ kè kyɔmɩ wɛ nɛ, páh yĩnɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ Yesu yĩnnɛ. 42 Képah sɔkɔ, sõmɛsɔ̃́ pè
n nɛ n mɛ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ kétlo sɔkɔ, ǹ névyelɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo pé
tyí Yesu Krista tyí yõ.

6

Yõke tɔ̃̌nsàhndibipu yáhnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ

1 Légbɩ̃́nɛ, wãn sɔ̃̀ mɛ n mɔ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́dán yɔ̃. Képah sɔkɔ, Krɛkɩ wɛy wɛ́kípú
tyah n wɛkɩ nɛ, sɔ̃mɛsɔ̃́ pé no Yebre wɛy wɛ́kípú-á mɛ n syɩkɩ pépi pɛ́kúsyɔ yɔ̃ yɔ̃ke
dibi gbɩ̃́nɛ. 2 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimí mɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ́wû pól ye
tuke, tɛ́ yo pé tyí nɛ, kè náh yĩnɛ pépi Liyel wɛy yónɔ́ yal n mɔ, pé mó de tɛ̃́ yɔ̃ke
díbínɔ́ sɔkɔ. 3 Képah-á, pé yɯ̃́npyé, pè díbí nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnimi yah n wilki pé sɔkɔ, nónó
yɩ̃́ngbí-á mɛ n yo, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ, ànɛ̂ lékɑ̃́m mɛ pé sɔkɔ. Páh kɩ tɔ̃̀ mɛ̀
dahbɩ pépi gbɔ̃̀. 4 Kàh kɩ pɩ sɛ̃́, pépi-á kɩ mó yɔ̃ sɔkɔ nírí pínɔ́ ànɛ̂ Liyel wɛy yónɔ́
tɔ̃̀lɛ. 5 Képah sɔkɔ, pǎh nɛ̂ yo, tɔ́wû pól kè fɛ̃́ syi. Pè mɛ Yetyɛ̃nɩ yah wilki, ǹmɔ nɛ̂
Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ gblò, tɛ́ Liyel Mirki mɛ à tɔkɔ. À tahlɩ Filipi tyí, ànɛ̂ Prokɔrɩlɛ,
ànɛ̂ Nikanɔrɩlɛ, ànɛ̂ Timolɛ, ànɛ̂ Parmenasɩlɛ, ànɛ̂ Antyɔsyɩ kwil Nikolasɩlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
lésɔ̃ vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. 6 Tɛ́ mɛ pépilɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wɛ̃kɩ.
Pépi mɛ pé gbɑ̃̀n sah pé yɔ̃ nírí pínɔ́ sɔkɔ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃nɛ, Liyel wɛy sɔ̃̀ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku, tɛ́ wãn mɛ n mɔ n yuku náhnáh
Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́dán yɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil. Sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu tɔ náhnáh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃́ syi
sɛ̃ Yesu yɔ̃.

Yetyɛ̃nɩ tɛ̃́nɔ́lɛ

8 Yetyɛ̃nɩ sɔ̃̀ Liyel pèpɔrɩ náhnáh wɛ ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ. À sɔ̃̀ mɛ à tɔkɔ à gbɩ̌l tyilɛ n
pɩ névye nɩyɔ̃́. 9 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ tyah yékɑ̂̃blɛ n pɩ Yetyɛ̃nɩnɛ. Pé túkùlɛ, Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ nɛ̂-á pè n ye yɔ̃rɩ sɔkɔ wɩ̀lpu wɔ̀kɔ̀lɛ, képah névye ye. Pè n wil Sirɛnɩ
kwil ànɛ̂ Alɛkisɑ̃dri kwil. Pé túkù mɛ n wil Silisi gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. 10 Tɛ́
Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, Yetyɛ̃nɩ sɔ̃̀ mɛ n wɛkɩ lékɑ̃́mnɛ. Képah ye, no nɔ́pi náh mɛ tɛ̃ wɛ
ǹ wɛlɔlɛ n kɔ̃lɩ. 11 Képah tɛ̃nɛ, pè kyɩ nósyɔ́ tɔkɔ pólɛ nɛ pè pɔ yo nɛ, páh à wɛ à mɛ
Moyisi ànɛ̂ Liyel tyílɛ n yo n yɩkɩ. 12 Pè képah pɩ, à tɔ́wû, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú mɔ Yetyɛ̃nɩ yɔ̃, pè kɔ̃ pè à fyɑ̃h tɛ̃ yuku ǹnɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí.
13 Tɛ́ tɔ̃ tàrfyɔ̀ mɩ̀nyobe yísyɔ́ yah, à yuku pélɛ nɛ pè kyɩ yo nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ náh mɛ n yal n
mɔ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yónyɩkɩnɔlɛ. 14 Páh kè noh ǹ vyɑ̃h
yah à mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, kénɛ Nasarɛtɩ Yesu mɛ̀-á kɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔ n pi, tɛ́
Moyisi-á pé kwɔ wɑ̃̀l nónónɛ, wǎh kɩ sé tɔ vi mɔ. 15 Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀
pól tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n yah díkidíkí, tɛ́ ǹ yah wɛ kè mɛ yɩ̂̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ tyí kɔ̃lɛ.

7

Yetyɛ̃nɩ Liyel tyi yah yónɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ Yetyɛ̃nɩ piki yah nɛ, no-á nɛ̂nɛ n yo ǹ
tyí sɔkɔ, gbɩ se kélɛ nɩ? 2 Yetyɛ̃nɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń súbí ànɛ̂ ń yɯ̃́npyé, yé noh ń tyí.
Gbɩ̃́ nɛ̂-á lésɔ̃ á náh nɛy Abrahmɩ náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ yal yuku Yarɑ̃ kwil sɔkɔ, tɔ̃́rí nɛ́tɛ̃ Liyel
ye lésɔ̃ wil ǹ yah Mesopotami gbɛ̃̆nyah, 3 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Yal á gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ á kéte
tɑ̃n wrɔ́, ǹ yuku gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mé kɩ ǹ wɛ̃kɩ n pi.›* 4 Képah sɔkɔ, Abrahmɩ
yal Kalde tɑ̃n gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, à kyɩ tɛ̃ Yarɑ̃ kwil.† Képah náh, ǹ sú-á pɔ ku tɛ, Liyel mɛ
à kɔ̃ à yal Yarɑ̃ kwil, à pɔ tɛ̃ gbɛ̃̆nyah mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á yépilɛ núkúnúkú yɔ̀. 5 Tɛ́
Liyel náh sɔ̃̀ sétáh yɔ́ ńtɛ̃nɛ à kɔ̃ ǹ tyílɛ ásɔ̂̃. Gbáhsúkí kénkɔ̃ fyé tyahlɛ, à náh kélɛ à
kɔ̃. Ǹtɛ à ǹ vyɑ̃hlɛ à kɔ̃ nɛ, páh kɩ pɔ gbɛ̃̆nyah mɛ̀ póllɛ à kɔ̃. Tɛ́ kǎh kɩ tɔ̃ pɩ ǹ pétóbé
tɔ tyílɛ, ǹmɔ kɛ̃́ náh ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pi ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ Abrahmɩ tyí. 6 Liyel mɛ

* **7:3** 7.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.1. † **7:4** 7.4 - Abrahmɩ lésɔ̃ mɛ Kalde gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, Mesopotami sétáh yɔ̃.

tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: ‹Á pétóbé kɩ pɔ wil kɩ kyɩ n tɛ̃ n pi gbɛ̌nyah káhkí sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ
pè kɩ n pɩ n pi yɔ̃bɩlɛ, tɛ́ kɩ fɔ̃́hnɔ́ wɛ, pópó ye kyɛyɛ̃́h (400). 7 Ǹtɛ gbɛ̌nyah káhkí nɛ̂
sɔkɔ-á pélɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ńmɔ Liyel tukey kɩ n syɩkɩ n pi kénɛ gbɛ̌nyah tãn yɔ̃. Tɛ́ képah
náh, pè kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nɛ́npɔ́, kɩ pé syɩ pɔ ńmɔ yĩn gbilki ásɔ̃̂.› 8 Képah yóntɛnɔ
náh, Liyel mɛ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ, képah nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n wɛ̃kɩ n pi kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́
sɔkɔ. Képah ye, Abrahmɩ-á pɔ Yisakɩ dubi, à mɛ à kɔ̃ ǹ dúbínɔ́ sèpı̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃lɛ.
Yisakɩ tɔ mɛ pɔ ǹ pídı̃́ Nsyakɔbɩ kɔ̃. Nsyakɔbɩ tɔ mɛ pɔ ǹ dı̃́npı̀ nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí kɔ̃, pépi
nónó-á ápi yı̀kı̀nı̀ gbɔ̃ninɔ́ náh tãnnɛ.
9 Képah náh, á náh tãn pɔ tyah pé gbɛ̌ndı̃́ Nsyosɛfu dyɔlɛ n yɔ. Tɛ́ à tɛ̃ yãm yɔ̃lɛ,
pè kɔ̃ pè sɔkɔ ǹnɛ Yesyipti gbɛ̌nyah. Ǹtɛ Liyel sɔ̃̀ mɛ Nsyosɛfulɛ. 10 À ǹ yɔ̃ wilki
yènvyã̀hnpèl nɔ́pi sɔkɔ, tɛ́ lékɑ̃́mnɛ à kɔ̃ yı̃́ı̃́, tɛ́ Yesyipti yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Farawɔ̃ yı̃́ kɔ̃ kè yuku
ǹnɛ. Képah sɔkɔ, à mɛ à pɩ ǹ gbɛ̌nyah ànɛ̂ ǹ tɔ̃́rí kéte pól yah tɛ̃́-òlɛ. 11 Tɛ́ kwɛ́npékè
yɔ́ pɔ de Yesyipti gbɛ̌nyah ànɛ̂ Kanah gbɛ̌nyah pól sɔkɔ, à pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ pé tyí.
Ké pékénkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, á náh tãn náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ n yɔ̃.‡ 12 Tɛ́
Nsyakɔbɩ-á pɔ kè wɛ noh nɛ, yɔ̃ke-á mɛ Yesyipti sɔkɔ, ké gbennɛ, à á náh tãn tɛkɩ mɔ
nɛ́npɔ́, pè kyɩ yɔ̃ke yah pɔ, pépi nónó-á ǹ wɛ̃́npı̀lɛ.§ 13 Pǎh tɔ̃ pɔ pé syɩ yuku kɛ ní-òlɛ,
Nsyosɛfu mɛ ǹ gblɔ̃̌y tyí yo wah ǹ nɛ́nkyíbí tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, Farawɔ̃ mɛ Nsyosɛfu duku
wı̀l-ǹsah pı̃. 14 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ nɛ, pè kyɩ pé sú Nsyakɔbɩ ànɛ̂ ǹ no pól
tɛ̃ n pɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ nɛ́pı̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ kwlɔ́lɛ. 15 Sɛ̃́ ye Nsyakɔbɩ mɛ yuku pɔ tɛ̃
Yesyipti gbɛ̌nyah sɔkɔ. À syi pɔ ku nɛ́npɔ́ ànɛ̂ á náh tãn tɔ póllɛ. 16 Pé lékyı̂ mɛ twah
kyɩ yı̃ Sisyɛmɩ kwil diki yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á lésɔ̃ Abrahmɩ dwe Yemɔrɩ wɛ̃́npı̀ tyí.
17 Liyel-á lésɔ̃ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kɔ̃ nɛ̂ yı̃nnɛ, ké pɩ gbı̃́-á pɔ n nɔ, ápi no kwel náhnáh
Yesyipti sɔkɔ. 18 Tɛ́ yɔ̃̀tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́-á pɔ dɔkɔ Yesyipti yɔ̃, ǹmɔ náh sɔ̃̀ Nsyosɛfulɛ n pnɛ.
19 À mɛ vi syɩkɩ á no yɔ̃. Ǹ nɛ́pékè kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, à á náh tãn kyı̃ mɔ, pè kɔ̃ pè pé
wɛ̃́npı̀ yrɔ̃́ milki sah kégbɔ́ pé ku yı̃nnɛ. 20 Légbı̃́ mè ó sɔkɔ ye Moyisi dubi. À kah plɛ
yı̃́ı̃́, ànɛ̂ ǹ tyí nɔ Liyel tyí. Pè à pu ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ ǹ sú gbô. 21 Képah náh, pè à tɔkɔ kyɩ
milki.* Farawɔ̃ písê mɛ à wɛ tɔkɔ. À pɔ à pu ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ pídı̃́ sɔ̃. 22 Kǎh pɩ sɛ̃́, lékɑ̃́m tyi
nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Yesyipti sɔkɔ, Moyisi kwɔ́nɔ́ wɛ sé pól yɔ̃. Képah ye, à pɩ wɛ̀ntǎhnı̀
wɛ́kí-òlɛ ànɛ̂ tyítǎhnı̀ pí-òlɛ.
23 Tɛ́ wǎh pɔ nɔ ye tikininínɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à kè sɔ̃ wɛ nɛ, páh kɩ kyɩ yah pé yṹnpyé
Yisrayel tãn tyí. 24 Wǎh kyɩ, à kyɩ yı̃nɛ ǹ tyí névi yɔ́lɛ, Yesyipti nɛy yɔ́ mɛ n fɔ̃h.
Moyisi tyí névi fɔ̃́hnɔ́ yrɔ tɛ̃ tyí, à ǹ vyãh syi, à Yesyipti nɛy mè ko mɔ. 25 Moyisi sɔ̃̀
mɛ n sɔ̃ nɛ, pé no Yisrayel tãn-á kɩ n pı̃ n pi nɛ, Liyel-á kɩ péwɔ tɔkɔ, kɩ pè wilki n pi
pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ pè náh tɛ̃ wɛ kè pı̃ ǹ tyí. 26 Ké dı̃ndallɛ, à tɔ̃ kyɩ Yisrayel tãn nɛ́pı̃̂
nímí yísyɔ́ wɛ, pè mɛ n fwo. À nɛ pé pè syi mɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé no, pépi ó-á pé
yahlɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se pè wɛ̃nɛ n fɔ̃h nɩ? 27 Ǹtɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ n fɔ̃h ǹ ní-òlɛ, ǹmɔ Moyisi
syah nɛ ńkɛ̃́, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi yɔ̃̀tɛ̃nɛ ànɛ̂ pé tùkè-òlɛ nɩ? 28 Péwɔ kònmɔ-ńsah káh
kɩ nɛ̂, á n yah n kɔ̃, wǎh ńnínínɛ Yesyipti nɛy mè ko mɔ sɔ̃́ dɛ́? 29 Wǎh fyɔ̀ képah yo,
Moyisi to, tɛ́ kyɩ tɛ̃ Madyã gbɛ̌nyah sɔkɔ, à syi pɔ dı̃́npı̀ nɛ́pı̃̂ nímí wɛ nɛ́npɔ́.†
30 À tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à ye tikininí pɩ. Képah náh, sɔ̃ yɔ́lɛ, à sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̌nnɩ sɔkɔ, Syinayi
yɔ̃lɩ gbɔ̀pɔ, tɛ́ yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil ǹ yah nyàh lépɔ̃́ sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n kɔ̃ dukuni yɔ́

‡ **7:11** 7.11 - Kanah gbɛ̌nyah mɛ ye pè n ye Yisrayel gbɛ̌nyahlɛ núkúnúkú. § **7:12** 7.12 - Yáh wɛ pè nɛ kwɛkɩ-á de Yesyipti gbɛ̌nyah sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ nɛ Nsyakɔbɩ-á yɔ̃ke tyí noh nɛ́npɔ́, Liyel lésɔ̃ lékɑ̃́mnɛ Nsyosɛfu kɔ̃ à yɔ̃kelɛ n koh n sah, yɔ̃ke pɛkɩ gbı̃́nɛ. Képah ye yɔ̃ke kɔ̃ kè pɔ wɛ nɛ́npɔ́. * **7:21** 7.21 Yah n tɛ Yálnɔ́ 1.22 - 2.10. † **7:29** 7.27 - 29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 2.11 - 15.21 - 22.

sɔkɔ. 31 Yi mɛ̀ wɛ́nɔ́ pɩ gbɛ̃̆ndùǹìnɛ Moyisi tyí. Tɛ́ wăh mɛ n nɔ n de nɛ, pé kè wɛ
yah yĩ̋, à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yónmɔnɔ noh nɛ ńkɛ̃́: 32 ‹Á náh tãn Liyel ye ńmɔlɛ, Abrahmɩ, ànɛ̂
Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi Liyellɛ.› Képah tɛ̃̀nɛ, tíkí Moyisi tɛ̃, fɔ́ɔ́ ǹ wil n syah. Á náh tɔ̃
ǹ nɩ syãh ǹ yah yɔ̃ yah. 33 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tyah nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ yɔ̀,
nɛ́npɔ́ mɛ ńmɔ tyí yɔ̃. Képah ye, á lékyêh dɛ. 34 Mé ń no kwlɔ dùkù wɛ yĩ́nɛ Yesyipti
gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ pé gbĩ̀nɔ́ yĩ́npɔ̃́ noh. Mé pɔ pé wĩ̀lkì-ǹsah pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah ye,
sɔkɔ! Mé álɛ n tɛkɩ mɔ ké tyí sɔkɔ núkúnúkú Yesyipti sɔkɔ.›‡
35 Tɛ́ kénɛ Moyisi nɛ̂-á lésɔ̃ Yisrayel tãn yahle, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́, nɛ̂ se sah ǹnɛ
pépi yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ ànɛ̂ pépi tùkè-òlɛ nɩ? Ǹmɔ ó ye tɔ̃ Liyel tɛkɩ mɔ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ ànɛ̂ pwáhnmɔ-
òlɛ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ gbɔ̃̀ yɔ̃, nɛ̂-á lésɔ̃ wil ǹ yah dukuni sɔkɔ. 36 Moyisi ye wilki Yisrayel
tãnnɛ Yesyipti gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ pnɛ yónsyẫh kah pélɛ, tɛ́ tɛ̃ pélɛ gbɛ̃̆nnɩ sɔkɔ pópó ye
tikininí. Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃ ye à pɩ sépi póllɛ gbĩ̀l sɔkɔ. 37 Tɛ́ ǹmɔ ye tɔ̃ yo Yisrayel tãn tyí
nɛ: ‹Liyel kɩ yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkɩ n mɔ n pi. Á kɩ pɔ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ.›§ 38 Gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yisrayel tãn mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃̆nnɩ sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ sɔ̃̀ wɛ syi
yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ tɛ̃ntɔ̃̀lɛ Syinayi yɔ̃lɩ yɔ̃, à pɔ yo á náh tãn tyí. Sɛ̃́ ye à wɛ syi min wɛlɔlɛ
Liyel tyí, à yo á tyí.* 39 Ǹtɛ á náh tãn náh fɛ̃ syi sah ǹ tyí yɔ̃. Pè à yahle, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ n
sɔ̃ nɛ, pé pé syɩ yuku Yesyipti sɔkɔ, 40 tɛ́ mɛ yo Arɔ̃† tyí nɛ: ‹Moyisi nɛ̂-á tɛ̃ wil ápilɛ
Yesyipti sɔkɔ, á náh tɔ̃ mɛ pĩ, kénɛ Moyisi tyí-á mɛ pɩ sɔ̃́ dɛ́! Képah ye, yî yísyɔ́ pɩ á
kɔ̃ líyelnɔ́lɛ, sè á yahlɛ n tɛ̃.›‡ 41 Kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, pè mɛ tɔ̃̀ yɔ́ mɔ náhpír kètɔ̀lɛ, tɛ́
sárká wilki ké yɔ̃, à nìvìnì syáh syah, à pé gbɛ̃̆npɩnɩ gbilki.§ 42 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹ
náh vi pè kɔ̃, tɛ́ pè fin mɔ sah ńwɔ̃́ kèpye gbílkínɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
kɔ̃ pè kè wãrkɩ sah pé sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yisrayel tãn, yáh yípɛ̂y nónó ko sárkálɛ
pópó ye tikininí gbɛ̃̆nnɩ sɔkɔ,
yé se mɛ n sɔ̃ nɛ, ńmɔ tyí-á yé ko sélɛ?
43 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé tɔ̃̀ nɛ̂ yĩn-á Molɔkɩlɛ, képah yèpir ye yé twah,
à tahlɩ yé ńwɔ̃́ kèpil tɔ̃̀ tyí tyí, nɛ̂-á yé n ye Wrefannɛ.*
Kénɛ tɛ̃̀n ye yé pɩ sah yé gblɔ̃̆y tyí, tɛ́ sélɛ n gbilki.
Képah ye, mé kɩ yé tɛ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Babilɔnɩ kwil náhlɛ.›»†
44 Képah yóntɛnɔ náh, Yetyɛ̃nɩ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Á náh tãn-á sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̆nnɩ
sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yèpir yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé tyí, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel-á mɛ pélɛ. Liyel sɔ̃̀ kè yah
kɔ̃ Moyisi tyí nɛ, à yèpir mɛ̀ pɩ sɔ̃́-á pé à wɛ̃kɩ ké pínɔ́lɛ gbrámgbrám. 45 Képah náh,
á náh tãn pɔ yèpir mɛ̀nɛ pé wɛ̃́npĩ̀ kɔ̃. Nsyosye ye sɔ̃̀ pɩ pé yah tɛ̃́-òlɛ, pè yuku kénɛ
yèpirlɛ à kyɩ nɛ́káhbí gbɛ̃̆nyahnɔ́ syi, Liyel-á nónó yĩni yal. Képah sɔkɔ, yèpir mɛ̀ mɛ
tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à pɔ syɩ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Davidi gbĩ tyí. 46 Tɛ́ Davidi tyí sɔ̃̀ kah nɔ Liyel tyí.
Képah sɔkɔ, ǹ tɔ mó Liyel ni nɛ, à yɛ pé wɔ̀kɔ̀ yɔ́ mɔ à kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyakɔbɩ Liyellɛ.
47 Tɛ́ ǹ pídĩ́ Salomo ye pɔ pɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-òlɛ Liyel tyí. 48 Ǹtɛ Yɔ̃̀tah Liyel náh mó tɔ̃
n tɛ̃ névi gbɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yo kélɛ nɛ,
49 Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃́: ‹Yĩ̂nyɔ̃ ye pɩ ń tɔ̃rí kɔ̃̆lɛ,
sétáh mɛ pɩ kòpírlɛ, ń gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.
Tɛ́ wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ dùkù mɛ yé kɩ fɛ̃ mɔ ńmɔ kɔ̃ wé?

‡ **7:34** 7.30-34 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.1-10. § **7:37** 7.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. * **7:38** 7.38 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 5.1-33, ànɛ̂ Yálnɔ́ 19.1 - 20.17. † **7:40** 7.40 - Arɔ̃ mɛ̀nɛ, Moyisi nɛ́nkyí dĩ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. ‡ **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1. § **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.2-6. * **7:43** 7.43 - Molɔkɩ ànɛ̂ Wrefannɛ, Nsyifunɔ tnɔ̂ tɛ̃̆pu tɛ̃̀n yísyɔ́ ye sɔ̃̀ sélɛ. † **7:43** 7.42-43 - Yah n tɛ Amɔsɩ 5.25-27.

Ŋ́mɔ se kɩ fɛ̃ tɛ̃ yépi wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ?
50 Ŋ́mɔ gbɛ̃npɩnɔ náh yíyìn póllɛ di?›»‡
51 Képah náh, Yetyɛ̃nɩ tɔ̃ yo tukey tùkèpu tyí nɛ: «Nikisekɔ́kɔ́ névye nɔ́pi, yé yé
nnɔ ànɛ̂ yé ní tah tũ, à yahle Liyel wɛy nóhnɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel Mirki yahle pɔ kwɛy nɔ.
Yé mɛ yé náh tãn tyí kɔ̃lɛ. 52 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ, nɛ̂-á yé náh tãn náh
à fɔ̃h yah? Nɛ́gbí nɛ̂-á Liyel tyí, nónó-á ǹ pɔ́nɔ́ tyí yo sah kèkɔ̃yɔ̃́, pè náh pépi tɔ ko
mɔ di? Ŋ̀tɛ núkúnúkú, kénɛ nɛ́gbí náh yépi vi ǹ náh, tɛ́ à ko mɔ di? 53 Yɩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ
ye Liyel tɔ̃, pè pɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo yé tyí. Tɛ́ yé yahle kɔ́lɔ́lɛ sé wɑ̃̀l yɔ̃.»

Yetyɛ̃nɩ kònmɔnɔlɛ, ànɛ̂ kǎh yĩnɛ Sole tyí sɔ̃́

54 Yetyɛ̃nɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃́, kè tukey tùkèpu kah yɔ kah mɔ, fɔ́ɔ́ pè pé yníɛ n tah
yrɔ tɛ̃ tyí. 55 Ŋ̀tɛ Liyel Mirki tɛ̃-á mɛ Yetyɛ̃nɩ tɔkɔ sɛ̃́, à tyah yɩ̂nyɔ̃lɛ n yah díkídíkí,
tɛ́ Liyel tɔ̃́rí wɛ ànɛ̂ Yesulɛ yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. 56 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à nɛ:
«Yé yah, mé mɛ yɩ̂nyɔ̃lɛ n yah yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ Névi Pídɩ̃́ mɛ yúkúnyĩnnɔlɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀lɛ.» 57 Névye-á képah noh sɛ̃́, pè gbo mɔ wòhòh, tɛ́ pé ní sni tũ, tɛ́ to tuke pé póllɛ
ǹ yɔ̃. 58 Tɛ́ à yɔrɩ wil kwil náhlɛ. Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ pè ye pɔ pɩ tàrfyɔ̀lɛ, pépi mɛ
pé fwɔ̀mɔ̀-ŋ̀gbnɔ dɛ sah kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Solelɛ. Tɛ́ pè tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n
minki dyêhlɛ, ǹ ku ku tɛ̃ yɔ̃. 59 Ŋ̀tɛ pǎh mɛ Yetyɛ̃nɩ mínkínɔ́ sɔkɔ dyêhlɛ sɛ̃́, à sɔ̃̀ mɛ
nírílɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ŋ̀gbɛ̃ Yesu, ń min yohnɩ n syi.» 60 Tɛ́ mɛ ǹ gbètukunɔ di, à yo
yɩ̃́npɔ̃́ ŋ̀gbɛ̃nɛ nɛ: «Tɛ̃ ŋ̀gbɛ̃, káh pé tyípékè mè mɔ n kɔ̃.» Képah yóntɛnɔ ǹsɔ̃, à ku.

8

1 Tɛ́ pǎh à ko mɔ sɛ̃́, képah nɔ Sole tyí.

Sole-á Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú fɔ̃h dùkù nɛ̂nɛ

Képah sɔkɔ, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ kàhnfɔ̃hnɔ núkú tyah Yerusalɛmɩ sɔkɔ lésɔ̃lɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, à wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí sɔkɔ, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól to karkɩ de kwlo sɔkɔ,
nónó-á mɛ Nsyude gbɛ̃nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ. 2 Ŋ̀tɛ névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ Liyel
wɛ̃kɩ̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ, pé yísyɔ́ mɛ Yetyɛ̃nɩ lékó tɔkɔ yĩ, tɛ́ ǹ kũ pɔ̀ kah gbo. 3 Ŋ̀tɛ Sole tɛ̃ wɔ
sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ duku tó-ńsahlɛ pnɛ́pnɛ́. À sɔ̃̀ mɛ n de n kɔ̃ gbên
sɔkɔ, à Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú díbí ànɛ̂ syɔ́lɛ n tɛ̃ n yɔrɩ n wilki n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ.

Filipi Liyel wɛy yónɔ́lɛ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ

4 Képah sɔkɔ, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ karkɩ kɔ̃, pépi mó mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃
tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ. 5 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂-á pè n ye Filipilɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ kwil yɔ́, Samari
gbɛ̃nyah sɔkɔ, à kyɩ tyah Krista tyílɛ n yo nɛ́npɔ́. 6-7 Képah tɛ̃nɛ, sétɑ̃̀n kwĩnki nónó-á
sɔ̃̀ mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ névye sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, sè sɔ̃̀ mɛ n kah n de n syi, tɛ́ n wil pé
sɔkɔ, tɛ́ wil kúnɔ́ névye ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.
Képah sɔkɔ, tɔ́wû-á Filipi gbɩ̃̀l pínɔ́ tyí yónɔ́ noh, tɛ́ kyɩ sè wɛ sɛ̃́, pé pól pé sɔ̃nɔ pɩ
núkúlɛ, à ǹ wɛlɔlɛ n tɔ̃ n sah n nohnɩ. 8 Kǎh pɩ sɛ̃́, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ŋ̀gbɛ̃ wɛ kénɛ kwil.
9 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ pè n ye Simolɛ. À sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ kénɛ kwil mè ó sɔkɔ di
mónɔ́lɛ. Ŋ̀mɔ sɔ̃̀ mɛ snèy tyilɛ n pɩ, nónó-á mɛ Samari gbɛ̃nyah tãn gbɑ̃̀n du kègbɩlɛ,
tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̃̀y pɩ nɛ́-ŋ̀gbɛ̃nɛ. 10 No pól sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹnɛ, à tɔkɔ wɛ̃npɩ̀ tyí, à kyɩ sah
yèwàhnɩ̀ tyí. Tɛ́ mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɛ̃nwɛnɔ nɛ̂-á pè n ye Ŋgbɛ̃nɛ, képah-á dɩ̃́
mɛ̀nɛ. 11 Tɛ́ dɩ̃́ mè sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃ndùnìnɛ n pɩ pé tyí ǹ snèy sɔkɔ di mónɔ́lɛ, képah ye pè

‡ **7:50** 7.49-50 - Yah n tɛ Yesayi 66.1-2.

kɔ̃ pè mɔ ǹnɛ. 12 Ǹtɛ Filipi-á pɔ Liyel tɔ̃rí Nìvìnì tir ànɛ̂ Yesu Krista tyí yo pé tyí sɛ̃,
pè sɛ̃ ké yɔ̃. Tɛ́ díbí ànɛ̂ syɔ́ mɛ à kɔ̃ à pè wel wilki ni sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Simo ńtɛ̃
tɔ sɛ̃ Yesu yɔ̃, tɛ́ Filipi kɔ̃ à à wel wilki ni sɔkɔ. Ȁ náh tɔ̃ sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé yal Filipi
tnɔ̂. Tɛ́ gbɪ̏l tyi ǹgbnɔ nónó-á sɔ̏ mɛ n pɪ à n yah, sè sɔ̏ mɛ pɪ gbɛ̃ndùnȉnɛ ǹ tyí.

14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye-á tɛ̃ Yerusalɛmɪ kwil, tɛ́ noh nɛ Samari gbɛ̃nyah
tɑ̃n-á Liyel wɛy fɛ̃ syi sɛ̃, pè Pyɛrɪ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɪ mɔ pè kɔ̃. 15-16 Pǎh kyɪ de Samari
sɔkɔ, tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó wɛ nɛ́npɔ́, Liyel Mirki náh tɔ̃nì sɔ̏ mɛ tiki pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃
yɔ̃. Pè sɔ̏ mɛ wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɔ yĩn yɔ̃. Kǎh pɪ sɛ̃, Pyɛrɪ ànɛ̂
Nsyɔ̃ mɛ tyah nírílɛ n pɪ pé tyí, nɛ pè Liyel Mirki wɛ. 17 Pè sɔ̏ mɛ pé gbɑ̏n sah no nɔ́pi
yɔ̃ à nírílɛ n pɪ pé tyí. Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel Mirki wɛ.

18 Képah tɛ̃nɛ, Simo-á kè wɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye pé gbɑ̏nnɛ n sah pé yɔ̃, pè kɔ̃ pè Liyel
Mirkilɛ n wɛ sɛ̃, à pɔ pɔ́lɛ Pyɛrɪpi tyí, 19 tɛ́ nɛ, pè péwɔ tɔ kɔ̃ kénɛ tɑ̌hkìlɛ. Képah
sɔkɔ, pâh fyɔ̀ pé gbɑ̏n sah nɛ̂ yɔ̃, tɛ̃ Liyel Mirki wɛ. 20 Wǎh yo sɛ̃, Pyɛrɪ mɛ à syah nɛ,
ǹ tyí yɪkɪ n to ànɛ̂ ǹ pɔ́ tɔlɛ, wǎh sɔ̃npílɛ n sɔ̃ nɛ, páh kɪ fɛ̃ Liyel yɪ̃́nkɔ̃nɔ kwâh dwe
pɔ́lɛ. 21 Ǹ nɪ-á mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah. Képah-á, wɛ wɛ tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yĩ mɛ̀ sɔkɔ. Ȁ
náh yĩnɛ kélɛ pɔ́llɛ. 22-23 Páh kè wɛ nɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè-á yuku sah ǹ nɪlɛ, ànɛ̂ wǎh
mɛ tyípékè yɔ̃rɪ sɔkɔ. Képah-á, à ǹ nɪ vi mɔ, à mó Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ni à kɔ̃ à ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ
pèkè mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃, kàh kɪ fɛ̃ n pɪ n pi. 24 Képah sɔkɔ, Simo mɛ yo Pyɛrɪ ànɛ̂ Nsyɔ̃
tyí nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ni pé tyí pé gblɔ̌y. Kàh kɪ pɪ sɛ̃, tyi nónó-á pè yo pé tyí, sé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé nɔ n pi.

25 Képah náh, Pyɛrɪ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á tyi nónó pĩ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh sè yɑ̃h tɛ névye tyí,
tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo tɛ pé tyí gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, pè pé syɪ n yuku Yerusalɛmɪ kwil, tɛ́ mɛ Nìvìnì
tirlɛ n yo n yuku kwílpî náhnáh sɔkɔ wɛ̃kì yah, nónó-á mɛ Samari gbɛ̃nyah.

Filipi Liyel wɛy yah yónɔ́lɛ Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí

26 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̏npɪ yɔ́ pɔ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃́, à ǹ gblɔ̌y vi, à mó ǹ yah mɔ
gbȉngboke gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, à wɛ̃kì tɛ̃, nɛ̂-á wil Yerusalɛmɪ, à n tiki n yuku Kasa kwil. Kénɛ
wɛ̃kì mɛ̀ yɔ̃ kɔ́pú náh mɛ fwɔ́ɔ. 27 Képah sɔkɔ, Filipi núkú yuku kénɛ wɛ̃kì tɛ̃. Wǎh
n yuku, dǒ, à Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ.* Ǹmɔ ye sɔ̏ Yetyopi yɔ̏tɛ̃ pi Kɑ̃ndasɪ
tɔkɔ sah ǹ tahrɪ yɔ̏tɛ̃nɛ. Ȁ sɔ̏ kyɪ Liyel ni Yerusalɛmɪ sɔkɔ. 28 Tɛ́ wǎh ǹ syɪ n yuku ǹ
tȉnnɛ, à sɔ̏ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ ǹ wòtoro sɔkɔ, mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́ynɛ n kar.
29 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kɔ n tel wòtoro mɛ̀ tyí. 30 Filipi mɛ
to tel ké tyí, tɛ́ dɪ̃́ kàrnɔ́ noh. Ȁ sɔ̏ mɛ fɪ̃́ yɔ́lɛ n kar Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y
sɔkɔ. Filipi mɛ à piki yah nɛ, fɪ̃́ nɛ̂-á à n kar yɔ̀, à se mɛ ké kɔ́rlɛ n pnɛ nɪ? 31 Dɪ̃́ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, sɔ̃ se pé kɪ pĩ ké kɔ́rlɛ, nɛ́ nɛy náh ké yah yo pé syah nɪ? Tɛ́ mɛ kè yah
kɔ̃ Filipi tyí nɛ, à pɔ n dɔkɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé tnɔ̂ wòtoro sɔkɔ. 32 Tɛ́ fɪ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ dɪ̃́ mɛ n kar,
kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

«À sɔ̏ pɪ képɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah;
képah náh pɪ, nɛ̂ yɛ̀-á pè n kɔ̃,
tɛ́ à náh ǹ vyɑ̃h fyɔ.
33 Pè à yilɔ, tɛ́ lékàhlɛ à kɔ̃,
tɛ́ à ko mɔ, ǹ duku to kèkɔ̃yɔ̃́.
Nɛ̂ kɪ tɔ̃ n yɑ̃h ǹ no tyílɛ?»†

* 8:27 8.27 - Díbí nónó pól-á sɔ̏ tɔ̏lɛ n pɪ yɔ̏tɑ̃m fnɛ́ sɔkɔ, pě pè wɔ̃, nɛ pè káh pɔ pé yɪ̃́ wil syɔ́ tyí. Képah ye, Yetyopi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ tɔ sɔ̏ mɛ wɔ̃nɔ́lɛ. † 8:33 8.32-33 - Yah n tɛ Yesayi 53.7-8.

[34] Dɩ̃́-á kar tɛ, à mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kékwɛ, à yo pé syah, nɛ̂ tyí se Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Yesayi n yo sɛ̃́ yɔ̀ nɩ? Ǹ gblɔ̃̌y tyí se à n yo, tɩ̃̂ ǹnî tyí se à n yo? [35] Képah
sɔkɔ, Filipi syɔ̃ kénɛ Liyel wɛy mɛ̀ tyí, à Nìvìnì tir yo à syah Yesu tyí sɔkɔ. [36] Pǎh
mɛ wɛ̃̌kì yõ, pè kyɩ syɩ yɔ yɔ́ tyí. Dɩ̃́ mɛ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃́, yɔ-á yɔ̀, tir yɔ́ tɛ̃́-à kɩ
mɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ, à pé wel wilki ni sɔkɔ. [[37] À mɛ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ
mɛ sɛ̃ Yesu yõ ǹ nɩ póllɛ, páh kɩ fɛ̃ à wel wilki ni sɔkɔ. Dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh sɛ̃ ké
yõ nɛ, Liyel Píɗɩ̃́-á Yesu Kristalɛ.] [38] Té mɛ nɛ, pè wòtoro yĩn mɔ. Kǎh yĩn, à tiki ànɛ̂
Filipilɛ à kyɩ de yɔ, té Filipi mɛ à wel wilki ni sɔkɔ. [39] Pǎh fyɔ̀ wil yɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel Mirki núkú Filipi tɔkɔ sɔkɔ. Yetyopi gbɛ̃̌nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh tɔ̃ à wɛ. Ǹtɛ à yɔ̃
sɔkɔ ǹ kólólɛ nìvìnì sɔkɔ. [40] Té Filipi tɛ̃ wɔ mó kyɩ ǹ gblɔ̃̌y wɛ Asɔtɩ kwil. À mɛ yɔ̃
sɔkɔ, à Nìvìnì tirlɛ n yo n yuku kwlo kwlo pól sɔkɔ, wǎh n kah nónó sɔkɔ, pópó à
kyɩ de Sesarɩ kwil.

9

Yesu yónmɔnɔlɛ Sole tyí

[1] Té légbɩ̃́nɛ, Sole mó sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ dírílɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, mɛ n yah n
kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ. Képah sɔkɔ, à kyɩ wil sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. [2] Té yo
ǹ tyí nɛ, à sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ pé kɔ̃, pé kyɩ Damasɩ kwil Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì yɔ̃̀tɑ̃m kɔ̃.
Képah sɔkɔ, páh kɩ kyɩ díbí ànɛ̂ syɔ́ nónó wɛ nɛ́npɔ́, té pè mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̌kìlɛ n
kɔ, pé pè tɛ̃ n pukubi n pɔ Yerusalɛmɩ kwil.
[3] Wǎh sè wɛ syi, à wɛ̃̌kì tɛ̃ n yuku Damasɩ kwil. Wǎh mɛ yúkɛy kélɛ, kyòo yɔ́ núkú
wil yɩ̃̂nyɔ̃ à kwɛ ǹ yɔ̃ pěrr, à à mɔ gbɩ̃. [4] Képah sɔkɔ, à yɔ̃ syɩkɩ sétáh, té yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ noh,
nɛ̂-á mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ té á ńnɛ n fɔ̃h?» [5] Sole mɛ piki yah nɛ,
nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yɩ̃́npɔ̃ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fɔ̃h.
[6] Ǹtɛ yuku n de kwil sɔkɔ, té wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ pɩ, pè kɩ kè yo ǹ syah.» [7] Té Sole-á sɔ̃̀ mɛ
wɛ̃̌kì yõ ànɛ̂ nónónɛ, pé tɔ sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́npɔ̃ mɛ̀nɛ n nohnɩ, té pè náh mɛ nɛy wɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, pé gbɑ̃̂n du, pè yĩn tɛ̃ syísyí, pè náh mɛ fɛ̃ tirlɛ n yo. [8] Képah sɔkɔ, Sole-á yuku
yĩn, à ǹ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, té à náh tɔ̃ mɛ fɛ̃ n yah. Pè mɛ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de ǹnɛ Damasɩ
kwil. [9] À sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì pɩ nɛ́npɔ́ yɩ̃́tũri sɔkɔ, yõke yɔ̃́-ńkɛ̃̂nɛ ànɛ̂ ni wɔ́-ńkɛ̃̂nɛ.
[10] Té légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wil
ǹ yah, té nɛ: «Ananiyasi!» Ananiyasi mɛ syi, té nɛ páh yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃! [11] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ
yo ǹ tyí nɛ: «Yuku ǹ wɛ̃̌kì tɛ̃, wɛ̃̌kì nɛ̂-á pè n ye wɛ̃̌kì Tómmnɛ. Wáh kɩ kyɩ Nsyudasɩ
gbô sɔkɔ, ǹ dɩ̃́ yɔ́ tyí piki n yah. Kénɛ dɩ̃́ n wil Tarsɩ kwil, pè ǹnɛ n ye Solelɛ. À mɛ
Liyel nínɔ́ sɔkɔ núkúnúkú. [12] Té ǹ nírí pínɔ́ sɔkɔ, à dɩ̃́ yɔ́ wɛ pè n ye Ananiyasilɛ.* À
mɛ de pɔ ǹ gbɑ̃̂n sah ǹ yõ nɛ, à fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.»
[13] Képah sɔkɔ, Ananiyasi nɛ, ɵ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, névye náhnáh-á dɩ̃́ mɛ̀ tyí yɑ̃h pé noh, ànɛ̂
wǎh mɛ Yesu yõ sɛ̃̂púlɛ n fɔ̃h sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, páh ké tɔ noh. [14] Té wǎh tɔ̃ sɛ́bɛ́y
wɛ syi sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m tyí, à pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ nɛ, pé pɔ ǹmɔ yéngbopu pól tɛ̃
pukubi n sɔkɔ. [15] Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tɔ̃ yo Ananiyasi tyí nɛ: «Ńmɔ ye yah tɔkɔ pɩ dɩ̃́
mɛ̀nɛ ń tɔ̃̀npɩlɛ nɛ, à ń tyílɛ n yo n kɔ̃ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé
yɔ̃̀tɑ̃m tyí, ànɛ̂ Yisrayel tɑ̃n tɔ tyí. Képah ye, kyɩ ǹ tyí! [16] Wǎh kɩ kwlɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ n pi
ńmɔ yĩnnɛ, mé kɩ kélɛ à wɛ̃kɩ ń gblɔ̃̌y.» [17] Képah sɔkɔ, Ananiyasi yuku sɔkɔ. Wǎh kyɩ
de Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, à ǹ gbɑ̃̂n sah Sole yõ, té yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɵ̃́npi Sole, Tɛ̃ ǹgbɛ̃

* **9:12** 9.12 - Ananiyasi sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á Liyel n yo pé tyí yɔ̀, péwɔ-á.

Yesu nɛ̂-á wil ǹ yah wɛ̌kì yõ wǎh n pi gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ-á tõ pélɛ ǹ tyí nɛ, á fɛ̃ nɛ n yah
ńtɔ̃, ànɛ̂ Liyel Mirki mó à tɔkɔ. 18 Nɛ́npɔ́ swɔ, yî yísyɔ́ núkú wil Sole yɪ̃́ sɔkɔ à pɔ kwɛ
yɛ̃̌nkɔ̂ gbró sɔ̃, tɛ́ ǹ yɪ̃́ mɛ yɪkɪ. Ȁ mɛ yuku, tɛ́ pè mɛ à wel wilki ni sɔkɔ. 19 Képah
náh, à yõke yõ, tɛ́ ǹ syɪ tǎhkì wɛ.

Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Damasɪ kwil

Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nónó-á sɔ̏ mɛ Damasɪ kwil, Sole tɛ̃ à sèpɪ̏n yísyɔ́ pɪ pépilɛ.
20 Tɛ́ núkú tyah Yesu tyílɛ n yo n kɔ̃ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ nɛ, Liyel Pídɪ̃́-á
ǹnɛ. 21 Képah tɛ̃̌nɛ, nónó pól-á sɔ̏ mɛ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɪ, kè pé gbɑ̏n du. Pè tyah n
yo nɛ, tɛ́ ǹmɔ kó lésõ n kah n fõh Yesu yĩn yéngbopulɛ Yerusalɛmɪ sɔkɔ nɪ? Tɛ́ pé
tɛ̃́npukubinsɔkɔ-ńsah ńtɛ̃-á à pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ, nɛ pé kyɪ pélɛ sárká syínwɪ̏lkɪ̏pu yɔ̏tãm tyí
dɛ́! 22 Ǹtɛ wãn sɔ̏ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku Sole tǎhkì yõ. Ȁ sɔ̏ mɛ kélɛ n yo n wah nɛ,
Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɪ pwáhnmɔ-òlɛ. Kǎh pɪ sɛ̃́, Damasɪ kwil Nsyifunɔ yáh-ńsah
tyɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.
23 Képah sɔkɔ, sèpɪ̏n náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ pɔ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɪ
Sole ko mɔ. 24 Tɛ́ Sole mɛ pɔ pé yɪ̃́nvɪ̌ mɛ̀ wɛ noh. Pè sɔ̏ mɛ kwil dé-ńtɑ̂nnɛ n syɪkɪ, ké
lékɑ̂h ké gbɪ̏ntɔ̃, nɛ pé à wɛ n ko n mɔ. 25 Ǹtɛ sõ yɔ́ lékɑ̂hnɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔ̏ mɛ ké tyí
nɛ pé à pwah mɔ. Képah sɔkɔ, pè à dah mɔ tɔ̀kɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à tiki mɔ kɛ̃́nkahnɪnɛ,
nɛ̂-á kwil kore vi.

Sole syínyukunɔlɛ Yerusalɛmɪ kwil

26 Képah sɔkɔ, Sole sɔkɔ Yerusalɛmɪ kwil. Wǎh kyɪ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sɔ̏ mɛ ké tyí
nɛ, pé kwrɔ mɔ Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔkɔ. Ǹtɛ pépi náh sɔ̏ mɛ fɛ̃ sɛ̃ ké yõ nɛ, wǎh pɪ Yesu
tɔ̏ sɑ̃́h-òlɛ kègbɪsɪ tɛ̃ yõ; képah ye tíkí pè tɛ̃. 27 Ǹtɛ Barnabasɪ wɔ mɛ à tɛ̃ yuku Yesu
tɛ̃ntɔ̏ névye tyí. Tɛ́ Sole-á sɔ̏ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ dùkù nɛ̂nɛ Damasɪ kwil wɛ̌kì yah, ànɛ̂ Tɛ̃
ǹgbɛ̃-á yo mɔ ǹ tyí sɔ̃, Barnabasɪ ké yah yo pé tyí. Tɛ́ tɔ̃ kè yo pé tyí, wǎh Yesu tyí
yo nìsãhlɛ dùkù nɛ̂nɛ Damasɪ sɔkɔ. 28 Ȁ tɔkɔ légbɪ̃́ tyí, Sole kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à Liyel
wɛynɛ n yah n yo n kɔ̃ nìsãhlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ Yerusalɛmɪ sɔkɔ. 29 Ȁ sɔ̏ mɛ n yãh ànɛ̂
Nsyifunɔ tɔlɛ, nónó-á Krɛkɪ wɛynɛ n wɛkɪ, mɛ yékɑ̂blɛ n pɪ pélɛ. Ǹtɛ pépi wɔ sɔ̏ mɛ
ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. 30 Yesu yõ sɛ̃́pú-á pɔ kè noh, pè à tɛ̃ sɔkɔ Sesarɪ kwil, à
kyɪ à tɛkɪ mɔ Tarsɪ kwil.
31 Légbɪ̃́nɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú tɪ̏nkɪ̏ nónó-á sɔ̏ Nsyude, ànɛ̂ Kalile, ànɛ̂ Samari gbɛ̃̌nyah
pól sɔkɔ, pé pól sɔ̏ mɛ yèvɪnɪ sɔkɔ. Pè sɔ̏ mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, tɛ́ mɛ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah
tíkí pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̏ yõ, wãn mɛ n mɔ n yuku pé nɛ́dán yõ.

Yene dɛ mɔ dùkùlɛ

32 Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, Pyɛrɪ sɔ̏ mɛ tɑ̏ntɑ̏n póllɛ n kɔ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, à tiki yuku
Lida kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tɔ tyí. 33 Tɛ́ kyɪ dɪ̃́ yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Yenelɛ. Ǹyɑ̂n sɔ̏ mɛ
ǹ wil ko; képah ye à sɔ̏ mɛ sɛ̃ tɛ̃ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwɑ̂h yõ pópó ye kwǎrtɔ̃nɔ. 34 Képah sɔkɔ,
Pyɛrɪ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yene, Yesu Krista ye álɛ n dɛ n mɔ yɔ̀. Yuku, ǹ tɛ́ á sɛ̃ sɛ̃ kwɑ̂h
yõ tɔ̃ n sah á gblɔ̌y.» Wǎh yo sɛ̃́, dɪ̃́ núkú yuku yĩn. 35 Képah sɔkɔ, Lida kwil ànɛ̂ Sarõ
gbɛ̃̌nyah tãn-á képah wɛ sɛ̃́, pé pól vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí yõ.

Tabita kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

36 Pi yɔ́ lésõ mɛ Nsyope kwil sɔkɔ Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-òlɛ. Ǹ yĩn ye sɔ̏ Tabitalɛ, pè n ye
Dɔrkasɪlɛ Krɛkɪ wɛy sɔkɔ. Ȁ sɔ̏ pèpɔrɪlɛ n pɪ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́, mɛ yãm tãnnɛ n yohnɪ n mɔ.
37 Tɛ́ kénɛ sèpɪ̏n sɔkɔ, yam pɔ à fɛ̃ mɔ, à ku. Pè mɛ ǹ lékó wel, tɛ́ à tɔkɔ kyɪ sah

yȋ̂nyõ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. [38] Tɛ́ kǎh pɩ Lida kwil ànɛ̂ Nsyope kwil sȍ mɛ yúkɛy wɛ̃nɛ sɛ̃́,
Yesu tȍ sɑ̃́hpú nónó-á sȍ mɛ Nsyope sɔkɔ, pè sȍ noh nɛ, Pyɛrɩ-á mɛ Lida kwil. Képah
sɔkɔ, pè mɛ díbí nɛ́pȋ̂ nímí tõ ǹ tyí nɛ, pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó pɔ
pépi tȉnnɛ súú. [39] Pǎh kyɩ kè yo sɛ̃́, à núkú yuku pè sɔkɔ wɛ̃ tyí. Wǎh kyɩ yĩni tɛ̃,
pè à tɛ̃ dɔkɔ yuku yȋ̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pɛ́kúsyɔ pól sȍ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ n gbo, tɛ́
mɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀npȋlɛ ǹnɛ n wɛ̃kɩ, nónó-á Tabita tĩ gbȋ́ nɛ̂-á sȍ à mɛ vilɛ.
[40] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ névye pól kõ pè wil kégbó, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di à Liyel ni. Tɛ́ mɛ
ǹ yah vi pi lékó tȉnnɛ tɛ́ nɛ: «Tabita, yuku.» Pi núkú ǹ yȋ́ yɩkɩ mɔ. Tɛ́ wǎh Pyɛrɩ
wɛ, à yuku kõ tɛ̃. [41] Pyɛrɩ mɛ ǹ gbȍ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Képah náh, à Yesu yõ sɛ̃pú
ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ ye pɔ ǹnɛ pè wɛ̃kɩ vilɛ. [42] Kǎh pɩ sɛ̃́, yĩ mè tõ mɔ Nsyope kwil ywɔ̃ ywɔ̃
pól sɔkɔ, ànɛ̂ pé náhnáh pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. [43] Képah náh, Pyɛrɩ tɛ̃ mo kwéy
Nsyope sɔkɔ sénpɩ dȋ́ yɔ́ tyí, nɛ̂ yĩn-á Simolɛ.

10

Névye ye dùkùlɛ Liyel tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

[1] Dȋ́ yɔ́ lésõ mɛ Sesarɩ kwil pè n ye Kɔrnɛylɛ. Sràsyíbí yȍtɛ̃ yɔ́ ye sȍ ǹnɛ, Wrome
tɑ̃n sràsyíbí tȉnkȉ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Yitalɩ gbɛ̃nyah sràsyíbí tȉnkȉlɛ. [2] Ȁ sȍ mɛ Liyel
wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ plɛ, mɛ ǹ yah tíkȉlɛ n pɩ, tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tɑ̃n pól mɛ ǹnɛ n ni. Ȁ sȍ mɛ
Nsyifunɔ yɑ̃m tɑ̃nnɛ n yohnɩ n mɔ náhnáh, tɛ́ mɛ Liyellɛ n ni gbȋ́mɛgbȋ́. [3] Képah sɔkɔ,
sõ yɔ́ gbèkɑ̃m gbȋ́ kénkõ sɔkɔ, à wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ. Ȁ Liyel yȋ̂nyõ tȍnpɩ yɔ́ wɛ pnɛ́yy à de
pɔ ǹ tȉnnɛ, à pɔ à ye ǹ yĩnnɛ nɛ: «Kɔrnɛy!» [4] Ǹtɛ Kɔrnɛy sȍ mɛ yȋ̂nyõ tȍnpɩlɛ n yah
díkídíkí tíkítȉkȉ sɔkɔ, tɛ́ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se nɩ, pé yȍtɛ̃? Yȋ̂nyõ tȍnpɩ mɛ yo ǹ
tyí nɛ: «Wáh níríi nónónɛ n pɩ, ànɛ̂ wáh yòhnìnmɔnɔ nónónɛ n pɩ yɑ̃m tɑ̃n tyí, Liyel
yȋ́ mɛ sé yõ. Ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ á tyílɛ. [5] Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nósyɔ́ wilki n tɛkɩ n mɔ
Nsyope kwil, pè kyɩ Simo yɔ́ tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. [6] Ȁ mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ sénpɩ
dȋ́ yɔ́ tyí, nɛ̂ tɔ yĩn-á Simolɛ. Ǹ gbô mɛ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ.» [7] Képah sɔkɔ, yȋ̂nyõ tȍnpɩ-á
wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ Kɔrnɛy tyí, tɛ́ yal ǹ tnɔ̂, Kɔrnɛy núkú ǹ tȍnpɩbɩ díbí nɛ́pȋ̂ nímí ye ànɛ̂
sràsyí yɔ́lɛ, nɛ̂-á sȍ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ǹ tnɔ̂ di mónɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ plɛ. [8] Tɛ́ mɛ tyi
nɔ́pi pól yɑ̃h pé tyí, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ Nsyope kwil.
[9] Ké dȉndallɛ, pè sȍ mɛ wɛ̃kì yõ sɛ̃́, tɛ́ pǎh pópó n de Nsyope kwil sɔkɔ gbȋ́ nɛ̂nɛ, gbĩ
sȍ mɛ yȍtah sírr kénkõ sɔkɔ, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ dɔkɔ gbɛ̃́ntȋ̂n yõ, mɛ nírílɛ n pɩ. [10] Képah
sɔkɔ, kwɛkɩ pɔ à tɛ̃; à sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé yõke yõ. Tɛ́ pǎh mɛ yõkelɛ n pɩ ǹ tyí
gbȋ́ nɛ̂nɛ, Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ à wɛ̃kɩ. [11] Ȁ yȋ̂nyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ kwâh yɔ́ mɛ wil
ké sɔkɔ, fwɔ̀pȉn-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃, ké vyɛ̃ynɔ ńyɑ̃́hlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi sétáh. [12] Tɛ́
gbyȇ̂h ǹyȇ̂h yȋ duke pól sȍ mɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ yȋ nónó-à n til, à tahlɩ kèpye duke pól tyí.
[13] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yȋ́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ
kɔ.» [14] Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syah nɛ, páh pɩ sɔ̃ pilɛ, pé náh dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ yah,
képah náh pɩ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. Képah-á, pé náh kè pɩ n pi
póllɛ. [15] Képah tɛ̃nɛ, yȋ́npɔ̃ mè tõ ké syɩ yo à noh kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh nɛ̂
wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃kínɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ n silki Liyel yah.»*
[16] Képah tɛ̃ pɩ sɛ̃́ kɛ tɔ̃nɔ́, tɛ́ Liyel núkú kénɛ kwâh yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yȋ̂nyõ.

---

* **10:15** 10.15 - Liyel lésõ gbɛ̃nkyɔ yísyɔ́ tyí yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè káh sélɛ n kɔ. Yah n tɛ Levitiki 11.

17 Kăh pɩ sɛ̃, Pyɛrɩ lékɑ̃́m sɔ̃̀ mɛ fɛ̃kɩ, à mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n piki n yah wɛ̃́kɩ́nɔ́ nɛ̂-á à wɛ,
ké yõ-á kɩ fɛ̃ n pɩ n pi tir nɛ̂nɛ. Ȁ mɛ képah sɔkɔ, tɛ́ Kɔrnɛy tɛ̃́ntɔ̃̀ névye mó mɛ sénpɩ
dɩ̃́ Simo gbô tyí piki yah kõ pɔ wɛ, mɛ yĩn tɛ̃ ké yah, 18 tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, Simo
nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ, à se mɛ twáhntɛ̃́nɔ́lɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ nɩ? 19 Ǹtɛ Pyɛrɩ-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹ
fɔkɔlɛ n sõ wɛ̃́kɩ́nɔ́ mè tyí sɔkɔ sɛ̃, Liyel Mirki mɛ yo ǹ tyí nɛ à yah, díbí nɛ́pɩ̃̂ tɔ̃́mí-á
mɛ ǹnɛ n yah n kõ. 20 Péwɔ-á tɛkɩ mɔ pélɛ ǹ tyí. Képah-á, à yuku n tiki n sɔkɔ pélɛ,
à káh tɔ̀tɔ̀ pɩ. 21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tiki kyɩ no nɔ́pi tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ, nɛ̂-á pè n yah
n kõ, ǹmɔ-á péwɔlɛ. Ǹkɛ̃, pè kèyăh kõ. 22 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Kɔrnɛy-á
tõ pélɛ ǹ tyí. Nɛ́gbí-á ǹnɛ, wăh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ Nsyifunɔ pól-á ǹ yɩ̃́ngbílɛ n
yo. Yɩ̃̂nyõ tɔ̃̂npɩ yɔ́-á kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, wăh yĩnɛ à pɔ ǹ tɛ̃ n kyɩ ǹ gbô sɔkɔ, tyi nónó-á
mɛ á tyí yo yo tɛ̃́nɛ, á sè yo à syah. 23 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ pé kõ pè de gbô sɔkɔ, à
twah ǹ tyí à lékɑ̃̂h pɩ.

Tɛ́ ké dɩ̃ndallɛ, à mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ sɔkɔ pélɛ, nónó-á n
wil Nsyope kwil. 24 Pé sɔkɔ sõ dɩ̃ndallɛ, pè kyɩ de Sesarɩ kwil; tɛ́ kyɩ nɛ yah Kɔrnɛy
mɛ ǹ gbô tãn ànɛ̂ ǹ kódíbí kègblɔ ye tuke, mɛ pɔ pè syɩkɩ tɛ̃. 25 Pyɛrɩ-á pɔ n de gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, Kɔrnɛy kyɩ à yohnɩ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ yah, à à gbilki. 26 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ
à yuku, tɛ́ à yilki sah, tɛ́ nɛ névi ó-á péwɔ tɔlɛ dò. 27 Pè mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí,
tɛ́ de yuku gbô à kyɩ no nɔ́pi wɛ tùkèntɛ̃́nɔ́lɛ pípí. 28 Pyɛrɩ mɛ pè syah nɛ, păh pĩ nɛ,
dêl-á kélɛ Nsyifunɔ tyí, pè náh n pɩ n soh wɛ̃ tyí kwlókáhkí névyelɛ, ànɛ̂ pè náh n de
pé gbên sɔkɔ kè. Ǹtɛ Liyel-á kélɛ péwɔ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ, pé náh yĩnɛ pé ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah
nɛ, wăh mɛ sɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ Liyel yah, képah náh pɩ, nɛ à náh yĩnɛ pínsòhnɔ́lɛ névye tyí.
29 Képah-á, pé kõ păh pé ye pé pɔ yékɑ̃̂b pí-ńkɛ̃̂nɛ. Ǹkɛ̃, pè se kɩ fɛ̃ pé yénɔ́ yõ yo pé
syah nɩ? 30 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy mɛ yo ǹ tyí nɛ, ké sèpɩ̃̀n ǹyɛ̃̂h-á yɔ̀, gbèkãm gbɩ̃́ mè ó
kénkõ sɔkɔ, páh lésõ mɛ níri̍lɛ n pɩ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ dŏ, pé núkú dɩ̃́ yɔ́ wɛ yɩ̃́nntɛ̃́nɔ́lɛ
pé yah tɩ̃̀nnɛ, wil flɔlɛ pĕrr ǹ tyí, 31 tɛ́ mɛ pé ye pé yĩnnɛ nɛ, Kɔrnɛy, Liyel-á pé níri̍
tɛ̃; ǹ dyɔ-á mɛ n kwnɛ pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyílɛ. 32 Képah-á, pé névye wilki n tɛkɩ n mɔ
Nsyope kwil, pè kyɩ Simo ye n pɔ ásɔ̃̂, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. Wâh mɛ twáhntɛ̃́nɔ́lɛ
sénpɩ dɩ̃́ Simo gbô sɔkɔ, pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ. 33 Kăh pɩ sɛ̃, pé núkú névye tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ,
pè kyɩ à ye n pɔ. Ǹ tɔ mó tõ pɩ plɛ tɛ́ fɛ̃ syi pɔ. Núkúnúkú, pé pól-á ásɔ̃̂ Liyel yah
sɔkɔ, ǹ wɛlɔ noh yĩnnɛ, nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀, nɛ à yo pé syah.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Kɔrnɛy gbô

34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ wɛy tɔkɔ tɛ́ nɛ: «Núkúnúkú, mé pĩ kègbɩ yõ nɛ, Liyel náh
ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wah. 35 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yõ, tɛ̃-à
sɔ̃ mɛ yìkì nɛ̂ nɛynɛ, ǹ tyí n nɔ Liyel tyí. 36 Nmɔ Liyel ye ǹ wɛy tɛkɩ mɔ Yisrayel tãn
tyí, à Nìvìnì tir yo pé tyí nɛ, yèvɩnɩ-á n wɛ Liyel tyí Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á no
pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 37 Nsyɔ̃-á kwní kõ tɛ ni sɔkɔ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ tyí sɔkɔ, képah náh, nɛ̂-á
pɩ Kalile gbɛ̃nyah ǹgbò sɔkɔ ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, yé se mó kè pĩ tɛ́! 38 Tɛ́
Liyel sɔ̃̀ mɛ Nasarɛtɩ kwil Yesulɛ. Ȁ ǹ Mirki ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ à kõ. Képah ye, à mɛ n
kɔ n kõ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ, à pèpɔrɩlɛ n pɩ, tɛ́ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ, à
sɔ̃̀ mɛ pélɛ n wilki ké sɔkɔ. 39 Tɛ́ wăh tyi nónó pól pɩ Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ
kwlo tɛ́lɔ́ sɔkɔ, á pól ye sè wɛ yɩ̃́nɛ. Ǹtɛ pè mɛ à tɛ̃ syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ. 40 Tɛ́ ké
sèpɩ̃̀n tɔ̃-ò sõlɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ, tɛ́ à kõ à ǹ gblɔ̃̌ynɛ no wɛ̃kɩ, 41 ǹtɛ à náh ǹ
gblɔ̃̌ynɛ no pól wɛ̃kɩ. Ȁ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ápi ó wɛ̃kɩ, ápi nónó-á lésõ Liyel yah tɔkɔ pɩ Yesu
lékó yílkínmɔnɔ wɛ́pú ànɛ̂ sé yɑ̃́hpúlɛ. Ȁpi lésõ yõke yõ, tɛ́ wɔ wɔ kwâh wɔ ǹnɛ wɛ̃

tyí, ǹ lékó yílkínmɔntɛnɔ náh. [42] Képah sɔkɔ, à mɛ á tõ nɛ: ‹Yé kyɩ Liyel wɛynɛ n yo
n kõ no tyí. Yé kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ, ńmɔ-á Liyel sah vye ànɛ̂ lékyî tùkè-òlɛ.› [43] Ǹmɔ Yesu
tyí ye tõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól yo nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ à
kõ ǹmɔ yĩn yõ.»

Liyel Mirki nósyɔ́ tɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

[44] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, té Liyel Mirki tiki ǹ wɛy nòhnìpu pól
yõ. [45-46] Liyel-á Mirki nɛ̂ kõ, kǎh tõ mɔ névye yõ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kõ pè
wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh, té Liyellɛ n gbilki sɛ̃́, képah pɩ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ
Yesu yõ sɛ̃́pú Nsyifunɔ tyí, pépi nónó-á sɔ̃̀ pɔ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ. [47] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ nɛ:
«Névye nónónɛ Liyel Mirki wɛ tɛ ápi tyí kɔ̃lɛ, á kɩ fɛ̃ yahle sɔ̃ nɛ, pè káh n wel n wilki
ni sɔkɔ?» [48] Tɛ́ mɛ pè kõ pè Kɔrnɛypi wel wilki ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yõ. Képah
sɔkɔ, pépi mó Pyɛrɩ ni nɛ, à wũ sèpȉn yísyɔ́ pɩ pélɛ.

11

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí

[1] Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè
kè noh nɛ, nósyɔ́ tɔ-á mɛ Liyel wɛy fɛ̃ syi, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. [2] Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ-
á pɔ ǹ syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú Nsyifunɔ kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ
n kõ, [3] tɛ́ nɛ, à se sɔ̃́npí kyɩ de, à yõke tɔlɛ n yõ névye tȉnnɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ
nɩ?
[4] Képah sɔkɔ, tir mɛ̀-á pɩ sɔ̃, Pyɛrɩ ké yah yo wah pɔ dal mɔ pé tyí wárwár nɛ, [5] páh
sɔ̃̀ mɛ Nsyope kwil mɛ níríĺɛ n pɩ, té Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ pé wɛ̃kɩ. Páh kwâh yɔ́ wɛ kè
mɛ wil yȋnyõ fwɔ̀pȉn-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃, ké vyɛ̃ynɔ ńyɑ̃́hlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi à pɔ yĩni
tɛ̃ pé tnɔ̂. [6] Páh mɛ ké yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí, pé yípɛ̂y wɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ gbɛ̃́nkyɔlɛ, ànɛ̂
yȋ nónó-á n til, à tahlɩ kèpye tyí. [7] Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé yȋ́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí
nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.» [8] Ǹtɛ pé mɛ yo yȋ́npɔ̃ mɛ̀ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé
náh képah pɩ n pi, ńkɛ̃́ páh pɩ sɔ̃ pilɛ, dɛ̂l kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh de yah pé vyãh ànɛ̂ kwâh
yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. [9] Képah tɛ̃nɛ, yȋ́npɔ̃ mɛ̀ tõ wil yȋnyõ, mɛ n yo
nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃kínɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ
névilɛ n silki Liyel yah.» [10] Képah tɛ̃-á pɩ sɛ̃ kɛ tɔ̃́nɔ́, tɛ́ Liyel mɛ tõ kénɛ kwâh tɔkɔ
dɔkɔ yȋnyõ.
[11] Tɛ́ légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, díbí népȋ tɔ̃mí mó mɛ pɔ yĩn tɛ̃ péwɔ mɛ́-ńsah gbô yah sɔkɔ.
Ǹnî-á tõ pélɛ Sesarɩ kwil, pè pɔ péwɔ tyí. [12] Tɛ́ Liyel Mirki mɛ yo péwɔ tyí nɛ, pé
sɔkɔ pélɛ, pé káh tɔ̀tɔ̀ pɩ. Pé yṹnpyé népȋ kénúkò nónó-á yɔ̀, pépi mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ à yuku
Sesarɩ kwil. Pé pól kyɩ de Kɔrnɛy gbô sɔkɔ. [13] Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy tɔ mó yo pé tyí
nɛ, páh sɔ̃̀ mɛ pé gbô sɔkɔ, tɛ́ yȋnyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil mɔ pé yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pé
nɛy tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil. Tɛ̃ kyɩ Simo tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. [14] Wǎh kɩ pɔ
wɛlɔ yísyɔ́ yo pé tyí, nónó-á kɩ pé pwah mɔ ànɛ̂ pé gbô tãn póllɛ. [15] Kɔrnɛy-á képah
yo tɛ sɛ̃ péwɔ Pyɛrɩ tyí, tɛ́ pé fyɔ̀ tyah à tyilɛ n yo pé tyí, Liyel Mirki tiki Kɔrnɛypi tɔ
yõ, sɔ̃-á lésõ kè tiki pépi yõ ké tyah gbȋ́nɛ. [16] Kǎh pɩ sɛ̃, péwɔ dyɔ to kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
wɛy mɛ̀ tyílɛ, wǎh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ,
Liyel kɩ yé tõ sah ǹ Mirkilɛ kɩ yé pɩ yályál.» [17] Ǹtɛ pépi-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ,
tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki nɛ̂nɛ pépi kõ, wǎh fyɔ̀ kélɛ no nɔ́pi tɔ kõ tɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂ se
péwɔlɛ kɩ fɛ̃ Liyel tir yah kõ nɩ? [18] Képah sɔkɔ, névye-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé pól vɩ,

té Liyel yĩnnɛ n gbilki mɛ n yo nɛ, Liyel-á ńtyı̃́nɔ ké wɛ̃kìlɛ névye tɔ kõ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pè kɩ fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ dɛ́!

Antyɔsyɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀lɛ

19 Yetyɛ̃nɩ ko mɔ gbı̃́nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n fõh. Képah ye, pè to karkɩ. Pé
túkù sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah, túkù sɔkɔ Syipri gbɛ̃nyah, túkù mɛ sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil. Tɛ́
pè náh sɔ̃̀ mɛ Yesu tyílɛ n yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, nɛ́ Nsyifunɔ ó tyí náh. 20 Ǹtɛ túkù sɔ̃̀ mɛ
pé sɔkɔ, nónó-á n wil Syipri gbɛ̃nyah sɔkɔ ànɛ̂ Sirɛnɩ kwil. Pépi-á pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ,
pè sɔ̃̀ mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo no tɛ́lɔ́* tɔ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí sɔkɔ. 21 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ
tɛ̃́nwɛnɔlɛ pélɛ n kõ. Kăh pɩ sɛ̃́, névye náhnáh vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì yõ, à pɩ ǹ yõ
sɛ̃púlɛ. 22 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmɩ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀-á képah noh sɛ̃́, pè Barnabasɩ
tɛkɩ mɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ. 23-24 Barnabasɩlɛ, nɛ́pɛ́pɛ̌y ye lésõ ǹnɛ. Liyel Mirki sɔ̃̀ mɛ à
tɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ kègbɩlɛ. Képah ye, wăh kyɩ yı̃ni tɛ̃, té Liyel pèpɔrɩ
pínɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú tyí sɛ̃́, ǹ nɩ vɩ. Ȁ mɛ sɔ̃́ré mɔ pé pól sɔkɔ nɛ, pè gbah tɛ̃
pé wrɔ́ tel tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ pé nnɔ póllɛ. Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ fɛ̃ syi sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
yõ. 25 Képah náh, Barnabasɩ sɔkɔ Tarsɩ kwil, Sole yáhnkõ-ńsah. 26 Wăh kyɩ à wɛ, à
à tɛ̃ pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pé nímí tɛ̃ à yi vi pól pɩ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀lɛ, à névye
náhnáh tɔ wɛ kwɔ Yesu wɛ̃kìlɛ. Nɛ́npɔ́ ǹgbò sɔkɔ ye pè Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye Kretyɛ̃bɩlɛ.

27 Tɛ́ kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu yísyɔ́ wil Yerusalɛmɩ kwil, à pɔ Antyɔsyɩ
sɔkɔ. 28 Pé sɔkɔ núkú yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Akabusilɛ. Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ yuku
kè yo nɛ ńkɛ̃́, dǒ kwéy, kwɛ́npékè-á kɩ n de n pi kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ. Képah pínɔ́ pɔ
Klode wɛ, Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃nɛ. 29 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kè yah tɔkɔ, à yı̃nɛ
pé nɛ́núkù núkú pól gbɑ̃̀n yî wɛ́nɔ́nɔlɛ nɛ, páh kɩ pé gbɑ̃̀n yî yísyɔ́ tuke mɔ, kɩ tɛkɩ
mɔ Yesu yõ sɛ̃pú kõ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ. 30 Păh kè yah tɔkɔ sɔ̃́, pè kè pɩ sɛ̃́, tɛ́ mɛ yî
nɔ́pilɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole gbɔ̃̀ dahbɩ, pépi mɛ kyɩ sélɛ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm kõ.

12

Nsyakɩ kònmɔnɔ ànɛ̂ Pyɛrɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

1 Ké légbı̃́ mɛ̀ sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ Yerɔdɩ tyah Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀ névye túkù fɔ̃́hnɔ́lɛ
Yerusalɛmɩ kwil. 2 Ȁ Nsyõ nɛ́nkyí dı̃́ Nsyakɩ ko mɔ kèkírkı̃̀lɛ. 3 Tɛ́ wăh kè wɛ yı̃
mɛ̀ nɔ Nsyifunɔ tyí sɛ̃́, à tõ Pyɛrɩ tɔ tɛ̃. Légbı̃́ pɔ yı̃nɛ Nsyifunɔ búrn sɛ̃-ǹkɛ̃́ syáh
syáhnɔ́lɛ. 4 Wăh Pyɛrɩ tɛ̃ sɛ̃́, à mɛ à dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí nɛ́pı̃̂ ǹyɛ̂h
tı̃̀nkı̃̀nɔ́ ńyɑ̃́h névye kõ pè wɛ̃nɛ n sah, à ǹnɛ n syɩkɩ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, búrn sɛ̃-ǹkɛ̃́
syáh-à kɩ sɔkɔ tɛ, pé à tuke no pól yı̃́ yah. 5 Pyɛrɩ yah sɔ̃̀ mɛ víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̃̀ mó mɛ Liyellɛ n gbah n ni ǹ tyí.

Liyel-á gbı̃̀l nɛ̂ pɩ, à Pyɛrɩ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

6 Tɛ́ sõ nɛ̂ dı̃́ndal-á Yerɔdɩ kɩ Pyɛrɩ tuke n pi, ké lékɑ̂́hnɛ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ púkúbínsàhnɔ́lɛ
kɛ̃́lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n dɔ sràsyíbí nɛ́pı̃̂ nímí wrɔ́. Tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ syíkípú sɔ̃̀ mɛ ké
yah, mɛ kélɛ n syɩkɩ. 7 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ núkú wil mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
mɛ̀ sɔkɔ, ké sɔkɔ pól piki pěrr. Yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ mɛ Pyɛrɩ mɩ mɩ ǹ gbɔ̀pɔ tyí à à yilki
mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à yuku súú. Képah sɔkɔ, kɛ̃́lɔ́ nɔ́pi núkú kõlɩ to Pyɛrɩ gbɑ̃̀n
tyí, à kwɛ sétáh. 8 Képah tɛ̃nɛ, yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ kõ dyɩ ànɛ̂ ǹ lékyêhlɛ.
Ȁ mɛ kè pɩ sɛ̃́. Yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɔ, à mó pé sɔ̃̀ tɛ̃.

* **11:20** 11.20 Yah n tɛ Wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h-á Krɛkɩ tyílɛ n yo.

[9] Pyɛrɩ mɛ ǹ sȍ tɛ̃, à wil. Tɛ́ yȋnyõ tȍnpɩ-á tyi nónónɛ n pɩ, Pyɛrɩ náh sȍ mɛ sɛ̃ sé yõ
nɛ gblɔ-á sélɛ. Á sȍ wɛ nɛ dɛ́kí-á pé n dɔ. [10] Pè wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ńsah gben kal sɔkɔ,
tɛ́ ké ní-ò tɔ kal sɔkɔ, tɛ́ kyɩ syɩ vyɔrɩ wùkah gbȉ́ní tyí. Képah yah sȍ mɛ mɔ́nɔ́lɛ kwil
nɩyȍ́ tȉnnɛ. Ké tɔ núkú yɩkɩ mɔ ké gblȍ́y. Pè mɛ wil à wɛ̃kì tɛ̃ n yuku. Dǒ, Pyɛrɩ núkú
yȋnyõ tȍnpɩ mɛ̀ yah kwlɔ. [11] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yah pyě pɩ kyòo yĩ mɛ̀nɛ. Á mɛ nɛ
núkúnúkú, páh pyě kè pĩ yȉ́ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tõ ǹ yȋnyõ tȍnpɩlɛ à pɔ pé pwah mɔ wilki
Yerɔdɩ gbȍ ànɛ̂ Nsyifunɔ-á sȍ mɛ pèl nónónɛ n syɩkɩ nɛ, sè péwɔ nɔ. [12] Tɛ́ Nsyɔ̃ nɛ̂-á
pè n ye Markɩlɛ, Pyɛrɩ-á ǹ fɔkɔ sõ yah, à sɔkɔ ǹmɔ yȕ́ Mari gbô. Níri pípú náhnáh
sȍ mɛ tuke mɔ tɛ̃ nɛ́npɔ́, mɛ Liyellɛ n ni. [13] Tɛ́ Pyɛrɩ-á pɔ gbô yah mɩ, tȍnpɩ pípír
yɔ́ mɛ pè n ye Wrodelɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de kélɛ, tɛ́ píkínyahnɔ pɩ nɛ, nɛ̂ se nɩ? [14] Képah
sɔkɔ, Pyɛrɩ-á yo mɔ, à ǹ yȋ́ pĩ. Ké nìvìnì tɛ̃ tyí, à pyě gbô yah sah yíkínmɔ-ńkɛ̃nɛ tɛ́
ǹ syɩ to kyɩ kè yo no tɛ́lɔ́ tyí nɛ ńkɛ̃, Pyɛrɩ-á mɛ yȉ́nntɛ̃nɔ́lɛ gbô yah. [15] Ǹtɛ pè pyě nɛ,
pípír yȍgbèkè-á yuku. Tɛ́ wǎh mɛ kélɛ n gbah n yo nɛ gbɩ-á pé n yo, pè tɔ̃ nɛ ńkɛ̃,
Pyɛrɩ mírkí-á kɩ nɛ̂ à wɛ. [16] Ǹtɛ Pyɛrɩ wɔ mó mɛ wùkahlɛ n tɔ̃ n mɩ sɛ̃. Képah sɔkɔ,
pǎh pópó pɔ wùkah yɩkɩ mɔ, pè kè wɛ kè pɩ ǹmɔlɛ ńtyȉ́nɔ. Kè pɩ pé tyí gbɛ̃ndùǹ̀nɛ.
[17] Pyɛrɩ mɛ ǹ gbȍ pɩ mɔ pé tyí nɛ, pè pé vyɛ̃y vike. Tɛ́ Liyel-á à yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ
à kɔ̃ à wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, à de ké sɔkɔ à kè yãh pé tyí. Tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pè kyɩ
kè yãh Nsyakɩ ànɛ̂ pé yȕ́npyé Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ tyí. Képah náh, à pyě wil sɔkɔ fȉ́ yɔ́.
[18] Ǹtɛ tyah-á pɔ dal, sràsyíbí fɔkɔ fil Pyɛrɩ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pè wɛ̃nɛ n piki n yah
nɛ, ǹ tyí se pɩ sɔ̃̏ nɩ? [19] Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ pè kɔ̃ pè mɩ de Pyɛrɩ sóhnkɔ̃nɔ sɔkɔ. Ǹtɛ
pè náh à wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè syíkípú ye pɔ piki yah, tɛ́ nɛ, pè pè ko mɔ.
Képah náh, Yerɔdɩ wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Sesarɩ kwil.

Yȍtɛ̃ dȉ́ Yerɔdɩ kúnɔ́lɛ

[20] Tiri kwil ànɛ̂ Sidõ kwil tãn-á sȍ mɛ gbɛ̃nyah nɛ̂ sɔkɔ, ké yõke lésõ mɛ n wil yȍtɛ̃
dȉ́ Yerɔdɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ yékâb-á pɔ wɛ pé wrɔ́ ànɛ̂ Yerɔdɩlɛ, Yerɔdɩ fɔkɔ kah vyãh
pélɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pépi mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ kyɩ wil Yerɔdɩ tyí. Képah yĩnnɛ, pè
kyɩ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɛ̃-ńsah wɔ̀kɔ̀ yȍtɛ̃nɛ, nɛ̂-á pè n ye Blasɩtusilɛ, nɛ pé
kyɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ yah kɔ̃ Yerɔdɩ tyí. [21] Pǎh gbȉyȉkì nɛ̂ yah tɔkɔ, ké lésõ-á nɔ,
Yerɔdɩ ǹ yȍtɔ̃rí flɔ mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yȍtɔ̃rí kǒ yõ, à tyah wɛy yɔ́lɛ n yo tɔ́wû tyí. [22] Képah
tɛ̃nɛ, névye tyah n gbo mɔ nɛ, névi tɛ̃ wɔ náh n wɛkɩ yɔ̀ dɛ́, Liyel-á! [23] Képah sɔkɔ,
Yerɔdɩ-á sɔ̃̏npí gbílkínɔ́ mɛ̀ fɛ̃ syi, nɛ̂-á sȍ yĩnɛ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yȋnyõ tȍnpɩ
yɔ́ núkú à mɩ, kèfyɔ̃ mɛ gbɔ ǹ sɔkɔ, à à yõ ko.
[24] Ǹtɛ Liyel wɛy sȍ mɛ n gbah n tɔ̃ mɔ n yuku ólɛ. [25] Tɛ́ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wɔ-á
pé tȍ pɩ tɛ Yerusalɛmɩ kwil,* pè Nsyɔ̃-Markɩ tɛ̃ pé syɩ sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil.

13

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛ́kínmɔnɔlɛ Liyel tȍ sɔkɔ

[1] Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu ànɛ̂ névye kwɔ́pú sȍ mɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ
sɔkɔ: Barnabasɩ sȍ mɛ, ànɛ̂ Solelɛ, ànɛ̂ Simeyõlɛ, nɛ̂-á pè n ye Dȉ́syíkèynɛ, ànɛ̂ Sirɛnɩ
kwil Lusiyusilɛ, à tahlɩ Manayɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ kɔ̃rɩ pɩ wɛ̃ tyí Kalile gbɛ̃nyah yȍtɛ̃
dȉ́ Yerɔdɩlɛ. [2] Sõ yɔ́lɛ, pǎh mɛ níkȉ tɛ̃, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n ni gbȉ́ nɛ̂nɛ, ǹ Mirki yo
pé tyí nɛ: «Yé Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wilki pé tyílɛ. Pè kɩ tȍ pɩ, nɛ̂ yĩn-á mé n ye pélɛ.»

* **12:25** 12.25 - Yah n tɛ 11.27-30.

3 Képah sɔkɔ, pè níkì tɛ̃,* à nírí pɩ pé tyí à pé gbȁn sah pé yõ, tɛ́ pyě pè fin mɔ pè
sɔkɔ.

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Syipri sɔkɔ

4 Liyel Mirki-á Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛkɩ mɔ tȍ sɔkɔ sɛ̃́, pè mɛ tiki yuku à kyɩ de
Selesi kwil. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́, nɛ páh n yuku gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ pè
n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. 5 Păh yĩni tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Salamininɛ, pè tyah
Liyel wɛynɛ n yo Nsyifunɔ Liyel ní-ńtȃn vì sɔkɔ. Tɛ́ Nsyɔ̃-Markɩ tɔ sȍ mɛ pélɛ, pé
yohnɩ n mɔ yĩnnɛ.
6 Pè mɛ Syipri mɛ̀ kan kɔ kah, à kyɩ de ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pafɔsɩlɛ. Pè kyɩ
Nsyifunɔ sènpɩ dɩ́ yɔ́ yohnɩ, nɛ̂-á pè n ye Bar-Yesulɛ. Ǹmɔ sȍ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyel
tɛ̃ntȍ syínyo-òlɛ. 7 Tɛ́ à sȍ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Syipri yah tɛ̃́-ò dɩ́ Sɛrɩsyusi Polusilɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á lésõ lékȁm névilɛ. Tɛ́ Liyel wɛy noh dékè sȍ mɛ Sɛrɩsyusi Polusi tɛ̃. Képah ye,
à pè kɔ̃ pè kyɩ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole ye. 8 Ǹtɛ sènpɩ dɩ́ Bar-Yesulɛ, pè tɔ̃ sȍ ǹnɛ n ye
Yelimasɩlɛ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Ǹmɔ sȍ mɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Solelɛ n fwo. Ȁ sȍ mɛ n yah n
kɔ̃ Syipri yah tɛ̃́-ò dɩ́ yínínmɔ-ńsahlɛ, nɛ à káh sɛ̃ Yesu yõ. 9 Képah sɔkɔ, Sole nɛ̂-á tɔ̃
pè n ye Polelɛ,† Liyel Mirki à tɔkɔ, à mɛ sènpɩ dɩ́ yah díkídíkí, 10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ
nɛ̂-á lékȁmkãm ànɛ̂ yínvì ó á tɔ̂ɔ́, sétȁn yȍtɛ̃ névi mɛ̀; gblɔ wȁl pól sépɛlɛ áwɔlɛ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wȁl tómtóm fɛ̃̌kìnɔ́ yal mɔ dɛ́! 11 Núkúnúkú tɛ̃̌nɛ, Liyel gbȍ kɩ sah á wil. Á kɩ pɩ
yítȗ̃nɛ wrɔ́ yɔ́ sɔkɔ, á náh tɔ̃ gbĩ kyòo wɛ n pi.» Képah yóntɛnɔ ǹsɔ̃, ǹ yí núkú wɔ, à
ǹ gblɔ̌y wɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ, tɛ́ tyah n kɔ n kore n vi n kɔ̃, à nɛynɛ n yah n kɔ̃ ǹ gbȍ sɔkɔ tɛ̃
tɛ̃ tɛ̃̌nɛ. 12 Képah sɔkɔ, Syipri yah tɛ̃́-ò dɩ́-á Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ wɛ, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh,
sè ǹ nɩ tɛ̃. Kăh pɩ sɛ̃́, à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

13 Képah náh, Pole ànɛ̂ ǹ kɔ́mȗ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yal Pafɔsɩ kwil, tɛ́ yuku
Pɛrsyɩ kwil, Pãnfili gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Păh mɛ nɛ́npɔ́, Nsyɔ̃ ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ, à ǹ syɩ
yuku Yerusalɛmɩ kwil. 14 Ǹtɛ Polepi tɛ̃ wɔ mó yal Pɛrsyɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ,
pópó à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.‡ Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõ-á pɔ nɔ,
pè kyɩ de kɔ̃ tɛ̃ pélɛ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 15 Képah tɛ̃̌nɛ, ǹnî yɔ́ mɛ tyi kȍnsàhnɔ́
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ tȁntȁnnɔ́ yísyɔ́ kar. Wăh kar tɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
yah tãm mɛ pè kɔ̃ pè yo Polepi tyí nɛ, pé no, wɛlɔ yísyɔ́-à kɩ mɛ pé tyí sɔ̃́ré mɔ mɔ
tɛ̃̌nɛ tɔ́wȗ sɔkɔ, ké wɛ̃̌kì-á mɛ pé tyí. 16 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn, tɛ́ ǹ gbȍ pɩ mɔ
no tyí nɛ, pè noh pé tyí yɔ̀. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yisrayel tãn, à tahlɩ nónó-á Nsyifunɔ
náh pélɛ, tɛ́ mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ, yé nóhnɔ́ pɩ ń tyí. 17 Ápi Yisrayel tãn Liyellɛ, à ápi
náh tãn yah wilki. Ȁ tɔ̃ Yisrayel tãn pɩ dò, gbĩ́ nɛ̂-á sȍ pè mɛ Yesyipti gbɛ̃̌nyah sɔkɔ; tɛ́
tɔ̃ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè wilki ké sɔkɔ. 18 Tɛ́ à pè pu§ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí kénkɔ̃lɛ.
19 Képah náh, à yìkìnìnɔ́ kwărninɔ névye ko mɔ, à pé duku to Kanah gbɛ̃̌nyah sɔkɔ,
tɛ́ pé sétáhlɛ Yisrayel tãn kɔ̃ gbɛ̃̌kɩlɛ. 20 Tyi nɔ́pi pól-á pópó n pɩ n tɛ, kè nɔ ye kyɛyɛ̃́h
tikininí pɔ́ gbãm (450) kénkɔ̃lɛ. Képah náh, á náh tãn sɔkɔ ye Liyel n wilki á vyãh
syípúlɛ, pópó à pɔ nɔ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Samuyɛlɩ gbĩ tyí. 21 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, pè mɛ kè

---

* 13:3 13.3 - Níkì tɛ̃́nɔ́ duke mɛ dò. Tɛ́ Nsyifunɔ tɛ̃ wɔ tyí, pàh níkì tɛ̃, ké kannɛ, pě ninɛ n wɔ, tɛ́ pé náh yõkelɛ n yõ. † 13:9 13.9 - Solelɛ, Nsyifunɔ ye n ye ǹnɛ sɛ̃́, tɛ́ Wrome tãn mɛ ǹnɛ n ye Polelɛ. ‡ 13:14 11.19 - Antyɔsyɩnɔ sȍ mɛ nínɔ́. Núkú sȍ mɛ Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, ní-ò mɛ Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Siri gbɛ̃̌nyah Antyɔsyɩ sɔkɔ ye sȍ pé kɔ́lɔ́ mɛ̀ tyah. Yah n tɛ Tyípínì 13.1-4. § 13:18 13.18 - Púnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, yõke ó náh sȍ Liyel pélɛ n kɔ̃. Ȁ sȍ mɛ pé nɩlɛ n gbɛ, à n tɔ̃ n sah n pɩ pé tyí.

yah kɔ̃ Liyel tyí nɛ, páh mɛ yɔ̏tɛ̃ yɔ́ tyí. Képah sɔkɔ, Liyel mɛ Kisi pídı̃́ Sawuli pı pé
yɔ̏tɛ̃nɛ, pópó ye tikininí. Tɛ́ Sawulilɛ, Bɛ̃nsyamɛ yı̀kı̀ nɛy ye sɔ̃̏ ǹnɛ. 22 Ǹtɛ Liyel-á pɔ
ǹmɔ milki gbı̃́ nɛ̂nɛ, à mɛ Davidi pı pé yɔ̏tɛ̃nɛ. Davidi tyí sɔkɔ ye lésõ Liyel yo nɛ
ńkɛ̃́: ‹Mé wil mɔ ń dyɔ yı̃́ı̃ nɛy yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyese pídı̃́ Davidilɛ. Á kı ń dyɔ yı̃́ı̃ tyi
pól pı dal mɔ pallɛ.› 23 Liyel ye lésõ ǹ vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ, Yisrayel pwáhnmɔ-ò-á
kı dubi ǹmɔ pétóbé sɔkɔ. Kénɛ pwáhnmɔ-ò ye pɔ pı Yesulɛ. 24 Tɛ́ Yesu-á pópó n pi,
wèlnwı̃̏lkı̃̏-ò Nsyɔ̃ ye yo Yisrayel tãn pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó wèlnwı̃̏lkı̃̏nɔ́
wɛ. 25 Ǹtɛ Nsyɔ̃ tɔ̃̏-á pópó pɔ n tyɛ, à mɛ n yo névye tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Yépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂
mɛ ńmɔlɛ? Yé káh wɛ nɛ, pwáhnmɔ-ò nɛ̂ pɔ́nɔ́-á yé syıkı tɛ̃, ǹmɔ-á ńmɔlɛ dɛ́! Ǹtɛ yé
yah, à mɛ n knɛ pó-ńsah. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃̋rɔɔ kah ǹ lékyêh fyé dɛ́nɔ́lɛ ǹ gbyɛ̂̃h sɔkɔ.›»
26 Képah náh, Pole tɔ̃ nɛ: «Á no, yépi nónó-á Abrahmı pétóbélɛ, à tahlı Liyel yah
tíkí pípú pól tyí, pwáhnmɔnɔ wɛy mɛ̀ ye tɛkı mɔ ápi pól yı̃nnɛ. 27 Ǹtɛ Yerusalɛmı
tãn ànɛ̂ pé yɔ̏tãm náh lésõ pı̃ nɛ, Yesu-á pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu wɛlɔ
nónó-á n kar pé tyí Nsyifunɔ mı mı yòh sõnɔ́ póllɛ, pè náh sé yõ pı̃. Kénɛ wɛlɔ tyi
yónɔ́ ye lésõ pè pı dal mɔ, pǎh lékàhlɛ Yesu kɔ̃. 28 Pè náh Yesu tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂-á
yı̃nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à à ko mɔ. 29 Tɛ́ Liyel wɛy-á tyi nónó
pól yo Yesu tyí sɔkɔ, pǎh pɔ sè pı dal mɔ tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè ǹ lékó tiki mɔ to dahnı yõ,
tɛ́ kyı à yı̃ diki yɔ́ sɔkɔ. 30 Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 31 Képah náh, névye nónó-á
lésõ ǹ sɔ̃̏ tɛ̃ yal Kalile gbɛ̃nyah, à dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmı kwil, à ǹ gblɔ̃̋ynɛ pépi
wɛ̃kı sèpı̃̏n náhnáh sɔkɔ. Kénɛ névye nɔ́pi ye mɛ ǹ tyi yónwàhpu kègblɔlɛ Yisrayel
tãn yah núkúnúkú yɔ̀.
32 Ǹtɛ ápilɛ, Nı̀vı̀nı̀ tir ye ápi tɔ n yo yé tyí yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́: Liyel-á ǹ vyãhlɛ á náh tãn kɔ̃
nɛ̂ tyí yõ, 33 képah-á à pı dal mɔ ápi tyí, ápi nónó-á pı pé wɛ̃̋npı̀lɛ. Wǎh Yesulɛ á kɔ̃,
à yı̃nɛ kǎh wãrkı sah sɔ̃̏ Gbálnɔ́ sɛ́ɓɛ́y yı̀kı̀ ní-ò sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Ǹmɔ Pídı̃́ ye álɛ;
à tɔkɔ kwɛy tyí, ńmɔ ye á Súlɛ.›*
34 Liyel ye lésõ kwãh tɛ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃́, Yesu-à pɔ ku, à náh n pyãh n pi. Páh kı
ǹ lékó yilki mɔ. Á tɔ̃ lésõ kè yo dal mɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Máh lésõ ń vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ,
mé kı kè pı yé tyí, kı sãm mɔ yé sɔkɔ,
tir yɔ́ náh ké dùkù ku n pi.›†
35 Képah ye Davidi yo fı̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Á náh n yɛ á tɔ̃̏npı pèpɛy lékó kɔ̃
kè n pyãh n pi.›‡
36 Ǹtɛ Davidi tɛ̃ wɔ gbı̃ sɔkɔ, à Liyel tɔ̏ pı ké wɛ̃kı̀ yõ. Képah náh, à mɛ ku pè kɔ̃
pè yı̃ ǹ náh tãn lékyı̂ tnɔ̂, ǹ tɔ lékó mɛ pyãh. 37 Ǹtɛ Liyel ye Yesu lékó yilki mɔ. Ǹmɔ
lékó tɛ̃ wɔ náh pyãh dɛ́! 38 Á no, yé pı̃ nɛ, ǹmɔ Yesu gbɔ̃̏ yõ-á tyípêl yɔ̃nmɔnɔ tyí wɛ
yo yé tyí dɛ́! Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ náh tɛ̃ wɛ yé yõ wilki tyípêl nónó sɔkɔ, 39 névi nɛ̂-à
sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃ yõ kı wil sé pól sɔkɔ, à kı fɛ̃ nɔ de Liyellɛ.
40 Képah ye, yé kyɔ̀mı̀nɔ́ pı, yè káh pɔ Liyel wɛy mɛ̀ yahle. Képah-à pí-ńkɛ̃̋nɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu-á tir nɛ̂ yo sah, kè kı pɔ yé yı̃ni tɛ̃. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃́:
41 ‹Yé yah, wɛ̀nyı̀kı̀ wɛ́kípú nɔ́pi,
yé nɛ mɛ gbɛ̃ndùnı̃̏ sɔkɔ, yè mó ku tɛ̃ yõ!
Máh kı pɔ nɛ̂ pı n pi yé sɔkɔ, tɛ́ kı yé sah min sɔkɔ;

* **13:33** 13.33 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.7. † **13:34** 13.34 - Yah n tɛ Yesayi 55.3. ‡ **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.10.

névi-à sɔ̃ sɔ̃̀ pɔ kélɛ n yãh yé tyí,
yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ.›»§
[42] Sépi yóntɛnɔ náh, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á n wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
no tyah pélɛ n ni nɛ, mɩ mɩ yòh kèyǎhlɛ, pè tɔ̃ pɔ pé syɩ pé wɛy mɛ̀ ó yõ. [43] Képah
náh, tɔ́wû-á pɔ karkɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh Pole ànɛ̂ Barnabasɩ sɔ̃̀ tɛ̃. Nsyifunɔ ye
sɔ̃̀, à tahlɩ névye tyí, nónó-á vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. Tɛ́ Pole ànɛ̂
Barnabasɩ sɔ̃̀ mɛ n yãh pélɛ, à pé sõnɔlɛ n vi n mɔ nɛ, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ pé tyí, pè
ké tɛ̃́nɔ́ plɛ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

[44] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kèyǎh-á vi pɔ, kwil névye kan pɔ tuke mɔ Liyel
wɛy noh yĩnnɛ. [45] Nsyifunɔ-á kénɛ tɔ́wû wɛ sɛ̃́, dyɔ́yɔ́kɩ̀ de pé sɔkɔ képékèyɔ̂. Pè tyah
Pole wɛynɛ n kɔ̃lɩ, à ké tyílɛ n yo n yɩkɩ. [46] Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ kè yo
nɩ̀sãhlɛ pé tyí nɛ: «Yépi ǹgbò tyí ye Liyel wɛy sɔ̃̀ yĩnɛ kè yo. Ǹtɛ yáh fyɔ̀ kè yahle, tɛ́
kè wɛ̃kɩ nɛ yé náh yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́lɛ, kǎh pɩ sɛ̃́, ápi kɩ á yah mɔ névye tɩ̃̀nnɛ
núkúnúkú, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. [47] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, képah ye á n pɩ dò. À̃
kè yo nɛ ńkɛ̃:
‹Mé ye ǹ sah nɛ á pɩ kyòolɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
á mó kyɩ pwáhnmɔnɔ wɛy yo
kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ.›»*
[48] Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé nɩ vɩ, pè tyah Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel wɛynɛ n gbilki. Tɛ́ névye nónó pól-á sɔ̃̀ yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́lɛ, pé pól
sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ.
[49] Liyel wɛy núkú tɔ̃ mɔ kénɛ gbɛ̃̌nyah tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ. [50] Tɛ́ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́
sɔ̃̀ mɛ, nónó-á mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyifunɔ mɛ pépi ànɛ̂ kwil
nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ kurki mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ yõ. Pè mɛ tyah Polepilɛ n fõh, tɛ́ pè yĩni
yal pé sétáh yõ. [51] Pǎh mó n wil kénɛ kwil, pè pé gbyɛ̂̃h nèngbɔ̃ kwer kwɛ ké sɔkɔ,
tɛ́ sɔkɔ Yikonyumi kwil. [52] Ǹtɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃
sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ.

14

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Yikonyumi kwil

[1] Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á yĩni tɛ̃ Yikonyumi kwil, pè tɔ̃ de yuku Nsyifunɔ
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ tyah Liyel wɛynɛ n yo, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pé náhnáh vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. [2] Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔkɔ nónó-á sɔ̃̀ yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu wɛy yõ, pépi nɛ́káhbí kurki mɔ Yesu yõ sɛ̃pú yõ. [3] Ǹtɛ képah fyé yõ, Pole
ànɛ̂ Barnabasɩ tɔ̃ tɛ̃ à mo Yikonyumi sɔkɔ. Pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ sɔ̃̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ pè kɔ̃
pè n wɛkɩ nɩ̀sãhlɛ. Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ pé yah tɛ̃ pè kɔ̃ pè gbɩ̌l tyilɛ n pɩ, gbɩ̌l nónó-á n wɛ̃kɩ
nɛ, pǎh wɛlɔ nónónɛ n yo Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ. [4] Ǹtɛ kwil névye
gbɛkɩ. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ mɔ Nsyifunɔlɛ, túkù mó mɛ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. [5] Képah
sɔkɔ, Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yɔ̃̀tãmnɔ́ tyí, pè wɛ̃ tyí mɔ nɛ,
pé Pole ànɛ̂ Barnabasɩ fõh, pé mó pè minki ko dyɛ̂hlɛ. [6] Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á pɔ
pɩ̃ ké sɔkɔ, pè to sɔkɔ Lisitir kwil, ànɛ̂ Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂ sé gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, Likawoni
gbɛ̃̌nyah. [7] Tɛ́ yɔ̃ sɔkɔ, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ nɛ́npɔ́.

§ **13:41** 13.41 - Yah n tɛ Yabakuki 1.5. * **13:47** 13.47 - Yah n tɛ Yesayi 49.6.

Sèkùkù dǐ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Lisitir kwil

[8] Tɛ́ dǐ́ yɔ́ lésõ mɛ Lisitir kwil, gbyȇ̂hnɛ kúnɔ́lɛ. À sȍ dubi sèkùkùlɛ, à náh tɛ̃ wɛ kɔ
yah. [9] Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, Pole-á n wɛkɩ, kénɛ dǐ́ sȍ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ. Képah tɛ̃nɛ, Pole
tyah dǐ́nɛ n yah díkídíki. Tɛ́ wǎh kè wɛ nɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á mɛ dǐ́ mè tyí kɩ fɛ̃ dɛ́nmɔnɔ
wɛ Liyel tyí, [10] à yo ǹ tyí yǐ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yuku n yĩn tómm á gbyȇ̂h yõ!» Képah
sɔkɔ, dǐ́ núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyȇ̂h yõ, à tyah n kɔ.
[11] Tɔ́wû-á képah tɛ̃ pínɔ́ wɛ sɛ̃ Pole tyí, pè tyah n yo wòhòh Likawoni tãn wɛy sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃, tȁn-á sé viri pɩ névyelɛ à tiki pɔ pé wrɔ́ dɛ́! [12] Képah sɔkɔ, pè tȍ nɛ̂-á pè n ye
Nsewusilɛ, pè képah yĩn dyɩ Barnabasɩ kɔ̃. Tɛ́ wɛy-á sȍ mɛ Pole wɔ gbȍ sɔkɔ sɛ̃, pè
kèyǎh yĩn dyɩ ǹmɔ kɔ̃, nɛ̂-á pè n ye Yɛrɛmɛsɩlɛ. [13] Tɛ́ tȍ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, ké
wɔ̀kɔ̀ sȍ mɛ kwil dé-ńsah yah sɔkɔ. Ké lékwén nɛ́tɛ̃̂ dǐ́ mɛ nyéhpyɛ́nì tɛ̃ pɔ kénɛ tȍ
wɔ̀kɔ̀ yah ànɛ̂ yȋ fínɛ.* Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ tɔ́wû sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé gbètòh mɔ Barnabasɩ ànɛ̂
Pole yõ. [14] Ǹtɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Pole-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, pépi nónó-á Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ,
pè pé fwɔ̀mɔlɔ yɔrɩ tɔkɩ yèkwɔrɩ tɛ̃ tyí, tɛ́ to de tɔ́wû nɩyɔ̋ mɛ yo tũ yǐ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ:
[15] «Á no, sɔ̃ mɛ tɛ́ yé képahlɛ n pɩ? Névye ye ápi tɔlɛ, yépi tyí kɔ̃lɛ dò! Nìvìnì tir ye á
pɔ yó-ńsah yé tyí nɛ, yé yõ kɛ̃ fal fal tȁn nɔ́pi milki, yé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃, ǹmɔ
nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̂nɛ. Ǹmɔ ye mɔ yȋnyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yíyı̀n
pól tyí. [16] Ǹgbòlɛ, Liyel mè ye sȍ yɛ kwlo kwlo névye pól kɔ̃ pè n kɔ pé dyɔ dyɔ wȁl
yõ. [17] Ǹtɛ à mɛ ǹ gblɔ̌y dùkùlɛ n wɛ̃kɩ sɛ̃ gbǐ́mɛgbǐ́ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ sɔkɔ. À mɛ pȕ̃nɛ
n pɩ n mɔ yélɛ n kɔ̃ à n wil yȋnyõ, tɛ́ yé sèmukɔ kɔ̃ sè n pɛkɩ, tɛ́ yõke náhnáhlɛ yélɛ
n kɔ̃ ànɛ̂ nìvìnìnɛ.» [18] Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́pi fyé yónɔ́ yõ, Yesu tɛ̃ntȍ névye yah vyãh tɔ́wû
yǐ́nínmɔ-ńsah nɛ, pè káh gbètòh mɔ pé yõ.
[19] Ké légbǐ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ yísyɔ́ wil Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah, ànɛ̂ Yikonyumi
kwil, à pɔ nɛ́npɔ́. Pépi pɔ tɔ́wû vi tɛ̃ mɔ Polepi yõ, pè kɔ̃ pè yuku Polelɛ n minki
dyȇhlɛ nɛ páh ǹnɛ n min n ko. Képah náh, pè à yɔrɩ wilki sah kwil náh tȉnnɛ, tɛ́ mɛ
n sõ nɛ wǎh ku. [20] Ǹtɛ Yesu tȍ sǎ́hpú-á pɔ tuke mɔ ǹ tnɔ̂, à à mɔ gbĩ gbǐ́ nɛ̂nɛ, à mɛ
yuku tɛ́ de kwil sɔkɔ. Tɛ́ ké dǐndallɛ, à sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɩlɛ Dɛrɩbɩ kwil.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ syínyukunɔlɛ Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ

[21] Képah tɛ̃nɛ, pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ Dɛrɩbɩ kwil, pè Nìvìnì tir yo nɛ́npɔ́ tãn tyí. Pé náhnáh
mɛ sɛ̃ Yesu yõ, à pɩ ǹ tȍ sǎ́hpúlɛ. Képah náh, Polepi pé syɩ syɔ̃ Lisitir kwillɛ, ànɛ̂
Yikonyumi kwillɛ, à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah sɔkɔ. [22] Tɛ́ nìsãh ànɛ̂ sɔ̋ré
ye sȍ pè n mɔ n kɔ̃ Yesu tȍ sǎ́hpú sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ pé sõnɔ sah yǐ́í Yesu yõ
gbǐ́mɛgbǐ́. Pè sȍ mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, yèvyãhrɩ náhnáh dénwìlnɔ́ sɔkɔ-á pé kɩ de
Liyel tɔ̃rí mɛ́-ńsah sɔkɔ. [23] Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkìnɔ́ nónó-á sȍ mɛ kwlo nɔ́pi pól sɔkɔ,
Polepi sȍ yah tãm yísyɔ́ yah wilki sé sɔkɔ, à sah sé yõ. Tɛ́ níkì tɛ̃ à nírí pɩ pé tyí, à pè
dahbɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu gbȍ, pǎh sɛ̃ ǹmɔ nɛ̂ yõ.
[24] Képah náh, pè Pisidi gbɛ̃nyah kɔ kah, à kyɩ de Pãnfili gbɛ̃nyah sɔkɔ. [25] Nɛ́npɔ́
sɔkɔ, pè Liyel wɛy yo Pɛrsyɩ kwil tãn tyí, tɛ́ pyě yuku Atali kwil. [26] Pǎh n yal nɛ́npɔ́,
pè de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yuku Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye
sȍ pè pè dahbɩ Liyel gbȍ sɔkɔ, tȍ mè pɩ yĩnnɛ, nɛ̂-á pè pɩ tɛ yɔ̀. [27] Pǎh yĩni tɛ̃ Antyɔsyɩ
sɔkɔ, pè Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì ye tuke. Tɛ́ Liyel-á pé yah tɛ̃, à ǹ tȍ pɩ dùkù nɛ̂nɛ, pè kè yãh

* **14:13** 14.13 - Névye náhnáh tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nyéhpyɛ́nì nɔ́pi sȍ mɛ kóhnmɔnɔlɛ yȋ fi nɔ́pilɛ.

pé tyí; à tahlı wăh ǹ yõ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kì yıkı mɔ névye tɔ kɔ̃ sɔ̃, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.
28 Képah náh, Polepi tɛ̃ pélɛ Antyɔsyı sɔkɔ, à mo.

15

Yékɑ̂b dénɔ́lɛ

1 Képah tɛ̃nɛ, díbí yísyɔ́ wil Nsyude gbɛ̃nyah, à pɔ Antyɔsyı kwil sɔkɔ. Tɛ́ pɔ tyah
Yesu yõ sɛ̃púlɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, nɛ́ pè náh kɔ̃̀kè kõ sɔ̃-á Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kè yo sah,
pè náh fɛ̃ pwáhnmɔnɔ wɛ n pi. 2 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabası náh fɛ̃ syi. Kăh pı sɛ̃, yékɑ̂b
ǹgbɛ̃ de pépi ànɛ̂ díbí nɔ́pi wrɔ́. Képah sɔkɔ, kè yah tɔkɔ nɛ Pole, ànɛ̂ Barnabası,
ànɛ̂ pépi túkù-á kı dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil. Păh kı kyı wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂
Yesu yõ sɛ̃pú yah tɑ̃m tyí, pè yĩ mɛ̀ yah wah. 3 Tɛ́ mɛ yòhnìnmɔnɔ pı Polepi tyí kénɛ
kɔ́lɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ. Polepi-á n sɔkɔ, pè syɔ̃ sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ,
mɛ névye tyílɛ n yɑ̃h pé tyí, nónó-á vi mɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ. Kè pı
nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí. 4 Păh kyı yĩni tɛ̃ Yerusalɛmı kwil, Yesu yõ sɛ̃pú,
ànɛ̂ pé yah tɑ̃m, ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye mɛ pè tɛ̃ pallɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á Polepi yah
tɛ̃ pè ǹ tɔ̃̀ pı dùkù nɛ̂nɛ, Polepi kè yɑ̃h pé tyí.
5 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye nónó-á vi mɔ pı Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pépi túkù yuku tyah n yo nɛ
ńkɛ̃, nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, păh yĩnɛ pè kɔ̃̀kè kõ; ànɛ̂ păh yĩnɛ
kyĩ̀nmɔnɔlɛ pè Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ nɛ n pı. 6 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂
Yesu yõ sɛ̃pú yah tɑ̃m wɛ̃ wɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, à kè yah wɛ̃ tyí.
7 Kè sɔ̃̀ pı yĩ̋ yékɑ̂b ǹgbɛ̃nɛ pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Pyɛrı pɔ yuku yĩn, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Ń
yũ̋npyé, yépi ńtɛ̃ se kè pĩ nɛ Liyel-á ńmɔ yah wilki yé sɔkɔ di mónɔ́lɛ tɛ́! Ȁ nɛ mé
Nìvìnì tir yo névye tyí, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pè kɔ̃ pè kè wɛ noh, pè mó sɛ̃ Yesu
yõ. 8 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ, ǹmɔ ye ǹ Mirkilɛ pè kɔ̃, sɔ̃-á lésõ à kélɛ
ápi tɔ kɔ̃, à kè wɛ̃kı nɛ páh pépi tɔ fɛ̃ syi. 9 Ȁ náh wăhkì pı ápi ànɛ̂ pépi wrɔ́. Păh sɛ̃
ǹ yõ, képah ye à pé nnɔ tɔ̃ sah. 10 Tɛ́ núkúnúkú, sɔ̃ pı tɛ́ yé Liyel vyɑ̃h sɔ̃̀lɛ n noh, à
tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ n sah Yesu yõ sɛ̃pú yõ, nónó-á ápi náh tɑ̃n ànɛ̂ ápi ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ sè twah
yah? 11 Ǹtɛ ápi sɛ̃ ké yõ nɛ áyáh pwáhnmɔnɔ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu pèpɔrı gbɔ̃̀ yõ, no nɔ́pi
tyí kɔ̃lɛ.»
12 Kăh pı sɛ̃, no pól tɛ̃ syísyí, tɛ́ pé ni kwɔ Pole ànɛ̂ Barnabası tyí. Képah sɔkɔ, Liyel-
á syɔ̃ Polepi tyí, à gbı̃̀l tyi nónó pı névye tyí, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, Polepi sè yɑ̃h
pé tyí. 13 Păh sè yɑ̃h tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Nsyakı wɛy tɔkɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃: «Ń yũ̋npyé Nsyifunɔ,*
yé noh ń tyí yɔ̀. 14 Ɛ́ pól yĩ́ yah ye Simo-Pyɛrı kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹgbò dùkù-á Liyel kè yah
tɔkɔ, à nósyɔ́ yah wilki névye sɔkɔ, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, à pı ǹ nolɛ. 15 Tɛ́ wɛy
mɛ̀ mó tɔ̃ mɛ yĩ́nénɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔlɛ. Yé yah, kè mɛ wɑ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ,
16 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Képah náh, mé kı ń syı pɔ Davidi kéte sɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ.
Mé kı ǹ kéntíkínì tɔ̃ mɔ kı kè yilki pallɛ.
17 Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye tɛ́lɔ́ pól kı yuku ńnɛ n yah n kɔ̃.
Gbı yõ, kwlo kwlo névye pól ye kı n yah n kɔ̃ n pi ńnɛ,
máh pépi nónó ye nɛ pè pı ń tyílɛ.›
Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yo, ǹmɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɛ̃kı
18 di mónɔ́lɛ.†

* **15:13** 15.13 - Yũ̋npyé Nsyifunɔ nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, pépi pı Nsyifunɔlɛ nónó-á sɛ̃ Yesu yõ. † **15:18** 15.16-18 - Yah n tɛ Amɔsı 9.11-12.

19 Képah yĩnnɛ, ńmɔ Nsyakɩ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, névye nónó-á vi mɔ Liyel tyí yõ, tɛ́
Nsyifunɔ náh pélɛ, á náh yĩnɛ à tyilɛ n tɛ̃ n tah pé tyí. 20 Ǹtɛ á ye sɛ́bɛ́y wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, pè pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ yı̂lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃́
kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, sè kɔ̃ sè káh pɔ pè silki. 21 Yé yah kɛ̀, à tɔkɔ ǹgbò dùkù tyí,
kénɛ tyi ye ńkɛ̃́nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, pě névyelɛ n kwɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ
kwlo kwlo pól Nsyifunɔ Liyel ní-ńtẫn vɩ̀ sɔkɔ.»

Sɛ́bɛ́y tɔ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

22 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀
pól yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ nósyɔ́ yah wilki pé wrɔ́, tɛ́ kɩ pépi tɛkɩ mɔ Pole ànɛ̂
Barnabasɩlɛ Antyɔsyɩ kwil. Képah tɛ̃́nɛ, Nsyudasɩ, nɛ̂-á pè n ye Barsabasɩlɛ, pè mɛ
ǹmɔ ànɛ̂ Silasɩ yah wilki. Pé nímí póllɛ, névye sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ. 23 Pè mɛ
tɛ̃ntɔ̃̀ sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkɩ à dahbɩ pé gbɔ̃̀, nɛ̂ sɔkɔ-á kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Á yṹnpyé yépi
nónó-á Nsyifunɔ náh yélɛ, tɛ́ mɛ Antyɔsyɩ, Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à tahlɩ Siri gbɛ̃̌nyah
kwlo tɛ́lɔ́ tyí, ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyahlɛ; ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ yé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú
yah tãm ye n wɛkɩ yé tyí. 24 Á kè noh nɛ, nósyɔ́-á wil ápi sɔkɔ, à kyɩ pé wɛlɔlɛ yé
lékã́m vye fɛ̃kɩ, à yé mɔ sah fɔ́kɔ́sõnɔ sɔkɔ. Tɛ́ ápi náh se mó tɔ̃ tɔ̃ pélɛ. 25 Képah ye,
á kè yah tɔkɔ wɛ̃ tyí nɛ, áyáh kɩ névye wilki tɛkɩ mɔ yé tyí. Pè kɩ n pɔ n pi wɛ̃ tyí ànɛ̂
á nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ névye Barnabasɩ ànɛ̂ Polelɛ, 26 pépi nónó-á pé min mɔ kũ kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ. 27 Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩ ye á n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Tyi nónó-á á wãrkɩ
tɛkɩ mɔ yé tyí, pè kɩ pɔ sè tɔ̃ yo yé tyí vyãhlɛ. 28 Liyel Mirki ànɛ̂ ápi ye yah tɔkɔ kélɛ
nɛ, á káh tɔ̃ tyi yísyɔ́ kõ sah yé kɔ̃, à wil tyi nɔ́pi tyí sɔkɔ yɔ̀, sépi nónó-á yĩnɛ pínɔ́lɛ
káhkáh: 29 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃́ kwáhkókè kɔ̀lɛ,
ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀ pínɔ́lɛ. Yâh yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ n yı̃́ı̃ sépi pól pínɔ́lɛ, yé mɛ n pɩ plɛ. Yé tɛ̃́nɔ!»

30 Képah náh, pè wɛ̃́kɩ̀lɛ tɛ̃ntɔ̃̀ névye kɔ̃ pè sɔkɔ à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil. Pè kyɩ Yesu
yõ sɛ̃́pú tɔ́wû tuke mɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pè kɔ̃. 31 Pǎh kè kar, ké sɔkɔ tyíyónɔ́ sɔ̃́ré
mɔ pé sɔkɔ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ pé tyí. 32 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩpi tɔ-á sɔ̃̀ pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ sɛ̃́, pépi tyah nolɛ n vi n mɔ, mɛ tyi náhnáhlɛ n yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ
n mɔ pé sɔkɔ. 33 Pǎh sèpı̃̀n yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́, képah náh, no pè fı̃n mɔ, tɛ́ wɛkɩ pé tyí
nɛ, pè de lènɔlɛ pé tɔ̃́pú tı̃̀nnɛ. [34 Tɛ́ Silasɩ wɔ mɛ nɛ, péwɔ-á kɩ wũ nɛ́npɔ́.] 35 Ǹtɛ
Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pépi ànɛ̂ névye náhnáh yísyɔ́ sɔ̃̀
mɛ nolɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ gbɛ́kínɔ́lɛ

36 Sèpı̃̀n yísyɔ́-á sɔkɔ sɛ̃́, Pole yo Barnabasɩ tyí nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo kɔ̃ kwlo nónó
pól sɔkɔ, à yɛ pé pé syɩ kyɩ yah pé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú tyí kénɛ kwlo sɔkɔ, pé tyí-à
kɩ mɛ dùkù nɛ̂nɛ. 37 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markɩlɛ, Barnabasɩ sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ, pé ǹ tɔ tɛ̃ pé sɔkɔ. 38 Ǹtɛ Pole wɔ náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɔkɔ ǹnɛ; ǹmɔ nɛ̂-á lésõ
ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ Pãnfili gbɛ̃̌nyah dùkù sɔkɔ, tɛ́ à náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n kyɩ n pɔ pélɛ pé tɔ̃̀
sɔkɔ. 39 Kǎh pɩ sɛ̃́, yékẫb ǹgbɛ̃ de Pole ànɛ̂ Barnabasɩ wrɔ́, pè mɛ gbɛkɩ. Barnabasɩ
mɛ Nsyɔ̃-Markɩ tɛ̃ tahlɩ ǹ gblɔ̃̌y tyí, pè de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à sɔkɔ Syipri gbɛ̃̌nyah.
40 Ǹtɛ Pole wɔ mó Silasɩ yah wilki. Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú-á nírí pɩ pé tyí, à pè dahbɩ tɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè mɛ sɔkɔ wɛ̃ tyí. 41 Pè Siri gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyah pól
kɔ kɔ̃, à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ n yuku Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀nɔ́ sɔkɔ.

16

Timote tàhlɩ̀nɔ́lɛ Pole ànɛ̂ Silasɩ tyí pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, Polepi-á wil Siri ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, pè yɔ̃ sɔkɔ Dɛrɩbɩ kwil. Pǎh
wil nɛ́npɔ́, pè yuku Lisitir kwil. Pè kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Timotelɛ.
Ǹ yṹnɛ, Nsyifu nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ Yesu wɛ̃̌kɩ̀lɛ n kɔ, tɛ́ ǹ sú mɛ Krɛkɩ nɛynɛ. 2 Tɛ́
Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ Lisitir sɔkɔ ànɛ̂ Yikonyumi kwil, pè sɔ̃̀ mɛ Timote yɩ̃́ngbɩ́lɛ
n yo. 3 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ nónó-á
sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwlo sɔkɔ, pè sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ, Krɛkɩ nɛy-á Timote súlɛ.* Pépi yɩ̃nnɛ, Pole mɛ
Timote kɔ̃. 4 Képah sɔkɔ, Polepi-à fyɔ̀ n sɔkɔ kwlo nónó sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂
Yerusalɛmɩ kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yah tɑ̃m-á tyi nónó yah tɔkɔ, pě sélɛ n yɑ̃h kénɛ kwlo
Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí nɛ, pè nɛ n kɔ sé wɑ̃̀l yɔ̃. 5 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ sɔ̃̀ mɛ n
gbah n sɛ̃ Liyel yɔ̃, tɛ́ wɑ̃n tɔ̃ mɛ n mɔ pé nɛ́dán tɔ yɔ̃ sɔ̃mɛsɔ̃́.

Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ Turasɩ kwil

6 Képah náh, Polepi sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Liyel wɛy yo Asi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, ǹtɛ Liyel
Mirki kè yahle pé tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɛ kah syɔ̃ Frisyi gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Kalasi gbɛ̃̌nyahlɛ.
7 Pǎh kyɩ yɩ̃ni tɛ̃́ n tɛ Misi gbɛ̃̌nyahlɛ, pè tɔ̃ kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ yuku Bitini gbɛ̃̌nyah.
Ǹtɛ Yesu Mirki† kè yahle pé tyí. 8 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Misi kɔ kah, à tiki yuku Turasɩ kwil.
9 Tɛ́ lékɑ̂̃hnɛ, Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ. Wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, à Masedonɩ gbɛ̃̌nyah dɩ̃́ yɔ́ wɛ
yɩ̃́nntɛ̃̌nɔ́lɛ, tɛ́ tɛ̃ mɛ ǹnɛ n ni nɛ ńkɛ̃́, à pɔ Masedonɩ sɔkɔ, à pɔ pépi yohnɩ n mɔ.
10 Pole-á fyɔ̀ wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ wɛ sɛ̃́, á mɛ kè pɩ̃ yɩ̃́ nɛ, Liyel-á ye álɛ nɛ, á kyɩ pé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir
yo Masedonɩ tɑ̃n tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, á núkú á vi nɛ áyáh kɩ sɔkɔ nɛ́npɔ́.

Lidi-á pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́-òlɛ dùkù nɛ̂nɛ Filipi kwil

11 Képah sɔkɔ, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Turasɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ,
nɛ̂-á mɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́ pè n ye Samotrasɩlɛ, á náh kwɔ dah fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ ké dɩ̃ndallɛ,
á yuku Neyapolisi kwil. 12 Áyáh yal nɛ́npɔ́, á yuku kwíl-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Filipilɛ,
Masedonɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil yɔ̃̀tɔ̃rí sɔ̃̀ mɛ Wrome tɑ̃n gbɔ̃̀. Á mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, à
sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ. 13 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃-á pɔ nɔ, á kè sɔ̃ nɛ, pé Liyel ní-ńsah-á kɩ
wɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, á wil kwil nɩyɔ̃́, à nɛ́npɔ́ nyáh sɔ̃. Á kyɩ syɔ́ yísyɔ́ wɛ
tùkènmɔntɛ̃̌nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Á mɛ kɔ̃ tɛ̃ pé tnɔ̂, à yɑ̃́hkɩ̀ yɑ̃h pélɛ Liyel wɛy tyí yɔ̃. 14 Tɛ́
pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ syɔ́ nópi sɔkɔ pè n ye Lidilɛ. Fwɔ̀sɑ̃hlɔ dénkɔ́kɔ́nɩ̀ gbɔ̀ yɩ̃́-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À
n wil Tyatiri kwil, tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̌kɩ̀lɛ n kɔ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ wɛkɩ pi mɛ̀
nɩ sɔkɔ à kɔ̃ à ǹ níki kwɔ, à Pole wɛlɔ noh pallɛ. 15 Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kéte tɑ̃n pól
mɛ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pi mɛ kè yah kɔ̃ ápi tyí nɛ, áyɑ̂h kɩ mɛ sɛ̃ ké
yɔ̃ nɛ péwɔ-á pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́-òlɛ, á pɔ n kyɩ n twah pé tyí pé gbɔ̂. Tɛ́ á gbah tɛ̃
pópó, á pɔ sah ǹ tyí yɔ̃.

Pole ànɛ̂ Silasɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Filipi kwil

16 Képah sɔkɔ, sɔ̃ yɔ́lɛ á mɛ n yuku nírí pí-ńsah, tɛ́ tɔ̃̀npɩ pípír yɔ́ pɔ á yohnɩ. Sétɔ̃
sɔ̃̀ mɛ kénɛ pípír gbil à kɔ̃ à tyísnɔ́lɛ n wɛ n yo. À sɔ̃̀ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n wɛ ǹ yɔ̃̀tɑ̃mnɛ
n kɔ̃ kénɛ tyísnɔ́ wɛ́nyonɔ sɔkɔ. 17 Kénɛ pípír mɛ yuku, à ápi ànɛ̂ Pole sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ́ mɛ yo
tũ léyy no tyí nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pilɛ, yɔ̃̀tah Liyel tɔ̃̀npɩbɩ-á pélɛ. Pwáhnmɔnɔ wɛ̃̌kɩ̀ tyí-á
pè pɔ n yo pé tyí. 18 À sɔ̃̀ mɛ képah tɛ̃̌nɛ n pɩ sɛ̃́, sèpɩ̃̀n náhnáh sɔkɔ. Kǎh pɔ Pole

---

* **16:3** 16.3 - Krɛkɩ névye náh sɔ̃̀ kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃. Képah ye, Timote sú kɔ̃ à náh sɔ̃̀ à kɔ̃. Ǹtɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ névye tyí náh sɔ̃̀ nɔ Nsyifunɔ tyí. † **16:7** 16.7 - Yesu Mirki nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Mirki ye kélɛ, nɛ̂ tyí-á yónɔ́lɛ 16.6.

gblɔ́lɛ n vyãh, à ǹ yah vi yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃́, Yesu Krista yĩn yõ, à pípír mɛ̀ fin mɔ.
Wăh yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ sétõ núkú pípír fin mɔ. 19 Képah sɔkɔ, pípír yɔ̃̀tãm-á kè wɛ
nɛ, pé sõnɔ-á sɔ̃̀ mɛ pɔ́ nɛ̂ wɛ́nɔ́ yõ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ kăh kɩ yĩn mɔ, pè Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃,
tɛ́ yuku pélɛ yɔ̃̀tãm tyí, tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. 20 Képah náh, pè mɛ kyɩ pélɛ Wrome
tãn yísyɔ́ tyí nónó-á pé yɔ̃̀tãmnɛ, tɛ́ kyɩ tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, díbi nɔ́pi-á mɛ fɛ̃̀kìnɔ́lɛ n
pɩ pépi kwil. Nsyifunɔ-á pélɛ, 21 tɛ́ păh mɛ pɔ wɔ̃̀l yísyɔ́lɛ névyelɛ n kwɔ nónó-á sé
wɔ̃̀l náh mɛ pépi Wrome tãn ńtɛ̃ tyí kɩ sè fɛ̃ syi, képah náh pɩ, kɩ sè pɩ n pi. 22 Képah
tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû tɔ núkú yuku Polepi yõ. Yɔ̃̀tãm nɔ́pi mɛ pè kɔ̃ pè Polepi flɔ dɛ, tɛ́ nɛ pè pè
ko yèfõhlɛ. 23 Képah sɔkɔ, păh yèfõh yɩ̃́ náhnáhlɛ pè ko tɛ, pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, tɛ́ yo ké syíkí-ò dɩ̃́ tyí nɛ, à pélɛ n kyɔmɩ pallɛ. 24 Dɩ̃́-á fyɔ̀ képah noh sɛ̃́, à mó
pè tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sésár kârn mɔ pé gbyɛ̂̃h tyí.

25 Ǹtɛ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Silasɩ sɔ̃̀ mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yìlɛ n gbɩ à Liyel
yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tɛ́lɔ́ mó mɛ n nohnɩ pé tyí. 26 Képah tɛ̃̀nɛ,
sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ núkú pɩ nɛ́npɔ́ swɔ, à wɔ̀kɔ̀npèkè sètyah yike. Ké vì yey pól núkú
yɩkɩ mɔ, ké sɔkɔ névye pól gbyɛ̂̃h sɔkɔ kârnnɔ́ pól kɔ̃lɩ kwɛ. 27 Wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò
dɩ̃́-á pópó dɔ yuku, tɛ́ ké vì yey wɛ yíkínmɔnɔlɛ sɛ̃́, à wɛ nɛ ké sɔkɔ névye-á to wil.
Képah tɛ̃̀nɛ, à núkú ǹ kèkírkì yɔrɩ dɛ nɛ, pé pé gblɔ̃̌y ko mɔ. 28 Ǹtɛ Pole mɛ yo mɔ ǹ
tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, à káh dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ ǹ gblɔ̃̌y nɔ, pé pól-á mɛ ásɔ̃̂. 29 Képah sɔkɔ,
wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dɩ̃́ pè kɔ̃ pè pɔ fɔ̀tnɔ̀lɛ à kɔ̃, à de yuku súú wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di Pole ànɛ̂ Silasɩ yah wílsyahrɩ sɔkɔ. 30 Tɛ́ mɛ pè tɛ̃ wil kégbɔ́, tɛ́
pè piki yah nɛ, pé nɛ́nkyíbí, sɔ̃ se pé yĩnɛ pé pɩ pé mó pwáhnmɔnɔ wɛ nɩ? 31 Pè mɛ yo
ǹ tyí nɛ: «Sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, áwɔ ànɛ̂ á nolɛ.» 32 Képah sɔkɔ,
Polepi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy yo ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól tyí. 33 Dɩ̃́ mɛ Polepi tɛ̃ légbɩ̃́ mɛ̀ ó
sɔkɔ lékẫhnɛ, à kyɩ pé níy wu; tɛ́ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól mɛ wèlnwɩ̃̀lkìnɔ́
wɛ ni sɔkɔ. 34 Képah náh, à Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃ yuku ǹ gbô sɔkɔ, à kyɩ yõkelɛ pè kɔ̃ pè
yõ. Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ no pól nɩ sɔ̃̀ mɛ vɩ yɩ̃́ɩ̃́ pé wɛ́nsɛ̃nɔ yĩnnɛ Liyel yõ sɔkɔ.

35 Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal, yɔ̃̀tãm nɔ́pi tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ yo
wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dɩ̃́ tyí nɛ, à díbi nɔ́pi fin mɔ. 36 Dɩ̃́ mɛ kyɩ kè yo Pole tyí nɛ ńkɛ̃́,
yɔ̃̀tãm-á tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ pé tyí nɛ, pé pè fin mɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú păh kɩ fɛ̃ wil kɩ n
yuku yèvɩnɩ sɔkɔ. 37 Ǹtɛ Pole mɛ pè syah nɛ, pépi nónó-á gbɔ̃̀ mɔ yõ Wrome tãn tyí,
pépi kó pè tɛ̃ ko tɔ́wû yɩ̃́ yah pé tùkè-ǹkɛ̃nɛ; tɛ́ pé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɩ? Tɛ́
núkúnúkú, pè tõ mɛ n yah n kɔ̃ pé wɩ̃̀lkìnfinnmɔ-ńsahlɛ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ nɩ? Képah náh
fɛ̃ n pɩ n pi dɛ́! Ǹkɛ̃́, fɔ́ɔ́ pé dáhnmɔpu-á kɩ pɔ pé fin mɔ pé gblɔ̃̌y. 38 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ntɔ̃̀
névye nɔ́pi mɛ pé syɩ kyɩ wɛlɔ nɔ́pi yo yɔ̃̀tãm nɔ́pi tyí. Pépi-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́ nɛ,
Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ, Wrome tãn gbɔ̃̀nmɔ̀nyõbe-á pélɛ, tíki pè tɛ̃. 39 Pè pɔ gblɔ̃̌y yɛ yah kɔ̃
Polepi tyí, tɛ́ pè fin mɔ, tɛ́ mɛ pè ni nɛ pè wil kwil sɔkɔ. 40 Polepi-á wil wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, pè yuku Lidi tɩ̃̀nnɛ. Păh kyɩ Yesu yõ sɛ̃pú wɛ, pè sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ tɛ́ sɔkɔ.

17

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Tesaloniki kwil

1 Képah náh, Polepi syɔ̃ Anfipolisi kwil ànɛ̂ Apɔlɔnɩ kwil, à kyɩ de Tesaloniki kwil
sɔkɔ. Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. 2 Képah sɔkɔ, Pole-á sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ
kélɛ n pɩ sɔ̃́, à tõ kyɩ yɑ̃́hkì yãh Nsyifunɔlɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi yõ pé Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À képah tɛ̃ pɩ syɩ sɛ̃́ wɛ̃ tyí kɛ tɔ̃́nɔ́, pé mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ. 3 À sɔ̃̀ mɛ ké

yahlɛ n yo pé tyí, à pélɛ n wɛ̃kɪ nɛ ńkɛ̃: «Pwáhnmɔ-ò sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ yèvyãhrɪ pɪ ku
sɛ̃́, Liyel mó à yilki mɔ. Yesu nɛ̂ tyí-á mé n yo yé tyí yɔ̀, ǹmɔ ye kénɛ pwáhnmɔ-òlɛ.»
4 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ túkù sah ǹ tyí yõ, ànɛ̂ Krɛkɪ névye nɛ́kwɪ̃́nkílɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ
Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̀kìlɛ n kɔ, à tahlɪ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ náhnáh tyí. Pé pól mɛ mɔ Pole ànɛ̂
Silasɪlɛ.
5 Ǹtɛ Nsyifunɔ yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ Polepi dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ sɔkɔ à kyɪ nɛ́túkúnì ǹkɔ̌nkɔ̌nì yísyɔ́
tɛ̃ wɑ̃̀l yey sɔkɔ, à pɔ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ, tɛ́ fɛ̃̀kìnólɛ n pɪ kwil sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè
kyɪ kwɔ de Nsyasõ gbô, à Pole ànɛ̂ Silasɪlɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé pè tɛ̃ pɔ tɔ́wû tyí. 6 Pǎh
kyɪ pè yah kwlɔ sɛ̃́, pè Nsyasõ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ tɛ̃ à yuku pélɛ pé kwil yɔ̃̀tãm
tyí. Tɛ́ kyɪ tyah n yo wòhòh nɛ, nónó-á fɛ̃kɪ kèkõyɔ̃́ póllɛ, pépi-á pɔ de ásɔ̃̂ tɔ sɔkɔ yɔ̀.
7 Tɛ́ Nsyasõ mɛ fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè twah ǹ tyí. Ǹtɛ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar-á nɛ tyi
nónó káh nɛ n pɪ, sépi-á no nɔ́pi pól mɛ n pɪ. Pǎh mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́-á
tõ mɛ, nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ. 8 Képah sɔkɔ, wɛlɔ nɔ́pi nóhnó tɔ́wû ànɛ̂ kwil yɔ̃̀tãm fɔkɔ
fil. 9 Kǎh pɪ sɛ̃́, kwil yɔ̃̀tãm mɛ Nsyasõpi kɔ̃ pè pó ǹgbɛ̃ yɔ́ kɔ̃, tɛ́ pyě pè fin mɔ.

Pole ànɛ̂ Silasɪ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Bere kwil

10 Képah sɔkɔ, lékɑ̃̂h-á fyɔ̀ mɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú mɛ Pole ànɛ̂ Silasɪ kɔ̃ pè sɔkɔ Bere kwil.
Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pè kyɪ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 11 Nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃̀ nɛ́gblɔ́lɛ
kal Tesaloniki kwil tãnnɛ. Nìvìnì tir nɛ̂-á sɔ̃̀ Pole n yo Yesu tyí sɔkɔ, pè mɛ kè fɛ̃ syi
pallɛ dékè sɔkɔ. Tɛ́ mɛ Liyel wɛynɛ n kar, à ké sɔkɔ tyilɛ n sohlɪ n yah sõmɛsɔ̃́ nɛ, pé
pĩ gblɔ-à kɪ nɛ̂ Polepi wɛlɔlɛ. 12 Kǎh pɪ sɛ̃́, Nsyifunɔ náhnáh, ànɛ̂ Krɛkɪ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ
yísyɔ́, ànɛ̂ díbí nɛ́kwɪ̃́nkí pɪ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ.
13 Ǹtɛ Tesaloniki kwil Nsyifunɔ-á fyɔ̀ noh nɛ, Pole-á mɛ Liyel wɛynɛ n yo Bere kwil
tɔ sɔkɔ, pè tõ pɔ nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ, à pɔ tɔ́wû kurki mɔ, pè kɔ̃ pè fɛ̃̀kìnɔ́ pɪ. 14 Képah
sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú núkú Pole tɛkɪ mɔ pnɛ yɔ tɪ̃̀nnɛ. Tɛ́ Silasɪ ànɛ̂ Timote wɔ mɛ wũ
nɛ́npɔ́. 15 Nónó-á kyɪ tɛkɪ mɔ Polelɛ, pè kyɪ de ǹnɛ, fɔ́ɔ́ Atɛnɪ kwil. Tɛ́ pǎh pé syɪ n
pi, Pole mɛ pè tõ nɛ, pàh kɪ kyɪ, pè kyɪ yo Silasɪ ànɛ̂ Timote tyí, pè pɔ péwɔ tnɔ̂ súú.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Atɛnɪ kwil

16 Tɛ́ Pole-á sɔ̃̀ mɛ Silasɪ ànɛ̂ Timote syíkíntɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́ Atɛnɪ kwil, à fal fal tɑ̃̀n
kyɔmɪ wɛ dò kénɛ kwil sɔkɔ. Kǎh pɪ sɛ̃́, ǹ yah kah kwɔ. 17 Képah sɔkɔ, à kyɪ yɑ̃́hkì
yãh Nsyifunɔlɛ, pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à tahlɪ nónó tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel
wɛ̃̀kìlɛ n kɔ. Tɛ́ sõmɛsɔ̃́, wàh kyɪ tɔ́wû tùkè-ǹsah, tɛ́ névye nónó wɛ nɛ́npɔ́, ǎ yɑ̃́hkì
yãh pé tɔlɛ. 18 Tɛ́ lékɑ̃́m ǹgbnɔ névye yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ. Pè túkù sɔ̃̀ mɛ Yepikur wɛ̃̀kì
kwɔ́púlɛ, tɛ́ túkù mó mɛ Setoyiki wɛ̃̀kì kwɔ́púlɛ. Pépi mɛ yékɑ̃̂b mɔ Polelɛ. Pé túkù
sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, wɛ̀nkwĩnki nɛy mɛ̀ tɔ se nɛ sɔ̃́-á nɪ? Túkù mó nɛ, kǎh pɪ tɛ̃ nɛ fal fal
tɑ̃̀n káhkí yísyɔ́ tyí sɔ̃́ à n yo, nónó-á pépi náh sélɛ n pnɛ. Tɛ́ Nìvìnì tir ye sɔ̃̀ Pole n
yo pé tyí Yesu tyí yõ, ànɛ̂ lékyî yílkínmɔnɔ tyílɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃ sɔkɔ pé kwil fɪ̃́
yɔ́ sɔkɔ pè n ye Arewopasɪlɛ.* Pǎh kyɪ de, pè mɛ à piki yah nɛ, wǎh pɔ kwɔ́nɔ́ késɑ̃́n
nɛ̂nɛ névyelɛ n kwɔ, à se kɪ fɛ̃ ké yah yo pé syah nɪ? 20 Ǹkɛ̃́, gbɛ̃̀ndùnì tyi ó-á à n
yo pé n nohnɪ yɔ̀. Képah-á, à sé yah yo n wah pé syah. 21 Ǹtɛ gbɪ yõ, Atɛnɪ kwil tãn
pól ànɛ̂ nɛ́pân nónó-á sɔ̃̀ mɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ ké sɔkɔ, pé pól ńkɛ̃̌nɛ pé wrɔ́ kan tɔkɔ n pɪ
tyísnɔ́ yɑ̃́hnɔ́lɛ, képah náh pɪ, sé nóhnɔ́lɛ.

* **17:19** 17.19 - Arewopasɪlɛ, kènpĩn yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂ yõ-á sɔ̃̀ nɛ́-ǹgbnɔ wɛ̃nɛ n wɛ n pɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah.

22 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Atɛnɩ tãn, mé pĩ nɛ
ńkɛ̃́, Liyel yáhnkɔ̃pu yèsyìkìnì-á yélɛ. 23 Máh yé kwil kɔ kɔ̃, mé kè kyɔmɩ wɛ, líyelnɔ́
náhnáh mɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ mé tyah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, kè mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yɔ̃ nɛ: ‹Dùkù
pĩ́-ńkɛ̃ líyel tyí ye.› Tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á yé n gbilki ǹ dùkù pĩ́-ńkɛ̃nɛ, ǹmɔ tyí ye mé pɔ
yónwàh-ǹsah yé tyí. 24 Ǹmɔ Liyel ye mɔ kèkɔ̃yɔ̃́lɛ, ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyìn póllɛ. Ǹmɔ ye tɔ̃
yĩ̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃nɛ. À náh n tɛ̃ névi gbɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ. 25 Ǹmɔ ye mɔ minnɛ
névi sɔkɔ, ànɛ̂ mìnìnɛ à kɔ̃ à n mɩ, à tahlɩ yíyìn pól tyí. Képah ye, à náh mɛ névi
gbɛ̃npɩnɩ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah n kɔ̃, ǹ gblɔ̌y yohnɩ n mɔ yĩnnɛ. 26 Yah, nɛ́núkù ó sɔkɔ ye
kèkɔ̃yɔ̃́ yìkìnì pól wil Liyel-á nónó mɔ, tɛ́ pè kɔ̃ pè tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ.
Tɛ́ ki ànɛ̂ kɔ̀kì gbĩ́nɛ pè kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ gbàhnì gboke pé tɛ̃-ǹtɑ̃̀n tyí. 27 Liyel sépi pól pɩ nɛ,
nɛ́núkù núkú pól fɛ̃ pé yah n kɔ̃. Gbɔ̀kénpɩ, pǎh kɩ wnɛ yah kɔ̃ pɔ pé wɛ. Ǹtɛ gbɩ yɔ̃,
à náh mó tɔ̃ mɛ fíí á sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

28 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ápilɛ min sɔkɔ, tɛ́ mɛ n werke. Képah ye tɔ̃ yé yì gbípú yísyɔ́
yo nɛ ńkɛ̃́,
Liyel wɛ̃́npì-á ápilɛ.

29 Ǹtɛ Liyel wɛ̃́npì-á ápilɛ sɛ̃́, á se tɔ̃ yĩnɛ à nɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel-á mɛ á kɩ nɛ tɑ̃̀n nɔ́pi sɔ̃́;
sépi nónó-á névye sè mɔ sɑ̃́nnɛ, képah náh pɩ wárn vyɔrɩlɛ, képah náh pɩ dyêhlɛ, à
yĩnɛ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ lékɑ̃́mnɛ? 30 Tɛ́ yé yah, névye-á tyi nónó pɩ sɔkɔ ǹpĩ̀-ǹkɛ̃́ sɔkɔ ǹgbòlɛ,
Liyel náh tɔ̃ mɛ sépilɛ n mɔ n kɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ kélɛ n yo no pól tyí tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól
sɔkɔ nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ. 31 Wáh wɛ à képahlɛ n yo, à mɛ gbĩ̀yìkì yɔ́ yah wilki sah,
sɔ̃ nɛ̂-á tukey kɩ n tuke n pi kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól yɔ̃, à yĩnɛ gbɩ wɛ̃̀kìlɛ. À mɛ dĩ́ yɔ́ yah
wilki sah, nɛ̂-á kɩ pɔ tukey mè tuke n pi, tɛ́ pǎh pɔ tɛ̃ ko mɔ, à ǹ lékó yilki mɔ, à kélɛ
á wɛ̃kɩ nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ tɛ̃.»

32 Képah tɛ̃nɛ, pǎh fyɔ̀ lékó yílkínmɔnɔ tyí noh, pé túkù tyah kɔ̃́lɛ Polelɛ n ko. Túkù
mó mɛ n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃ yɔ́lɛ, à tɔ̃ pɔ ǹ syɩ ǹ wɛy mè yɔ̃ pé tyí. 33 Kǎh pɩ sɛ̃́,
Pole mɛ yal pé tnɔ̂. 34 Ǹtɛ ǹ wɛy nóhpú túkù kyɩ kwrɔ mɔ ǹnɛ, à pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ.
Nɛ́-ǹgbnɔ nónó-á ńkɛ̃́nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah, pépi nɛy yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ
pélɛ pè n ye Denisilɛ, ànɛ̂ sê yɔ́ tɔlɛ pè n ye Damarisilɛ, à tahlɩ nósyɔ́ tyí.

18

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Korɛ̃nti kwil

1 Képah náh, Pole yal Atɛnɩ kwil, à yuku Korɛ̃nti kwil. 2 Légbĩ́ pɔ yĩnɛ Wrome
kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Klode mɛ Nsyifunɔ pól yal Wrome kwil. Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyifu dĩ́ yɔ́ lésɔ̃
mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Akilasɩlɛ. À dubi Pɔ̃te kwil. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Prisili mɛ yal Wrome
kwil, Yitalɩ sétáh yɔ̃, à sɔkɔ Korɛ̃nti kwil. Pole mɛ kyɩ yĩnɛ pé pɔ́ntwahnɔ késɑ̃́nnɛ
nɛ́npɔ́, tɛ́ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ. 3 Tɛ́ pé pól sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ, nɛ̂-á pɩ yèpye flɔ kóhnɔ́lɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ tɛ̃ pé tyí pè tɔ̃̀lɛ n pɩ wɛ̃ tyí. 4 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sɔ̃nɔ́ póllɛ, Pole sɔ̃̀ mɛ
yɑ̃́hkìlɛ n yãh n pɔ Nsyifunɔlɛ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé pépi
ànɛ̂ Krɛkɩ névye sɔ̃nɔ vi mɔ.

5 Képah sɔkɔ, Silasɩ ànɛ̂ Timote wil Masedonɩ gbɛ̃nyah à pɔ. Pǎh fyɔ̀ pɔ de, Pole náh
tɔ̃ mɛ tɔ̃̀ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ né Liyel wɛy yónkɔ̃nɔ ó náh. À sɔ̃̀ mɛ ké yahlɛ n yo Nsyifunɔ tyí
nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. 6 Ǹtɛ Nsyifunɔ mɛ kè yahle ǹ tyí, tɛ́ ǹnɛ n
gbyɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à ǹ wil flɔ kwer, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé mɔ́npunɔ kémû-á kɩ pɩ pé yɛ̃́ngbɛ̃́
tyílɛ, péwɔ vyãh náh mɛ ké sɔkɔ. À tɔkɔ núkúnúkú tyí, páh kɩ pé yah mɔ névye tĩ̀nnɛ,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 7 Képah sɔkɔ, tɛ́ yal nɛ́npɔ́ à sɔkɔ dĩ́ yɔ́ tĩ̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye

Tityusi-Nsyusitusilɛ. Nsyifunɔ Liyel yõ sɛ̃-ò ye sȍ ǹnɛ. Ǹ gbô sȍ mɛ Nsyifunɔ Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ gbɔ̀pɔ sɔkɔ. 8 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yȍtɛ̃ dɩ̃́ Krisipusi ànɛ̂ ǹ no pól sɛ̃
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ. Korɛ̃nti kwil tãn nónó tɔ-á sȍ mɛ Pole wɛynɛ n nohnɩ, pé náhnáh
sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, tɛ́ wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ.

9-10 Képah tɛ̃nɛ, sõ yɔ́ lékɑ̂̃hnɛ, Pole wɛ̃kɩ́nɔ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí nɛ:
«Névye náhnáh kɩ n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ. Képah ye, káh á vyãh vike n
sah, yɔ̃ n sɔkɔ nɛ n wɛkɩ, káh tíkí pɩ. Ǹmɔ mɛ álɛ, nɛy náh fɛ̃ ǹ tɛ̃ n tir n pi póllɛ.»
11 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɛ̃, à yi núkú ànɛ̂ ńwɔ̃lɔ́ kénúkò pɩ Korɛ̃nti kwil, à nolɛ n kwɔ Liyel
wɛynɛ.

12 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ pɔ yuku wɛ̃ tyí mɔ, à tyah Polelɛ n fwo. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Kalyõ
ye lésõ Akayi gbɛ̃nyah yah tɛ̃-òlɛ. Pè mɛ Pole tɛ̃ kyɩ ǹ tyí tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, 13 tɛ́
nɛ dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ, à pélɛ n mɔ Liyel nínɔ́ gbɛ̃ntɛ̃náh yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ náh
mɛ núkúlɛ pépi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ. 14 Képah sɔkɔ, Pole-á mɛ nɛ pé wɛy tɔkɔ, Kalyõ mɛ yo
Nsyifunɔ tyí nɛ, kàh sȍ mɛ pɩ tyíkɛ̃kì, képah náh pɩ, tyípékè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ dɩ̃́ mɛ̀ pɩ, páh
náhkɩ tɛ̃ noh pé tyí pallɛ. 15 Ǹtɛ pǎh se mɛ yékɑ̂̃blɛ n pɩ wɛlɔ, ànɛ̂ yni, ànɛ̂ pé yɛ̃́ngbɛ̃
tyi kȍnsàhnɔ́ yõ tɛ́; képah-á mɛ pépilɛ n yah kɛ̀. Péwɔ náh fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ tukey tuke n pi lɔ́!
16 Tɛ́ mɛ pè yal tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. 17 Képah sɔkɔ, Sositɛnɩ nɛ̂-á sȍ Nsyifunɔ Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yètɛ̃nɛ, pé pól tuke ǹmɔ yõ, à ǹnɛ n ko tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ǹtɛ
Kalyõ náh dahbɩ wilki pé tyí ké sɔkɔ.

Pole syínyukunɔlɛ Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ wũ à sèpȉn náhnáh pɩ Korɛ̃nti kwil. Képah náh, à wɛ̃kì ni Yesu
yõ sɛ̃pú tyí nɛ́npɔ́ nɛ, páh kɩ pé syɩ yuku Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩlɛ.
Tɛ́ à lésõ mɛ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, wǎh pópó n sɔkɔ, à kyɩ Sãnkrɩ kwil,
à kyɩ ǹ yõ kye vyãh tɔ́kɔ́nɔ́ mɛ̀ yȋnnɛ.* 19 Képah náh, ǹmɔ, ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩ
kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à yal nɛ́npɔ́ à kyɩ de Yefɛsɩ kwil. Pole mɛ ǹ kɔ́mû sah
nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ sɔkɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à kyɩ yɑ̃́hkì yãh pélɛ. 20 Képah
sɔkɔ, pè kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à tɔ̃ sèpȉn yísyɔ́ pɩ pépilɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Pole náh fɛ̃ syi.
21 Tɛ́ mɛ wɛ̃kì ni pé tyí, tɛ́ nɛ ńkɛ̃, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, sõ yɔ́lɛ, páh kɩ tɔ̃ pé syɩ pɔ yah pé
tyí. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ Yefɛsɩ kwil, à sɔkɔ.

22 Wǎh kyɩ tiki Sesarɩ kwil, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú
tȉnkȉ tyí. Wǎh wil nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ tiki yuku Antyɔsyɩ kwil, 23 à kyɩ tɛ̃ yah nɛ́npɔ́. Képah
náh, à tɔ̃ yal à kyɩ Kalasi gbɛ̃nyah kwlo kɔ kɔ̃ ànɛ̂ Frisyi gbɛ̃nyah kwlolɛ, à nìsãh mɔ
kɔ̃ Yesu tȍ sɑ̃́hpú sɔkɔ.

Apɔlɔsɩlɛ Yefɛsɩ ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil

24 Légbɩ̃́nɛ, Nsyifu dɩ̃́ yɔ́ pɔ Yefɛsɩ kwil. Ǹ yȋn ye sȍ Apɔlɔsɩlɛ, à dubi Alɛkisãdri kwil.
Ȁ sȍ wɛy tyí yah wɛ yɩ̃́ɩ̃́, tɛ́ à mó tɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ tyi pȋ yɩ̃́ɩ̃́. 25 Ȁ lésõ kwɔ́nɔ́ wɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì tyí yõ, tɛ́ mɛ Yesu tyílɛ n yo, à kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ ké wɛ̃kì yõ, dékè sɔkɔ
ǹ nɩ póllɛ. Ǹtɛ Nsyɔ̃ ni sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́ ó ye sȍ à n pnɛ. 26 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, wǎh tyah n
wɛkɩ nìsãhlɛ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ sɛ̃, Prisili ànɛ̂ Akilasɩ mɛ ǹ wɛy noh
pɔ tyɛ. Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ à ye yah kyɩ Yesu wɛ̃kì tyi yo wah yɩ̃́ɩ̃́ à syah, wǎh sȍ mɛ nónó
yɩ̃́tũri sɔkɔ. 27 Képah náh, Akayi gbɛ̃nyah sɔ́kɔ́nɔ́ sõnɔ de Apɔlɔsɩ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃pú
nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pépi mɛ ké sɔ̃́ré gbah mɔ ǹ sɔkɔ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yõ
sɛ̃pú tyí Akayi gbɛ̃nyah sɔkɔ nɛ, Apɔlɔsɩ-à kɩ yȋni tɛ̃ pé tyí, pè à tɛ̃ plɛ. Wǎh kyɩ yȋni

* **18:18** 18.18 - Nsyifu nɛy-à sȍ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí, à náh tɔ̃ ǹ yõlɛ n kye, fɔ́ɔ́ n pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí. Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 6.1-21.

tɛ̃, Liyel gbɔ̃̀ yõ, ǹ kyínɔ́ sɔ̃̀ pɩ yı̃́ı̃ yõre ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃pú tyí Akayi gbɛ̆̃nyah sɔkɔ.
28 À sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛynɛ n kar, à kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ.
Tɔ́wû pól yı̃́ yah, ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ kal Nsyifunɔ tyílɛ.

19

Pole yı̃́nîntɛ̃nɔlɛ Yefɛsɩ kwil

1 Gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Apɔlɔsɩ mɛ Korɛ̃nti kwil, Pole sɔ̃̀ mɛ Asi gbɛ̆̃nyah tlɛy tɜ̃̀ntɜ̃̀n kɔ kah, à
kyɩ de Yefɛsɩ kwil sɔkɔ. À kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɜ̃́hpú yísyɔ́ wɛ nénpɔ́, 2 tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃,
pǎh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè se Liyel Mirki wɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé náh
Liyel Mirki yɔ́ ńtɛ̃ tyí yónɔ́ noh yah póllɛ. 3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ
ni sɔkɔ wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́ dùkù nɛ̂ se pè wɛ nɩ? Pè mɛ à syah nɛ, Nsyɔ̃ tyí-á. 4 Képah sɔkɔ,
Pole tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á fɛ̃ syi pé nnɔ vi mɔ, pépi-á sɔ̃̀ Nsyɔ̃ n wel n
wilki ni sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh sɔ̃̀ mɛ n yo névye tyí nɛ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, pè sɛ̃
ǹmɔ yõ; ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ. 5 No-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pè mɛ wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n yõ. 6 Pole mɛ ǹ gbɜ̃̀n sah pé yõ tɛ́ nírí pɩ pé tyí, Liyel Mirki mɛ tiki
pé yõ. Képah tɛ̃nɛ, pè tyah wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh,* tɛ́ mɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̃nènɛ n wɛ n syi n yo névye tyí. 7 Pé pól sɔ̃̀ mɛ nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí kénkɔ̃lɛ.

8 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ n de n pɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ n
yãh n pɔ névyelɛ nìsãh sɔkɔ Liyel tɔ̃́rí tyí yõ, pópó ńwɔ̃́ló tɔ̃́nɔ́. À sɔ̃̀ mɛ ǹ tah sah nɛ,
pé pé wɛy nóhpú sõnɔ vi mɔ. 9 Ǹtɛ túkù sɔ̃̀ mɛ pɔ nikisekɔ́kɔ́lɛ n pɩ, à yahle sɛ̃nɔ́lɛ
ké yõ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyílɛ n yo n ko tɔ́wû yı̃́ yah. Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ pè sah, tɛ́
Yesu tɔ̃̀ sɜ̃́hpú tɛ̃ sɔkɔ pé yahlɛ, à kyɩ yɜ̃́hkìlɛ n yãh pélɛ sõmɛsɔ̃́ kǎrn pí-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, nɛ̂-á Tiranusi tyílɛ. 10 À képah tɛ̃ pɩ sɛ̃ ye nínɔ́, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, tɛ́ mɛ Asi gbɛ̆̃nyah sɔkɔ, pé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy wɛ noh.

Seva dı̃́npı̀ tyîpínìnɛ

11 Liyel sɔ̃̀ mɛ Pole tɔkɔ à gbı̃̀l tyísnɔ́lɛ n pɩ, 12 fɔ́ɔ́ névye pɔ tyah Pole flɔ ànɛ̂ ǹ
myèhtùkènènɛ n tɔkɔ n tũ n pɔ pé yámpú tyí, pè kɔ̃ pè n dɛ; ànɛ̂ sétɜ̃̀n-à mɛ nónó
sɔkɔ, sè n wil pé sɔkɔ.

13 Tɛ́ Nsyifunɔ yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ nónó tɔ̃̀-á sɔ̃̀ sétɜ̃̀n yı̃́nínwı̃̀lkı̃̀nkɔ̃nɔlɛ névye sɔkɔ. Pépi
tɔ mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n tɔkɔ kélɛ n pɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ n yo sétɜ̃̀n tyí
nɛ, Yesu nɛ̂ tyí-á Pole n nɛ n yo, ǹmɔ yı̃n yõ, ńkɛ̃ sè wil. 14 Nsyifunɔ sɔkɔ, sárká
syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á pè n ye Sevalɛ, ǹmɔ dı̃́npı̀ nɛ́pı̃̂ kwǎrnimi ye sɔ̃̀ n pɩ képahlɛ.
15 Ǹtɛ pǎh képah yo sɛ̃, sétɔ̃ pè syah nɛ, páh Yesulɛ n pnɛ, tɛ́ tɔ̃ pı̃ névi dùkù nɛ̂-á
Polelɛ. Ǹtɛ pépi-á dò, nónó se pépilɛ nɩ? 16 Képah tɛ̃nɛ, sétɔ̃-á sɔ̃̀ dı̃́ nɛ̂ sɔkɔ, à yuku
mɩ pé sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ pé tyí képékèyɔ̂. À pè pɩ yɔ, fɔ́ɔ́ pè to wil wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ à sɔkɔ
wil tı̀tílɛ. 17 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Yefɛsɩ kwil, à tahlɩ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pǎh yı̃ mɛ̀ noh, kè pɩ tíkílɛ pé pól tyí. Pè mɛ tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃nnɛ n
gbilki. 18 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pé náhnáh pé tyítúkúnì pínɔ́lɛ n yo n dal
n mɔ n pɔ tɔ́wû yı̃́ yah. 19 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ snɛ̀ynɛ n pɩ, pé náhnáh mɛ pé
snɛ̀y pɩ pɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔkɔ pɔ tuke mɔ, à sukɛ no pól yı̃́ yah. Pǎh sɛ́bɛ́y nɔ́pi drɔ kɔ̃ yah,

* **19:6** 19.6 - Yah n tɛ 2.4.

sè pɩ pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́lɛ.† 20 Sɛ̃ ye sɔ̀ Liyel wɛy mɛ tǎhkɩ̀lɛ n wɛ, à n tõ n
mɔ n yuku yahlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ.

Fɛ̃kɩ̀nɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á pɩ Yefɛsɩ kwil

21 Tyi nɔ́pi pínsɔkɔntɛnɔ náh, Pole kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ kyɩ Masedonɩ gbɛ̆nyah
ànɛ̂ Akayi gbɛ̆nyah sɔkɔ, tɛ́ kɩ pyě yuku Yerusalɛmɩ kwil. À sɔ̀ mɛ kélɛ n yo tɔlɛ nɛ
ńkɛ̃, páh kɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, páh yĩnɛ pé kyɩ Wrome kwil tɔ sɔkɔ. 22 Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ
Timote ànɛ̂ Yerasɩtɩ tɛkɩ mɔ Masedonɩ gbɛ̆nyah sɔkɔ, pépi nónó-á sɔ̀ ǹ yòhnɩ̀nmɔpulɛ.
Tɛ́ ǹmɔ wɔ wũ à sèpĩ̀n yísyɔ́ pɩ Asi gbɛ̆nyah sɔkɔ.

23 Légbĩ́nɛ, fɛ̃kɩ̀nɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ pɩ Yefɛsɩ kwil, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ tyí sɔkɔ. 24 Sɑ̃́n ywɔ́-ò
kètɔ̃ndĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Demetriyusilɛ. Kénɛ dĩ́ ńkɛ̃nɛ tɑ̃̀n vɩ̀ yɑ̃́ryɑ̃́r yísyɔ́lɛ nɛ
n ywɔ wárn vyɔrɩ pérpérlɛ. Yefɛsɩ tɑ̃n tɔ̃̀ yũ̌kɩ̀ nɛ̂-á pè n ye Artemisilɛ, képah wɔ̀kɔ̀
kètɔ̀nɔ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n ywɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ sɔ̀ mɛ pɔ́lɛ n wɛ yĩ́ ǹ tyí, tɔ̃̀ mɛ̀ pínɔ́
sɔkɔ. 25 Sõ yɔ́lɛ, à ǹ tɔ̃̀npɩbɩ pól ye tuke, à tahlɩ ǹ tɔ̃̀ dùkù pípú pól tyí. Képah tɛ̃̀nɛ,
tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé kódíbí, pé pól-á kè pĩ yĩ́ nɛ páh mɛ yõrelɛ n wɛ n yĩ́ pé tɔ̃̀ mɛ̀
pínɔ́ sɔkɔ. 26 Ǹtɛ dĩ́ nɛ̂-á pè n ye Polelɛ, wǎh mɛ pɔ tir nɛ̂nɛ n pɩ, pǎh se mɛ kélɛ n
nohnɩ, tɛ́ mɛ kélɛ n yah tɛ́. Kénɛ Pole-á mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, fal fal tɑ̃̀nnɛ, névye
gbɛ̆npɩnɔ yĩ-á sélɛ, yõ náh mɛ sé tyí. Kénɛ wɛy mɛ̀ ńtɛ̃-á mɛ névye náhnáh yõ yɩkɩ
Yefɛsɩ kwil. Tɛ́ kè náh se tõ mɛ yĩn képah ó tyí, ńkɛ̃ kǎh mɛ Asi gbɛ̆nyah kwlo kan
pól névye yõlɛ n yɩkɩ. 27 Kàh yõ sɔkɔ sɛ̃, yĩ mɛ̀-á kɩ n syah pépi pɩ pɩ tɔ̃̀lɛ n yɩkɩ dé!
Kè náh se tõ n yĩn n pi képah ó tyí, pé fal fal tɔ̃̀ yũ̌kɩ̀ Artemisi wɔ̀kɔ̀ náh tõ n mɔ n kõ
n pi póllɛ. Gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̀ mɛ n sah tɔ̃̀ mɛ̀ yõ, kǎh kɩ yĩn mɔ. Tɛ́ képah-á mó tõ Asi
gbɛ̆nyah névye pól ànɛ̂ kèkõyṍ névye pól mɛ n gbilki.

28 Demetriyusi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo névye noh sɛ̃, pé fɔkɔ kah vyɑ̃h. Pè mɛ tyah yo
tũ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsɩ tɑ̃n Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ. 29 Píntũnɔ mɛ̀ yĩ́npɔ̃
kwil pól tõ. Tɛ́ Masedonɩ gbɛ̆nyah tɑ̃n nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ tɔ sɔ̀ yuku Polelɛ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ
Yefɛsɩ kwil. Pé sɔkɔ núkú yĩn ye Kayusilɛ, ní-ò yĩn mɛ Arisitarkɩlɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, no
núkú wɛ̃ tyí mɔ, à to tuke nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi yõ, à pè tɛ̃ yɔrɩ sɔkɔ pé tɔ́wû tùkè-ǹsah
sɔkɔ. 30 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ pé yõ wilki mɔ tɔ́wû tyí. Ǹtɛ Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ kè yahle ǹ tyí. 31 Asi gbɛ̆nyah nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ tɔ sɔ̀ mɛ, nónó-á sɔ̀ Pole
kódíbílɛ. Pépi tɔ mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ ǹ tyí, à à vi mɔ nɛ, à káh n kyɩ tɔ́wû tùkè-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.

32 Tɛ́ légbĩ́nɛ, tɔ́wû mɛ̀ névye pól sɔ̀ mɛ wɛkɩ fɛ̃kɩ tũ wòhòh, tɛ́ pé pól tyíyónɔ́nɔ mó
tõ mɛ sé tyí tyílɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, kè pɩ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ. Névye kan ńtɛ̃ náh sɔ̀ mɛ pé pɔ́nɔ́ yõ pĩ.
33 Nsyifu dĩ́ yɔ́ tɔ sɔ̀ mɛ pè n ye Alɛkisɑ̃drelɛ. Pé no Nsyifunɔ mɛ ǹmɔ kurki mɔ kyɩ
sah tɔ́wû yah tĩ̀nnɛ nɛ, à yo ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Alɛkisɑ̃dre mɛ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ tɔ́wû
tyí. À sɔ̀ mɛ ké tyí nɛ, pé pé no Nsyifunɔ vyɑ̃h syi. 34 Ǹtɛ tɔ́wû-á fyɔ̀ pɔ n pĩ ké sɔkɔ
nɛ Nsyifu nɛy-á ǹnɛ, pé pól núkú tõ tyah yo mɔ tũ wɛ̃ yõ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsɩ
tɑ̃n Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ! Pè képah tɛ̃ yo tũ sɛ̃, pópó kè syi pɔ n nɔ lɛ́rínɔ́
nínɔ́ kénkɔ̃ tyí.

35 Ǹtɛ ké tyɛ́-ńsah, kwil sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkí-ò dĩ́‡ pɔ tɛ̃ wɛ pè yĩn mɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ mɛ nɛ
ńkɛ̃, Yefɛsɩ tɑ̃n, névye pól-á pĩ nɛ, Yefɛsɩ kwil-á n syɩkɩ pépi fal fal tɔ̃̀ ǹgbɛ̃ Artemisi
wɔ̀kɔ̀lɛ, ànɛ̂ ké tàhsè nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ à pɔ syɩkɩ. 36 Ké kɔ̃lɩ̀-ò náh mɛ póllɛ. Képah-á,

† 19:19 19.19 - Légbĩ́nɛ, pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́ (50 000) kɩ sɔ̀ fɛ̃ nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nkenúkò kénkɔ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ pɔ́ dyah ye
gbɑ̃m sɔkɔ. ‡ 19:35 19.35 - Kwil sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkí-ò dĩ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, nɛ́-ǹgbɛ̃ ye sɔ̀ ǹnɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ.

pè pé nnɔ vɩ. Pè káh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ sɔ̂nyah-ńkɛ̃nɛ. 37 Díbí nónó-á pè tɛ̃ pɔ ásɔ̂, pè náh
tir yɔ́ pɩ de pépi tɔ̂ wɔ̀kɔ̀ tyí, pè náh se mó tɔ̃ yo de pé fal fal tɔ̂ yṹkì mɛ̀ tyí. 38 Ǹtɛ
kàh kɩ mɛ pɩ ǹnî mɛ pɩ de Demetriyusi ànɛ̂ ǹ tɔ̂ pímû tyí, tukey tùkènɔ́ yòhnì-á mɛ,
tukey tùkèpu mó tɔ̃ mɛ. Pè kyɩ n tɔkɔ tɛ̃ kɔ̃ pépi tyí kè. 39 Tɛ́ tyi yísyɔ́ tɔ-à kɩ se tɔ̃ mɛ
pé tyí wah wah tɛ̃nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ pɔ sé yah yo kwil névye tuke mɔ sɔ̃lɛ. 40 Páh yékâb nɛ̂
sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tir yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ pé tyí, pé kɩ fɛ̃ wɛ yo yékâb mè yɔ̃lɛ nɩ? Képah-á,
páh kɩ n to n kɔ̃ yɔ̀, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ dɛ́!§ 41 Wɛlɔ nópi yóntɛnɔ náh,
à névye kɔ̃ pè karkɩ.

20

Pole yúkúnɔ́lɛ Masedonɩ ànɛ̂ Krɛsɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ

1 Tɛ́ fɛ̃kìnɔ́ mɛ̀-á pɔ yĩn mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Pole mɛ Yesu tɔ̂ sɑ̃́hpú ye tuke, à sɔ̃́ré mɔ pé
sɔkɔ, tɛ́ wɛ̃kì ni pé tyí, à sɔkɔ Masedonɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ. 2 À kénɛ gbɛ̃nyah pól kɔ kɔ̃,
à sɔ̃́ré yah mɔ kɔ̃ náhnáh Yesu yɔ̃ sɛ̃pú sɔkɔ. Wǎh yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ Krɛsɩ gbɛ̃nyah,*
3 à kyɩ ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Képah náh, wǎh pɔ ǹ vi nɛ, pé de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
pé yal n yuku Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ, à kè wɛ noh nɛ, Nsyifunɔ-á mɛ ǹnɛ n plɔ pèkè yólɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃, à kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ pé syɩ syɔ̃ Masedonɩ gbɛ̃nyahlɛ. 4 Tɛ́ nónó-á sɔ̂
Pole wɛ̃kì kómûnɛ, pépi wɛ yɔ̀: Sopatɛrɩ nɛ̂-á n wil Bere kwil, tɛ́ ǹ sú yĩn mɛ Pirusilɛ,
ǹmɔ sɔ̂ mɛ, à tahlɩ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Sekũdusi tyí, pépi nónó-á n wil Tesaloniki kwil, ànɛ̂
Kayusilɛ, nɛ̂-á n wil Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂ Tisyikilɛ, ànɛ̂ Torofiminɛ, pépi nónó-á n wil Asi
gbɛ̃nyah sɔkɔ, à tahlɩ Timote tyí. 5 Pépi mɛ sɔkɔ ápi yahlɛ, à kyɩ álɛ n syɩkɩ Turasɩ
kwil. 6 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh syáhnsɔkɔntɛnɔ náh, ápi wɔ mó kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ
Filipi kwil, à pé nyáh sɔ̃. Á sèpȉn kwâl pɩ tɛ́ pyě de á no tnɔ̂ Turasɩ kwil. Képah tɛ̃nɛ,
á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpȉn kwǎrninɔ pɩ.

Pole-á Yetiki lékó yilki mɔ sɔ̃ Liyel gbɔ̂ yɔ̃, Turasɩ kwil

7 Yòh wrɔ́ gbȉyȉkì gben sɔ̃lɛ,† á lésɔ̃ mɛ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke yɔ̃ yĩnnɛ, tɛ́ Pole mɛ
yɑ̃́hkìlɛ n yɑ̃h tɔ́wûlɛ. À kɩ sɔ̂ n yal n pi dĩndallɛ Turasɩ kwil. Kǎh pɩ sɛ̃, à Liyel wɛy
yo mo pé tyí, pópó à pɔ nɔ tyah tɔ́nɔ́ tyí. 8 Tɛ́ á pól sɔ̂ mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃ntȋn yɔ̃
wɔ̀kɔ̀ tɔ̃-ò sɔkɔ, tɛ́ fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mɛ tũ̀nsàhnɔ́lɛ pípí ké sɔkɔ. 9 Kètɛ̃npȉkì yɔ́ tɔ sɔ̂ mɛ álɛ pè
n ye Yetikilɛ. Ǹmɔ sɔ̂ mɛ kɔ̃ tɛ̃ fnètír vyɑ̃h yɔ̃. Dǒ, dɔy pɔ mɩ ǹ sɔkɔ. Ǹtɛ Pole Liyel
wɛy yɔ̃-á sɔ̂ mɛ ko sɛ̃, à pɔ dɔ, tɛ́ tɛ̃ syi yȋnyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃-ò sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩkɩ sétáh. Pǎh
pópó pɔ nɛ pé à yilki sah, pè à wɛ kúnɔ́lɛ. 10 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɔ tiki pɔ, tɛ́ kɔ à yɔ̃ ǹ
gbȁn sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ; à mɛ min sɔkɔ.» 11 Képah
náh, à ǹ syɩ dɔkɔ yuku ńtɔ̃, pè kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke yɔ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ Liyel wɛy
yónɔ́lɛ, pópó à pɔ nɔ tyah dal gbɩ̃́ tyí, tɛ́ à pyě sɔkɔ. 12 Képah sɔkɔ, no mɛ Yetiki tɛ̃
sɔkɔ ǹ vilɛ krémkrém ǹ gbô. Yĩ mè pɩ yɩ̃́ nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ no pól tyí.

Pole wȉlnɔ́lɛ Turasɩ kwil, à yuku Milɛti kwil sɔkɔ

13 Pole sɔ̂ kè yah tɔkɔ, à sɔkɔ Asɔsɩ kwil sɔkɔ, gbáhkì yɔ̃. À sɔ̂ nɛ ápi pé yah yohnɩ
nɛ́npɔ́, á pé twah. Kǎh pɩ sɛ̃, ápi mɛ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à mɔ ǹ yahlɛ à kyɩ ǹnɛ n
syɩkɩ nɛ́npɔ́, ǹ twah yĩnnɛ. 14 Wǎh pɔ de, á pól de krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ à kyɩ yĩn
Mitilɛnɩ kwil. 15 Képah náh, á tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ. Ké sèpȉn ní-ò sɔ̃lɛ, á kyɩ yĩni tɛ̃ gbɛ̃nyah yɔ́

§ **19:40** 19.40 - Yɔ̂tɑ̃m nónó-á Wrome tɑ̃nnɛ, pépi tyí ye pè n yo ásɔ̂ sɔkɔ nɛ, páh kɩ n to n kɔ̃, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃. * **20:2** 20.2 - Krɛsɩ nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, ké yĩn ye tɔ̃ Akayilɛ. Yah n tɛ 19.21. † **20:7** 20.7 - Yòh wrɔ́ gbȉyȉkì gben nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù mɛ n sɔ̃ nɛ samidi-á, túkù mó mɛ n sɔ̃ nɛ dimansyi-á.

yèsreynɛ pè n ye Kyolɛ, pnɛ yɔ nɩyő. Ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, á kyɩ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah yɔ́ gbòpɔ
pè n ye Samoselɛ, pnɛ yɔ nɩyő. Ké sèpȉn ńyấh-ò sõlɛ, á pyĕ yĩni tɛ̃ Milɛti kwil. 16 Tɛ́
Pole sȍ mɛ sàlnɔ́ sɔkɔ nɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, pé nɛ mɛ Yerusalɛmɩ kwil Pãntekɔtɩ
syáh syah sõlɛ. Képah ye à kɔ̃ à yɔ̃ sɔkɔ, à náh syɔ̃ Yefɛsɩ kwillɛ. À sȍ pĩ nɛ páh kɩ de
nɛ́npɔ́, pé náh wɛ n wil n pi súú Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.

Pole-á vȉnmɔnɔ nɛ̂nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yah tãm kɔ̃ Yefɛsɩ kwil

17 Képah sɔkɔ, Pole tɛ̃ Milɛti kwil, tɛ́ tɛ̃ntȍ mɔ Yefɛsɩ kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yah tãm tyí
nɛ pè pɔ. 18 Păh pɔ yĩni tɛ̃ ǹ tnɔ̂, à yo pé tyí nɛ: «À tɔkɔ ńmɔ pɔ sõ tyí Asi gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ, máh mɛ n pɩ sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yé wrɔ́, yé se kélɛ n pnɛ tɛ́. 19 Mé tȍ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí
gblɔ̆y tíkínmɔnɔ kègbɩ sɔkɔ, à yétĩ kwɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ tɔ mɛ vi ń náh gbáhyɩ̃́ náhnáh
sɔkɔ, à yèvyãhrɩ náhnáhlɛ ń yĩni tɛ̃. 20 Ǹtɛ yé se pĩ nɛ, mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɔ̃bɩ yélɛ
nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé tyí pɛkɩ n pi tɛ́. Mé sȍ mɛ sé póllɛ n yo yé tyí, tɛ́ mɛ yélɛ n kwɔ tɔ́wû
tùkè-ǹtȁn sɔkɔ ànɛ̂ yé gbên tɔ sɔkɔ. 21 Mé kè yo kɔ̃ Nsyifunɔ ànɛ̂ Krɛkɩ névye tɔ tyí
nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó sɛ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃.
22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel Mirki wɛ ń kyĩ mɔ mé n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil yɔ̀. Mé náh
pĩ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ ń yĩni n tɛ̃ n pi nɛ́npɔ́. 23 Máh nɛ̂ tɛ̃ wɔlɛ n pnɛ, mâh de kwil
nɛ̂ sɔkɔ, Liyel Mirki ńkɛ̃́nɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ, wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ ànɛ̂ yèvyãhrɩ-á mɛ
ń syɩkɩ tɛ̃. 24 Ǹtɛ sépinɔ́ pól sɔkɔ, ń gblɔ̆y min tɛ̃ tyí náh mɛ tah ń tyí póllɛ. Mé náh
mɛ kélɛ n mɔ n kɔ̃ kwáhtăhlɛ. Tir nɛ̂ tyí-á mɛ tah ń tyí, képah ye pɩ ń tȍ píntɛnɔlɛ;
tȍ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɩ ń gbȍ sɔkɔ nɛ mé Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ.
25 Ǹtɛ núkúnúkú, mé pĩ nɛ máh syɔ̃ yépi nónó pól tyí à Liyel tɔ̃́rí tyí yo kɔ̃, yé náh
tɔ̃ ń wɛ n yah n pi. 26-27 Ǹtɛ mé náh yé wɔ̃bɩ Liyel dyɔ yɩ̃́ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ, mé ye sé pól
yo sɔkɔ yé tyí. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kwɛynɛ nɛ, yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à
kɩ se tɔ̃ mɔ pu, ké kémû náh n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ.
28 Yé yé gblɔ̆y tɛ̃́nɔ́ plɛ, yè mó Liyel yípêy‡ tɛ̃́nɔ́ plɛ, Liyel Mirki-á yé sah sépi nónó
yɔ̃ nɛ, yé sélɛ n tɛ̃ plɛ. Sépi ye Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉlɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ tyílɛ ǹ pídɩ̃́ tɔ̃́
kwɛ́nɔ́ gbȍ yɔ̃.
29 Mé pĩ nɛ, ńmɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, névye yísyɔ́-á kɩ pɔ de yé wrɔ́ gbɛ̃̆nképèl tyí kɔ̃lɛ,
kɩ yényêh pɩ yípêy sɔkɔ. 30 Tɛ́ yépi ńtɛ̃ sɔkɔ, névye túkù kɩ pɔ yuku tyah mìnì wɛlɔlɛ
n yo, kɩ Yesu tȍ sấhpú yɔ̃ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè kɩ pé sȍ tɛ̃. 31 Kăh pɩ sɛ̃́, yé yé gblɔ̆ynɛ n
kyɔmɩ, yè mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ, máh lésõ yé kwɔ ye tɔ̃́nɔ́, ké lékɑ̂h ké gbȉntɔ̃,
à vȉnmɔnɔlɛ yé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃. Tɛ́ kèyăhlɛ ń yétĩ ńtɛ̃ n kwɛ ké tyí sɔkɔ.
32 Tɛ́ núkúnúkú, mé yélɛ n dahbɩ Liyel ànɛ̂ ǹ pèpɔrɩ wɛy gbȍ sɔkɔ. Tăhkì mɛ ǹmɔ
sɔkɔ kɩ fɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ yuku yahlɛ ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ wăh ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ pèpɔrɩ
nɛ̂ tyí sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ nónó pól-á mɛ Liyel tyí yɔ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ.
33 Mé náh pɔ́, ànɛ̂ sấn, ànɛ̂ flɔ yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 34 Yé pól pĩ nɛ, máh tȍ pɩ ń
gbȁnnɛ à yĩn ń gblɔ̆y yɩ̃́nnɔ́lɛ, ànɛ̂ ń kɔ́mû tɔ yɩ̃́nnɔ́lɛ kè.
35 Mé kélɛ yé wɛ̃kɩ tyi pól sɔkɔ nɛ, sɛ̃́-á névi yĩnɛ à tȍlɛ n pɩ, à kwâhlɛ n wɛ à yãm
tãnnɛ n yohnɩ n mɔ, à mó ǹ dyɔ sah nɛ n kwnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mè tyílɛ wăh nɛ̂
yo nɛ ńkɛ̃́, sãm-á mɛ kɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à kal wɛ́nsyinɔlɛ.»
36 Pole-á wɛlɔ nɔ́pi yo pɔ tyɛ, à kuku yĩn pélɛ wɛ̃ tyí, pé pól Liyel ni. 37-38 Tɛ́ Pole
sȍ yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ pé yèpɔ wɛ n yah n pi póllɛ. Képah sɔkɔ, pé pól tyah ǹnɛ
n pɔrɩ n tɛ̃ n pɔ à n wɛkɩ ǹ tyí, tɛ́ n gbo yèkwɔrɩ tɛ̃ tyí. Képah náh, pè kyɩ à tɛkɩ mɔ,
fɔ́ɔ́ krótókè tɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ.

‡ **20:28** 20.28 - Liyel yípêy nónó tyí-á n yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú ye pè n ye.

21

Pole dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

[1] Képah sɔkɔ, áyáh pɔ wɛ yal pé tyí, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah
yɔ́ sɔkɔ pè n ye Koselɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Á náh kwɔ dah fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Ké ďĩndallɛ, á yɔ̃
sɔkɔ gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Wrodɛsɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Áyáh wil nɛ́npɔ́, á yuku Patara
kwil sɔkɔ. [2] Á kyɩ yĩnɛ krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ, kè mɛ n yuku Fenisi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Á mɛ
de ké sɔkɔ, à sɔkɔ. [3] Á kyɩ syɔ̃ yúkɛy gbɛ̃̆nyah yɔ́lɛ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋, fɔ́ɔ́
á ké yɔ̃ ńtɛ̃nɛ n yah. Ǹtɛ á mɛ kè mɔ á gbɛ̃̆yĩ̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ á yah mɔ Siri gbɛ̃̆nyahlɛ, à
kyɩ tiki ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tirilɛ. Krótókè mɛ̀ vyɔ́ kɩ sɔ̃̀ n tiki n mɔ n pi nɛ́npɔ́.
[4] Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nónó wɛ nɛ́npɔ́, á tɛ̃ pélɛ à sèpĩ̀n kwărninɔ
pɩ. Tɛ́ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kè yo Pole tyí Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ nɛ, à káh
dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil.* [5] Ǹtɛ sèpĩ̀n kwărninɔ nɔ́pi-á fyɔ̀ sɔkɔ, á tɔ̃ kyɩ yɔ̃ sɔkɔ
á kɔ́lɔ́lɛ. Áyáh n sɔkɔ, díbí, ànɛ̂ syɔ́, ànɛ̂ wɛ̃́npĩ̀ pól kyɩ á gbáhkì wilki mɔ kwil náh
tĩ̀nnɛ, yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Á pól mɛ á gbètukunɔ di nɛ́npɔ́, à Liyel ni pélɛ wɛ̃ tyí. [6] Képah
náh, á wɛkɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ wɛ̃ fin mɔ. Á tɛ́kínmɔpu nɔ́pi mɛ pé syɩ sɔkɔ pé tĩ̀nnɛ. Ápi
mɛ tɔ̃ de krótókè mɛ̀ sɔkɔ [7] à yal Tiri kwil sɔkɔ, pópó à kyɩ de kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Pitolemayisilɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye á krótókè sɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩn mɔ. Á mɛ wil krótókè sɔkɔ, à
kyɩ yah wɛkɩ kɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí kwil nɩyɔ̋, tɛ́ gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ núkú pɩ pélɛ.

[8] Ké ďĩndallɛ, á pɔ yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ, à sɔkɔ Sesarɩ kwil. Áyáh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, á
kyɩ twah Filipi tyí, nɛ̂-á Nìvìnì tir yó-òlɛ. Nɛ́pĩ̂ kwărnimi† nónó-á lésɔ̃ pè yah wilki
Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yòhnìnmɔpulɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
[9] Tɛ́ syɔ́npĩ̀ nɛ́pĩ̂ ǹyɛ̂h sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè náh díbí tyí pĩ. Kénɛ syɔ́npĩ̀ sɔ̃̀ Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ
n syi n yo. [10] Képah sɔkɔ, á mɛ sèpĩ̀n yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Á mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò yɔ́ tɔ wil Nsyude gbɛ̃̆nyah, à pɔ á wɛ. Pè ǹnɛ n ye Akabusilɛ. [11] Wăh pɔ á
wɛ, à Pole kɔ̃ tɔkɔ, à ǹ gblɔ̆y gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbɑ̃̀n pukubi kélɛ, tɛ́ nɛ, Liyel Mirki-á yo
nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃́-á pé pukubi pé gblɔ̆ynɛ, sɛ̃́ntɛ̃̆-á Nsyifunɔ kɩ n pukubi n pi kɔ̃ mɛ̀ nɛ́tɛ̃̆nɛ
Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́ kɩ ǹ gbàh dɛ mɔ névye kɔ̃, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. [12] Képah tɛ̃̆nɛ,
áyáh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, à tahlɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ Sesarɩ kwil, ápi pól Polelɛ
n ni nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. [13] Ǹtɛ Pole mɛ yo á tyí nɛ, sɔ̃́ se pɩ, tɛ́
á n gbo, à n yah n kɔ̃ yèkwɔrɩ mɔ́-ńsahlɛ pé sɔkɔ nɩ? Ńkɛ̃́, kàh kɩ sɔ̃́ yĩ́n-ńkɛ̃̆nɛ pé
púkúbínɔ́ ó tyí, tɛ́ pé ku ńtɛ̃̆nɛ Yesu yĩnnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, páh kè fɛ̃ syi. [14] Tɛ́ áyáh
ǹ sɔ̃nɔ vi mɔ kwlɔ sɛ̃́, á yal mɔ ǹ gbáhntɛ̃nɔlɛ, tɛ́ nɛ, Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃̆ ó pɩ!

[15] Áyáh sèpĩ̀n nɔ́pi pɩ pɔ n dal mɔ, á á vi, tɛ́ wɛ̃̆kì tɛ̃, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
[16] Tɛ́ Sesarɩ kwil Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ mɛ á sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi mɛ á tɛ̃ yuku ďĩ́ yɔ́ tĩ̀nnɛ pè n
ye Mnasɔ̃nɛ. À sɔ̃̀ n wil gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Á sɔ̃̀ yĩnɛ à
twah ǹmɔ tyí. Kénɛ ďĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ di mɔ́nɔ́lɛ.

Pole kyínyahnɔlɛ Nsyakɩ tyí

[17] Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ nìvìnì
sɔkɔ. [18] Ké ďĩndallɛ, Pole sɔkɔ álɛ Nsyakɩ tĩ̀nnɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̃̀ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀
yah tɑ̃m tɔ mɛ tùkènmɔnɔlɛ pé tɔ̂ɔ́. [19] Wăh kyɩ de, à wɛkɩ pé tyí, tɛ́ Liyel-á à tɔkɔ à
tyi nónó pɩ névye wrɔ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à mɛ sé pól yo wah pé tyí pnɛ́pnɛ́.
[20] Păh képah noh sɛ̃́, pè Liyel gbilki, tɛ́ mɛ yo Pole tyí nɛ, pé yũ̋npi Pole, à kó mɛ n
yah Nsyifunɔ nɛ́kwĩ́nkí sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɩ? Ńkɛ̃́, păh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̆kìlɛ n

---

* **21:4** 21.4 - Yah n tɛ 20.22-24. † **21:8** 21.8 - Yah n tɛ 6.5 ; 8.5.

kɔ n yḯ̃ pé póllɛ dɛ́! 21 Ǹtɛ à yah, no-á mɛ nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ; pǎh mɛ n yo nɛ,
Nsyifunɔ nónó pól-á mɛ karkı tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, wǎh mɛ pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́, pè
pé syı Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh. Wǎh mɛ n yo pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ pé wɛ̃́npìlɛ n kɔ̃,
ànɛ̂ pè káh tɔ̃ Nsyifunɔ wȁllɛ n kɔ. 22 Tɛ́ pǎh kı se mó tɔ̃ ǹ pɔ́nɔ́ noh n pi. Núkúnúkú,
sɔ̃́ se pé kı pı nı? 23 Ǹkɛ̃́, páh kı nɛ̂ yo n pi ǹ tyí, à képah pı. Díbí nɛ́pȋ̃ ǹyɛ̂h-á mɛ
ásɔ̂̃, nónó-á pé vyãhlɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kı ké tyi pı n pi. 24 Ǹkɛ̃́, à pè tɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ànɛ̂ pépi
kyı ké tyi pı pé gblɔ̃̌y tɔ̃ sah Liyel yah, ǹmɔ mó yĩn pé ywɔ̃ kyénɔ́ sárká gbɔ̃̀nwȉlkȉlɛ.
Képah sɔkɔ, no pól-á kı pĩ nɛ, páh tyi nónónɛ n nohnı ǹ tyí sɔkɔ, gblɔ náh sélɛ, ǹmɔ
ńtɛ̃ tɔ-á mɛ n kɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀kì yɔ̃. 25 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ náh pı Nsyifunɔlɛ,
tɛ́ vi mɔ pı Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ, páh nɛ̂ yah tɔkɔ, páh kè wãrkı tɛkı mɔ tɛ pé tyí nɛ: Pè
pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ yȋlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkılɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃́ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ.
26 Képah sɔkɔ, ďindallɛ Pole díbí nɔ́pi tɛ̃ pè sɔkɔ wɛ̃ tyí, à kyı pé gblɔ̃̌y tɔ̃ sah. Képah
náh, à de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Tɛ́ sɔ̃ nɛ̂-á pé gblɔ̃̌y tɔ̃́nsàhnɔ́ sèpȉn kı tũ, tɛ́ pè kı
sárká wilki n pi pé nɛ́núkù núkú pól yĩn yɔ̃, à mɛ ké gbȉyȉkì yo nɛ́npɔ́.

Pole tɛ̃́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

27 Tɛ́ sèpȉn kwǎrninɔ nɔ́pi tyɛ́nɔ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó-á n wil Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè
Pole wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè mɛ tɔ́wû pól kurki mɔ ǹ yɔ̃, tɛ́ à tɛ̃. 28 Pè sɔ̃̀ mɛ
gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, Yisrayel tãn, pè pé yohnı n mɔ oo! Pè yah ďí̃ mɛ̀nɛ, ǹmɔ-á n yo n
yıkı pépi Nsyifunɔ tyílɛ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyílɛ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah
gbô tyílɛ. Ȧ wil képah sɔkɔ, névye nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, wǎh pè tɛ̃ de Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ. Liyel tyah mɛ̀ ńtɛ̃ dêl kó à pı yɔ̀ nı? 29 Tɛ́ Torofimi nɛ̂-á n wil Yefɛsı kwil,
ǹmɔ ye lésɔ̃ pè wɛ ànɛ̂ Polelɛ wɛ̃ tyí kwil nıyɔ̃́ sɔkɔ. Képah ye, pè núkú wɛ nɛ, Pole-á
à tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. 30 Kǎh pı sɛ̃́, kwil fɛ̃kı. Névye mɛ to wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ,
à pɔ. Pè mɛ Pole tɛ̃ yɔrı wil Liyel ní-ńsah gbô náhlɛ, tɛ́ núkú ké yey vike. 31 Gbí̃ nɛ̂-á
sɔ̃̀ pè mɛ n yah n kɔ̃ Pole kònmɔ-ńsahlɛ, Wrome tãn sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè wɛ noh
nɛ, Yerusalɛmı kwil pól-á mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ. 32 Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú sràsyíbí ye tuke ànɛ̂
sràsyíbí yɔ̃̀tãmnɛ, tɛ́ to sɔkɔ pélɛ tɔ́wû mɛ̀ mɛ́-ńsah sɔkɔ. Tɛ́ tɔ́wû mɛ̀-á fyɔ̀ sràsyíbí
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ à n pi ànɛ̂ sràsyíbílɛ, pè núkú yal mɔ Pole kònɔ́lɛ. 33 Képah sɔkɔ,
sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ nɔ de Polelɛ, à à tɛ̃, tɛ́ nɛ, pè à pukubi kɛ̃́lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ. Tɛ́ piki
yah nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ǹnɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂ se à pı nı? 34 Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ névye pól yuku yo
mɔ tũ wɛ̃ yɔ̃ pé tyíyónónɔlɛ sé tyí tyílɛ. Kǎh pı sɛ̃́, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh fɛ̃ tɛ̃ ké
yɔ̃ pĩ. Képah sɔkɔ, à nɛ sràsyíbí Pole tɛ̃ kyı dah mɔ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 35-36 Pǎh kyı
yĩni tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yah, tɛ́ Pole tyah n dɔkɔ ké súndɔkɔ-ńtɛ̂̃n yɔ̃, no pól ǹ sɔ̃ tɛ̃ mɛ
gbo mɔ tũ nɛ, pè à ko mɔ oo, pè à ko mɔ! No-á Polelɛ n kah n yĩkı n kɔ̃ sɛ̃́, sràsyíbí
kwlɔ pè à yɔ̃ sɔkɔ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lı sɔ̃́

37 Tɛ́ gbí̃ nɛ̂-á pè n tyah dénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ, Pole mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ syah nɛ, pé se
kı fɛ̃ tir yɔ́ yo ǹ tyí nı? Yɔ̃̀tɛ̃ ďí̃ nɛ, è, tɛ́ wǎh Krɛkı wɛynɛ n nohnı kɛ̀! 38 Ǹkɛ̃́, Yesyipti
kwil ďí̃ nɛ̂-á fɛ̃kìnɔ́ pı sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀, à tyínyêh pípú nɛ́pȋ̃ kèyɔ̃ nínɔ́ (4 000) tɛ̃ sɔkɔ gbɛ̃́nnı
sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹmɔlɛ kɛ̀. 39 Képah sɔkɔ, Pole à syah nɛ, Nsyifu nɛy-á péwɔlɛ, pé dúbí-
ńsah tɔ́tɔ́-á Tarsı kwillɛ, Silisi gbɛ̃nyah sɔkɔ. Pé dúbí-ńsah kwil mɛ̀ yĩn-á mɛ wȉlnɔ́lɛ.
Ǹkɛ̃́, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ, à mó yɛ pé kɔ̃ pé yo mɔ no tyí. 40 Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ ké wɛ̃̀kìlɛ

à kɔ̃. Képah tɛ̃nɛ, Pole yuku yĩn súndɔkɔ-ńtẫn yõ, tɛ́ ǹ gbɔ̂̃ pɩ mɔ no tyí, pè mɛ yĩn
sṹmm. À mɛ tyah n wɛkɩ pé tyí Yebre wɛy‡ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

22

1 «Ń súbí ànɛ̂ ń yṹnpyé, yé yé gblɔ̌y yɛ, yè mó noh ń tyí, nɛ̂-á mé kɩ yo kɩ ń vyãh
kɔ̃lɩ n pi yé tyí.» 2 Képah sɔkɔ, pǎh Pole wɛ à n wɛkɩ pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ sɛ̃, tyah
tɔ̃ gbah pɩ sṹmm. 3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nsyifu nɛy ye ńmɔlɛ. Mé dubi Tarsɩ kwil,
Silisi gbɛ̃nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Yerusalɛmɩ kwil mɛ̀ sɔkɔ ye mé kyãh yɔ̀. Tɛ́ Kamalyɛlɩ ye sɔ̂̃
kwɔ ńnɛ. À ń kwɔ yɩ̃́ á náh tãn tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́ wẫllɛ. Mé sɔ̂̃ mɛ gbah tɛ̃ yɩ̃́ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃-á yélɛ ké sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀. 4 Mé Yesu yõ sɛ̃pú fõh, fɔ́ɔ́ à pé túkù ko mɔ.
Mé pé díbí ànɛ̂ pé syɔ́ túkùlɛ n tɛ̃ n pukubi n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 5 Sárká
syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̂̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnɩ̀ pól kɩ fɛ̃ pɩ ń tàrfyɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃
tyí ye lésõ mé wɛ syi sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ nɛ mé kyɩ á no Nsyifunɔ kɔ̃ Damasɩ kwil, mé mó Yesu
yõ sɛ̃pú wɛ n tɛ̃ n pukubi nónó-á mɛ nɛ́npɔ́, mé pɔ pélɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, mé pɔ pè
fõh.
6 Képah sɔkɔ, máh mɛ wɛ̃kì yõ, tɛ́ mɛ de n tɛ Damasɩ kwillɛ, kyòo yɔ́ núkú wil yɩ̂̃nyõ
sɔkɔ gbɩ̂̃ntɔ̃lɛ, à pɔ kwɛ ń yõ pěrr à ń mɔ gbĩ. 7 Kǎh pɩ sɛ̃, mé yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yṹnpɔ̃
yɔ́ noh nɛ̂-á mɛ n yo ń tyí nɛ: ‹Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃?› 8 Mé mɛ
piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yṹnpɔ̃ tɔ̃ ké syɩ yo ń tyí nɛ: ‹Nasarɛtɩ kwil
Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh.› 9 Képah sɔkɔ, máh sɔ̂̃ mɛ wɛ̃kì yõ ànɛ̂ nónónɛ, pépi tɔ
sɔ̂̃ kyòo mɛ̀ wɛ; tɛ́ nɛ̂-á n yo n mɔ ń tyí, pè náh tɛ̃ wɔ wɛy noh. 10 Mé mɛ piki yah nɛ,
tir nɛ̂ se mé yĩnɛ mé pɩ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? À mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Yuku n de Damasɩ kwil. Tɛ́
wáh yĩnɛ ǹ tyi nónó pól pɩ, pè kɩ sè yo ǹ syah.› 11 Ǹtɛ kyòo mɛ̀ píkínɔ́ sɔ̂̃ mɛ ń yɩ̃́ wɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃, áyáh mɛ wɛ̃kì yõ ànɛ̂ nónónɛ, pépi mɛ ń gbɔ̂̃ sɔkɔ tɛ̃, à de Damasɩ kwil.
12 Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Kénɛ dɩ̃́ sɔ̂̃ mɛ Liyel wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́ plɛ,
mɛ ǹ tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́lɛ n pɩ sé wẫl yõ. Nsyifunɔ nónó pól-á sɔ̂̃ mɛ nɛ́npɔ́, pé pól sɔ̂̃ mɛ ǹ
yɩ̃́ngbílɛ n yo. 13 Ǹmɔ mɛ pɔ ńmɔ tnɔ̂, tɛ́ yo ń tyí nɛ: ‹Ń yṹnpi Sole, fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.›
Wǎh yo sɛ̃, nɛ́npɔ́ swɔ ń yɩ̃́ yɩkɩ, mé mɛ à wɛ. 14 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Liyel
nɛ̂-á á náh tãn n gbilki, ǹmɔ ye ǹ yah tɔkɔ nɛ á pé dyɔ yɩ̃́ĩnɛ n pnɛ, ànɛ̂ á pé tɔ̂̃npɩ
nɛ́gbí* wɛ yɩ̃́nɛ, á mó ǹ vyãh wɛy noh. 15 Képah ye, wáh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh
Liyel tɔ̂̃npɩ nɛ́gbí tyí sɔkɔ, á kɩ n pɩ n pi sé yónwàh-òlɛ no pól yɩ̃́ yah. 16 Kǎh pɩ sɛ̃,
núkúnúkú káh n tɔ̃ n tɛ̃ n mo. Yuku, á yĩnɛ wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ ni sɔkɔ, á tyípêl mó yɔ̃ mɔ
ǹ kɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yéngbonɔ sɔkɔ.›
17 Képah náh, mé ń syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, máh mɛ nírílɛ n pɩ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ, Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ ń wɛ̃kɩ. 18 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ à mɛ n yo ń tyí nɛ
ńkɛ̃, Yerusalɛmɩ kwil tãn náh ń tyíyónɔ́ fɛ̃ n syi n pi péwɔ tyí sɔkɔ. Képah-á, mé sal
n wil súú Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. 19 Ǹtɛ mé mɛ yo ǹ tyí nɛ, á no Nsyifunɔ-á kè pĩ yɩ̃́ĩ
nɛ, máh lésõ mɛ n kyɩ n pɔ á Liyel ní-ńtẫn vì sɔkɔ, à ǹmɔ yõ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n dah n mɔ
n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pélɛ n ko yèfõhlɛ; 20 à tahlɩ pǎh ǹ tyí yónwàh-ò Yetyɛ̃nɩ ko
mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ńmɔ tɔ-á sɔ̂̃ mɛ dò. Máh sɔ̂̃ mɛ mɔ ǹ kònmɔpulɛ, tɛ́ pɩ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ
syíkí-òlɛ dò. 21 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Fíí sɔkɔ ye mé n tɛkɩ n mɔ álɛ
kwlókáhkí névye tyí. Nɛ n yuku!›»
22 Tɔ́wû sɔ̂̃ mɛ Pole wɛlɔlɛ n tɔ̃ n sah n nohnɩ, ǹtɛ wǎh fyɔ̀ pɔ wɛlɔ nɔ́pi yo nɛ,
kwlókáhkí névye tyí-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n tɛkɩ n mɔ pélɛ, pè núkú gbo mɔ wòhòh nɛ, ǹsɔ̃ntɛ̃

‡ **21:40** 21.40 - Nsyifunɔ wɛy ye sɔ̂̃ Yebre wɛynɛ. * **22:14** 22.14 - Liyel tɔ̂̃npɩ nɛ́gbí nɛ̂ tyí-á pè n yo yɔ̀, Yesu ye.

névi-á yĩnɛ kònmɔntonɔlɛ sétáh yõ. À náh yĩnɛ à tɛ̃ min sɔkɔ. 23 Pè sȍ mɛ kah gbo
mɔ tũ, mɛ pé flɔlɛ n dɛ n milki, té mɛ nèngbɔ̃nɛ n yilki n mɔ. 24 Kǎh pɩ sɛ̃́, sràsyíbí
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ, sràsyíbí Pole tɛ̃ de pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pè mó à ko yèfɔ̃hlɛ. Képah sɔkɔ,
tir nɛ̂ yĩn-á tɔ́wû n gbo n mɔ ǹ yõ sɔkɔ, páh kɩ ké yõ pĩ. 25 Ǹtɛ pǎh Pole pukubi mnɔlɛ
nɛ páh ǹnɛ n ko gbĩ́ nɛ̂nɛ, sràsyíbí yȍtɛ̃ dĩ́ nɛ̂-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, à yo ǹmɔ tyí nɛ: «Ké
wɛ̃kì se mɛ yépi tyí kɩ fɛ̃ Wrome tãn gbȍ mɔ yõ ko ǹ tùkè-ǹkɛ̃́ ńtɛ̃nɛ?» 26 Dĩ́-á képah
noh sɛ̃́, à kyɩ kè yo sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à n tyah pínɔ́lɛ sɛ̃́ nɩ? Ǹgbǒ
Wrome tãn gbȍ mɔ yõ-á dĩ́ mɛ̀nɛ dɛ́! 27 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ Pole piki
yah nɛ, à yo pé syah, Wrome tãn gbȍ mɔ yõ se ńtyĩ́nɔ ǹnɛ nɩ? Pole mɛ nɛ àwe-á.
28 Pole-á yo sɛ̃́, dĩ́ à syah nɛ, té pɔ́ ǹgbɛ̃-á péwɔ tɛ̃ wɔ wilki, té pɩ Wrome tãn gbȍ mɔ
yõlɛ dɛ́! Pole mɛ nɛ, ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ-á dubi kélɛ. 29 Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á kɩ sȍ yĩnɛ pè
Pole ko n pi nɛ à wɛkɩ, pè gbɛ mɔ ǹnɛ. Tɛ́ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á kè wɛ pĩ nɛ, Wrome
tãn gbȍ mɔ yõ-á Polelɛ, té pé mɛ pè kɔ̃ pè à pukubi, ké tíkí de ǹ sɔkɔ.

Pole tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí

30 Képah sɔkɔ, ké dĩndallɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ké tyí nɛ pé pĩ tɔ́tɔ́, tir nɛ̂ yõ-á
Nsyifunɔ tɔkɔ Pole kɔ̃. Képah tɛ̃̀nɛ, à pè kɔ̃ pè kyɩ Pole wah mɔ, té mɛ tukey tùkèpu
tȉnkȉ névye pól ye tuke, pépi nónó sɔkɔ-á sárká syínwȉlkȉpu yȍtãmnɛ, té pè kɔ̃ pè Pole
tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́.

23

1 Képah sɔkɔ, Pole tyah tukey tùkèpu tȉnkȉlɛ n yah díkídíkí, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Ń
yṹnpyé, mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel wɛ̃kì yõ, pópó à pɔ nɔ kwɛy tyí.» 2 Pole-á yo
sɛ̃́, nónó-á sȍ mɛ ǹ tnɔ̂, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi yo pé tyí nɛ, pè ǹ vyãh
mɩ. 3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, sékṹ sȍ wahy nɛ̂-á ǹnɛ, Liyel-á kɩ mɩ ǹmɔlɛ.
Wǎh mɛ kɔ̃ tɛ̃ ásȏ, à péwɔlɛ n tuke à yĩnɛ tyi kȍnsàhnɔ́lɛ à yo, té mó tɔ̃ mɛ sé dêllɛ
n pɩ nɛ pè pé mɩ kɛ̀. 4 Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pè à syah nɛ, Liyel sárká
syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ à n gbyɔ lɛ́? 5 À mɛ pè syah nɛ, pé náh sȍ mɛ pĩ nɛ sárká
syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹnɛ lɔ́, pé yṹnpyé. Ǹkɛ̃́, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ: «Káh á
kwil névye yȍtɛ̃nɛ n gbyɔ.»

6 Képah sɔkɔ, Pole-á sȍ mɛ kè pĩ sah nɛ, tukey tùkèpu tȉnkȉ tɔ́ní núkúlɛ Sadusɛ̃
névye-á, té pé tɔ́ní mɛ̀ mɛ Farisiyɛ̃ névyelɛ sɛ̃́, à tyah n kah n wɛkɩ pé nɩyɔ̃́ nɛ: «Ń
yṹnpyé, Farisiyɛ̃ névye ye ń dúbípúlɛ, ńmɔ tɔ mɛ Farisiyɛ̃ nɛynɛ. Tɛ́ ńmɔ sɔ̃nɔ-á mɛ
ké yõ nɛ, lékyɩ̂-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn ye ńnɛ tukey sɔkɔ ásȏ yɔ̀.» 7 Pole-á
fyɔ̀ képah yo n tɛ ǹsɔ̃, yékɑ̂̃b ǹgbɛ̃ núkú de Farisiyɛ̃ névye ànɛ̂ Sadusɛ̃ névye wrɔ́, à
pé tɔ́wû gbɛkɩ. 8 Sadusɛ̃ névye wɔ sȍ mɛ nɛ, lékó yílkínmɔnɔ náh mɛ, yĩ̂nyɔ̃ tȍnpɩ yɔ́
ńtɛ̃ náh mɛ, mírkí yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye wɔ mó nɛ, sé pól-á mɛ. 9 Kǎh
pɩ sɛ̃́, wãn tɔ̃ mɔ névye gbónmɔnɔ yõ. Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á
sȍ n wil Farisiyɛ̃ névye tȉnkȉ sɔkɔ, pépi yísyɔ́ yuku yahle képékèyɔ̂ nɛ, pépi náh mɛ
tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́ wɛ dĩ́ mɛ̀ tyí póllɛ. Tɛ́nkàh mírkí yɔ́, képah náh pɩ, Liyel yĩ̂nyɔ̃
tȍnpɩ yɔ́-á kɩ nɛ̂ yo mɔ ǹ tyí tɛ́? 10 Tɛ́ yékɑ̂̃b-á pɔ kah pɩ sǒhsǒh sɛ̃́, tíkí mɛ sràsyíbí
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ nɛ, pǎh kɩ pɔ Pole yɔrɩ n kɔ̃lɩ n pi. Képah sɔkɔ, à mɛ yo sràsyíbí tyí nɛ,
pè tiki kyɩ Pole tɛ̃ n yal pé wrɔ́, pè yuku ǹnɛ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.

11 Ké lékẫh-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil Pole yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̋ré mɔ á gblɔ̌y sɔkɔ.
Ǹgbǒ, wáh ń tyí yo sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, á yĩnɛ ǹ tɔ̃ ń tyí yo sɛ̃ Wrome kwil tɔ sɔkɔ
dɛ́!»

Nsyifunɔ-á yĩ́nvĩ̀ nɛ̂ dahbɩ Pole gbáhkì sɔ̃̀

12 Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal Nsyifunɔ yísyɔ́ yuku Pole tyí yo syɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ pé wo
Liyellɛ nɛ, pé náh tɔ̃̀nì yõ yõ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃
wɔ n pi, Pole kònmɔ-ńkɛ̃ sɔkɔ. 13 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ pɩ yĩ́nvĩ̀ mɛ̀nɛ, pè kah nɛ́pĩ̂ tikininínɛ.
14 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè kyɩ wil sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnì tyí, tɛ́ yo pé tyí
nɛ, pépi-á pé wo Liyellɛ képékèyɔ̂ nɛ, pé náh tɔ̃̀nì kwâh yɔ́ ńtɛ̃ dah n mɔ n pi pé
vyɛ̃y sɔkɔ, Pole kònmɔ-ńkɛ̃ sɔkɔ. 15 Képah-á, ńkɛ̃ pépi tɔ pé vyɛ̃y pɩ núkúlɛ ànɛ̂ tukey
tùkèpu tĩ̀nkĩ̀lɛ, pè mó kyɩ kè yah kɔ̃ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃.
Ńkɛ̃, pè kè pɩ á kɩ nɛ, pè sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ pépi tɛ̃ wɔ-á
kɩ pé vi, kɩ kyɩ à syɩkɩ tɛ̃ wɛ̃kì yah sɔkɔ, kɩ à wɛ ko mɔ, ǹ yĩ́níntɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ.

16 Ǹtɛ Pole lèpi mɛ yĩ́nvĩ̀ mè tyí wɛ noh, tɛ́ Pole nyáh sõ sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
à kyɩ kè yo à syah. 17 Képah sɔkɔ, Pole mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, tir yɔ́-á
mɛ dípír mè tyí yo yo tɛ̃nɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Ńkɛ̃, à kyɩ ǹnɛ ǹ tyí. 18 Wǎh yo sɛ̃,
dĩ́ mɛ kyɩ dípírlɛ, tɛ́ yo pé yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ, Pole nɛ̂ yah-á víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ-á
ye yah pélɛ, tɛ́ kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pé pɔ dípír mɛ̀nɛ ǹ tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ, pé tir
yɔ́ yo à syah. 19 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃ pè kɛ̃kɩ gbɔ̀pɔlɛ, tɛ́ à piki
yah nɛ, tir nɛ̂ se ǹ tyí yo yo tɛ̃nɛ nɩ? 20 Â mɛ yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yísyɔ́-á mɛ yo sah
núkú yõ nɛ, páh kɩ pɔ à ni, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃ ńsɔ̃̂nɛ tukey tùkèpu tĩ̀nkĩ̀ tyí, á kɩ nɛ
pè sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. 21 Tɛ́ à yah, nɛ́pĩ̂ tikininí dòhnɔ̀-á mɛ
pé vi sah, mɛ Polelɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Pǎh kè yah tɔkɔ, à pé wo nɛ, pé náh tɔ̃̀nì yõ yõ
kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, ǹ kònmɔ-ńkɛ̃ sɔkɔ. Pǎh
kè sah tɛ gbáhkì núkú yõ, tɛ́ mɛ ǹmɔ ó fɛ̃nsyinɔ syɩkɩ tɛ̃. Ǹtɛ à káh n yɛ pè à pilki.
22 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír fin mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh kè
yãh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ, páh tyi nɔ́pi gbél kye péwɔ tyí dɛ́!

Pole tɛ́kínmɔnɔlɛ Sesarɩ kwil

23 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tãm nɛ́pĩ̂ nímí ye pɔ yo pé tyí nɛ,
pè sràsyíbí nɛ́pĩ̂ lègbãm (200) wilki n sah, ànɛ̂ sèsèn nátãm nɛ́pĩ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãmnɛ,
ànɛ̂ màmàl nátãm nɛ́pĩ̂ lègbãmnɛ (200). Pè mó pé vi sah Sesarɩ kwil sɔkɔ sɔkɔ tɛ̃nɛ
yɛ̃pní sɔ̃̀. 24 Pè mó tɔ̃ sèsèn yísyɔ́ wilki n sah, sépi pɔ Pole twah yuku gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò
dĩ́ Felikisi tĩ̀nnɛ, dlo yɔ́ ńtɛ̃ káh à wɛ nɔ. 25 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ sɛ́béý wãrkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè
kyɩ Felikisi kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á à yo nɛ ńkɛ̃: 26 «Ńmɔ Klode Lisyasɩ ye n tɔ̃ sɛ́béý mɛ̀nɛ á tyí,
gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dĩ́ pèpɛy Felikisi. Ń wɛy mɛ á tyí. 27 Dĩ́ nɛ̂-á mé n tɛkɩ mɔ á tyí yɔ̀,
Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃, mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Ǹtɛ máh noh nɛ Wrome tãn gbɔ̃̀
mɔ yõ-á ǹnɛ, ńmɔ ànɛ̂ ń sràsyíbí mɛ kyɩ à tɛ̃ syi pé tyí. 28 Ǹtɛ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, mé
pĩ tir nɛ̂ yĩn-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Képah ye, mé à tɛ̃ kyɩ pé tukey tùkèpu tĩ̀nkĩ̀ tyí. 29 Képah
sɔkɔ ye mé pĩ nɛ, pǎh mɛ yékẫblɛ n pɩ Polelɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ, tɛ́ képah tyí yõ-á
pè tɔkɔ à kɔ̃. Tɛ́ sépi pól sɔkɔ, à náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh
pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 30 Képah náh, mé pɔ noh nɛ, pǎh mɛ yĩ́nvĩ̀ yɔ́lɛ
n dahbɩ ǹ gbáhkì sɔ̃̀. Képah ye, mé núkú ǹnɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ
tɔkɔ à kɔ̃, mé mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ ké yah yo áwɔ tyí.»

31 Képah sɔkɔ, kăh yo sɔ̃ sràsyíbí tyí, pè mɛ kè pɩ sɛ̃. Pè kyɩ Pole tɛ̃ à sɔkɔ ǹnɛ
lékɑ̂hnɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ de Antipatrisi kwil. 32 Dĩndallɛ, pè sèsèn nátãm kɔ̃ pè yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ,
tɛ́ pé tɛ́lɔ́ mɛ pé syɩ sɔkɔ pé sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 33 Sèsèn nátãm nɔ́pi-á fyɔ̀ kyɩ
de Polelɛ Sesarɩ kwil, pè sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ́ kɔ̃, tɛ́ Polelɛ ǹ gbɔ̃ dahbɩ.
34 Gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ́ mɛ sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar, tɛ́ Pole piki yah nɛ, gbɛ̃nyah nɛ̂ nɛy se ǹnɛ
nɩ? Wăh noh nɛ Silisi gbɛ̃nyah nɛy-á ǹnɛ, 35 à yo ǹ tyí nɛ, nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, pàh kɩ
pɔ gbɩ̃ nɛ̂nɛ, páh kɩ pyĕ nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí. Tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè à tɛ̃ ǹ yah vike n sah
Yerɔdɩ tɔ̃rí kéte sɔkɔ.

24

Nsyifunɔ mɛ n yah n kɔ̃ Pole tùkè-ǹsahlɛ

1 Tɛ́ sèpɩ̃n kwâl sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sárká syínwɩ̃lkɩ̃pu yɔ̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi tiki pɔ Sesarɩ
kwil, ànɛ̂ yèwàhnì yísyɔ́lɛ, à tahlɩ wɛy pɩ̃-ò ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Tɛrtulusilɛ. Pè
sɔ̃ mɛ pɔ Pole ye, gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ́ Felikisi tyí. 2 Képah sɔkɔ, pè mɛ Pole ye yah,
tɛ́ Tɛrtulusi mɛ de wɛy sɔkɔ, à n tɔkɔ Polelɛ n kɔ̃ nɛ ńkɛ̃, gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò pèpɛy,
yèvɩnɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ kwɛynɛ yɔ̀, ǹmɔ gbɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ-á kè wɛ. Wăh ǹ gbɛ̃nyah yah
tɛ̃ pallɛ sɔ̃, képah-á vɩ̃nmɔnɔ náhnáh dahbɩ ké sɔkɔ. 3 Wăh n tɔ̃ n sah n pɩ pépi tyí
sɔ̃ gbɩ̃mɛgbɩ̃ tɑ̃ntɑ̃n pól sɔkɔ, páh n gbah n wɛkɩ ǹ tyí képah yĩnnɛ. 4 Tɛ́ à ǹ kékwɛ,
à mó ǹ níkí kwɔ noh pé tyí kwéy. Pé náh pé wɛy yɔ̃ ko n pi, kè kɔ̃ kè n pɩ n pi ǹ tyí
gblɔ́vyɑ̃hrílɛ. 5 Ńkɛ̃, dɩ́ nɛ̂-á yɔ̀, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, wăh mɛ pɩ tɛ̃ soh soh ńyân tyí
kɔ̃lɛ. Wăh mɛ Nsyifunɔ yɔ̃lɛ n yɩkɩ kèkɔ̃yɔ̃ pól sɔkɔ. Ǹmɔ-á n tɛ̃ névye yahlɛ, nónó-á
n kɔ Nasarɛtɩ kwil Yesu wɛ̃kì yɔ̃, nɛ̂-á gbɩ náh kélɛ. 6 Wăh sɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ Liyel
ní-ńsah gbô dêl ńtɛ̃ pí-ńsahlɛ, képah-á pé kɔ̃ pé à tɛ̃. [Páh sɔ̃ nɛ pé à tuke à yĩnɛ pépi
Nsyifunɔ tyi kɔ̃nsàhnɔ́ tyi yónɔ́lɛ. 7 Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-á pɔ à tɛ̃ syi pé tyí
gbùgbù, 8 tɛ́ nɛ: «Nónó-á nɛ Pole tyípínɔ́ náh mɛ plɛ, pè kyɩ tɔkɔ à kɔ̃ Felikisi tyí.»]
Képah náh, Tɛrtulusi tɔ̃ nɛ, núkúnúkú ǹmɔ ńtɛ̃ Pole piki yah ǹ gblɔ̃y, képah sɔkɔ, wăh
kɩ pĩ nɛ, tyi nónó yĩn-á pépi pɔ tɔkɔ à kɔ̃, gblɔ-á sélɛ. 9 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ mɛ dɩ́
wɛy sɔ̃ so mɔ nɛ, sɛ̃-á kè wɛ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃ tukey sɔkɔ

10 Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ́ mɛ ǹ gbɔ̃ pɩ mɔ Pole tyí, à wɛynɛ à kɔ̃. Képah
sɔkɔ, Pole mɛ nɛ: «Mé pĩ nɛ áwɔ-á ápi no tukey tùkè-òlɛ ké ye náhnáh-á yɔ̀. Képah
ye, ń nɩ mɛ yɩ̃nnɔ́lɛ kɩ ń vyãh kɔ̃lɩ á yah sɔkɔ. 11 Ǹmɔ dɔ́kɔ́npɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ,
nɛ mé pɔ Liyel gbilki, kè náh tɔ̃nì kah sèpɩ̃n gbɔ̃ninɔ́lɛ. Áwɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃ ké níy tɛ̃, kɩ ké
gbɩ pĩ. 12 Pè náh ń wɛ mé mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, képah
náh pɩ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, képah náh pɩ kwil fɩ̃ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Mé náh se mó tɔ̃ tɔ́wû
kurki mɔ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. 13 Tɛ́ păh pɔ tɔkɔ ńnɛ n kɔ̃ yɔ̀, tir nɛ̂ mɛ pè kɩ fɛ̃ yo nɛ̂-á n
wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé tyíyónɔ́ nɔ́pilɛ? 14 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃-á mé kɩ n yo n pi, képah ye yɔ̀, mé mɛ
tɔ̃lɛ n pɩ ń náh tãn Liyel tyí wɛ̃kì mɛ̀ yɔ̃, wɛ̃kì nɛ̂-á pépi nɛ gbɩ náh kélɛ. Ǹtɛ tyi nónó
pól-á wãrkɩ tyi kɔ̃nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ńmɔ sɛ̃nɔ́ mɛ sé pól
yɔ̃. 15 Ǹmɔ sɔ̃nɔ-á mɛ Liyel yɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, pépi tɔ sɔ̃nɔ mɛ képah ó yɔ̃ nɛ, nɛ́péplɔ
ànɛ̂ nɛ́túkúnì pól lékyî-á kɩ yilki mɔ. 16 Képah ye, mé mɛ gbah tɛ̃ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ
Liyel yah ànɛ̂ névye yah sɔkɔ gbɩ̃mɛgbɩ̃, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ. 17 Ń pɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á mé yo
yɔ̀, ye náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh ye mé pɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à pɔ ń kwil névye yohnɩ mɔ
pɔ́lɛ, tɛ́ sárkánɔ́ wilki Liyel tyí. 18 Képah sɔkɔ ye sɔ̃ pè pɔ wɛ ńnɛ Liyel ní-ńsah gbô

sɔkɔ, máh ń gblɔ̌y tɔ̃ sah gbɪ̃́ nênɛ. Tɔ́wû náh sɔ̃̀ mɛ ńnɛ, ànɛ̂ gbrɔ̌gbrɔ̌ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀
mɛ n pɪ. [19] Tɛ́ Asi gbɛ̃̌nyah Nsyifunɔ yísyɔ́ wɔ sɔ̃̀ mɛ. Mâh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ pu pɪ pè wɛ,
pépi ye náhkɪ pɔ ásɔ̃̂, à pɔ tɔkɔ ń kɔ̃ áwɔ tyí dò. [20] Képah náh pɪ, Nsyifunɔ nónó-á
ásɔ̃̂ yɔ̀, pǎh lésɔ̃ ń tɛ̃ kyɪ pé tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̀ tyí, lékàh-à kɪ mɛ wɛ ń tyí, pè kè yo
kɛ̀! [21] Tyínúkú yɔ́ ó ye lésɔ̃ mé yo gbǎp pé tyí tukey tùkèpu yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, máh sɛ̃
ké yɔ̃ nɛ lékyî-á kɪ n yilki n mɔ n pi, képah yɪ̃n-á ńnɛ tukey sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀ dɛ́!»

[22] Tɛ́ kwil yah tɛ̃́-ò dɪ̃́ Felikisi sɔ̃̀ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̀kɪ̀ dùkù pɪ̃ yɪ̃́ɪ̃́. Kǎh pɪ sɛ̃́, à
tukey mɛ̀ kur mɔ sah náh tɪ̃̀n yɔ̃, tɛ́ nɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɪ-à kɪ pɔ gbɪ̃́ nênɛ,
páh kɪ pé tir mɛ̀ yah wah. [23] Tɛ́ mɛ nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ ǹ syɪ n kyɪ Pole dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. À mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n mɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃ kwéy. À káh ǹ tyí névye yɪ̃ni
mɔ ǹ pɔ́nyòhnìnmɔnɔlɛ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Felikisi ànɛ̂ Drusili tyí

[24] Sèpɪ̃̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Felikisi pɔ de ànɛ̂ ǹ kyɪ Drusililɛ. Tɛ́ Drusililɛ, Nsyifu
nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Képah sɔkɔ, Felikisi pè kɔ̃ pè Pole ye yah, à pɔ Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃ dùkù
tyílɛ n yãh ǹ tyí. [25] Ǹtɛ Pole-á pɔ tyah n yãh gbɪ wɛ̃̀kɪ̀ kɔ dùkù pèpɛy tyí yɔ̃ gbɪ̃́ nênɛ,
ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ tyí yɔ̃, ànɛ̂ Liyel névye pɔ n tuke dùkù tyí yɔ̃, képah sɔkɔ, tíkí Felikisi
tɛ̃, à mɛ yo Pole tyí nɛ, núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, wǎh kɪ fɛ̃ n yuku, tɛ́ pâh pɔ wrɔ́ wɛ, páh kɪ
tɔ̃ yo mɔ ǹ tyí. [26] Tɛ́ ǹ sɔ̃nɔ sɔ̃̀ mɛ ké yɔ̃ tɔlɛ nɛ, Pole-á kɪ pé kɔ̃ n pi pɔ́lɛ; képah ye, à
sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n tɔ̃ n ye fárfár pè yɑ̃́hkɪ̀lɛ n yãh n pɔ ǹnɛ.

[27] Pè ye nínɔ́ pɪ képah tɛ̃ sɔkɔ sɛ̃́. Képah náh, yɔ̃̀tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́ pɔ Felikisi swɔ tɔkɔ pè
n ye Porsiyusi Fɛsitusilɛ. Tɛ́ Felikisi-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyifunɔ dyɔ yɪ̃́ɪ̃́ pɪ sɛ̃́, képah
ye à Pole sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

25

Pole ǹ gblɔ̌y tyí dahbɪ Wrome kwîltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀

[1] Képah náh, gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò Fɛsitusi* pɔ́nɔ́ sèpɪ̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃lɛ Sesarɪ kwil sɔkɔ, à
dɔkɔ yuku Yerusalɛmɪ kwil. [2] Képah sɔkɔ, sárká syínwɪ̃̀lkɪ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Nsyifunɔ né-
ǹgbnɔ kyɪ ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, Pole-á tyítúkúnì pɪ. [3] Tɛ́ tyah ǹnɛ n gbah n ni nɛ, à ǹ gblɔ̌y
yɛ pé tyí, à mó Pole kɔ̃ à pɔ Yerusalɛmɪ kwil, pé ǹ tyi sohlɪ n yah pallɛ. Ǹtɛ kègbɪ
tɛ̃ yɔ̃, yɪ̃́nvɪ̌ ye sɔ̃̀ pè n pɪ nɛ, pé à wɛ ko mɔ wɛ̃̀kɪ̀ yah. [4] Ǹtɛ Fɛsitusi mɛ pè syah nɛ,
Pole-á mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Sesarɪ kwil. Tɛ́ péwɔ ńtɛ̃ tɔ náh tɔ̃ n mo n pi
pé syínsɔkɔ-ńsah nɛ́npɔ́. [5] Ǹkɛ̃́, pé yah tãm nónó-à kɪ fɛ̃ n tɛ̃ n pi, pè péwɔ sɔ̃̀ tɛ̃ pé
tiki yuku Sesarɪ kwil. Pole-à kɪ se mɛ tyítúkù yɔ́ pɪ pè wɛ, páh kɪ kyɪ nɛ́npɔ́, pè kɪ n
tɔkɔ à kɔ̃.

[6] Képah sɔkɔ, Fɛsitusi náh tɔ̃ tɛ̃ mo nɛ́npɔ́ à kah sèpɪ̃̀n kwǎrtɔ̃nɔ, képah náh pɪ,
gbãm yɔ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ syɪ sɔkɔ Sesarɪ kwil. Ké dɪ̃ndallɛ, à mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ,
tɛ́ tɛ̃́ntɔ̃̀ mɔ nɛ pè pɔ Polelɛ. [7] Pole-á pɔ gbɪ̃́ nênɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ wil Yerusalɛmɪ
kwil, pè pɔ à mɔ gbɪ̃, tɛ́ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ képékèyɔ̂ tyi náhnáh sɔkɔ. Tɛ́ tir yɔ́
ńtɛ̃ náh mɛ pé tyíyónɔ́ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂-á wɛ̃kɪ nɛ gblɔ-á sélɛ. [8] Képah sɔkɔ, Pole mɛ
tyah ǹ gblɔ̌y vyãhlɛ n kɔ̃lɪ nɛ, pé náh tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pɪ à de Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyí, képah náh pɪ Liyel ní-ńsah gbô tyí, képah náh pɪ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí.
[9] Ǹtɛ Fɛsitusi wɔ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, Nsyifunɔ pé yɪ̃́ngbílɛ n yo. Kǎh pɪ sɛ̃́, à Pole syah nɛ,
à se kɪ fɛ̃ syi kyɪ Yerusalɛmɪ sɔkɔ, ǹ tukey kyɪ n tuke péwɔ yɪ̃́ yah nɪ? [10] Wǎh yo sɛ̃́,

---

* **25:1** 25.1 - Fɛsitusilɛ, Wrome nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar sah Nsyude gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-òlɛ.

Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tukey tùkè-ǹsah yɔ́ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀, ǹmɔ tyí-á pé tukey yĩnɛ
kè tuke. Nsyifunɔ-á yɔ̀, pé náh tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pı pé tyí. Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pɩ̃́nyĩnɔ-á
mɛ ké sɔkɔ ó. 11 Ǹkɛ̃, pé tyí-à kı mɛ kah, ànɛ̂ pé mɛ tir yɔ́ pı nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ, pé náh
mɛ yahle pé kúnɔ́ yõ dò. Ǹtɛ pǎh tɔkɔ péwɔlɛ n kõ tyi nónó sɔkɔ, gblɔ-à ńkɛ̃nɛ sélɛ,
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ pé gbàh dɛ mɔ pè kõ n pi. Páh mɛ ké tyí nɛ, pé tyí tukey kyı n tuke
Sesar tyí. 12 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi ànɛ̂ ǹ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ mɛ wɛ̃ wɛ. Pǎh tyɛ, à mɛ
yo Pole tyí nɛ, wǎh fyɔ̀ Sesar yĩn yo tɛ, wǎh kı kyı ǹmɔ tyí Wrome kwil sɔkɔ.

Akripa mɛ Polelɛ n piki n yah

13 Sèpɩ̃̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa ànɛ̂ ǹ dósê Berenisi pɔ yah gbɛ̃nyah
yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Fɛsitusi tyí, Sesarı kwil. 14 Pè kı sɔ̃̀ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pı n pi nɛ́npɔ́. Kǎh pı sɛ̃́,
Fɛsitusi mó núkú Pole tyí wɛ kõ mɔ yãh Akripa tyí nɛ ńkɛ̃, Felikisi-á dɩ̃́ yɔ́ dah mɔ sah
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ásɔ̃̂. 15 Tɛ́ páh pɔ yuku Yerusalɛmı kwil, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm
ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnì-á mɛ pɔ n tɔkɔ ǹnɛ n kõ pé tyí, tɛ́ mɛ kélɛ n yah n kõ pé tyí
nɛ, pé à mɔ kũ kõ. 16 Ǹtɛ páh kè yo pé tyí nɛ, kè náh n pı sɛ̃ pépi Wrome tãn wɛ̃kì
sɔkɔ. Pé náh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛynɛ n mɔ kũnɛ n kõ, nɛ́ pé náh wɛ̃kìlɛ à kõ, à ǹ yo
yo tɛ̃ yo névye yɩ̃́ yah, nónó-á tɔkɔ à kõ. 17 Képah sɔkɔ, kénɛ no mɛ pɔ ànɛ̂ péwɔlɛ
ásɔ̃̂ sɔkɔ. Péwɔ náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé tir mɛ̀ sah mo. Képah-á, ké dɩ̃ndal ńtɛ̃nɛ pé
núkú yuku tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ nɛ pè pɔ kénɛ dɩ̃́nɛ. 18 Péwɔ tɛ̃́-á sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ,
névye nónó-á tɔkɔ à kõ, pǎh kı pɔ tyítúkúnɩ̀ ǹgbnɔ duke duke kwãh n pi nɛ, sépi-á à
pı. Ǹtɛ pǎh pɔ, kè náh pı sɛ̃́. 19 Pǎh mɛ pɔ yékẫb yísyɔ́ ólɛ n pı ǹnɛ pé yɛ̃́ngbɛ̃ Liyel
wɛ̃kì tyí sɔkɔ ànɛ̂ Yesu yɔ́ tyí sɔkɔ nɛ̂-á lésõ ku, tɛ́ Pole tõ mɛ n yo nɛ, wǎh mɛ min
sɔkɔ. 20 Kǎh pı sɛ̃́, péwɔ náh sɔ̃̀ pĩ, páh nɛ yĩ mɛ̀ dùkù wah n pi sɔ̃́. Képah sɔkɔ, pé
mɛ Pole piki yah nɛ, à se kı kyı Yerusalɛmı kwil, ǹ tukey kyı tuke nɛ́npɔ́ nı? 21 Ǹtɛ
Pole mɛ nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ásɔ̃̂, pé tyi yah mó pɔ kyı wah Wrome kwíltãm
yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí. Kǎh pı sɛ̃́, pé mɛ nɛ pè à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ
ǹ tɛ́kínmɔnɔ tyí Sesar tyí. 22 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, péwɔ tɔ-á mɛ
ké tyí nɛ dɩ̃́ mɛ̀ pɔ ǹ tyi yãh pé noh. Képah tɛ̃nɛ, Fɛsitusi mɛ nɛ ńkɛ̃, ńsɔ̃̂ ńtɛ̃ ó sɔkɔ,
wǎh kı pɔ ǹ tyi yãh à kı noh.

23 Dɩ̃ndallɛ, Akripa ànɛ̂ Berenisi pé mɔ wil yɔ̃̀tõrí flɔ sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ
ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃, pè yuku tukey tùkè-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ,
Fɛsitusi pè kõ pè pɔ Polelɛ. 24 Wǎh pɔ, Fɛsitusi mɛ de wɛy sɔkɔ tɛ́ nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa,
ǹmɔ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ pélɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, pé pól-á mɛ dɩ̃́ mɛ̀nɛ n yah kè. Nsyifunɔ
tɔ́wû pól-á pɔ wil pé tyí ǹ tyí sɔkɔ Yerusalɛmı, ànɛ̂ fɔ́ɔ́ ásɔ̃̂ tɔ sɔkɔ. Pǎh mɛ gbo mɔ tũ
nɛ, à náh yĩnɛ sàhnɔ́lɛ min sɔkɔ póllɛ. 25 Ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ tyípínì sɔkɔ,
nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. Tɛ́ wǎh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y tyí dahbı Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀,
képah-á pé nɛ, páh kı à tɛkı mɔ à kõ. 26 Tɛ́ tir nɛ̂ tɛ̃ tɔ́tɔ́-á pé kı wãrkı, kı à tɛkı mɔ n
pi Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí, pé náh mɛ képah pĩ. Képah-á pé pɔ ǹnɛ pé tyí ànɛ̂
ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ tyí ǹ wahlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa. Páh nɛ, pàh kı à piki yah tɛ, pé tɛ̃ wɛ tir yɔ́ wɛ
n wãrkı ǹ tyí sɔkɔ, pé à tɛkı n mɔ Sesar tyí. 27 Péwɔ tɛ̃ tyí ké yah náh, à wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ nɛy tɛkı mɔ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ tyí, tɛ́ à náh mó tõ tɛ̃ tyi yah wɛ yo tɛkı mɔ ǹ
tyí, nónó yĩn-á pè tɔkɔ à kõ.

26

Pole-á ǹ tyîpínì yãh sɔ̃́ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa tyí

[1] Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa yo Pole tyí nɛ, wɛy-á mɛ ǹ tyí, wǎh kɩ fɛ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ.
Wǎh yo sɛ̃, Pole mɛ ǹ gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ́ tyah ǹ vyãh kɔ̃lɩ̀nɔ́lɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃, [2-3] yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa,
ǹmɔ-á pépi Nsyifunɔ tyíɗî póllɛ n pnɛ ànɛ̂ tyi nónó yɔ̃-á pě yékɑ̂blɛ n pɩ. Képah-á,
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃-á kélɛ péwɔ tyí kwɛynɛ, kɩ pé vyãh kɔ̃lɩ tyi nɔ́pi pól sɔkɔ, Nsyifunɔ-á n
tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ, à mó noh pé tyí.

[4] À tɔkɔ pé kètɛ̃npɩ̃̀kɩ̀ gbɩ̃́ dùkù tyí, páh sɔ̃̀ mɛ pé minnɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ pé kwil tãn
wrɔ́ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, Nsyifunɔ pól-á képahlɛ n pnɛ. [5] Pǎh pélɛ n pnɛ di mónɔ́lɛ.
Pàh kɩ mɛ ké tyí, pǎh kɩ fɛ̃ pé kèdùkù yo ńtɛ̃nɛ nɛ, Farisiyɛ̃ névye tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ nɛy-á
pélɛ, tɩ̃̀nkɩ̀ nɛ̂ Liyel wɛ̃kɩ̀ tyí-á kah tah. [6] Ǹtɛ Liyel-á ǹ vyãh tɔkɔ pé náh tãn tyí nɛ̂ tyí
sɔkɔ, péwɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yɔ̃, képah yĩn-á pélɛ tukey sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. [7] Tɛ́ pépi
yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ gbɔ̃ninɔ́ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yɔ̃ nɛ, kǎh kɩ n pɩ n dal n mɔ n pi, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ à
Liyellɛ n gbilki ké lékɑ̂h, ké gbɩ̃̀ntɔ̃. Képah yɔ̃ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ yĩn-á Nsyifunɔ tɔkɔ péwɔ kɔ̃
yɔ̀, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa. [8] Ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ ké fɛ̃nsyinɔ tɔ̃ kah tah pé no Nsyifunɔ tyí
nɛ, Liyel-á lékyɩ̂lɛ n yilki n mɔ nɩ?

[9] Péwɔ ńtɛ̃ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, páh yĩnɛ pé tyi pól pɩ, pé Nasarɛtɩ kwil Yesu yĩn yɔ̃
sɛ̃nɔ́ yah kɔ̃. [10] Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm-á ké wɛ̃kɩ̀lɛ pé kɔ̃ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh Yesu yɔ̃
sɛ̃pú náhnáh tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Tɛ́ pàh sɔ̃́ sɔ̃̀ pélɛ n ko n mɔ fyélɛ, péwɔ kè
fɛ̃ n syi. Képah-á pé pɩ Yerusalɛmɩ kwil. [11] Páh sɔ̃̀ mɛ n de n kɔ̃ pépi Nsyifunɔ Liyel
ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ, à Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n fɔ̃h, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pè kyĩ mɔ, pè Yesu yɔ̃
sɛ̃nɔ́ yal mɔ. Tɛ́ pé fɔkɔ vyɑ̃́hnkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí pélɛ, páh ńkɛ̃nɛ pé nyáh sɔ̃ ǹ kyɩ pélɛ
n fɔ̃h kwlókáhkínɔ tɔ sɔkɔ.

[12] Sɛ̃-á sɔ̃ yɔ́lɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm mɛ tɛ̃nwɛnɔ ànɛ̂ wɛ̃kɩ̀lɛ pé kɔ̃, pé yuku à n
yuku Damasɩ kwil. [13] Ńkɛ̃, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa, páh sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃ gbɩ̃̀ntɔ̃ pɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ kyòo
yɔ́ wɛ kè wil yɩ̃̂nyɔ̃, nɛ̂-á piki kal gbĩnɛ, à pɔ kwɛ péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃kɩ̀ kómû yɔ̃ pěrr, à
pé mɔ gbĩ. [14] Képah tɛ̃nɛ, pé pól syɩkɩlɩ sétáh tɛ́ péwɔ mɛ yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé
tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fɔ̃h sɛ̃? Ǹgbɔ̌ gbɔ̃̀ nɛ̂-à
yahle náh vɩ̀nɔ́lɛ, képah ye n kwɔ dɛ́!» [15] Kǎh pɩ sɛ̃, pé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃? À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fɔ̃h. [16] Ǹtɛ yuku n yĩn á gbyɛ̂h
yɔ̃. Máh ń gblɔ̃̌ynɛ ǹ wɛ̃kɩ tir nɛ̂ yĩnnɛ, képah wɛ yɔ̀: Mé nɛ á pɩ ń tɔ̃̀npɩlɛ. Sɔ̃́-á á wɛ
ńnɛ yɔ̀, á kɩ kélɛ n yah n yo n kɔ̃, à tahlɩ tyi nónó tɔ-á mé kɩ pɔ ǹ wɛ̃kɩ n pi náhlɛ.
[17] Mé kɩ ǹ pwah mɔ wilki Nsyifunɔ ànɛ̂ kwlókáhkínɔ névye gbɔ̃̀, pépi nónó tyí-á mé
n tɛkɩ n mɔ álɛ. [18] Mé álɛ n tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, á kyɩ pé yɩ̃́ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè wil fɛ̃ntû
sɔkɔ pè pɔ kyòo yah. Pè mó wil sétɑ̂n yɔ̃̀tɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ pè pɔ Liyel tyí, pé tyípêl kɔ̃ sè
yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, pè mó kyɩ tɛ̃-ǹsah wɛ Liyel wɛ̃npɩ̀ wrɔ́, nónó-á mɛ Liyel tyí yɔ̃ ńmɔ yɔ̃
sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ.»

[19] Pole-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à ǹ syɩ yo Akripa tyí nɛ ńkɛ̃, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́, páh tyi
nónó noh, tɛ́ tyi nónó wɛ wɛ̃kínɔ́ mè sɔkɔ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, pé náh yahle sé pínɔ́lɛ.
[20] Tɛ́ Damasɩ tãn ǹgbò tyí-á pé yo sélɛ. Képah náh, pé mɛ sè yo Yerusalɛmɩ tãn tyí,
ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah tãn póllɛ, à tahlɩ kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí. Páh kè yo pé pól tyí nɛ,
pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃. Ńkɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ
yɔ̃, pé nnɔ-á vi mɔ. [21] Tɛ́ képah yɔ̃ sɔkɔ-á Nsyifunɔ tɛ̃ pélɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̂ pé mɛ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pǎh sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ. [22] Ǹtɛ Liyel yòhnɩ̀nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yɔ̃, páh mɛ min sɔkɔ à pɔ syɩ kwɛy tyí. Tɛ́ páh tɔ̃ ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, gblɔ yo yĩnnɛ
tahbɩ ànɛ̂ yãm tãn tyí. Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ànɛ̂ Moyisi-á tyi nónó tyí yo nɛ, sǎh kɩ

pɔ n pɩ n pi, pé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo kah mɔ sépi yɔ̃, sépi nónó-á yo nɛ ńkɛ̃: [23] Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ kɩ ku. Tɛ́ ǹmɔ-á kɩ n pɩ n pi nɛ́gbennɛ, kɩ yilki mɔ lékyî
sɔkɔ. Wǎh kɩ pɔ pwáhnmɔnɔ tyí yo wah kyòo pépi Nsyifunɔ tyí ànɛ̂ névye tɛ́ló tyí.

[24] Tɛ́ Pole-á mɛ ǹ tyi yah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃ mɛ ǹ vyãhlɛ n kɔ̃lɩ, Fɛsitusi wɛkɩ páhpáh ǹ
yɔ̃ nɛ ńkɛ̃, ǹ yɔ̏gbèkè náh mɛ, ǹ kǎrn pínɔ́ képékè-á ǹ yɔ̏gbèkè yuku. [25] Ǹtɛ Pole mɛ
yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, yɔ̏tɛ̃ pèpɛy, pé yɔ̏gbèkè náh yuku dɛ́! Gblɔ ànɛ̂ yèsrey wɛlɔ ó kɔ́kɔ́-á
pé n wɛkɩ. [26] Ǹkɛ̃, tyi nópi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pɩ sètı̃̀n sɔ̏ sɔkɔ, pé sɛ̃́nɔ́-á mɛ ké yɔ̃ nɛ,
yɔ̏tɛ̃ dı̃́ Akripa ńtɛ̃ pı̃́nɔ́-á mɛ sé sɔkɔ dò. Képah-á, pé kɔ̃ pé kélɛ n yo n dal n mɔ ǹ
yah sɔkɔ nìsãhlɛ. [27] Ǹtɛ yɔ̏tɛ̃ dı̃́ Akripa, à kó sɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu wɛlɔ yɔ̃ nɩ? Péwɔ
tɛ̃-á pı̃ nɛ wǎh sɛ̃ sé yɔ̃. [28] Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Pole tyí nɛ, kàh náh kɩ nɛ pé mo
kwéy, wǎh náhkɩ núkú péwɔ vi mɔ pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ.* [29] Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ
se pɩ núkúnúkú ò, kàh kɩ se mo ò, péwɔ tɛ̃-á mɛ Liyellɛ n ni nɛ, kè káh yı̃́n ǹmɔ ńtɛ̃ ó
tyí, ńkɛ̃ nónó pól tɔ-á mɛ pé wɛlɔlɛ n nohnɩ kwɛynɛ yɔ̀, pé pól pɩ péwɔ tyí kɔ̃lɛ, Yesu
yɔ̃ sɛ̃púlɛ, tɛ́ kârn wɔ káh mɔ pépi tyí.

[30] Képah náh, yɔ̏tɛ̃ dı̃́ Akripa yuku, ànɛ̂ gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-ò dı̃́ Fɛsitusilɛ, ànɛ̂ Berenisilɛ,
à tahlɩ nónó pól-á sɔ̏ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̆nɔ́lɛ pélɛ. [31] Ǹtɛ pǎh wil, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, dı̃́ mɛ̀
náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ, nɛ̂-á yı̃nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ. [32] Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, dı̃́ mɛ̀ à sɔ̏ mɛ ǹ tukey tyí dáhbí-
ńkɛ̃̆nɛ Wrome kwı̃́ltãm yɔ̏tɛ̃ Sesar gbɔ̏ sɔkɔ, wǎh yı̃nɛ fı̃́nmɔnɔlɛ.

27

Fɛsitusi nɛ pè sɔkɔ Polelɛ Wrome kwil

[1] Képah sɔkɔ, kǎh pɔ sah núkú yɔ̃ nɛ, áyáh kɩ yuku n pi Wrome kwı̃́ltãm yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃
Sesar tyí Yitalɩ gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, pè mɛ Pole ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye yísyɔ́ dahbɩ
sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ yɔ́ gbɔ̏, nɛ à sɔkɔ álɛ. Dı̃́ mɛ̀ yı̃n ye sɔ̏ Nsyulyusilɛ. Ǹmɔ ye sɔ̏ Wrome
tãn sràsyíbí tı̃̀nkì yɔ́ yɔ̏tɛ̃nɛ nɛ̂-á pè n ye Wokustilɛ. [2] Képah tɛ̃̆nɛ, á de Adramiti kwil
krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ kɩ sɔ̏ n syɔ̃ n pi Asi gbɛ̃̆nyah krótónè yı̃́n-
ńtɛ̃̂n sɔkɔ. Arisitarkɩ sɔ̏ mɛ álɛ, nɛ̂-á n wil Masedonɩ gbɛ̃̆nyah kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Tesalonikilɛ. [3] Ké dı̃́ndallɛ, á kyɩ de Sidɔ̃ kwil. Ǹtɛ Nsyulyusi sɔ̏ mɛ Pole tɛ̃́nɔ́ plɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, à wɛ̃̆kìlɛ Pole kɔ̃ nɛ, à kyɩ yah ǹ kódíbí tyí, pè kɔ̃ pè à wɛ n yohnɩ n mɔ.
[4] Képah náh, áyáh yal nɛ́npɔ́, yã́hkí sɔ̏ mɛ álɛ n fwo. Kǎh pɩ sɛ̃́, á syɔ̃ gbɛ̃̆nyah yɔ́
gbɔ̀pɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Képah sɔ̏ mɛ yã́hkí yah kɔ̃ sah á tyí kwéy. [5] Tɛ́
yɔ̃ sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ, à syɔ̃ Silisi gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ Pãnfili gbɛ̃̆nyah gbɔ̀pɔ, à kyɩ tiki Mira
kwil, Lisi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. [6] Áyáh mɛ nɛ́npɔ́, Wrome tãn sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ mɛ Alɛkisãdri
kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á kɩ sɔ̏ n yuku n pi Yitalɩ* gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Á mɛ á dah mɔ
képah sɔkɔ. [7] Á sèpı̃̀n náhnáh pɩ, tɛ́ á náh sɔ̏ mɛ fɛ̃ n to súú. Á yèvyãhrɩ kah pɩ, tɛ́ pyě
yı̃ni tɛ̃ Knidi kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy. Ǹtɛ yã́hkí-á sɔ̏ mɛ álɛ n fwo nɛ́npɔ́ tı̃̀n yúkúnɔ́lɛ
sɛ̃́, gbɛ̃̆nyah nɛ̂-á pè n ye Krɛtɩlɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́, á syɔ̃ képah dónmɔ-ńsah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè
n ye Salmonenɛ. Nɛ́npɔ́ sɔ̏ mɛ yã́hkí yah kɔ̃ sah á tyí kwéy. [8] Á yèvyãhrɩ pɩ nɛ́npɔ́
sɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ, à kyɩ yı̃ni tɛ̃ Krɛtɩ fı̃́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Krótónè yı̃́n-ńsah pèpɛynɛ. Lasɩ
kwil mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂.

---

* **26:28** 26.28 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sɔ̃nɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, kɔ̃́ ye Akripa Polelɛ n ko. Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ mó, Pole wɛy ǹ nɩ tɛ̃.

* **27:6** 27.6 - Yitalɩ gbɛ̃̆nyah sɔkɔ ye Wrome kwillɛ.

[9] Légbɪ̃́nɛ, wrɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ tɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ fílsȁhkɪ̀ sɔ̃̀ níkɪ̀ tɛ̃ gbɪ̃́-á sɔ̃̀ mɛ
sɔkɔ tɛ sɛ̃́, yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ kõ. Kǎh pɪ sɛ̃́, krótókè tónɔ́ sɔ̃̀ mɛ pɪ dlolɛ. Képah ye, Pole mɛ
ké gbáhdyâh di pé tyí nɛ, [10] pé kódíbí, péwɔ-á kè wɛ tɛ nɛ, krótókè tónɔ́ náh tõ fɛ̃ n
yõ n sɔkɔ n pi, nɛ́ dlo náh wɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi krótókè ànɛ̂ ké sɔkɔ vyɔ́
yíkínɔ́ képékè ó tyí dɛ́, pépi tɔ min-á kɪ n syah n wũ ké sɔkɔ. [11] Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́
sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ krótókè tó-ò dɪ̃́ ànɛ̂ ké yɔ̃̀tɛ̃ wɛy yõ sɔkɔ, à kal Pole tyílɛ. [12] Tɛ́ Krɛtɪ gbɛ̃̌nyah
krótónè yɪ̃́n-ńsah mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ plɛ kwɔ̀vɪrɪ gbɪ̃́nɛ. Képah ye, névye kan sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ, kàh kɪ fɛ̃ n pɪ n pi, pé yĩni tɛ̃ ké krótónè yɪ̃́n-ńsah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Fenikisilɛ, pé
kyɪ kwɔ̀vɪrɪ gbɪ̃́ pɪ nɛ́npɔ́. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ Krɛtɪ gbɪ̃̀yiki tɪ̃̀nnɛ.

Yɑ̃́hpékè yɔ́ kɔ̃̀nɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

[13] Képah sɔkɔ, yɑ̃́hkí yɔ́ tyah n kõ n wil fálfál yɔ nɪyɔ̃́ tɪ̃̀nnɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ
n sõ nɛ páh nɛ̂ yah tɔkɔ, kǎh kɪ fɛ̃ pɪ, tɛ́ mɛ krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbílkɪ̀ dɔkɔ mɔ,
krótókè kõ kè tyah n sɔkɔ, à kyɪ tɔrɪ sɔkɔ Krɛtɪ gbɛ̃̌nyah gbɔ̀pɔlɛ. [14] Dǒ kwéy, yɑ̃́hpékè
yɔ́ kõ wil ymɔ yõ à tiki pɔ mɪ á sɔkɔ. Yɑ̃́hkí mɛ̀ yĩn ye sɔ̃̀ Yerakilõnɛ. [15] Kè pɔ á krótókè
tɔkɔ n yuku gbɛ̃̌ntɛ̃̌náhlɛ, á náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ. Á mɛ á gblɔ̃̌y fín mɔ kè kõ. [16] Kè kyɪ
sɔkɔ álɛ gbɛ̃̌nyahpír yɔ́ tnɔ̂ pè n ye Kodalɛ, pnɛ yɔ nɪyɔ̃́. Kénɛ gbɛ̃̌nyah sɔ̃̀ mɛ yɑ̃́hkí
yah kõ sah á tyí kwéy. Kǎh pɪ sɛ̃́, krótópír nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ krótókè ǹgbɛ̃
tyí, á gbah tɛ̃, à képah wɛ yɔrɪ dah mɔ ké sɔkɔ yèvyɑ̃hrɪlɛ. [17] Ké dáhnmɔntɛnɔ náh,
á mnɔlɛ krótókè ǹgbɛ̃ pukubi kore vi nɛ kè káh kwɔkɪ. Tɛ́ tíkí-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃ nɛ á káh
kyɪ n nir Libi gbɛ̃̌nyah sèmɪ̀yɑ̃́hrɪ́ sɔkɔ sɛ̃́, képah ye á krótókè yɔ̃̀tah flɔ kũ, sépi nónó
gbɔ̃̀ yõ-á ńkɛ̃́nɛ yɑ̃́hkí kélɛ n tu n mɔ súú, tɛ́ mɛ á gblɔ̃̌y fín mɔ yɑ̃́hkí kõ kè n yuku
álɛ. [18] Dĩndallɛ, yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ yõ sɔkɔ álɛ n kah fwo sɛ̃́, kǎh pɪ sɛ̃́, pè krótókè tɔ́kɔ́bí
wilki min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ. [19] Sèpɪ̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ, krótókè tópú tɔ mɛ ké tɔ̃̀npɪ̀vyɔ́ túkù
wilki ké sɔkɔ, à min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ pé gblɔ̃̌y. [20] Kè sɔ̃̀ mɛ pɪ sèpɪ̃̀n náhnáhlɛ, tɛ́
á náh gbĩ wɛ yah yɪ̃́nɛ, képah náh pɪ, ńwɔ̃́ kèpyelɛ. Yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ peke tɛ̃ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ á náh
tõ mɛ pɔ n sõ nɛ, áyáh kɪ pwah.

[21] Kǎh pɪ sɛ̃́, á sɔ̃̀ mɛ sèpɪ̃̀n náhnáh pɪ yõke yɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ. Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku
yĩn no pól nɪyɔ̃́, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, pé kódíbí, pǎh sɔ̃̀ yĩnɛ pè sah péwɔ yóré yõ, pé mó wũ
Krɛtɪ gbɛ̃̌nyah. Képah-à sɔ̃̀ mɛ pɪ, páh dlo nónó gbal, ànɛ̂ yíkínɔ́ nónó-á pɪ pé tyí yɔ̀,
sè náh náhkɪ pé yĩni n tɛ̃ n pi dò! [22] Ǹtɛ núkúnúkú, páh kélɛ n yah n kõ pé tyí nɛ, pè
pé nɪ syɑ̃h, ńkɛ̃́ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh yĩ n pi à wil krótókè tyí sɔkɔ. [23] Ńkɛ̃́, Liyel nɛ̂ tyí
yõ-á péwɔlɛ pé tɔ̃̀lɛ n pɪ ǹ tyí, ǹmɔ yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npɪ yɔ́-á wil pé yah lékɑ̃̂h mɛ̀ sɔkɔ, [24] tɛ́
yo pé tyí nɛ: «Káh tíkí pɪ, Pole! Á kɪ n yĩn n pi Wrome kwíltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃ Sesar yah sɔkɔ,
kɪ á yɔ̃́tyí yo ǹ tyí. Tɛ́ névye nónó pól-á mɛ n yuku álɛ krótókè sɔkɔ, áwɔ gbɔ̃̀ yõ, pé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh n yĩ n pi.» [25] Képah-á, péwɔ Pole sɛ̃́nɔ́-á mɛ Liyel yõ nɛ, kǎh kɪ
n pɪ n pi sɔ̃́-á ǹ yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npɪ yo kélɛ pé tyí. Képah-á, pè pé nɪ syɑ̃h pé kódíbí. [26] Ǹtɛ
krótókè tɛ̃ wɔ-á kɪ kyɪ n yɪkɪ n pi pé tyí yɔ nɪyɔ̃́ kwil yɔ́ sɔkɔ dɛ́!

[27] Légbɪ̃́nɛ, yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ yõ sɔkɔ álɛ n fwo n yuku sɛ̃ pnɛ yɔ yõ, nɛ̂-á pè n ye
Mediteranɪnɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɪ ké sèpɪ̃̀n gbɔ̃nyɑ̃́h-ò sõ lékɑ̂h tyí. Tɛ́ lénɪ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ,
krótókè tópú sɔ̃̀ kè sõ nɛ, áyáh mɛ de n tɛ kènkwɑ̃̀h yõlɛ, [28] tɛ́ yɔ́ntɪ̂ sɑ̃h sɑ̃h kwâh
min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ yõgbɑ̃m pɔ́ kwǎrninɔlɛ. Áyáh
yuku yahlɛ kwéy, pè tõ kè min dah mɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ túkúrí pɔ́
kwǎrtɔ̃nɔlɛ. [29] Pè sɔ̃̀ mɛ tíkílɛ n pɪ nɛ, krótókè káh pɔ kyɪ syɪ dyêh yísyɔ́ tyí, kè yɪkɪ.

Képah ye, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl ǹyȇh dah mɔ krótókè náh tȉnnɛ, tɛ́ mɛ
tyah dálnɔ́ ólɛ n dɛkɩ. 30 Ǹtɛ krótókè tópú sȍ mɛ n yah n kɔ̃ tó-ńsahlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè
krótópír tiki mɔ yɔ yõ, tɛ́ nɛ páh nɛ pé krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl dah mɔ krótókè
yah tȉnnɛ. 31 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo sràsyíbí ànȇ pé yȍtɛ̃ dɩ̃́ tyí nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-à kɩ
wṹ-ńkɛ̃̀nɛ krótókè sɔkɔ, pépi náh tɛ̃ wɛ n pwah n pi dɛ́! 32 Képah sɔkɔ, mnɔ nónó-á
sȍ tɛ̃ sah krótópírlɛ, sràsyíbí núkú sépi kɔ̃lɩ mɔ kè kɔ̃ kè sɔkɔ.

33 Képah náh, tyah-á pópó n dal, Pole kè yah kɔ̃ no pól tyí nɛ ńkɛ̃́, pè yõke yõ. Ȁ
nɛ ńkɛ̃́, ké sèpȉn gbɔ̃nyɑ̃́h-ò-á kwɛynɛ yɔ̀, pé yáh-ńsah mɛ tyɛ tɛ̃ pópó, pè náh mɛ fɛ̃
yõkelɛ n yõ. 34 Ǹtɛ yõke vyɑ̃h-á mó tɔ̃ mɛ pé min pwáhnɔ́ tyí sɔkɔ. Képah-á, páh kélɛ
n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yõke yõ. Ǹkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yȍyén pɔ́ núkú fyé náh n
mɔ n pu n pi. 35 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Pole búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí no pól yɩ̃́ yah,
tɛ́ kè kwɔ à tyah n tah. 36 Képah sɔkɔ, no pól nɩ sũ, pé tɔ mɛ yõke yõ. 37 Névye nónó-á
sȍ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, á pól sȍ mɛ nɛ́pȋ lègbɑ̃m tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ kénúkòlɛ (276).
38 Á pól-á yõ tɔ̃ tɛ gbɩ̃́ nȇnɛ, á sèmukɔ wilki min dah mɔ yɔ sɔkɔ krótókè kɔ̃ kè pɩ
fáhfáh.

Krótókè tyí yíkínɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

39 Képah tɛ̃̀nɛ, tyah-á pɔ dal krótókè tópú náh sȍ mɛ kènkwȁh yõ yah pĩ. Pǎh pɔ
yɔ kéngbárkì yɔ́ kyɔmɩ wɛ, nɛ́npɔ́ mɛ wɛ́nyɩ̃́n-ńsahlɛ, pè nɛ páh kɩ yuku yah nɛ́npɔ́
krótókèlɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi. 40 Képah sɔkɔ, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl dɛ mɔ
sè kɔ̃ sè wũ pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ́ núkú yɔ̃ sɔkɔ krótókè yah tɛ̃ tɛ̃ yȋ tɔ wah mɔ, ké yah tɛ̃
yĩnnɛ. Tɛ́ mɛ fwɔ toh yȋnyõ, krótókè yah tȉnnɛ, yɑ̃́hkí kɔ̃ kè kélɛ n tu n mɔ, tɛ́ pé yah
mɔ à yɔ kéngbárkì mɛ̀nɛ n yĩkɩ. 41 Ǹtɛ pè kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́ntáh sèmȉyɑ̃́hrí fȉì yɔ́ tyí, à
nir ké sɔkɔ. Krótókè yah tȉn sȍ mɛ kyɩ di sèmȉyɑ̃́hrí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh mɛ fɛ̃ n yike,
tɛ́ níkwȋl mɛ ké náh tȉnnɛ n mɩ n kwɔkɩ n pɔ. 42 Képah sɔkɔ, sràsyíbí sȍ mɛ n yah n
kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye kònmɔ-ńsahlɛ. Tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ n yɔ̃ n wil
n to n pwah. 43 Ǹtɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ dɩ̃́-á sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé Pole pwah mɔ sɛ̃́, à pè yĩni
mɔ képah pínɔ́lɛ. Tɛ́ nɛ, yɔ yɔ̃̀npnèpu ǹgbò yɔkɔ de yɔ sɔkɔ, pè kènkwȁh yõlɛ n yĩkɩ.
44 Tɛ́ mɛ nɛ, no tɛ́lɔ́ sésárnɔ tɔkɔ, képah náh pɩ, krótókè kwɔ́kínɔ́lɛ, pè dɔkɔ sépi yõ,
pè nɛ n yɔ̃ n yuku. Sɛ̃́ ye kè pɩ, tɛ́ no pól yĩni tɛ̃ kènkwȁh yõ sɔkɔ krómkróm pé vyelɛ.

28

Pole-á nȇ pɩ gbɛ̃̀nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Maltɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́

1 Képah sɔkɔ, áyáh pwah sɛ̃́, á kè noh nɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́ gbɛ̃̀nyah mɛ̀ yĩn-á Maltɩlɛ.
2 Kénɛ kwil tɑ̃n mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́ pallɛ. Tɛ́ pȕ-á sȍ mɛ n pɩ, tɛ́ vɩrɩ mɛ n pɩ sɛ̃́, pè mɛ
nyàh mɔ tȉí á pól kɔ̃ á mɛ tuke mɔ tɛ̃ n wnɛ. 3 Képah sɔkɔ, Pole-á kyɩ lésɔ́pȋ kwel nɛ
pé pɔ mɔ nyàh sɔkɔ, nyàh swɔ̀ɔ̀-á kyɩ sé tyí, wáhnpo yɔ́ wil sé sɔkɔ à Pole kõ, fɔ́ɔ́ à
toh mɔ ǹ gbȍ tyí. 4 Kwil mɛ̀ tɑ̃n-á wahy wɛ tóhnmɔnɔlɛ ǹ gbȍ tyí sɛ̃́, pè tyah n yo wɛ̃
tyí nɛ, tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ póllɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á nɛ́kókè mɔ yah. Wǎh sénsɔ̃ pwah pnɛ yɔ
gbȍ sɔkɔ ó, ǹtɛ pépi sétɔ̃ nȇ-á gbɩlɛ n wah, képah tɛ̃ wɔ náh à sah n pi min sɔkɔ dɛ́!
5 Képah sɔkɔ, Pole wahy mɛ̀ mir dah mɔ nyàh sɔkɔ. Tɛ́ syɛ̃́hɛ̃́h kwéy ńtɛ̃ náh kyɩ Pole
wil tyí. 6 Tɛ́ kwil tɑ̃n sȍ mɛ syíkíntɛ̃̀nɔ́lɛ n pɩ nɛ, dǒ páh kɩ à wɛ à kɩ mɛ tyah n sɛ̃́,
képah náh pɩ, kɩ syɩkɩ n ku n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Ǹtɛ pǎh képah syɩkɩ tɛ̃ wrɛ́tɛ́tɛ́, pè pɔ pĩ
nɛ, pèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh à nɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè pé vyɛ̃y vi à tyah n yo nɛ, tȍ yɔ́-á ǹnɛ.

7 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sȍ álɛ, fı̋ yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pnɛ yɔ nıyő gbɛ̃̆nyah mɛ̀ yȍtɛ̃̆
dı̋ tyílɛ. Kénɛ dı̋ yĩn ye sȍ Publiyusilɛ. Ǹmɔ mɛ á tõ sah tɛ̃ pallɛ ǹ kódíbí sɔ̃, tɛ́ á kɔ̃ á
twah ǹ tyí à sèpȉn tɔ̃́nì pı. 8 Tɛ́ kénɛ dı̋ sú sȍ mɛ yam pɛ̀kì yõ. Ǹ wil sȍ mɛ vyãh, tɛ́ ǹ
fɔkɔ tɔ mɛ kye. Képah tɛ̃̆nɛ, Pole mɛ kyı yah ǹ tyí, tɛ́ ǹ gbȁn sah ǹ yõ à Liyel ni ǹ tyí,
à à dɛ mɔ. 9 Képah náh, kénɛ kwil yámpú tɛ́ló tɔ mɛ pɔ Pole tyí, tɛ́ pɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ.
10 Kǎh pı sɛ̃́, á yõ yɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ kègbılɛ. Tɛ́ áyáh pɔ n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ, yı̂ nónó yétȍ̂-á
sȍ mɛ á tɛ̃, pè sé póllɛ á kɔ̃.

Pole yı̋nı̂ntɛ̃nɔlɛ Wrome kwil

11 Képah náh, ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, á mɛ de sɔkɔ Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbɛ̃
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á kènȉnȉnɛ. Képah sȍ mɛ kwɔ̀vırı gbı̋ tyɛ́nɔ́ syıkı tɛ̃ Maltı gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ. 12 Áyáh kyı yĩni tɛ̃ Sirakusi kwil, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpȉn tɔ̃́nì pı. 13 Áyáh yal nɛ́npɔ́,
à tyah n tɔrı n yuku krótókèlɛ yɔ vyãh tyí, pópó à kyı de Wregbyo kwil. Ké dı̃ndallɛ,
yẫhkí kɔ̃ wil á náh tȉnnɛ à pɔ. Kǎh pı sɛ̃́, sèpȉn nínȉ wró, á yĩni tɛ̃ Pusɔlı kwil, tɛ́ wil
krótókè sɔkɔ. 14 Áyáh kyı nɛ́npɔ́, á kyı Yesu yõ sɛ̃́pú yísyɔ́ wɛ. Pépi mɛ á ni, á kɔ̃ á wũ
à sèpȉn kwǎrninɔ pı pé tyí. Képah náh, á sɔkɔ Wrome kwil. 15 Tɛ́ Wrome kwil Yesu
yõ sɛ̃́pú-á fyɔ̀ á pȉnɔ́ noh, pé túkù pɔ á yohnı, fɔ́ɔ́ Apyusi yòhntàhkì sɔkɔ; pé túkù mó
pɔ á yohnı fı̋ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Nɛ́pân twáh-ńtẩn tɔ̃́nìnɛ. Pole-á fyɔ̀ pè wɛ sɛ̃́, à wɛkı
Liyel tyí, ànɛ̂ ǹ nı sũ.
16 Képah tɛ̃̆nɛ, áyáh yĩni tɛ̃ Wrome kwil, pè ké wɛ̃̆kìlɛ Pole kɔ̃ à kyı tɛ̃ ǹ tyí wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, tɛ́ sràsyí yɔ́ kɔ̃ à ǹnɛ n kyɔmı.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Wrome kwil

17 Képah sɔkɔ, sèpȉn tɔ̃́nì-á sɔkɔ, Pole Nsyifunɔ yah tãm ye ǹ tȉnnɛ. Pǎh pɔ tuke
mɔ, à yo pé tyí nɛ, pé no, pé náh sɛ́nsɔ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pı de pé no Nsyifunɔ tyí, pé náh pé
náh tãn wȁl dêl pı, ǹtɛ pè pé tɛ̃ Yerusalɛmı sɔkɔ, tɛ́ pé dahbı Wrome tãn gbȍ sɔkɔ.
18 Ǹtɛ Wrome tãn-á pé piki yah tɛ gbı̋ nɛ̂nɛ, pè náh pé tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂ yĩn-á pé
yĩnɛ pé ko mɔ. Kǎh pı sɛ̃́, pè mɛ nɛ páh pélɛ n fin n mɔ. 19 Tɛ́ Nsyifunɔ mɛ képah
yahle. Képah-á, pé gbȍ yı̋ı̋ náh, pé mɛ pé gblɔ̆y tyí dahbı Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar
gbȍ. Ǹkɛ̃́, tókɔ́nkɔ̃nɔ tɛ̃ wɔ náh pé nɛ pé tɔkɔ pé no Nsyifunɔ kɔ̃ dɛ́! 20 Képah yĩn-á
pé kɔ̃ pé kè yah kɔ̃ nɛ, pé pè wɛ, pé mó yẫhkì yãh pélɛ. Yisrayel tãn gbȍ sàhnɔ́-á mɛ
pwáhnmɔ-ò nɛ̂ yõ, ǹmɔ yĩn-á kârn nɔ́pilɛ mɔ́nɔ́lɛ péwɔ gbȁn sɔkɔ yɔ̀. 21 Képah sɔkɔ,
pè mɛ yo Pole tyí nɛ, sɛ́bɛ́y yɔ́ ńtɛ̃ náh wil Nsyude gbɛ̃̆nyah, à pɔ pépi tyí ǹmɔ Pole
tyí sɔkɔ. Pé no Nsyifunɔ sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃ wil nɛ́npɔ́, à pɔ tir yɔ́ yo pé tyí ǹ tyí
sɔkɔ, képah náh pı, à ǹ yı̋po yo pépi tyí. 22 Ǹtɛ pépi-á pĩ nɛ, wɛ̃̆kì nɛ̂ sɔkɔ-á ǹnɛ, pǎh
mɛ kélɛ n fwo ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Képah-á, ǹmɔ sɔ̃nɔ-á nɛ̂nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé kè
noh ǹ vyãh sɔkɔ. 23 Képah tɛ̃̆nɛ, pè mɛ wɛ̃ wɛ́nɔ́ yòh mɔ wɛ̃ tyí Polelɛ.
Lésɔ̃-á pɔ nɔ, wãn tɔ̃ mɔ pé wȉlnɔ́ yõ, à pɔ Pole tyí ǹ twáhntɛ̃-ǹsah sɔkɔ. Á mɛ tyah
à Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n wah pé tyí, à tɔkɔ séngbɔ̃ tyí, pópó à pɔ nɔ ńvı̋ tyí. Á sȍ mɛ
de Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ sɔkɔ, à Yesu tyílɛ n yo pé tyí
nɛ, pè kè fɛ̃ syi. 24 Képah sɔkɔ, túkù ǹ tyi yónɔ́ fɛ̃ syi, ǹtɛ túkù mó sè yahle. 25 Ǹtɛ pǎh
tɛ̃ wɛkı sah kwlɔ núkú yõ, tɛ́ n karkı gbı̋ nɛ̂nɛ, Pole tɔ̃ tyínúkú yɔ́ yo pé tyí nɛ, gbı-á
Liyel Mirki wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á lésɔ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi yo pé náh tãn tyí nɛ ńkɛ̃́:
26-27 «Kùkùtǎhkì mɛ de no nɔ́pi nnɔ sɔkɔ.
Pè mɛ pé níkílɔ́ tah tũ,
tɛ́ pé yı̋ vike sah;

nɛ ńkɛ̃́ pé yɩ̃́ káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé níkílɔ́ káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh,
pé nnɔ kɔ̃ sè pɔ n yɛ kùkùtǎhkɩ̀ pínɔ́lɛ,
pé mó vi mɔ ńmɔ Liyel wɛ̃̆kɩ̀ tɛ̃,
ń kɔ̃ mé pè wɛ pwah mɔ.
Képah ye, kyɩ n yo pé tyí nɛ,
pǎh kɩ n nohnɩ tɛ̃ wɔlɛ, tɛ́ pè náh ké tyí yah wɛ n pi.
Pǎh kɩ n yah dyěh sɛ̃́ yɔ̀, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi.»*
28 Képah yóntɛnɔ náh, Pole tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yé pĩ nɛ, Liyel-á pwáhnmɔnɔ
wɛy tɛkɩ mɔ névye tɔ tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pépi tɛ̃ wɔ kɩ kè noh n pi.» [29 Wǎh
képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yuku sɔkɔ, tɛ́ mɛ yékâ̂blɛ n pɩ n yuku képékèyɔ̂ pé wɛ̃ wrɔ́.]
30 Képah náh, Pole ye nínɔ́ tũ ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wǎh sɔ̂̀ nɛ̂ tɔkɔ de tɛ̃. Nónó pól-á sɔ̂̀ n
wil n pɔ ǹ tyí, à sɔ̂̀ mɛ pé póllɛ n tɛ̃ pallɛ. 31 Â sɔ̂̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo névye tyí,
tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyilɛ nolɛ n kwɔ nɩsãh sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̂̀ mɛ ǹ yahlɛ
n kɔ̃ ké pínɔ́lɛ.

* **28:26-27** 28.26-27 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10.

Pole sέbέy tέkínmɔnɔlɛ Wrome tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Liyel ye Pole yah wilki nɛ à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ nɛ̂-á kɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Yah n tɛ Wrome tãn 1.5; Kalatɩ tãn 2.9. Ǹmɔ Pole ye wãrkɩ tɛkɩ mɔ sέbέy mὲnɛ Yesu yõ sɛ̃pú tyí, nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ. Nósyɔ́ ye wɛ yo pé tyí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ Yesu tyí sɔkɔ, tέ pè mɛ kè fɛ̃ syi. Képah sɔkɔ, Pole mɛ sέbέy wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé pɔ pé ɩ̃̀nnɛ, pé pɔ sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ pé mó yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à mɛ n pɩ, képah yah ye à yo pé tyí ǹ sέbέy mὲ sɔkɔ.

Ȁ nɛ ńkɛ̃ Nsyifunɔ ò, ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, pé pól-á tyípêl pɩ, pè kõ pè náh wɛ de Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. Ǹtɛ pé pól tyí-á nɔ Liyel tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ pè pé nnɔ vi mɔ. Pè yal n mɔ tyípêl pínɔ́lɛ, pè mó sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ǹmɔ-á ku pé tyípêl yĩnnɛ. Pàh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ pɩ nέgblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. Yɔ̃̀bènɔrɩ-á Liyel pɩ pé tyí kélɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃ wɔ náh tõ mɛ n pi tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. Tɛ̃-á kɩ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ kṹmm, tέ Liyel Mirki kɩ ǹnɛ n yohnɩ n mɔ. Yah n tɛ Wrome tãn 1-8.

Pole tõ Nsyifunɔ Yesu yáhlenɔ tyí yo ǹ sέbέy sɔkɔ. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ, kè n tɛ̃ n pnɛ tyi pól tyí. Képah ye, à nɛ pé Liyel yáhlenɔ náh n yõ n sɔkɔ n pi. Yah n tɛ Wrome tãn 9-11.

Ȁ tõ kè yo nɛ, núkúnúkú Liyel-á mɛ sãmnɛ n mɔ névye pól sɔkɔ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pǎh yĩnɛ pè pé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí. Yah n tɛ Wrome tãn 12-15.

Sέbέy tyέ-ńsah sɔkɔ, Pole nɛ páh mɛ ké tyí nɛ pé yuku Wrome kwil sɔkɔ, nέnpɔ́ tãn kõ pè pé wɛ yohnɩ mɔ pé kõ pé yõ sɔkɔ Yesɩpayĩ yamana sɔkɔ. Ȁ nɛ páh n wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí Wrome kwil sɔkɔ, nónó-á pé nέpɩ̃́nɔ́lɛ.

1 Ǹ́mɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩlɛ, ńmɔ ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sέbέy mὲnɛ yé
tyí. Liyel ye ńmɔ ye pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ. Ȁ ń wilki sah nɛ mé pé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.
2 Liyel-á ǹ vyãh kõ sah kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à lésõ syɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyí à
ké tyí yo sah ǹ wɛy sέbέy sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ. 3 Ǹ Pídɩ̃́ tyí ye kè n yo, nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi pétó náhkɩ̀lɛ ǹ pɔ́ndubinɔ sɔkɔ névilɛ. 4 Tέ
wǎh pɔ ku, tέ ǹ lékó-á yilki mɔ, képah sɔkɔ Liyel Mirki mɛ kè wɛ̃kɩ nɛ Liyel Pídɩ̃́-á
ǹnɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí. 5 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye ńmɔ yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, kɩ
yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ pól yohnɩ mɔ pè kɩ pɩ ǹmɔ yõ sɛ̃púlɛ kɩ n sah ǹ tyí yõ, ǹ yĩn kõ kè kɩ n gbilki.
6 Kénɛ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ sɔkɔ névye ye yépi tɔlɛ, Yesu Krista-á yépi nónó ye pɩ ǹ tyílɛ. 7 Yépi
nónó pól tyí-á nɔ Liyel tyí Wrome kwil sɔkɔ, tέ à mɛ yé ye nɛ yé yé minnɛ n pɩ péwɔ
tyí yõ, yépi tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sέbέy mὲnɛ. Mé kélɛ n yah n kõ ápi Sú Liyel ànɛ̂
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃pú tyí

8 Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, mé n wɛkɩ ń Sú Liyel ǹgbò tyí yépi pól tyí sɔkɔ, yé Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ tyí-á sɔ̃npílɛ mɛ n yo kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ. 9 Mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyí ń nɩ póllɛ ǹ Pídɩ̃́
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sɔkɔ. Ǹmɔ ńtɛ̃ ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mâh níŕılɛ n pɩ, máh ńkɛ̃́nɛ
nɛ n mɛ yé tyílɛ n yo pé tyí. 10 Máh ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ kélɛ n yah n kõ pé tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ,

péwɔ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃-à kɩ nɛ̂, pé wɛ̃kì yɩkɩ mɔ ń kɔ̃ sɛ̃ mé n kyɩ n yah yé tyí. 11 Yé náh wɛ
di, pɔ n yah dékè mɛ ń kah tɛ̃ yé tyí. Képah sɔkɔ, Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé kɩ pɔ
kélɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ tǎhkìlɛ yé kɔ̃. 12 Képah ye kɩ á kɔ̃ á kɩ sɔ̃́ré wɛ mɔ wɛ̃ sɔkɔ à yuku
ápi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ. 13 Ǹ yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pɩ̃ nɛ máh kè yah kɔ̃
gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ nɛ mé pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, mé pɔ tɔ̃̀ wɛ n pɩ yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, sɔ̃́-á mé pɩ
kélɛ yìkìnì tɛ́ló tɩ̃̀nnɛ. Ǹtɛ ké wɛ̃kì náh mɛ tɛ̃ wɛ wɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí yɔ̀.
14 Mé yĩnɛ mè Nìvìnì tirlɛ n yo yĩ pɩ̃́pú ànɛ̂ yĩ pɩ̃́-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ kǎrn pípú ànɛ̂ kǎrn
pí-ńkɛ̃pú tyí. 15 Képah ye, ké dékè mɛ yɩ̃́ɩ̃́ ń sɔkɔ nɛ mé pɔ Nìvìnì tir yo yépi tɔ tyí,
yépi nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ.

Tǎhkì nɛ̂-á mɛ Nìvìnì tir sɔkɔ

16 Nìvìnì tir yónɔ́ sen náh mɛ ńmɔ tɛ̃. Liyel tǎhkì ye kélɛ nɛ̂-á névye póllɛ n pwah
n mɔ nónó-à sɛ̃ ké yõ. Kè tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ pyě yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ. 17 Yé náh wɛ di, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel-á mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̃̀ yõ ye kè n pɩ, sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ̃ kɩ min yèsyìkì
wɛ képah gbɔ̃̀ yõ.»*

Névye pól mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

18 Yé yah, névye Liyel yah tíkí pí-ńkɛ̃ ànɛ̂ pé tyítúkúnì pínɔ́ pól yĩnnɛ, Liyel tɛ̃ yɩ̃̂nyõ
tɛ́ ǹ fɔ́kɔ̀vyɑ̃̀hnì pè wɛ̃kɩ, pǎh sɔ̃́npílɛ pé tyítúkúnì tɔkɔ à gbɩ yah vike. 19 Yé náh wɛ
di, névi-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ̃ n pi Liyel tyí sɔkɔ, ké sèndì náh pépilɛ dò. Liyel ye kélɛ pè wɛ̃kɩ.
20 Liyel tyi nónó-á sè náh n wɛ yɩ̃́nɛ, sépi nónó-á pɩ ǹ tɛ̃́npnènɔ́lɛ nɛ̂-á mɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ,
ànɛ̂ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ tɔ́tɔ́; sépi mɛ fɛ̃ n pnɛ ǹ tyípínɔ́ gbɔ̃̀ yõ à tɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́
dùkù tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, lénɔ̀ náh fɛ̃ n wɛ n pi névye tyí póllɛ. 21 Pè ye Liyel pĩ, tɛ́ pè náh fɛ̃
syi gbílkínɔ́ sah ǹ yõ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ. Pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛy nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ, pè náh kélɛ
à kɔ̃. Ǹtɛ pè pyě sõnɔ wɑ̃̂nnɛ pé gblɔ̃y pilki, à pɩ lékɑ̃́m kɛ̃ névyelɛ à de fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.
22 Pé gblɔ̃y tɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ lékɑ̃́m névyelɛ, pè pyě pɩ nɛ́wɑ̃̂nnɛ yɔ̀ sɔ̃. 23 Gbílkínɔ́ nɛ̂-á
yĩnɛ sàhnɔ́lɛ kú-ńkɛ̃ Liyel yõ, pè képah vi mɔ n sah névye, ànɛ̂ kèpye, ànɛ̂ gbyɛ̂̃hnyɛ̂̃h
yî, ànɛ̂ til til yî kètɔ̀ pínsàhnɔ́nɔ yõ. Tɛ́ névye ànɛ̂ kénɛ gbɛ̃̌nkyɔ nɔ́pi pól kɩ mó tõ pɔ
n ku n pi.

24 Képah ye Liyel yɛ pè kɔ̃ pè pé pɔ̃̌pɔ̃̌lɛ n pɩ, képah nɛ̂ dékè-á mɛ pé sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ
sennɛ n pɩ pé gblɔ̃y tyí. 25 Gbɩ nɛ̂-á yo Liyel tyí sɔkɔ, pè képah vi mɔ pɩ mìnìnɛ. Pè
mɔ mɔ Liyel sah tɛ́ ǹ yî mɔ́nɔ́ wɔlɛ n gbilki, tɛ́ tɔ̃̀lɛ n pɩ sépi tyí. Ǹtɛ ǹmɔ ye mó tõ
yĩnɛ gbílkínɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ. Amiina! 26 Képah ye, Liyel mɛ yɛ pè kɔ̃ pè sen tyi ólɛ n pɩ
nónó dékè-á mɛ pé sɔkɔ. Pé syɔ́ mɛ pèkì yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh yõ, mɛ n sɛ̃ wɛ̃nɛ.
27 Sɛ̃ ó ye, díbí tɔ mɛ pèkì yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh yõ. Pè náh tõ mɛ n sɛ̃ syɔ́lɛ.
Sɛ̃́nɔ́lɛ wɛ̃nɛ, képah lédɔ́rí ó ye mɛ n ko pélɛ. Sen pɩ̃́-ńkɛ̃ tir ye pè mɛ n pɩ wɛ̃ tyí, tɛ́
mó pé mɔ́npunɔ lédyáhní wɛ nɛ̂-á yĩnɛ pélɛ. 28 Pǎh yahle Liyel pɩ̃́nɔ́lɛ sɛ̃, à mɛ yɛ pè
kɔ̃ pè pé sõnɔ túkúnì sɔ̃̀ tɛ̃ à pí-ńkɛ̃ tyilɛ n pɩ. 29 Tyíknɛ̃̌nì duke pól ye pè mɛ n pɩ,
ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ, ànɛ̂ yɩ̃́sesúkúlɛ, ànɛ̂ nɛpékèlɛ. Dyɔ́yɔ́kè ó ye pé tɔ̃̀lɛ, à tahlɩ nɛ́kókè
mɔ́nɔ́ tyí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́ynɛ, ànɛ̂ yɩ̃́nvǐ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nétúkùnì tyi pínɔ́lɛ, ànɛ̂ mìnì sàhnɔ́lɛ
névye yõ, 30 ànɛ̂ névye tyí yónkònɔ́lɛ. Pè pɩ Liyel sépɛ́bílɛ, ànɛ̂ vyɑ̃́hsenóhkìpúlɛ,
ànɛ̂ gblɔ̃y gbílkípúlɛ, ànɛ̂ wèngbǐl wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ pèkè yah wɛ́npɩpulɛ, ànɛ̂ dúbípú tyí
yáhlepulɛ. 31 Pè pɩ lékɑ̃́m kɛ̃ névyelɛ. Pàh nɛ̂ yo, pè náh kélɛ n pɩ. Kùkùtǎhkì névye

* **1:17** 1.17 Yah n tɛ Yabakuki 2.4.

ànɛ̂ nɛ́pı̃́kɔbı ye pélɛ. 32 Tɛ́ pè mó tõ pı̃ nɛ Liyel-á mɛ kè yo sah nɛ, sɛ̃́nknɔ tyi pípú-á
yı̃nɛ kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ tyi nɔ́pi póllɛ n pı. Tɛ́ pè náh mɛ
yı̃n sépi ó tyí dɛ́, pè mɛ mɔ sɛ̃́nknɔ tyi pípú tɔlɛ.

2

Liyel-á kı tukey nɛ̂ tuke n pi

1 Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kõ, wáh kı sɔ̃ mɛ nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, lénɔ̀ wɛ́-ńsah náh mɛ
á tyí. Á náh wɛ di, wáh lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kõ, lékàh ye á á gblɔ̌ynɛ n kõ, áwɔ tɔ-á
sɔ̃́npílɛ mɛ n pı pé tyí kɔ̃lɛ, áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ pélɛ n kõ. 2 Ápi pı̃ nɛ ńkɛ̃ nónó-á kénɛ
tyi dùkùlɛ n pı, Liyel-á kı pè tuke n pi à yı̃nɛ gbı wɛ̃kìlɛ. 3 Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ kénɛ tyi
pípúlɛ n kõ, tɛ́ mó tõ mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pı, á se mɛ n sõ nɛ wáh kı n pwah n pi Liyel tukey
sɔkɔ? 4 Képah náh pı, Liyel pèpɔrı ǹgbɛ̃, ànɛ̂ ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrı, ànɛ̂ ǹ sɔ̃́mnɔ́ se á yahle
mɔ́nkɔ̃̀nɔ́lɛ? Á náh pı̃ nɛ Liyel pèpɔrı mè-á kı ǹ kõ á kı á nı vi mɔ kı tyípêl pínɔ́ yal
mɔ di? 5 Ǹtɛ á níkísekɔ́kɔ́ ànɛ̂ á nı táhntũnɔ yı̃nnɛ, á mɛ Liyel plɔlɛ n gbah n yɔrı n
mɔ á gblɔ̌y yõ, nɛ̂-á kı n pɔ n pi ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sõlɛ, sõ nɛ̂-á à kı névye tuke n pi à yı̃nɛ
gbı wɛ̃kìlɛ. 6 Á kı nénúkù núkú pól dyah à yı̃nɛ pé tyípínìnɛ. 7 Nónó-á mɛ gbah tɛ̃
tyípéplɔlɛ n pı, nɛ pé kyı yõ yɔ̃nɔ́ wɛ, gbílkínɔ́ mó nɛ n sah pé yõ, ànɛ̂ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ, à kı tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ pépi kõ. 8 Tɛ́ névye nónó-á yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ́ gbı
wɛ̃kì kɔ́lɔ́ yahle tɛ́ pèkè pínɔ́ sɔ̃̀ tɛ̃, à kı ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì pépi wɛ̃kı, tɛ́ kı fɔ̃́hnɔ́ sah pé yõ.
9 Yèvyɑ̃̀hrı ànɛ̂ tíkí képékè kı pı tyítúkúnì pípú pól tyílɛ. Kè kı tyah Nsyifunɔ ǹgbò
tyí, tɛ́ kı pɔ yı̃ni tɛ̃ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. 10 Ǹtɛ gbílkínɔ́, ànɛ̂ yõ yɔ̃nɔ́,
ànɛ̂ yèvını kı pı tyípéplɔ pípú nénúkù núkú pól tyílɛ. Kè kı tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí,
tɛ́ kı pɔ yı̃ni tɛ̃ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. 11 Yé náh wɛ di, Liyel náh névyelɛ
n wah.
12 Névye nónó pól-á pè náh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ tɛ́ tyípêl pı, kénɛ tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyɑ̃h náh n wɛ n pi pépi tyí yíkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ nónó pól-á tyípêl pı tɛ́ mɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, pépi kı n tuke n pi à yı̃nɛ képahlɛ. 13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyíyɔ́nɔ́ nóhpú náh Liyel n yah nɛ́gblɔ́lɛ dɛ́. Ké tyíyɔ́nɔ́ pípú ye. 14 Névye nónó-á pè
náh pı Nsyifunɔlɛ, pépi náh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ pé kɔ dùkù mó tõ pɔ
yı̃nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́rélɛ. Kǎh pı sɛ̃, képah n wɛ̃kı nɛ pǎh pèpɛynɛ n pnɛ pé
gblɔ̌y, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kɛ̃́nɛ pé tyí. 15 Pè mɛ kélɛ n wɛ̃kı képah sɔkɔ nɛ, Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́-á nɛ̂ yo nɛ kè nɛ n pı, kǎh mɛ pé nnɔ sɔkɔ. Pé sõnɔ sɔkɔ, kèyǎhlɛ pè n nɛ n
mɛ lékàhlɛ pé gblɔ̌ynɛ n kõ, kèyǎhlɛ ǹ tɛ n nɛ n mɛ gbılɛ pé gblɔ̌ynɛ n kõ. 16 Nìvìnì
tir nɛ̂-á ńmɔ n yo, à yı̃nɛ képahlɛ, Liyel kı syɔ̃ Yesu Krista tyí kı névye tuke n pi pé
sètı̃̀n sɔ̃̀ tyi pól tyí sɔkɔ. Lésõlɛ, tyi nɔ́pi kı wilki mɔ kwèy.

Nsyifunɔ náh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ

17 Yépi nónó-á nɛ Nsyifunɔ-á yélɛ, yé mɛ yé gbɔ̃̀ sah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yõ, tɛ́ yé
gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ Liyel-á mɛ yépilɛ. 18 Tɛ́ Liyel dyɔ yı̃̃́-á nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ
kyɔ́! Yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yõ, yé pèpɛynɛ n pnɛ
dò. 19-20 Kénɛ kwɔ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yé nɛ yé pnɛ̀nɔ́-á syı ké yı̃̀n tyí, ànɛ̂ yáh gbı pı̃ dal mɔ,
tɛ́ núkú yuku yı̃́tũbi yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ kyòolɛ n mɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ névye tyí yé yo kɛ̀? Yé
mɛ vı̃̀nmɔnɔlɛ lékɑ̃́m kɛ̃ névyelɛ n kõ, tɛ́ mɛ wɛ̃́npı̀ yrɔ̃́lɛ n kwɔ yé yo kɛ̀? 21 Yé mɛ
no tɛ́lɔ́lɛ n kwɔ, tɛ́ yé náh yé gblɔ̌y wɔlɛ n kwɔ kɛ̀? Yé mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ pè káh
yı̃belɛ n yı̃, tɛ́ yépi wɔ n yı̃ kɛ̀? 22 Yé nɛ fɔ̀fíkì káh nɛ n pı, tɛ́ yépi wɔ kélɛ n pı kɛ̀?
Yé nɛ fal fal tɑ̃̀n tyí náh nɔ yé tyí póllɛ, tɛ́ mó tõ tɑ̃̀n vì yı̂lɛ n yı̃ n tɔkɔlı kɛ̀? 23 Yé mɛ

yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ yáh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ sé dêllɛ n pɩ.
Liyel náh yé n yilɔ yɔ̀ di? 24 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃̌rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ: «Yépi Nsyifunɔ ye yǐkǐnǐ tɛ́lɔ́ kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n yɩkɩ.»*
25 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, yõre mɛ kɔ̃̀kè tyí yâh mɛ fɛ̃ n kɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yõ.
Ǹtɛ yâh mɛ sé dêllɛ n pɩ, yé kɔ̃̀nɔ́ pɩ nɔ̀nɔ́lɛ. 26 Kɔ̃̀-ǹkɛ̃ névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ n kɔ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yõ, Liyel kɩ tɛ̃ mɔ kɔ̃ kènkõbe sɔkɔ. 27 Yépi Nsyifunɔlɛ, Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̌rkínsàhnɔ́ mɛ yé tyí, ànɛ̂ yé se mó tɔ̃ kɔ̃̀kè tɔ kõ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé
mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêllɛ n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃, kɔ̃̀-ǹkɛ̃ névye nónó-á mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, pépi ye kɩ pɔ lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi. 28 Yé náh wɛ di, névi kɔ̃̀nɔ́ náh
n pɩ tɛ̃̀nɛ Nsyifulɛ. Kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ nótɔ́lí tɔ náh n pɩ névilɛ Nsyifulɛ. 29 Liyel-à névi nɛ̂ nɩ
vi mɔ, tɛ̃ wɔ ye n pɩ Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ. Kɔ̃̀kè yèsyɩ̀kɩ̀ tɔlɛ, Liyel Mirki ye n pɩ kélɛ nɩ
sɔkɔ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh. Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, Liyel ye n sõ ǹnɛ, névi náh.

3

Névye pól mɛ pîlkînɔ́ sɔkɔ

1 Wâh pɩ Nsyifulɛ tɛ́ kɔ̃̀kè kõ, yõre se mɛ ké tyí? 2 Ké yõre mɛ gblò yey yey póllɛ.
Pépi ǹgbò gbɔ̃̀ sɔkɔ ye Liyel dahbɩ ǹ wɛynɛ. 3 Ǹtɛ à, pépi sɔkɔ túkù-á yahle kɔ́lɔ́lɛ ké
wɛ̃kɩ̀ yõ, képah se kɩ pɔ Liyel tɔ kɔ à kɩ yahle kɔ́lɔ́lɛ ǹ tyi yónɔ́ sɔ̃̀? 4 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Névye pól
sénsɔ̃ mɛ mɩ̀nyobelɛ, ǹtɛ kè yĩnɛ kè nɛ mɛ píkínɔ́lɛ nɛ Liyel wɔ-á n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀,
sɔ̃-á kélɛ wɑ̃̌rkínsàhnɔ́lɛ ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Á tyíyónɔ́ yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yó-ò-á álɛ.
Pàh álɛ n tuke, gbɩ yĩnɛ kè wɛ á tyí.»*
5 Ǹtɛ ápi kɛ̃kɩ̀nɔ́-à kɩ pɔ kè kɔ̃ kè wɛ pĩ nɛ Liyel-á mɛ tómm à, á kɩ tɔ̃ yo sɔ̃ wɛ́?
Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ, wǎh ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ sɔkɔ fɔ̃́hnɔ́lɛ
n sah á yõ? — Névi yɔ̃̀tàhsyi sõ dùkù ye mé yah tɛ́ kélɛ n yo. — 6 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Kàh mɛ sɛ̃,
tɛ́ Liyel kɩ tuke sɔ̃ kèkõyɔ̃́ névyelɛ wɛ́? 7 Ǹtɛ ńmɔ mɩ̀nɩ̀ yónɔ́-à kɩ mɛ kè wilki mɔ nɛ
Liyellɛ, gbɩ Liyel-á ǹnɛ ǹ yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki à, sɔ̃ pɩ tɛ́ lékàh kɩ tɔ̃ ńmɔlɛ n kɔ̃ á kɩ
nɛ tyípékè pí-ò sɔ̃ ńnɛ? 8 Tɛ́ névye yĩn yíkípú yísyɔ́ nɛ, ápi-á mɛ n yo nɛ pèkè-á yĩnɛ
kè nɛ n pɩ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi pèpɔrɩlɛ. Lékàh ye yĩnɛ kénɛ névye dùkù kɔ̃́nɔ́lɛ.
9 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Ápi Nsyifunɔ se fɔ̃́nfɔ̃́ névye tɛ́lɔ́ yõ? Póllɛ! Yé náh wɛ di, mé
ye kè yo wah tɛ nɛ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á mɛ tyípékè mnɔ
sɔkɔ, 10 sɔ̃-á kélɛ wɑ̃̌rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Nɛ́gbí náh mɛ póllɛ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.
11 Lékɑ̃́m névi náh mɛ póllɛ.
Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyellɛ n yah n kõ.
12 Pé pól ye wɛ̃kɩ̀ pèpɛy fin mɔ, tɛ́ mɛ mɔ pu wɛ̃ tyí.
Nɛy náh mɛ nɛ̂-á mɛ tyípépɛ̌ynɛ n pɩ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.†
13 Pé yɩ̃̀ngbɑ̃hlɔ mɛ léyɑ̂l yey yíkínmɔnsàhnɔ́ sɔ̃.
Pě névyelɛ n vi n tɛ̃ pé nɛ́npɔ́rílɛ.‡
Pé vyɛ̃y wɛlɔ mɛ wahy sohrɩ sɔ̃.§

* 2:24 2.24 Yah n tɛ Nsyeremi 52.5. * 3:4 3.4 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 51.6. † 3:12 3.10-12 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 14.1-3
; 53.2-4. ‡ 3:13 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 5.10. § 3:13 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 140.4.

14 Plɔ yénmɔnɔ wɛlɔ ànɛ̂ wènpèl ó n nɛ n wil pé vyɛ̃y sɔkɔ.*
15 Kàh pɩ nɛ́kókè mɔ́-ńsah yúkúnɔ́ wɔlɛ, pé gbáhkì n nɛ n sal képah sɔ̃̀.
16 Pépi syɔ̃-ǹtɑ̃̀n pól sɔkɔ, pě yíkínɔ́ ànɛ̂ pèkè ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ.
17 Yèvɩnɩ wɛ̃kì tɛ̃nɛ, pè náh képahlɛ n pnɛ.†
18 Pè náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ póllɛ.»‡

19 Ǹtɛ á mó tɔ̃ pĩ nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tyi nónó póllɛ n yo, săh mɛ sé yey mɔ sé
wɑ̃̀l kɔ́pú tɩ̃̀nnɛ pé vyɛ̃y tũ yĩnnɛ, ànɛ̂ lékàh wɛ yĩnnɛ kèkõyɔ̃́ névye pól tyí Liyel yah
sɔkɔ. 20 Képah ye, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n pɩ n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
gbɔ̃̀ yõ.§ Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yõre-á nɛ̂nɛ, tyípékè ye kè névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Névye-á n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ dùkù nɛ̂nɛ Liyel yah sɔkɔ

21 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye kè wɛ̃kɩ nɛ páh mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé yah sɔkɔ.
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyɑ̃h náh mɛ ké sɔkɔ. Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
sɛ́bɛ́ynɔ́ ńtɛ̃ kè yo ó. 22 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Liyel névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ
yah sɔkɔ. Nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ sɛ̃ Yesu Krista yõ, Liyel tɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ. Yé náh wɛ
di, wăhkì náh mɛ ké sɔkɔ dò. 23 No pól ye tyípêl pɩ, pè kɔ̃ pè tɛkɩ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
24 Ǹtɛ Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ pé tyí, à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ nɔ̀nɔ́lɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á pwah mɔ pélɛ tyípékè sɔkɔ. 25 Yesu Krista ye Liyel tɔkɔ kɔ̃ sárkálɛ, nɛ ǹ tɔ̃́
kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, nónó-á sɛ̃ ǹ yõ, pé tyípêl yɔ̃ n mɔ pè kɔ̃. Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á
mɛ tómm. Ǹgbòlɛ, à náh lésõ mɛ névye tyípêllɛ n mɔ n kɔ̃, 26 à lésõ mɛ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ.
Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ sélɛ n mɔ n kɔ̃, té mó tɔ̃ mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ,
nónó-á sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah n wɛ̃kɩ nɛ wăh mɛ tómm té mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
ǹ yah sɔkɔ. 27 Gblɔ̃̌y gbílkí-ńsah se tɔ̃ mɛ névi tyí? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ wɛ́? Kè náh
tɔ̃ mɛ á kɩ nɛ pé tyípínì sɔ̃́ mɛ n mɔ n kɔ̃, Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ ye mɛ n mɔ n kɔ̃ képah
ye. 28 Yé náh wɛ di, ápi kɩ fɛ̃ kè yo nɛ névi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̃̀ yõ-á tɛ̃ n pɩ nɛ́gbílɛ
Liyel yah. Kè náh mɛ á kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔ̃. 29 Tɔ̀dì Liyellɛ,
Nsyifunɔ ó Liyel se ǹnɛ? No télɔ́ tɔ Liyel náh ǹnɛ di? Awe, no télɔ́ tɔ Liyel ye ǹnɛ,
30 ǹmɔ ó-á sɔ̃́npílɛ pɩ Liyellɛ. Ǹmɔ ye kɩ Nsyifunɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́
gbɔ̃̀ yõ, té kɩ tɔ̃ no télɔ́ tɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 31 Ǹtɛ kăh pɩ sɛ̃,
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ se mɛ pɔ á kɔ̃ á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ yõre kɛ̃́ kwâhlɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́,
yõre ye pyě á kélɛ n kɔ̃ yɔ̀ ńkɛ̃́.

4

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Abrahmɩ pɩ nɛ́gbílɛ

1 Sɔ̃́ mɛ ápi kɩ yo Abrahmɩ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á á náh nɛynɛ? Kwâh nɛ̂ mɛ à fɛ̃ wɛ ǹ
yɛ̃́ngbɛ̃́ tăhkìlɛ? 2 Abrahmɩ tyípínì yĩn-à sɔ̃̀ nɛ Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ, à náhkɩ
sɔ̃̀ fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah kɛ̀. Ǹtɛ à náh fɛ̃ képah pɩ Liyel yah sɔkɔ dɛ́. 3 Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó à pɩ
nɛ́gbílɛ.»* 4 Ǹtɛ kàh mɛ tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ̃kì yõ, tɔ̃̀npɩ ye n wɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhnínɛ. Nɔ̀nɔ́
náh à wɛ kélɛ dɛ́. A yĩnɛ ké wɛ́nɔ́lɛ. 5 Ǹtɛ sɛ̃́ náh kélɛ Liyel tɛ̃ wɔ tyí dɛ́. Névi nɛ̂-à sɔ̃́
tɔ̃̀lɛ n pí-ńkɛ̃́nɛ té fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tyípêl pípúlɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah gbɔ̃̀ yõ
ǎ tɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ.

---

* 3:14 3.14 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 10.7. † 3:17 3.15-17 - Yah n tɛ Yesayi 59.7-8. ‡ 3:18 3.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 36.2.
§ 3:20 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 143.2. * 4:3 4.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6.

[6] Liyel-á névye nónónɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ pé tyípínɩ̀ mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
Davidi pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ́nɔ́ tyí yo nɛ ńkɛ̃́:
[7] «Névye nónó pílkí-ńtɑ̂n-á yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ pé tyípêl mɛ niri pé tyí,
pépi tyí nɔ.
[8] Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névye nónó tyípêl mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ,
pépi tyí nɔ.»†
[9] Kénɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ̀nɛ, Nsyifunɔ ó tyí náh kélɛ dɛ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pépi tɔ tyí
ye. Á kè yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, Abrahmɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-á à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah. [10] Ǹtɛ gbɩ̃́ nɛ̂ mɛ
Liyel pɩ ǹnɛ nɛ́gbílɛ? Ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ gbɩ̃́ sɔkɔ se, tɩ̃̂ ǹ kɔ̃̀ntɛnɔ náh sɔkɔ se? Ɔ̃́ɔ̃, ǹ kɔ̃̀ntɛnɔ
náh sɔkɔ náh dɛ́, ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye. [11] Képah náh sɔkɔ ye Liyel à kɔ̃ à kɔ̃̀kè kɔ̃. Kénɛ
kɔ̃̀kè kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ wăh à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ gbɩ̃́ sɔkɔ.
Kăh pɩ sɛ̃́, kɔ̃̀-ǹkɛ̃ névye nónó-á sɛ̃ Liyel yɔ̃, tɛ́ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Abrahmɩ pɩ pépi
súlɛ Liyel yah. [12] Tɛ́ pɩ kènkɔ̃be tɔ súlɛ, nónó-á pè náh mɛ n yah pé kɔ̃̀nɔ́ ó tyí, pè mɛ
sɛ̃ Liyel yɔ̃ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á à náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃.

Abrahmɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ ye Liyel ǹ vyɑ̃hlɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ náh tɑ̃n kɔ̃

[13] Yé yah, Liyel-á ǹ vyɑ̃hlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tɑ̃n kɔ̃ nɛ páh kɩ kèkɔ̃yɔ̃́lɛ pè kɔ̃, kè
náh pɩ á kɩ nɛ Abrahmɩ-á n kɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yɔ̃ képah yĩn sɔ̃ dɛ́, ǹ pínɔ́ yĩn ye
nɛ́gbílɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃. [14] Liyel-á ǹ vyɑ̃h kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔ̃ képah n wɛ, yɔ̃ se náhkɩ tɔ̃ mɛ ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ ǹ vyɑ̃h
kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ tyí? [15] Yé náh wɛ di, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye n yilki n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀nɛ. Tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́-à n knɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, ké dêl náh fɛ̃ n pɩ nɛ́npɔ́. [16] Liyel-á ǹ vyɑ̃h kɔ̃ nɛ̂ tyí
sɔkɔ, ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ ye képah n wɛ. Képah kɩ pɩ yɔ̃̀bɛ̀nɔrɩlɛ Abrahmɩ náh tɑ̃n pól
tyí. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́pú ó tyí sɔ̃ à pɩ kélɛ dɛ́. Nónó pól tɔ-á sɛ̃
ǹ yɔ̃ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ, pépi pól tyí ye à pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Abrahmɩ ye á pól
súlɛ, [17] sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Áwɔ ye mé pɩ kwlo kwlo
náhnáh.»‡ Ǹmɔ ye ápi súlɛ Liyel yah sɔkɔ, wăh sɛ̃ nɛ̂ yɔ̃. Ǹmɔ Liyel ye n yilki n mɔ
lékyîlɛ, tɛ́ yîlɛ n mɔ ǹ vyɑ̃h wɛynɛ nónó náh sɔ̃̀ mɛ. [18] Tir nɛ̂-á kè náh sɔ̃̀ mɛ gbɔ̃̀ sah
sah tɛ̃́nɛ ké yɔ̃, Abrahmɩ ǹ gbɔ̃̀ sah képah yɔ̃. À sɛ̃ Liyel yɔ̃, képah yĩnnɛ Liyel mɛ à
pɩ kwlo kwlo náhnáh névye súlɛ, sɔ̃́-á lésɔ̃ à yo kélɛ ǹ tyí nɛ, ǹ náh tɑ̃n-á kɩ pɩ dò.§
[19] Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Abrahmɩ sɔ̃̀ kè wɛ nɛ páh wah mɔ náhnáh. À sɔ̃̀ mɛ ye lèkwɛ̌ vyɑ̃h yah
sɔkɔ. Ǹ kyɩ Sara tɔ pɩ̀kɩ̀ sɔ̃̀ sɔkɔ tɛ. Ǹtɛ képah fyé yɔ̃, wɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ náh pɩ ǹ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ. [20] À náh tɔ̀tɔ̀ pɩ sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yɔ̃. Ǹtɛ à tăhkɩ̀ wɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀
yɔ̃, à Liyellɛ n gbilki. [21] Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ sɔ̃̀ mɛ ké yɔ̃ nɛ, Liyel-á ǹ vyɑ̃h kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ,
tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ kè pɩ. [22] Képah ye, Liyel mɛ à mɔ kɔ̃ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ.
[23] Tɛ́ kăh wɑ̃rkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel à mɔ kɔ̃ nɛ́gbílɛ.» Kè náh pɩ
nɛ Abrahmɩ ó yĩn sɔ̃ dɛ́; [24] ápi tɔ yĩn ye, ápi nónó Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-á kɩ n mɔ n kɔ̃ n pi,
áyáh sɔ̃́npílɛ sɛ̃ Liyel yɔ̃ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó yilki mɔ. [25] À lésɔ̃ ko mɔ ápi tyípêl
yĩnnɛ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ ápi pɩ yĩnnɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

5

Névye wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃

† **4:8** 4.7-8 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 32.1-2. ‡ **4:17** 4.17 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.5. § **4:18** 4.18 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.5.

1 Ǻpi-á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, yèvɩnɩ wɛ á wrɔ́ ǹnɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista gbɔ̃̀ yõ. 2 Yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ wɛ̃kì-á yɩkɩ mɔ á tyí tɛ́ álɛ ké sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye dah mɔ
álɛ ké sɔkɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ áyáh kɩ Liyel tɔ̃́rí wɛ
n pi, kè mɛ yɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí. 3 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, yèvyãhrɩ ńtɛ̃ tɔ pínɔ́ mɛ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ ápi
tyí. Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ ńkɛ̃́ yèvyãhrɩ pínɔ́-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ, 4 gbáhntɛ̃nɔ
mɔ́ névilɛ n pɩ tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ gbĩ́nɛ. Névi-à pɩ tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ sɔkɔ, ǹmɔ
gbɔ̃̀ sàhnɔ́ n nɛ n mɛ Liyel yõ. 5 Ǹtɛ ápi nìgbɛ̀kì-á mɛ Liyel sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, à kélɛ á
wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ wǎh képah nɛ̂nɛ á kɔ̃. Képah ye névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yõ, sen
náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.

6 Yé náh wɛ di, Liyel-á gbĩ́ nɛ̂ yah tɔkɔ sah, kǎh pɔ nɔ, Krista ku tyípêl pípú pwah
n mɔ yĩnnɛ. Tɛ́ légbĩ́nɛ, ápi lésõ mɛ tǎhkì kɛ̃́nɛ á sɔkɔ. 7 Névi nɛ̂-á kɩ fɛ̃ syi n ku n pi
nɛ́gbí yĩnnɛ, tɛ̃ wɛ́nɔ́ kɩ tah. Gbɔ̀kénpɩ ǹnî kɩ fɛ̃ fɛ̃ syi ku pèpɔrɩ pí-ò wɔ yĩnnɛ. 8 Ǹtɛ
Liyel-á kélɛ á wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Ǻpi lésõ mɛ á tyípêl sɔkɔ
sɛ̃ tɛ́ Krista ku á pwah n mɔ yĩnnɛ. 9 Tɛ́ núkúnúkú, áyáh fyɔ̀ pɩ tɛ́ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah
sɔkɔ Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ, Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì wɔ yah se pyě à kɩ n yɛ n pi kɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí?
10 Ǻyáh lésõ mɛ Liyel sépɛ́bílɛ, à á wrɔ́ tɔ̃ sah ǹnɛ ǹ Pídĩ́ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ ǹ Pídĩ́ tɛ̃-á
fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à se kɩ pyě n yɛ n pi á pwáhnmɔnɔlɛ? 11 Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí
dɛ́, kè tɔ̃ mɛ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí Liyel yah sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á wrɔ́
tɔ̃ sah Liyellɛ.

Tyi nónó-á wɛ Adama tyí sõwãh ànɛ̂ nónó-á wɛ Yesu tyí sõwãh

12 Yé yah, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye tyípékè de kèkõyɔ̃́. Kénɛ tyípékè ye yɔrɩ mɔ kũnɛ. Tɛ́
névye pól mɛ kũ mnɔ sɔkɔ, pé pól-á sɔ̃̀npílɛ tyípékè pɩ... 13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ
tyípékè wɛ kèkõyɔ̃́. Ké pɔ́-ńkɛ̃́ gbĩ́nɛ, tyípékè mè náh sɔ̃̀ mɛ n mɔ n kɔ̃. 14 Tɛ́ sépinɔ́
pól sɔkɔ, à tɔkɔ Adama gbĩ tyí, pópó à pɔ nɔ Moyisi gbĩ tyí, névye pól sɔ̃̀ mɛ kũ mnɔ
sɔkɔ. Pè náh sénsɔ̃ tyípékè pɩ Adama tyí kɔ̃lɛ ǹmɔ nɛ̂-á Liyel dêl pɩ, ǹtɛ kũ sɔ̃̀ mɛ pélɛ
n tɛ̃. Névi nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ, Adama pɩ ǹmɔ kètɔ̀lɛ.

15 Ǹtɛ tyípékè nɛ̂-á pɩ, kè náh mɛ sãh yah yah tɛ̃nɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ.
Gbɩ ye, nɛ́núkù tɛ̃ wɔ tyípékè yĩn ye névye náhnáh ku ó; ǹtɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ á
tyí, ànɛ̂ wǎh syɔ̃ Yesu Krista tɔ gblɔ̃̌y núkúní tyí à pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ nɛ́kwĩ́nkí tyí, sépi ye
kal. 16 Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, ké swɔ náh mɛ núkúlɛ nɛ́núkù tyípékè mè tyílɛ. Yé náh
wɛ di, nɛ́núkù tyípékè yĩn ye lékàh wɛ. Ǹtɛ névye tyípêl náhnáh píntɛnɔ náh ye Liyel
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ pé tyí à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. 17 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye nɛ́núkù tyípékè ye
mɔ névyelɛ kũ mnɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ nónó tyí à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ
yah sɔkɔ, pépi kɩ mɛ min sɔkɔ Yesu Krista gblɔ̃̌y núkúní gbɔ̃̀ yõ, kɩ tɔ̃́rílɛ n pɩ. 18 Sɔ̃-á
nɛ́núkù tyípékè pínɔ́ lékàhlɛ no pól yĩni tɛ̃, sɛ̃ ó ye, nɛ́núkù tyípépɛ̌y pínɔ́ yĩn ye no
pól kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, nɛ̂-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. 19 Sɔ̃-á nɛ́núkù Liyel yóré
yáhlenɔ pɔ kénɛ névye náhnáh kɔ̃ pè pɩ tyípêl pípúlɛ, sɛ̃ ó ye, nɛ́núkù Liyel yóré
fɛ̃nsyinɔ yĩn ye névye náhnáh kɩ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. 20 Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tɛ̃ wɔlɛ,
képah ye pɔ tyípêl kɔ̃ sè kwel. Tɛ́ tyípêl-à kwel ńyãh sɔkɔ, Liyel n mɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ
nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á kal sépilɛ. 21 Kǎh pɩ sɛ̃, sɔ̃-á tyípékè névye pól dahbɩ kũ mnɔ sɔkɔ,
sɛ̃ ó ye, yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂-á Liyel n pɩ névye tyí à pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah tɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́
minnɛ pé pól kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.

6

Nɛ̂-à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, tɛ̃ kɩ min pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ sɛ̃́nnɛ

1 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Á se yĩnɛ à yɔ̃ n sɔkɔ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ, Liyel kɔ̃ à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ
n gbah n pɩ á tyí? 2 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Ápi á náh vi tyípêl pínɔ́ kɔ̃ á kɩ nɛ á sɔ̃ ku. Tɛ́ á kɩ pɩ sɔ̃
tɛ́ kɩ tɔ̃ pɔ á minnɛ n pɩ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ? 3 Yé náh pĩ nɛ, ápi nónó pól-á wel wilki
ni sɔkɔ à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, á wèlnwɩ̃lkɩ̃nɔ́ mɛ̀-á mɛ á kɩ nɛ kúnɔ́ sɔ̃ ápi tɔ ku
ǹnɛ wɛ̃ tyí di? 4 Wèlnwɩ̃lkɩ̃nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, ápi tɔ ye ku ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́
ǹ lékó-á yilki mɔ Sú Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔ̃, sɛ̃ ye ápi tɔ min pɩ dùkù vi mɔ pɩ
sɛ̃́nnɛ. 5 Yé náh wɛ di, áyáh fyɔ̀ kwrɔ mɔ ǹnɛ à kũ dùkù núkú ku, ápi tɔ lékyî kɩ pɔ
n yilki n mɔ n pi ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ. 6 Á yĩnɛ à pĩ nɛ áyáh sɔ̃̀ mɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ,
áyáh képah kwrɔ mɔ syɩ Kristalɛ dahnɩ yɔ̃ à ké tyí yɩkɩ, tɛ́ wɛ wil tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.
7 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à ku, tɛ̃ vyãh n dɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ. 8 Tɛ́ áyâh fyɔ̀ ku ànɛ̂
Kristalɛ wɛ̃ tyí, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yɔ̃ nɛ áyáh kɩ á min pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí. 9 Ápi pĩ nɛ Krista
lékó-á yilki mɔ, à náh tɔ̃ n ku n yah n pi, kũ náh tɔ̃ tɛ̃ wɛ n pi ǹ tyí. 10 Wǎh kũ nɛ̂ ku
yɔ̀, tyípêl tyí yɩkɩ yĩn ye kṹmm à ku. Ǹtɛ núkúnúkú wǎh mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹ minnɛ
n pɩ Liyel tyí yɔ̃. 11 Sɛ̃ ó ye, yépi tɔ yĩnɛ yè pĩ nɛ yáh yé náh vi tyípêl pínɔ́ kɔ̃ á kɩ nɛ
yé sɔ̃ ku, tɛ́ mɛ min sɔkɔ Liyel tyí yɔ̃ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Yesu Kristalɛ.

12 Gbɩ̃́ nɛ̂-á ye mɛ min sɔkɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, yé káh tɔ̃ yɛ tyípékè pɔ fyãh yé yɔ̃,
kè pɔ yélɛ n mɔ yé dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ dɛ́. 13 Yé káh tɔ̃ yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ
tyípêllɛ n pɩ á kɩ nɛ tyípékè sɔ̃ n tɛ̃ yé yahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̃́ynɛ Liyel kɔ̃. Yé mɛ á
kɩ nɛ yé sɔ̃ ku tɛ́ yé lékyî mɛ yilki mɔ. Yé yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól fin mɔ Liyel kɔ̃ sè
pɩ tyígblɔ́ pɩ pɩ tɔ̃̀npɩ̀yîlɛ. 14 Tyípékè náh tɔ̃ n dɔkɔ n tɛ̃ n pi yé yɔ̃ póllɛ. Yé náh tɔ̃ mɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ dò. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, képah gbɔ̃̀ sɔ̃̀
sɔkɔ ye yélɛ.

Gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ

15 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Áyáh fyɔ̀ mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ á náh tɔ̃ mɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ tyípêl pínɔ́ wɛ̃kɩ̀-á yɩkɩ mɔ á tyí? Ɔ̃́ɔ̃
dɛ́! 16 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ yâh tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹnî yɔ́ tyí yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, tɛ́ n sah ǹ tyí yɔ̃, yè n pɩ
tɛ̃ yɔ̃lɛ kègbɩ yɔ̃ di? Sɛ̃ ó ye, yâh n sah tyípékè tyí yɔ̃, yè n pɩ ké yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ
kũnɛ. Tɛ́ yâh n sah Liyel tyí yɔ̃, yè n pɩ ǹ yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ. 17 Yé
lésɔ̃ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, képah gbɔ̃̀ yɔ̃, núkúnúkú yé mɛ n
sah Liyel yóré yɔ̃ yé nnɔ póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, á ye wɛkɩ Liyel tyí. 18 Yé wil tyípékè pínɔ́
sɔkɔ, tɛ́ de gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 19 Yépi tyi yah yáhnkwlɔnɔ ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pilɛ n
yo à yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ yɔ̀. Ǹgbòlɛ lésɔ̃, yáh yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n póllɛ pɔ̃̀pɔ̃̀ ànɛ̂
tyítúkúǹìnɛ n pɩ, à Liyel dɛ̂llɛ n pɩ sɔ̃; núkúnúkú, yé sélɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ, yè n nɛ n
mɛ wɩ̃lkɩ̃nsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃.

20 Yáh lésɔ̃ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nɛy náh mɛ yélɛ n kyĩ n mɔ nɛ yé gbɩ
wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ. 21 Kénɛ tyi nɔ́nɔ́-á lésɔ̃ yé n pɩ, kwâh nɛ̂ mɛ yé wɛ sɔkɔ sé sɔkɔ, à wil sen
tyí sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ yé yɔ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ? Sépi tyɛ́-ńsahlɛ kũ ye dò. 22 Ǹtɛ núkúnúkú,
Liyel-á yé wilki tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹmɔ tyí, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ mɛ
wɩ̃lkɩ̃nsàhnɔ́lɛ ǹ tyí yɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah. 23 Yé náh wɛ di, tyípékè
lédyáhnínɛ, kũ ye. Ǹtɛ Liyel-á kwâh nɛ̂nɛ n yĩ névyelɛ n kɔ̃, tyɛ́-ńkɛ̃ min ye. À képahlɛ
névyelɛ n kɔ̃ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

7

Yesu yõ sɛ̃́pú wɩ̀lnɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ

1 Ŋ́ yṹnpyé, yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi yé tyí, ké sèndɩ̃̀
náh yélɛ. Névi tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ. 2 Sɛ̃́ ó ye, sê
nɛ̂-à de pɛ tyí, ǹ pɛ tɛ̃́-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹmɔ tyí yõ fúr wɛ̃̌kɩ̀ sɔkɔ. Ŋ̀tɛ tɛ̃́ pɛ-à
fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ fúr wɛ̃̌kɩ̀ sɔkɔ. 3 Tɛ́ wàh de dɩ̃́ káhkí tyí tɛ́ ǹ pɛ
sah min sɔkɔ, à kɩ n ye fɔ̀fɩ́npɩlɛ. Tɛ́ ǹ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ fúr
wɛ̃̌kɩ̀ sɔkɔ. Wàh de dɩ̃́ káhkí tyí, fɔ̀fɩ́kɩ̀ náh képahlɛ. 4 Képah núkú ó ye ń yṹnpyé,
yépi wrɔ́-á kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè mɛ á kɩ nɛ yé tɔ sɔ̃́ ku ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yé náh tɔ̃ mɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ. Ŋ̀tɛ ǹ lékó-á yilki mɔ, yé mɛ ǹmɔ tyí yõ núkúnúkú,
nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ Liyel dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ. 5 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ á dyɔ dyɔ tyilɛ
n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ lésõ mɛ tyípékè dékè kɔ̃ kè á tɛ̃, á kɔ̃ á mɛ tyilɛ n
pɩ nónó-á kɩ kũnɛ á yĩni n tɛ̃ n pi. 6 Ŋ̀tɛ núkúnúkú kwâh nɛ̂ yɔ̃rɩ sɔkɔ-á lésõ álɛ, áyáh
á náh vi kè kɔ̃ á kɩ nɛ á sɔ̃́ ku, á ye wil Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀. Tɛ́ núkúnúkú á kɩ
tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyí pɩ dùkù késã́nnɛ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Kè náh tɔ̃ n pɩ n pi ǹgbò tyí kɔ̃lɛ
gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã́rkɩ́nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tir nɛ̂nɛ n pɩ

7 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Tyípékè se Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Sépi gbɔ̃̀ yõ ye
ńmɔ pĩ tyípékèlɛ. Sépi-à sɔ̃̀ mɛ yó-ńkɛ̃̀nɛ nɛ ńkɛ̃̀: «Káh yɩ̃́wílkɩ̀lɛ n pɩ!» Mé se náhkɩ pĩ
nɛ tyípékè-á yɩ̃́wílkɩ̀ pínɔ́lɛ? 8 Kǎh pɩ sɛ̃́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mè ye wɛ̃̌kɩ̀ yɩkɩ mɔ tyípékè kɔ̃
kè wɛ syɔ̃ à ńmɔ mɔ yɩ̃́wílkɩ̀ duke pól pínɔ́ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-à
sɔ̃̀ mɛ n knɛ, tǎhkɩ̀ náh n wɛ n pi tyípékè sɔkɔ. 9 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́nɛ,
ńmɔ sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ. Ŋ̀tɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á fyɔ̀ pɔ, tyípékè tǎhkɩ̀ wɛ 10 à pɔ ńmɔ min
syi. Kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɔ ńmɔ kɔ̃ mè min wɛ, képah ye pyě pɔ kũnɛ
ńmɔ yĩni tɛ̃ yɔ̀ sɔ̃. 11 Tyípékè ye syɔ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí à ńmɔ pilki, tɛ́ kũnɛ ń yĩni tɛ̃.
12 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól mɛ yályál. Sè mɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ plɛ.
13 Sépi nónó-á mɛ plɛ, sépi se n mɔ ńmɔlɛ kũ sɔkɔ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Tyípékè ye. Sɛ̃́ ye kè wɛ̃̌kɩ
dal mɔ ké gblɔ̃̌y dùkùlɛ kwèy. Kè pil pèpɛy náh, tɛ́ ń fike ko. Sɛ̃́ ye tyípékè pil pèpɛy
náh tɛ́ gbah peke tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

Névye mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

14 Á pól pĩ yɩ̃́ɩ̃́ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á wil Liyel tyí. Ŋ̀tɛ ńmɔ gblɔ̃̌y dyɔ dyɔ tyi
pínɔ́ sɔkɔ, mé mɛ yɔ̃ sɔ̃́ ńnɛ pè tɛ̃ yãm tyípékè tyí. 15 Kègbɩ yõ, máh nɛ̂nɛ n pɩ, mé
náh ké dùkùlɛ n pnɛ. Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɛy nɛ̂ pɩ, mé náh képahlɛ n pɩ. Tɛ́ ń
dêl-á nɛ̂ wɔlɛ, mè n pyě képahlɛ n pɩ. 16 Ŋ̀tɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, mé sah ké yõ nɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ plɛ. 17 Kǎh pɩ sɛ̃́, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń
sɔkɔ, képah ye n pɩ kélɛ. 18 Yé náh wɛ di, tyípépɛ̌y yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ ń gblɔ̃̌y dyɔ dyɔ tyi
sɔkɔ. Tyípépɛ̌y pínɔ́ sõnɔ mɛ ń sɔkɔ, tɛ́ ké fɛ̃npɩnɔ tǎhkɩ̀ náh n wɛ ń sɔkɔ. 19 Mâh mɛ
ké tyí nɛ mé tyípépɛ̌y nɛ̂ pɩ, mé náh kélɛ n pɩ. Ŋ̀ tɛ́ n pyě pèkè wɔlɛ n pɩ nɛ̂ tyí náh
nɔ ń tyí. 20 Ntɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń sɔkɔ,
képah ye n pɩ kélɛ. 21 Máh nɛ̂ kyɔmɩ wɛ ń gblɔ̃̌y sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Mâh mɛ ké tyí nɛ
mé tyípépɛ̌y pɩ, pèkè ó n nɛ n yĩn ń yah. 22 Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí ń nɩ
póllɛ. 23 Ntɛ mé kè kyɔmɩ wɛ nɛ, sépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí, mâh nɛ mé sé wã̀llɛ n
kɔ, kwâh yɔ́ n wɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á mɛ sélɛ n fwo. Kénɛ kwâh ye mɔ sah ńnɛ tyípékè yɔ̃rɩ

sɔkɔ. [24] Ǹ yãm pínɔ́ dùkù tɛ̃nɛ n yah yɔ̀ lɛ́! Nɛ̂ tɛ̃ ó kɩ pɔ wɛ syi fĩn mɔ ńnɛ kénɛ kwâh
tyí, képah nɛ̂-á n mɔ ń yõ kũnɛ? [25] Liyel ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Gbílkínɔ́
nɛ n sah ǹ yõ képah yĩnnɛ.

Mâh nɛ mé kè yo yɔ̃̀tukulɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ tyí mɛ ń tyí ń nɩ sɔkɔ. Ǹtɛ
ń gblɔ̃̌y dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ, mé mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.

8

Névi nɛ̂-á yɛ Liyel Mirki kɔ̃ kè ǹ yahlɛ n tɛ̃

[1] Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nónó wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, Liyel tukey náh tõ n
syɩkɩ n pi pé yõ. [2] Yé náh wɛ di, Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃ tɛ̃ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, képah ye wɛ wilki ńmɔlɛ tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. [3] Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh sɔ̃̀ fɛ̃ képah pɩ n pi dò. Névye gblɔ̃̌y dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔ̃̀ mɛ kǎn pɩ kélɛ
képah ye. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel mɛ ǹ Pídĩ́ tɛkɩ mɔ à pɔ dubi névi wil dùkùlɛ ǹ tyí ápi tyípêl
pípú tyí kɔ̃lɔ, té ku ápi tyípêl yĩnnɛ, sé tyí wɛ n yɩkɩ yĩnnnɛ névye sɔkɔ. [4] Ápi nónó-á
á dyɔ yĩ́ĩ́ tyi wɛ yɛ, té Liyel Mirki sɔ̃̀ tɛ̃. Liyel kè pɩ nɛ á fɛ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyíyónɔ́lɛ n pɩ.
Képah ye à kɔ̃ à képah pɩ. [5] Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à yɛ ǹ dyɔ yĩ́ĩ́ tyi yah syi ǹ tyí, tɛ̃
sõnɔ n nɛ n mɛ ǹ dyɔ yĩ́ĩ́ tyi ó yõ. Nɛ̂-à mó yɛ Liyel Mirki yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sõnɔ n nɛ n
mɛ Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ́ tyi ó yõ. [6] Wâh á dyɔ yĩ́ĩ́ tyi sɔ̃̀ tɛ̃, ké syɩ̃̀-ǹsah n pɩ kũnɛ. Té wâh
Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ́ sɔ̃̀ tɛ̃, ké syɩ̃̀-ǹsah n pɩ yèvɩnɩ ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ́nɔ́lɛ. [7] Kègbɩ yõ,
névye nónó dyɔ yĩ́ĩ́ tyi-á yah syi pé tyí, Liyel sépɛ́bí ye pélɛ pǎh sɔ̃́npílɛ yahle sàhnɔ́lɛ
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yóré yõ. Pè náh fɛ̃ sé wɛ̃̀l kɔ ńtɛ̃nɛ dò. [8] Té névye-à pé gblɔ̃̌y dyɔ
yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ, Liyel yĩ́ náh n yuku pélɛ. [9] Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé náh mɛ yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ
n pɩ. Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ́ tyi ye yé mɛ n pɩ, képah nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ. Krista Mirki-à n
knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yõ. [10] Krista-à mɛ yé yahlɛ n tɛ̃, yé kɩ sénsɔ̃ pɔ kũ n
pi ó, ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ à tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. [11] Liyel
nɛ̂-á yilki mɔ Yesu lékólɛ, ǹ Mirki-à kɩ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, yáh sɔ̃́ pɔ ku, yé lékyî kɩ yilki
mɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.

[12] Képah ye ń yṹnpyé, á yĩnɛ à Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ, á náh tõ yĩnɛ à á gblɔ̃̌y
dyɔ yĩ́ĩ́ tyílɛ n pɩ. [13] Yâh yé dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ, yé kɩ ku. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ yâh yé
dyɔ yĩ́ĩ́ tyi wɛ yɛ, yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. [14] Yé náh wɛ di, Liyel Mirki-à nónó yahlɛ n tɛ̃,
Liyel wɛ̃́npɩ̃̀ ye pélɛ. [15] Liyel-á ǹ Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè náh yélɛ n mɔ yɔ̃rɩ pínɔ́ sɔkɔ
ànɛ̂ tíkí pínɔ́ sɔkɔ dɛ́. Képah ye pɩ yélɛ Liyel wɛ̃́npɩ̃̀lɛ, té yé fɛ̃ n yo yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ:
«Bɔ̃̌, ápi Sú!» [16] Liyel Mirki mè ńtɛ̃ ye á kɔ̃ á sɛ̃ yĩ́ĩ́ ké yõ nɛ Liyel wɛ̃́npɩ̃̀-á álɛ. [17] Té
áyáh fyɔ̀ pɩ ǹ wɛ̃́npɩ̃̀lɛ, á vyãh kɩ wɛ pèpɔrɩ sɔkɔ, wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ wɛ̃́npɩ̃̀ kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ.
Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ Krista tyí, ápi tɔ vyãh kɩ wɛ ké sɔkɔ. Áyáh fyɔ̀ mɛ yèvyãhrɩlɛ n
pɩ wɛ̃ tyí Kristalɛ, gbílkínɔ́ kɩ n sah n pi á yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí.

Gbîlkînɔ́ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi

[18] Mé pĩ nɛ áyáh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ kwɛy mènɛ, képah náh mɛ sãh n yah yah
tɛ̃nɛ gbílkínɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ n sah n pi á yõ ńsɔ̃̂nɛ. [19] Liyel wɛ̃́npɩ̃̀-á kɩ gbílkínɔ́ wɛ
n pi sɔ̃́, képah ye ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ n dɛkɩ. [20] Yé náh wɛ di, Liyel yî mɔ́nɔ́nɔ pól
mɛ yõre kɛ̃ tǎhkì yɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ. Pépi dyɔ dyɔ tɛ̃ náh nɛ kè pɩ sɛ̃ dɛ́. Nɛ̂-á sah pélɛ
ké gbɔ̃̀ sɔ̃̀, ǹmɔ ye pɩ kélɛ. Ǹtɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tõ mɛ pé tyí. [21] Sõ yɔ́ mɛ n pi, Liyel yî
mɔ́nɔ́nɔ pól kɩ pɔ n wilki n pi yɔ̃rɩ sɔkɔ yíkínɔ́ pí-ò gbɔ̃̀. Té kɩ gbílkínɔ́ wɛ wɛ̃ tyí Liyel
wɛ̃́npɩ̃̀lɛ. [22] Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mè tyí, á pĩ nɛ Liyel yî mɔ́nɔ́nɔ pól-á mɛ n gbĩ kúrntɛ̃́sè

tyí kɔ̃lɛ yèvyãhrɩ tẽ tyí. [23] Tɛ́ kè náh yĩn pépi ó tyí dɛ́, Liyel-á ǹ Mirkilɛ ǹgbòlɛ ápi
nónó kɔ̃, ápi tɔ mɛ n gbĩ á fɔkɔ táhlɔ́ sɔkɔ, mɛ gbȉyȉkȉlɛ n syɩkɩ sɔ̃ nɛ̂-á Liyel kɩ kè
wɛ̃kɩ n pi nɛ áyáh pɩ pé wɛ̃npȉlɛ, tɛ́ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ dal mɔ. [24] Yé náh wɛ di, á ye
pwáhnmɔnɔ wɛ. Tɛ́ kè mɛ á kɩ nɛ sɔ̃-á ńkɛ̃nɛ névi ǹ gbɔ̃̀ sah kwâh yɔ́ pɔ́nwɛnɔ yɔ̃.
Ǹtɛ wàh kè wɛ syi tɛ, à náh tɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah n pi ké pɔ́nwɛnɔ yɔ̃ dò. Wàh kè wɛ syi tɛ,
à kɩ tɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah sɔ̃ ké pɔ́nwɛnɔ yɔ̃? [25] Ǹtɛ áyâh tɔ̃̀nì mɛ kwâh nɛ̂ wɛ́nsyi-ńkɛ̃nɛ, ǎ
sɔ̃́mnɔ́ pɩ ǹ tɛ́ á gbɔ̃̀ sah ké pɔ́nwɛnɔ yɔ̃.

[26] Sɛ̃ ó ye, Liyel Mirki tɔ mɛ ápilɛ n yohnɩ n mɔ á tɛ̃nkwlɔ́nɔ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di,
ápi náh pĩ nɛ̂-á yĩnɛ nínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí nɛ̂-á ápi náh fɛ̃ ké
dùkù yah yo. [27] Tɛ́ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ táhlɔ́lɛ n pnɛ, ǹ Mirki-á mɛ nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃,
ǹmɔ kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹ Mirki nírílɛ n pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí à yĩnɛ ǹmɔ dyɔ yĩ́
tɛ̃nɛ.

[28] Á mó tɔ̃ pĩ tɔlɛ nɛ Liyel tyí-á nɔ nónó tyí, ǎ tyi póllɛ n pɩ pépi tyí pɛkɩ yĩnnɛ, pépi
nónó-á à ye à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sah sɔ̃. [29] Liyel-á nónó yah wilki ǹgbò dùkùlɛ,
à ye kwãh tẽ kè yah tɔkɔ tɔlɛ nɛ pǎh yĩnɛ pè pɩ pé Pídɩ̃́ tyí kɔ̃lɛ, ǹmɔ kɔ̃ à pɩ pé pól
nɛ́nkyílɛ. [30] Wǎh kwãh tẽ nónó yah tɔkɔ, à ye pè ye tɔlɛ. Wǎh nónó ye, à ye pè pɩ
nɛ́gblɔ́ tɔlɛ ǹ yah sɔkɔ. Wǎh nónó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, à ye yɔ̃ yɔ̃nɔ́lɛ pè kɔ̃.

[31] Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel-à mɛ ápilɛ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ á fwo? [32] Ǹmɔ nɛ̂-á à náh yɛ ǹ
yɛ̃ngbɛ̃ Pídɩ̃́ kɔ̃nɔ́lɛ, à à mɔ kũ kɔ̃ ápi pól yĩnnɛ. Á kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ à náh yî tɛ́lɔ́ póllɛ á kɔ̃ à
n tahlɩ n pi ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃. [33] Liyel-á névye nónó yah wilki, nɛ̂ tẽ kɩ pɔ n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃?
Liyel ye pɩ névyelɛ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. [34] Nɛ̂ kɩ tɔ̃ fɛ̃ Liyel tukey kɔ̃ kè kɩ syɩkɩ pé yɔ̃?
Yesu Krista ye ku, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ǹ lékó yilki mɔ. Yé náh wɛ di, à mɛ
tɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí. [35] Ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ,
kwâh yɔ́ ńtẽ náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi. Yèvyãhrɩ ò, tíkí képékè ò, fɔ̃́hnɔ́ ò, kwɛkɩ ò, kwâh
kɛ̃ ò, dlo ò, kũ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtẽ náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi. [36] Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́béy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ yĩnnɛ, ápi mɛ kũ dlo sɔkɔ sɔ̃mɛsɔ̃́. Pè mɛ álɛ n pɩ á kɩ
nɛ yípêy sɔ̃ pè tẽ n yuku kò-ǹsah sɔkɔ.»* [37] Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, á tyí-á nɔ Liyel nɛ̂ tyí,
ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ á pɩ tɛ̃npnɛ̀pu ǹgbnɔlɛ. [38-39] Gbɩ yɔ̃, ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ, tɛ́ à
syɔ̃ á Tẽ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí à kélɛ á wɛ̃kɩ, ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ, kwáhmɔ́ní yɔ́ ńtẽ
náh fɛ̃ ké yah kɔ̃ n pi. Kàh kɩ sɔ̃ kũnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ minnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩlɛ
ò, kàh kɩ sɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rínɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ kwɛy gbĩ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ ńsɔ̃̂ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃
tɛ̃npnɛ̀nɔ́nɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyɔ̃ tǎhkìnɔ́lɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ sétáh sɔ̃wãh tǎhkìnɔ́lɛ ò, sé
sɔkɔ yɔ́ ńtẽ náh fɛ̃ ápi tyínɔnɔ yah kɔ̃ n pi ǹ tyí.

9

Yȉkȉ nɛ̂ névye-á Liyel yah tɔkɔ

[1] Krista tyí yɔ̃ ye ńnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi, gbɩ ye kélɛ, mìnì náh mɛ ké
sɔkɔ. Liyel Mirki ye ké sɔ̃nɔ dahbɩ tɛ ń sɔkɔ nɛ nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi, gbɩ-á kélɛ.
[2] Yèkwɔrɩ ǹgbɛ̃ mɛ ń sɔkɔ. Ń nɩ mɛ n sukɛ gbĩ́mɛgbĩ́. [3] Yé náh wɛ di, máh mɛ nɛ̂ tyí,
ńmɔ tyí sɔ̃ náhkɩ yɩkɩ ànɛ̂ ń wrɔ́ mó gbɛ Kristalɛ ń yṹnpyé swɔ sɔkɔ, pé pwah n mɔ
yĩnnɛ, pépi nónó-á ń yȉkȉ névyelɛ. [4] Pépi ye Yisrayel nolɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ wɛ̃npȉlɛ.
Á yɔ̃ yɔ̃nɔ́lɛ pè kɔ̃, tɛ́ yégbékè kwrɔ mɔ pélɛ gbáyĩ́ náhnáhlɛ, tɛ́ tyi kɔ̃ sah pè kɔ̃, tɛ́
ǹ ni dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ, tɛ́ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃. [5] Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi ye pé

* **8:36** 8.36 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 44.23.

náh tãnnɛ. Yi̋kì núkú ye pélɛ Yesulɛ wǎh pɔ sétáh yõ. Ǹmɔ ye Liyellɛ, nɛ̂-á mɛ yi̋yi̋n
pól yõ. Ǹ yi̋n nɛ n gbilki gbi̋mɛgbi̋. Amiina!
6 Máh nɛ̂ yo sɔkɔ yȍtah, képah náh n wɛ̃kι nɛ Liyel náh n kɔ ǹ tyi̋yónɔ́ sȍ. Ǹtɛ
Yisrayel no pól náh pι Yisrayel no yèsyìkìnìnɛ Liyel yah sɔkɔ. 7 Sɛ̃ ó ye, Abrahmι
wɛ̃npì pól tɔ náh pι ǹ wɛ̃npì yèsyìkìnìnɛ. Ǹ pídi̋ Yisakι wɔ wɛ̃npì ye kι n mɔ n kõ ǹ
pétóbélɛ sɔ̃-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí. 8 Mâh nɛ mé kè yo pallɛ, wɛ̃npì nónó-á dubi gbɔynɛ,
pépi náh Liyel wɛ̃npìlɛ. Nónó-á dubi à yi̋nɛ Liyel vyãh kɔ̋nɔ́lɛ, pépi ye ǹ wɛ̃npìlɛ.
9 Yé yah, Liyel lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmι kõ nɛ ńkɛ̃: «Gbi̋ yó yi̋nkõ gbi̋nɛ, mé kι ń syι
pɔ á ti̋nnɛ, tɛ́ Sara kι mɛ di̋npir wɛ dubi.*» 10 Tôɔ náh dɛ́, yé yah Wrebeka tɔ tyi̋lɛ
kɛ̀: Ápi sútó Yisakι mɛ̀ ye dubi à kõ di̋npì nɛ́pi̋ nímínɛ nónó-á kènìnìnɛ. 11-13 Gbi̋ nɛ̂-á
wɛ̃npì nɔ́pi náh tɔ̃nì dubi, pè náh tyi̋túkúnì pι, pè náh tyi̋péplɔ tɔ pι. Ǹtɛ Liyel mɛ
yo Wrebeka tyí nɛ: «Wɛ̃npì nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́nkyí tɛ̃ kι pɔ pι gbɛ̃ tɛ̃ yɔ̃lɛ.»† Kè tõ mɛ
wa̋rkínɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y ńtɛ̃ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Nsyakɔbι wɔ tyí ye nɔ ń tyí, Yesayu
náh»‡ Yé náh wɛ di, képah n wɛ̃kι nɛ névi tyi̋pínɔ́ náh Liyel n yah ǹ tɛ́ tɛ̃ yah n wilki.
Névi nɛ̂-à ǹ dyɔ, tɛ̃ wɔ ye à n yah n wilki.
14 Sɔ̃ mɛ ápi kι yo yɔ̀ wɛ́? Liyel náh mɛ n kɔ gbι wɛ̃kì yõ di? À mɛ n kɔ gbι wɛ̃kì yõ
kɛ̀. 15 Yé náh wɛ di, à yo Moyisi tyí nɛ: «Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɔrι pι névi nɛ̂ tyí,
mě kè pι tɛ̃ tyí. Tɛ́ mâh mɛ ké tyí nɛ mé névi nɛ̂ yãm yah, mě tɛ̃ yãm yah.»§ 16 Kǎh
pι sɛ̃, képah náh n wil névi dyɔ yi̋i̋ tɛ̃ sɔkɔ, képah náh pι ǹ gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ dɛ́. Ǹtɛ
kè n wil Liyel ó tyí, nɛ̂-á névi yãmnɛ n yah. 17 Kè mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, Liyel-á yo Yesyipti yȍtɛ̃ di̋ tyí nɛ: «Ń tɛ̃nwɛnɔ wɛ̃kι yi̋n ànɛ̂ ń yi̋n wil yi̋n ye
kèkõyő pól sɔkɔ, ń kõ mé ǹ pι yȍtɛ̃nɛ.»* 18 Kǎh pι sɛ̃, kàh Liyel dyɔ, ǎ ǹnî yãm yah,
tɛ́ kàh ǹ dyɔ ǎ ǹnî pι kùkùtǎhkì névilɛ.
19 Gbɔ̀kénpι túkù kι fɛ̃ nɛ, kwâh nɛ̂ se pι tɛ́ Liyel kι tõ n tɔkɔ névyelɛ n kõ nι? Nɛ̂
se kι fɛ̃ ǹ dyɔ dyɔ tyi yah kõ nι? 20 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kι pɔ Liyellɛ n kɔ̃lι? Pi̋n
se kι fɛ̃ ké mɔ́-ò piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pι tɛ́ à pé mɔ sɛ̃ nι? 21 Pní mɔ́-ò tyí náh ǹ
fãhrιlɛ di? À kι fɛ̃ tyi̋gbí pι pι pi̋n mɔ kélɛ, tɛ́ kι tõ fɛ̃ ńyǎ̃n tyi pι pι pi̋n mɔ kénɛ fãhrι
ólɛ. 22 Liyel mɛ ké tyí nɛ pé pé fɔ̀kɔ̀vyȁ̃hnì wilki mɔ, pé mó pé tǎhkì wɛ̃kι. Tɛ́ wǎh
mó tõ sȍ yi̋nɛ à ǹ fɔkɔ vyãh névye nónónɛ, à sɔ̋mnɔ́ pι tɛ́ ǹ gblɔ̌y yɛ náhnáh pé tyí.
23 Ǹtɛ ǹ tɔ̃rí-á mɛ gblò dùkù nɛ̂nɛ, à sȍ mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ no tɛ́lɔ́ wɛ̃kι, wǎh pépi
nónó yãm yah tɛ́ pè yah wilki sah ǹ tɔ̃rí sɔkɔ de yi̋nnɛ. 24 Tɛ́ kénɛ névyelɛ, ápi ye. À
náh á yah wilki Nsyifunɔ ó sɔkɔ dɛ́, ǹtɛ à túkù yah wilki yi̋kìnì tɛ́lɔ́ sɔkɔ, 25 sɔ̃-á Liyel
kè yo sah Wose sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névye nónó náh sȍ mɛ ńmɔ nolɛ, mé kι pélɛ n ye ń
nolɛ. Yi̋kì nɛ tyí náh sȍ nɔ ń tyí, mé kι kélɛ n ye ń dyɔ yi̋i̋ yi̋kìlɛ.† 26 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á
lésõ kè yo pé tyí nɛ ńmɔ no náh pélɛ, nɛ́npɔ́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye tõ pè kι ye pélɛ Min nɛ́tɛ̃
Liyel wɛ̃npìlɛ.»‡ 27 Yesayi tɔ mó yo Yisrayel no tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yisrayel névye-à sɔ̃
mɛ dò pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ sèmìyǎ̃hrí sɔ̃, kwéy ó ye kι n pwah n pi pé sɔkɔ. 28 Yé náh wɛ
di, TȄ ǸGBƐ̀ Liyel-á tyi nónó yo, à kι sè pι dal mɔ súú sétáh yõ.»§ 29 Tɛ́ Yesayi tõ lésõ
kè yo sah nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól tyí tɛ̃nwɛ-ò TȄ ǸGBƐ̀ Liyel-à sȍ mɛ á túkù sàh-ǹkɛ̃nɛ min
sɔkɔ, á duku náhkι to Sodɔmι ànɛ̂ Gbomɔrι névye tyí kɔ̃lɛ.»
30 Sɔ̃ mɛ ápi kι yo yɔ̀ wɛ́? Névye nónó náh pι Nsyifunɔlɛ, pè pι nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah
ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, pépi nónó-á pè náh sȍ mɛ kélɛ n yah n kõ. 31 Tɛ́ Yisrayel no nónó

* 9:9 9.9 Yah n tɛ Yenɛsι 18.10. † 9:11-13 9.11-13 Yah n tɛ Yesɛsι 21.23. ‡ 9:11-13 9.11-13 Yah n tɛ Malaki 1.3. § 9:15 9.15 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.19. * 9:17 9.17 - yah n tɛ Yálnɔ́ 9.16. † 9:25 9.25 - Yah n tɛ Wose 2.25. ‡ 9:26 9.26 - Yah n tɛ Wose 2.1. § 9:28 9.27-28 - Yah n tɛ Yesayi 10.22-23.

wɔ-á pyě sȍ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́
gbȍ yɔ̃, pè náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ képah gbȍ yɔ̃. 32 Sɔ̃ pɩ tɛ́ pé náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ wɛ́? Pè
náh sȍ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃̋nɔ́ gbȍ yɔ̃, pè sȍ wɛ nɛ ńkɛ̃́ pé tyípínì-á kɩ fɛ̃ pé
pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah képah ye. Pé gbáhkì ye pyě pè mɩ pé wilki n mɔ mɔ dáhkì tyí
yɔ̀ sɔ̃. 33 Kénɛ dáhkìlɛ, Yesu Krista ye. Képah tyí ye wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah, mé kɩ gbáhkì mɩ mɩ dáhkì yɔ́ sah Siyɔ̃ kwil sɔkɔ. Névye wilki
n mɔ mɔ tɛ́dáhkì yɔ́ ye kélɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gbȍ sah ké yɔ̃, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.»*

10

1 Ń yɔ̃́npyé, máh mɛ nɛ̂ tyí ń nɩ póllɛ, képah ye nɛ Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔ wɛ. Mé
mɛ Liyellɛ n ni pé tyí képah tyí sɔkɔ. 2 Yé náh wɛ di, mé kɩ fɛ̃ kè yo nɛ pǎh mɛ gbah tɛ̃
yĩ̋ Liyel wɛ̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, ǹtɛ pǎh mɛ kélɛ n pɩ yĩ́tũri sɔkɔ. 3 Liyel-á névilɛ n pɩ nɛ́gbílɛ
ǹ yah sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, pè náh kè pĩ. Tɛ́ pé yɛ̃̋ngbɛ̃ tyílɛ n pɩ, tɛ́ Liyel tyí wɔ yahle.
4 Krista ye pɔ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ tyi pɩ syɩ sé yĩn tyí. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yɔ̃, tɛ̃ kɩ pɩ
nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ.

5 Névi-á fɛ̃ n pɩ n pi nɛ́gbílɛ tyi kȍnsàhnɔ́ gbȍ yɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ, Moyisi-á nɛ̂ wãrkɩ
ké tyí sɔkɔ kè wɛ yɔ̀: «Névi nɛ̂-à tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ tyíyɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ kɩ ǹ minnɛ n
pɩ sépi gbȍ yɔ̃.»* 6 Ǹtɛ névi-á n pɩ nɛ́gbílɛ Krista yɔ̃ sɛ̃̋nɔ́ gbȍ yɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ, kè mɛ
yɔ́nɔ́lɛ képah tyí sɔkɔ nɛ: «Káh nɛ n sɔ̃ á fɔkɔ sɔkɔ nɛ: ‹Nɛ̂ kɩ dɔkɔ kyɩ yȋnyɔ̃?›» Nɛ̂
kɔ́r-á, kɩ kyɩ Krista kɔ̃ à kɩ tiki pɔ. 7 Képah náh pɩ: «Nɛ̂ kɩ tiki yuku sétáh sɔ̃wãh?» Nɛ̂
kɔ́r-á, kɩ kyɩ Krista kɔ̃ à kɩ wil lékókwȋl kɩ dɔkɔ pɔ. 8 Ǹtɛ tir nɛ̂ mɛ tɔ̃ yɔ́nɔ́lɛ wɛ́? Kè
mɛ yɔ́nɔ́lɛ nɛ: «Liyel wɛy mɛ á tnɔ̂. Kè mɛ á vyãh sɔkɔ ànɛ̂ á nɩ sɔkɔ.» Kénɛ wɛynɛ,
Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃̋nɔ́ wɛy ye kélɛ, áyáh mɛ nɛ̂nɛ n yo n kɔ̃.† 9 Wâh kè yo á vyãhlɛ nɛ Tɛ̃
ǹgbɛ-á Yesu Kristalɛ, tɛ́ sɛ̃ ké yɔ̃ á nɩ sɔkɔ nɛ Liyel-á ǹ lékó yilki mɔ, á kɩ pwáhnmɔnɔ
wɛ. 10 Wâh sɛ̃ Liyel yɔ̃ á nɩ sɔkɔ, képah álɛ n pɩ nɛ́gbílɛ; ànɛ̂ wâh kè yo á vyãhlɛ,
képah álɛ n pwah n mɔ. 11 Á náh wɛ di, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yɔ̃, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi. 12 Kǎh pɩ sɛ̃́, wǎhkì náh mɛ Nsyifunɔ wrɔ́
ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó ye mɛ pé pól tyí, nɛ̂-á pèpɔrɩlɛ n pɩ no
pól tyí nónó-á ǹnɛ n ye n gbo. 13 Yé náh wɛ di, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Névi nɛ̂-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»
14 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ pè kɩ ye gbo ǹnɛ, nɛ́ pè náh sɛ̃ ǹ yɔ̃? Ǹ tyí wɛ́nnoh-ńkɛ̃́nɛ, pè kɩ sɛ̃
sɔ̃ ǹ yɔ̃? Pè kɩ wɛ noh sɔ̃ ǹ tyílɛ nɛ́ nɛy náh ǹ tyí wɛ yo pé tyí? 15 Tɛ́ sɔ̃ mɛ Liyel
wɛy kɩ yo, nɛ́ névi náh tɛkɩ mɔ ké yo yĩnnɛ? Képah ye kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Kè mɛ nìvìnìnɛ wâh Nìvìnì tir yɔ́pú wɛ pè pé gbáhkì tɔkɔ
n pi.»‡ 16 Ǹtɛ no pól se yɔ́ Nìvìnì tir fɛ̃ syi? Yé yah, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Yesayi lésɔ̃ mɛ
píkinyahnɔlɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ápi-á tir nɛ̂nɛ n yo, nɛ̂ sɛ̃ ké yɔ̃?»§ 17 Sɛ̃ ye Krista
yɔ̃ sɛ̃̋nɔ́ n wɛ Nìvìnì tir nóhnɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nìvìnì tir mɛ̀nɛ mɔ́, Yesu Krista tyí yɔ́nɔ́ ye.
18 Ǹtɛ à; pè náh ǹ tyí yɔ́nɔ́ noh yah di? Pè kè noh kyɔ́! Kè mɛ yɔ́nɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pé yĩ̋npɔ̃ mɛ n dɔkɔ sétáh yɔ̃ pól sɔkɔ, pé wɛy mɛ n yĩni n tɛ̃
kèkɔ̃yɔ̃̋ tȁntȁn pól tyí.»* 19 Ǹtɛ à; Yisrayel no náh lésɔ̃ Liyel wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah pĩ di?
Moyisi mɔ́ tɔ̃ kwãh tɛ̃ kè yo nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ yȉkȉ fɔ̃̋rɔɔ yɔ́
yèwannɛ n yah. Yȉkȉ nɛ̂ névye-á lékã́m kɛ̃́ névyelɛ, mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pé dyɔlɛ
n yɔ.»† 20 Yesayi ǹ nɩ syãh kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Névye nónó náh sȍ mɛ

* **9:33** 9.33 - Yah n tɛ Yesayi 28.16 ; 8.14. * **10:5** 10.5 Yah n tɛ Levitiki 18.5. † **10:8** 10.8 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 30.12-14. ‡ **10:15** 10.15 Yah n tɛ Yesayi 52.7. § **10:16** 10.16 Yah n tɛ Yesayi 53.1. * **10:18** 10.18 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 19.5. † **10:19** 10.19 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.21.

ńmɔlɛ n yah n kɔ̃, pépi ye wɛ ńnɛ. Névye nónó náh sɔ̏ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah n kɔ̃
ń tyí, mé ń gblɔ̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ.» 21 Ǹtɛ Yisrayel no tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ, Yesayi nɛ Liyel-á nɛ
ńkɛ̃: «Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mè n nɛ n mɛ ń gbȁn yɩkɩ mɔ pè syɩkɩ n tɛ̃, pépi nónó-á nòhnɩ̀-ǹkɛ̃
ànɛ̂ kèlékɛ̃ névyelɛ.»‡

11

Liyel náh ǹ náh vi Yisrayel no kɔ̃

1 Ǹtɛ-à, Liyel se ǹ náh vi ǹ no Yisrayel tãn kɔ̃? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé náh wɛ di, ńmɔ tɔlɛ
Yisrayel nɛy ye dò. Abrahmɩ náh nɛy yɔ́ ye ńnɛ, nɛ̂-á wil Bɛ̃nsyamɛ yȉkȉ sɔkɔ. 2 Liyel
náh ǹ náh vi ǹ no kɔ̃ wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah wilki sah dɛ́. Yé se kɩ nɛ yé pɩ̃́nɔ́ náh
mɛ ké sɔkɔ nɛ, kǎh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Yeli-á sɔ̏ mɛ n tɔkɔ
Yisrayel nolɛ n kɔ̃ Liyel tyí 3 nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pè ye á tɛ̃ntɔ̏ syínyopu ko mɔ, tɛ́ sárká
súkɛ́nkɔ̃-ńtɑ̂n yɩkɩ nónó-á mɛ áwɔ tyí yɔ̃. Ǹmɔ ó wũ ń gblɔ̌y, tɛ́ pè tɔ̃ mɛ n yah n
kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ.» 4 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel yo ǹ tyí? Ȃ nɛ: «Mé ye díbí nɛ̂pɩ̂ kèyɔ̃ tɔ̃nɔ́
kyɛgbãm (7 000) wilki sah ń gblɔ̌y tyí, nónó-á pè náh gbètukunɔ di fal fal tɔ̏ Baal yah
sɔkɔ à kè gbilki.» 5 Képah núkú ó ye kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ, névye kwéy yísyɔ́ mɛ wũ tɛ̃
Liyel-á yɔ̏bènɔrɩ pɩ nónó tyí à pè yah wilki. 6 Ǹtɛ yɔ̏bènɔrɩ-à kɩ nɛ̂ Liyel pɩ pé tyí à
pè yah wilki, pé tyípínɔ́ gbɔ̏ yɔ̃ náh mó tɔ̃ kɛ̀. Kàh mɛ sépi gbɔ̏ yɔ̃lɛ, yɔ̏bènɔrɩ náh
mó tɔ̃ dò. 7 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Yisrayel no-á nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pé pól náh kè wɛ.
Ǹtɛ Liyel-á nónó yah wilki pé sɔkɔ, pépi ó wɛ kélɛ tɛ́ tɛ́lɔ́ wɔ ní mɛ tah tũ 8 sɔ̃-á kélɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel ye pè pɩ tɔ̏rɔ̀ɔ̀. Ȃ pé yɩ̃́ pɩ sè náh mɛ
n yah, tɛ́ pé ní pɩ sè náh mɛ n nohnɩ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí.» 9 Yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Davidi tɔ
tɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃: «Pé yɔ̃ke yɩ̃nɛ kè pɩ pé tyí pé tɛ̃ tɛ̃ vyɔ́nɛ, ànɛ̂ pé tɛ̃ tɛ̃ kɛ̃́ynɛ, ànɛ̂ pé
wilki n mɔ mɔ kwâhlɛ, kɩ pé tyítúkúnȉnɛ pè dyah. 10 Pé yɩ̃́ mó nɛ mɛ syȉȉ, pè káh fɛ̃ nɛ
n yah, pè mó nɛ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ tɔ́kɔ́bí sɔ̃ mɛ pé yɔ̃. 11 Ǹtɛ-à, Yisrayel no-á
pé gbáhkì mɩ syɩkɩ sɛ̃́-à, pè se kɩ wũ tɛ̃ sɛ̃ kɩ̃́mm? Sɛ̃ tɛ̃ wɔ náh dɛ́. Ǹtɛ pépi-á pilki,
yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ mó pwáhnmɔnɔ wɛ, pépi Nsyifunɔ kɔ̃ pè pé yèwannɛ n yah. 12 Ǹtɛ pépi-à
pílkínɔ́-à kɩ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí, tɛ́ pé tɛ̃́nkwlɔnɔ mɛ pɩ pèpɔrɩ
wɛ́nɔ́lɛ yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ tyí à, pépi-à pwáhnmɔnɔ wɛ tɛ, képah náh n pɩ n pi pèpɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ
kal di?

Névye pwáhnmɔnɔlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

13 Yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yépi tyí ye mé n yo wɛy mɛ̀nɛ núkúnúkú. Yesu
tɛ̃ntɔ̏ névi ye ńmɔlɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̏lɛ n pɩ yépi yɩ̃nnɛ. Tɔ̏ mɛ̀ mɛ yɔ̃ yɔ̃nɔ́lɛ ńmɔ tyí, 14 nɛ̂-á
kɩ á no Nsyifunɔ kɔ̃ kè kɩ yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ yèwannɛ n yah, ń kɔ̃ mé kɩ pé túkù wɛ pwah mɔ.
15 Yé náh wɛ di, Liyel-á pè gbɛ milki képah-à mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye wrɔ́ tɔ̃ sah Liyellɛ à,
wàh tɔ̃ pɔ pé ye kwrɔ́ ǹnɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃ wɛ́? Kè náh n pɩ n pi á kɩ nɛ lékyî sɔ̃ yilki mɔ
di?
16 Sèmukɔ pye nónó-á ko gbrolɛ, sépi-à kɩ mɛ wilki sah Liyel tyí yɔ̃, sé tɛ́lɔ́ pól tɔ
mɛ ǹ tyí yɔ̃. Séswɔ̂ sémîn-à mɛ sàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yɔ̃, ké yȉngbȁn tɔ kɩ mɛ ǹ tyí yɔ̃.
17 Nsyifunɔ mɛ wólívȋ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ sɔ̃, tɛ́ Liyel mɛ ké yȉngbȁn kɔ̃lɩ. Tɛ́ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pépi mó mɛ á kɩ nɛ kyɛ̃h sɔkɔ wólívȋ séswɔ̂ sɔ̃, nɛ̂-á Liyel ké yȉngbȁn kɔ̃lɩ
kyɩ pukubi wólívȋ yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyí. Yáh Liyel yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂ wɛ, képah n wil Nsyifunɔ tyí
sɔ̃-á wólívȋ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ nȉkȉ n yohnɩ n mɔ yȉngbȁn púkúbínɔ́lɛ. 18 Képah ye, yȉngbȁn
nónó-á Liyel kɔ̃lɩ kwɛ, yé káh sélɛ n yilɔ. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah, yépi tyí náh

‡ **10:21** 10.21 Yah n tɛ Yesayi 65.1-2.

sémînnɛ, pépi tyí ye sélɛ. 19 Yé kɩ fɛ̃ ń syah nɛ, Liyel-á yȉngbȁn nópi kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ
pukubi. 20 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, pépi Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ ye Liyel kɔ̃ à pè kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ pukubi
pé swɔ sɔkɔ yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ. Yé náh yĩnɛ yè yé gblɔ̌ynɛ n gbilki. Kè pyě yĩnɛ
kè nɛ n mɛ tíkílɛ yé tyí ńtɛ̃nɛ ńkɛ̃. 21 Yé náh wɛ di, Liyel-à mɛ yè-ǹkɛ̃nɛ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́
yȉngbȁn kɔ̃lìnɔ́lɛ, yépi wɔ se pyě à kɩ wɛ yɛ yâh sɛ̃-ńkɛ̃nɛ ǹ yõ? 22 Yé yah, Liyel plɛ,
tɛ́ mó tɔ̃ peke. Ȁ peke pílkípú yõ, tɛ́ n pɩ plɛ yépi tyí. Ǹtɛ yé yĩnɛ yè nɛ n mɛ ǹ pèpɔrɩ
mɛ̀nɛ n pnɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, yé tɔ kɩ kɔ̃lɩ milki. 23 Ǹtɛ Nsyifunɔ tɔ-à kɩ
pé kèlékɛ̃ pínɔ́ yal mɔ tɛ́ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel kɩ pè tɔ̃ pukubi séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ tyí. Tɛ̃nwɛnɔ
mɛ ǹmɔ tyí kɩ ǹ syɩ pè tɔ̃ pukubi. 24 Yé náh wɛ di, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yé
mɛ á kɩ nɛ kyɛ̃h sɔkɔ wólívȋ séswɔ̂ sɔ̃, nɛ̂-á Liyel ké yȉngbȁn kɔ̃lɩ kyɩ pukubi wólívȋ
yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyí. Nsyifunɔ mó mɛ wólívȋ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ yȉngbȁn tyí kɔ̃lɛ nónó-á Liyel kɩ
pè tɔkɔ pukubi sé séswɔ̂ tyí.

Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔlɛ

25 Ń yɩ̃́npyé, mé kɩ Liyel tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ tyí yah yo wah yé syah, sɔ̃nko yè káh
n pɔ yé gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n pɩ yĩ pɩ̃́púlɛ. Yé yah, Yisrayel no túkù kɩ wũ tɛ̃ níkísekókɔ́
pínɔ́ sɔkɔ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ kɩ
de Liyel no sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, Yisrayel no pól kɩ pyě pwah sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Pwáhnmɔ-ò kɩ wil Siyȍ kwil sɔkɔ. Ȁ kɩ pɔ Nsyakɔbɩ
no tyípêl tɔ́kɔ́bí tɛ̃ yõ pé yõ. 27 Ǹmɔ Liyel-á kɩ pɔ pé tyípêl yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ kɩ yégbékè
nɛ̂ kwrɔ n mɔ n pi pélɛ, képah ye yɔ̀.» * 28 Yah yɔ́lɛ, Liyel sépɛbí ye Yisrayel nolɛ
pǎh sɔ̃npílɛ Nìvìnì tir yahle, tɛ́ képah wɔ mó nɛkɩ yépilɛ. Ǹtɛ yah yɔ́lɛ, pépi ye sȍ à
yah tɔkɔ pɩ ǹ nolɛ. Pé tyí nɔ ǹ tyí pé náh tãn yĩnnɛ. 29 Yé náh wɛ di, Liyel-à kwâhlɛ
névi kɔ̃, à náh ǹ yahlɛ n vi kélɛ n syi póllɛ. Wàh névi nɛ̂ ye, à náh ǹ nahlɛ n vi tɛ̃nɛ n
kɔ̃ póllɛ. 30 Ngbòlɛ, yé lésõ mɛ Liyel yóré yahle. Ǹtɛ núkúnúkú, Nsyifunɔ tɔ-á ǹ yóré
yahle, à mɛ yépi yãm yah. 31 Sɛ̃ ó ye, Liyel yóré nɛ̂-á pè yahle núkúnúkú yɔ̀, tɛ́ Liyel
mɛ yépi yãm yah, pépi tɔ yãm yah yĩn ye à pɩ képahlɛ. 32 Yé náh wɛ di, Liyel yɛ no
pól kɔ̃ pè ǹ yóré yahle pé pól yãm wɛ n yah yĩnnɛ.

33 Liyel pèpɔrɩ mɛ gblò dɛ́! Lékɑ̃́m mɛ yɩ̃́ ǹ sɔkɔ, ǹ fɔkɔ se mó tɔ̃ mɛ dényĩnɔlɛ. Ǹ
tyi tɛ̃ dùkù náh fɛ̃ n pĩ, ǹ syɔ̃-ǹtȁn tɔ náh fɛ̃ n pĩ lɔ́.
34 Kè mɛ wɑ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vȉnmɔnɔlɛ à kɔ̃?†
35 Nɛ̂ kwâh yɔ́lɛ à kɔ̃,
tɛ́ à pɔ ké lédyáhnínɛ tɛ̃ kɔ̃ náhlɛ?»‡
36 Yé náh wɛ di, yíyȉn pól wil ǹmɔ tyí. Ǹmɔ mɔ́nɔ́ ye sé póllɛ. Sé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ.
Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!

12

Min pínɔ́ késɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̌kì kólɔ́ sɔkɔ

1 Ń yɩ̃́npyé, Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ ápi tyí, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé
gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃ yé sɔ̃ pɩ sárkálɛ ǹ tyí. Yè mó yé minnɛ n pɩ yályál ǹ yah sɔkɔ, nɛ̂-á
kɩ ǹ yɩ̃́ yuku. Képah ye Liyel gbilki dùkù pèpɛynɛ, yáh yĩnɛ yè nɛ̂nɛ n pɩ. 2 Yé káh
kèkõyɔ̃́ névyelɛ n yah n pɩ. Ǹtɛ yé yɛ Liyel kɔ̃ à lékɑ̃́m késɑ̃́nnɛ yé kɔ̃ sɔ̃nko yé vi mɔ.

* 11:27 11.27 Yah n tɛ Yesayi 59.20-21. † 11:34 11.34 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ 11:35 11.35 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 41.3.

Képah sɔkɔ, tyi nónó tyí-á mɛ Liyel tyí, yé kɩ tɛ̃ wɛ sélɛ n wah n pnɛ. Sépi ye pɩ tyi
tyípéplɔlɛ, ànɛ̂ nónó tyí-á nɔ ǹ tyí, ànɛ̂ nónó-á sǒhkì kɛ̃́nɛ.
3 Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ mé kélɛ n yo yé nɛ́núkù núkú pól tyí
nɛ, yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n gbilki n kah n mɔ. Yé yɛ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔ sõnɔ nɛ n mɛ yé
sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á ǹ yõ sɛ̃́nɔ́lɛ yé nɛ́núkù núkú pól kõ sɔ̃. 4 Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃́nsê
núkú núkú ye á pól tyí, tɛ́ tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ sé tyí dò, nónó-á sé pól pɩ pɩ tyi mɛ sé tyí tyílɛ.
5 Sɛ̃ ó ye, ápi tɔ mɛ dò, ǹtɛ á pól pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ tyí kõlɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Á pól kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n tyí kõlɛ nónó yétɔ̃̂-á mɛ
wɛ̃nɛ n tɛ̃. 6 Liyel-á pèpɔrɩ pɩ á tyí à nónónɛ á kõ, sè mɛ sé tyí tyílɛ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ
Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔlɛ, tɛ̃ kélɛ nɛ n pɩ à yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kìlɛ. 7 Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ
sónmɔnɔlɛ névye tyí, tɛ̃ nɛ n so n mɔ pé tyí. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye kwɔ́nɔ́lɛ, tɛ̃ névyelɛ
n kwɔ. 8 Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye vı̃̀nmɔnɔlɛ, tɛ̃ névyelɛ n vi n mɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ pèpɔrɩ
pínɔ́lɛ névye tyí, tɛ̃ kélɛ nɛ n pɩ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye yah tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ̃
gbah tɛ̃ ké sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye yãm yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ kélɛ n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
9 Yé yĩnɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí fɔ̀kɔ̀kwı̃̀nkì kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Yé pèkè pínɔ́ yal n mɔ pnɛ́pné,
yè mó pèpɔrɩlɛ n pɩ. 10 Yé yɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí yṹnpíkì núkú tyí kõlɛ. Yé gbah tɛ̃ yè
yɔ̃̀yénnɛ n sah wɛ̃ yõ. 11 Yé klɛ́yklɛ́ynɛ n pɩ, yé káh pɩ gbãndal névyelɛ. Yé tɔ̃̂lɛ n pɩ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yé nnɔ póllɛ. 12 Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ képah
yĩnnɛ. Yé sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ yèkwɔrɩ gbı̃́nɛ. Yé gbah n tɛ̃ nírí pínɔ́ sɔkɔ. 13 Yé yé yṹnpyélɛ
n yohnɩ n mɔ pé fyɑ̃̀h-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ, yé mó nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ.
14 Nónó-á yélɛ n fõh, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé sãmmnɛ n mɔ pé sɔkɔ, yé káh
léplɔlɛ n ye n mɔ pé yõ. 15 Nónó-à mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ pélɛ wɛ̃
tyí. Nónó-à mó mɛ gbní sɔkɔ, yé nɛ n mɛ gbní sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí. 16 Yé yé fɔ́kɔ́sõnɔ
pɩ núkúlɛ. Yé káh pɩ gblɔ̃̌y gbílkípúlɛ, yé yɛ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔ tyí nɔ yé tyí. Yé káh yé
gblɔ̃̌ynɛ n pɩ yĩ pı̃́púlɛ.
17 Yé káh ǹnî yɔ̀ ńtɛ̃ pèkè pínɔ́ wɔ́ dɛ ǹ sɔkɔ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ no pól tyí. 18 Kàh kɩ
mɛ yépi tɛ̃ ó sɔ̃, yé gbah n tɛ̃ yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ ànɛ̂ no póllɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n
pi. 19 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, yé káh nɛ yáh yé gblɔ̃̌y vyɑ̃̂hlɛ n syi, yé kè toh Liyel syı̃. Yé náh wɛ di,
kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ tyí ye vyɑ̃h
syínɔ́lɛ, ńmɔ ye n dɛ wɔ́lɛ.»* 20 Tɛ́ tõ yo ké fı̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ: «Á sépɛ-à mɛ kwɛkɩ sɔkɔ,
yĩ à kõ à yõ; wàh mɛ níkì sɔkɔ, yĩ à kõ à wɔ. Wâh képah pɩ, kè mɛ á kɩ nɛ nɩ̀ségbnɔ
sɔ̃ á kwɛ mɔ ǹ yɔ̃̀nɩ yõ.»† 21 Káh n yɛ pèkè kõ kè fyɑ̃h á yõ sɔkɔ, ǹtɛ áwɔ fyɑ̃h ké yõ
sɔkɔ á pèpɛy pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

13

No pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ

1 Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ se mɛ nɛ́ kè náh wil Liyel tyí? Névye nónó-á mɛ tɔ̃́rí yõ, Liyel sahkɩ
sɔkɔ ye pélɛ dò. Képah ye, no pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ. 2 Kǎh pɩ
sɛ̃, névi nɛ̂-à yɔ̃̀tãmnɛ n fwo, Liyel yóré ye tɛ̃ n yahle. Tɛ́ nɛ̂-à se mó tõ Liyel yórélɛ
n yahle, pèkè ye tɛ̃ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yõ. 3 Tyípéplɔ pí-ò náh yĩnɛ tukey tùkèpu
yah tíkí pínɔ́lɛ. Tyítúkúnì pí-ò wɔ ye yĩnɛ pé yah tíkí pínɔ́lɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ
á káh yɔ̃̀tãm tíkílɛ n pɩ, tyípéplɔlɛ nɛ n pɩ, képah sɔkɔ pè kɩ álɛ n sõ. 4 Á náh wɛ di,
Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye yɔ̃̀tãmnɛ á tyí pɩkɩ yĩnnɛ. Ǹtɛ wâh tyítúkúnìnɛ n pɩ, pé tíkí yĩnɛ kè
ǹ tɛ̃. Dípíyî náh pè kõ nɔ̀nɔ́lɛ dé, tɛ̃́nwɛnɔ mɛ pé tyí Liyel tɔ̃̀ mè sɔkɔ kɩ fɛ̃ fɔ̃́hnɔ́ sah

* **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.35. † **12:20** 12.20 - Yah n tɛ Sèmìrn 25.21-22.

pèkè pí-ò yõ, kɩ Liyel yrɔ wilki tɛ̃ sɔkɔ. 5 Képah ye á yĩnɛ ǹ nɛ n sah pé tyí yõ. Liyel
fɔ̀kɔ̀vyầhnì yah tǐ to yĩn ó náh dɛ́, á nɩ tɔ mɛ kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ nɛ képah-á plɛ. 6 Képah
tɔ yĩn ye yě mɔ́rílɛ n mɔ. Tɛ́ nónó-á mó n syi sélɛ, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye pélɛ ké tõ n sah
n pɩ yĩnnɛ. 7 Kwâh nɛ̂-à yĩnɛ névi nɛ̂ kɔ̃́nólɛ, kélɛ tɛ̃ kõ. Mɔ́rílɛ mɔ́rí syí-òlɛ n kõ, ǹ
tɛ́ lầpolɛ lầpo syí-òlɛ n kõ. Wâh yĩnɛ ǹ névi nɛ̂ yah tíkí pɩ, tɛ̃ yah tíkí pɩ. Wâh yĩnɛ ǹ
yồyén sah névi nɛ̂ yõ, kè sah tɛ̃ yõ.

Yé tyí-á yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃́

8 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃lɩ káh wɛ yé yõ sɔkɔ. Yé yɛ wɛ̃ tyínɔnɔ ó kɔ̃lɩ nɛ n mɛ yé yõ. Ɛ́ ní-ò
tyí-à mɛ nɔ á tyí, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wầl pól ye á kɔ dal mɔ. 9 Kǎh yo Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛy káh fɔ̀fíkì pɩ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ, nɛy káh yĩbe yĩ, nɛy káh
ǹ yĩ́ wil ǹ ní-ò kwâh tyí, à tahlɩ tyi nónó tɛ́lɔ́ tɔ tyí-á yónólɛ ké sɔkɔ, sépi pól ye tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mè tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̌y
tyí kɔ̃lɛ.»* 10 Tyínɔnɔ névi náh n pɩ n dah n mɔ névi tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ,
tɛ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wầl póllɛ n kɔ n dal n mɔ.
11 Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, yé kè pĩ ó. Pwáhnmɔnɔ mɛ yúkɛy álɛ núkúnúkú à kal gbĩ́ nɛ̂-á
lésõ á sɛ̃ Krista yõ. Képah ye, dɔ n yuku gbĩ́ nɔ. 12 Tyah kah tɛ, tyah dal gbĩ́ mɛ yúkɛy.
Ɛ́ ye fɛ̃́ntũ̂ tyi wɛ n yɛ. Liyel-á nɛ̂nɛ á kõ kyòo yah tɔ̃̀ pɩ yĩnnɛ, 13 à mó képahlɛ kyòo
yah tyípínɔ́ ólɛ n pɩ. Ɛ́ ye káh n pɩ yèwònpɩbɩlɛ, á ye káh mó tõ sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. Ɛ́
ye káh n pɩ fɔ̀fínpɩbɩlɛ, á ye káh n pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ. Ɛ́ ye káh mâllɛ n kɔ̃lɩ, á ye káh
yĩ́wílkìlɛ n pɩ. 14 Yé yɛ yé tyípínɔ́ pól nɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Yé káh n yɛ
yé dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ fyãh yé yõ, kè pɔ yé mɔ tyítúkúnì pínɔ́ sɔkɔ.

14

Káh á yṹnpilɛ n tuke

1 Névi nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yúkú-ńkɛ̃́nɛ yahlɛ, yé tɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ. Yé káh tɛ̃ sõnɔlɛ n
kɔ̃lɩ. 2 Sɔ̃́ kénkõ-á ǹnî Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à yuku yahlɛ tɛ̃ kõ à mɛ fɛ̃ yíyǹ póllɛ n yõ, tɛ́ nɛ̂
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ náh mó yuku yahlɛ, kè mɛ tɛ̃ kõ à mɛ kò yahle; 3 yíyǹ pól yɔ̃́-ò káh kò
kò-ǹkɛ̃ névilɛ n yilɔ, kò kò-ǹkɛ̃ névi tɔ káh mó yíyǹ pól yɔ̃́-òlɛ n tuke. Yé náh wɛ di,
Liyel mɛ tɛ̃ tɛ̃ plɛ dò. 4 Ǹtɛ nɛ̂ mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kɩ pɔ ǹnî yɔ́ tɔ̃̀npɩlɛ n tuke? Wàh kɩ sɔ̃́
mɛ n pɩ plɛ ò, à náh mɛ n pɩ plɛ ò, képah mɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́nɛ n yah kè. Ǹtɛ à kɩ pɩ plɛ n
pi. Yé náh wɛ di, tǎhkì mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kɩ fɛ̃ à kõ à kɩ n pɩ plɛ. 5 Túkù tyí sèpǹ mɛ sé
tyí tyílɛ, túkù tyí sè mɛ núkúlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɔ̃́ mɛ nɛ̂nɛ n sõ, tɛ̃ sɛ̃́nyĩnɔ nɛ n mɛ ké yõ.
6 Névi nɛ̂-á mɛ sèpǹnnɛ n mɔ n kõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Nɛ̂-à mɛ yíyǹ póllɛ n
yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yĩn ye tɛ̃ n gbilki. Nɛ̂-à se yíyǹ
póllɛ n yɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Liyel yĩn ye tɛ̃ tɔ n gbilki. 7 Yé náh wɛ
di, ápi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ min sɔkɔ ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ, ànɛ̂ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n ku n pi ǹ
gblɔ̌y yĩnnɛ. 8 Ɛ́yâh mɛ min sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ min sɔkɔ. Ɛ́yâh se ku, ǹmɔ
tyí yõ ye á ku. Képah ye, á mɛ min sɔkɔ ò, á ku ò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ. 9 Krista ye ku
tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, nɛ̂-á à kõ à pɩ lékyî ànɛ̂ vye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 10 Ǹtɛ áwɔ-á dò, kwâh
nɛ̂ pɩ tɛ́ á á yṹnpilɛ n tuke? Tɛ́ áwɔ tɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á á yṹnpilɛ n yilɔ? Liyel kɩ
pɔ á pól tuke n pi dò. 11 Yé náh wɛ di, kè mɛ wầ́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃: «Ǹ́mɔ nɛ̂-á TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ mé mɛ min sɔkɔ. No pól kɩ gbètukunɔ di ńmɔ yah sɔkɔ,
ànɛ̂ no pól kɩ ńmɔlɛ n gbilki.»* 12 Kǎh pɩ sɛ̃, á nɛ́núkù núkú pól kɩ á tyípínɔ́ yah yo

* **13:9** 13.9 Yah n tɛ Levitiki 19.18. * **14:11** 14.11 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

n pi Liyel tyí á gblɔ̌y.
[13] Képah ye, á ye yal mɔ wɛ̃ tùkènɔ́lɛ, yè mó kè yah tɔkɔ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh tir yɔ́
pɩ nɛ̂-á kɩ yé yṹnpi yɔ́ yõ yɩkɩ, képah náh pɩ tɛ̃ syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. [14] Á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, ńmɔ kè pĩ, ànɛ̂ ń sɛ̃́nyĩ́nɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́,
kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ sĩ̀lkĩ̀nɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ké gblɔ̌y sɛ̃́. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n sõ nɛ kwâh
nɛ̂-á mɛ sĩ̀lkĩ̀nɔ́lɛ, kè n pɩ sĩ̀lkĩ̀nɔ́lɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ. [15] Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ á
yṹnpi mɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ, á náh tõ mɛ n kɔ tyínɔnɔ wɛ̃̌kì yõ dò. Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ
névi min kõ kè mɔ pu, Krista-á ku ǹmɔ nɛ̂ yĩnnɛ. [16] Kwâh nɛ̂-á kwâh pèpɛynɛ áwɔ
tyí, képah káh pɔ pɩ yĩ́nyíkìlɛ dɛ́. [17] Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rílɛ, yõke ànɛ̂ wɔ wɔ yî
náh. Gbɩ wɛ̃̌kì, ànɛ̂ yèvɩnɩ, ànɛ̂ nìvìnì ye kélɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. [18] Névi nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ
n pɩ Krista tyí sɛ̃́ntɛ̃̌nɛ, Liyel yĩ́ n yuku tɛ̃̌nɛ, ànɛ̂ névye ǹ yĩ́ngbílɛ n yo. [19] Képah ye,
áyáh nɛ yèvɩnɩ ànɛ̂ wɛ̃ yah yúkúnɔ́ wɛ n pi sɔ̃́, á ye képahlɛ n yĩkɩ. [20] Á náh yĩnɛ ǹ
pɔ Liyel tɔ̃̀lɛ nɛ n yɩkɩ yõke yĩnnɛ. Gbɩ ye, yíyĩ̀n pól tɛ̃ wɔ mɛ yályál Liyel yah ó; ǹtɛ
wâh kwâh yɔ́lɛ n yõ nɛ̂ yɔ̃́nɔ́-á kɩ fɛ̃ pɔ á yṹnpi yɔ́ syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, képah
náh plɛ. [21] Nɛ̂-á ké pèpɛynɛ, tir nɛ̂-á kɩ fɛ̃ á yṹnpi syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, kè se
kɔ̀ kɔ̀nɔ́lɛ ò, kè se tõ wɔ́nɔ́lɛ ò, kè se tyi dùkù nɛ̂nɛ, káh kélɛ n pɩ. [22] Áwɔ sɛ̃́nɔ́-á mɛ
nɛ̂ yõ à yuku nɛ́npɔ́ tĩ̀nnɛ, yɛ képah tɛ̃ áwɔ ànɛ̂ Liyel wrɔ́. Nɛ̂-à tyilɛ n pɩ wǎh mɛ
nónónɛ n yah nɛ sǎh mɛ plɛ, tɛ́ à náh mɛ lékàhlɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n kõ, tɛ̃ tyí nɔ. [23] Ǹtɛ
névi nɛ̂-à kwâh yɔ́lɛ n yõ tɛ́ mɛ ké tyílɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, lékàh mɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ, wǎh
sɔ̃́npílɛ kélɛ n pɩ tɛ́ kè náh mɛ pɔ yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kìlɛ. Tyi nónó pól-á n pɩ nónó
náh mɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kì yõ, tyípêl ye sélɛ.

15

Wɛ̃ tɛ̃́nplɛnɔlɛ

[1] Ápi nónó Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á yuku yahlɛ, á ye á no tɛ́lɔ́ yɔ̃́tyílɛ n twah pé tyí. Á ye
káh á dyɔ yĩ́ĩ́ tyi ó yah wũ. [2] Nɛ̂ mè nɛ̂ mè, à ǹ ní-ò tyí pɛkɩ pɛkɩ tyilɛ nɛ n pɩ à kõ à
nɛ n yuku yahlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. [3] Krista ńtɛ̃ fyé náh ǹ dyɔ yĩ́ĩ́ tyi pí-ńsah yah kõ.
Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel, á gbyɔ̀pu-á ǹ
gbyɔ gbyɔ nónónɛ, sè vi kwĩnki ńmɔ yõ.»* [4] Tyi nónó pól-á wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ, sè wãrkɩ nɛ sè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ ápi tyí. Sépi gbɔ̃̀ yõ, á kɩ gbah
tɛ̃ ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ wɛ á sɔkɔ, á yáh-ńsah kõ kè náh n tyɛ n pi. [5] Liyel nɛ̂-á névilɛ n pɩ
gbáhntɛ̃-òlɛ ànɛ̂ sɔ̃́ré névilɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à yé sõnɔ pɩ núkúlɛ, yé mó
Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. [6] Képah sɔkɔ, yé pól kɩ yé vyãh pɩ núkúlɛ kɩ Liyellɛ n
gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. [7] Képah ye, yé wɛ̃ tɛ̃ plɛ sɔ̃́-á Krista yé tɛ̃
plɛ à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.
[8] Máh nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Wǎh ǹ vyãhlɛ Nsyifunɔ
náh tãn kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, Krista pɔ pɩ pé tɔ̃̀npɩlɛ à képah pɩ pé tyí. [9] Á wil képah tyí
sɔkɔ, yĩ̀kĩ̀nĩ̀ tɛ́lɔ́ tɔ yĩn ye à pɔ, pè kõ pè kɩ Liyellɛ n gbilki ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔ̀rɩ yĩnnɛ, sɔ̃́-á
kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Képah ye mé kɩ álɛ n gbilki yĩ̀kĩ̀nĩ̀ tɛ́lɔ́
névye nɩyɔ̃́, tɛ́ kɩ álɛ n gbɩ.»† [10] Kè tõ mɛ yónɔ́lɛ ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yĩ̀kĩ̀nĩ̀ tɛ́lɔ́
névye, yé nìvìnìnɛ n pɩ wɛ̃ tyí Liyel nolɛ.»‡ [11] Tɛ́ tõ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yĩ̀kĩ̀nĩ̀ tɛ́lɔ́
névye, yé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki. No pól mó ǹ gbilki gbilki yìlɛ n gbɩ.»§ [12] Yesayi tɔ
kè yo nɛ ńkɛ̃́: «Nsyese pétó náhkì kɩ pɔ yuku kɩ yĩ̀kĩ̀nĩ̀ pól névye yah tɛ̃, tɛ́ pè kɩ pé

* **15:3** 15.3 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10. † **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 18.50 ; 2 Samuyɛlɩ 22.50. ‡ **15:10** 15.10 Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 32.43. § **15:11** 15.11 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 117.1.

gbȍ sah ǹ yõ.»* 13 Liyel nɛ̂-á névi gbȍ sàh-ǹsahlɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à nìvìnì
ǹgbɛ̃ mɔ yé sɔkɔ, à mó yèvɩnɩnɛ yé kõ yáh sɔ̃npílɛ sɛ̃ ǹ yõ. Képah sɔkɔ, yé kɩ yé gbȍ
sah yɩ̃́ ǹ yõ ǹ Mirki tǎhkì gbȍ yõ.

Pole sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkínɔ́ yõlɛ

14 Ń yṹnpyé, ńmɔ sɛ̃ yɩ̃́ ké yõ nɛ pèpɔrɩ pípú-á yélɛ, yáh tyi póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ yáh kɩ
fɛ̃ vǐnmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ n kõ. 15 Ǹtɛ yé dyɔ to n kõ yĩn ye ń kõ mé tyi túkù wɑ̃rkɩ nìsɑ̃hlɛ
tɑ̃̏ntɑ̃̏n yísyɔ́ sɔkɔ. Liyel gbȍ yõ ye mé pɩ képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ pɩ ńmɔ tyí, 16 à ń
pɩ Yesu Krista tȍnpɩlɛ névye wrɔ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Liyel tȍ kètǎr ye mé n pɩ
ǹ Nìvìnì tir yónɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ pé gblɔ̌ynɛ Liyel kõ kɩ
pɩ yályál ǹ yah ǹ Mirki gbȍ yõ, pè kõ pè kɩ pɩ Liyel dyɔ yɩ̃́nɛ. 17 Ń wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbȍ yõ Kristalɛ, máh tȍ nɛ̂nɛ n pɩ Liyel tyí, kè mɛ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ ń tyí. 18 Kénɛ tȍ ye Krista
ńmɔ tɔkɔ à pɩ névye wrɔ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Mé se kɩ tõ kèyǎh yo kah mɔ képah
yõ? Ǹmɔ ye pè kõ pè n sah Liyel tyí yõ, ńmɔ vyɑ̃h wɛy ànɛ̂ ń tyípínì gbȍ yõ, 19 ànɛ̂
gbǐl tyi ǹgbnɔ náhnáh sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkì gbȍ yõ. Ȁ tɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil tyí ànɛ̂
ké gbɔ̀plɔ kwlolɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ sɔkɔ Yiliri mara pól sɔkɔ, mé Nìvìnì tir yo yɩ̃́ Krista tyí
sɔkɔ. 20 Tɛ́ mé kè yah tɔkɔ à Nìvìnì tirlɛ n yo tɑ̃̏ntɑ̃̏n nónó sɔkɔ-á Krista yĩn náh yo
yah. Nìvìnì tir-á yo sɔkɔ tɛ tɑ̃̏ntɑ̃̏n nónó sɔkɔ, mé náh sȍ mɛ ké tyí nɛ mé kè yo nɛ́npɔ́
ńtõ, á kɩ nɛ ǹnî wɔ̀kɔ̀ sètyah yõ sɔ̃́ mé n mɔ n dohnɩ. 21 Tɛ́ máh tȍ nɛ̂ pɩ yɔ̀, kè mɛ
yɩ̃́nénɔ́lɛ Liyel wɛynɛ nɛ̂-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Ǹ tyí náh yo sah nónó tyí, pépi
ye kɩ wɛ ǹnɛ. Nónó-á pè náh ǹ tyí noh yah, pépi ye kɩ ké dùkù pĩ.»†

Pole mɛ Wrome kwil yúkúnɔ́ tyílɛ n sõ

22 Kénɛ tȍ ye kõ ń yahlɛ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ ń kõ mé náh mɛ tɛ̃ wɛ kyɩ yé tɩ̃̏nnɛ. 23 Ǹtɛ
núkúnúkú, ń tȍ ye tyɛ mara mɛ̀ sɔkɔ. Tɛ́ ké ye náhnáh ye yɔ̀, yé tɩ̃̏n kyɩ dékè mɛ ń kah
tɛ̃. 24 Máh kɩ pɔ n yuku Yɛsɩpayĩ yamana sɔkɔ, mé kɩ yĩn yah yé tyí kɩ yé dékè ku yah
kwéy, yè mó yòhnìnmɔnɔ pɩ ń tyí ń kõ mè fɛ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ kénɛ yamana sɔkɔ.
25 Ǹtɛ núkúnúkú, sɔ́kɔ́nɔ́ ye ńnɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ kɩ kyɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yohnɩ mɔ
nɛ́npɔ́. 26 Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á mɛ Masedoni ànɛ̂ Akayi sɔkɔ, pépi ye kè yah tɔkɔ à
pé gbɑ̃̏n yî yísyɔ́ tuke mɔ wɛ̃ yõ, Yesu yõ sɛ̃́pú yɑ̃m tɑ̃n yohnɩ n mɔ yĩnnɛ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ. 27 Pè kè yah tɔkɔ pé gblɔ̌y. Ǹtɛ gbɩ yõ, ké kɔ̃lɩ ńtɛ̃ sȍ mɛ pé yõ. Yah kɛ̀; Nsyifunɔ
gbȍ yõ ye névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé tɔ vyɑ̃h wɛ Liyel tyi sɔkɔ. Pépi tɔ mó yĩnɛ
pè Nsyifunɔlɛ n yohnɩ n mɔ pé gbɑ̃̏n yîlɛ kɛ̀. 28 Mâh pɔ kénɛ tyi nɔ́pi yah wah tɛ à
gbɑ̃̏n yî tùkènmɔnɔ nɔ́pilɛ pè kõ tɛ, tɛ́ n sɔkɔ Yɛsɩpayĩ yamana sɔkɔ, mé kɩ syɔ̃ yé tyí.
29 Ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ mâh pɔ yé tɩ̃̏nnɛ, Krista-á kɩ sɑ̃m mɔ yɩ̃́ á sɔkɔ.

30 Ń yṹnpyé, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé
sɔkɔ, sépi yĩnnɛ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé so mɔ ń tyí náhnáh Liyel nínɔ́ sɔkɔ.
31 Yé Liyellɛ n ni ńmɔ tyí ń kõ mè wɛ n pwah Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́pú tyí, ànɛ̂
yòhnìnmɔnɔ nɛ̂-á mé syi n yuku kɔ̃́-ńsah Yerusalɩmɩ kwil sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃́pú kè fɛ̃ n
syi nìvìnì sɔkɔ. 32 Képah náh, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ yĩni tɛ̃ yé tɩ̃̏nnɛ nìvìnì sɔkɔ kɩ
pɔ mɩ yah kwéy. 33 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃́nɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à nɛ n mɛ
yé póllɛ. Amiina.

* **15:12** 15.12 Yah n tɛ Yesayi 11.10. † **15:21** 15.21 Yah n tɛ Yesayi 52.15.

16

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí

1 Mé á dósê Febelɛ n dahbɩ yé gbȍ, ǹmɔ nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ Sãnkrɩ kwil Yesu yõ
sɛ̃pú tȉnkì sɔkɔ. 2 Yé ǹ tɛ̃nɔ́ plɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, ǹ yõ sɛ̃pú-á wɛ̃nɛ n tɛ̃ sɔ̃. Yè mó ǹnɛ
n yohnɩ n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ yé yétȍ-à syɩ ǹ tyí. Yé náh wɛ di, à ye névye náhnáh
yohnɩ mɔ sɔkɔ, tɛ́ ńmɔ tɔ yohnɩ mɔ.
3 Yé wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí, pépi nónó-á ńmɔ tȍ pɩ mûnɛ Yesu Krista tyí. 4 Pè
ye ku farkɩ ńmɔ min pwáhnmɔ-ńsah. Ǹmɔ ó náh n kõ pélɛ pèpɔrɩ pȉnɔ́ wɛynɛ dɛ́,
Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkìnɔ́ pól nónó-á pè náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi tɔ mɛ pé pèpɔrɩlɛ n pnɛ.
5 Yé wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì tɔ tyí, nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ pé gbô sɔkɔ. Yé wɛkɩ
ń nɛ́nɔ́ní Yepayinɛtɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ nɛ́gbennɛ à sɛ̃ Krista yõ Asi mara sɔkɔ. 6 Yé
wɛkɩ Mari tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tȍ kah pɩ yé tyí. 7 Yé wɛkɩ Andronikusi ànɛ̂ Nsyunyasɩ tyí,
pépi nónó-á ńmɔ tyí névyelɛ tɛ́ á wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ wɛ̃ tyí pélɛ. Yȍyén mɛ n sah n yȉ̃
pé yõ pé no Yesu tɛ̃ntȍ névye sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ ńmɔ yah sɔkɔ. 8 Yé
wɛkɩ Anpiliyatusi tyí ǹmɔ nɛ̂ tyí-á tah yȉ̃ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kóló sɔkɔ. 9 Yé wɛkɩ
Yuribɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á á tȍ pɩ mûnɛ Krista tyí. Yè mó wɛkɩ ń nɛ́nɔ́ní Syitakisi tɔ tyí.
10 Yé wɛkɩ Apɛlɛsɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yȉn-ńsah fȉlkì viki Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. Yé wɛkɩ
Arisitobuli gbô tãn tyí. 11 Yé wɛkɩ Yorodyõ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ń tyí névilɛ. Yé wɛkɩ Narsisi
gbô tãn tyí, nónó-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. 12 Yé wɛkɩ Tirifɛnɩ ànɛ̂ Tirifɔsɩ tyí, pépi nónó-á tȍ
pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Yè mó wɛkɩ ń kósê Pɛrsidi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yi-á tȍ kah pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. 13 Yé
wɛkɩ Wrufusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yȉn-á mɛ wȉlnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mó wɛkɩ ǹ yȕ̃
tyí, ǹmɔ nɛ̂ tɔ-á pɩ ńmɔ yȕ̃nɛ. 14 Yé wɛkɩ Asɛ̃kriti tyí, ànɛ̂ Flekõlɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmɛsɩlɛ,
ànɛ̂ Patrobaselɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmasɩlɛ, à tahlɩ á yȕ̃npyé nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí. 15 Yé wɛkɩ
Filolɔkɩ ànɛ̂ Nsyuli tyí, ànɛ̂ Nere, ànɛ̂ ǹ dósêlɛ, à tahlɩ Wolɛ̃pasɩ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú pól
tyí, nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí. 16 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkìnɔ́ pól
n wɛkɩ yé tyí.

Pole mɛ vȉnmɔnɔ tɛ́ynɛ n kɔ̃

17 Ǹ yȕ̃npyé, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nónó-á yé wɛ sɔkɔ, névye nónó-á
mɛ yuku sépilɛ n fwo, tɛ́ gbɛ́kínɔ́lɛ n dah n mɔ yé wrɔ́, yé yé gblɔ̃ynɛ n tɛ̃ pélɛ. Yé
káh pélɛ n tȉnki. 18 Kénɛ névye nɔ́pi dùkùlɛ kè; yé káh wɛ nɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí-á
pè n pɩ tȍlɛ dɛ́, pé kèkùrn ye pè n yȉkɩ. Vyȁhsesyȉ́rí sɔkɔ, pě ǹpȉ-ǹkɛ̃ névye yõ yɩkɩ pé
yȉnvȉ wɛlɔlɛ. 19 Yáh mɛ n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ dùkù nɛ̂nɛ, no pól mɛ kélɛ n pnɛ. Képah
ye ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ náhnáh. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé lékȁm wɛ yé tyípéplɔlɛ n pɩ.
Yé nɛ n mɛ yályál, yé káh tyítúkúnȉnɛ n pɩ. 20 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃nɛ, dǒ kwéy, à kɩ
sétȁn yȍtɛ̃ tyí yɩkɩ pɩ yé gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ. Mé kélɛ n yah n kõ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí.
21 Timote nɛ̂-á ń tȍ pɩ mûnɛ, à n wɛkɩ yé tyí, à tahlɩ Lusiyusi, ànɛ̂ Nsyasõ, ànɛ̂
Sosipatɛrɩ tyí, pépi nónó-á ń tyí névyelɛ. 22 Ǹmɔ Tɛrityusi nɛ̂-á pè ń kõ mé sɛ́bɛ́y mè
wãrkɩ, ń tɔ n wɛkɩ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ. 23 Kayusi nɛ̂ tyí-á ńmɔlɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́
Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ ǹ tȉnnɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Kwil pɔ́ màr-ò dȉ̃
Yerasɩtɩ ànɛ̂ á yȕ̃npi Kwaritusi n wɛkɩ yé tyí. 24 [Mé kélɛ n yah n kõ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé pól tyí. Amiina!]

Gbȋlkȋnɔ́ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ

25 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ à yĩnɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir nɛ̂nɛ mé n yo yé tyí Krista tyí sɔkɔ. Sètĩ̀n sɔ̃̀ tir ye lésõ kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, 26 tɛ́ pɔ
wilki mɔ núkúnúkú kwèyy kyòo yah, Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀ syínyopu tyi wã́rkínsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
Tyɛ́-ńkɛ̃̄ Liyel ye lésõ pè kɔ̃ pè kè wãrkɩ sah sɔ̃nko yĩ̀kĩ̀nĩ̀ pól névye kè wɛ n pĩ. Képah
sɔkɔ, pè kɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ kɩ n sah ǹ tyí yõ. 27 Liyel núkúní nɛ̂-á lékã́m ó ǹ tɔ̂ɔ́, gbílkínɔ́
nɛ n sah ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Korɛ̃nti kwillɛ, kè mɛ pnɛ yrɛynɔ nínɔ́ yísyɔ́ wrɔ́, pè n ye Yesye ànɛ̂ Yadratikilɛ. Gbɔ̀ yĩ yĩ wằl ǹgbnɔ nónó pól-á sồ syɔ̃ kénɛ kwil, kénɛ kwil tãn ye sồ n yah sé yõ. Krɛkɩ névye mɔ́ntɛ̃-ǹsah kédyâh yɔ́ ye sồ nɛ́npɔ́lɛ. Ǹtɛ Wrome tãn pɔ kè sɔ, té tɔ̃ pé syɩ kè tɔ̃ mɔ. Korɛ̃nti kwil tãn tyí, lékɔ̃lɔ́ wằl kɔ́-ńtẫn sồ tnɔ kah mɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, tyídĩ̀ duke pól sồ n wɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ lékẫm dukenɔ póllɛ, à tahlɩ tẫn gbilki gbilki wằl duke náhnáh tyí. Tɛ́ gbɔ̀ yĩ́-ńsah kwil ye tɔ̃ sồ kélɛ.

Pole-á lésõ n yuku ǹ kɔ́lɔ́ kɛ ní-ò sɔkɔ, à kyɩ ńwɔ̃lɔ́ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ pɩ nɛ́npɔ́. Tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir wɛ yo, névye kɔ̃ pè wɛ sɛ̃ Yesu yõ nɛ́npɔ́. Nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, Nsyifunɔ ye sồ pé túkùlɛ. Tɛ́ pé kannɛ, Nsyifunɔ náh pélɛ. Tahbɩ ànɛ̂ yồtãm náh sồ mɛ fwɔ́ɔ pé sɔkɔ. Pé kan sồ mɛ yãm tãnnɛ. Pè sồ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ lékẫm ǹgbnɔ névyelɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè sồ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, té mɛ n sõ nɛ pǎh mɛ pé gblɔ̌y yõ, ànɛ̂ lékẫm-á mɛ pé tyí.

Ye yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Pole-á pópó n sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ kɛ tɔ̃-ò sɔkɔ, sɛ́bɛ́y nɛ̂-á yɔ̀, à kè wãrkɩ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, à tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí.

Ǹtɛ dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Apɔlɔsɩlɛ. Ằ n wil Alɛkisãdri kwil. Wǎh pɔ kyɩ Yefɛsɩ kwil, Prisili ànɛ̂ ǹ pɛ Akilasɩ nɛ̂-á Pole kɔ́dĩ́nɛ, pépi mɛ à kwɔ, té sɔ̃́ré mɔ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Korɛ̃nti kwil.

Kè mɛ á kɩ nɛ Pole sɔ̃ sɛ́bɛ́ynɔ́ yísyɔ́ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí, nónó-á sé tyí yah náh mɛ wɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, à wil 1 Korɛ̃nti ànɛ̂ 2 Korɛ̃nti tyí sɔkɔ.

Tyinɔ nínɔ́ yĩn ye sồ Pole wãrkɩ tɛkɩ mɔ 1 Korɛ̃ntilɛ:

- Pole lésõ tyi yísyɔ́ wɛ noh Korɛ̃nti kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí sɔkɔ, nónó-á mɛ yèkwɔrɩlɛ n mɔ ǹ sɔkɔ.
- Korɛ̃nti tãn lésõ nósyɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè pɔ sɛ́bɛ́y yɔ́lɛ Pole kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á pè mɛ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pé vi mɔ tyi náhnáh sɔkɔ.

Ằ wil képah sɔkɔ, Pole-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ, Yesu yõ sɛ̃́pú túkù sồ mɛ sè yahle, ànɛ̂ pè náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu tɛ̃ntồ névi-á ǹnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ de yo kénɛ tyi sɔkɔ náhnáh ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ.

1 Korɛ̃nti sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, kè vȉnmɔnɔ náhnáhlɛ n kɔ̃, nónó-á kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ yohnɩ mɔ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

1 Ŋmɔ Pole nɛ̂-á Liyel ye pɩ Yesu Krista tɛ̃ntồ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂
á yṹnpi Sositɛnɩ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ 2 yépi Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ tyí, yépi nónó-á
mɛ Korɛ̃nti kwil. Yépi nónó-á mɛ wȉlkȉnsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ té mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu
Kristalɛ, yépi ye Liyel ye à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃́pú pól tyí tẫntẫn pól sɔkɔ. Yépi pól mɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ n ye n gbo. Ŋmɔ ye yépi TƐ̃̀ ŊGBƐ̃NƐ ànɛ̂ ápi tɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
3 Ấ kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yồbènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ
yé kɔ̃.
4 Liyel ye yồbènɔrɩ pɩ yé tyí, yáh sɔ̃npílɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Képah
ye, mé n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi yĩnnɛ. 5-6 Yesu Krista tyí nɛ̂-á yo wah yé tyí, kè
ye tɛ̃-ǹsah wɛ yé nnɔ sɔkɔ. Képah gbồ yõ sɔkɔ ye yé wɛ kwrɔ mɔ Kristalɛ, té Liyel
mɛ pèpɔrɩ dukenɔ pól pɩ yé tyí, yé kɔ̃ yé wɛy dùkù póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ

yé tyí. 7 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel pèpɔrɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh yah kwlɔ yé tyí, yépi nónó-á mɛ á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ syɩkɩ tɛ̃. 8 Liyel ye kɩ tɔ̃ yé pɩ gbáhntɛ̃pulɛ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ n pɔ sɔ̃ tyí. Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí lésɔ̃lɛ.
9 Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̀, ǹmɔ nɛ̂-á yé ye pɔ kwrɔ mɔ ǹ Píɗɨ́ Yesu Kristalɛ, nɛ̂-á á pól
Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á de Yesu yɔ̃ sɛ̃pú wrɔ́ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ

10-11 Ǹ yɨ̃́npyé, mé noh Klowe no yísyɔ́ tyí nɛ yékɑ̂b-á mɛ de yé wrɔ́. Képah ye, ápi
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɨ̃n yɔ̃, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé vyãh pɩ núkúlɛ. Yé
káh n yɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ mɛ yé wrɔ́. Yé yé sɔ̃nɔ ànɛ̂ yé tyi yáhntɔkɔnɔnɔ pól pɩ núkúlɛ.
12 Nɛ̂-á mé n yo yé tyí gbɛ́kínɔ́ mè tyí sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: - Túkù nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ Pole náh
névye-á pépilɛ. - Túkù mɛ nɛ Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ. - Túkù mó nɛ Pyɛrɩ náh
névye-á pépilɛ. - Túkù wɔ mó nɛ Krista náh névye-á pépilɛ.
13 Yépi tɛ̃ se mɛ n sɔ̃ nɛ Krista-á mɛ tɔ́kínɔ́lɛ? Pole se pè syɩ dahnɩ yɔ̃ yé yɨ̃nnɛ?
Pole yɨ̃n yɔ̃ se pè wel wilki yélɛ ni sɔkɔ? 14 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃́npílɛ mé náh
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wel wilki ni sɔkɔ yépi sɔkɔ, à wil Krisipusi ànɛ̂ Kayusi tyí sɔkɔ. 15 Kǎh pɩ
sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ, ńmɔ yɨ̃n yɔ̃-á pè pé wel wilki ni sɔkɔ. 16 Ɔ̀ɔ̃ɔ̃, ń dyɔ
to kɔ̃ nɛ máh Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no tɔ wel wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ à wil pépi tɛ̃ tyí sɔkɔ, ń dyɔ
náh tɔ̃ mɛ n kwnɛ nɛ máh ǹnî yɔ́ wel wilki ni sɔkɔ. 17 Krista náh ńmɔ tɛkɩ mɔ nɛ mé
wèlnwɨ̀lkɨ̀nɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ dò, à ń tɛkɩ mɔ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yɨ̃nnɛ, nɛ̂-á kè náh yɨ̃nɛ kè
nɛ n yo à yɨ̃nɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yɨ̃́pɨ̃̂ dùkùlɛ, Krista syínɔ́ kɔ̃ kè pɔ pɩ yɔ̃ kɛ̃́nɛ dahnɩ yɔ̃.

Krista syínɔ́ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yɨ̃́pɨ̃̂lɛ n wɛ̃kɩ

18 Yah, wâh nɛ Krista-á ku dahnɩ yɔ̃, kè n pɩ n tɛ̃ nɛ́wɔ̃ré wɛlɔlɛ névye yah, nónó-á
mɛ mɔ́npunɔ wɛ̃kì yɔ̃ Liyel tyí tɨ̃̀nnɛ. Ǹtɛ ápi nónó-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yɔ̃, ápi tɛ̃
wɔ tyí, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ye kèlɛ. 19 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

«Mé kɩ yɨ̃ pɨ̃́pú yɨ̃́pɨ̃̂ yɩkɩ,
tɛ́ kɩ lékɑ̃́m névye lékɑ̃́m niri.»*

20 Ǹtɛ yɨ̃ pɨ̃́pú tɔ̃ ńyãh, ànɛ̂ kǎrn ǹgbnɔ pípúlɛ, à tahlɩ kwɛy gbɨ̃ vyɑ̃́hsensyɨ̃́rípu tyí
wɛ́? Liyel kè wɛ̃kɩ pnɛ́yy nɛ yɨ̃́pɨ̃̂ nɛ̂-á mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mè névye sɔkɔ, nɛ́wɔ̃ré-á kélɛ dò.
21 Kèkɔ̃yɔ̃́ névye ànɛ̂ pé yɨ̃́pɨ̃̂ fyé yɔ̃, pè náh tɛ̃ wɛ Liyel dùkù pɨ̃ ǹ yɨ̃́pɨ̃̂ sɔkɔ. Kǎh
pɩ sɛ̃, ǹ wɛy nɛ̂-á n yo tɛ́ kélɛ nɛ́wɑ̃̂n wɛynɛ pé yah, nónó-á sɛ̃ ké yɔ̃, Liyel kè yah
tɔkɔ à pépi pwah mɔ képah gbɔ̃̂ yɔ̃. 22 Nsyifunɔ tɛ̃ n nɛ n mɛ ké tyí nɛ gbɨ̃̌l tyi pɩ pé
wɛ, tɛ́ Krɛkɩ névye wɔ n mó n nɛ n mɛ yɨ̃́pɨ̃̂lɛ n yah n kɔ̃. 23 Ǹtɛ ápi tɛ̃ wɔ mɛ Krista
tyílɛ névyelɛ n kwɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ pè syɩ dahnɩ yɔ̃. Kè mɛ yɔ̃ yíkínɔ́
wɛynɛ Nsyifunɔ tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ. Nɛ́wɔ̃ré wɛlɔ mó kélɛ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
24 Ǹtɛ Liyel-á nónó ye pwah mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ, ànɛ̂ no télɔ́ sɔkɔ, pépi tɛ̃ wɔ tyí, Liyel
tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yɨ̃́pɨ̃̂ ye Kristalɛ. 25 Yé náh wɛ di, Liyel tyípínɩ̀ nónó-á nɛ́wɔ̃ré tyilɛ
névye sɔ̃nɔ sɔkɔ, sè yɨ̃́pɨ̃̂ tyilɛ kal névi yɨ̃́pɨ̃̂lɛ, tɛ́ ǹ tyípínɩ̀ nónó-á ǹ tɛ̃́nkwlɔnɔlɛ n
wɛ̃kɩ névye sɔ̃nɔ sɔkɔ, sé tɔ tɛ̃́nwɛnɔlɛ kal névi tɛ̃́nwɛnɔlɛ.
26 Ǹ yɨ̃́npyé, Liyel-á yépi nónó ye, yé yé gblɔ̃̌y kèdùkù yah kɛ̀. Kèkɔ̃yɔ̃́ névye-á
nónónɛ n yah yɨ̃́pɨ̃̂ névyelɛ, ànɛ̂ tɛ̃́npnɛ̀pulɛ, ànɛ̂ né-ǹgbnɔlɛ, sɛ̃́nknɔ névye náh mɛ
fwɔ́ɔ yé sɔkɔ. 27 Ǹtɛ tyi nónó-á kèkɔ̃yɔ̃́ névye mɛ n yah nɛ́wɑ̃̂n tyilɛ, sépi ye pyɛ̌ Liyel
yah tɔkɔ à sennɛ yɨ̃ pɨ̃́pú tɛ̃. Tɛ́ tyi nónó-á pè mɛ n yah tɛ̃́nkwlɔnɔ tyilɛ, sépi ye à yah

* **1:19** 1.19 - Yah n tɛ Yesayi 29.14.

tɔkɔ à sennɛ tɛ̃nwɛpu tɛ̃. 28 Tyi nónó-á kèkõyɔ̃́ névye mɛ n yilɔ, sè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ
pé yah, pè náh mɛ sélɛ n mɔ n kõ, sépi ye Liyel yah tɔkɔ à sé tɛ́lɔ́ tyí yɩkɩ, pǎh mɛ
nónónɛ n mɔ n kõ. 29 Képah sɔkɔ, Liyel nɛ́mɔ́nɩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃ n sah
n pi Liyel yah sɔkɔ. 30 Ǹtɛ Liyel gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yélɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Tɛ́
Yesu Krista wɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ápi mɛ yɩ̃́pɩ̃̂ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye tõ
á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel tyí, tɛ́ mɛ wìlkìnsàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ à mɛ á pwah mɔ á tyípêl
sɔkɔ. 31 Képah ye, «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pɩ
ápi tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yĩnnɛ.»† Sɛ̃ ye kélɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

2

1 Ǹ yṹnpyé, Liyel tir nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃̀bìnsàhnɔ́lɛ, máh kyɩ yé tĩ̀nnɛ à kyɩ ké tyí yo wilki
mɔ yé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yo yé tyí wèngbìl sɔkɔ, ànɛ̂ névi yɔ̃̀tàhsyi
yɩ̃́pɩ̃̂ sɔkɔ. 2 Mé náh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ yo yo tɛ̃nɛ yé tyí yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, à wil Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ Yesu tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ syínɔ́ tyílɛ dahnɩ yõ sɔkɔ. 3 Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ yé wrɔ́
sɔkɔ tǎhkì kɛ̃́nɛ ń sɔkɔ, tɛ́ tíkí mɛ ń tɛ̃, ànɛ̂ ń wil mɛ n syah. 4 Máh sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ
n pɩ, tɛ́ Liyel wɛy nɛ̂nɛ n yo, névi yɔ̃̀tàhsyi yɩ̃́pɩ̃̂ náh sɔ̃̀ mé n pɩ sélɛ à yé sõnɔlɛ n vi
n mɔ. Liyel Mirki ye sɔ̃̀ n wɛ̃kɩ ǹ tɛ̃nwɛnɔlɛ. 5 Kǎh pɩ sɛ̃, kè náh pɩ nɛ névye yɩ̃́pɩ̃̂ gbɔ̃̀
yõ sɔ̃ yé sɛ̃ Yesu yõ dɛ́, Liyel tɛ̃nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ ye.

Yɩ̃́pɩ̃̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

6 Nónó Yesu yõ sɛ̃nɔ́-á de yĩn, á mɛ pépilɛ n kwɔ yɩ̃́pɩ̃̂lɛ nɛ̂-á ké gblɔ̌y kèkõyɔ̃́ névye
ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãm tyílɛ, pépi nónó min-á kɩ n tyɛ n pi. 7 Ápi mɛ yɩ̃́pɩ̃̂lɛ névyelɛ n kwɔ nɛ̂-á
wil Liyel tyí, képah nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃̀bìnsàhnɔ́lɛ. Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkù sɔkɔ ye lésõ
Liyel yah tɔkɔ sah kélɛ, ápi yõ yɔ̃ yĩnnɛ. 8 Kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tãm sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ. Pàh
sɔ̃̀ mɛ kè pĩ, pè náh náhkɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pi dahnɩ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃rí nɛ́tɛ̃̂nɛ. 9 Tyi nɔ́pi
pɩ à yĩnɛ sɔ̃-á lésõ kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Névi yɩ̃́ náh tɛ̃ yah nɛ̂ yõ,
ǹ níkí náh nɛ̂ noh yah,
nɛ̂ sõnɔ náh de yah ǹ sɔkɔ,
sépi ye Liyel yah sah névye kõ, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.»*
10 Yé náh wɛ di, Liyel tyi nɔ́pilɛ á wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Liyel Mirki kɩ fɛ̃ tyi pól sohlɩ,
kàh sɔ̃ Liyel fɔ́kɔ́sõnɔ ńtɛ̃ tɔlɛ. 11 Nɛ́ áwɔ ó náh, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ á sõnɔ pĩ n pi. Nɛ́
Liyel Mirki tɔ ó náh, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel sõnɔ pĩ n pi. 12 Ǹtɛ Mirki nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á ápi
sɔkɔ, Liyel Mirki ye; kèkõyɔ̃́ tyí náh. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ ápi tyí à yî nónónɛ á kõ, ǹ
Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á fɛ̃ pĩ yĩ́ sélɛ. 13 Tɛ́ á náh mɛ sé tyílɛ n yo à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi
yɩ̃́pɩ̃̂ kwɔ dùkùlɛ dɛ́, Liyel wɛy ye ápi n yo à yĩnɛ Liyel Mirki-á kélɛ á wɛ̃kɩ sɔ̃. Tɛ́ Liyel
Mirki-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyí ye à n nɛ n yo n wah Liyel Mirki tyilɛ. 14 Névi yɔ̃̀tàhsyi
sõnɔ dùkù kɔ́kɔ́ tɛ̃ ó-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh Liyel Mirki tyilɛ n fɛ̃ n syi. Tɛ̃ n tɛ̃ sé
dùkù pĩ n kwlɔ. Kàh pɩ sɛ̃, sè n nɛ n mɛ nɛ́wõré tyilɛ tɛ̃ yah. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ
ó ye, névi sé dùkùlɛ n pnɛ. 15 Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ tyi pól
dùkù kyɔmɩ pĩ, tɛ́ nɛy náh fɛ̃ tɛ̃ wɔ dùkù kyɔmɩ n pĩ n pi. 16 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?

† **1:31** 1.31 - Yah n tɛ Nsyeremi 9.23. * **2:9** 2.9 - Yah n tɛ Yesayi 64.3.

Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vɩ̀nmɔnɔlɛ à kɔ̃?»† Ǹtɛ yé yah, Krista sõnɔ ye ápi sɔkɔ.‡

3

Liyel wɛy yópú tɔ̀̃-á nɛ̂nɛ

1 Ǹ yṹnpyé, mé náh lésõ tɛ̃ wɛ Liyel wɛy yo yé tyí, sɔ̃-á mě kélɛ n yo névye tyí,
nónó-á Liyel Mirki mɛ pé yahlɛ n tɛ̃. Ǹtɛ mé kè yo yé tyí, sɔ̃-á mě kélɛ n yo névye tyí
nónó-á nɛ̂ ó-à tɛ̃ dyɔ à n pɩ. Kăh pɩ sɛ̃, yé lésõ mɛ píyḯrínɔlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nó sɔkɔ.
2-3 Yáh lésõ mɛ píyḯrínɔlɛ sɛ̃, yõke tḯntḯ kɩ lésõ kăn pɩ yélɛ, képah ye mé lésõ yɛ̃níkɩ̀lɛ
yé kɔ̃. Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ ńtɛ̃ tyí, nɛ̂ ó-à yé dyɔ yè n pɩ. Képah ye, kè kɩ tɔ̃ kăn pɩ
yélɛ. Yé yah kɛ̀, sɔ̃-á yṹnwɔ̃rí ànɛ̂ mâl tɛ̃nɛ fyɔ̀ yé wró sɔkɔ yɔ̀, nɛ̂ ó-á yé dyɔ képah
ye yé mɛ n pɩ, ànɛ̂ névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù ye yé sɔkɔ. 4 Sɔ̃-á yé túkù tyah n yo nɛ, Pole
náh névye-á pépilɛ, túkù mɛ nɛ, Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ, névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù
ye yé n pɩ.

5 Nɛ̂ mɛ Apɔlɔsɩlɛ? Ànɛ̂ nɛ̂ mɛ ńmɔ Polelɛ? Tɔ̃̀npɩbɩ ye ápilɛ, nónó gbɔ̃̀ yõ-á yé sɛ̃
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Á nɛ́núkù núkú pól tɛ̃̀n ye á n pɩ, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nónó sah á kɔ̃. 6 Ǹmɔ
ye sõ mɔ, Apɔlɔsɩ mɛ kè pu. Ǹtɛ Liyel ye pɩ kélɛ kè kyãh. 7 Ǹmɔ nɛ̂ wɔ-á pɩ kélɛ kè
kyãh, ǹmɔ ó kɩ n mɔ n kɔ̃. Névi nɛ̂-á sõ kélɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi náh n mɔ n kɔ̃ n
pi. 8-9 Ápi pól pɩ tɔ̃̀ pípúlɛ Liyel tyí. Képah ye névi nɛ̂-á sõ mɔ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi
pól mɛ núkúlɛ. Tɛ́ pé nɛ́núkù núkú pól kɩ pɔ pé tɛ̃̀n pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi à yĩnɛ pé
tɛ̃̀n pínɔ́lɛ. Yépi ye pɩ Liyel swãhlɛ.

Yépi ye tɔ̃ pɩ ǹ wɔ̀kɔ̀lɛ nɛ̂-á à mɛ n mɔ. 10 Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̃̀
yõ sɔkɔ, mé tɛ̃ wɛ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki wɔ̀kɔ̀ mɔ́npnɛ̀-ò pèpɛy tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ képah yõ
sɔkɔ ye ǹnî mɛ n mɔ n dohnɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à n mɔ n dohnɩ ké yõ, tɛ̃ kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ ǹ mɔ
dùkù sɔkɔ. 11 Sètyah nɛ̂-á wilki tɛ yɔ̀, ǹnî yó náh tɔ̃ fɛ̃ kèyăh wilki n pi à wil képah
tyí sɔkɔ, képah nɛ̂-á Yesu Kristalɛ. 12 Wɔ̀kɔ̀ sètyah nɛ̂-á wȉlkȉntɛnɔlɛ yɔ̀, sɔ̃-á túkù-à
mɛ kélɛ n mɔ n dɔkɔ mo mo yȋlɛ sɔ̃-á sɛ̃̋nnɛ, ànɛ̂ wárnnɛ, ànɛ̂ dyêh pèplɔlɛ, tɛ́ túkù
mɛ kélɛ n mɔ n dɔkɔ mó-ńkɛ̃̂ yȋlɛ sɔ̃-á léslɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹdrɔlɛ, képah náh pɩ fílkɔ́kɔ́rílɛ,
13 kèkõyɔ̃̋ tukey tuke sõ ye, nɛ́núkù núkú pól-á tɛ̃̀n nónó pɩ sɔkɔ, sàh kɩ mɛ plɛ, sé gbɩ
kɩ pĩ. Lésõ kɩ mɛ nyàh sɔ̃, nɛ̂-á kɩ no pól tɛ̃̀n gbɩ yah, kɩ sé dùkù wɛ̃kɩ. 14 Nɛ̂ tɔ̃̀ pínɔ́-à
súkɛ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ kɩ ké lédyáhní wɛ. 15 Ǹtɛ nɛ̂ tyí-à sukɛ, tɛ̃ tɛ̃ wɔ kɩ pwah ó, tɛ́ à náh ké
lédyáhní wɛ n pi. Á kɩ núkú mɛ á kɩ nɛ nyàh sɔkɔ sɔ̃ à yĩkɩ to wil ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ.

16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ yépi Yesu yõ sɛ̃̂pú tȉnkȉ-á Liyel ní-ńsah gbôlɛ, ànɛ̂ ǹ Mirki-á mɛ
déntɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ tɛ́. 17 Liyel ní-ńsah gbô mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, képah nɛ̂-á yépilɛ.
Képah ye, névi nɛ̂-à Liyel ní-ńsah gbô yɩkɩ, Liyel kɩ tɛ̃ tyí yɩkɩ.

18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̃̌y tɔ̃ mɔ. Yé sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ yḯpȋ névilɛ à yĩnɛ
kèkõyɔ̃̋ névye yḯyáhnɔ́lɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y vi n mɔ n pɩ nɛ́wɔ̂lɛ à yĩnɛ névye yḯyáhnɔ́lɛ, à
mó Liyel yḯpȋ wɛ. 19 Yé náh wɛ di, kèkõyɔ̃̋ névye yḯpȋlɛ, nɛ́wõré ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ
dò. Kè mɛ wɛ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «À yĩ pḯpúlɛ n mɔ n tɛ̃ pé
lékɛ̃̋mkãm sɔkɔ.»* 20 Tɛ́ tɔ̃ mɛ wɛ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ ké fḯ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩ pḯpú
sõnɔlɛ n pnɛ. Á pĩ nɛ sè náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɛkɩ n pi.»† 21-22 Kăh pɩ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ
gblɔ̃̌ynɛ n yõ n sah nɛ páh mɛ yɛ̃̀hnkõ náh, képah náh pɩ yɛ̃̀hnkõ wɔ náh. Ǹmɔ Pole

---

† **2:16** 2.16 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **2:16** 2.16 - Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Krista sõnɔ mɛ núkúlɛ. * **3:19** 3.19 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 5.13. † **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 94.11.

ò, Apɔlɔsɩ ò, Pyɛrɩ ò, kèkõyɔ̃́ ò, min képah náh pɩ kũ ò, kwɛy gbĩ tyi ò, ńsɔ̂ tyi ò, sépi
ànɛ̂ ápi póllɛ, yépi tyí ye. 23 Ǹtɛ yépi mɛ Krista tyí yõ, Krista wɔ mó mɛ Liyel tyí yõ.

4

Pole ànɛ̂ Korɛ̃nti tãn wrɔ́ tyilɛ

1 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ Krista tɔ̃̀npɩbɩ-á ápilɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á lésõ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, Liyel-á
sélɛ ápi gbɔ̃̀ dahbɩ, á kɔ̃ á syi n yo. 2 Ǹtɛ tyi-à dahbɩ nɛ̂ gbɔ̃̀, kè n nɛ n mɛ yáhnkɔ̃nɔlɛ
tɛ̃ tyí nɛ à nɛ n mɛ tómm sé pínó sɔkɔ. 3 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ tyí, yépi képah náh pɩ tukey
tùkèpu-à kɩ sɔ̃ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńnɛ n kɔ̃ sɔ̃, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ
yah. Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ń gblɔ̃̌ynɛ n kɔ̃. 4 Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ
ńmɔ nɩ sɔkɔ póllɛ nɛ máh tyípékè pɩ. Ǹtɛ képah náh n wɛ̃kɩ nɛ lékàh kɛ̃́ névi-á ńnɛ tɛ̃
wɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó ye kɩ fɛ̃ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńmɔ kɔ̃. 5 Képah ye, yé káh ǹmɔ
dyàh tɛ̃ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ ké gbĩ́ nó-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Yé ǹ pɔ́nó syɩkɩ. Ǹmɔ kɩ pɔ sètɩ̃̀n sɔ̃̀
tyi wilki mɔ kwèyy, tɛ́ kɩ névye fɔkɔ sõnɔ wilki mɔ kégbɔ́. Képah sɔkɔ, yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-à
yĩnɛ nɛ̂nɛ, tɛ̃ kɩ kè wɛ Liyel tyí.

6 Ǹ yṹnpyé, yépi yĩn ye mé Apɔlɔsɩ ànɛ̂ ń gblɔ̃̌y pɩ dùkù tɔkɔ à yé wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃
yé kɩ pĩ nɛ tyi nónó-á wãrkɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n pɩ n kah n mɔ sépi yõ. Képah
sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹ gblɔ̃̌y gbílkínɔ́ sɔkɔ, ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ n kal n pi ǹ ní-òlɛ.
7 Kwâh nɛ̂ kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ? Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ á tyí, nɛ́ Liyel náh ǹ kɔ̃ kélɛ? Ǹtɛ
kɔ̃́nɔ́ à kélɛ à, sɔ̃ pɩ tɛ́ á á gblɔ̃̌ynɛ n gbilki á kɩ nɛ Liyel kósyì ǹ kɔ̃ kélɛ? 8 Yì nónó
pól-á yé n yah n kɔ̃, yé ye núkú sè wɛ tɛ yé yo kè? Yé pɩ tɛ tahbɩlɛ yé yo kè? Yɔ̃̀tɔ̃rí
ye núkú yé mɛ n pɩ ápi kɛ̃nɛ yé yo kè? Yáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ pɩ yɔ̃̀tãmnɛ ápi tɔ náh kɩ
mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ yélɛ. 9 Ǹkɛ̃́ kè mɛ ńmɔ tɛ̃ tyí, á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pɩ
no pól náh névyelɛ. Á pɩ névye sɔ̃ nónó-á kɩ pɔ n ko n mɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃́, á pɩ syáh
syah yîlɛ kèkõyɔ̃́ pól tyí, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɔkɔ dohnɩ névye yõ. 10 Ápi pɩ nɛ́wɑ̃̂nnɛ Krista
yĩnnɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ yĩ pĩ́púlɛ Krista sɔkɔ yé yo kè? Ápi pɩ tɛ̃́nkwlɔpulɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ
tɛ̃́nwɛpulɛ yé yo kè? Ápi mɛ yílɔ́nɔ́lɛ n wɛ, tɛ́ yɔ̃̀yén mɛ n sah yépi yõ yé yo kè? 11 Yé
náh wɛ di, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú mè ńtɛ̃ tyí, kwɛkɩ ànɛ̂ níkì mɛ álɛ n kwlɔ. Mɔ mɔ
flɔ náh mɛ á tyí. Á mɛ kolɛ n syi, tɛ́ tɛ̃-ǹsah náh mɛ á tyí. 12 Á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kétǎhkìyɔ̂
á gbɑ̃̀nnɛ, à á yõ yõ tɛ̃nɛ n wɛ. Pàh álɛ n gbyɔ, ǎ sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pàh álɛ n fɔ̃h,
ǎ kè fɛ̃ n syi. 13 Pàh á tyílɛ n yo n ko, ǎ wènpèplɔlɛ n wɛkɩ pé tyí. Á mɛ pɩ tɛ̃ kèkõyɔ̃́
yésyî ànɛ̂ ké yítúkúnìnɛ névye tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú mè tyí yò.
14 Ǹtɛ mé náh mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé sennɛ yé tɛ̃ dɛ́,
gbáhdyâh ye mé n di n sah kélɛ yé tyí, yépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́ ń tyí á kɩ nɛ ń wɛ̃npì
sɔ̃. 15 Yé yah, Nìvìnì tir yónɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé pɩ ńmɔ wɛ̃npìlɛ à sɛ̃ Yesu Krista yõ.
Képah ye, ńmɔ mɛ n mɔ kɔ̃ á kɩ nɛ yé sú sɔ̃. Nónó-á mɛ yélɛ n kwɔ Yesu Krista tyilɛ,
pàh sɔ̃ mɛ nɔ népĩ̂ kèyõ kwlɔ́lɛ ò (10 000), yé pĩ nɛ sú núkú tɛ̃ ó-á yé tyí. 16 Képah
ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. 17 Képah yĩn ye tɔ̃ mé
Timotelɛ n tɛkɩ mɔ yé tyí, nɛ̂-á mɛ ń pídɩ̃́ sɔ̃. Ǹ tyí nɔ yɩ̃́ ń tyí. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́-ò
pèpɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye kɩ pɔ yé dyɔlɛ n to n kɔ̃ máh mɛ Krista wɛ̃kìlɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ,
sɔ̃-á mé kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkìnɔ́ póllɛ n yah n kwɔ n kɔ̃ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ.

18 Ǹtɛ yé túkù mɛ n sõ nɛ mé náh ń syɩ n pɔ n pi yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ yuku pé gblɔ̃̌ynɛ n
yɔ̃ n sah. 19-20 Ǹtɛ kàh kɩ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ n syɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ núkúnúkú. Wèngbìl
wɛ́kínɔ́ náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel tɔ̃́rí névi-á álɛ, Liyel tǎhkì nɛ̂-á á sɔkɔ, képah ye n wɛ̃kɩ
kélɛ. Képah ye, mâh pɔ pɔ, kè náh n yĩn n pi gblɔ̃̌y gbílkípú wèngbìl nóhnɔ́-ó tyí dɛ́,

tε̃nwεnɔ-à kι mε pé tyí, mé kι kè pĩ. 21 Máh kι kènpyãhní tɔkɔ pɔ yé tyí, képah náh
pι máh kι pɔ yárr yé tyí tyínɔnɔ sɔkɔ, nε̂ tε̃ mε yé n yah n kõ?

5

Pí-ńkε̃ tyi nónó-á sɔ̂ Yesu yõ sε̃pú túkù mε n pι

1 Kè mε n nohnι ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ nε ńkε̃, prɔ̀prɔ̀ pínɔ́-á mε yé wrɔ́ sɔkɔ. Prɔ̀prɔ̀
pínɔ́ yɔ́ ńtε̃-á mε yé wrɔ́ sɔkɔ, nε̂-á Yesu yõ sε̃-ńkε̃pú ńtε̃ náh fε̃ syi sε̃nkɔ̃ pι n pi. Pè
nε yé sɔkɔ yɔ́ ńtε̃-á mε ǹ sú kyι tɔkɔ. 2 Té sépinɔ́ pól sɔkɔ, yé tɔ̃ mε yé gblɔ̌ynε n yɔ̃
n sah n kɔ̃ kὲ? Kè pyě sɔ̂ yĩnε kè pι yĩ́ yèkwɔrιlε yé tyí, yé kɔ̃ yè kénε tε̃ yĩni n wilki
yé wrɔ́. 3 Ǹmɔ tε̃ wɔ náh mε yélε fĩ́ núkú sɔkɔ. Ǹtε mé mε yélε sõnɔ sɔkɔ. Képah ye,
ńmɔ tε̃ wɔ lékàhlε yĩ mè pí-ò kɔ̃ tε, á kι nε mé sɔ̃ mε yé wrɔ́ sɔkɔ. 4-5 Yâh pɔ wε̃ tuke
mɔ, ńmɔ tɔ kι mε yélε sõnɔ sɔkɔ. Sε̃nkɔ̃ névi tε̃nε, yé Yesu Krista yĩn ànε̂ ǹ tε̃nwεnɔlε
à wilki yé wrɔ́, yè ǹ gbàh dε n mɔ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tε̃ kɔ̃. Kàh tε̃nε n kwlɔ, à kι pí-ńkε̃ tyi pínɔ́
yal mɔ ǹ min kɔ̃ kè kι wε pwah, Tε̃ ǹgbε̃ Yesu syι n pɔ sõlε.
6 Yé gblɔ̌y gbílkínɔ́ mè yah náh. Yé se yɔ́ pĩ nε, kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ mífɑ̃́hkì
póllε té.* 7 Yé kénε tyípékè wilki n to yé wrɔ́, képah nε̂-á mε n tɔ̃ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí
kɔ̃lε. Képah sɔkɔ, yé kι mε wásáá kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂n búrn tyí kɔ̃lε. Krista lésɔ̃ fε̃ syi pè kɔ̃
pè à ko mɔ Nsyifunɔ yɔ̃rι tyέnɔ́ syáh képɔ́ tyí kɔ̃lε ápi tyípêl wu n to yĩnnε á tyí. Kǎh
pι sε̃́, yé mε wásáá kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂n búrn tyí kɔ̃lε. 8 Yé yε à tyípêl duke pól wilki n to á
min sɔkɔ, à mó nε n mε yályál négblɔ́lε kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂n búrn tyí kɔ̃lε, nε̂-á pè n nε n tah
Nsyifunɔ yɔ̃rι tyέnɔ́ syáh sɔkɔ.†
9 Máh lésɔ̃ sέbέy nε̂ wãrkι tεkι mɔ yé tyí, mé lésɔ̃ yo ké sɔkɔ nε yé káh nε n pι n
soh prɔ̀npιbιlε. 10 Ǹtε kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí sɔkɔ náh lésɔ̃ ńnε dέ. Kèkɔ̃yɔ̃́ mè prɔ̀npιbι,
képah náh pι ké yĩ́sesúkú névye, ànε̂ ké yĩ́pú, képah náh pι, ké sãh fálpú tyí sɔkɔ-à
sɔ̂ ńnε, yé náh náhkι sɔ̂ fε̃ n wũ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ mè sɔkɔ dò. 11 Ǹtε sε̃́ náh dέ. Mé nε
névi nε̂-à ǹ gblɔ̌ynε n ye Yesu yõ sε̃-òlε, té mε prɔ̀prɔ̀lε n pι, képah náh pι, yĩ́sesúkúlε
n pι, képah náh pι, sãhlε n fal, képah náh pι, névye tyílε n yo n ko, képah náh pι,
sètε̃nìnε n pι, képah náh pι, mε yĩbelε n yĩ, yé káh nε n pι n soh sε̃nkɔ̃ nεynε póllε.
Yé káh yõke ńtε̃nε n yõ wε̃ tyí tε̃nε. 12-13 Té Yesu yõ sε̃-ńkε̃pú tùkènɔ́ tε̃ wɔlε, ńmɔ tɔ̃̀
náh képahlε. Liyel ye kι tuke pélε. Ǹtε kè mε wɑ̃́rkínsàhnɔ́lε Liyel wεy sέbέy sɔkɔ
nε ńkε̃: «Yé nεpékè yĩni n wilki yé wrɔ́.»‡ Kǎh yo sε̃ à, yé náh yé tĩ̀nkì névye tuke n
pi di?

6

Yesu yõ sε̃pú píndenɔlε wε̃ tyí

1 Kwâh nε̂ pι té tir-à de yépi Yesu yõ sε̃pú sɔkɔ yɔ́ ànε̂ ǹ ní-ò wrɔ́, yě yé tĩ̀nkì névye
sah, ǹ té kè tɔkɔ n kyι nε n tuke Yesu yõ sε̃-ńkε̃pú tyí? 2 Yé náh pĩ nε ńkε̃, Yesu yõ
sε̃pú-á kι pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tuke n pi di? Ǹtε yépi-à mε pɔ n tuke n pi kèkɔ̃yɔ̃́ névyelε,
tyípî wɔ se yé kι tε̃ tuke kwlɔ? 3 Yé náh pĩ nε ńkε̃, áyáh kι yĩ̂nyõ tɔ̃̀npιbι ńtε̃ tuke n
pi di? Té kèkɔ̃yɔ̃́ mè tyi wɔlε pyě á kι pɔ tuke kwlɔ nι? 4 Ǹtε sε̃́nkɔ̃ tir-à wε yé wrɔ́
sɔkɔ, névi nε̂-á Yesu yõ sε̃pú náh mε ǹnε n mɔ n kõ, yè n pyě n kyι ǹmɔ tɔkɔ n pɔ

* 5:6 5.6 - Kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy mífɑ̃́hkì pól dɔ́kɔ́nɔ́ nε̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, képah dùkù ye Wĩ́n n nε n yo pé sèmĩ̀rkĩ̀
yɔ́ sɔkɔ nε, yṹkúnkáh núkú-á n põ yɔ póllε. † 5:8 5.8 - Nsyifunɔ yɔ̃rι tyέnɔ́ syáh-à sɔ̂ de n tε, Nsyifunɔ pé gbên
kɔ́kɔ́nɔ́ dyî pól kwε, ǹ té n tyah kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂nnε n yõ. Pě képah tε̃nε n pι sε̃́, ǹ kè wε̃kι nε, tyípêl nónó pól-á sɔ̂ pé
pι, páh sè milki. ‡ 5:12-13 5.12-13 - Yah n tε Tɔ̃nyonɔ 17.7.

nɛ, à pɔ kè tuke nɩ? 5 Sen ye kélɛ yé tyí dɛ́. Yépi tɛ̃ wrɔ́ sɔkɔ, lékʌ̃́m névi yɔ́ ńtɛ̃ náh
núkú mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé wrɔ́ tyi yah wah lɛ́? 6 Tir se yĩnɛ kè wɛ yé sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò
wrɔ́, kè syi n pɔ n yĩni n tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ pɔ pɩ
ké tùkèpulɛ?
7 Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ wɛ̃ tɛ̃nɛ n ye n tuke n pɔ, képah yé tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ tɛ dò. Kwâh nɛ̂
pɩ tɛ́ pàh tyíkɛ̃̀kì pɩ yé tyí, ànɛ̂ pàh yé gbʌ̃̀n yî yĩ tɔkɔ, yè n tɛ̃ yé nnɔ tɛ̃ n kwlɔ? 8 Tɛ́
yépi ye mó tɔ̃ n pɩ kénɛ tyíknɛ̃̀nì ànɛ̂ yĩbe tyilɛ yé yʌ̃́npyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí. 9 Yé náh pĩ
nɛ tyíknɛ̃̀nì pípú náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ di? Yé káh yé gblɔ̃̌y tɔ̃ mɔ lɔ́. Prɔ̀npɩbɩ,
ànɛ̂ sãh fálpú, ànɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ, ànɛ̂ díbi wɛ̃ tɔ́kɔ́pú, 10 ànɛ̂ yɛ̃́nwóbé, ànɛ̂ yĩ́sesúkú névye,
ànɛ̂ sètɛ̃̀nì pípú, ànɛ̂ névye tyí yónkòpu, ànɛ̂ névye yõ syíkípúlɛ, pépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh
n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. 11 Tɛ́ yé yah, sɛ̃́nknɔ névye ye sɔ̃̀ yé túkùlɛ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, yé pɩ yályál. Yé mɛ wɩ̃̀lkìnsàhnɔ́lɛ Liyel
tyí yõ. Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃́-ò gbɛ̃́nsê-á pɩ Liyel tyílɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.» Ǹtɛ yɔ̃re náh
n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.» Ǹtɛ ńmɔ náh n pɩ n
pi sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃̌lɛ lɔ́. 13 Kè tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Yɔ̃ke mɛ kèkùrkì yĩnnɛ, kèkùrkì
tɔ mó mɛ yɔ̃ke yĩnnɛ.» Ǹtɛ Liyel kɩ pɔ sé nínɔ́ pól tyí yɩkɩ n pi. Ǹtɛ névi wil gbɛ̃́nsê
tɛ̃ wɔ náh mɔ prɔ̀prɔ̀ pɩ yĩnnɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye kè mɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ ye mó n yah ké
yõ. 14 Liyel ye yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ. Ʌ̀ kɩ ápi tɔ lékyî yilki n mɔ n pi ǹ tɛ̃́nwɛnɔ
gbɔ̃̀ yõ. 15 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsênɔ́lɛ, Krista wil tʌ̃̀ntʌ̃̀nnɔ́-á tɛ́. Mé pɩ sɔ̃́ mè
n pɔ Krista wil fĩ́ yɔ́ tɔkɔ n pɔ n kwrɔ n mɔ prɔ̀npɩ willɛ? Póllɛ, mé náh képah pɩ n
yah n pi. 16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ prɔ̀npɩlɛ, pé nímí-á kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê
núkúlɛ tɛ́. Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel wɛy sɛ́béy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pé nímí-á kwrɔ mɔ pɩ wil
gbɛ̃́nsê núkúlɛ.* 17 Ǹtɛ névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɔ̃, tɛ̃ sɔ̃nɔ vi n mɔ n
pɩ núkúlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyílɛ. 18 Yé yé náh vi prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ kɔ̃. Tyípêl tɛ́lɔ́ nónɔ́-á névi
n nɛ n pɩ, tɛ̃ wil gbɛ̃́nsê vyãh náh n wɛ sé sɔkɔ. Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ tɛ̃ mɛ n
pɩ n de ǹ wil gbɛ̃́nsê tyí. 19-20 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsê-á Liyel Mirki mɛ́-ńsahlɛ tɛ́.
Liyel ye yé kɔ̃ ǹ Mirkilɛ, nɛ̂-á déntɛ̃̀nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye yé dwe dántǎhlɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃, yé tyí náh yé gblɔ̃̌ynɛ dò. Képah ye, yé yé wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ gbilki gbilki kwâhlɛ.

7

Fúr tyi dùkù yónɔ́lɛ

1 Yáh tyi nónó piki yah ń tyí yé sɛ́béy sɔkɔ, sépi yah ye mé kɩ yo yé syah núkúnúkú
yɔ̀. Yé nɛ ńkɛ̃* kǎh sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ. 2 Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ yah kɔ̃ yĩnnɛ, kè ye
fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ mè dɩ̃́ mè, à sê tɔkɔ, ànɛ̂ sê mè sê mè, ǹ tɔ mó de pɛ tyí. 3 Dɩ̃́-á yĩnɛ nɛ̂ pínɔ́lɛ
ǹ kyɩ tyí tnɔ sɔkɔ, à kélɛ n pɩ ǹ tyí. Sê tɔ-á yĩnɛ nɛ̂ pínɔ́lɛ ǹ pɛ tyí tnɔ sɔkɔ, ǹ tɔ kélɛ
n pɩ ǹ tyí. 4 Sê tyí yõ náh ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ dɛ́. Ǹ pɛ tyí yõ ye kélɛ. Dɩ̃́ tɔ tyí yõ náh ǹ
wil gbɛ̃́nsêlɛ dɛ́. Ǹ kyɩ tyí yõ ye kélɛ. 5 Yé káh pɛ̀kì kãm wɛ̃nɛ, nɛ́ kè náh pɩ yé nímí
yáhntɔkɔnɔlɛ nírí yɔ́ wɛ n pɩ yĩnnɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. Ǹtɛ képah-à sɔkɔ tɛ, yé yé
syɩ pɛ̀kì kwrɔ mɔ. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, yé kɩ pɔ n syah n tɛ̃ n kwlɔ, sétʌ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃ à kɩ
syɔ̃-ǹsah wɛ kɩ yé wilki mɔ. 6 Ǹtɛ ńmɔ-á nɛ̂ yo yé tyí yɔ̀, kyɩ̃̀nmɔnɔ náh dɛ́, syɔ̃-ǹsah
yɔ́ wɛ̃kì ye mé yé kɔ̃. 7 Kàh ńmɔ tɛ̃ ó sɔ̃, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ no pól nɛ mɛ lédyɔ́nìnɛ

* 6:16 6.16 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24. * 7:1 7.1 - Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, Pole ye yo wɛy mɛ̀nɛ nɛ ńkɛ̃, kǎh sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ tɛ̃
sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ.

ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ Liyel ye no pól mɔ ànɛ̂ pé tɛ̃nwɛ-ńtânnɛ. Ǎ tir yɔ́ pínɔ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ
ǹnî kɔ̃, ǹtɛ kèyǎh pínɔ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ ǹ ní-ò kɔ̃.
8 Ǹtɛ nɛ̂-á mé kɩ yo lédyɔ́nì ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ tyí, képah ye yɔ̀. Pàh tɛ̃ lédyɔ́nìnɛ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ, képah kɩ plɛ. 9 Ǹtɛ pàh kɩ pĩ nɛ pé náh fɛ̃ pé gblɔ̌y tɛ̃ n pi, pè fúr pɩ. Fúr pínɔ́
ye fɔ̃́nfɔ̃́ kal, ǹ tɛ̃ lédɔ́rí kɔ̃ kè nɛ n ko.
10 Tɛ́ nónó-á fúr pɩ tɛ, máh kɩ nɛ̂ kɔ̃ n sah pè kɔ̃ n pi, ńmɔ náh n kɔ̃ n sah kélɛ pé
tyí dɛ́. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye n kɔ̃ n sah kélɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃, sê náh yĩnɛ à yal ǹ pɛ tyí. 11 Wàh se
mó yal ǹ pɛ tyí, à náh tɔ̃ yĩnɛ à de pɛ káhkí yɔ́ tyí, à yĩnɛ à ǹ syɩ yuku ǹ pɛ tyí, pè
kyɩ pé wrɔ́ tɔ̃ n sah. Ǹtɛ dɩ̃́ tɔ káh mó ǹ kyɩ wilki.
12 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n yo no tɛ́lɔ́ tɛ̃ wɔ tyí yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh n yo képahlɛ dɛ́. Ńmɔ ye n
yo kélɛ nɛ ńkɛ̃, Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò dɩ̃́ yɔ́ tyí sê-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ, tɛ́ kénɛ pi mɛ
ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹ tyí, à káh à wilki. 13 Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò sê yɔ́ tɔ tyí pɛ-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu
yɔ̃ sɛ̃-òlɛ, tɛ́ kénɛ dɩ̃́ mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí, à káh yal ǹ tyí. 14 Yé náh wɛ di,
Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò pi mè gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ pɛ kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ, ànɛ̂ Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò dɩ̃́ mè tɔ
gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ kyɩ kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ. Ńkɛ̃ kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, pé wɛ̃npɩ̀ kɩ mɛ á kɩ
nɛ pé wrɔ́ sɔ̃ dɔ Liyellɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yɔ̃ sɔkɔ, pè ye mɛ yúkɛy Liyellɛ. 15 Ǹtɛ kàh mɛ
pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃ nɛy tɛ̃ wɔ nɛ páh pé ní-ò Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ n yahle, yé yɛ à kɔ̃ à kè pɩ.
Kàh pɩ sɛ̃, ǹ ní-ò Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò nɛ̂-á pɛ képah náh pɩ kyɩlɛ, ǹmɔ kɩ wɛ wũ ǹ gblɔ̌y yɔ̃
sɔkɔ. Yèvɩnɩ sɔkɔ tɛ̃ yĩn ye Liyel ye álɛ dò. 16 Ńkɛ̃ à, áwɔ nɛ̂-á kyɩlɛ, á se sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ
wáh kɩ tɛ̃ wɛ á pɛ min pwah mɔ? Tɩ̃̂, áwɔ nɛ̂-á pɛlɛ, á se sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, wáh kɩ tɛ̃ wɛ á
kyɩ min pwah mɔ?

Swɔ nɛ̂ sɔkɔ-á lésɔ̃ álɛ tɛ́ Liyel ǹ ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, tɛ̃ képah ó sɔkɔ

17 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-à nɛ̂ sah swɔ nɛ̂ sɔkɔ, kè yĩnɛ kè yĩnɛ tɛ̃ tyí. Nɛ̂-à
sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, à yĩnɛ à nɛ n pɩ à yĩnɛ képahlɛ. Kénɛ
pɩ dùkù ye mé mɛ n yo Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ pól tyí. 18 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ tɛ́
Liyel à ye, tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃̀nɔ́lɛ. Nɛ̂ tɔ-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɔ káh nɛ páh kɔ̃̀kèlɛ
n kɔ̃. 19 Ǎ kɔ̃ ò, á náh kɔ̃ ò, yɔ̃ náh mɛ képah tyí. Yɔ̃-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ. 20 Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, tɛ̃ yĩnɛ à
tɛ̃ képah sɔkɔ. 21 Wâh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ tɛ́ à ǹ ye, káh n yɛ kè álɛ n yɔ. Ǹtɛ gblɔ̌y yɔ̃ wɛ́ntɛ̃nɔ́
yɔ̃̀bènɔrɩ-à mó wil mɔ á yɔ̃, káh n yɛ kè n kal. 22 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ
tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, ǹ tyípêl yɔ̃rɩ n tyɛ. Yé náh wɛ tɔlɛ à, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃ tɛ́ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ à ye, à n pɩ Krista yɔ̃lɛ. 23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yé dwe wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ dántǎhlɛ. Képah ye,
yé káh ńtɔ̃ n pɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ gbógbó. 24 Ǹtɛ ń yɯ̃́npyé, yáh lésɔ̃ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́
Liyel yé ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, yé yĩnɛ yè tɛ̃ képah ó sɔkɔ.

Fúr-á n pɔ n pɔ tyi nónónɛ

25 Névye nónó-á pè náh tɔ̃nì fúr pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh tir yɔ́ yo ń tyí pé tyí sɔkɔ. Ǹtɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yɔ̃, mé pɩ névi yɔ́lɛ nɛ̂-á yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yɔ̃. Képah ye, mé kɩ ń yɛ̃ngbɛ̃
sɔ̃nɔ yo yé tyí fúr tyí sɔkɔ. 26 Tyi-á mɛ tɛ̃ tah sɔ̃ kwɛy gbĩ mè sɔkɔ, ńmɔ sɔ̃nɔ sɔkɔ, yé
nɛ́núkù núkú pól-à tɛ̃ sɔ̃-á yélɛ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. 27 Wáh kɩ mɛ sê tɔkɔ tɛ, káh
à fin n mɔ. Wáh kɩ se mó tɔ̃nì mɛ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́. 28 Dɩ̃́-à sê tɔkɔ,
képah náh pɩ sênpir-à de pɛ tyí, tyípékè tɛ̃ wɔ náh pè pɩ dɛ́. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á mɛ ké
sɔkɔ, ké pípú kɩ kwlɔ́nɔ́lɛ n wɛ. Képah yah ye mé mɛ ké tyí nɛ mé n kɔ̃ yé tyí.
29 Ń yɯ̃́npyé, mé kélɛ n yo yé tyí, tyah mɛ n tyah sɔ́kɔ́ntɛnɔlɛ. Képah ye, à tɔkɔ
núkúnúkú tyí, sê-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ, sê kɔ́syɩ̀ mɛ ǹ tyí. 30 Nɛ̂-à mɛ gbní
sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kɔ́syɩ̀ mɛ gbní sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ nìvìnì sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ

nɛ à kósyȉ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ yídwénènɛ n dwe, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ ǹ tyí kósyȉ
yídwénè nɔ́pilɛ. [31] Nɛ̂-à mɛ kèkõyṍ mè nɔlɩlɛ n yõ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyȉ mɛ ké
nɔlɩlɛ n yõ. Wáh n yah yɔ̀, kèkõyṍ mè náh tõ n mo n pi lɔ́.
[32] Mé mɛ ké tyí nɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ káh kwel. Névi nɛ̂-à sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȁn tyí sɔkɔ. Ắ n nɛ n mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ. [33] Ǹtɛ sê-à mɛ
névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ kèkõyṍ tyi yõ. Ắ n nɛ n mɛ ǹ kyɩ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃. [34] Kàh pɩ sɛ̃, ǹ nɩ n nɛ n mɛ n yil n kɔ̃ yey nínínɛ. Tɛ́ sênpir, képah náh pɩ sê
nɛ̂-à dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȁn yah syi tɛ̃ tyí. Tɛ̃ ǹ gblɔ̌y kõ n dal n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȁn
pínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ sê pɛ̀tɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, kèkõyṍ tyi yah syi ǹmɔ tyí. Ắ n nɛ n mɛ ǹ pɛ nìvìnì
pí-ńsahlɛ n yah n kõ. [35] Mé náh tyi nɔ́pi yo yé tyí yé fíkéntɛ̃nɔ yĩnnɛ dɛ́, yé yohnɩ n
mɔ yĩn ye mé n yo sélɛ yé tyí. Képah ye, nɛ̂-á pèpɛynɛ, mé mɛ ké tyí nɛ yé képahlɛ
n pɩ, képah nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó tȁn yah wṹnɔ́lɛ. [36] Kètɛ̃npȉkȉ nɛ̂-à pĩ nɛ pé ségbȋ́ní dékè-á
mɛ pélɛ n ko,† té páh kɩ n to n kõ, páh kɩ n syah n pɩ n de ǹ tyí, té tyi-á yĩnɛ sè kɔ
sé wȁl yõ, tɛ̃ à fur ǹ dyɔ ó. Tyípékè náh kélɛ. [37] Ǹtɛ kètɛ̃npȉkȉ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ
sɔkɔ nɛy fyȁh-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, té nɛ páh kɩ fɛ̃ tɛ̃ pé gblɔ̌y tyí lédɔ́rí náh fɛ̃ pé fwo pɛ̀kì kõ
kè n wɛ n pi pé wrɔ́ pé ségbȋ́nínɛ, tɛ̃ pɩ plɛ. [38] Képah ye, nɛ̂-à ǹ ségbȋ́ní fur, tɛ̃ pɩ plɛ.
Tɛ́ nɛ̂-à ǹ ségbȋ́ní fúr-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ wɔ pɩ plɛ kal.
[39] Sê pɛ-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹmɔ ó tyí. Ǹtɛ ǹ pɛ-à pɔ yah kwlɔ, à
kɩ fɛ̃ de pɛ yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ. [40] Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ ó sõnɔ
sɔkɔ, wàh wũ dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, képah nìvìnì kɩ kal ǹ tyí. Ǹmɔ fɔ́kɔ́sõnɔ ye mé yo yé
tyí yɔ̀. Ǹtɛ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ ń sɔkɔ.

8

Sãh fálnɔ́ kɔ̀ tyí yɔ́nɔ́lɛ

[1] Ắ ye á fɔkɔ mɔ n yah núkúnúkú à yuku sãh fálnɔ́ kyɔ tyí tȉnnɛ. Gbɩ tɛ̃ wɔ ye yé yo
nɛ á pól-á mɛ tyilɛ n pnɛ ó. Tɛ́ kénɛ tyi pnɛ̀nɔ́ wɔ ye mó tõ n mɔ névilɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́
sɔkɔ. Ǹtɛ tyínɔnɔ wɔ yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kõ. [2] Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh tyilɛ n
pnɛ, tɛ̃ náh tɔ̃nì mɛ kwâh yɔ́lɛ n pnɛ wăh sȍ yĩnɛ à sè pĩ sõ. [3] Ǹtɛ Liyel tyí-à nɔ névi
nɛ̂ tyí, Liyel tɛ̃nɛ n pnɛ.
[4] Ǹtɛ à yuku sãh fálnɔ́ kɔ̀ kɔ̀nɔ́ tɛ̃ tyí tȉnnɛ, á se yĩnɛ à sélɛ n kɔ? Ắ pĩ nɛ fal fal
tȍlɛ, kwâh yɔ́ náh kélɛ kèkõyṍ sɔkɔ, Liyel núkú ó-á mɛ. [5] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, yíyȉn náhnáh
mɛ yȋnyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nónó-á túkù mɛ sélɛ n tɔkɔ n pɩ pé líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ líyelnɔ́ ànɛ̂
tãm náhnáh-à sɔ̃ mɛ pé tyí, [6] ápi tɛ̃ wɔ tyí, Liyel núkú ó ye mɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. Ǹmɔ
ye mɔ yíyȉn póllɛ, ápi mɛ ǹmɔ tyí yõ. Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó tɔ ye mɛ, nɛ̂-á Yesu
Kristalɛ. Ǹmɔ gbȍ yõ sɔkɔ ye yíyȉn pól mɛ, ànɛ̂ ápi tɔlɛ min sɔkɔ.
[7] Ǹtɛ fal fal tȁnnɛ, Yesu yõ sɛ̃pú túkù náh pĩ nɛ kwâh yɔ́ náh sélɛ. Pé túkù lésõ dar
kah mɔ sãh fálnɔ́ tyilɛ. Tɛ́ pépi sɔkɔ nónó tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́-à fyɔ̀ yúkú-ńkɛ̃nɛ yahlɛ,
pàh sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ, pè n nɛ n sõ n kyɩ n pɔ sãh fálnɔ́ tyí sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, pè n
nɛ n sõ nɛ tyípékè-á pé n pɩ kɔ̀ mè kɔ̀nɔ́lɛ. [8] Yõke náh ápi nɔ n de n pi Liyellɛ dò. Ké
yṍ-ńkɛ̃ náh kwâh yɔ́ wilki n pi á sɔkɔ, ké yṍnɔ́ tɔ náh se mó tõ kwâh yɔ́ dohnɩ n pi á
yõ. [9] Sé kɔ̀nɔ́ gbàh sénsõ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ yé tyí ó, ǹtɛ yé kyɔ̀mìnɔ́lɛ n pɩ, képah káh

† **7:36** 7.36-38 - Wrɔ́ mè sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù nɛ Pole-á nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-à pĩ nɛ ńkɛ̃ pé písê pɛ tyí dé-ńkɛ̃ yah náh, té à syi pɔ n dye, té wăh yĩnɛ à de pɛ tyí, tɛ̃ ǹnɛ pɛ kõ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Tyípékè náh kélɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyȁh-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, nɛ ńkɛ̃ páh kɩ fɛ̃ pé písê tɛ̃ sah à náh n de n pi pɛ tyí, tyi vi sɔkɔ-á tɛ̃nɛ. Képah-á, nɛ̂-à ǹ písêlɛ pɛ kõ, tɛ̃-á pɩ plɛ, té nɛ̂-à se ǹ písêlɛ pɛ kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃-á pɩ plɛ yɩ̃́ɩ̃́.

pɔ túkùlɛ n syɩkɩ n mɔ, nónó Yesu yõ sɛ̃nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ. [10] Sɔ̃-á áwɔ nɛ̂-á tyilɛ
n pnɛ, ǹnî yɔ́-à ńtyı̃́nɔ kyɩ ǹ wɛ tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ á mɛ yõkelɛ n yõ, tɛ́ tɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́
náh mɛ yuku yahlɛ, sɔ̃ mɛ kè kɩ pɩ? Kè náh sɔ̃́ré mɔ n pi tɛ̃ sɔkɔ, à kõ à sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ
n kɔ n pi di? [11] Kàh pɩ sɛ̃ à, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, ǹ min náh
n mɔ n pu n pi áwɔ tyi pnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ di? Tɛ́ á yṹnpi ye mó tõ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂ tɔ
yı̃n-á Yesu Krista ku. [12] Yâh n pɩ n de yé yṹnpyé tyí sɛ̃ntɛ̃nɛ à pé sõnɔlɛ n yɩkɩ pé tyi
yah wɛ́-ńkɛ̃ yı̃nnɛ, Yesu Krista tyí ye yé n pɩ n de dɛ́. [13] Mâh nɛ yõke yɔ́ yõ, tɛ́ képah
ń yṹnpi yɔ́ yõ yɩkɩ n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, mé kɩ kè wɛ yɛ gbógbó. Képah sɔkɔ,
mé náh tɛ̃ yõ yɩkɩ n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.

9

Pole pɩ dùkùlɛ

[1] Ń yṹnpyé, gblɔ̃y yõ névi náh ńnɛ di? Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi náh ńnɛ di? Mé náh Yesu
wɛ yı̃́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ di? Ǹmɔ tɔ̃̀ pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ náh yé wɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yõ di? [2] Yáh fyɔ̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á
ńnɛ. Képah ye, túkù-à sɔ̃ ké pı̃́-ńkɛ̃nɛ ń tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ, yépi tɛ̃ wɔ yı̃nɛ
yè kè pı̃. [3] Nónó-á mɛ n tɔkɔ ńmɔlɛ n kõ, máh nɛ nɛ̂ yo n pi pé tyí, kè wɛ yɔ̀: [4] Ápi
náh yı̃nɛ à á tɛ̃̀n pínɔ́ yõke yõ à mó ké ni wɔ di? [5] Ké wɛ̃kì náh mɛ ápi tyí kɩ fɛ̃ syɔ́
tɔkɔ Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ, tɛ́ áyâh n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, á fɛ̃ n sɔkɔ n pi pélɛ, sɔ̃-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névye tɛ́lɔ́ kélɛ n pɩ, pépi nónó sɔkɔ yɔ́-á Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ sɔ̃-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yṹnpyé kélɛ
n pɩ di? [6] Tı̃̂, ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ ó kɔ́kɔ́ se yı̃nɛ à tɛ̃̀n káhkínɔlɛ n pɩ ńtõ à á gblɔ̃y
vyãhlɛ n yah? [7] Yé se kè wɛ noh yah nɛ, ǹnî yɔ́-á mɛ sràsyı̃̀yálɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yı̃n ǹ gblɔ̃y
yı̃́nnɔ́lɛ? Tı̃̂, séswɔ̂ sɔ̃́-ò náh yı̃nɛ ké pye yɔ̃́nɔ́lɛ di? Tı̃̂, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ yípɛ̂ynɛ n fɛ̃, tɛ́ à
náh sé yɛ̃níkı̃̀ wɔ n pi?
[8] Yé káh n wɛ nɛ kégbɔ́ mè tyi pɩ dùkù ó-á mé yah tɛ́ sélɛ n yo dɛ́. Kè tõ mɛ sɛ̃ntɛ̃
ńtɛ̃nɛ tɔ́tɔ́ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ. [9] Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á Liyel Moyisi kõ, kè mɛ
wãrkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé
vyɛ̃y pukubi á sèmukɔ yɔ̃́nɔ́lɛ.* Yé se wɛ nɛ nyeh yãm-á tɛ̃ Liyellɛ à kõ à képah yo?
[10] Ápi yı̃n náh à yo kélɛ di? Àwe, ápi yı̃n ye à yo kélɛ. Yé náh wɛ à, ápi yı̃n ye tyi
nɔ́pilɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ ńtõ nɛ ńkɛ̃, sètõ-à swãhlɛ n wɔ, ǹ sõnɔ n nɛ n mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃
yõ. Táh mí-ò tɔ-à mó táhlɛ n mɩ, ǹ sõnɔ n nɛ mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yõ. [11] Ápi-á pɔ Liyel wɛy
yo yé tyí, ǹ tyí kõ kè wɛ de yé nnɔ sɔkɔ à; áyâh sɔ̃̀ mɛ yé gbɛ̃̀n yı̂lɛ á gblɔ̃ynɛ n pu,
kè se yı̃nɛ kè yé gbɛ̃̀n du? [12] Ké yah-à kɩ nɛ̂ fyɔ̀ névye túkù mɛ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ yé tyí à,
ápi wɔ se pyɛ̌? Tɛ́ képah fyé yõ, ápi náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ syi yé tyí. Ǹtɛ ápi náh sɔ̃̀ mɛ ké
tyí nɛ kè fɛ̃kìnɔ́ dahbɩ Nı̀vı̀nı̀ tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ Yesu Krista tyí yõ. Képah ye, á mɛ tyi pól
sro. [13] Tɛ́ yé pı̃ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃̀ pípúlɛ, Liyel ní-ńsah gbô-á n yah pé
vyãhlɛ. Sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu tɔ-á pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ n wɛ sárká yı̂ sɔkɔ. [14] Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃
kè yo nɛ ńkɛ̃, Nı̀vı̀nı̀ tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ-á Nı̀vı̀nı̀ tir yɔ́pú kɩ n yõ.
[15] Ǹtɛ ńmɔ yõke yɔ́ ńtɛ̃ náh wil képah sɔkɔ. Mé náh mó tõ mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé yé kõ sélɛ dɛ́. Máh kélɛ n pɩ nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ nı̀vı̀nı̀ nɛ̂nɛ n wɛ
ké sɔkɔ, kàh nɛ̂ n tɛ̃ n syi n pi ń tyí, mè n ku ńtɛ̃nɛ. [16] Kè nɔ ń tyí ò, kè náh nɔ ń tyí
ò, mé yı̃nɛ mè yo ólɛ Nı̀vı̀nı̀ tir yo. Képah ye, ké yɔ́nɔ́ náh mɛ yı̃́nyáhkı̀ tirlɛ ńmɔ tyí.
Tɛ́ pèkè mɛ ń yõ, mâh yahle ké yɔ́nɔ́lɛ. [17] Ǹmɔ-à sɔ̃̀ mɛ yah tɔkɔ tɔ̃̀ mɛ̀nɛ, à ń gblɔ̃y

---

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.4.

mɔ ké pínɔ́ sɔkɔ, mé náhkɩ ké yõre wɛ. Ǹtɛ kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye Liyel kõ sah ń kõ kélɛ mé
n pɩ. Képah ye, ń pɩ pɩ tɔ̃̀ ó ye mé n pɩ. 18 Ǹtɛ ńmɔ wɛ wɛ tɛ̃ wɔ nɛ̂nɛ wɛ́? Nìvìnì
nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ ń kõ mé Nìvìnì tirlɛ n yo névye tyí nɔ̀nɔ́lɛ kwâh yɔ́ yáhnkõ-ńkɛ̃̂nɛ ké
sɔkɔ, képah ye ń wɛ wɛ tɛ̃nɛ.
19 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh ńnɛ dɛ́, mé mɛ ń gblɔ̃̌y yõ. Ǹtɛ mé ń gblɔ̃̌y pɩ no pól yɔ̃̌lɛ nɛ
mé pé yõ vi n mɔ pè kõ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. 20 Mâh mɛ Nsyifunɔ sɔkɔ, mě ń minnɛ
n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kõ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Pépi nónó-á Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɔ̃̀l kɔ́púlɛ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ ǹ pé yõ wɛ n vi n mɔ, tɛ́ sé
wɔ̃̀l kɔ́-ò náh mó tõ ńnɛ dɛ́. 21 Mâh sɔ̃ mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɔ̃̀l kɔ́-ńkɛ̃́pú sɔkɔ ò, mè n
nɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ, ǹ pé náhnáh yõ wɛ n vi n mɔ. Tɛ́ képah náh n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɔ̃̀l kɔ́-ńkɛ̃̂ névi-á ńnɛ dɛ́. Máh fyò mɛ Krista tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɔ̃̀l tɛ̃nɛ n kɔ,
képah n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɔ̃̀l-á mé n kɔ. 22 Névye nónó Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ náh
yuku yahlɛ, mâh mɛ pé sɔkɔ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kõ
pè pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Mâh sɔ̃ mɛ nɛ́dúké nónó sɔkɔ ò, mě ń gblɔ̃̌y pɩ pɩ dùkùnɔ́ póllɛ
pé yĩnnɛ, nɛ mé pé túkù yõ wɛ n vi n mɔ pè kõ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. 23 Mé mɛ tyi
nɔ́pi póllɛ n pɩ Nìvìnì tir yónɔ́ yah yuku yĩnnɛ, nɛ pèpɔrɩ nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ń vyãh wɛ
ké sɔkɔ.
24 Yé se pĩ nɛ ńkɛ̃̂ wɛ̃ kàlnɔ́ tɔ́lɔ́ tópú pól-á ńkɛ̃̂nɛ nɛ n mɛ n to kéntáhkì sɔkɔ, tɛ́
pé nɛ́núkù ó-á n wɛ ké yõrelɛ tɛ́? Yépi tɔ nɛ n to tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ ké yõre wɛ yĩnnɛ. 25 Wɛ̃
kàlnɔ́ tɔ́lɔ́ tópú kwlɔ́nɔ́nɔ pól fɛ̃ n syi yõ yɔ̃̌nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh n mo n pi.
Ǹtɛ ápi kélɛ n pɩ yõ yɔ̃̌nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ mɛ kũ̋mm. 26 Képah ye ńmɔ tɔ mɛ n
to, tɛ́ mé náh mɛ n to n dah n mɔ dɛ́. Mé mɛ gbɔ̃̀nkukuri syí-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á à náh n syɩ
n dah n mɔ. 27 Ńmɔ nɛ̂-á Liyel wɛynɛ n yo no tɛ́lɔ́ tyí, mé mɛ ń wil gbɛ̃̌nsêlɛ n fõh ń
gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, nɛ mé káh n pɔ n tɛkɩ yõ yɔ̃̌nɔ́ sɔkɔ.

10

Yisrayel no pɩ dùkùlɛ gbɛ̃̌nnɩ sɔkɔ

1 Ǹ yũ̋npyé, nɛ̂-á á sútóbé yĩni tɛ̃ Moyisi gbĩ sɔkɔ, mé mɛ ké tyí nɛ yé yé dyɔ sah nɛ
n kwnɛ kélɛ. Pé pól sɔ̃̀ mɛ n kɔ ńyĩ̋rkì fob sɔ̃̀, tɛ́ de kah pnɛ yɔ́nsyɑ̃̂h sɔkɔ pé tɔ̂ɔ́. 2 Pé
pól de sɔkɔ ńyĩ̋rkì fob sɔkɔ ànɛ̂ pnɛ yɔ́nsyɑ̃̂h sɔkɔ wèlnwɩ̃̀lkìnɔ́ tyí kɔ̃lɛ, à pɩ Moyisi
sɔ̃̀ tɛ̃́púlɛ. 3 Pé pól yõke núkú yõ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á wil Liyel tyí, 4 tɛ́ mɛ wɔ wɔ ni núkú
wɛ wɔ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Tɛ́dáhkì yɔ́ sɔkɔ ni ye sɔ̃̀ kélɛ. Kénɛ tɛ́dáhkìlɛ sɔ̃̀, Krista ye
nɛ̂-á mɛ n yuku pélɛ. 5 Ǹtɛ pé kan náh sɔ̃̀ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.* Kǎh pɩ sɛ̃́, pè ku
kwɛ gbɛ̃̌nnɩ sɔkɔ. 6 Kénɛ tyi ye pɩ, à ápi yĩ̋ yɩkɩ, nɛ̂-á kɩ á kõ á yĩ̋ náh tõ n wil n pi
tyítúkúnì pínɔ́ tyí pépi tyí kɔ̃lɛ. 7 Yé káh pɩ sãh fálpúlɛ pépi túkù tyí kɔ̃lɛ, pépi nónó
tyí-á yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̂: «Tɔ́wû ye kõ tɛ̃ à n yõ, tɛ́ n wɔ, képah náh
tɛ́ yuku à syáhlɛ n syah.»† 8 Á ye káh á gblɔ̃̌y pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ, sɔ̃́-á lésõ pé túkù kélɛ n
pɩ, tɛ́ nɛ́pĩ̂ kèyõ gbɔ̃núkú kyɛgbãm (23 000) mɛ ku pé sɔkɔ gbĩ̀yĩ̀kì núkúlɛ.‡ 9 Á ye káh
Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n mɔ n yah, sɔ̃́-á lésõ pé túkù pɩ kélɛ, tɛ́ vyeh mɛ pè kwãkɩ ko.§ 10 Yé káh
Liyel sèyòkèlɛ n yo sɔ̃́-á lésõ pé túkù kélɛ n pɩ, tɛ́ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ nɛ̂-á nɛ́kókèlɛ n mɔ,
ǹmɔ mɛ pɔ pé duku to.*
11 Tyi nɔ́pi ye pè yĩni tɛ̃, à névye yĩ̋ yɩkɩ. Ápi nónó-á mɛ kèkõyõ̋ tyɛ́ntɛnɔ gbĩ̋ mɛ
sɔkɔ yò, ápi yĩ̋n ye pè tyi nɔ́pi wãrkɩ, à gbáhdyâh di sah á tyí. 12 Képah ye, nɛ̂-à mɛ

* **10:5** 10.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 14.22-24 ; 28-38. † **10:7** 10.7 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yò, pé tɔ̃̀ yah sɔkɔ ye sɔ̃̀ pè syah syáh mènɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1-6. ‡ **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 25.1-9. § **10:9** 10.9 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 21.4-7. * **10:10** 10.10 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 16 ; 17.

n sõ nɛ páh mɛ wɛ su yĩn pallɛ, tɛ̃ kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ, à káh pɔ yɔ̃ syɩkɩ. [13] Tɔ̃nmɔnɔ
nónó-á yé yĩni tɛ̃ yah, sɛ̃nknɔ ye n nɔ névi yɔ̃̀tàhsyilɛ. Ǹtɛ Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Á
náh n yɛ tɔ̃nmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kè kǎn pɩ n pi yélɛ. Tɛ́ tɔ̃nmɔnɔ-à yé wɛ, à kɩ tɛ̃nwɛnɔlɛ
yé kɔ̃ yé kɩ kè fwo, tɛ́ kɩ yé wɛ̃kɩ syɔ̃-ǹsahlɛ, yáh nɛ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ sɔ̃.

Á ye káh nɛ n pɩ n soh tɛ̃̀nnɛ

[14] Ń yɔ̃́npyé pèplɔ, yé yé náh vi tɛ̃̀n tyi kɔ̃ pnɛ́pnɛ́. [15] Ńmɔ mɛ yélɛ n mɔ n kɔ̃ yĩ
pĩ́pú sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó-á mé n yo yé tyí, yé sõ n yah sé tyí yõ yé gblɔ̃̌y. [16] Liyel
yõke yõ gbĩ́nɛ, áyáh ńkɛ̃́nɛ wɔ wɔ kwâh nɛ̂ wɔ á wɛ́kíntɛnɔ náh Liyel tyí, képah kélɛ
n wɛ̃kɩ nɛ áyáh pɩ núkúlɛ Yesu Kristalɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Búrn nɛ̂ tɔ-á ńkɛ̃́nɛ à n
kwɔkɩ n dibi n tah wɛ̃ tyí, ké tɔ álɛ n pɩ núkúlɛ Yesu Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ. [17] Búrn
núkú ó ye mɛ. Tɛ́ ápi pípí nɔ́pi pól mɛ kénɛ búrn núkú mè ólɛ n tah. Képah ye, kè
mɛ á kɩ nɛ á pól sɔ̃ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.

[18] Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ Yisrayel no nɩyɔ̃́, yé yé fɔkɔ mɔ n yah képah tyí yõ kɛ̀. Pé sárká
súkɛ́nkɔ̃-ńsah mɛ Liyel tyí yõ. Képah ye, yípɛ̂y nónó-á pè n ko ké yõ sɔkɔ, pé nónó-á
sé kyɔlɛ n kɔ, pè mɛ núkúlɛ Liyellɛ. [19] Képah se n wɛ̃kɩ nɛ máh nɛ yõre-á mɛ tɛ̃̀n ànɛ̂
sãh fálnɔ́ kyɔ tyí? [20] Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, mé nɛ sãh fálpú-á sãhlɔ nónónɛ n fal, sétɛ̃̀n tyí-á pè n fal
sélɛ, Liyel tyí náh. Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé pɩ núkúlɛ sétɛ̃̀nnɛ gbógbó. [21] Yé náh fɛ̃ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wóh sɔkɔ wɔ wɔ kwâh wɔ n pi, tɛ́ tɔ̃ yé yah vi n wɔ n pi sétɛ̃̀n tyí sɔkɔ. Yé náh
fɛ̃ nɛ n yõ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, tɛ́ tɔ̃ yé yah vi kyɩ n yõ n pi sétɛ̃̀n tyí. [22] Tĩ̂, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á
nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ, ǹmɔ vyãh sɔ̃̀ se á n yah n kɔ̃ nóh-ńsahlɛ? Ápi tǎhkɩ̀ se
kal ǹ tyílɛ?

Gbîlkînɔ́lɛ n sah Liyel yõ, á tyípínɩ̀ pól sɔkɔ

[23] Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ yõre náh n wɛ sé
túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ sé túkù pínɔ́ náh yah yúkúnɔ́lɛ
névilɛ n kɔ̃. [24] Nnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̃̌y pɛ́kí-ńsah ólɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, yé no tɛ́lɔ́ pɛ́kí-
ńtɛ̃̂nnɛ n yah n kɔ̃ n kal. [25-26] Kè mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí ye sétáh ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyɩ̀n póllɛ.»† Képah ye, yî nónó pól-á fyɔ̀ mɛ yãbrɩ sɔkɔ
yòh sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ sé póllɛ n yõ. Kè náh yĩnɛ kè nɛ n mɛ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé tyí, yé kɔ̃ yè
píkínyahnɔ yɔ́ ńtɛ̃ pɩ sé wɩ̃̀l-ǹtɛ̃̀n tyí sɔkɔ. [27] Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃́ névi yɔ́-à ǹ ye yõke yɔ̃́nɔ́lɛ,
tɛ́ á fɛ̃ syi kyɩ, wàh yé nónó tɔkɔ pɔ, sélɛ n yõ fwòó. Kè náh yĩnɛ kè pɩ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ á
tyí ǹ kɔ̃ ǹ pɔ píkínyahnɔ yɔ́lɛ n pɩ sé wɩ̃̀l-ǹtɛ̃̀n tyí sɔkɔ. [28] Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à yo á tyí nɛ
ńkɛ̃́, kò mɛ̀nɛ, sãh fálnɔ́ kò-á kélɛ, tɛ̃ wɔ yĩnnɛ ànɛ̂ ké tyí sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, káh
kè kɔ. [29] Sõnɔ yɔ̃́tɔ́kɔ́bí nɛ̂ tyí-á mé yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yò, áwɔ tyí sɔkɔ náh ńnɛ dɛ́, nɛ̂-á yo
ǹ syah kélɛ, tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ ye ńnɛ. Ǹtɛ ǹnî kɩ fɛ̃ nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ ǹnî fɔkɔ sõnɔ
yɔ̃́tɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, péwɔ náh fɛ̃ pé dyɔ dyɔ tyi pɩ n pi nɩ? [30] Pâh wɛkɩ Liyel tyí yõke nɛ̂
yĩnnɛ, tɛ́ fyɔ̀ kélɛ n yõ, nɛy se yĩnɛ à pé tyílɛ n yo kénɛ yõke yɔ̃́nɔ́ yĩnnɛ, képah nɛ̂
yĩn-á pé wɛkɩ Liyel tyí nɩ?

[31] Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, wâh kwâh nɛ̂nɛ n yõ ò, wâh kwâh nɛ̂nɛ n wɔ ò, wâh se tir dùkù
nɛ̂nɛ n pɩ ò, yɛ Liyel yĩn nɛ n gbilki ké sɔkɔ. [32] Kè se Nsyifunɔ́ ò, kè se nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ ò, kè se Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkɩ̀lɛ ò, yépi tyípínɔ́ káh pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ
n mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ. [33] Yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Ńmɔ ńkɛ̃́nɛ n gbah n tɛ̃ ǹ no pól
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ tyi pól sɔkɔ. Ńmɔ náh mɛ ń gblɔ̃̌y pɛ́kí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé
mɛ nɛ́kwĩ́nkílɛ n yohnɩ n mɔ pé wɛ n pwah n mɔ yĩnnɛ.

† **10:25-26** 10.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 24.1.

11

1 Yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ, sɔ̃-á mé Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.

Dɩ́̃ ànɛ̂ sê gblɔ̌y tɛ̃ dùkùlɛ Liyel ni gbɩ̃́nɛ

2 Mé yélɛ n sõ náhnáh, yáh sɔ̃npílɛ yé dyɔ sah n kwnɛ ńmɔ tyílɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tɛ́ se tõ
mɛ n kɔ tyi yónó wɛ̃̀l yõ, máh kwɔ́nɔ́ wɛ sépi nónó yõ à pɔ yé kwɔ. 3 Ǹtɛ mé mɛ ké
tyí nɛ yé kè pĩ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, sê yɔ̃̀tɛ̃-á dɩ̃́nɛ, díbí pól yɔ̃̀tɛ̃ mó Yesu Kristalɛ, Yesu Krista
wɔ yɔ̃̀tɛ̃ mó Liyellɛ. 4 Képah ye, dɩ̃́ nɛ̂-à yɔ̃́kúrí kwĩnki sah tɛ́ nírílɛ n pɩ, képah náh pɩ
tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. 5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à ǹ yõ dɛ mɔ sah tɛ́ nírílɛ
n pɩ, képah náh pɩ à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. Kè núkú mɛ á kɩ nɛ
ǹ yõ sɔ̃ à kye mɔ. 6 Sê nɛ̂-à nɛ mɔ̀nsɔr tɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ, à ǹ yõ kye. Ǹtɛ sen-à nɛ sê tyí ǹ
yõ kyénɔ́lɛ, képah náh pɩ ké kɔ̃́nɔ́lɛ, à káh kè dɛ n mɔ n sah kè.
7 Dɩ̃́nɛ, Liyel kètò ye ǹnɛ, ànɛ̂ à Liyel yõ yɔ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ. Képah ye, à náh yĩnɛ yɔ̃́kúrí
kwɩ̃́nkínsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ sê wɔ dɩ̃́ yõ yɔ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ. 8 Kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ náh wil sê
sɔkɔ, sê wɔ ye wil dɩ̃́ sɔkɔ. 9 Dɩ̃́ náh mɔ sê yĩnnɛ dɛ́, ǹtɛ sê mɔ dɩ̃́ yĩnnɛ.* 10 Képah
ye, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yĩnnɛ, kwâh yɔ́ yĩnɛ kè nɛ n mɛ sê yõ sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ǹ yɩ̃́n-ńsahlɛ n
wɛ̃kɩ.
11 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, ápi nónó tɛ̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, á ye pĩ nɛ ńkɛ̃, dɩ̃́
yétɔ̃̂-á mɛ sê tyí, sê tɔ yétɔ̃̂ mó mɛ dɩ̃́ tyí. 12 Yé náh wɛ di, sê wil dɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ sê ye mó
n dubi dɩ̃́nɛ. Ǹtɛ Liyel ye pɩ sépi póllɛ sɛ̃.
13 Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kè; ké yah se sê Liyellɛ nɛ n ni ǹ yõlɛ dénmɔnsàhnɔ́lɛ?
14 À yĩnɛ kégbɔ́ dùkùlɛ, yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ dɩ̃́-à yɔ̃̀yùkù mɔ, sen-á kélɛ ǹ tyí di? 15 Ǹtɛ
yɔ̃̀yùkù mɔ́nɔ́lɛ, yõ yɔ̃nɔ́ ye kélɛ sê tɛ̃ wɔ tyí. Liyel kélɛ à kõ, ǹ yõ yah vike yĩnnɛ.
16 Névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à kɩ tõ mɛ n yah n kõ yékɑ̂b pí-ńsahlɛ yĩ mè tyí yõ, tɛ̃ pĩ nɛ ńkɛ̃, sɛ̃-á
ápi n pɩ kélɛ à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ pól tɔ tyí.

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke-á yĩnɛ kè nɛ n yõ dùkù nɛ̂nɛ

17 Tɛ́ yah, máh tyi nónó tɔ yo n pi yé tyí núkúnúkú, sè wɛ yɔ̀: Yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ
mɛ yényêhlɛ n pɩ n kal yé tyí pèpɛynɛ. Képah ye, mé náh fɛ̃ yé sõ n pi képah sɔkɔ lɔ́.
18 Ké gbennɛ, pè nɛ yâh wɛ̃ tuke mɔ, gbékínɔ́ n nɛ n mɛ yé wrɔ́. Tɛ́ ńmɔ sɛ̃nɔ́ mɛ ké
yõ nɛ gbɩ-á mɛ pé wɛy sɔkɔ. 19 Ǹtɛ gbékínɔ́ dùkù yɔ́ tɛ̃ wɔ yĩnɛ kè wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, á
kõ à Yesu yõ sɛ̃pú kègblɔ pĩ n wah yé sɔkɔ. 20-21 Ǹtɛ gbékínɔ́ nɛ̂ tyí-á mé n yo yé wrɔ́
sɔkɔ, yâh wɛ̃ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ gbɩ̃́nɛ, yé nénúkù núkú pól n núkú n yĩkɩ n
kyɩ yé yɛ̃ngbɛ̃ yõkenɔ tɔkɔ n yõ. Képah sɔkɔ, túkù n wũ kwɛkɩlɛ, tɛ́ túkù n nɛ n mɛ
sètɛ̃nɩ̀ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke tɛ̃ wɔ náh tõ kélɛ yé n yõ légbɩ̃́nɛ dé. 22 Gbên
náh mɛ yé tyí nónó sɔkɔ-á yé kɩ fɛ̃ yõkelɛ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ di? Tɩ̃̂, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀
se yé n yilɔ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ yé sennɛ kwâh kɛ̃pú tɛ̃? Sɔ̃ mɛ mé kɩ yo yé tyí yɔ̀ wɛ́?
Mé se yĩnɛ mè yé sõ? Póllɛ, mé náh yé sõ n pi képah sɔkɔ lɔ́.
23 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ̂nɛ ńmɔ kwɔ tɛ́ mé mɛ kélɛ yé kwɔ, kè wɛ yɔ̀: Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á
kɩ sɔ̃̀ n dahbɩ n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ sõ nɛ̂ lékɑ̃̂hnɛ, lésõlɛ à búrn tɔkɔ, 24 tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́
mɛ kè kwɔkɩ dibi pé tyí, tɛ́ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kõ yépi
yĩnnɛ. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɑ̃́m sah ńmɔ tyílɛ.» 25 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tõ wóh tɔkɔ
sɛ̃ntɛ̃ ólɛ dɩ̃̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yĩnnɛ,
kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késɑ̃́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɑ̃́m
sah ńmɔ tyílɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh kélɛ n wɔ.» 26 Yé yah, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yâh búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́

* **11:9** 11.9 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.18-23.

ďìvɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kúnɔ́ tyí ye yé mɛ n yo, fɔ́ɔ́ kɪ pɔ syɪ ǹ syínpɔnɔ
tyí.
27 Képah ye, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ ďìvɛ̃ mɛ̀nɛ n wɔ, tɛ́ tɛ̃ pɪ dùkù náh mɛ
plɛ, tɛ̃ mɛ pèkèlɛ n pɪ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ tyí píndenɔ sɔkɔ. 28 Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ
pé pé gblɔ̌y dùkù kyɔmɪ yah pallɛ, pè mó pyɛ̌ búrn mɛ̀ tah, pè mó ďìvɛ̃ mɛ̀ wɔ. 29 Yé
náh wɛ à, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀ tah tɛ́ ďìvɛ̃ mɛ̀ wɔ, tɛ́ tɛ̃ náh sè mɔ kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ willɛ, tɛ̃
mɛ pèkèlɛ n yɔrɪ n mɔ ǹ gblɔ̌y yõ. 30 Képah yĩn ye yámpú ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́lɛ pípí yé wrɔ́,
tɛ́ yé náhnáh ńtɛ̃ mɛ ku. 31 Áyâh mɛ n sõ n yah pallɛ á gblɔ̌y tyí sɔkɔ, Liyel tukey
náh n syɪkɪ n pi á yõ. 32 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh mɛ ké tyí nɛ ápi tɔ tyí kyɪ yɪkɪ wɛ̃ tyí ànɛ̂
kèkõyɔ̃́ névyelɛ, képah ye à kõ à ápilɛ n fõh á kwɔ yĩnnɛ. 33 Képah ye ń yṹnpyé, yâh
tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ yĩnnɛ, yé pól wɛ̃ syɪkɪ. 34 Kwɛkɪ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ yõ ǹ tɪ̃̀nnɛ.
Kàh pɪ sɛ̃́, yé náh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèkè yɔrɪ n mɔ n pi yé gblɔ̌y yõ yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ sɔkɔ.
Tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ, mâh pɔ pɔ yé tɪ̃̀nnɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɪ sépi tyí yah wah.

12

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ névilɛ n kɔ̃

1 Ǹ yṹnpyé, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɪ tɛ̃ wɔlɛ névilɛ n kõ, mé náh mɛ
ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ sé yɪ̃́tũri sɔkɔ. 2 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ gbɪ̃́ nɛ̂-á lésõ yé náh tɔ̃̌nì Liyel pĩ,
vì-ǹsah yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ yé tyí nɛ́ tɛ̃̀n yah ó tónkɔ̃nɔ náh tɔ̌ɔ̀, sépi nónó-á sè náh fɛ̃
n wɛkɪ. 3 Képah ye, mé kélɛ n yo n yɪ̃́ɪ̃ yé tyí nɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ yahlɛ n tɛ̃,
tɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃́ Yesu tyí yɪkɪ; ànɛ̂ nɛy tɔ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃́ Yesu-á TƐ̃̀
ǸGBƐ̃NƐ nɛ́ Liyel Mirki náh tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ.
4 Tyi duke náhnáh pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɪ kɪ fɛ̃ wɛ, ǹtɛ kénɛ Liyel Mirki núkúní ó ye sélɛ
névyelɛ n kõ. 5 Liyel tɛ̃̀n duke mɛ dò, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkúní tyí ye sé póllɛ á n pɪ. 6 Tɛ̃̀n
pɪ dùkùnɔ́ mɛ dò, ǹtɛ Liyel núkúní ó ye sé pól pínɔ́ tǎhkìlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kõ.
7 Liyel Mirki ye tir fɛ̃̌npɪnɔ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kõ, no pól tyí pɛkɪ yĩnnɛ.
8 Liyel Mirki ńkɛ̃́nɛ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ ǹnî kõ, à n nɛ n wɛkɪ yɪ̃́pɪ̃̂ sɔkɔ, tɛ́ kénɛ Mirki ó ńtõ
yɔ̃̀bènɔrɪlɛ ǹnî kõ, ǎ tyilɛ n pnɛ n yo. 9 Kénɛ Liyel Mirki ó ye tõ ńkɛ̃́nɛ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ ǹnî
kõ, à n sɛ̃ yɪ̃́ɪ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, kénɛ Liyel Mirki núkúní n tõ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ ǹnî kõ, ǎ yámpúlɛ
n dɛ n mɔ. 10 Kɛ̌ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ ǹnî kõ, ǎ gbɪ̌l tyilɛ n pɪ, ǹ tɛ́ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ ǹnî kõ, ǎ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo. Kɛ̌ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ ǹnî kõ, ǎ Liyel Mirki tyípínìnɛ n wah n pnɛ sétɛ̃̀n tyí
sɔkɔ. Kɛ̌ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ ǹnî kõ, ǎ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɪ nɛ̂-á à náh kè sãh, ǹ tɛ́ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ
ǹnî kõ, à n fɛ̃ sé yahlɛ n yo. 11 Kénɛ Liyel Mirki núkúní ó tɔ̃̀ vyãh ye sépi póllɛ. Kɛ̌ tyi
fɛ̃̌npɪnɔ yɔ̃̀bènɔrɪ dibi nɛ́núkù núkù pól kõ, à yĩnɛ nɛ̂-á ké dyɔ.

Yesu yõ sɛ̃́pú-á tɔkɔ sãh névi wil gbɛ̃́nsêlɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Névi wil gbɛ̃́nsêlɛ, núkú ye kélɛ. Ǹtɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n mɛ dò ké tyí. Ké tɛ̃̀ntɛ̃̀n dò fyé yõ,
wil gbɛ̃́nsê núkú ye kélɛ. Névye nónó tɔ-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Krista sɔkɔ, sɛ̃ ó ye
pépi tɔlɛ. 13 Yé náh wɛ di, kè se Nsyifunɔ ò, kè se nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ ò, kè se yɔ̃bɪ
ò, kè se gblɔ̌y yõ névye ò, Liyel Mirki núkú mɛ̀ ó gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á pól wèlnwɪ̀lkìnɔ́
wɛ, à pɪ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ. Kènɛ Liyel Mirki mɛ̀ ye mɛ á pól sɔkɔ.
14 Wil gbɛ̃́nsêlɛ, tɛ̃̀ntɛ̃̀n mɛ dò ké tyí, fɪ̃́ núkú ó náh ké tyí. 15 Gbáhkì-à sɔ̃̀ mɛ nɛ
péwɔ náh fyɔ̀ pɪ gbɔ̃̀lɛ, wil gbɛ̃́nsê tyah yɔ́ náh mó pélɛ, képah se náhkɪ kè kõ kè
náhkɪ gbɛ wilki wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ? 16 Níkí-à sɔ̃̀ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɪ yɪ̃́nɛ, wil gbɛ̃́nsê
tyah yɔ́ náh mó pélɛ, képah se náhkɪ kè kõ kè náhkɪ gbɛ wilki wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ? 17 Wil

gbɛ̃nsê pól-à sɔ̏ mɛ yɩ̃́nɛ, kè náhkɩ n nohnɩ sɔ̃? Ké pól-à sɔ̏ mɛ níkílɛ, kè náhkɩ pãnnɛ
n tɔkɔ sɔ̃? 18 Ǹtɛ Liyel ye wil gbɛ̃nsê tɛ̏ntɛ̏n pól mɔ ké sɔkɔ, à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.
19 Wil gbɛ̃nsê pól-à sɔ̏ mɛ fɩ̃́ núkú ólɛ, wil gbɛ̃nsê náh náhkɩ n mɛ n pi. 20 Ǹtɛ sɛ̃ náh
dɛ́, wil gbɛ̃nsêlɛ, núkú ye kélɛ, tɛ́ tɛ̏ntɛ̏nnɛ dò ké tyí. 21 Kǎh pɩ sɛ̃, yɩ̃́ náh fɛ̃ n yo n pi
gbɔ̏ tyí nɛ, ké yétɔ̂ náh mɛ pé tyí. Yõ tɔ náh fɛ̃ n yo n pi gbyɛ̂h tyí nɛ, sé yétɔ̂ náh mɛ
pé tyí. 22 Ǹtɛ wil gbɛ̃nsê tɛ̏ntɛ̏n nónó ńtɛ̃ wɔ-á pyě á kɩ nɛ sohkɩ kósyɩ̀ mɛ sé sɔkɔ,
yétɔ̂ mɛ sé tyí. 23 Wil gbɛ̃nsê tɛ̏ntɛ̏n nónó-á sè náh mɛ n mɔ n kõ n yɩ̃́ɩ̃́, sépi ye pyě
à n nɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃. Sé nónó-á sé tyí yónɔ́ mɛ sennɛ, à n nɛ n yah n dah n mɔ yɩ̃́ɩ̃́
sépi tyí sɔkɔ, 24 tɛ́ nónó wɔ-á mɛ pallɛ, à n pyě sépi sah. Wil tɛ̏ntɛ̏n nónó-á á náh mɛ
sélɛ n mɔ n kõ kwâh yɔ́lɛ, Liyel-á wil gbɛ̃nsê mɔ, à gbílkínɔ́ sah kal sépi yõ. 25 Kǎh pɩ
sɛ̃, wil gbɛ̃nsê tɛ̏ntɛ̏n náh wɛ̃nɛ n wɛ n mɔ. Sé pól mɛ wɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ dùkù núkúlɛ. 26 Ké
tyah yɔ́-à mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n nɛ n mɛ n kwlɔ kélɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ gbílkínɔ́-à mó
n sah ké tyah yɔ́ yõ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n mó ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ kélɛ wɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ yé yah kɛ̀, yépi ye Krista wil gbɛ̃nsêlɛ dò. Yé nɛ́núkù núkú póllɛ, Krista wil
gbɛ̃nsê fɩ̃́ yɔ́ ye yélɛ. 28 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ nósyɔ́ wilki sah Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̏nkɩ̀
sɔkɔ pé tyí tyílɛ: Gbennɛ, à Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye yah wilki. Ní-òlɛ, à Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu
yah wilki. Tɔ̃́-òlɛ, tɛ́ kwɔ́pú yah wilki. Képah náh, gbɩ̏lnpɩbɩ mɛ syɩ. Tɛ́ mɛ yámpú
fɛ̃ndɛnmɔnɔ yɔ̏bènɔrɩlɛ túkù kõ, tɛ́ névye yòhnɩ̀nmɔnɔ yɔ̏bènɔrɩlɛ túkù kõ, tɛ́ névye
yah tɛ̃́nɔ́ yɔ̏bènɔrɩlɛ túkù kõ, tɛ́ yɔ̏bènɔrɩlɛ túkù kõ pè fɛ̃ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ nónó-
á pè náh sè sãh. 29 No pól se yɔ́ pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyopulɛ, képah náh pɩ kwɔ́púlɛ, képah náh pɩ gbɩ̏lnpɩbɩlɛ? 30 Tɩ̂, no pól se yɔ́ pɩ
yámpú dɛ́nmɔpulɛ, képah náh pɩ wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kípúlɛ nónó-á pè náh sè sãh, képah
náh pɩ wɛ́nkáhkí nɔ́pi yah yópúlɛ? 31 Kǎh pɩ sɛ̃, tir nɛ̂ fɛ̃npɩnɔ-á kɩ névi yohnɩ mɔ
kal, yé képah yɔ̏bènɔrɩ yah n kõ.
Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ yé wɛ̃kɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ́lɛ nɛ̂-á plɛ kal sé tɛ́lɔ́lɛ.

13

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

1 Ńmɔ-à kɩ sɔ̃ névye wɛlɔlɛ n wɛkɩ, à tahlɩ yɩ̂nyõ tɔ̏npɩbɩ wɛlɔ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ tyínɔnɔ
náh mɛ ń sɔkɔ, mé mɛ á kɩ nɛ ǹtey yɔ́ sɔ̃ mɔ tũ, képah náh pɩ kɛ̃nkɛ̃kɩ̀ yɔ́lɛ. 2 Ńmɔ-à
kɩ sɔ̃ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ wɛlɔlɛ n syi n yo, Liyel-à kɩ sɔ̃ mɛ tyi póllɛ n wɛ̃kɩ nónó-á sɔ̏ mɛ
wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ tyi póllɛ n pnɛ, Liyel yõ sɛ̃nɔ́-à kɩ sɔ̃ mɛ ń sɔkɔ
nɛ̂-á ymɔlɛ n tɔkɔ n yal sé mɛ́-ńtɛ̂n sɔkɔ tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kwâh yɔ́ náh ńnɛ.
3 Ńmɔ-à kɩ sɔ̃ ń gbɛ̏n yɩ̂ pól dibi kwɛ́ndébé kõ ò, ńmɔ-à kɩ sɔ̃ ń wil gbɛ̃nsê ńtɛ̃ kõ pè
sukɛ nyàh sɔkɔ ò, tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kè náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi ń tyí.
4 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ tyilɛ n sro, ǎ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ n pɩ, à náh yɩ̃́wílkɩ̀lɛ n
pɩ, à náh ǹ gblɔ̏ynɛ n wɛ̃kɩ, à náh ǹ gblɔ̏ynɛ n gbilki. 5 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ,
tɛ̃ náh sen tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ, à náh ǹ wɩ̏l-ǹsah ólɛ n yah n kõ, à náh ǹ fɔkɔlɛ n vyãh,
ànɛ̂ à náh nɛy tyílɛ n tɛ̃ n sah ǹ fɔkɔ. 6 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tyíkɛ̃kɩ̀ pínɔ́ náh
n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ ǹ tyí, gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ǹnɛ n kõ. 7 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ,
tɛ̃ tyi póllɛ n yɔ̃ n mɔ. Tyi tyi pól sɔkɔ, à n nɛ n mɛ sɛ̃nɔ́lɛ Liyel yõ, ǹ yáh-ńsah náh
n tyɛ, ànɛ̂ à n nɛ n mɛ gbah n tɛ̃.
8 Yɩ̏n náh mɛ tyínɔnɔ tyí. Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔ kɩ pɔ tyɛ, wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kínɔ́ kɩ
pɔ yal mɔ, pnɛ̀nɔ́ tɔ kɩ pɔ tyɛ. 9 Ápi pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ, ànɛ̂ á Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔ tɔ
náh dal mɔ. 10 Ǹtɛ sé píndalnmɔnɔ gbĩ-à kɩ sɛ Liyel tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, légbɩ̃́nɛ sépi nónó-á

sè náh dal mɔ, sè kɩ tyɛ. 11 Máh lésõ mɛ wɛ̃npirlɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ń wɛkɩ dùkù, ànɛ̂ ń sõnɔ
dùkù, ànɛ̂ ń tyi yah dùkù pól sɔ̃̀ mɛ wɛ̃npir tyɩ́ kɔ̃lɛ. Ǹtɛ máh pɔ wah mɔ, mé wɛ̃npɩ̀
tyi yal mɔ. 12 Núkúnúkú, ápi mɛ tyilɛ n yah yɩ̀rkɔ̀ɔ̀, á kɩ nɛ dwɔ̌ldyâh dɩ̌rɔ̀ɔ̀ yɔ́ sɔkɔ
sɔ̃́ á n yah sélɛ. Ǹtɛ á kɩ pɔ sè wɛ n pi kyòo. Núkúnúkú, ńmɔ pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ. Ǹtɛ
mé kɩ pɔ sè pĩ sɔ̃́-á Liyel ńnɛ n pnɛ.

13 Núkúnúkú, tyinɔ tɔ̃́nɔ́ nɔ́pi wɔ ye sépi náh n tyɛ n pi: Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ, yáh-ńsah
tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah ye tyɩ́nɔnɔlɛ.

14

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yohnɩ n mɔ yĩnnɛ

1 Yé gbah n tɛ̃, yé tyɩ́ nɔ wɛ̃ tyɩ́. Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n kɔ̃, yé sé
tɔ yah n kɔ̃, tɛ́ ké nɛ̂ wɔ-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyonɔlɛ, yé képah wɔ gbah n yah n kɔ̃ n kal.
2 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, Liyel tyi wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́
ye ńkɛ̃́nɛ à n nɛ n yo Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, nónó-á névye náh sélɛ n nohnɩ. Kàh pɩ sɛ̃,
névye tyɩ́ náh tɛ̃ n nɛ n yãh dɛ́, Liyel tyɩ́ ye. 3 Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo,
névye tyɩ́ ye tɛ̃ n nɛ n yo n mɔ, ǹ yah yúkúnɔ́lɛ pélɛ n kɔ̃, ǹ tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ
tɛ́ pé nnɔlɛ n sũ. 4 Tɛ́ nɛ̂-à wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̌y ó yah
yúkúnɔ́lɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, tɛ̃ wɔ mɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀
pól yah yúkúnɔ́lɛ n yah n kɔ̃.

5 Yé pól-à sɔ̃̀ mɛ wɛ́nkáhkɩ́nɔlɛ n wɛkɩ nónó-á yé náh sè sãh, kè náhkɩ plɛ ó; ǹtɛ yáh
kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, képah kɩ nɔ kal ń tyɩ́. Névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à
náh kè sãh, tɛ́ ké yah náh tɛ̃ wɛ yo Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ wɛ̃kɩ kè kɔ̃ kè yah yúkúnɔ́lɛ pè
kɔ̃, yõre náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ à nɔ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyó-òlɛ.

6 Ǹ yṹnpyé, sɔ̃́-á mâh ńtyĩ́nɔ pɔ yah yé tyɩ́, tɛ́ wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ yé tyɩ́, tir nɛ̂ mɛ kè
kɩ pɛkɩ yé tyɩ́, nɛ́ kè náh pɩ tir yɔ́lɛ Liyel ń wɛ̃kɩ mé yo yé syah, képah náh pɩ pnɛ̀nɔ́
yɔ́lɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ mé syi yo yé tyɩ́, képah náh pɩ kwɔ́nɔ́ yɔ́lɛ mé yé kɔ̃.
7 Yé yah yɩ́mɔ́nɩ̀nɛ kɛ̀, sɔ̃́-á yɩkɩlɛ, képah náh pɩ gbrèynɛ; sàh n mɔ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃́nɛ,
nɛy se kɩ fɛ̃ sé yɩ̀ dùkù pĩ? 8 Tɛ́ kèpɔ̃ nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ pè n fĩbɩ ǹ yo névye tyɩ́ nɛ pè yuku n
sɔkɔ mɛ́kɩ̀ fwó-ńsah, képah-à ńtyĩ́nɔ fĩ́bɩ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃́nɛ, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ ǹ vi mɛ́kɩ̀ fwo
yĩnnɛ? 9 Sɛ̃ ó ye, yé nénpɔ́rí-à wɛ́nkáhkɩ́nɔ yɩ́syɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á névye náh mɛ sélɛ
n nohnɩ, tyi nónó-á yé n yo, pè kɩ pĩ sɔ̃ sélɛ? Wɛ́kɩ́nmɩ́ndahnmɔnɔ ye yé kɩ n wɛkɩ
n min n dah n mɔ ni sɔkɔ. 10 Wɛlɔ duke mɛ dò kèkõyɔ̃́, mé náh sé dan ńtɛ̃nɛ n pnɛ.
Ǹtɛ kɔ́r mɛ sé núkú núkú pól tyɩ́. 11 Ǹtɛ mâh wɛy nɛ̂nɛ n nòhnɩ̀-ǹkɛ̃́nɛ, ké wɛ́kɩ́-ò n pɩ
nɛ́kɛ̂̃hnɛ ń tyɩ́, ńmɔ tɔ n mó n pɩ nɛ́kɛ̂̃hnɛ tɛ̃ tyɩ́. 12 Képah ye, Liyel Mirki-á tyi nónó
pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n kɔ̃, yáh mɛ sépi yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ yɔ̀, sé nónó-á Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀lɛ
n yuku yahlɛ, yé sépi náhnáh yah n kɔ̃.

13 Kǎh pɩ sɛ̃, nɛ̂-à wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ kè yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ à
ké yah yɔ́nɔ́lɛ à wɛ̃kɩ. 14 Yé náh wɛ di, nɩ́rɩ́ pínɔ́ sɔkɔ wâh wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ nɛ̂-á á
náh kè sãh, ǹ n pĩ á nɩ sɔkɔ nɛ wáh mɛ nɩ́rɩ́lɛ n pɩ, ǹtɛ wɛy nɛ̂-á á n wɛkɩ, áwɔ ńtɛ̃
náh kélɛ n nohnɩ. 15 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ mé yĩnɛ mè n pɩ wɛ́? Mé kɩ nɩ́rɩ́lɛ n pɩ wɛ́nkáhkɩ́ sɔkɔ
Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ kélɛ n pɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. Mé kɩ yɩ̀lɛ n gbɩ wɛ́nkáhkɩ́
sɔkɔ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ n gbɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. 16 Kàh pɩ́-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃, tɛ́ á
wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ wɛ́nkáhkɩ́ ó sɔkɔ, nónó-á mɛ ké sèndɩ̀lɛ, pépi kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ kɩ yohnɩ
syi yo nɛ Liyel á wɛy mɛ̀ tɛ̃, wáh kɩ sɔ̃ mɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ Liyel tyɩ́ sɔ̃ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́

yĩnnɛ? 17 Á Liyel tyí tɔ̃nsàhnwɛkɩnɔ mɛ̀-à kɩ sɔ̃ mɛ plɛ sɔ̃, kè náh yah yúkúnɔ́lɛ tɛ́lɔ́
kɔ̃ n pi.

18 Ǹmɔ n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ n wɛkɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ à kal yépi póllɛ. 19 Ǹtɛ
mâh mɛ Yesu yõ sẽpú tȉnkȉ wrɔ́, mâh wɛlɔ kwlɔ́ wɛkɩ nónó-á névyelɛ n kwɔ, képah
tyí nɔ ń tyí kal wɛlɔ kèyõ kwlɔ́ (10 000) wɛ́kínɔ́ yõ wɛ́nkáhkí sɔkɔ.

20 Ǹ yṹnpyé, yé káh yɛ yé tyi yah dùkù nɛ mɛ wẽ́npȉ tyí kɔ̃lɛ. Kàh mɛ pèkè pínɔ́lɛ,
yé nɛ mɛ wẽ́npȉ yrɔ̃́ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ tyi yah dùkù tẽ wɔ sɔkɔ, yé nɛ mɛ yèwàhnì tyí kɔ̃lɛ.
21 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Tẽ ǹgbẽ Liyel-á nɛ ńkẽ: «Yȉkȉ yɔ́
névye ye mé kɩ kɔ̃ pè kɩ yo mɔ no nɔ́pi tyí wɛy yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè náh kélɛ n nohnɩ. Ǹtɛ
képah fyé yõ, pè náh fẽ syi n noh n pi ń tyí.»* 22 Képah ye, wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́lɛ nɛ̂-á á
náh kè sãh, kè Liyel tǎhkȉlɛ Yesu yõ sẽ-ńkẽpúlɛ n wẽkɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sẽpú yohnɩ n mɔ
yĩn náh kélɛ. Liyel tẽntõnè wɛlɔ syínyonɔ wɔlɛ, képah Liyel tǎhkȉlɛ Yesu yõ sẽpúlɛ n
wẽkɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sẽ-ńkẽpú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ.

23 Sɔ̃-á Yesu yõ sẽpú tȉnkȉ pól-à ńtyĩ́nɔ mɛ tuke mɔ, tɛ́ yé pól núkú tyah
wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ à, nónó-á mɛ ké sèndȉlɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sẽ-ńkẽpú yísyɔ́-à
pɔ de nɛ́npɔ́, pè náh yé pɩ n pi vínpɩbɩlɛ di? 24 Ǹtɛ kàh mɛ Liyel tẽntõnè wɛlɔlɛ yé
pól n syi n yo, névi nɛ̂-á mɛ ké sèndyàhlɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sẽ-ńkẽ névi nɛ̂-à de
pɔ nɛ́npɔ́, yé wɛlɔ nɔ́pi pól nóhnɔ́ kɩ à kɔ̃ à kɩ pĩ nɛ páh pèkè pɩ, pé tyí-á kah. 25 Ǹ
fɔ́kɔ́sõnɔ wɔ̃bȉntẽnɔ́ pól kɩ wilki mɔ kènkwȁh yõ kwèyy. Képah sɔkɔ, à kɩ kɔ kwĩnki
ǹ yah di sétáh kɩ Liyel gbilki, tɛ́ kɩ n yo nɛ, kègbɩ tẽ yõ Liyel-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.

Yesu yõ sẽpú tȉnkȉ-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃ pàh wẽ tuke mɔ

26 Sɔ̃ mɛ á yĩnɛ à nɛ n pɩ wɛ́, ń yṹnpyé? Yâh tuke mɔ nɛ yé Liyel ni gbĩ́ nɛ̂nɛ,
ǹnî kɩ fẽ yìkì gbɩ, ǹnî mó kwɔ́nɔ́ kɔ̃, ǹnî mó Liyel tyi wẽkínɔ́lɛ n wɛ n yo, ǹnî mó
wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ, ǹnî mó wɛ́nkáhkí mɛ̀ yahlɛ n yo. Sépi pól yĩnɛ sè yah yúkúnɔ́lɛ
Yesu yõ sẽpú tȉnkȉlɛ n kɔ̃. 27 Nósyɔ́-à mɛ ké tyí nɛ pé wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ, kè káh
kah nɛ́pȋ nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí yõ. Pè mó wẽnɛ n syɩkɩ n wɛkɩ. Tɛ́ ǹnî mó nɛ mɛ,
nɛ̂-á kɩ fẽ sé yahlɛ n yo. 28 Ǹtɛ sé yah yó-ò-à mɛ́-ńkẽnɛ, wɛ́nkáhkí wɛ́kí-ò mɛ̀ yĩnɛ à
ǹ vyãh vike Yesu yõ sẽpú tȉnkȉ wrɔ́. Tẽ Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, ǹ gblɔ̌y tyí. 29 Nónó-á
Liyel tẽntȍ syínyopulɛ, pépi nɛ́pȋ nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí wɔ yĩnɛ pè wɛkɩ, tɛ́lɔ́ mó
nɛ n mɛ pé wɛlɔlɛ n sohlɩ n yah. 30 Ǹtɛ Liyel-à tir yɔ́lɛ ǹnî yɔ́ wẽkɩ, nɛ̂-á sȍ mɛ n
wɛkɩ, ǹmɔ yĩnɛ à ǹ vyãh vike, tẽ mó ǹ tyí yo. 31 Yé pól kɩ fẽ Liyel tẽntõnè wɛlɔlɛ n
syi n yo nénúkù núkúlɛ, nɛ̂-á kɩ no pól kɔ̃ pè kɩ kwɔ́nɔ́ wɛ, ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ de pé sɔkɔ.
32-33 Liyellɛ, tyífẽ tyí náh nɔ ǹ tyí. Tir tɔ̃nsàhnpɩnɔ tyí nɔ ǹ tyí, yèvɩnɩ Liyel ye ǹnɛ.
Képah ye Liyel tẽntõnè syínyopu yĩnɛ pè nɛ mɛ n fyãh n pnɛ pé gblɔ̌y yõ.

Sɔ̃-á kélɛ Yesu yõ sẽpú tȉnkȉnɔ́ pól sɔkɔ, 34 wẽ tùkènmɔnɔnɔ pól sɔkɔ, syɔ́ yĩnɛ pè
tẽ syísyí. Pè náh yĩnɛ yɔ́ndahnmɔnɔlɛ wɛy sɔkɔ. Pè yĩnɛ pè tẽ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ,
sɔ̃-á tyi kȍnsàhnɔ́ yo kélɛ. 35 Pàh mɛ ké tyí nɛ pé tir yɔ́ dùkù pĩ, pè pé pɛbɩ piki yah
gbên sɔkɔ. Ké yah náh sê nɛ n yo n dah n mɔ wɛy sɔkɔ Yesu yõ sẽpú tȉnkȉ sɔkɔ.
36 Liyel wɛy sõ se tyah yépi tyí? Yépi ó se noh kélɛ? 37 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ Liyel
tẽntȍ syínyo-ò-á pélɛ, képah náh pɩ, Liyel Mirki-á mɛ pé yahlɛ n tẽ, wɛy nɛ̂-á mé n
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀, tẽ yĩnɛ à kè fẽ syi nɛ Tẽ ǹgbẽ tir kȍnsàhnɔ́-á kélɛ. 38 Ǹtɛ
névi nɛ̂-à képah mɔ́nkȍ-ǹkẽnɛ, Liyel náh mó mɛ tẽnɛ n mɔ n kõ lɔ́.

* **14:21** 14.21 - Yah n tɛ Yesayi 28.11-12.

39 Kàh pɩ sɛ̃ ń yṹnpyé, yé Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔ syínyonɔlɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ yé káh
wɛ́nkáhkí wɛ́kínɔ́ tɔ yah kõ. 40 Ǹtɛ tyi pól yĩnɛ sè nɛ n pɩ sé yah yõ, ànɛ̂ sè mó nɛ n
tɔ̃ n sah n pɩ.

15

Nìvìnì tir-á nɛ̂ yo Krista lékó yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ mé yé dyɔ to kõ Nìvìnì tir mè tyílɛ, nɛ̂-á mé yo sɔkɔ
yé tyí, képah nɛ̂-á yé kè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ ké wɛ̃kìlɛ n kɔ n yĩ́ĩ́. 2 Képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, yé kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ, yáh kɩ n kɔ ké wɛ̃kì yõ máh kè yo sɔ̃̀ yé tyí. Kàh kɩ pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, ké
yõ sɛ̃nɔ́ kɩ pɩ yõ kɛ̃nɛ yé tyí.
3 Ǹmɔ-á kwɔ́nɔ́ wɛ nɛ̂ yõ, képah ǹgbò ye mé yé kwɔ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á ku
ápi tyípêl yĩnnɛ. Sɛ̃ ye kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 4 Mé tɔ̃ kwɔ́nɔ́lɛ yé
kɔ̃ nɛ wǎh yĩ, tɛ́ ké sèpǐn tɔ̃-ò sõlɛ ǹ lékó mɛ yilki mɔ. Sɛ̃ ye kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 5 Á ǹ gblɔ̌ynɛ Pyɛrɩ wɛ̃kɩ, képah náh tɛ́ gblɔ̌ynɛ pé nɛ́pî gbɔ̃nimí[*]
wɛ̃kɩ, pépi nónó-á ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. 6 Képah náh, à pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pî
kyɛkwɛ́ (500) kahnɩ wɛ̃kɩ fɩ̃́ núkú sɔkɔ. Pépi kan mɛ min sɔkɔ kwɛy nɔ yɔ̀, tɛ́ pé
túkù wɔ ku. 7 Képah náh, tɛ́ ǹ gblɔ̌ynɛ Nsyakɩ wɛ̃kɩ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névye
pól wɛ̃kɩ. 8 Pépi pól tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ńmɔ tɔ wɛ̃kɩ, ńmɔ nɛ̂-á piri
kòndal-ńkɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. 9 Ǹmɔ ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye sɔkɔ tyĩ́ĩ tɛ̃nɛ. Mé náh yĩnɛ yénɔ́lɛ
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, máh sɔ̃npílɛ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì yõ. 10 Ǹtɛ máh swɔ nɛ̂ sɔkɔ
kwɛynɛ yɔ̀, Liyel pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ńnɛ ké sɔkɔ. Pèpɔrɩ nɛ̂-á à pɩ ńmɔ tyí, kè
náh sɔkɔ de ni sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ ye tɔ̃̀ pɩ kal á no télɔ́ póllɛ. Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ
tǎhkì náh n pɩ kélɛ dɛ́, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye mé n pɩ kélɛ.
11 Képah ye, kè sɔ̃̀ ńmɔ ò, kè sɔ̃̀ pépi ò, kénɛ Nìvìnì tir mè ó ye á pól mɛ n yo. Képah
yõ ye mó tɔ̃ yépi tɔ mɛ sɛ̃.

Lékyî pɔ́nyilkinmɔnɔlɛ

12 Ápi-á kélɛ n yo n wah nɛ ńkɛ̃ Krista lékó-á yilki mɔ, sɔ̃ mɛ tɛ́ yé túkù nɛ lékyî
náh n yilki n mɔ n pi? 13 Lékyî-à kɩ mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ náh
mó yilki mɔ dò. 14 Tɛ́ wàh mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, ápi Nìvìnì tir yónɔ́lɛ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ,
yépi tɔ Krista yõ sɛ̃nɔ́lɛ mó, nɔ̀nɔ́ ye ké tɔlɛ. 15 Á wil képah sɔkɔ, kàh sɔ̃̀ mɛ gbɩlɛ nɛ
lékyî náh n yilki n mɔ n pi, mìnì yónsàhpu ye ápi ńtɛ̃nɛ Liyel yõ sɔkɔ, áyáh sɔ̃npílɛ
nɛ wǎh Krista lékó yilki mɔ, tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kè pɩ. 16 Lékyî-à kɩ mɛ n yilki n mɔ n
pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki mɔ dò. 17 Tɛ́ Krista lékó-à kɩ mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ,
yé sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ. Yé mɛ sɛ̃ yé tyípêl sɔkɔ. 18 Tɛ́ névye nónó-á sɛ̃ Krista
yõ tɛ́ ku, pépi tɔ tyí ye mó yɩkɩ. 19 Kàh kɩ mɛ ápi á gbɔ̃̀ sah Krista yõ, á min pɩ yĩnnɛ
kèkɔ̃yɔ̃́ mè tɛ̃ ó sɔkɔ, yɑ̃m pípú ye álɛ à kal no póllɛ.
20 Ǹtɛ gbɩ yõ sɔkɔ, Krista lékó ye yilki mɔ gbennɛ lékyî sɔkɔ, nɛ̂-á kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ
n dal n mɔ nɛ névye nónó tɔ́-á ku sɔkɔ, pé tɔ lékyî-á kɩ pɔ yilki mɔ. 21 Yé náh wɛ
di, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye névye póllɛ kũ mnɔ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ nɛ́núkù yɔ́ tɔ gbɔ̃̀ yõ ye névye
pól lékyî kɩ pɔ yilki mɔ. 22 Sɔ̃-á Adama náh tãn pól n ku, sɛ̃ ó ye Krista yõ sɛ̃pú pól
tɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 23 Ǹtɛ no pól lékyî kɩ yilki mɔ syɩ yuku wɛ̃ náh, kǎh yĩnɛ sɔ̃.
Krista ǹgbò lékó ye yilki mɔ. Képah náh, ǹ syɩ n pɔ gbĩ́nɛ, nónó-á mɛ ǹmɔ tyí yõ,
pépi tɔ lékyî kɩ yilki mɔ. 24 Képah náh, tyi tyi pól tyɛ gbĩ́ kɩ nɔ. Képah tɛ̃nɛ, Krista kɩ

[*] **15:5** 15.5 - Nɛ́pî gbɔ̃nimí nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, yɩ̃́ndyíní ye sɔ̃̀ kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí. Pàh sɔ̃ mɛ
tṹ-ńkɛ̃nɛ, pě pélɛ n ye sɛ̃.

mɛ névye fnɛ̀pu ànɛ̂ tɔ̃́rínɔ, ànɛ̂ tǎhkìnɔ́ duke duke pól tyí yıkı, té kı yɔ̃̀tɔ̃rí dahbı Sú
Liyel gbɔ̃̀. 25 Yé náh wɛ di, Krista yĩnɛ à nɛ n mɛ tɔ̃́rí yõ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ gbĩ́ nɛ̂-á Liyel
kı sépɛ́bí pól pı Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.† 26 Kũ ye kı pı sépɛ téynɛ, nɛ̂ tyí-á kı
yıkı. 27 Liyel yíyìn pól pı Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.‡
Ǹtɛ kǎh yo sɛ̃, pè náh nɛ Liyel tɔ-á dɛ́, ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yíyìn pól pı Krista gbáhkì
súnsàh-ǹsahlɛ. 28 Yíyìn pól-à kı pı Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ Krista
nɛ̂-á Píɗ́ínɛ, à kı ǹ gblɔ̌y tiki mɔ Liyel yah, ǹmɔ nɛ̂-á yíyìn pól pı Krista gbáhkì súnsàh-
ǹsahlɛ. Képah sɔkɔ, Liyel kı tɔ̃́rí tɔkɔ dal mɔ yíyìn pól yõ.
29 Ǹtɛ à, lékyî-à pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n wel n wilki
ni sɔkɔ lékyî yĩnnɛ, pè se náhkı kélɛ n pı? Lékyî tɛ̃-à mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ,
sɔ̃ pı té pè pé gblɔ̌ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ pépi yĩnnɛ wɛ́? 30 Té lékyî-à kı mɛ n yilki
n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, sɔ̃ pı té ápilɛ dlo sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́ wɛ́? 31 Ń yṹnpyé, sɔ̃-á kélɛ gbılɛ nɛ
ń nı-á mɛ vínɔ́lɛ yélɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ, sɛ̃ tɔ ye kélɛ gbılɛ nɛ swɔ̃swɔ̃ póllɛ
máh mɛ kũnɛ n dɔ n yah. 32 Gbɛ̃nképèl nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yefɛsı kwil sɔkɔ, máh mɛ́kì fwo
sélɛ dùkù nɛ̂nɛ nɛ́npɔ́, kàh sɔ̃̀ mɛ nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ min pı yĩn tɛ̃ ó sɔ̃, yõre nɛ̂ mɛ
mé náhkı wɛ ké sɔkɔ? Ǹtɛ kàh mɛ pı nɛ lékyî tɛ̃ náh pɔ n yilki n mɔ n pi, á ye nɛ n
yõ à mó nɛ n wɔ kɛ̀, ńsɔ̃̂nɛ á kı se pɔ n ku n pi té.
33 Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n tõ n mɔ dɛ́, ǹgbǒ wâh nétúkù pı á kɔ́-òlɛ, ǎ á yõ yıkı dɛ́!
34 Mé kélɛ n yo yé tyí, túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh Liyellɛ n pnɛ. Ǹtɛ yé pól sen ye kélɛ
dò. Yé tõ n tɛ̃ kègbı yõ, yè yèsrey tyilɛ n pı kǎh yĩnɛ sɔ̃, yè mó pèl pínɔ́ yal n mɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ wil gbɛ̃nsê dùkùlɛ

35 Ǹnî kı fɛ̃ n piki n yah nɛ, lékyî se kı yilki mɔ sɔ̃ nı? Wil gbɛ̃nsê dùkù nɛ̂ se kı
mɛ pé tyí nı? 36 Lékã́m kɛ̃ névi! Wâh sèmukɔ pi duku mɔ, kàh fi, dúkúnmɔnɔ mɛ̀ ye
ńkɛ̃nɛ n ku dò. 37 Wáh ńkɛ̃nɛ nɛ̂ duku n mɔ, sèmukɔ pi yɔ́ ó ye. Kè kı fɛ̃ pı kwlɔlɛ,
képah náh pı sèmukɔ káhkílɛ, ńkɛ̃ yòhkì tɛ̃ wɔ náh ǹ n duku mɔ kè n fi dɛ́. 38 Képah
náh, Liyel kè kɔ̃ kè n fi n wil yòhkìlɛ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Sèmukɔ pye duke pól
yèh mɛ sé tyí tyílɛ.
39 Wil gbɛ̃nsê dùkù núkú náh min sɔkɔ yî pól tyí. Névye wil gbɛ̃nsê mɛ ké tyílɛ,
gbɛ̃nkyɔ tyí mɛ ké tyílɛ, kèpye tyí mɛ ké tyílɛ, yɛ̃nkyɔ tyí mɛ ké tyílɛ. 40 Yî̃nyõ yî tɔ
mɛ, sétáh yõ yî mɛ. Ǹtɛ yî̃nyõ yî plɛ́nɔ́ mɛ sé tyílɛ ànɛ̂ sétáh yõ yî tyílɛ. 41 Gbĩ plɛ́nɔ́
mɛ ké tyílɛ, ńwɔ̃ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, ńwɔ̃ kèpye plɛ́nɔ́ mɛ sé tyílɛ. Té ńwɔ̃ kèpye túkù
ńtɛ̃ plɛ́nɔ́ tõ sé gblɔ̌y sé túkù tyílɛ. 42 Sɛ̃ ye lékyî yílkínmɔnɔ tɔ kı pɔ n pı n pi. Wil
gbɛ̃nsê nɛ̂-á kı n pyãh n pi, képah kı yĩ, té kı pɔ yilki mɔ pı wil gbɛ̃nsêlɛ nɛ̂ náh tõ
n pyãh n yah n pi. 43 Kàh n yĩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kè n nɛ n mɛ kétúkùyɔ̂ sohkı kɛ̃nɛ. Ǹtɛ kàh
pɔ yilki mɔ, kè n nɛ n mɛ kètǎr ó, tǎhkìlɛ ké sɔkɔ. 44 Kè n yĩ wil gbɛ̃nsê gbɔynɛ, ǹtɛ
n pɔ n yilki n mɔ wil gbɛ̃nsê késã́nnɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. Wil gbɛ̃nsê gbɔy mɛ, wil
gbɛ̃nsê késã́n tɔ mɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 45 Yé náh wɛ di, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Nɛ́gben nɛ̂-á Adamalɛ, nɛ́gbɔy ye ǹmɔlɛ, nɛ̂-á min dah mɔ
ǹ sɔkɔ.»§ Ǹtɛ Adama tɛ́y wɔlɛ,* Liyel Mirki mɛ ǹmɔ sɔkɔ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. 46 Wil
gbɛ̃nsê késã́n nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah náh pɔ gbennɛ dɛ́, wil gbɛ̃nsê gbɔy
ye pɔ gbennɛ. Képah náh, nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah pyě pɔ. 47 Puri ye mɔ
Adama gbennɛ, sétáh névi ye ǹmɔlɛ. Adama ní-ò wɔlɛ, ǹmɔ wil yî̃nyõ. 48 Nɛ̂-á wil
sétáh sɔkɔ, sétáh yõ névye mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ. Nɛ̂-á wil yî̃nyõ, yî̃nyõ tyínɔ mó mɛ ǹmɔ

† **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1. ‡ **15:27** 15.27 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.7. § **15:45** 15.45 - Yah n tɛ Yenɛsı 2.7. * **15:45** 15.45 - Adama tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye Kristalɛ.

tyí kɔ̃lɛ. 49 Ǿyáh pɩ sétáh yõ névi mɛ̀ kètɔ̀lɛ dùkù nɛ̂nɛ, sɛ̃́ ó ye á kɩ tɔ̃ pɔ n pɩ n pi
yɩ̃̂nyõ névi mɛ̀ tɔ kètɔ̀lɛ.

50 Yé yah, nɛ̂-á mé n yo yé tyí ń yʊ̃́npyé, kè wɛ yɔ̀: Wil gbɛ̃́nsê gbɔy náh fɛ̃ n de n
pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. Pyãh pyãh kwâh tɔ náh fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
51-52 Yé yah, mé kɩ tir wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́ yɔ́ yo yé syah: Ǿ pól tɛ̃ wɔ náh n ku n pi dɛ́. Ǹtɛ
kèpɔ̃ tɛ́y-à pɔ fĩbɩ, á pól kɩ viri nɛ́npɔ́ swɔ, yɩ̃́ vɩ́kényɩkɩnmɔnɔ wrɔ́. Kàh fĩbɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
lékyî kɩ yilki mɔ, tɛ́ pè náh tɔ̃ n ku n yah n pi. Ǹtɛ ápi nónó-à mɛ min sɔkɔ, ápi kɩ viri.
53 Pyãh pyãh kwâh yĩnɛ kè vi mɔ pɩ pyã́h-ńkɛ̃ kwâhlɛ. Tɛ́ ku ku kwâh mó vi mɔ pɩ
kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ. 54 Ǹtɛ pyãh pyãh kwâh mɛ̀-à pɔ vi mɔ pɩ pyã́h-ńkɛ̃ kwâhlɛ, tɛ́ ku ku
kwâh mɛ̀ mɛ vi mɔ pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ, légbɩ̃́nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir wã́rkɩ́nsàhnɔ́
mɛ̀ kɩ wil, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Kũ tyí ye yɩkɩ. Gbɔ̃̀ ye syi ké tyí pnɛ́pnɛ́.»† 55 «Kũ, ńyãh mɛ
á tɛ̃́nwɛnɔlɛ? Kũ, á kókè mɔ mɔ sõhkɩ ńyãh?»‡ 56 Névye tyípékè pínɔ́ ye kũ sõhkɩlɛ,
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mó tăhkɩ̀lɛ tyípékèlɛ n kɔ̃. 57 Ǹtɛ á ye wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ
á kɔ̃ tyi nópi yõ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.

58 Képah ye ń yʊ̃́npyé pèplɔ, yé yé tah n sah yé nɛ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ gbáhkɩ̀ núkú yõ. Yé
wãnnɛ n mɔ yé gbáhntɛ̃nɔ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mó pĩ nɛ yáh kwlɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n
pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ.

16

Pɔ́ mɔ́rí nɛ̂-á yah kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yohnɩ n mɔ yĩnnɛ, nónó-á mɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Ǹ yuku pɔ́ mɔ́rí wɔ tyí tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á kɩ Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ n mɔ,
máh vɩ̀nmɔnɔlɛ Kalasi mara Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ kɔ̃ nɛ pè kè pɩ sɔ̃, yépi tɔ kè pɩ
sɛ̃́ntɛ̃nɛ. 2 Dimansyi sõnɔ́ póllɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀-à nɔ nɛ̂nɛ, à kè wilki n kɛ̃kɩ n sah gbɔ̀pɔlɛ. Yé
káh ńmɔ pɔ́nɔ́ ólɛ n syɩkɩ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ. 3 Képah sɔkɔ, mâh pɔ pɔ, mé kɩ sɛ́bɛ́ynɔ́
wãrkɩ tɛ́ kɩ sépi ànɛ̂ pɔ́ nópilɛ yé névye yáhnwɩ̃̀lkɩ̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè kɔ̃ pè kɩ kyɩ
sè kɔ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 4 Kàh kɩ se mɛ nɔ ńmɔ tɔ kyínɔ́ tyí, á kɩ wɛ̃kɩ̀ pɩ núkúlɛ.

Kɔ́lɔ́ nónó-á mɛ Pole gbáhkɩ̀ sɔ̃̀

5 Mé kɩ n pɔ n pi yé tɩ̃̀nnɛ. Máh kɩ n pi, mé kɩ sɔkɔ Masedonɩ maralɛ. Képah ye mé
kɩ kah tɛ́ kɩ de yé tɩ̃̀nnɛ. 6 Máh kɩ pɔ, kè kɩ fɛ̃ pɩ mé kɩ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ yé tyí. Gbɔ̀kénpɩ
mé kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ pól ńtɛ̃ pɩ n pi yé tyí. Képah sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ ń tyí ń
kɔ̃ mé kɩ yɔ̃ sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ nɛ́npɔ́. 7 Kèpàhpíkɩ̀ sɔkɔ, mé náh mɛ ké tyí nɛ mé n pɔ n
yah n sɔkɔ yé tyí yɩ̃̂nyõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ wũ kɩ wɔ̂ yɔ́ pɩ yélɛ.
8-9 Ǹ fwópú sénsɔ̃ mɛ dò Yefɛsɩ kwil sɔkɔ ó, ǹtɛ wɛ̃kɩ̀ ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ wɛ yɩkɩ mɔ ń tyí
ń tɔ̃̀ wɛ n pɩ yĩnnɛ nɛ́npɔ́. Képah ye, mé kɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́ kɩ syi pɔ nɔ Pãntekɔtɩ syáh syah
sõ tyí.

10 Timotelɛ, Liyel tɔ̃̀ ye à n pɩ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Képah ye wàh kɩ pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, yé ǹ
tɛ̃́nɔ́ plɛ tíkí kɔ̃ kè káh à tɛ̃ yé wrɔ́ sɔkɔ. 11 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹnɛ n yilɔ dɛ́. Ǹmɔ mɛ
ǹnɛ n syɩkɩ ànɛ̂ ń yʊ̃́npyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Képah ye, wàh kɩ pɔ n yal yé tɩ̃̀nnɛ, yé
yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ ǹ tyí ǹ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à kɔ̃ à pɔ ń tnɔ̂ yèvɩnɩ sɔkɔ.

† **15:54** 15.54 - Yah n tɛ Yesayi 25.8. ‡ **15:55** 15.55 - Yah n tɛ Wose 13.14.

12 Tɛ́ á yṹnpi Apɔlɔsɪ wɔlɛ, mé sɔ̀̃ kè yah kɔ̃ ǹ tyí gbáhyɪ̃́ náhnáhlɛ nɛ à kyɪ yé tɪ̃̀nnɛ
ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́ à náh sɔ̀̃ mɛ ké tyí póllɛ nɛ pé kyɪ yé tɪ̃̀nnɛ núkúnúkú. Ǹtɛ
wrɔ́-à pɔ wɛ ǹ tyí, à kɪ pɔ yé tɪ̃̀nnɛ sõ yɔ́lɛ.

Wɛy syɪ̀-ǹsahlɛ

13 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé su yɪ̃n gbáhkɪ̀ núkú yõ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé yé
nɪ syãh, yè mó yé tah n sah. 14 Yé tyi póllɛ n pɪ tyínɔnɔ sɔkɔ.

15 Ǹ́ yṹnpyé, Sitefanasɪ ànɛ̂ ǹ no ye pɪ nɛ́gbrolɛ à pɪ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ Akayi mara
sɔkɔ. Pè tɔ̃ mɛ pé gblɔ̃̀y kɔ̃ yɪ̃́ mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n yohnɪ n mɔ. Yé pɪ̃́nɔ́ se yɔ́ mɛ ké
sɔkɔ tɛ́. Képah ye, mé kɪ tɔ̃ kè yah kɔ̃ yé tyí nɛ, 16 yé nɛ n sah sɛ̃́nknɔ névye tyí yõ, à
tahlɪ nónó tɔ-á mɛ tɛ̃̀n nɔ́pilɛ n pɪ pélɛ mɛ n kwlɔ.

17 Sitefanasɪ ànɛ̂ Fɔrtunatusi, ànɛ̂ Asyayikusi mɛ́nɔ́lɛ ńnɛ ásɔ̂̃, kè ń nɪ vɪ yɪ̃́. Pè ye
mɛ pɔ yé swɔ tɔkɔ. 18 Pè ńmɔ nɪ de à tahlɪ yépi tɔ tyí tyí. Yé yɪ̃nɛ yè fɛ̃ sɛ̃́nknɔ névye
yɪ̃́gbílɛ n yo.

19 Asi mara Yesu yõ sɛ̃́pú tɪ̃̀nkɪ̀nɔ́ n wɛkɪ yé tyí. Akilasɪ ànɛ̂ Prisili à tahlɪ Yesu yõ
sɛ̃́pú nónó-á Liyellɛ n ni n pɔ Akilasɪpi gbô, pé pól n wɛkɪ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɪ̃nnɛ. 20 Yé
yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú nónó pól-á mɛ ńnɛ ásɔ̂̃, pé pól n wɛkɪ yé tyí.
Yé pól wɛkɪ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.

21 Yé yah, nɛ̂-á mé n wãrkɪ n tɛkɪ n mɔ yé tyí ń gbɔ̀̃lɛ, kè wɛ yɔ̀: Ǹ́mɔ Pole n wɛkɪ
yé tyí.

22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí-à nɔ́-ńkɛ̃́nɛ névi nɛ̂ tyí, mé mɛ ké tyí nɛ tɛ̃ tyí yɪkɪ.
Maranata. [Pàh nɛ Maranata-á, ké kɔ́r ye: Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pɔ!]

23 Mé mɛ ké tyí nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃̀bènɔrɪ pɪ yé tyí!

24 Yé pól tyí nɔ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɪ̃nnɛ.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ̃́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yũnpi
Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì tyí Korɛ̃ntɩ kwil sɔkɔ, ànɛ̂ Yesu yõ
sɛ̃́pú pól tyí nónó-á mɛ Akayi mara pól sɔkɔ. 2 Ǽ kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

3 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Ǹmɔ ye Súlɛ nɛ̂-á
névye yãmnɛ n yah. Névye nnɔ dé-ò Liyel ye ǹnɛ. 4 Ǹmɔ ye ápi nnɔ dé-òlɛ á yèkwɔrɩ
tyinɔ pól sɔkɔ, sɔ̃nko nónó pól-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ápi tɔ fɛ̃ pé nnɔ de sɔ̃́-á à ápi nnɔ
de. 5 Áyáh mɛ yèvyãhrɩlɛ n gbah n wɛ n yuku sɔ̃ Krista tyí kõlɛ, sɛ̃ ye Krista tɔ mó
mɛ á nnɔlɛ n gbah n de n yuku sɛ̃́. 6 Áyâh yèvyãhrɩlɛ n pɩ, yépi nnɔ de yĩn ye ànɛ̂ yé
pwáhnmɔnɔ yĩnnɛ. Á nnɔ-à de, sõ̃ré mɔ yĩn ye yé sɔkɔ sɔ̃nko yépi tɔ fɛ̃ yèvyãhrɩlɛ n
sro ápi-á nónó dùkù sro sɔkɔ. 7 Ápi yáh-ńsah náh mɛ tyɛ́nɔ́lɛ à yuku yépi tyí tĩ̀nnɛ.
Á pĩ nɛ sɔ̃́-á yé yèvyãhrɩlɛ n pɩ álɛ wɛ̃ tyí, sɛ̃́-á yé nnɔ tɔ kɩ n de n pi álɛ wɛ̃ tyí.

8 Ǽ yũnpyé, áyáh yèvyãhrɩ nɛ̂ wɛ Asi mara sɔkɔ, á náh mɛ ké tyí nɛ yépi tɛ̃ ké yĩ̃́tũri
sɔkɔ. Kénɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ kǎn pɩ ápilɛ à pɔ kah mɔ á yáh-ńsah kõ kè tyɛ, fɔ́ɔ́ á sõ̃ mɛ
n sõ nɛ kǎh kɩ á yõ yĩ.

9 Á sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ ké yõ nɛ tir yɔ́ náh á kúnɔ́ dùkù ku n pi. Képah ye á mɛ á sõnɔ
tɔkɔ to á gblɔ̃̀y yõ, tɛ́ kè sah Liyel yõ ǹmɔ nɛ̂-á lékyɩ̂lɛ n yilki n mɔ. 10 Ǹmɔ ye ápi
pwah mɔ kũ mɛ̀ dùkù gbõ̃. À kɩ tõ á pwah n mɔ n pi. Á gbõ̃ sàhnɔ́ mɛ ǹ yõ nɛ, wǎh
kɩ á pwah n mɔ n pi ńtõ. 11 Sónmɔnɔ ye yépi tɔ mɛ n so mɔ á tyí yáh níríl ɛ n pɩ á
tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, á kɩ pèpɔrɩ wɛ Liyel tyí nɛ́kwĩ́nkí nírí pínɔ́ gbõ̃ yõ. Tɛ́ névye náhnáh
tɔ kɩ wɛ wɛkɩ ǹ tyí ápi yĩnnɛ.

Pole vìnmɔnɔ dah mɔ ǹ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ

12 Ápi nìvìnì yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Á kè pĩ á sõnɔ sɔkɔ nɛ áyáh mɛ á fɔkɔ dal no
póllɛ yãryãr pí-ńkɛ̃́nɛ, ǹtɛ áyáh mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ n kal yépi wɔ tyí. Liyel yòhnìnmɔnɔ
gbõ̃ yõ ye á kõ á tɛ̃ wɛ képah pɩ, névi lékã̂m gbõ̃ yõ náh. 13 Ápi tɔ náh kwâh yɔ́ wãrkɩ
tɛkɩ mɔ yé tyí nɛ̂-á yé kar tɛ́ ké kɔ́r pĩ kwlɔ. Ǹ sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ fɛ̃ ǹyɔ̃̌ tɔ
kar kɩ ké kɔ́r pĩ yĩ̃́. 14 Yé mɛ tyi nɔ́pi dùkùlɛ n pnɛ kwɛ́y. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ,
yé yõ kɩ yɔ̃ ápi yĩnnɛ, ápi tɔ yõ kɩ mó yɔ̃ yépi yĩnnɛ. 15 Ǹ sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ képah yõ,
képah ye mé nɛ mé pɔ yépi ǹgbò tĩ̀nnɛ kè kõ kè pɩ yɔ̃̀bènɔrɩ kɛ ní-òlɛ yé tyí. 16 Ǹmɔ
sõ mɛ ké tyí nɛ máh kɩ n sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ, mé n pɔ n wil n sɔkɔ yé tyí. Tɛ́
máh kɩ ń syɩ, mé n pɔ n wil yé tyí ńtõ yé kõ yé ń yohnɩ n mɔ mé wɛ n yɔ̃ n sɔkɔ ń
kɔ́lɔ́lɛ Nsyude mara sɔkɔ. 17 Ǹtɛ kǎh pɔ pɩ mé náh tɛ̃ wɛ pɔ yé tĩ̀nnɛ, képah se n wɛ̃kɩ
nɛ máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ n dah n mɔ sɛ̃́? Képah náh pɩ, máh mɛ tyilɛ n yah n
tɔkɔ ń yah yĩ̃́nɛ; mâh nɛ àwe-á, dɔ̌ mɛ̀ n tõ nɛ ɔ̃̀ɔ̃́-á? 18 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ áyáh
wɛy nɛ̂ yo yé tyí, kɔ̃́nvìnwɛkɩnɔ náh kélɛ. 19 Ǹmɔ, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote-á Liyel Pídĩ̂
Yesu Krista wɛy nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kɔ̃́nvìnwɛkɩnɔ wɛy náh kélɛ dɛ́, gbɩ kɔ́kɔ́ ye kélɛ.
20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbõ̃ yõ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ tyi pól yĩnɛ n tɛ̃. Ǹmɔ gbõ̃ yõ ye tõ
ápi amiinalɛ n yo à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ. 21 Liyel ye kõ ápi ànɛ̂ yépilɛ tǎhkìlɛ á

wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Kristalɛ. Ǹmɔ ye wilki sah álɛ ǹ tyí yõ. 22 À á pɔkɔ mɔ à á
pɩ ǹ tyílɛ. Tɛ́ ǹ Mirki dah mɔ á sɔkɔ nɛ̂ gbõ yõ-á á pĩ nɛ, wǎh ǹ vyãhlɛ á kɔ̃ yî nónó
tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi. 23 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ, máh kɩ mɛ mìnì yo mè n ku. Yé
yõ wilki yĩn ye tir sɔkɔ ń kɔ̃ mé náh ń syɩ pɔ Korẽnti kwil sɔkɔ. 24 Á náh mɛ n yah
n kɔ̃ nɛ á tir yó kãhlɩ n sah yé yõ à yuku yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tĩnnɛ dɛ́. Yòhnìnmɔnɔ
ye á n yohnɩ n mɔ yélɛ sɔ̃nko nìvìnì wɛ yé sɔkɔ, yáh sɔ̃npílɛ mɛ yé tah sah Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.

2

1 Ńmɔ kè yah ń gblɔ̌y nɛ yõ náh mɛ ké tyí mé n syɩ n pɔ yé tĩnnɛ mé pɔ yèkwɔrɩ
yɔrɩ mɔ yé yõ ńtɔ̃. 2 Ńmɔ-à kɩ yèkwɔrɩ mɔ yépi sɔkɔ, nɛ̂ kɩ pɩ ńmɔ nìvìnì yõlɛ, nɛ́ yépi
náh máh yèkwɔrɩ mɔ yépi nónó sɔkɔ? 3 Mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, sɔ̃nko mé
káh pɔ yé tĩnnɛ yé túkù kɔ̃ pè yèkwɔrɩ mɔ ń sɔkɔ, pépi nónó-á sɔ̃̀ yĩnɛ nìvìnì mɔ́nɔ́lɛ
ń sɔkɔ. Mé kè pĩ yĩ̃ nɛ, mâh mɛ nìvìnì sɔkɔ, kè n pɩ nìvìnìnɛ yépi tɔ tyí. 4 Ńmɔ-á
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ń nɩ sõ mɛ yíkínɔ́lɛ, ń lékãm sõ mɛ vye fɛ̃kɩ té yétĩ mɛ
n kah n kwɛ. Yèkwɔrɩ náh sõ mé n yah n kɔ̃ mɔ́-ńsahlɛ yé sɔkɔ dɛ́, mé sõ mɛ ké tyí
nɛ yé pĩ, yé tyí-á mɛ nɔ ń tyí à kyɩ syɩ ńyãh tyí.
5 Yèkwɔrɩ-à wɛ ǹnî yó gbõ yõ, ńmɔ tyí náh tɛ̃ pɩ dɛ́, yé pól yõ ye tɛ̃ yɔrɩ mɔ kélɛ.
Ǹtɛ áyâh nɛ á káh kè yo n kah mɔ, á kɩ nɛ yé pól yõ-á tɛ̃ yɔrɩ mɔ kélɛ. 6 Kénɛ tɛ̃ tɛ̃nɛ,
tɔ́wû-á kɩ lékàh nɛ̂nɛ à kɔ̃, képah kɩ yĩnɛ ǹnɛ. 7 Képah ye, yé yĩnɛ yè yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ yè
mó ǹ nɩ de, sɔ̃nko yèkwɔrɩ káh pɔ ǹ yáh-ńsah tyɛ n kah mɔ.
8 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí tɔlɛ nɛ, yé kélɛ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ ǹ tyí-á mɛ nɔ yé tyí. 9 Máh
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yõ nɛ̂ yõ tɔlɛ, mé sõ mɛ ké tyí nɛ mé yé gbɩ
yah, yáh kɩ mɛ n sah ń yóré yõ tyi tyi pól sɔkɔ. 10 Yâh yɔ̃ mɔ névi nɛ̂ kɔ̃, ńmɔ tɔ kɩ
yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Tɛ́ yâh wɛ mé yɔ̃ mɔ ǹnî kɔ̃, yépi yĩn ye mè n pɩ kélɛ Krista yah sɔkɔ.
11 Képah sɔkɔ, sétãn yõtɛ̃ náh syɔ̃-ǹsah wɛ à tɛ̃ wɛ n pi á tyí. Á pól ǹ yah mɔ́-ńsahlɛ
n pnɛ dò.

Pole sõnɔ fɛ̃kìnɔ́lɛ Tite tyí sɔkɔ

12 Máh yĩni tɛ̃ Turasɩ mara sɔkɔ Yesu Krista Nìvìnì tir yó-ńsah, mé kè wɛ Liyel ké
wɛ̃kì yɩkɩ mɔ ń kɔ̃ pallɛ. 13 Ǹtɛ mé náh ń yũnpi Tite wɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, ń
sõnɔ náh sõ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fĩ́ núkú sɔkɔ. Képah ye, mé mɛ wɛ̃kì ni nɛ́npɔ́ tãn tyí, tɛ́ sɔkɔ
Masedonɩ mara sɔkɔ.

Tɛ̃nwɛnɔ nɛ̂-á n wɛ Yesu Krista gbõ̀ yõ

14 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á pɩ tɛ̃nwɛpulɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ
Kristalɛ. À á kɔ̃ á Krista dùkùlɛ n yo n tɔ̃ n mɔ n kɔ̃ tãntãn pól sɔkɔ, sɔ̃-á làsèkwɛ̌l
pãn n tɔ̃ n mɔ tyah pól sɔkɔ. 15 Ápi pɩ làsèkwɛ̌l pãn pènɛ̀kì tyí kɔ̃lɛ Liyel tyí, á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbõ̀ Kristalɛ. Névye nónó-á pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ nónó-á mɛ tyí
yíkínɔ́ wɛ̃kì yõ, pãn mɛ̀ mɛ n yĩni n tɛ̃ pé pól tyí. 16 Túkù tyí, á mɛ n põ kétukùyɔ̂
nɛ̂-á n pɔ n pɔ kũnɛ. Túkù tyí mó, á mɛ n põ pallɛ nɛ̂-á n pɔ n pɔ minnɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃
wɔ kɩ fɛ̃ képah pɩ wɛ́? 17 Névye náhnáh mɛ Liyel wɛy tɔko gbɔ̀lɛ n yĩ. Ápi tɛ̃ wɔ náh
mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ. Liyel ye tõ ápilɛ, képah ye á mɛ á fɔkɔ dal mɔ ǹ wɛynɛ n yo ǹ yah
sɔkɔ, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Kristalɛ.

3

1 Ápi se tɔ̃ yĩnɛ á gblɔ̌y dùkù yónɔ́lɛ yé tyí? Képah náh pɩ, á se yĩnɛ à sɛ́bɛ́y yɔ́
wãrkɩ yé kɔ̃ à á gblɔ̌y dùkù yo yé syah, sɔ̃-á túkù kélɛ n pɩ? Tĩ, yépi se kɩ wãrkɩ á kɔ̃
sɛ́bɛ́ynɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á yé kɩ mɛ ápi dùkù yo? 2 Yépi ye ápi sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Kè mɛ wãrkínɔ́lɛ

á nnɔ sɔkɔ. No pól kélɛ n pnɛ, tɛ́ kélɛ n kar n pnɛ. 3 Kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ yépi-á sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ, nɛ̂ sɔkɔ wɛlɔ-á Krista á kɔ̃ á wãrkɩ. Wã̌rkínɔ́ mɛ̀nɛ, min nɛ́tɛ̃́ Liyel Mirki gbɔ̃̌
níy ye, wãrkɩ wãrkɩ kwâh níy náh. Dyêh fábkɔ́ fábkɔ́ yõ sɔkɔ náh kélɛ wã̌rkínɔ́lɛ
dɛ́, névye nnɔ sɔkɔ ye.
4 Krista gbɔ̃̌ yõ ye á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ kénɛ wɛlɔ yõ Liyel yah sɔkɔ. 5 Ápi-á tyi nónónɛ n
pɩ yɔ̀, á yɛ̃́ngbɛ̃́ tɛ̃́nwɛnɔ náh á fɛ̃ n pɩ sélɛ dɛ́, Liyel kɔ̃́nɔ́ ye. 6 Ǹmɔ ye á kɔ̃ tɛ̃́nwɛnɔlɛ
á fɛ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késã̂n tyilɛ névyelɛ n kwɔ. Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ náh
n wil tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wã̌rkínsàhnɔ́ sɔkɔ dɛ́, Liyel Mirki tõ vyãh ye kélɛ. Yé náh wɛ di,
tyi kɔ̃nsàhnɔ́ nɛ̂-á wã̌rkínsàhnɔ́lɛ, képah n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki wɔ
minnɛ n kɔ̃. 7 Tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wɔ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, ké wã̌rkínmɔnɔ gbĩ́nɛ
dyêh fábkɔ́ fábkɔ́nɔ́ yõ, Liyel tɔ̃́rí sɔ̃ mɛ tiki pɔ Moyisi yèpɔ kɔ̃ kè n tɛ̃, fɔ́ɔ́ Yisrayel
no náh sɔ̃ mɛ fɛ̃ n yah n dah n mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ tɔ̃́rí náh mo póllɛ. 8 Ǹtɛ Liyel
Mirki tɛ̃ wɔ-á tõ nɛ̂nɛ n pɩ, képah náh Liyel tɔ̃́rí wɛ̃kɩ n kal n pi di? 9 Tyi kɔ̃nsàhnɔ́
wã̂l kɔ́nɔ́ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, gbílkínɔ́-à wɛ képah tyí sɔkɔ, gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́nɔ́ wɔ
se pyě. 10 Á kɩ fɛ̃ yo ńtɛ̃nɛ nɛ tɔ̃́rí nɛ̂-á sɔ̃ mɛ gben tɛ̃nɛ, núkúnúkú tyí-á képah tɔkɔ
yõ. 11 Gbílkínɔ́-à mɛ sah mó-ńkɛ̃́ kwâh yõ, mo mo tyí wɔ se pyě.
12 Á gbɔ̃̌ sàhnyĩnɔ mɛ képah yõ, képah ye á nɩ mɛ yĩ́nnɔ́lɛ. 13 Ápi náh mɛ pɩ Moyisi
tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á sɔ̃ fwɔ vike tũ ǹ yah sɔkɔ sɔ̃nko Yisrayel no káh ǹ yèpɔ tɛ̃́nɔ́ yal n mɔ
gbĩ́ pĩ, képah nɛ̂-á sɔ̃ mo mo tyí náh kélɛ. 14 Ǹtɛ pè mɛ sɛ̃́ fɛ̃́ntṹ sɔkɔ. À pɔ nɔ kwɛy
tyí, pàh tyi kɔ̃nsàhnɔ́ kédyâhlɛ n kar, kénɛ fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ fɔ́kɔ́ntũtɛ̃̀nɔ́lɛ pé yah
sɔkɔ. Kè náh tɔkɔ to pé yah. Nɛ́ nɛ̂ náh ǹ wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè náh n tɔkɔ n to
tɛ̃ yah. 15 Gbɩ yõ à pɔ syɩ kwɛy tyí, pàh Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́lɛ n kar, fwɔ mɛ̀ n nɛ n
mɛ pé lékã̌m yah fɔkɔ n tũ n sah. 16 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, fwɔ mɛ̀ n tɔkɔ n to
tɛ̃ yah sɔkɔ. 17 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Liyel Mirki ye. Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ ńyãh
sɔkɔ, névye n nɛ mɛ pé gblɔ̃̌y yõ nɛ́npɔ́. 18 Fwɔ náh mɛ víkéntũnɔlɛ ápi tɛ̃ wɔ yah. Á
dùkù mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃́rílɛ n wɛ̃kɩ. Á vi mɔ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. Wãn mɛ n mɔ n yuku á
tɔ̃́rí yõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõ vyãh ye képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Mirkilɛ.

4

Pole ànɛ̂ pé no-á fɔ̃́hnɔ́ nónó wɛ

1 Liyel ye ápi yãm yah tɛ́ tõ mɛ̀ dahbɩ á gbɔ̃, képah ye á kélɛ n pɩ wílkúnì kɛ̃́nɛ.
2 Sen tyi nónó-á névye n nɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, ápi sépi wɛ yɛ. Á mɛ á tyilɛ n pɩ yĩ́nvì kɛ̃́nɛ,
á náh mɛ Liyel wɛy kɔ́rlɛ n vi n mɔ póllɛ. Gbɩ ye ápi mɛ n yo tɔ́tɔ́, sɔ̃nko névye pól
sɛ̃ á yõ Liyel yah sɔkɔ. 3 Ǹtɛ ápi-á Nìvìnì tir nɛ̂nɛ n yo, képah-à kɩ tɔ̃ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ kyòo,
tyí yíkípú tyí ye kè náh mɛ kyòo. 4 Sétã̂n yɔ̃tɛ̃ nɛ̂-á kèkõyɔ̃ mɛ̀ tõlɛ, ǹmɔ ye fɛ̃́ntṹ
mɔ pé yah. À kàh-ǹsah tũ pé tyí, sɔ̃nko Nìvìnì tir-á Krista tɔ̃́rí kyòo nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, pè
káh fɛ̃ képah wɛ. Tɛ́ Liyel kètɔ̀ ye mó tɔ̃ Kristalɛ. 5 Ápi gblɔ̃̌y tyí náh á n yo n kɔ̃ dɛ́,
Yesu Krista tyí ye á n yo n kɔ̃ nɛ ǹmɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ápi tɛ̃ wɔ pɩ tɔ̃npɩbɩlɛ yé tyí Yesu
Krista yĩnnɛ. 6 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃́ kyòo mɔ fɛ̃́ntṹ sɔkɔ, ǹmɔ ye kõ mɔ
kyòolɛ ápi nnɔ sɔkɔ, sɔ̃nko névye ǹ tɔ̃́rí wɛ nɛ̂-á mɛ n tɛ̃ Krista yèpɔ sɔkɔ. 7 Kénɛ
tahrɩ mɛ̀ ye ápi kɔ̃, ápi nónó-á sohkɩ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ puri pĩ́n tyí kɔ̃lɛ, sɔ̃nko névye pĩ
nɛ ńkɛ̃́ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh wil ápi tyí, kǎh wil Liyel tyí. 8 Fɔ̃́hnɔ́ mɛ n sah ápi yõ
yey yey póllɛ, ǹtɛ á náh mɛ tɛ̃ kwlɔ. Á lékã̌m mɛ vye fɛ̃kɩ, ǹtɛ á yáh-ńsah náh tyɛ.
9 Pè mɛ kõ á náh à álɛ n fõh, ǹtɛ Liyel náh ǹ náh vi á kɔ̃. Pè á mɩ min, ǹtɛ á náh
ku. 10 Yesu-á fɔ̃́hnɔ́ wɛ à ku dùkù nɛ̂nɛ, képah ye mɛ ápilɛ n wɛ sõmɛsɔ̃́. Képah ye kɩ
névye kɔ̃ pè kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ á min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 11 Nɛ́ ápi náh ku, gbĩ́mɛgbĩ́ á kɩ
mɛ kũnɛ n dɔ n yah Yesu yĩnnɛ. Á wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á mó sohkɩ kɛ̃́nɛ, kè kɩ min wɛ ǹmɔ

gbɔ̃̀ yõ. 12 Kăh pɪ sɛ̃, ápi mɛ wɛ̃ sɔkɔ kũnɛ, yépi mó mɛ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n wɛ. 13 Kè
mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Mé sɛ̃ Liyel yõ, képah ye ń kɔ̃ mé
ǹ wɛynɛ n yo.» Sɛ̃ ye ápi tɔ sɛ̃ ǹ yõ, képah ye á kɔ̃ á ǹ wɛynɛ n yo. 14 Yé náh wɛ di,
á pĩ nɛ Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ, wăh kɪ ápi tɔ lékyî yilki mɔ, tɛ́ kɪ kyɪ
ápi ànɛ̂ yépi sah ǹ tnɔ̂. 15 Yépi yĩn ye tyi nɔ́pi pól ápilɛ n wɛ. Tɛ́ képah sɔkɔ ye mó
Liyel kɪ yõbènɔrɪ náhnáh pɪ névye tyí, sɔ̃nko pè nɛ n wɛkɪ ǹ tyí, pè mó ǹnɛ n gbilki.

Káh n yɛ á wil ku, nɔlɪ dò mɛ ǹ syɪkɪ tɛ̃

16 Képah ye kè náh mɛ wílkúnìnɛ ápi tyí póllɛ. Á wil gbɛ̃́nsê tyí-à kɪ sɔ̃ mɛ n yɪkɪ
n yuku, á min tɛ̃ wɔ mɛ n gbah n pɪ n yuku sɑ̃́nnɛ sõmɛsɔ̃. 17 Yé náh wɛ di, mó-ńkɛ̃
yèvyɑ̃hrɪ kwéy nɛ̂-á ápi yõ núkúnúkú yɔ̀, képah náh mɛ sɑ̃h yah yah tɛ̃́nɛ tyɛ́-ńkɛ̃ yõ
yɔ̃̀nɔ́ nɛ̂-á á kɪ pɔ n wɛ n pi képah tyí sõwɑ̃h. 18 Yĩ́-á yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi náh
ápi mɛ n yah n kɔ̃. Kè náh yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi ye á mɛ n yah n kɔ̃. Yĩ́-á n
tɛ̃ n pnɛ yî nónó yõ, sépi náh n mo. Ǹtɛ kè náh n tɛ̃ n pnɛ nónó yõ, sépi n nɛ n mɛ
tyɛ́tyɛ́nɪ́ kɛ̃́nɛ.

5

1 Wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á ápi min tɛ̃-ǹsahlɛ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ yɔ̀, ké tyí-à pɔ yɪkɪ, Liyel kɪ
min tɛ̃-ǹsah yɔ́ yah á kɔ̃ yĩnyõ, nɛ̂-á kɪ mɛ kũmm yõ sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃-ǹsah mɛ̀nɛ, névi
gbɛ̃̀npɪnɪ náh kélɛ. 2 Ǹtɛ núkúnúkú, ké sɔkɔ de dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ n
gbĩ ké yĩnnɛ. 3 Ǻyáh kɪ wɛ de ké sɔkɔ, á wil tìtí náh tɔ̃ n wɛ n pi. 4 Wɔ̂ nɛ̂ pól-á á
min kɪ n pɪ n pi sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, á kɪ mɛ gbĩ̀nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pékè sɔ̃ á yõ. Min tɛ̃-ǹsah
nɛ̂-á á tyí sétáh mɛ̀ yõ, kè náh mɛ á kɪ nɛ á sɔ̃ mɛ ké tyí yíkí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́.
Yíkí-ńkɛ̃ min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á Liyel kɪ á kɔ̃ n pi yĩnyõ, á mɛ ké tyí nɛ képah pɔ yɪkɪ yɪkɪ
tyí mɛ̀ swɔ tɔkɔ. 5 Liyel ye sépi pól yah sah ápi yĩnnɛ. Pèpɔrɪ nónó-á à kɪ n pɪ n pi á
tyí, ǹ Mirki ǹgbò ye à tɛkɪ mɔ á kɔ̃ sé sɔkɔ. 6 Képah ye, á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ gbĩ́mɛgbĩ́
nɛ á min tɛ̃-à kɪ fyɔ̀ tɛ̃ á wil gbɛ̃́nsê mɛ̀ tɛ̃ sɔkɔ, á wrɔ́-á mɛ dɔ́nɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 7 Ǹ yõ
sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃ yõ ye á mɛ n yuku yahlɛ, ǹ wɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh. 8 Á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ, képah
ye á mɛ ké tyí nɛ á min yal wil gbɛ̃́nsê mɛ̀ sɔkɔ, kè kyɪ n tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tnɔ̂. 9 Ǹtɛ kàh kɪ
se wɛ wil ò; kàh kɪ se wɛ wìl-ǹkɛ̃́nɛ ò; áyáh pɪ sɔ̃ tɛ́ á tyí n nɔ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah
ye á mɛ n yah n kɔ̃. 10 Yé náh wɛ di, á pól yĩnɛ Krista á tuke. Képah sɔkɔ, nɛ̂-à kɪ mɛ
pèpɛy pɪ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à kɪ à dyah kélɛ. Nɛ̂-à kɪ mó mɛ pèkè pɪ, à kɪ à dyah kélɛ.

Ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ Liyellɛ Krista gbɔ̃ yõ

11 Kwâh nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́lɛ, ápi kélɛ n pnɛ. Képah ye, á mɛ n yah n kɔ̃
nɛ á névye sõnɔ vi mɔ pè ǹ yah tíkílɛ n pɪ. Ápi fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyel pu. Tɛ́ ńmɔ
sõnɔ sɔkɔ, yépi tɔ api pĩ yĩ́ĩ. 12 Á gblɔ̃̀y dùkù náh tɔ̃ á n yo yélɛ n syah, ǹtɛ syɔ̃-ǹsah
ye á yélɛ n kɔ̃ yè fɛ̃ yé gblɔ̃̀ynɛ n gbilki ápi yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, wɛ́nyo-ńsah kɪ wɛ yé
tyí yĩ yah pípú tyí. 13 Ápi yõgbèl-à kɪ sɔ̃ mɛ yuku, Liyel yĩn ye. Ǹtɛ á yah-à kɪ se mó
mɛ gbrɛ́y, yépi yĩn ye. 14 Krista tyínɔnɔ ye yah syi ápi tyí, ápi nónó-á pĩ nɛ nɛ́núkú-á
ku no pól swɔ sɔkɔ. Kăh pɪ sɛ̃, kè mɛ á kɪ nɛ no pól tɔ sɔ̃ ku. 15 À ku no pól yĩnnɛ
sɔ̃nko nónó-á mɛ min sɔkɔ, pè káh pé minnɛ n pɪ pé gblɔ̃̀y yĩnnɛ, nɛ̂-á ku tɛ́ ǹ lékó
yilki mɔ, pè kélɛ n pɪ ǹmɔ yĩnnɛ. 16 Kăh pɪ sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃́nɛ á náh tɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
yah n pi à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhnɔ́lɛ. Áyâh sɔ̃ sõ mɛ Kristalɛ n yah sɛ̃, núkúnúkú
á náh tɔ̃ mɛ ǹnɛ n yah sɛ̃. 17 Névi nɛ̂ wrɔ́-à mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ nɪ n vi n
mɔ. Ǻ ǹ pɪ dùkù kédyâh fĩn n mɔ, ǹ tɛ́ pɪ dùkù késɑ̃́n tɔkɔ. 18 Liyel tõ vyɑ̃h ye sépi
póllɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ Krista gbɔ̃ yõ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tõ dahbɪ
ápi gbɔ̃. 19 Yé náh wɛ di, Liyel náh kèkõyɔ̃́ névye tyípêl mɔ kɔ̃, à syɔ̃ Krista tyí à pé
wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tyí yónɔ́ dahbɪ ápi gbɔ̃ nɛ, á névye wrɔ́lɛ

n kwrɔ n mɔ péwɔlɛ. [20] Krista yĩn yõ ye ápi mɛ n wɛkɩ. Kè mɛ á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ n yo
n mɔ névye tyí ápi gbõ yõ. Képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Krista yĩn yõ nɛ, yé yé
wrɔ́ kwrɔ n mɔ Liyellɛ. [21] Krista nɛ̂-á à náh tyípékè pɩ yah, Liyel ǹmɔ twah mɔ ápi
tyípêllɛ, sɔ̃nko ǹmɔ gbõ yõ, ápi tɔ pɩ yályál Liyel yah sɔkɔ.

6

[1] Ápi-á pɩ Liyel tõ pɩ mùnɛ sɛ̃, képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ wǎh yõbènɔrɩ
nɛ̂ pɩ yé tyí, yé káh yɛ kè pɩ yõ kɛ̃nɛ. [2] Yé náh wɛ di, Liyel nɛ ńkɛ̃:

«Tyah-á sõ mɛ pallɛ gbĩ nɛ̂nɛ, mé á nírí tɛ̃.
Pwáhnmɔnɔ sõlɛ, mé ǹ yohnɩ mɔ.
Tyah pèpɛy gbĩ mè ye núkúnúkú yɔ̀.
Yah, pwáhnmɔnɔ yòh ye kwɛynɛ.»*

[3] Á náh mɛ ké tyí nɛ á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ, ǹnî kɔ̃ à pɔ wɛ́nyo-ńsah wɛ á tõ tyí sɔkɔ.
[4] Ǹtɛ tyi tyi pól sɔkɔ, ápi mɛ á gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ Liyel tõnpɩbɩ kègblɔlɛ. Á mɛ gbah tɛ̃
yèvyãhrɩ, ànɛ̂ yèkwɔrɩ, ànɛ̂ tíkí képékèlɛ n sro náhnáh. [5] Á ko syi, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ.
Pè névye mɔ á yõ, tɛ́ á mɔ tãn pèl pínɔ́ sɔkɔ. Á náh mɛ n wɛ n dɔ, yõke tɔ náh mɛ n
wɛ n yõ. [6] Á mɛ tõlɛ n pɩ Liyel tyí fɔkɔlɛ píkínɔ́lɛ ànɛ̂ á lékãm póllɛ. Á mɛ tyilɛ n sro
mɛ pèpɔrɩlɛ n pɩ Liyel Mirki gbõ yõ. Tyínɔnɔ yèsyìkì mɛ á sɔkɔ, [7] ànɛ̂ gbɩ wɛlɔ ye á
mɛ n yo Liyel tǎhkì gbõ yõ. Gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ ye ápi pɩ á mɛ́fwó yîlɛ à á sépɛ́bílɛ n fwo,
tɛ́ á gblɔ̌y yõlɛ n syɩkɩ. [8] Névye á dɔkɔ n mɔ, képah náh pɩ pě á kɔ̃ fɛ̃. Pě á yĩgbílɛ n
yo, képah náh pɩ pě á yĩpollɛ n yo. Pě álɛ n pɩ mìnyobelɛ, tɛ́ gblɔ yópú ye mó tõ álɛ.
[9] Pě álɛ n pɩ pé kósyì á pĩ, tɛ́ pè mó tõ álɛ n pnɛ kyɔ́. Pě álɛ n pɩ lékyî sɔ̃ álɛ tɛ́ vye ye
mó tõ álɛ. Pě fõhnɔ́lɛ n sah á yõ, tɛ́ pè náh álɛ n ko n mɔ. [10] Pě yèkwɔrɩ tyilɛ n pɩ á
tyí, tɛ́ gbĩmɛgbĩ à n nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Pě álɛ n tɔkɔ n pɩ yãm tãnnɛ, tɛ́ á mó tõ mɛ
névye náhnáhlɛ n pɩ tahbɩlɛ. Pě álɛ n pɩ kwâh kɛ̃púlɛ, tɛ́ yíyìn pól mó tõ mɛ á tyí.

[11] Korẽntɩ tãn, gbɩ ye ápi n yo yé tyí. Á á fɔkɔ dal mɔ yélɛ. [12] Ápi náh á fɔkɔ kwĩnki
yélɛ. Yépi ye yé fɔkɔ kwĩnki ápilɛ. [13] Sú-á ńkɛ̃nɛ tyilɛ n yo ǹ wɛ̃npì tyí sɔ̃, sɛ̃ ye mé
mɛ n yo tyilɛ yé tyí. Yé yĩnɛ yè kè pĩ á tyí, yépi tɔ mó yé fɔkɔ dal n mɔ yĩĩ álɛ.

Kyɔ̀ɔ́ ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ

[14] Yé káh nɛ n pɩ n soh Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ ànɛ̂
tyítúkúnì pínɔ́ náh mɛ wɛ̃kì núkú yõ. Kyɔ̀ɔ́ ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. [15] Krista
ànɛ̂ sétãn yõtɛ̃ wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. Yesu yõ sɛ̃-ò ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi wrɔ́
náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. [16] Fal fal tãn náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Yé náh
wɛ di, ápilɛ, Liyel ní-ńsah gbô ye álɛ à yĩnɛ Liyel-á kè yo sɔ̃ nɛ ńkɛ̃:

«Mé kɩ tɛ̃ pélɛ tɛ́ kɩ mɛ pélɛ pé kɔ́-ńtãn sɔkɔ.
Mé kɩ pɩ pé Liyellɛ, tɛ́ pè kɩ mó pɩ ń nolɛ.»
[17] Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ: «Yé wil kénɛ névye wrɔ́, yè gbɛ n tɛ̃ yé tyílɛ.
Yé káh n tũ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ̂ náh mɛ yályál ńmɔ yah, képah sɔkɔ ńmɔ kɩ mó yé tɛ̃
plɛ.
[18] Mé kɩ pɩ yé Súlɛ, tɛ́ yé kɩ mó pɩ ń dĩnpì ànɛ̂ ń syɔ́npìlɛ.» Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo, ǹmɔ
nɛ̂-á tǎhkì nétɛ̃nɛ.»

7

[1] Ń nénɔ́nɔ́, Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ nɔ́pilɛ, ápi tɔ vyãh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, tyi nɔ́nó
pól-á silki sah á wil ànɛ̂ á minnɛ, á ye sè wu n to á gblɔ̌y sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ yályál
Liyel yah ǹ yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ.

Nìvìnì nɛ̂-á wɛ Pole sɔkɔ Korẽntɩ tãn-á pé gblɔ̌y tiki mɔ

* **6:2** 6.2 Yah n tɛ Yesayi 49.8.

[2] Yé yɛ á tyí nɔ yé tyí. Ápi náh pɩ de ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ gbɔ̃̀ tyɛ. Á
náh syɩkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ. [3] Yé káh wɛ nɛ máh mɛ sépilɛ n yo à lékàhlɛ yélɛ n kɔ̃ dɛ́.
Mé kè yo sah tɛ yé tyí nɛ á min pól sɔkɔ, yé tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí kũ ńtɛ̃ fyé náh fɛ̃
á wrɔ́ yɩkɩ. [4] Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ yé yõ, ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ. Yé tyí pɩ yĩ́ĩ nɩ dénɔ́lɛ ń tyí.
Yèkwɔrɩ duke pól sénsɔ̃ mɛ álɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ kah mɔ ń sɔkɔ.
[5] Áyáh fyɔ̀ pɔ de Masedonɩ mara sɔkɔ, yèvyãhrɩ duke pól núkú syɩkɩ á yõ, á náh wɛ
mɩ yah kwéy ńtɛ̃nɛ. Mâl ye yey yey póllɛ, tíkí wɛ á sɔkɔ. [6] Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á tɛ̃́nkwlɔpu
nɩ dé-òlɛ, à Tite tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃ á nɩ kɔ̃ kè de. [7] Kè náh mɛ nɛ Tite pɔ́nɔ́ ó sɔ̃́ ápi nɩ kɔ̃
kè de, yáh sɔ̃́ré nɛ̂ mɔ ǹ sɔkɔ képah tɔ ye. Tite pɔ yo á syah ń wɛ dékè-á mɛ yé kah
tɛ̃ sɔ̃́, ànɛ̂ yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ yáh mɛ yuku yĩn sɔ̃́ à ń vyãhlɛ n syi. Képah
wãn gbah mɔ ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõ.
[8] Máh sɛ́bɛ́y nɛ̂ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé pĩ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ. Ǹtɛ ké tɛ́kínmɔnɔ
náh pɩ nàhnpĩnɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ máh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ wrɔ́
kwéy ó sɔkɔ, kè pɩ nàhnpĩnɛ ń tyí. [9] Ǹtɛ núkúnúkú, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ń tyí. Kǎh
yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ képah yĩn náh dɛ́, yèkwɔrɩ mɛ̀-á vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé pɩ dùkù
sɔkɔ, képah yĩn ye. Yé yèkwɔrɩ mɛ̀ sɔ̃ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí. Kǎh mó pɩ sɛ̃́, á náh pèkè
yɔ́ ńtɛ̃ pɩ yé tyí. [10] Yé náh wɛ di, yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, képah névi pɩ
dùkùlɛ n vi n mɔ à ǹnɛ n mɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ yõ, kè náh n pɩ nàhnpĩnɛ tɛ̃ tyí. Ǹtɛ
kèkɔ̃yɔ̃ tyi sõnɔ-á yèkwɔrɩ nɛ̂nɛ n mɔ névi sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ kũnɛ. [11] Yèkwɔrɩ
nɛ̂-á mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, kǎh vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ yé kè wɛ yɔ̀:
Yé mɛ yé gblɔ̃̌y kɔ̃ yĩ́ĩ.
Yé mɛ gblɔ̃̌y yɛlɛ n yah n kɔ̃.
Yé fɔkɔ mɛ vyãh yĩ́ĩ yé gblɔ̃̌ynɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ.
Tíkí mɛ yé tɛ̃ pèkè pínɔ́lɛ.
Ń wɛ dékè mɛ yé tɛ̃.
Yé mɛ gbah tɛ̃ yĩ́ĩ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
Yé mɛ ké tyí nɛ fɔ̃hnɔ́ sah lékàh névi yõ.
Yé kè wɛ̃kɩ dal mɔ nɛ yé vyãh náh mɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ póllɛ. [12] Ńmɔ náh sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ
tɛkɩ mɔ tyítúkù pí-ò yĩnnɛ, képah náh pɩ tyítúkù-á pɩ névi nɛ̂ sɔkɔ tɛ̃ wɔ yĩnnɛ
dɛ́, mé kè tɛkɩ mɔ nɛ yé kè pĩ Liyel yah sɔkɔ nɛ ápi tyí-á mɛ tah yĩ́ĩ yé tyí.
[13] Yáh nɛ̂ pɩ, képah ápi nnɔ de kègbɩlɛ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, yáh Tite nɩ sũ
ǹ nɩ kɔ̃ kè vɩ sɔ̃́, kè wãn mɔ ápi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõ. [14] Mé lésõ ń gblɔ̃̌y yɔ̃ sah kwéy Tite tyí yé
tyí sõwãh. Ǹtɛ yé náh mó sennɛ ń tɛ̃. Áyáh dar tɛ́ gbɩlɛ n yo sɔ̃́ yé tyí, sɛ̃́ ye á yo yé
yĩngbílɛ Tite tyí, tɛ́ à mó ńtyĩ́nɔ kyɩ kè wɛ sɛ̃́. [15] Yáh à tɔ̃ sah tɛ̃ tɛ́ yɔ̃̀yen sah ǹ yɔ̃ sɔ̃́,
ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ kélɛ, képah ye yé tyí gbah nɔ yĩ́ĩ ǹ tyí. [16] Kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ń tyí, à tɛ̃
wɛ ń gbɔ̃̀ sah yé yõ tyi tyi pól sɔkɔ.

8

Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀-á pɔ́ mɔ́rí nɛ̂ mɔ

[1] Ń yṹnpyé, Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ tyí, á mɛ ké tyí
nɛ á kè yo yé syah. [2] Yèkwɔrɩ duke náhnáh sɔ̃̀ pè yĩni tɛ̃, ǹtɛ képah fyé yõ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀
sɔ̃̀ mɛ kah mɔ pé sɔkɔ. Yãm sɔ̃̀ mɛ kah peke pé yõ, ǹtɛ képah fyé yõ, pè pɩ yĩ́nkɔ̃pu
kègblɔlɛ. [3] Ńmɔ ye pé tàrfyɔ̀lɛ nɛ pǎh kè pɩ à syɩ pé gbɔ̃̀ yɩ̃̀n tyí, fɔ́ɔ́ à kah mɔ pé gbɔ̃̀
yɩ̃̀n ńtɛ̃ yõ à yĩnɛ pé dyɔ dyɔ tɛ̃̌nɛ. [4] Tɛ́ mɛ kè gbah yah kɔ̃ ápi tyí nɛ á yɛ pé gbɔ̃̀ dahbɩ
á tyí yòhnɩ̀nmɔnɔ mɛ̀ tɛ́kínmɔnɔ sɔkɔ Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃́pú tyí. [5] Ápi-á sɔ̃̀ mɛ
nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè kè pɩ kah mɔ képah yõ ńtɛ̃nɛ. Pè pé gblɔ̃̌ynɛ Liyel ǹgbò kɔ̃, képah

náh, tɛ́ pé gblɔ̌y dahbı ápi tɔ gbɔ̏ sɔkɔ à yĩnɛ Liye dyɔ yɔ̃́ tɛ̃nɛ. [6] Képah ye, á mɛ Titi
ni nɛ wǎh pɔ́ mɔ́rí syínɔ́ tɔ̃̀ nɛ̂ tyah yé tɩ̃̀nnɛ, à kè pı n dal n mɔ. [7] Sɔ̃-á yélɛ yahlɛ tyi
pól sɔkɔ yɔ̀: Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ, yé n wɛkı n pnɛ, yɩ̃́pɩ̂lɛ yé sɔkɔ, sɔ̃́rélɛ yé sɔkɔ
yɩ̃̀n kɛ̃nɛ, à tahlı névye tyínɔnɔ nɛ̂-á á dahmɔ yé sɔkɔ, képah yĩnnɛ á mɛ ké tyí nɛ yé
nɛ n mɛ yahlɛ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́ mɛ̀ tɔ sɔkɔ. [8] Kyɩ̃́nmɔnɔ náh mé n kyĩ n mɔ yélɛ máh
képahlɛ n yo dɛ́. Ǹtɛ máh no tɛ́lɔ́ gbáhntɛ̃nɔ tyílɛ n yo yé tyí, mé mɛ ké tyí nɛ yépi
tɔ kè wɛ̃kı nɛ tyínɔnɔ kègbı-á mɛ yé sɔkɔ. [9] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-á pèpɔrı nɛ̂ pı, yé
kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ nɛ̂-á kwâh nɛ́tɛ̃́nɛ, à fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y pı yãm nɛynɛ sɔ̃nko
yépi pı kwâh nátãmnɛ. [10] Ǹmɔ sõnɔ-á nɛ̂nɛ, yĩ mɛ̀ tyí tɩ̃̀nnɛ, képah ye mé n yo yé tyí.
Képah mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ yépi tyí yépi nónó-á pı gbrolɛ yán dùkùlɛ à pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ mɔ, tɛ́
kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ké pínɔ́ yáhntɔkɔnɔ wil yépi tyí. [11] Kǎh pı sɛ̃́, núkúnúkú
yé tɔ̃̀ mɛ̀ pı n dal n mɔ. Yáh kè yah tɔkɔ sõnɔ pèpɛynɛ sɔ̃́, yé kè pı n dal n mɔ sɛ̃ à
yĩnɛ yé gbɔ̏ yɩ̃̀nnɛ. [12] Yé náh wɛ di, wâh yĩ kɔ̃ á gbɔ̏ yɩ̃̀nnɛ à yĩnɛ wáh kè yah tɔkɔ sɔ̃́,
képah tyí nɔ Liyel tyí. Kwâh nɛ̂ náh mɛ á tyí, à náh képah níynɛ n tɛ̃. [13] Mé náh yo
nɛ yé yé gblɔ̌y mɔ yãm sɔkɔ no tɛ́lɔ́ tyí pɛkı yĩnnɛ dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pı
yé pól nɛ n mɛ núkúlɛ. [14] Kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, kwâh mɛ yépi gbɔ̏. Képah ye, kwâh náh mɛ
nónó tyí, yé pélɛ n yohnı n mɔ. Kwâh-à mó sõ nɛ̂nɛ mɛ pépi tyí tɛ́ kı n knɛ yépi tyí,
pè kı yé yohnı mɔ. Kàh pı sɛ̃́, yé pól kı mɛ núkúlɛ, [15] sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á sɔ̏ kwel dò, wãn náh wũ ǹ tyí. Nɛ̂-á sɔ̏ kwel kwéy, ǹ tyí
náh tɛkı.»*

Titi ànɛ̂ ǹ kɔ́mûnɛ

[16] Liyel yĩn nɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á yé yòhnìnmɔnɔ dékè dahbı Titi nı sɔkɔ, sɔ̃-á sɔ̏ à
kè dahbı ápi nnɔ sɔkɔ. [17] Áyáh nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kè fɛ̃ syi. Tɛ́ yé yòhnìnmɔnɔ dékè-á
sɔ̏ mɛ ǹ nı sɔkɔ sɛ̃́, à núkú kè yah tɔkɔ ǹ gblɔ̌y ńtɛ̃nɛ nɛ, páh kı yuku yé tɩ̃̀nnɛ. [18] Á mɛ
á yɩ̃́npi yɔ́ tɔlɛ n tɛkı n mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkı̃̀nɔ́ pól mɛ ǹ yɩ̃́ngbílɛ
n yo Nìvìnì tir yɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ. [19] Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkı̃̀nɔ́
yah wilki nɛ à ápi tɛkı mɔ á kyı pèpɔrı tɔ̃̀ mɛ̀ pı. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn gbilki yĩn ye ápi n pı tɔ̃̀
mɛ̀nɛ à kélɛ n wɛ̃kı tɔlɛ nɛ tɔ̃̀ mɛ̀ pínɔ́ tyí-á mɛ nɔ á tyí. [20] Á mɛ tyi póllɛ n pı tɔlɛ nɛ,
pɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á dahbı á gbɔ̏, á ké tyi tɔ̃ sah pı pɔ tyɛ á káh yɩ̃́nyíkì wɛ ké tyí sɔkɔ.
[21] Á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, á
mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pı névye tɔ yah sɔkɔ. [22] Á ye á yɩ̃́npi yɔ́ tɔlɛ n tɛkı mɔ
pélɛ wɛ̃ tyí. Á à wɛ mɔ yah gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ, tɛ́ sé pól sɔkɔ á kè wɛ nɛ gbáhntɛ̃-ò-á
ǹnɛ. Ǹtɛ à tɔ̃ mɛ gbah tɛ̃ kal núkúnúkú, wǎh sɔ̃npílɛ mɛ sɛ̃ yɔ̃́ yépi yõ sɔkɔ. [23] Titi
tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ kɔ́-ò ye ǹnɛ, à mɛ tɔ̃̀lɛ n pı ànɛ̂ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí yépi yĩnnɛ. Ǹtɛ á yɩ̃́npyé
tɛ́lɔ́ wɔlɛ, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkı̃̀nɔ́ ye tɛkı mɔ pélɛ, Krista yĩn gbilki yĩnnɛ. [24] Képah ye,
yé kélɛ pè wɛ̃kı nɛ pé tyí-á mɛ nɔ yɔ̃́ yé tyí, sɔ̃nko Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkı̃̀nɔ́ kè wɛ, pè mó
pĩ nɛ gbı-á mɛ á tyí á yélɛ n sõ.

9

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkı̃̀ yòhnìnmɔnɔlɛ Yude mara sɔkɔ

[1] Yòhnìmɔnɔ nɛ̂-á kı n tɛkı n mɔ n pi Yude mara Yesu yõ sɛ̃pú tyí, yõ náh mɛ ké tyí
mɛ̀ sɛ́bɛ́y tɔ̃ yé tyí képah tyí sɔkɔ. [2] Mé pĩ nɛ yáh mɛ ké tyí nɛ yé kè pı. Mé mɛ yélɛ
n sõ ńtɛ̃nɛ Masedɔnı mara Yesu yõ sɛ̃pɔ̃́ tyí, mɛ n yo pé tyí nɛ, Akayi mara Yesu yõ

* **8:15** 8.15 Yah n tɛ Yálnɔ́ 16.18.

sɛ̃pú-á mɛ pé gblɔ̌y vi tɛ yòhnìnmɔnɔ pı yĩnnɛ fɔ́ɔ́ yán dùkùlɛ. Kǎh pı sɛ̃, yépi nónó-á
mɛ kénɛ mara sɔkɔ, yépi gbáhntɛ̃nɔ mɛ̀ sɔ̃́ré mɔ névye kan sɔkɔ. 3 Mé á yṹnpyélɛ n
tɛkı n mɔ yé tyí, sɔ̃nko máh mɛ yélɛ n sõ sɔ̃̀nɔ́ nɛ̂nɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè káh pɔ pı yõ
kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yè nɛ n mɛ yé gblɔ̌y vi sah kègbı yõ sɔ̃́-á mé yo kélɛ. 4 Kàh kı pı dùkù yɔ́lɛ,
té Masedɔnı mara tãn-à kı pɔ́nɔ́ yı̃́ ńmɔlɛ, tɛ́ pɔ nɛ yah yé náh mɛ yé gblɔ̌y vi sah,
kè kı pı sen ǹgbɛ̃nɛ ápi tyí áyáh sɔ̃npílɛ kàh sɛ̃ yé yõ. Tɛ́ yépi ńtɛ̃ wɔ tyí ye kè kı pı
sennɛ. Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé képah yo. 5 Képah ye, mé kè sõ nɛ máh yĩnɛ mé
á yṹnpyé nɔ́pi ni pè mɔ ńmɔ yahlɛ, pè pɔ pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ tyí yahlɛ n wah yáh yé vyãh kɔ̃
nɛ̂ tyí sɔkɔ; sɔ̃nko máh kı pópó n pi, ké tyí yah nɛ n mɛ wàhntɛnɔlɛ, nɛ̂-á kı kè wɛ̃kı
nɛ yáh kè pı yé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, kyı̃́nmɔnɔ náh pè kyĩ mɔ yélɛ. 6 Yé se kè pĩ nɛ, névi
nɛ̂-à duku mɔ kwéy, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ kwéy tɔkɔ; tɛ́ nɛ̂-à duku mɔ dò, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ
dò tɔkɔ tɛ́.
7 Yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè kɔ̃ à yĩnɛ yáh kè yah tɔkɔ sɔ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Nɛy káh
kɔ̃ à mó tɔ̃ ké nàhnpĩnɛ n gbo, képah náh pı, pè sɔ̃ tɛ̃ kyĩ mɔ. Yé náh wɛ di, nɛ̂-á n
yĩ n kɔ̃ nìvìnì sɔkɔ, ǹmɔ tyí nɔ Liyel tyí. 8 Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ Liyel tyí kı fɛ̃ pèpɔrı duke
pól pı yı̃́ı̃́ yé tyí, sɔ̃nko yî nónó pól yétɔ̂̃-á mɛ yé tyí, sè nɛ n mɛ yé tyí gbı̃́mɛgbı̃́ ànɛ̂
dòhnɔ̀ tɔlɛ, yé kɔ̃ yè fɛ̃ pèpɔrı duke póllɛ n pı, 9 sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«À ǹ nılɛ n dal n mɔ n yĩ n kɔ̃,
à n yĩ yãm tãnnɛ n kɔ̃ n yı̃́ı̃.
ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrı tyí yı̃̀n náh mɛ.»
10 Liyel nɛ̂-á kwáhdúkúlɛ sètɔ̃lɛ n kɔ̃, tɛ́ ǹ yõ yõ yõkelɛ ǹnɛ n kɔ̃, ǹmɔ ye kı
kwáhdúkúlɛ yépi kɔ̃ n pi, tɛ́ kı kè kɔ̃ kè kı kwel, kı wãn mɔ yé fɔ̀kɔ̀pènɔrı pínɔ́
yõ. 11 Á kı yé pı kwâh nátãmnɛ gbı̃́mɛgbı̃́, sɔ̃nko yè fɛ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrılɛ n pı tyɛ́-ńkɛ̃nɛ.
Képah sɔkɔ, yáh yî nónónɛ álɛ n kɔ̃ á névyelɛ n kɔ̃ n pɔ, pé náhnáh kı wɛkı Liyel tyí
sépi yĩnnɛ.
12 Yé náh wɛ di, yé pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ kı Yesu yõ sɛ̃pú yohnı mɔ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi
képah ó tyí dɛ́, kè kı névye náhnáh kɔ̃ pè kı pèpɔrı pı̃́nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃. 13 Yõre
tɔ̃̀ nɛ̂-á yé pı, pàh kı kè wɛ pè kı Liyel yĩn gbilki yáh sɔ̃npílɛ pı négblɔ́lɛ à fɛ̃ syi tɔ̃̀
pı Krista Nìvìnì tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ. Pè kı tɔ̃ Liyel yĩn gbilki yáh sɔ̃npílɛ yé gbɑ̃̀n yîlɛ pépi
ànɛ̂ no télɔ́ pól tɔ yohnı mɔ. 14 Pè kı nírí pı yé tyí, kı pé tyínɔnɔlɛ yé wɛ̃kı yɔ̃̀bènɔrı
ǹgbɛ̃ mɛ̀ yĩnnɛ, Liyel-á nɛ̂ pı yé tyí. 15 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ ǹ pèpɔrı ǹgbɛ̃ pínɔ́
yĩnnɛ, nɛ̂-á ké kénkɔ̃ náh mɛ.

10

Pole mɛ lékàhlɛ ǹ tyí yónyıkıpulɛ n kɔ̃

1 Ǹmɔ Polelɛ, pè nɛ mâh mɛ yé tnɔ̂ mè n nɛ n wɛkı dáb dáb, tɛ́ mâh gbɛ mɔ yélɛ
mè n nɛ n wɛkı fyɔ̌rì fyɔ̌rì. Yesu Krista népír pínɔ́ ànɛ̂ ǹ nìgbèkì yĩn yõ, 2 ńmɔ Pole
kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̌y yɛ, máh kı pɔ pɔ yé tnɔ̂, yé káh ń kɔ̃ mè pɔ nɛ
n wɛkı fyɔ̌rì fyɔ̌rì yépi tɔ tyí, sɔ̃ mé mɛ kè sõ sah pı pı tɛ̃nɛ névye tyí nónó-á mɛ n sõ
nɛ névi yɔ̃̀tàhsyi pı dùkù-á ápi sɔkɔ. 3 Gbı ye névye tɛ̃ wɔ ye álɛ ó, ǹtɛ áyáh mɛ́kì nɛ̂
sɔkɔ yɔ̀, névi yɔ̃̀tàhsyi tǎhkì náh á n fwo kélɛ. 4 Ápi-á mɛ́kìlɛ n pı mɛ́fwóyî nónónɛ,
névi gbɛ̃̀npınɔ náh sélɛ, sè n wil Liyel tyí. Tǎhkì mɛ sé sɔkɔ kı fɛ̃ Liyel sépɛ́bí tyí yıkı
ànɛ̂ sõnɔ túkúnìnɛ. 5 Kénɛ mɛ́fwóyî gbɔ̂̀ yõ, ápi mɛ gblɔ̌y gbílkípú tǎhkìlɛ n yıkı pépi
nónó-á sɔ̃̀ mɛ kàh-ǹsah tũ névye tyí nɛ pè káh Liyel pĩ. Á mɛ névye yõlɛ n vi n mɔ
pè kɔ̃ pè n sah Krista tyí yõ. 6 Yáh kı pɔ n sah pallɛ Krista tyí yõ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ápi náh

tɔ̃ nòhnì-ǹkɛ̃ tir sah kè n sɔkɔ n pi fɔ̃́hnɔ́ kɛ̃nɛ ké tyí sɔ̃́wãh. 7 Yé yĩ́-á mɛ tyi nónó
yõ, yě tyilɛ n yah n tɔkɔ à yĩnɛ sépi ólɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ páh mɛ Krista tyí
yõ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ yĩ́ĩ tɔlɛ nɛ sɔ̃-á pélɛ Krista tyí yõ, sɛ̃ ó-á ápi tɔlɛ ǹ tyí yõ. 8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃
tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ nɛ á yé yohnɩ mɔ yé yuku yahlɛ. Á náh kélɛ á kɔ̃ yé tyí yɩkɩ yĩnnɛ. Tɛ́
ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ ń gblɔ̌y yɔ̃ sah kah mɔ kwéy képah tyí sɔ̃́wãh, kè náh mɛ sennɛ ńmɔ
tyí. 9 Kè náh mɛ á kɩ nɛ sɛ́bɛ́y nɔ́pi sɔ̃ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí à tíkílɛ n mɔ yé
sɔkɔ dɛ́. 10 Yé náh wɛ di, túkù nɛ mâh mɛ fíí yélɛ tɛ́ sɛ́bɛ́ynɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí mè n
nɛ n nɔ n wɛkɩ fyɔ̌rì fyɔ̌rì ké sɔkɔ, tɛ́ mâh pɔ yé tnɔ̂ mè n pɩ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ, wɛ̀nfì ó-á
mè n nɛ n wɛkɩ. 11 Névi nɛ̂-á n yo képahlɛ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ nɛ sɔ̃-á ápi wɛkɩ tɛkɩ mɔ á
sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, áyâh pɔ yé tĩ̀nnɛ sɛ̃-á á kɩ n wɛkɩ.
12 Névye nónó-á mɛ pé gblɔ̌y yĩ́gbílɛ n yo, ápi náh á nɩlɛ n syãh à á gblɔ̌ynɛ n sãh
pépilɛ. Lékã́m kɛ̃ névye ye pélɛ, nónó-á pé gblɔ̌y tɔkɔ pɩ sãh sãh dúlɛ à wɛ̃nɛ n sãh
kélɛ. 13 Yĩ́n-ńsah nɛ̂-á mɛ ápi tyí, ápi tɛ̃ wɔ náh á gblɔ̌y gbilki n kah n mɔ n pi képah
yõ. Tɔ̃̀ nɛ̂-á Liyel dahbɩ á gbɔ̃̀, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á á yĩni tɛ̃ yé tĩ̀nnɛ, ápi kɩ á gblɔ̌ynɛ n gbilki
à yĩnɛ képahlɛ. 14 Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, á kɩ nɛ á kósyì pɔ yé tĩ̀nnɛ. Ápi
ǹgbò ye pɔ yé tĩ̀nnɛ à pɔ Yesu Krista Nìvìnì tir yo yé tyí. 15 Á náh n kah n mɔ n pi
képah yõ, kɩ pɔ á gblɔ̌ynɛ gbilki no tɛ́ló tɔ̃̀ pínɔ́ yĩnnɛ. Ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé yuku
yahlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko wãn mɔ á tɔ̃̀ yõ yé tĩ̀nnɛ à yĩnɛ yĩn-ńsáh nɛ̂-á á kɔ̃.
16 Képah náh, á kɩ fɛ̃ Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ tãntãn tɛ́ló sɔkɔ nónó-á sé gblɔ̌y yépi tĩ̀nnɛ.
Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ tɔkɔ á gblɔ̌y gbilki n pi. 17 Kè mɛ wã́rkínsàhnólɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pɩ ápi
tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yĩnnɛ.»* 18 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n sõ, kè náh pɩ á kɩ nɛ ǹmɔ
sɔ̃ nɛ́gbílɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névi nɛ̂nɛ n sõ, ǹmɔ ye nɛ́gbílɛ.

11

Pole ànɛ̂ névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ

1 Yé náh wɛ di, mé mɛ ké tyí nɛ yé ń vî tyi sɔ̃́mnɔ́ pɩ yah sɛ̃ kwéy. Ũ̀ṹ, yé ń sɔ̃́mnɔ́
pɩ. 2 Mé mɛ yé gbĩ mɔ sah pɛ núkú ó tyí, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ, kɩ pɔ yélɛ à kɔ̃ n pi dĩ́ tyí
pĩ́-ńkɛ̃ sénpir sɔ̃ nɛ̂-á mɛ yályál Liyel yah. Képah ye, yé tyí mɛ ń nɩlɛ n yɔrɩ sɔ̃-á kè
Liyel nɩlɛ n yɔrɩ. 3 Ǹtɛ tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ yé sõnɔ káh pɔ vi mɔ, kè pɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
pèpɛy mè gbɛkɩ ànɛ̂ Kristalɛ, sɔ̃-á wahy Awa vi tɛ̃ lékã́mkãm sɔkɔ. 4 Yé náh wɛ di,
névi yɔ́-à pɔ Yesu káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á mɛ ǹ gblɔ̌y áyáh nɛ̂ tyí yo yé tyí, yě
kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ mírkí káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Liyel Mirkilɛ
yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ nìvìnì tir káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé
tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Nìvìnì tirlɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi. 5 Ǹtɛ nónó-á Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névye ǹgbnɔlɛ yé tyí yé yo, ńmɔ náh mó tɔ̃ mɛ fĩ́ yɔ́ wɛ, ńyãh-á pè fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ
yõ. 6 Máh kɩ sɔ̃ mɛ wɛy yah wɛ́-ńkɛ̃nɛ, pnɛ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ mɛ ń tyí à yuku Liyel tyí tĩ̀nnɛ.
Á ye képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ dal mɔ tyi tyi pól sɔkɔ. 7 Máh Liyel Nìvìnì tir yo yé tyí
nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ ń gblɔ̌y tiki mɔ yé yõ yɔ̃ yĩnnɛ, tyípékè se pyě mé pɩ képahlɛ? 8 Yesu yõ
sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ yísyɔ́ ye yĩn ńmɔ yĩ́nnɔ́lɛ ń kɔ̃ mé tɛ̃ wɛ pɔ tɔ̃̀ pɩ yépi wrɔ́ à yé yohnɩ
mɔ. 9 Máh lésõ mɛ yé tĩ̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yî túkù yétɔ̂̃ lésõ mɛ ń tɛ̃, ǹtɛ mé náh sè syi ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á yṹnpyé nónó-á wil Masedɔnɩ mara sɔkɔ, pépi sɔ̃̀ mɛ ń yétɔ̂̃ yî póllɛ ńnɛ
n kɔ̃ képah ye. Tyi pól sɔkɔ, mé náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ mé pɩ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí,

* **10:17** 10.17 Yah n tɛ Nsyeremi 9.23 ; 1 Korɛ̃ntɩ tãn 1.31.

tɛ́ mé kɩ tɔ̃ gbah n tɛ̃ n pi sɛ̃́. 10 Gbɩ yó-ò ye ńnɛ Krista gbɔ̏ yõ: ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ yõ
yɔ̃̀nɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yah kõ n pi ń tyí Akayi mara pól sɔkɔ. 11 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ mé képahlɛ n
yo? Yé tyí náh mɛ nɔ ń tyí képah se? Liyel ńtɛ̃ pĩ nɛ yé tyí-á nɔ ń tyí dò. 12 Máh mɛ
nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, mé kɩ yɔ̃ n sɔkɔ n pi ké pínɔ́lɛ, kɩ névye kùrn kah nónó-á mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ
n yah n kɔ̃ kɩ pé gblɔ̌y gbilki, nɛ páh pɩ núkúlɛ ápilɛ. 13 Kénɛ névye nɔ́pilɛ, nósyɔ́ ye
nónó-á mɛ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. Pè n nɛ n vi n syɩkɩ névye yõ, ǹ tɛ́ pé
gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. 14 Ǹtɛ képah náh mɛ gbɛ̃ndùǹìnɛ dò. Yé náh
wɛ di, sétãn yɔ̃tɛ̃ ńtɛ̃ tɔ ǹ gblɔ̌ynɛ n viri n pɩ yɩ̂nyõ tɔ̏npɩlɛ, nɛ̂-á mɛ kyòo dò. 15 Képah
ye ǹ tɔ̏npɩbɩ tɔ-à pé gblɔ̌ynɛ n pɩ gbɩ Liyel tɔ̏npɩbɩlɛ, kè náh mɛ gbɛ̃ndùǹìnɛ. Pè kɩ
pé tɔ̏ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.

Pole-á yèvyãhrɩ nónó pɩ Liyel tɔ̏ sɔkɔ

16 Mé kɩ n syɩ kè tɔ̃ yo yé tyí nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ńmɔlɛ n yah vínpɩlɛ. Ǹtɛ yáh kɩ se
mɛ n sõ sɛ̃́, yé ń tɛ̃ vínpɩ tyí kɔ̃lɛ, ń tɔ mó ń gblɔ̌y wɛ n gbilki kwéy kè. 17 Ǹtɛ máh
kɩ nɛ̂ yo n pi, mé náh mɛ kélɛ n yo Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á mɛ ké tyí sɔ̃ dɛ́, mé mɛ kélɛ n yo vínpɩ
tyí kɔ̃lɛ sɔ̃nko mè ń gblɔ̌y wɛ n gbilki. 18 Névye náhnáh-á fyɔ̀ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki
kèkõyɔ̋ dékè tyi yĩnnɛ, ńmɔ tɔ kɩ ń gblɔ̌y gbilki. 19 Yépi nónó-á lékã̋m névyelɛ, kè yé
dyɔ yé fɛ̃ syi à vínpɩbɩ sɔ̋mnɔ́lɛ n pɩ. 20 Yè n fɛ̃ n syi pè kɔ̃ pě yélɛ n pɩ yɔ̃bɩ tyí kɔ̃lɛ,
ǹ tɛ́ nɛ n syɩkɩ yé yõ, ǹ tɛ́ yélɛ n yĩ, ǹ tɛ́ yélɛ n yilɔ, ǹ tɛ́ yé létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ. 21 Máh
nɛ̂nɛ n yo yɔ̀, kè mɛ sennɛ yé tyí. Kè ye á tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ.

Ǹtɛ képah fyé yõ, ǹnî-à kɩ fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ tyí sɔkɔ, ńmɔ tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃
pɩ, máh kɩ sɔ̃ mɛ n wɛkɩ vínpɩ tyí kɔ̃lɛ. 22 Pépi-à kɩ se mɛ Yebreninɛ, Yebreke ye ńmɔ
tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Yisrayel nolɛ, Yisrayel nɛy ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Abrahmɩ náh
tãnnɛ, ǹ náh nɛy ye ńmɔ tɔlɛ. 23 Pàh kɩ se mɛ Krista tɔ̏npɩbɩlɛ ò, mé kɩ tɔ̃ kè yo á kɩ
nɛ vínpɩ sɔ̃ ńnɛ. Ǹmɔ tɔ̏ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ yèvyãhrɩ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ de wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ à kal pé póllɛ, tɛ́ ko syi kal pé póllɛ, tɛ́ kũ dlo gbal gbáhyɩ̋ náhnáhlɛ à kal pé
póllɛ. 24 Nsyifunɔ ń ko yèfõh yɩ̋ yõgbãm pɔ́ kwǎryãhlɛ, fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̋ kwlɔ. 25 Wrome
tãn n ko yèfõhlɛ gbáhyɩ̋ tɔ̃́nɔ́.
Névye ń minki dyêhlɛ kɛ núkúlɛ.
Krótókè tiki de yah ńnɛ yɔ sɔkɔ kɛ tɔ̃́nɔ́,
ànɛ̂ yɔ ń yõ farkɩ yah gbȉyȉkȉ núkú ànɛ̂ lékã̂h núkú wrɔ́ sɔkɔ.
26 Ǹ kɔ́lɔ́ náhnáh sɔkɔ,
mé dlo gbal yrɛy yúkúnɔ́ kàh-ǹtã̏n sɔkɔ,
tɛ́ de wil névye yõ vȉnsyɩkɩpu dlonɔ sɔkɔ.
Mé sɔ̏ mɛ dlo sɔkɔ ń yȉkȉ névye Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ nɛ́káhbí wrɔ́.
Mé sɔ̏ mɛ dlo sɔkɔ kwil nɩyɔ̋,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
Mé sɔ̏ mɛ dlo sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ ń yɯ̋npyé mìnyobe wrɔ́.

27 Mé tã̏nkyèh náhnáh pɩ à yèvyãhrɩ pɩ sɔkɔ. Mé yah sõ lékãhlɔ náhnáhlɛ, tɛ́ kwɛkɩ
ànɛ̂ níkȉ sɔ̋mnɔ́ pɩ. Yɔ̃ke yah kwlɔ yah ń tyí gbáhyɩ̋ náhnáhlɛ, mé tɛ̃ kwɛkɩ sɔkɔ. Mé
tɛ̃ yah vɩrɩ sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ yah flɔ kɛ̃́nɛ ń tyí. 28 Ǹtɛ nɛ̂ ńtɛ̃ tyí-á mɛ tah yɩ̃̋ ń tyí, ń vyãh
náh syɩ képah tyí dɛ́: Képah nɛ̂-á pɩ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ à yuku Yesu yõ sɛ̃́pú
tȉnkȉnɔ́ tyí tȉnnɛ. 29 Ǹnî-à mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, ńmɔ tɔ n pɩ tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ.
Ǹnî-à tyípékè pɩ, kě ńmɔlɛ n yɔ. 30 Máh kɩ sɔ̃ mɛ yĩnɛ mè ń gblɔ̌y gbilki, mé kɩ ń

gblɔ̌ynɛ n gbilki ń tɛ̃́nkwlɔnɔ tyí sɔkɔ. 31 Liyel nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Súlɛ, ǹmɔ pĩ nɛ
mìnì náh mé n yo. Sãm nɛ mɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́. 32 Máh sɔ̃̀ mɛ Damasɩ kwil
sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Aretasɩ-á kwíltɛ̃ nɛ̂ wilki sah nénpɔ́, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pè kɔ̃ pè kwil
dé-ńtɛ̃̂nnɛ n syɩkɩ ńmɔ tɛ̃ yĩnnɛ. 33 Ǹtɛ pè mɛ ń dah mɔ gbétɔ́ yɔ́ sɔkɔ à wilki mɔ sétír
pwɛ̃̀hlɛ à tiki mɔ kwil kɛ̃́nkahnɩnɛ ń kɔ̃ mé wɛ pwah ǹ gbɔ̃̀.

12

1 Ǹmɔ se yĩnɛ mè ń gblɔ̌ynɛ n gbilki? Yɔ̃ kɛ̃́ ye képahlɛ. Ǹtɛ képah fyé yɔ̃, máh wɛ̃́kínɔ́
nɛ̂ wɛ, té pnɛ̀nɔ́ nɛ̂ wɛ wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ sépi tyí yo. 2 Mé Krista yɔ̃ sɛ̃́-ò yɔ́lɛ n
pnɛ, ké ye gbɔ̃nyɛ̃́h ye yɔ̀, — à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyɔ̃ léyy tɛ̃-ǹsah sɔkɔ. Ténkàh à yɔ̃
dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃́nsê tɔlɛ nɩ? Ténkàh wɛ̃́kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh pĩ. Liyel
ó ye n pnɛ kélɛ. — 3-4 Gbɩ ye, mé pĩ nɛ dĩ́ mɛ̀-á yɔ̃ dɔkɔ yuku fɔ́ɔ́ yĩ̂nyɔ̃ pal tɛ̃-ǹsah.
Ténkàh à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃́nsê tɔlɛ nɩ? Ténkàh wɛ̃́kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ
náh pĩ. Liyel ó ye n pnɛ kélɛ. Té à mɛ wɛlɔ yísyɔ́ noh nónó-á sè náh fɛ̃ n yo, ké wɛ̃́kì
náh mɛ névi tyí kɩ fɛ̃ ǹ syɩ sé yɔ̃. 5 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ ń gblɔ̌y gbilki sɛ̃́nkɔ̃ névi tyí sɔkɔ. Ǹtɛ
mé náh ń gblɔ̌y gbilki n pi ń tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ né ń tɛ̃́nkwlɔ-ńtɛ̃̂n ó yĩn náh. 6 Mâh
sɔ̃́ sɔ̃̀ mɛ nɛ mé ń gblɔ̌y gbilki, mé náh n mɔ n kɔ̃ n pi vínpɩlɛ. Yé náh wɛ di, gbɩ ye
mé náhkɩ n yo. Ǹtɛ mé mɛ ń gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ képah pínɔ́lɛ, sɔ̃́nko yáh nɛ̂ wɛ té nɛ̂ noh
ń tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ ń sɔ̃ kah mɔ sépi yɔ̃, 7 ànɛ̂ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki
wɛ̃́kínɔ́ mɛ̀ wénɔ́ yĩnnɛ nɛ̂-á pɩ gbǐllɛ. Fɔ̃́hnɔ́ yɔ́ mɛ sah ńmɔ wil gbɛ̃́nsê yɔ̃, á kɩ nɛ
sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃́ tɛkɩ mɔ ǹ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́lɛ nɛ à pɔ ń yah kɔ̃ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n
gbilki. 8 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, à fɔ̃́hnɔ́ mɛ̀ wrɔ́ gbɛ mɔ ńnɛ. 9 Ǹtɛ à mɛ yo ń tyí
nɛ: «Ńmɔ-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí, képah kɩ yĩnɛ álɛ. Á tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ ye ńmɔ n wɛ̃kɩ
n yĩ́ĩ́ ń tǎhkìlɛ.» Képah ye, ńmɔ mɛ ké tyí nɛ mé ń gblɔ̌ynɛ n gbilki ń tɛ̃́nkwlɔnɔ wɔ
sɔkɔ, sɔ̃́nko Krista tǎhkì nɛ n mɛ ń sɔkɔ. 10 Képah ye, Krista yĩnnɛ mâh mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ
sɔkɔ, képah náh pɩ pàh ńnɛ n gbyɔ, képah náh pɩ mâh mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, képah náh
pɩ pàh ńnɛ n fɔ̃h, képah náh pɩ tíkí képékè-à mɛ ń sɔkɔ, mè n nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ.
Ǹ tɛ̃́nkwlɔnɔ gbĩ́ ye tǎhkì n wɛ ń sɔkɔ.

Pole yáh-ńsah mɛ tyɛ Korɛ̃nti tãn Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyílɛ

11 Mé wɛ pɩ lékɛ̃́m kɛ̃́ névi sɔ̃́ ńnɛ. Té képah wil yépi tyí. Yépi ye sɔ̃̀ yĩnɛ ńmɔ yĩ́ngbí
yónɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, máh kɩ sɔ̃́ mɛ tir yɔ́lɛ n pékí-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á yé n ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névye ǹgbnɔlɛ, pè náh fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yɔ̃. 12 Gbɩ yɔ̃, mé sɔ̃́mnɔ́ pɩ yé tĩ̀nnɛ à gbɛ̃̀ndùnì tyi
pɩ, ànɛ̂ gbǐl tyi duke náhnáhlɛ, ànɛ̂ tyítǎhnìnɛ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á
ńnɛ. 13 Mé se Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tĩ̀nkǐnɔ́ télɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ yélɛ tir yɔ́ sɔkɔ? Máh yahle nɛ
yé káh yĩn ń yĩ́nnɔ́lɛ képah ó náh di? Yé képah yɔ̃ mɔ ń kɔ̃, mé náh pɩ plɛ yé tyí. Yesu
yɔ̃ sɛ̃pú tĩ̀nkǐnɔ́ télɔ́ fɔ̃́nfɔ̃́ yé yɔ̃ tir nɛ̂ sɔkɔ? 14 Yé yah, ńmɔ mɛ ń gblɔ̌y vi tɛ gbáhyĩ́
tɔ̃́-ò pɔ́nɔ́ yĩnnɛ yé tĩ̀nnɛ, té yé náh n yĩn n pi ń yĩ́nnɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, yépi ye mé n
yah n kɔ̃, yé gbɛ̃̀n yî náh. Wɛ̃́npì náh yĩnɛ pè gbɛ̃̀n yîlɛ n yah n sah pé dúbípu tyí.
Dúbípú ye yĩnɛ pè nɛ n yah n sah pé wɛ̃́npì tyí. 15 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ syi kɩ ń gbɛ̃̀n yî ànɛ̂
ń min tɔ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé tyí-á sɔ̃́npɩlɛ kah nɔ ń tyí, képah se kɩ kwâh wilki ńmɔ
tyínɔnɔ sɔkɔ yé tyí? 16 Gbɩ ye ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩn ń yĩ́nnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé túkù mɛ n yo nɛ
lékɛ̃́mkãm névi-á ńnɛ, máh yélɛ n yɔ̃ yĩ́nvî sɔkɔ. 17 Máh nónó tɔ̃ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé
se syɔ̃ pépi tyí à yé yɔ̃? 18 Mé Tite gbah tɛ̃ nɛ à kyɩ yé tĩ̀nnɛ. Mé á yṹnpi yɔ́ tɔ tɛkɩ mɔ
ǹnɛ nɛ̂ tyí-á lésɔ̃ mé yo yé tyí. Tite se mɛ pɔ yélɛ n yɔ̃? Ǹmɔ sɔ̃nɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí náh

pɩ núkúlɛ di? Á kɔ dùkù tɔ náh pɩ núkúlɛ di? [19] Yé mɛ n sõ di mónólɛ nɛ ápi-á mɛ
gbɩlɛ á gblɔ̃̌ynɛ n kɔ̃ yépi yah sɔkɔ. Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, tyi nónó-á á n yo, Liyel yah sɔkɔ
ye á n yo sélɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, ápi mɛ sé póllɛ n yo yépi
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yah yuku yĩnnɛ. [20] Tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ mé káh n pɔ yé
wɛ máh mɛ n sɔ̃̀ sɔ̃, yépi tɔ káh ńmɔ wɛ yáh mɛ n sɔ̃̀ sɔ̃. Tíkí tɔ̃ mɛ ń tɛ̃ nɛ mé káh n
pɔ mâl wɛ yé wrɔ́, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃̀hnɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂
wɛ̃ tyí yónkònɔ́lɛ, ànɛ̂ yɩ̃́n yɩ̀kɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y gbílkínɔ́lɛ ànɛ̂ tyífɛ̃ pínɔ́lɛ. [21] Tíkí tɔ̃
mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, ń Liyel káh n pɔ ń yilɔ yé wrɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ mé káh n pɔ
n gbo névye yĩnnɛ, nónó-á lésõ tyípékè pɩ ǹgbòlɛ, tɛ́ pè náh mɛ yal mɔ pɔ̃̌pɔ̃̌ pínɔ́lɛ,
ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sèn pɩ̃́-ńkɛ̃ tyi pínɔ́lɛ.

13

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Korẽntɩ tãn kɔ̃

[1] Ǹ gbáhyɩ̃́ tɔ̃-ò ye n pi yé tɩ̃̀nnɛ. Tyi pól kɩ n wah à yĩnɛ tàrfyɔ̀ nɛ́pɩ̂̃ nímí, képah
náh pɩ tɔ̃mí vyɑ̃h wɛynɛ. [2] Ǹ pónyahnɔ kɛ ní-ò sɔkɔ, mé lésõ gbáhdyɑ̂h di névye tyí
nónó-á sɔ̃̀ tyípêl pɩ sɔkɔ ǹgbòlɛ ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ tɔ tyí. Tɛ́ kwɛynɛ mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ
mé tɔ̃ ké gbáhdyɑ̂hlɛ n tɔ̃ n di yé tyí nɛ, mâh ń syɩ pɔ, mé náh tɔ̃ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ yɑ̃m
yah n pi. [3] Yé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ Krista-à kɩ mɛ n syɔ̃ ńmɔ tyí à n yo n mɔ yé
tyí. Tɛ̃́nkwlɔ-ò náh ǹnɛ yé tyí. À kɩ ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ̃kɩ yé wrɔ́ sɔkɔ. [4] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye,
ǹ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ ye à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ à mɛ min sɔkɔ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ. Ápi
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ ǹnɛ, á tɔ mɛ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ. Ǹtɛ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ, á
mɛ min sɔkɔ ǹnɛ. [5] Yé yé gblɔ̃̌y sohlɩ n yah yè pĩ yáh kɩ mɛ yé minnɛ n pɩ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé kɩ kè wɛ pĩ nɛ Krista-á mɛ yélɛ. Gbɩ náh di? Kàh mó pí-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́, gblɔ̃̌y
sóhlínyahnɔ mɛ̀ náh sɔkɔ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ yé tyí. [6] Ǹtɛ ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ kè
wɛ pĩ nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á sɔkɔ. [7] Á mɛ Liyellɛ n ni yé tyí sɔ̃nko yè káh tyípékèlɛ
n pɩ. Á náh mɛ ké tyí nɛ á kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ á tyí, ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé
tyípéplɔ ólɛ n pɩ, ápi-á sɔ̃ mɛ tɛ̃ klwɔ. [8] Yé náh wɛ di, gbɩ fwo fwo tǎhkɩ̀ náh mɛ á
sɔkɔ. Gbɩ tyí ye á mɛ n so n mɔ. [9] Ápi-à mɛ tɛ̃ kwlɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yépi mɛ tɛ̃ wɛ, ké
nɛ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ápi tyí. Áyáh mɛ nɛ̂nɛ n ni Liyel tyí képah ye nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ
n yuku yahlɛ. [10] Képah ye n kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí tɛ́ ń sah fíí yélɛ,
sɔ̃nko máh kɩ pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé káh n pɔ képah tɔkɔ n
peke yé yõ. Yé náh wɛ di, à kélɛ ń kɔ̃ nɛ mé yé yohnɩ mɔ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kɔ̃ kè nɛ
n yuku yahlɛ. À náh kélɛ ń kɔ̃ yé tyí yɩkɩ yĩnnɛ. [11] Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, yé tɛ̃
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yè mó gbah n tɛ̃ n pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ye tyí. Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè
mó nɛ n sah wɛ̃ tyí yõ. Yé yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ, képah sɔkɔ tyínɔnɔ ànɛ̂ yèvɩnɩ
Liyel kɩ mɛ yélɛ. [12] Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. Yesu yõ sɛ̃́pú pól n wɛkɩ yé
tyí. [13] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, Liyel mó
tyínɔnɔ dahbɩ yé sɔkɔ, ǹ Mirki mó yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Kalatɩ tãn tyí

Kalatɩ tãn wȉl-ǹsah kwil yĩn ye sɔ̃̀ Kolelɛ ǹgbòlɛ. Kénɛ kwil ye pè n ye Frãnsilɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè kyɩ tɛ̃ Asi minɛrɩ sɔkɔ, képah nɛ̂-á pè ye Tirki yamanalɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Pole-á kyɩ kénɛ kwlo kɔ kɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo pé tyí, névye náhnáh fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ. Képah náh, nósyɔ́ kyɩ pè vi tɛ̃. Pè sɔ̃̀ mɛ kyɩ n yo pé tyí nɛ pǎh yĩnɛ pè Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, ànɛ̂ pǎh yĩnɛ pè pé dɩ̃́npȉlɛ n kɔ̃ à yĩnɛ sɔ̃́-á Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo kélɛ.

Pole-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí à yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ yĩnɛ pè yɛ névye pè kyĩ mɔ pè kɔ̃ pè Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ káhkáh. Ǹkɛ̃́ kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ-á pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

Pole sɛ́bɛ́y tyàh-ǹsah sɔkɔ, à kè yo wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂-á Yesu à ye pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, ànɛ̂ wǎh ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ à wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ. Á tɔ̃ kè yo tɔlɛ nɛ péwɔ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́lɔ́ tɔ́-á pɔ wɛ̃ wɛ. Pé wɛ̃ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, pǎh kè yo pé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pé mɛ n pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ, kǎh mɛ n pɩ ké yah yõ. Yah n tɛ Kalatɩ 1-2.

Pole syɔ̃ Vyãh kɔ̃́nɔ́ kédyâh wɛy tyí, à kè wɛ̃kɩ nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃́-á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. Yesu Krista kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ-á pépi mɛ pé gblɔ̃̌y yõ, pé náh tɔ̃ mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Kalatɩ 3-4.

Pole sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, à nɛ pépi min pɩ dùkù-á yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ, páh mɛ pé gblɔ̃̌y yõ, yɔ̃rɩ sɔkɔ náh pélɛ. Pé ye yɛ Liyel Mirki pé yahlɛ n tɛ̃, pé káh tɔ̃ tyípêllɛ n pɩ. Pé pé minnɛ n pɩ Yesu tyí kɔ̃lɛ, pé tyí mó nɔ wɛ̃ tyí.

Pole mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á pélɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, mé náh pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ névye gbɔ̃̀ yõ, képah
náh pɩ ǹnî yɔ́ yòhnɩ̀nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ dɛ́. Ǹtɛ Yesu Krista ànɛ̂ Sú Liyel gbɔ̃̀ yõ ye mé pɩ
kélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesu lékó yilki mɔ wilki lékyî sɔkɔ. 2 Ǹmɔ ànɛ̂ ń yṹnpyé nónó pól-á mɛ
ásɔ̃̂, ápi ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ Kalatɩ mara Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ tyí. 3 Á kélɛ n
yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, pè mó yèvɩnɩnɛ
yé kɔ̃. 4 Krista ye ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ pè à ko mɔ ápi tyípêl yĩnnɛ, nɛ pé á wilki kèkõyɔ̃́ mɛ̀
pèkè sɔkɔ à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. 5 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!

Kalatɩ tãn náh vȉnɔ́lɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir kɔ̃

6 Liyel nɛ̂-á ye yélɛ Yesu Krista pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, yáh yé náh vi ǹmɔ kɔ̃ súú tɛ́ tir káhkí
yɔ́ sɔ̃̀ tɛ̃, nɛ̂-á mɩ̀nyobe nɛ képah-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ, képah pɩ gbɛ̃̀ndùǹnɛ ńmɔ tyí. 7 Tɛ́
kè náh mɛ á kɩ nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir káhkí yɔ́ sɔ̃ mɛ dɛ́, ɔ̃̀ɔ̃, ǹtɛ nósyɔ́ ó ye mɛ, nónó-á mɛ
fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ n dahbɩ yé wrɔ́ sɔkɔ, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir vi mɔ. 8 Ǹtɛ ǹnî
yɔ́, képah náh pɩ ápi ńtɛ̃, képah náh pɩ yȋnyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ fyé-à pɔ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir káhkí yɔ́ yo
yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ núkúlɛ ápi-á nɛ̂ yo yé tyí, tɛ̃ tyí kɩ yɩkɩ. 9 Á kè yo sɔkɔ tɛ, tɛ́ mé
kɩ tɔ̃ ń syɩ kè tɔ̃ yo núkúnúkú nɛ, ǹnî yɔ́-à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh
mɛ núkúlɛ yáh nɛ̂ fɛ̃ syi sɔkɔ tɛ, tɛ̃ tyí kɩ yɩkɩ. 10 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ náh mɛ n yah
n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n sõ dɛ́, mé mɛ ké tyí nɛ Liyel ńnɛ n sõ. Névye dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ náh ńmɔ

n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ. Képah-à nɛ̂ sɔ̏ mé n yah n kɔ̃, mé náh náhkı n mɛ n pi Krista
tɔ̏npılɛ.

Pole-á pı Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ dùkù nɛ̂nɛ

11 Ŋ̀ yṹnpyé, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂-á mé yo yé tyí, kè náh
wil névye tyí dɛ́. 12 Névi náh yo ń syah kélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃ kwɔ ńnɛ kélɛ. Ŋ̀tɛ
Yesu Krista ye ń wɛ̃kı kélɛ.

13 Ŋ̀mɔ-á sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kı̀lɛ n kɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, máh sɔ̏ mɛ n pı dùkù
nɛ̂nɛ, yé ké tyí yónɔ́ noh. Mé sɔ̏ mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̏nkı̏lɛ n kah n fɔ̃h, fɔ́ɔ́ mɛ n yah
n kɔ̃ pé duku tó-ńsahlɛ. 14 Mé sɔ̏ mɛ á kɔ̃ Nsyifunɔ náhnáh yah tı̏nnɛ ápi Nsyifunɔ
Liyel nínɔ́ wɛ̃kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Mé sɔ̏ mɛ gbah tɛ̃ kal pélɛ kénɛ wɛ̃kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah
nɛ̂-á á súbi wɛ̃dyàhlɛ. 15 Ŋ̀tɛ Liyel ye ńmɔ yah tɔkɔ ń dúbi-ńkɛ̃ gbı̃́ dùkùlɛ, tɛ́ ń ye ǹ
tɔ̏ pı yı̃nnɛ ǹ pèpɔrı gbɔ̏ yɔ̃. 16 Tɛ́ wǎh pɔ kè yah tɔkɔ à ǹ Pídı̃́nɛ ń wɛ̃kı, tɛ́ nɛ mé ǹ
tyílɛ n yo n kɔ̃ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, kǎh pı sɛ̃́, mé náh kyı vı̏nmɔnɔ yah
kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 17 Mé náh mó tɔ̃ dɔkɔ yuku Yerusalɛmı sɔkɔ à kyı wil Yesu tɛ̃ntɔ̏
névye tyí nónó-á tɔ̏ tyah ńmɔ yah dɛ́. Mé yɔ̃ sɔkɔ Arabi yamana ǹgbò sɔkɔ. Képah
náh, mé ń syı pɔ Daması kwil sɔkɔ. 18 Tɛ́ ye tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, mé kyı Yerusalɛmı
sɔkɔ, á kyı wɛ̃ wɛ pı̃ ànɛ̂ Pyɛrılɛ, tɛ́ tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí à sèpı̏n gbɔ̃nkwlɔ́ pı. 19 Ŋ̀tɛ à wil
ǹmɔ ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɛ̃ndı̃́ Nsyakı tyí sɔkɔ, mé náh tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névi yɔ́ ńtɛ̃ wɛ. 20 Tyi
nónó pól-á mé n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí yɔ̀, Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ mı̀nı̀ náh mé n
yo. 21 Képah náh, mé mɛ sɔkɔ Siri yamana ànɛ̂ Silisi mara sɔkɔ. 22 Ŋ̀tɛ Nsyude mara
Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̏nkı̏nɔ́ náh sɔ̏ mɛ ńnɛ n pnɛ yı̃́ yah. 23 Pè sɔ̏ noh ólɛ nɛ, névi nɛ̂-á sɔ̏ n
fɔ̃h pélɛ ǹgbòlɛ, wǎh mɛ ǹ syı Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ tyílɛ n yo, képah nɛ̂ tyí-á lésɔ̃ à n yah n
kɔ̃ yíkí-ńsahlɛ. 24 Képah sɔkɔ, pè sɔ̏ mɛ Liyellɛ n gbilki ńmɔ tyí sɔkɔ.

2

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmı kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ye gbɔ̃nyã́h sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, mé tɔ̃ yuku Yerusalɛmı kwil sɔkɔ ànɛ̂
Barnabasılɛ. Mé Tite tɔ tɛ̃ dohnı ń gblɔ̌y yɔ̃ à sɔkɔ. 2 Liyel ye wɛ̃kı ńnɛ tir yɔ́lɛ ń kɔ̃
mé dɔkɔ yuku Yerusalɛmı sɔkɔ. Tɛ́ máh tɔ̏ nɛ̂ pı sɔkɔ tɛ, ànɛ̂ máh mɛ nɛ̂ pínɔ́ sɔkɔ,
mé náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ sè pı yɔ̏kã̏nnɛ. Képah yı̃nnɛ, máh yı̃ni tɛ̃, mé kyı wil Yesu
yɔ̃ sɛ̃pú yah tãm tyí pé yahlɛ, tɛ́ máh Nı̀vı̀nı̀ tir yo dùkù nɛ̂nɛ névye tyí nónó náh pı
Nsyifunɔlɛ, mé ké yah yo pépi tyí. 3 Ŋ̀tɛ ńmɔ kɔ́-ò Tite nɛ̂ ńtɛ̃-á Nsyifu náh ǹnɛ, pè
náh à kyı̃ mɔ à kɔ̃ à kɔ̏kè kɔ̃. 4 Á yṹnpyé nɛ́túkúnı̀ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ Tite kɔ̏kè kɔ̃.
Pépi ye sɔ̏ pɔ de fɛ̃kı á wrɔ́ sɔkɔ, Yesu Krista-á pɔ á wɛ wilki tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ̃rı nɛ̂
sɔkɔ, képah ségblɔ́ ye pè pɔ yáh-ńsah tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé á tɔ̃ dahbı kénɛ yɔ̃rı sɔkɔ.
5 Ŋ̀tɛ ápi sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂-á gbılɛ, kè tɛ̃ ké dùkùlɛ yépi yı̃nnɛ. Képah ye,
á náh kè fɛ̃ syi pé tyí. Á náh sah pé tyí yɔ̃ kwéy ńtɛ̃nɛ. 6 Ŋ̀tɛ nónó-á no mɛ n yah yah
tãmnɛ, yı̃́n-ńsah nɛ̂-á sɔ̏ mɛ pé tyí, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Liyel náh ǹnî yɔ́
ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́nɛ n pı ǹ ní-òlɛ dò. Kénɛ névye nɔ́pi ńtɛ̃ tɔ náh mó tir yɔ́ wɛ yo
dohnı ń Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́ yɔ̃. 7 Ŋ̀tɛ pè pyě kè wɛ pı̃ ńtɛ̃nɛ nɛ, Liyel-á kè dahbı ńmɔ gbɔ̏
nɛ mé Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, sɔ̃́-á à kè dahbı Pyɛrı gbɔ̏
nɛ à kélɛ n yo Nsyifunɔ tyí. 8 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á pı Pyɛrılɛ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ Nsyifunɔ
tyí, ǹmɔ ó ye pı ńmɔ tɔlɛ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. 9 Képah

sɔkɔ, Nsyakɩ ànɛ̂ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃pi nónó-á yah tãmnɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ, pépi
mɛ kè pĩ nɛ Liyel-á pɩ ń tyí yɔ̃̀bènɔrɩlɛ à ń dah mɔ tɔ̃̀ mè pínɔ́ sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, pè
mɛ yuku pɔ gbɑ̃̀n dahbɩ wɛkɩ ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ tyí, à kè wɛ̃kɩ nɛ á pól-á pɩ tɔ̃̀ núkú
pípúlɛ pélɛ. Képah tɛ̃nɛ, á mɛ yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, ápi-á kɩ á yah mɔ névye tɩ̃̀nnɛ
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ pépi kɩ mó pé yah mɔ Nsyifunɔ tɩ̃̀nnɛ. 10 Tɛ́ pè kè yah kɔ̃ á
tyí wɔlɛ nɛ, á á dyɔ sah nɛ n kwnɛ pépi Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yãm tãn tyílɛ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ. Păh kè yo sɔ̃́, képah ye mé mɛ n pɩ ń nɩ póllɛ.

Pole mɛ lékàhlɛ Pyɛrɩlɛ n kɔ̃ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ

11 Képah náh, Pyɛrɩ-á pɔ pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à pí-ńkɛ̃ tyi pɩ. Kăh pɩ
sɛ̃́, mé lékàhlɛ à kɔ̃ no pól yɩ̃́ yah. 12 Yé náh wɛ di, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésɔ̃ Nsyakɩ tɛ̃ntɔ̃̀ névye
náh tɔ̃̀nɩ̀ mɛ pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ n yõ wɛ̃ tyí ànɛ̂ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ no nɔ́pi-á fyɔ̀ pɔ yɩ̃ni tɛ̃, à núkú ǹ gbɛ á yṹnpyé Yesu yõ
sɛ̃pú nɔ́pilɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Ȁ náh tɔ̃ mɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí Nsyifunɔ yah tíkí
tɛ̃ tyí.* 13 Nsyifunɔ téló tɔ mó kɔ̃ ǹ náh pí-ńkɛ̃ tyi nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ pè Barnabasɩ
ńtɛ̃ tɔ yõ yɩkɩ mɔ ké sɔkɔ. 14 Ǹtɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á gbɩlɛ, máh fyɔ̀ pɔ kè wɛ nɛ pè náh
mɛ n kɔ képah wɛ̃kɩ̀ yõ, mé núkú yo Pyɛrɩ tyí no pól yɩ̃́ yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Ǻwɔ nɛ̂-á
Nsyifulɛ, wáh pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ, á á náh vi Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ̃, tɛ́ n kɔ á yṹnpyé
Yesu yõ sɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ yõ nɛ̂ yõ mɛ, á kɩ pɔ pépi wɔlɛ n
kyĩ n mɔ n mɔ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ sɔkɔ núkúnúkú wɛ́?»

15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye Nsyifunɔ ye ápilɛ á wɩ̃̀l-ǹsah sɔkɔ, nɛ́káhbí náh álɛ pépi nónó-á pè
n nɛ n ye Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pípúlɛ. 16 Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l
kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ.
Ǻpi tɔ mɛ ké tyí nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kè káh
pɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̃̀ yõ sɔ̃́. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi
nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yõ tɛ́. Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́
náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ǻpi tɔ mɛ
ké tyí nɛ á pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̃̀ yõ sɔ̃́. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel
yah sɔkɔ, képah gbɔ̃̀ yõ tɛ́. 17 Ǹtɛ áyáh n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ tómm Liyel yah sɔkɔ á
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, tɛ́ kè kè wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pípú-á ápi
tɔlɛ, képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ Krista-á á mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ? Póllɛ! 18 Ńmɔ-à ńtyɩ̃́nɔ
ń náh vi Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ pɔ ń syɩ pɔ sélɛ n kɔ à, mé náh ń gblɔ̃̌y
wɛ̃kɩ sé dêl pí-òlɛ di? 19 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ, ńmɔ mɛ nɛ kókè sɔ̃́
ńnɛ. Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ńtɛ̃ ye pɩ képahlɛ ń kɔ̃ mé ń minnɛ n wɛ n pɩ Liyel tyí yõ.
Ǹmɔ ànɛ̂ Kristalɛ, á tɔ̂ɔ́ ye syɩ dahnɩ yõ wɛ̃ tyí. 20 Mé sénsɔ̃ mɛ min sɔkɔ ó, ǹtɛ ńmɔ
náh n tɛ̃ ń gblɔ̃̌y yahlɛ dɛ́, Krista ye n tɛ̃ ń yahlɛ. Máh min sɔkɔ wil gbɛ̃̌nsɛ̂lɛ ń tyí
núkúnúkú yɔ̀, mé mɛ ń min póllɛ n pɩ Liyel Pídɩ̃́ Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, ń tyí-á nɔ ǹmɔ
nɛ̂ tyí, fɔ́ɔ́ à fɛ̃ syi pè à ko mɔ ńmɔ yɩ̃nnɛ. 21 Yé náh wɛ di, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ névi-á kɩ
fɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yõ se náhkɩ sɔ̃̀ mɛ Krista
kúnɔ́ tyí? Ǹmɔ náh Liyel pèpɔrɩ yahle n pi dɛ́!

---

* **2:12** 2.12 - Nsyifunɔ yah tíkí pínɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ yɔ̀, Nsyifunɔ pól náh pè n ye dɛ́. Pé nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l nɛ n kɔ káhkáh, pépi ye pè n ye.

3

Pole-á Kalatı mara tãn yah yo dùkù nɛ̂nɛ

1 Kalatı mara tãn, yé lékã́m tɛkı kah mɔ; nɛ̂ yıkı yé yõlɛ? Tɛ́ Yesu Krista dahnı yõ
kúnɔ́ tyí mó tõ yo wah yé wɛ̃kı pallɛ. 2 Nɛ̂ ó-á mé mɛ ké tyí nɛ mé piki yah yé tyí
képah ye yɔ̀. Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kóló gbɔ̃̀ yõ se yé wɛ Liyel Mirkilɛ? Ɔ̃́õ dɛ́, Nìvìnì tir
yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye yé wɛ kélɛ. 3 Yé lékã́m tɛ́kínɔ́ se yĩni tɛ̃ nénpɔ́ tyí? Yáh nɛ̂ tyah Liyel
Mirki tǎhkìlɛ, yé se mɛ n sõ nɛ yáh kı fɛ̃ kè syi yé yɛ̃ngbɛ̃ tǎhkìlɛ? 4 Ǹtɛ à, tyi nónó
pól sɔkɔ-á yé de wil sɔkɔ, sè se pı yõ kɛ̃́nɛ? Sè náh fɛ̃ n pı n pi yõ kɛ̃́nɛ dɛ́. 5 Liyel
nɛ̂-á yé kõ ǹ Mirkilɛ, tɛ́ mɛ gbǐl tyilɛ n pı yé wrɔ́ sɔkɔ, yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kóló yĩn
se à n pı kélɛ? Ɔ̃́õ dɛ́, Nìvìnì tir yõ sɛ̃́nɔ́ yĩn ye.
6 Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Abrahmı tɛ̃ wɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah
yĩnnɛ à pı nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ.»* 7 Yé yĩnɛ yè kè pĩ nɛ ńkɛ̃, Yesu yõ sɛ̃́pú-á Abrahmı
náh tãnnɛ. 8 Liyel kè yo Abrahmı tyí nɛ: «Mé kı syɔ̃ áwɔ tyí kı sãm mɔ yìkǐnì pól
sɔkɔ.»† Képah ye, kè lésõ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névye nónó
náh pı Nsyifunɔlɛ, Liyel-á kı pè pı tómm Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 9 Sɔ̃́-á Abrahmı sɛ̃
Liyel yõ tɛ́ à mɛ sãm mɔ ǹ sɔkɔ, sɛ̃ ye névi nɛ̂ tɔ-à sɛ̃ Yesu yõ, Liyel kı sãm mɔ tɛ̃ sɔkɔ
ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
10 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-á tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyíyónɔ́ pól
wɑ̃̀llɛ n kó-ńkɛ̃nɛ, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.‡ Képah ye, nónó pól gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀l kóló ó yõ, pèkè mɛ pé yõ. 11 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye tómm kı min yèsyìkì wɛ.»§ Képah ye, kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pı n pi tómm Liyel yah sɔkɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 12 Ǹtɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀l kóló náh mɛ núkúlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́lɛ dò. Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, sépi gbɔ̃̀ yõ-á tɛ̃ kı mɛ min sɔkɔ.* 13 Krista
ye ápi yõ dwe wilki tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pèkè gbɔ̃̀, wǎh sɔ̃́npí fɛ̃ syi pèkè twah ǹ yõ ápi yĩnnɛ.
Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, pàh névi nɛ̂ gbel séswɔ tyí, pèkè-á mɛ
tɛ̃ yõ.† 14 Sɛ̃ ye kè pı tɛ́ sãm nɛ̂-á mɔ Abrahmı sɔkɔ, Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, kè yĩni tɛ̃ névye
tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ye ápi Liyel Mirki wɛ, Liyel-á ǹ
vyɑ̃h kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́ vi n mɔ n pi

15 Ǹ yɑ̃́npyé, mé kı wɛy mɛ̀ yo kı yĩnɛ névye pı dùkùlɛ. Sɔ̃́-á névi-à ǹ fɔkɔ wɛkı ǹ
kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, tyi nónó-á ńkɛ̃nɛ tɛ̃ n yo, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sé dùkùlɛ n ko n pnɛ, képah
náh pı kı fɛ̃ kwâh dohnı sé yõ. 16 Ɔ̃̀hɔ̃, sɛ̃ ye Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́ tɔlɛ Abrahmı ànɛ̂ ǹ náh
nɛy tyí. Kè náh yo nɛ Liyel-á ǹ vyɑ̃hlɛ Abrahmı ànɛ̂ ǹ náh tãn kõ, á kı nɛ ǹ náh tãn sɔ̃
mɛ dò dɛ́. Kè yo nɛ, ǹ náh nɛy-á. Képah n wɛ̃kı nɛ nénúkù tyí-á n yo, nɛ̂-á pı Kristalɛ.
17 Yé yah, nɛ̂-á sɔ̃̀ mé mɛ ké tyí nɛ mé yo kè wɛ yɔ̀. Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyɑ̃h kõ sah tir nɛ̂ tyí
sɔkɔ, ye kyɛyɛ̃́h yõgbɑ̃m sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ képah ko
kè kõ kè n pı n pi yõ kɛ̃́nɛ dò. 18 Yé náh wɛ di, Liyel-á ǹ vyɑ̃h kõ pèpɔrı nɛ̂ tyí sɔkɔ,
képah-à mɛ n wɛ n pnɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kóló gbɔ̃̀ yõ, vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh
mó tõ kè n wɛ dò. Ǹtɛ Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye à pèpɔrı pı Abrahmı tyí.

---

* **3:6** 3.6 - Yah n tɛ Yenɛsı 15.6. † **3:8** 3.8 - Yah n tɛ Yenɛsı 12.3. ‡ **3:10** 3.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 27.26. § **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Yabakuki 2.4. * **3:12** 3.12 - Yah n tɛ Levitiki 18.5. † **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.

19 Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kɔ̃? À sɔ̃̀ képahlɛ á kɔ̃ dohnɩ, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀
ǹ dêl tyilɛ álɛ n wɛ̃kɩ, pópó kɩ pɔ nɔ Abrahmɩ náh nɛy dúbínɔ́ tyí, Liyel-á lésɔ̃ ǹ vyãh
kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ. Yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ ye sɔ̃̀ syɔ̃ wɛy syínyo-ò‡ tyí, à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀nɛ névye
kɔ̃. 20 Tɛ́ kàh nénúkù ólɛ, á se kɩ fɛ̃ nɛ nɛy pɔ de yo ǹ wrɔ́ sɔkɔ? Ǹtɛ Liyellɛ, núkú ó
ye ǹnɛ dò.

21 Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ n fwo? Póllɛ!
Kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́ sɔ̃ névye kɔ̃, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ pé min pwah mɔ, névye
náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ dò. 22 Ǹtɛ Liyel
wɛy nɛ ńkɛ̃, kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃
tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kɩ kélɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú kɔ̃ pé sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ Yesu Krista yɔ̃.

23 Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbĩ-á pópó n sɛ, á lésɔ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ǹgbò gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ
à légbĩ́nɛ n syɩkɩ. 24 Kǎh pɩ sɛ̃, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye lésɔ̃ n wɛ̃kɩ álɛ wɛ̃̀kì pèpɛynɛ,
pópó à pɔ yĩni tɛ̃ Krista pɔ́nɔ́ tyí, á kɔ̃ á wɛ pɩ tómm Liyel yah Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀
yɔ̃. 25 Ǹtɛ Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbĩ-á fyɔ̀ sɛ tɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh dɛ á yah tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ.
26 Núkúnúkú, Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃, yépi pól pɩ Liyel wɛ̃́npĩ̀lɛ. 27 Yépi nónó pól-á
wel wilki ni sɔkɔ, yé pɩ núkúlɛ Kristalɛ. Krista pɩ dùkù ye yé sɔkɔ tótɔ́. 28 Képah ye,
kè se Nsyifu ò, kè se névi nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ ò, kè se yɔ̃ ò, kè se névi nɛ̂ náh pɩ yɔ̃lɛ ò,
kè se dĩ́ ò, kè se sê ò, núkú ye yé póllɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Kristalɛ. 29 Tɛ́ yáh
fyɔ̀ pɩ Krista tyílɛ, Abrahmɩ náh tãn ye yélɛ nónó-á kɩ pèpɔrɩ wɛ n pi, à yĩnɛ Liyel-á
ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kɔ̃ sɔ̃.

4

1 Máh mɛ nɛ̂nɛ n sõ, kè wɛ yɔ̀: Gbɛ̃̆nyɔ̃-à mɛ wɛ̃́npirlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à n nɛ mɛ núkúlɛ
yɔ̃lɛ ǹ tahrɩ nétɛ̃ fyé yah yɔ̃. 2 Kàh pɩ sɛ̃, ǹ tɛ̃́nsàhpu ànɛ̂ ǹ tyi yah wàhpu n nɛ n yah
n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ, pópó ǹ pɔ n nɔ ǹ yah syíkínɔ́ gbĩ́ tyí, ǹ sú-á nɛ̂ yah tɔkɔ sah.
3 Sɛ̃́ ye, gbĩ́ nɛ̂-á ápi tɔ lésɔ̃ mɛ wɛ̃́npĩ̀ sɔ̃, á lésɔ̃ mɛ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ tyi náh, tɛ́ mɛ pɩ tɛ̃
yɔ̃bɩlɛ sé tyí. 4 Ǹtɛ gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Liyel syɩkɩ tɛ̃, légbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ Pídĩ́ tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́.
Pídĩ́ mɛ̀ pɔ dubi sê yɔ́ tyí, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, 5 névye yɔ̃ wɛ n
dwe n wilki yĩnnɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ànɛ̂ á pól wɛ n pɩ yĩnnɛ
Liyel wɛ̃́npĩ̀lɛ. 6 Ǹtɛ ǹ wɛ̃́npĩ̀ ye ńtyĩ́nɔ yélɛ kɛ̀. Yé náh wɛ à ǹ Pídĩ́ Mirki dah mɔ á
pól nnɔ sɔkɔ, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ á kɔ̃ à n nɛ n yo yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: ‹Bɔ̃̆, ńmɔ Sú!›* 7 Kǎh pɩ
sɛ̃, yɔ̃bɩ náh tɔ̃ álɛ; Liyel pye ye álɛ. Tɛ́ áyáh pɩ ǹ pyelɛ sɛ̃, képah ye ápi tɔ kɩ pèpɔrɩ
wɛ ǹmɔ tyí.

Pole yáh-ńsah tyɛ́nɔ́lɛ Kalatɩ tãn tyílɛ

8 Ŋgbòlɛ, gbĩ́ nɛ̂-á yé náh lésɔ̃ mɛ Liyellɛ n pnɛ, yé lésɔ̃ mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ yî yísyɔ́ tyí sé
gbílkínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel náh se mó tɔ̃ sélɛ sé wĩ̀l-ǹsah. 9 Ǹtɛ núkúnúkú, yé Liyel pĩ. Tɛ́
mé kɩ tɔ̃ fɛ̃ yo nɛ Liyel-á n pnɛ yépilɛ ńkɛ̃. Yé se tɔ̃ yĩnɛ yè yé syɩ n tɔ̃ n de kénɛ yɔ̃rɩ
sɔkɔ, yè kénɛ yɔ̃ kɛ̃ yîlɛ n gbilki sépi nónó-á sohkɩ kɛ̃́nɛ? 10 Yé mɛ sèpĩ̀n, ànɛ̂ ńwɔ̃̀lɔ́,
ànɛ̂ tyi túkù pɩ gbĩ́, ànɛ̂ ye wɔ túkùlɛ n mɔ n kɔ̃. 11 É! Yé tyí mɛ ńmɔ yáh-ńsah tyɛ dɛ́.
Máh yèvyãhrɩ tɔ̃̀ nɛ̂ pɩ yépi yĩnnɛ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ lɛ́?

12 Ńmɔ ń gblɔ̃̆y pɩ yépi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye ń yɔ̃́npyé, mé yélɛ n ni nɛ, yépi tɔ yé
gblɔ̃̆y pɩ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé náh pɩ de yah ń tyí dò. 13 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, Nìvìnì tir yɔ́nɔ́

‡ **3:19** 3.19 - Wɛy syínyo-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Moyisi ye. * **4:6** 4.6 - Bɔ̃̆, ńmɔ Sú nɛ̂-á Liyel Mirki á kɔ̃ á
n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, á dyɔ ye kè n to n kɔ̃ nɛ Liyel-á á Súlɛ.

gbennɛ yé tyí, yam gbɔ̃̀ yõ-á mé wɛ yo kélɛ yé tyí. [14] Tɛ́ ń wil gbɛ̃́nsê yam mè yáhnɔ́
náh sɔ̃̀ mɛ nɔ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé náh fɛ̃ syi ń yilɔ, yé náh ń sohlı. Ǹtɛ yé pyě ń tɔ̃
sah tɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́ sɔ̃́ ńnɛ; á kı nɛ Yesu Krista ńtɛ̃ sɔ̃́ ńnɛ. [15] Nı̀vı̀nı̀ lésõ mɛ
yɩ̃́ yé sɔkɔ légbɩ̃́nɛ. Tɛ́ ńyãh mɛ yé mɔ kénɛ nı̀vı̀nı̀nɛ núkúnúkú wɛ́? Mé kélɛ n yo
kègbı yõ nɛ, kàh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n pı n pi, yáh náhkı sɔ̃̀ mɛ yé yɩ̃́ gbahlı wilki ń kɔ̃. [16] Ǹtɛ
núkúnúkú, ń gbı yónɔ́ yĩnnɛ yé tyí, mé kı pı yé sépɛlɛ lɛ́?

[17] Nósyɔ́ mɛ gbah tɛ̃ nɛ páh mɛ yé sɔ̃̀ tɛ̃, ǹtɛ yé tyí sõnɔ pèplɔ náh mɛ pé sɔkɔ dɛ́.
Pè mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ ànɛ̂ yépi wrɔ́ gbɛkı, yépi mó gbah tɛ̃ pépi sɔ̃̀ tɛ̃. [18] Yâh gbah
tɛ̃ tyípéplɔ sɔ̃̀ tɛ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tyípépɛ̌y ye kélɛ. Tɛ́ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pı yâh ńmɔ wɛ
gbɩ̃́ nɛ̂ ólɛ dɛ́. [19] Ǹ wɛ̃́npı̀, mé tɔ̃ mɛ n kwlɔ yé tyí sɔkɔ kúrntɛ̃́sè sɔ̃́, pópó kı pɔ nɔ gbɩ̃́
nɛ̂-á yé pı dùkù kı vi mɔ pı Krista tyí kɔ̃lɛ. [20] Ǹtɛ ń yáh-ńsah mɛ tyɛ yé tyílɛ. Képah
ye, mé sɔ̃́ náhkı ǹ gblɔ̃̌y wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ, mè tyi nɔ́pi wɛ n yo yé tyí
dùkù yɔ́lɛ.

Gblɔ̃̌y yõ mɛ́nɔ́ se fɔ̃́nfɔ̃́, tɩ̃̂, yɔ̃rı se fɔ̃́nfɔ̃́?

[21] Yépi nónó-á mɛ n yah n kɔ̃ tɔ̃́nkɔ̃̀-ǹsahlɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh, yé se kı fɛ̃ yo
ńmɔ tyí nɛ kăh tyi nónó yo, yé náh sè wɛ noh? [22] Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, wɛ̃́npı̀ nɛ́pɩ̃̂ nímí-á lésõ mɛ Abrahmı tyí. Núkúlɛ, yɔ̃ pi Akar pídɩ̃́-á,
ní-ò mɛ Sara pídɩ̃́nɛ, nɛ̂-á yɔ̃ náh ǹnɛ.† [23] Piri nɛ̂-á pɔ dubi yɔ̃ pi Akar tyí, ǹmɔ dubi à
yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹtɛ piri nɛ̂-á pɔ dubi Sara wɔ tyí, ǹmɔ dubi à yĩnɛ
Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyãh kɔ̃ sɔ̃́. [24] Tyi nɔ́pilɛ yɔ̀ kɛ̀; tir yɔ́ ye sè álɛ n wɛ̃kı. Syɔ́ nɔ́pi tyi mɛ
yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ duke nínɔ́lɛ álɛ n wɛ̃kı. Akar ye yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbennɛ,
nɛ̂-á wɛ Syinayi yɔ̃lı yõ. Yɔ̃bı ye ǹmɔ mɛ n dubi n mɔ. [25] Ǹmɔ ye Syinayi yɔ̃lılɛ, nɛ̂-á
mɛ Arabi yamana sɔkɔ. Á kı fɛ̃ à tɔkɔ sãh Yerusalɛmı kwillɛ kwɛy mè sɔkɔ. Yé náh
wɛ di, Yerusalɛmı kwil tɔ mɛ yɔ̃rı sɔkɔ ànɛ̂ ké névyelɛ. [26] Ǹtɛ Yerusalɛmı nɛ̂-á mɛ
yɩ̃̂nyõ, képah náh mɛ yɔ̃rı sɔkɔ. Képah ye ápi yṹnɛ. [27] Yé yah, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

‹Nɛ n mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ píkɑ̃́nsè, áwɔ nɛ̂-á á náh sɔ̃̀ mɛ pilɛ n wɛ.
Nɛ n syɔ n wilki n mɔ nı̀vı̀nı̀ tɛ̃ tyí, áwɔ nɛ̂-á á náh pi dúbínɔ́ yɔ́nɔ́ pĩ.
Yé náh wɛ di, sê yáhlensàhnɔ́ pye kı dò kal
pètɛ̃ tyílɛ.›‡

[28] Ǹtɛ yépi wɔlɛ, ń yṹnpyé, yé dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ, sɔ̃́-á Yisakılɛ. [29] Piri
nɛ̂-á lésõ dubi à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ lésõ mɛ ǹ ní-òlɛ n fõh, nɛ̂-á
dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ sɛ̃ ó ye kélɛ kwɛy mè tɔ sɔkɔ. [30] Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y yo wɛ́? Kè nɛ ńkɛ̃: ‹Yɔ̃ pi pídɩ̃́ náh yĩnɛ gbɛ̃kı yɔ̃́nɔ́lɛ wɛ̃ tyí pídɩ̃́ yɔ́lɛ, nɛ̂ yṹ
náh mɛ yɔ̃lɛ. Képah ye, yɔ̃ pi yĩni ànɛ̂ ǹ pídɩ̃́ tɔlɛ.›§ [31] Kăh pı sɛ̃́, ń yṹnpyé, yɔ̃ pi pye
náh ápilɛ dɛ́. Sê nɛ̂ pye-á ápilɛ, yɔ̃ náh ǹnɛ.

5

Yé se kı yé syı de yɔ̃rı sɔkɔ ńtɔ̃?

[1] Krista mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ á gblɔ̃̌y yõ sɔkɔ, képah ye à kɔ̃ à á wilki yɔ̃rı sɔkɔ.
Tɛ́ yé yé tah n sah, yé káh n tɔ̃ yé syı n de yɔ̃rı sɔkɔ.

---

† **4:22** 4.22 - Yah n tɛ Yenɛsı 16 ; 17 ; 21. ‡ **4:27** 4.27 - Yah n tɛ Yesayi 54.1. § **4:30** 4.30 - Yah n tɛ Yenɛsı 21.10.

[2] Ń̄mɔ Polelɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yáh kɩ kɔ̀̃kè kõ, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi yé tyí.*
[3] Mé kélɛ n yo yé tyí ńtɔ̃ nɛ, névi nɛ̂ tɛ̃̆-à kɩ fyɔ̀ kɔ̀̃kè kõ, wǎh kɩ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́
pól wɑ̃̀llɛ n kɔ kɑ́hkɑ́h. [4] Yépi nónó-á mɛ n yah n kɔ̃ nɛ yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi
tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̀̃ yõ, yé gblɔ̃̌y ye yé gbɛ Krista náh. Yé vyɑ̃h náh tɔ̃ mɛ Liyel
pèpɔrɩ tyí sɔkɔ. [5] Ápi tɛ̃̆ wɔlɛ, á mɛ ké tyí nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́
gbɔ̀̃ yõ. Képah sõnɔ ye Liyel Mirki dahbɩ ápi sɔkɔ, tɛ́ á mɛ kélɛ n dɛkɩ náhnáh. [6] Yé
náh wɛ di, névi nɛ̂ wrɔ́ tɛ̃̆-à fyɔ̀ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃̆ kɔ̀̃kè kõ ò, tɛ̃̆ náh kɔ̀̃kè
kõ ò, tir yɔ́ náh képahlɛ. Nɛ̂-á ké yõlɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnɛ kè nɛ n wɛ̃kɩ tyi pɩ dùkù
sɔkɔ, tyínɔnɔ sɔkɔ.

[7] Yé lésõ mɛ n yuku yahlɛ pallɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃̆ ó pɔ kõ yé yahlɛ yé kɔ̃ yé gbɩ wɛ̃̆kɩ̀ fin mɔ
wɛ́? [8] Liyel nɛ̂-á yé ye pɩ ǹ tyílɛ, ǹmɔ tɛ̃̆ wɔ náh se yɩkɩ yé yõlɛ tɛ́. [9] Pè náh nɛ kɔ́kɔ́nɔ́
kwéy ó-á n dɔkɔ mɩ́fɑ̃́hkɩ̀ póllɛ di? [10] Tɛ́ sépinɔ pól sɔkɔ, ńmɔ gbɔ̀̃ sàhnɔ́ mɛ yé yõ Tɛ̃̆
ǹgbɛ̃ gbɔ̀̃ yõ nɛ, yé náh n fɛ̃ n syi kɑ́hkɩ́ vi n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-á n yɩkɩ yé yõlɛ, tɛ̃̆-à ké
se mɛ nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, fɔ̃́hnɔ́ kɩ n sah n pi tɛ̃̆ yõ. [11] Ń̄mɔ tɛ̃̆ wɔlɛ ń yṹnpyé, kàh sɔ̀̃ mɛ
pɩ nɛ kɔ̀̃kè kɔ̀̃nɔ́ tyí sɔ̃́ tɔ̃ mé mɛ gbah tɛ̃̆ n yo nɛ kè nɛ n pɩ, yõ se náhkɩ mɛ ké tyí pè
ńnɛ nɛ n fõh ńtɔ̃? Kègbɩ yõ, képah tyí-à tɔ̃ sɔ̀̃ nɛ mé mɛ gbah tɛ̃̆ sɛ̃́, Krista dahnɩ yõ
syínɔ́ se náhkɩ mɛ yõ yíkínɔ́lɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃̆ tyí ńtɔ̃? [12] Nónó-á n dahbɩ fɛ̃̆kɩ̀nɔ́lɛ yé wrɔ́,
pè káh yĩn kɔ̀̃kè kɔ̀̃nɔ́ ó tyí dɛ́, pè pé tyínɔ́ kɔ̃lɩ n to pnɛ́pnɛ́ ńtɛ̃nɛ kɛ̀.

[13] Ń yṹnpyé, gblɔ̃̌y yõ wɛ n tɛ̃̆ yĩn ye Liyel ye yélɛ. Ǹtɛ yé káh núkú sah képah yõ,
yè mó yé dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ dɛ́. Yé wɛ̃nɛ nɛ n yohnɩ n mɔ tyínɔnɔ sɔkɔ. [14] Yé náh wɛ
di, Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ tyi pól ye tir kɔ̀̃nsàhnɔ́ núkú mɛ̀ tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.»† [15] Ǹtɛ yáh wɛ̃nɛ n nwɑ̃hkɩ, tɛ́ wɛ̃nɛ n
kɔ sɛ̃́ à; yáh kɩ yé gblɔ̃̌y tɛ̃̆-ńkɛ̃̆nɛ, yé kɩ pɔ wɛ̃ tyí yɩkɩ.

[16] Yé noh ń tyí yɔ̀: Yé yɛ Liyel Mirki yé yahlɛ n tɛ̃̆. Képah sɔkɔ, yé náh tɔ̃ yé gblɔ̃̌y
dyɔ yĩ́ tyi pɩ n pi. [17] Yé náh wɛ di, névi gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyilɛ, Liyel Mirki dêl tyi ye sépilɛ.
Liyel Mirki tɔ dyɔ yĩ́ tyi-á mó tyi nónónɛ, névi dyɔ yĩ́ tyi náh sépilɛ. Tɛ́ sépi tɛ̃̆-á pɩ
wɛ̃ sépɛ́bílɛ sɛ̃́, képah ye yé kɔ̃ yé náh yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyilɛ n pɩ n pnɛ. [18] Ǹtɛ Liyel
Mirki-à kɩ fyɔ̀ yé yahlɛ n tɛ̃̆, tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ vyɑ̃h kɩ dɛ yé tyí sɔkɔ.

[19] Ǹtɛ á gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyi-á tyi nónónɛ, á pól sélɛ n pnɛ. Sè wɛ yɔ̀: fɔ̀fíkɩ̀ pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌
pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, [20] ànɛ̂ sɑ̃h fálnɔ́lɛ, ànɛ̂ klɔ́ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ, ànɛ̂
mɛ́kɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔkɔ vyɑ̃́hnɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ tĩ̀ntĩ̀nnɛ, [21] ànɛ̂ yĩ́wílkɩ̀lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̆nɩ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yèwò pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sé
sɛ̃́nknɔ dukelɛ. Mé ké gbáhdyâhlɛ n di yé tyí, máh sɔ̀̃ kè di sah sɔkɔ yé tyí ǹgbò
dùkùlɛ sɔ̃́ nɛ, névye nónó pól-á n pɩ sɛ̃́ntɛ̃̆nɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí
sɔkɔ. [22] Ǹtɛ tyi nónó-á n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́lɛ, ànɛ̂ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yɑ̃m yáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ
wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ, [23] ànɛ̂ gblɔ̃̌y yɛlɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́lɛ. Sépi póllɛ, tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ náh mɛ sélɛ
n fwo. [24] Névye nónó-á mɛ Krista tyí yõ, pépi ye pé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ tyi, ànɛ̂ pé dékè tyi,
ànɛ̂ pé yĩ́wílkɩ̀ tyi pól syɩ dahnɩ yõ, à sè ko. [25] Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ á kɔ̃, á ye yɛ
képah kɔ̃ kè á yahlɛ n tɛ̃ kɛ̀. [26] Á ye káh pɩ gblɔ̃̌y gbílkípúlɛ, à nɛ n pɩ n de wɛ̃ tyí,
képah náh pɩ, à wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.

* **5:2** 5.2 - Kɔ̀̃kè kɔ̀̃nɔ́ nɛ̂ tyí-á Pole n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kè náh mɛ á kɩ nɛ à sɔ̃́ nɛ kɔ̀̃kè káh nɛ n kɔ̃ dɛ́. Á nɛ névi nɛ̂-à ǹ sõnɔ sah kɔ̀̃kè kɔ̀̃nɔ́ yõ nɛ képah-á kɩ pé pɩ nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi tɛ̃̆ tyí. † **5:14** 5.14 - Yah n tɛ Levitiki 19.18, ànɛ̂ Markɩ 12.31, ànɛ̂ Likyi 10.27.

6

1 Ǹ yṹnpyé, yâh sɔ̃ ǹnî yɔ́ wɛ tɛ̃ à mɛ tyı́túkù yɔ́lɛ n pɩ, Liyel Mirki-á mɛ yépi nónó
yahlɛ n tɛ̃, yépi tɛ̃ tɛ̃ mámmám yè pɔ ǹnɛ wɛ̃kı̀ pèpɛy yõ. Yé nɛ́núkù núkú pól mó
yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé tɔ káh pɔ de tyı́túkúnı̀ pı́nɔ́ sɔkɔ. 2 Yé wɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bı́lɛ n twah.
Yâh képahlɛ n pɩ, yé mɛ Krista tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ. 3 Névi yɔ́-à ǹ gblɔ̌ynɛ n dɔkɔ
n sah, tɛ́ kwâh yɔ́ náh mó tɔ̃ ǹnɛ, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ. 4 Nɛ́núkù núkú pól yı̃nɛ
pè pé tyı́pı́nı̀ kyɔmɩ n yah pallɛ. Nɛ̂ nɩ-à mɛ fɛ̃ n vɩ n pi ǹ gblɔ̌ynɛ, ǹ nɩ vɩ ǹ gblɔ̌ynɛ,
à káh ǹ gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n sãh ǹ ní-òlɛ. 5 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù núkú pól-á tyi nónó pɩ,
pè kɩ yı̃n sé yɔ̃́tyı́lɛ.
6 Névi nɛ̂-à álɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ, á yı̃nɛ ǹ tɛ̃nɛ n yohnɩ n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ. 7 Yé
káh yé gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ lɔ́, pè náh kɔ̃́lɛ Liyellɛ n ko. Névi-à sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ,
képah ye à kɩ tɔkɔ. 8 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dyɔ yı̃́ı̃ tyilɛ n pɩ, gblɔ̌y dyɔ yı̃́ı̃ tyi yɔ̃re ye tɛ̃ kɩ
wɛ, képah nɛ̂-á tyı́ yı́kı́nɔ́lɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel Mirki dyɔ yı̃́ı̃ tyilɛ n pɩ, Liyel Mirki dyɔ yı̃́ı̃
tyi yɔ̃re ye tɛ̃ kɩ wɛ, képah nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ. 9 Á ye káh yal mɔ tyi pèplɔ pı́nɔ́lɛ. Yé
náh wɛ di, áyâh tyi pèplɔ pı́nɔ́ yálnmɔ-ńkɛ̃nɛ, á kɩ pɔ ké yɔ̃re wɛ ké gbı̃́ pèpɛy sɔkɔ.
10 Képah ye, áyâh tyı́pépɛ̌y pı́-ńsah wɛ, á ye kélɛ n pɩ no pól tyı́. Tɛ́ á ye kélɛ n pɩ n
kal á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú wɔ tyı́.

Pole wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

11 Yáh wɑ̃́rkı́nɔ́ mè wɛ kélɛ yɛ̃̌hyɛ̃̌ yɔ̀, ńmɔ ye n wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ. 12 Gblɔ̌y wɛ̃kı́nɔ́
tyı́-á nɔ nónó tyı́, pépi náh mɛ ké tyı́ nɛ pé fɔ̃́hnɔ́ wɛ Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyı́ yónɔ́
yı̃nnɛ. Képah ye pè yépilɛ n kyı̃ n mɔ n mɔ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ. 13 Kénɛ névye nónó ńtɛ̃-á
mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ, pè náh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ ò. Pè mɛ ké tyı́ ólɛ nɛ yé kɔ̃̀kè
kɔ̃, pé kɔ̃ pé pé gblɔ̌ynɛ n wɛ n gbilki képah yı̃nnɛ. 14 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, mé náh ń
gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ yı̃nnɛ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyı́ sɔkɔ.
Ǹmɔ dahnɩ yõ kúnɔ́ yı̃n ye ńmɔ kɔ̃ mé kèkɔ̃yɔ̃́ tyilɛ n yah yõ kɛ̃́ tyilɛ, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye
tɔ mó mɛ ńmɔlɛ n yah sɛ̃́ntɛ̃nɛ. 15 Névi kɔ̃̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ, yõ náh mɛ sépi tyı́. Yõ-á
mɛ nɛ̂ tyı́, képah ye pɩ vı̀nmɔnɔ nɛ̂-á Liyel dahbɩ tɛ̃ nɩ sɔkɔ. 16 Nónó pól-á mɛ n kɔ
képah wɛ̃kı̀ yõ, pépi ànɛ̂ Liyel no póllɛ, pépi nónó-á Yisrayel nolɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃
Liyel tyı́ nɛ à yèvɩnɩnɛ pè kɔ̃ à mó pé yãm yah.
17 Á tɔkɔ núkúnúkú tyı́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh tɔ̃ ńmɔlɛ n kwlɔ. Nı́tbɔ́ nónó-á ńmɔ wil
sɔkɔ, sépi n wɛ̃kɩ nɛ máh pɩ Krista tyı́lɛ. 18 Ǹ yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista tyı́ nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyı́. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Yefɛsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yĩnɛ Liyel nìvìnìnɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n
mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ névye tyí nónó-á pɩ Liyel nolɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ pallɛ pé
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ. 2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̏bènɔrɩ pɩ yé tyí pè mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel-á pèpɔrɩ nónónɛ n pɩ ápi tyí Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ

3 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Á̃ ye sãm mɔ á
sɔkɔ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ, à pèpɔrɩ duke duke pól pɩ á tyí nónó-á wil yĩ̂nyõ sɔkɔ.
4 Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkùlɛ, Liyel sɔ̏ ápi yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ Krista gbɔ̏ yõ sɔkɔ, nɛ á
pɩ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ á tyí péwɔ yah sɔkɔ. Tyínɔnɔ sɔkɔ, 5 Liyel sɔ̏ kwãh tɛ̃ kè
yah tɔkɔ nɛ páh kɩ ápi pɩ pé wɛ̃́npi̇̀lɛ Yesu Krista gbɔ̏ yõ. Yé náh wɛ di, képah ye sɔ̏
à pɩ à yĩnɛ ǹ dyɔ yĩ̃́ tɛ̃̀nɛ. 6 Á ye ǹnɛ n gbilki ǹ pèpɔrɩ yĩnnɛ, wǎh nɛ̂ pɩ á tyí ǹ nìdè
Pídĩ́ gbɔ̏ yõ. 7 Ǹmɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye á wɛ wil pèkè sɔkɔ, tɛ́ á tyípêl mɛ yɔ̃ mɔ á
tyí. Sɛ̃́ ye Liyel pɩ yɔ̏bènɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ á tyí, 8 képah nɛ̂-á à pɩ á tyí náhnáh à yĩ́pĩ̂ ànɛ̂
lékã́mnɛ á kɔ̃ yĩ̃́. 9 Sètĩ̀n sɔ̏ tir nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, à sɔ̏ képah yah tɔkɔ sah ǹgbò dùkùlɛ.
Núkúnúkú, à kélɛ á wɛ̃kɩ. Krista gbɔ̏ yõ ye sɔ̏ à yah tɔkɔ tyípépɛ̌y mɛ̀nɛ. 10 Ké pɩ
gbĩ́-à pɔ nɔ, à kɩ yíyi̇̀n pól tuke mɔ nónó-á mɛ yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nɛ́núkù kɔ̃ à kɩ pɩ
sé yɔ̏tɛ̃̀nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Kristalɛ. 11 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ, nɛ̂-á sɔ̏ á wɛ wɛ
tɛ̃̀nɛ, Liyel ye kélɛ á kɔ̃. Á̃ sɔ̏ kwãh tɛ̃ á yah tɔkɔ sah ǹ tyílɛ. Ŋ̀mɔ nɛ̂-á Liyellɛ, ǹ dyɔ
yĩ̃́ tir ye à n nɛ n pɩ à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sɔ̃. 12 Képah ye, ápi nónó ǹgbò-á á gbɔ̏
sah Krista yõ, á ye gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ. 13 Yépi tɔlɛ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ
Kristalɛ, yé gbɩ wɛy wɛ noh, képah nɛ̂-á Nìvìnì tirlɛ, nɛ̂-á yélɛ n pwah n mɔ. Ŋ̀mɔ yõ
sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye tɔ̃, Liyel-á ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kélɛ yé kɔ̃ à yé pɔkɔ
mɔ. 14 Liyel Mirki nɛ̂-á à á kɔ̃, képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ no kɔ̃ yĩ̂ nónó
tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè wɛ n pi. Képah á nɩlɛ n sũ nɛ áyáh kɩ sè wɛ n pi, áyâh sõ nɛ̂nɛ
pwáhnmɔnɔ wɛ pnɛ́pnɛ́. Képah sɔkɔ, gbílkínɔ́-á kɩ n sah Liyel yõ.

Pole nîrî pínɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

15 Képah ye, ńmɔ tɔ-á fyɔ̀ noh nɛ yáh mɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tyí-á
mɛ nɔ yé tyí, 16 gbĩ́mɛgbĩ́, mè n nɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé tyí sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnɛ n ye n gbo yé
tyí. 17 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃́rí nɛ́tɛ̃̀nɛ, nɛ à
lékã́m Mirkilɛ yé kɔ̃ nɛ̂-á kɩ Liyel dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ tɛ́ kɩ yé kɔ̃ yé kɩ à pĩ yĩ̃́. 18 Á̃ mó yé
lékã́m yɩkɩ mɔ, sɔ̃nko wǎh yé ye nɛ yé yé gbɔ̏ sah kwâh nɛ̂ yõ sɔkɔ yé fɛ̃ ké dùkù pĩ;
ànɛ̂ wǎh mɛ yípéplɔ nónó yah sah ǹ no kɔ̃, yé sé tɔ pĩ. 19 Yè mó pĩ gbi̇̀l tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á
à mɛ yah sah á kɔ̃ ápi nónó-á Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Kɛ́nɛ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀ ye Liyel tɔ̏ pɩ tǎhkìlɛ,
20 wǎh Krista lékó yilki mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ tɛ́ à kɔ̃ à kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ. 21 Á̃
mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ tɔ̃́rí, ànɛ̂ tǎhkì, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ yɔ̏tɔ̃rínɔ pól yõ sɔkɔ. Nónó yni-á mɛ wil
kwɛynɛ, ànɛ̂ nónó yni-á kɩ n wil n pi ńsɔ̂nɛ, ǹmɔ mɛ pépi pól yah sɔkɔ. 22 Liyel yíyi̇̀n
pól pɩ Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ, tɛ́ à pɩ ǹ yõ sɛ̃́pú tĩ̀nki̇̀ pól yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, 23 pépi

nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ. Krista mɛ tɛ̃́nólɛ pépi sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɔ mɛ tɛ̃́nólɛ
ǹ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

2

Tyɛ́-ńkɛ̃́ min nɛ̂-á n wɛ nɔ̀nólɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Ŋgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî tyí kɔ̃lɛ yé tyítúkúnì ànɛ̂ yé tyípêl pínɔ́ yĩnnɛ. 2 Kénɛ
tyípêl sɔkɔ ye sɔ̃̀ yé mɛ n pı yé minnɛ ǹgbòlɛ, gbĩ́ nɛ̂-á yé mɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tǎhkì yɔ̃̀tɛ̃
sɔ̃̀ tɛ̃. Kénɛ yɔ̃̀tɛ̃ mɛ tɔ̃̀lɛ n pı tyah kènkãh sɔkɔ. Ŋmɔ ye mɛ Liyel tyí yáhlepu yahlɛ
n tɛ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀. 3 Ápi tɔ pól sɔ̃̀ mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, mɛ á dyɔ yĩ́ĩ́ tyi ólɛ n pı. Tir
nɛ̂-à sɔ̃̀ nɔ á wil gbɛ̃́nsê tyí ànɛ̂ áyâh nɛ̂ sõ wɛ nɛ kǎh mɛ plɛ, képah ye à n nɛ n pı.
Áyáh sɔ̃̀ pı sɛ̃, képah ye Liyel pèkè kı sɔ̃̀ á nɔ n pi no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ. 4 Ŋtɛ Liyel nìgbɛ̀kì
tnɔ. Á tyí kah nɔ ǹ tyí, 5 képah ye, áyáh lésõ mɛ lékyî tyí kɔ̃lɛ á tyítúkúnì pínɔ́ sɔkɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, à minnɛ á kɔ̃ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Kristalɛ. — Yɔ̃̀bènɔrı ye Liyel pı yé tyí à yé pwah
mɔ. — 6 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, Liyel ye á wilki kũ sɔkɔ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí, tɛ́
á sah yĩ̂nyõ tɔ̃́rí sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí. 7 Pèpɔrı nɛ̂-á Liyel pı ápi tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀
yõ Yesu Kristalɛ, à kè pı ǹ yɔ̃̀bènɔrı ǹgbɛ̃ wɛ̃kı yĩnnɛ gbĩ́mɛgbĩ́ no pól tyí. 8 Yé náh
wɛ di, yáh sɛ̃ Liyel yõ, à mɛ yɔ̃̀bènɔrı pı yé tyí à yé pwah mɔ. Pwáhnmɔnɔ mɛ̀ náh
wil yépi tyí dɛ́, Liyel yĩ́nkɔ̃nɔ ye kélɛ 9 Yépi tǎhkì pínwɛnɔ náh kélɛ dɛ́. Kǎh pı sɛ̃,
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gblɔ̌y gbilki n pi. 10 Yé náh wɛ di, Liyel mɔ́nɔ́ ye álɛ. Ȁ ye á mɔ
á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ tyípéplɔ pı yĩnnɛ Liyel-á nónó yah sah ǹgbò
dùkùlɛ nɛ á pɔ sélɛ n pı.

No pól pı núkúlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

11 Yépi nónó-á lésõ Nsyifunɔ n ye kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ névyelɛ, tɛ́ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n ye kènkõbelɛ
ké nítbɔ́ yĩnnɛ nónó-á mɛ pé wil sɔkɔ, yáh lésõ mɛ dùkù nɛ̂nɛ légbĩ́nɛ, yé yé dyɔ sah
nɛ n kwnɛ képahlɛ. 12 Légbĩ́nɛ yé lésõ mɛ fíí Kristalɛ. Yé lésõ mɛ nɛ́pânnɛ, yé náh
mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel no sɔkɔ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ n no kɔ̃ nɛ páh yĩ nónónɛ pè kɔ̃
pé Yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ pélɛ, yé vyãh lésõ dɛ sé tyí sɔkɔ. Yé lésõ mɛ kèkõyɔ̃́
sɔkɔ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Liyel náh lésõ mɛ yé tyí. 13 Ŋtɛ núkúnúkú, yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, yépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ fíí, yé nɔ de Liyellɛ Krista tɔ̃́
kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 14 Ŋmɔ ye ápi yèvınıɛ. Ŋmɔ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ
pè kwrɔ mɔ pı yìkì núkú névyelɛ. Dyɔ́yɔ́kì nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ kɛ̃kı tyí kɔ̃lɛ, mɛ Nsyifunɔ ànɛ̂
nónó náh pı Nsyifunɔlɛ pé wrɔ́ gbɛkı sah, à ye pɔ kénɛ kɛ̃kı sɔ to ǹ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 15 Ȁ
ye Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ sé wǎ̀l kɔ dúkùnɔ́ pól yĩn mɔ. Ŋmɔ gbɔ̃̀ yõ, à Nsyifunɔ
ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pé kwrɔ mɔ pı yìkì núkú névyelɛ, yèvını kɔ̃ kè wɛ pé
wrɔ́. 16 Ȁ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ pé pól kwrɔ mɔ pı wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ
ǹ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ dahnı yõ, tɛ́ pé wrɔ́ kwrɔ mɔ pı núkúlɛ Liyellɛ. Ȁ dyɔ́yɔ́kì tɔ tyí tyí
yıkı ǹ syínɔ́ gbɔ̃̀ yõ dahnı yõ. 17 Ȁ pɔ yèvını wɛlɔ yo yé tyí yépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ fíí,
ànɛ̂ nónó-á sɔ̃̀ mɛ yúkɛy. 18 Yé náh wɛ di, Krista gbɔ̃̀ yõ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pı
Nsyifunɔlɛ, á pól kı tɛ̃ wɛ yĩni tɛ̃ Sú Liyel tnɔ̂ ǹ Mirki núkúní mɛ̀ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. 19 Kǎh
pı sɛ̃, yépi nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, nɛ́pân náh tɔ̃ yélɛ, wɔ̂ yah tãn náh yélɛ. Yé pı
kwil núkú tãnnɛ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́púlɛ. Tɛ́ pı Liyel nolɛ. 20 Yé mɛ á kı nɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃́
pè mɔ nɛ̂ sètyah-á pı Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, tɛ́ Yesu mɛ pı ké
dáhgbílɛ ǹ wahlɛ. 21 Ŋmɔ Yesu gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye wɔ̀kɔ̀ kı yĩn gbã́hngbã́h, tɛ́ kı kyãh kı
pı Liyel ní-ńsah gbôlɛ, nɛ̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ. 22 Yé wrɔ́-á kwrɔ mɔ ǹmɔlɛ, yépi tɔ ye

pı gbô mɛ̀ fĩ́ yɔ́lɛ, kı wɛ kwrɔ mɔ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ kı pı tɛ̃-ǹsah yɔ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel kı
mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Mirki sɔkɔ.

3

Pole-á kı tɔ̃̀ nɛ̂ pı n pi névye yĩnnɛ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ

1 Képah ye, ńmɔ Pole nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ, ànɛ̂ yépi yĩnnɛ,
yépi nónó náh pı Nsyifunɔlɛ... 2 Liyel-á ǹ pèpɔrı pínɔ́ sɔkɔ tɔ̃̀ nɛ̂ dahbı ń gbɔ̃̀ yépi
tyí pɛkı yĩnnɛ, mé sɛ̃ ké yõ nɛ yáh képah tɛ̃ wɔ noh ó. 3 Liyel ye syɔ̃ wɛ̃kínɔ́ yɔ́ tyí
à ǹ sètɛ̃̀n sɔ̃̀ tirlɛ ń wɛ̃kı, sɔ̃-á mé yo sɔkɔ kélɛ yé tyí kwéy sɛ́bɛ́y mɛ̀ yɔ̃̀tah sɔkɔ yɔ̀.
4 Yáh kı kélɛ n kar, yé kı pĩ nɛ sètɛ̃̀n sɔ̃̀ tir nɛ̂-á mɛ Krista tyí sɔkɔ, ké sèndyàh náh
ńnɛ. 5 Liyel náh sɔ̃̀ kénɛ sètɛ̃̀n sɔ̃̀ tirlɛ ǹgbò tãn wɛ̃kı, sɔ̃-á à kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu nɛ́gblɔ́ wɛ̃kı núkúnúkú ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. 6 Sètɛ̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ wɛ
yɔ̀, nɛ Nı̀vı̀nı̀ tir gbɔ̃̀ yõ, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pé pól-á kwrɔ mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ
kı gbɛ̃kı núkú yõ n pi pélɛ, tɛ́ kı n pı n pi gbɛ̃̂nsê núkúlɛ pélɛ. Tɛ́ Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃
tir nɛ̂ tyí sɔkɔ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, pé tɔ vyãh-á kı n wɛ n pi ké tyí sɔkɔ. 7 Liyel-á ǹ
tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ yɔ̃̀bènɔrı nɛ̂ pı ńmɔ tyí, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ńnɛ Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́ tɔ̃̀
sɔkɔ. 8 Ǹmɔ nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú pól nɛ́tɛ́ynɛ, ńmɔ ye wɛ yɔ̃̀bènɔrı mɛ̀nɛ kı Yesu pèpɔrı
tyílɛ n yo névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Kénɛ pèpɔrı mɛ̀nɛ, yɛ̃̀n náh mɛ ké tyí.
9 Liyel-á kı sètɛ̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ pı n pi dùkù nɛ̂nɛ, mé yĩnɛ mè kélɛ névye wɛ̃kı n yĩ́ĩ pallɛ.
Ǹmɔ nɛ̂-á yíyɛ̃̀n pól mɔ́-òlɛ, à ye képah wɔ̃bı sah ǹgbò dùkùlɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, 10 sɔ̃nko à
tɔkɔ núkúnúkú tyí, yĩ́pĩ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, yɔ̃̀tãm pól ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tɔ̃́rí nónó-á mɛ
tɔ̃̀lɛ n pı yĩ̂nyõ sɔkɔ, pé pól tɛ̃ wɛ kè pĩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ̃̀nkı̃̀ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. 11 Sépi pól pı
à yĩnɛ Liyel-á sɔ̃̀ nɛ̂ yah tɔkɔ sah tyɛ́-ńkɛ̃̂, tɛ́ pɔ kè pı á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
12 Ǹyáh á wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ, wɛ̃kı̀ mɛ yíkínmɔnɔlɛ á tyí
kı fɛ̃ nɔ de Liyel tnɔ̂ nı̀sãh sɔkɔ. 13 Kǎh pı sɛ̃́, ńmɔ-á mɛ yèvyãhrı nɛ̂nɛ n pı yé yĩnnɛ,
yé káh yɛ képah yé wil ku. Képah ye kı yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ yé kɔ̃.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ

14 Képah ye, mé kı gbètukunɔ di Sú Liyel yah sɔkɔ, 15 ǹmɔ nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á kétlo pól mɛ
sétáh yõ ànɛ̂ yĩ̂nyõ. 16 Ǹ tɔ̃́rí mɛ gblò. Képah ye, mé kélɛ n yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ à tǎhkı̀lɛ
yé kɔ̃ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃nko tǎhkı̀ nɛ n mɛ yĩ́ĩ yé sɔkɔ. 17 Krista nɛ n mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé
nnɔ sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tyínɔnɔ mó nɛ mɛ yã̀hnı̀ mɔ yĩ́ĩ yé sɔkɔ. 18 Képah sɔkɔ,
tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, yépi ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól kı ké yɔ̃̀tukuri, ànɛ̂ ké yɔ̃̀sɛ̃kı̀,
ànɛ̂ ké kyãhlɔ, ànɛ̂ ké súkúlínɔ́ dùkù pĩ. 19 Yé kı tyínɔnɔ mɛ̀ dùkù pĩ, képah nɛ̂-á kal
pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ. Képah sɔkɔ, Liyel kı mɛ ǹ tɔ̂ɔ́ yé sɔkɔ. 20 Ǹyáh yĩ̂ nónónɛ n yah n
kɔ̃ ànɛ̂ áyáh mɛ nónó tyílɛ n sõ, Liyel ye kı fɛ̃ sélɛ álɛ n kɔ̃ gbĩ́mɛgbĩ́, fɔ́ɔ́ kı kah mɔ
ńtɛ̃nɛ, ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pı ápi sɔkɔ. 21 Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, gbílkínɔ́ nɛ
n sah Liyel yõ à wil Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ̃̀nkı̃̀ tyí, knɔ knɔ pól sɔkɔ tyɛ tyɛ́nı́ kɛ̃̂nɛ. Amiina.

4

Yesu yõ sɛ̃́pú yégbékè pínɔ́lɛ núkúlɛ

1 Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ yĩnnɛ, mé yélɛ n ni yépi nónó-á Liyel
ye, nɛ yé yé minnɛ n pı à yĩnɛ ǹ yénɔ́ mɛ̀nɛ. 2 Yé pı gblɔ̃̌y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír
névyelɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́ pípúlɛ. Yé wɛ̃nɛ n n tɛ̃ tyínɔnɔ sɔkɔ. 3 Yáh mɛ yèvı̀nı̀ nɛ̂ sɔkɔ
wɛ̃ tyí, képah gbɔ̃̀ yõ, yé gbah n tɛ̃ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tɛ̃ n sah Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ yé

kɔ̃. 4 Yé pól pɩ wil gbɛ̃̆nsê núkú Krista gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki núkú ye mɛ. Liyel yé
ye tɔlɛ kwâh núkú yĩnnɛ nɛ yé yé gbɔ̃̀ sah ké yõ. 5 Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ núkú ye mɛ, ànɛ̂ Liyel yõ
sɛ̃̆nɔ́ núkúlɛ, ànɛ̂ ni sɔkɔ wèlnwi̋ki̋nɔ́ núkúlɛ. 6 Liyel núkú ye mɛ. No pól Sú ye ǹnɛ.
Ǹ tɔ̃̆rɩ́ mɛ no pól yõ. Ȁ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ no pól sɔkɔ. Ȁ mɛ tɛ̃̆nɔ́lɛ no pól sɔkɔ. 7 Ǹtɛ á
nɛ́núkù núkú pól ye Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à yĩnɛ Krista-á mɛ ké tyɩ́ nɛ pé kélɛ á kɔ̃ sɔ̃́.
8 Kè mɛ wa̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

«Wăh dɔkɔ yuku yȋnyõ sɛ̃́,
à sɔkɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névyelɛ.
Ȁ tɛ̃̆npnɛ̀nɔ́ yĩ névye kɔ̃.»

9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ pè n ye yȋnyõ dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ wɛ́? Képah ye n wɛ̃kɩ nɛ wăh sɔ̃̀ tiki
yuku sétáh sõwãh tɔ sɔkɔ. 10 Nɛ̂-á tiki pɔ, ǹmɔ ó ye tɔ̃ dɔkɔ yuku yȋnyõ léyy tɛ̃-ǹsah
sɔkɔ, kɩ kèkõyő pól yuku. 11 Ǹmɔ Krista ye kɔ̃ névyelɛ tɛ̃̆npnɛ̀nɔ́ duke dukelɛ. Ȁ túkù
pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, tɛ́ túkù pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ̋nyopulɛ, tɛ́ túkù pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónkɔ̃pulɛ,
tɛ́ túkù pɩ kwɔ́púlɛ. 12 Sɛ̃́ ye à vi mɔ Liyel nolɛ pè kɔ̃ pè kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ dal mɔ, wãn kɔ̃ kè
kɩ n mɔ Krista yõ sɛ̃̆pú yõ. 13 Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel yõ sɛ̃̆nɔ́ kɩ á pól wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ,
tɛ́ á kɩ Liyel Pɩ́ɗɩ̋ pĩ tɛ́ kɩ yuku yahlɛ Liyel wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ fɔ́ɔ́ kɩ pɔ pɩ Krista tyɩ́ kɔ̃lɛ.
14 Képah sɔkɔ, á náh tɔ̃ n pɩ n tɛ̃ n pi wɛ̃̆npȉlɛ nónó-á kwɔ́nɔ́ kétúkúnȉ pɩ́pú ànɛ̂ pé
névye vȉntɛ̃nɔ kɩ álɛ n tɔkɔ n fĩ n kɔ̃ ya̋hkɩ́ tyɩ́ kɔ̃lɛ, kɩ á mɔ pɩ́lkɩ́nɔ́ wɛ̃̆kɩ̀ yõ. 15 Ǹtɛ
áyáh kɩ gbɩlɛ n yo tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ, á kɩ yah yúkúnɔ́ wɛ tyi pól sɔkɔ kɩ n nɔ n de Kristalɛ
ǹmɔ nɛ̂-á yõlɛ. 16 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye wil gbɛ̃̆nsê tȁ̃ntȁ̃n póllɛ núkúlɛ. Gbèl tél-ńtẫn gbɔ̃̀
yõ ye wil gbɛ̃̆nsê tȁ̃ntȁ̃n pól wɛ̃ tɛ̃ yĩn sah. Kăh pɩ sɛ̃́, wil tȁ̃ntȁ̃n pól-à tɔ̃̀lɛ n pɩ kăh
yĩnɛ sɔ̃́, wãn kɩ n mɔ wil gbɛ̃̆nsê yõ, kè kɩ n yuku yahlɛ tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ.

Min pɩ dùkù késa̋nnɛ Krista yõ sɛ̃̆nɔ́ sɔkɔ

17 Nɛ̂-á mé n gbah n yo yé tyɩ́ Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ wɛ̃̆kɩ̀ sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Yé káh tɔ̃ yé minnɛ n
pɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃̆ névye tyɩ́ kɔ̃lɛ, pépi nónó-á pé léka̋m pé yahlɛ n tɛ̃ n mɔ yõre kɛ̃́ tyi
sɔkɔ. 18 Pé léka̋m mɛ fɔ́kɔ́ntũnɔlɛ. Liyel-á min nɛ̂nɛ n kɔ̃, kè náh mɛ pé tyɩ́. Képah ye
pè pɩ yah wɛ́-ńkɛ̃̆pú ànɛ̂ kùkùtăhkɩ̀ névyelɛ. 19 Pè pɩ sen pɩ̃́-ńkɛ̃̆púlɛ, pè náh n fyãh.
Tɛ́ pè pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ à tyɩ̋túkúnȉ duke póllɛ n pɩ yȉn kɛ̃̆nɛ. 20 Ǹtɛ yépi tɛ̃̆ wɔlɛ, sɛ̃̆ntɛ̃̆
náh yé pĩ Kristalɛ dɛ́. 21 Mé sɛ̃ ké yõ nɛ ǹ tyɩ́ dùkù pól-á yo yé tyɩ́. Tɛ́ gbɩ nɛ̂-á mɛ
ǹ tyɩ́ sɔkɔ, yé kwɔ́nɔ́ wɛ ké tɔ yõ. 22 Yáh sɔ̃̀ mɛ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, yé yĩnɛ yè képah
milki. Yé yé náh vi yé pɩ dùkù kédyâh kɔ̃, képah nɛ̂-á sõnɔ túkúnȉnɛ n mɔ yé sɔkɔ,
nónó-á yé tyɩ́lɛ n yɩkɩ. 23 Liyel Mirki-á léka̋m nɛ̂nɛ yé kɔ̃, yé yɛ kè yé vi mɔ. 24 Yé vi
mɔ nɛ n pɩ pɩ dùkù késa̋nnɛ à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyɩ́ sɔ̃́, yè mó nɛ n mɛ tómm ànɛ̂
yályál liyel yah gbɩ wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 25 Képah yĩnnɛ, yé mɩ̀nɩ̀ yónɔ́ yal n mɔ, yè mó
gbɩlɛ n yo wɛ̃ tyɩ́. Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃̆nsê núkú tȁ̃ntȁ̃n ye á póllɛ. 26 Yé fɔkɔ-à vyãh
yé káh tyɩ̋pékè pɩ. Gbɩ̋̃yɩ̋̃ náh yĩnɛ kè pɔ de yè mó nɛ n mɛ fɔ̀kɔ̀vyȁ̃hnɩ̀ sɔkɔ sɛ̃́. 27 Yé
káh yé mɔ n tɛ̃ tɛ̃ wɛ̃̆kɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ yɩkɩ mɔ sétȁ̃n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃. 28 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yĩbelɛ n yĩ,
tɛ̃̆ kè yal mɔ, à mó ǹ gblɔ̃̆y kɔ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ gbȁ̃nnɛ yɩ̋̃nvɩ̆̃ kɛ̃̆nɛ, à fɛ̃ kwâh wɛ à névi yɔ́
tɔ yohnɩ n mɔ nɛ̂-á mɛ yãm nɛynɛ. 29 Wɛ̀ntùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ kè nɛ n wil yé vyãh
sɔkɔ. Yé wɛ̀npèplɔ ólɛ n wɛkɩ nónó-á kɩ fɛ̃ névye yohnɩ mɔ, ànɛ̂ nónó-á kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ
pɩ sé nóhpú tyɩ́. 30 Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ kètɔ̃̀npɔ́kɔ́ sɔ̃́ yé wil tyɩ́, yé káh yèkwɔrɩlɛ
n mɔ ké sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé sɛ̃ yɩ̋̃ ké yõ nɛ sõ yɔ́-á mɛ n
pi, Liyel-á kɩ yé pwah mɔ n pi pnɛ́pnɛ́. 31 Yé káh yrɔlɛ n tɛ̃ n sah yé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Yé

fɔ̀kɔ̀vyȁhnɩ̀, ànɛ̂ mâl, ànɛ̂ wɛy sŏhsŏh, ànɛ̂ gbyɔ yal n mɔ, à tahlɩ nɛ́pékè pɩ́nɔ́ duke
pól tyɩ́. 32 Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, yé tyɩ́ mó nɛ n mɛ nɔ́nɔ́lɛ wɛ̃ tyɩ́. Yé nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n
kɔ̃, sɔ̃́-á Liyel yɔ̃ mɔ yé kɔ̃ Krista gbȍ yõ.

5

Kyòɔ sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

1 Yáh pɩ Liyel wɛ̃́npȉlɛ nónó tyɩ́-á nɔ ǹ tyɩ́ sɛ̃́, képah ye yé ǹmɔlɛ n yah n pɩ. 2 Yé
yɛ yé tyɩ́ nɔ wɛ̃ tyɩ́, sɔ̃́-á á pól tyɩ́ nɔ Krista tyɩ́, tɛ́ à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃ ápi yĩnnɛ
à pɩ sárkálɛ, nɛ̂-á mɛ n põ sírr tɛ́ ké tyɩ́ mɛ nɔ Liyel tyɩ́. 3 Yé pɩ Liyel nolɛ, képah ye
fɔ̀fɩ́kɩ̀, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́ duke pól, à tahlɩ yɩ̃́sesúkú tyɩ́, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ pɩ́nɔ́ tyɩ́ náh
yĩnɛ kè nɛ n nohnɩ yé wrɔ́ sɔkɔ. 4 Sen pɩ̃́-ńkɛ̃ wɛlɔ, ànɛ̂ wɛ̀ntùkùnȉ, ànɛ̂ nɛ́wȃn wɛlɔ
tɔ náh yĩnɛ sè nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. Ǹtɛ pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛy ye yé yĩnɛ yè Liyellɛ n kɔ̃.
5 Yé yĩnɛ yè kè pĩ yɩ̃́ nɛ prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ nónó-á mɛ sȉlkȉnɔ́lɛ Liyel yah, ànɛ̂ yɩ̃́sesúkú
névyelɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Krista tɔ̃́rí ànɛ̂ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. Yɩ̃́sesúkú pɩ́nɔ́lɛ,
sãh fálnɔ́ dùkù yɔ́ ye kélɛ. 6 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki ǹ sõnɔ prɛ̌nɩ̀nɛ.
Sépi dùkù pɩ́nɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ n pɔ Liyel kɔ̃ ǎ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ tyɩ́ yáhlepu yõ. 7 Képah ye, yé
káh nɛ pɩ n soh pélɛ póllɛ. 8 Yé lésõ mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ núkúnúkú yé mɛ kyòɔ
sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Kyòɔ sɔkɔ névye-á n pɩ sɔ̃, yé tɔ nɛ n pɩ
sɛ̃́. 9 Yé náh wɛ di, kyòɔ sɔkɔ kɔ́lɔ́ ye n pɔ n pɔ pèpɔrɩ pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbɩ yónɔ́lɛ. 10 Nɛ̂ tyɩ́-á nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́, yé gbah tɛ̃ kélɛ n pnɛ. 11 Yé káh fɛ̃́ntȗ sɔkɔ
tyilɛ n pɩ. Yõre náh mɛ sé tyɩ́. Ǹtɛ yé sé gbĩnɛ n wɔ. 12 Tyi nónó-á kénɛ névye mɛ n
wɔ̃bɩ n pɩ, sé tyɩ́ yȃ́hnɔ́ ńtɛ̃ mɛ sennɛ. 13 Ǹtɛ tyi nónó gbĩ-à wɔ, sépi n nɛ n mɛ kyòɔ.
14 Yé náh wɛ di, tyi nónó gbĩ-à wɔ, sé dùkù n nɛ n pnɛ. Képah ye, kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ:
«Áwɔ nɛ̂-á mɛ n dɔ, dɔ n yuku.
Yuku n wil lékyî wrɔ́,
Krista kɩ kyòɔ mɔ á tyɩ́.»

15 Yé yé pɩ dùkùlɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yé káh nɛ n pɩ yĩ pɩ̃́-ńkɛ̃ névye tyɩ́ kɔ̃lɛ, yé nɛ n pɩ
yĩ pɩ̃́pú tyɩ́ kɔ̃lɛ, 16 nónó-á tir nɛ̂ pɩ́nɔ́ yȍbènɔrɩ-à fyɔ̀ wɛ pé tyɩ́, pě kè pɩ. Yé náh wɛ
di, gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, kè náh mɛ pallɛ. 17 Képah ye, yé káh pɩ lékȃ́m kɛ̃ névyelɛ, ǹtɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dyɔ yɩ̃́ tɛ̃-á nɛ̂nɛ, yé gbah n tɛ̃ képahlɛ n pnɛ. 18 Yé káh tɔ̃ wɔ kè yé tɛ̃, képah
névi tyɩ́lɛ n yɩkɩ. Yé yɛ Liyel Mirki yé tɔkɔ. 19 Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ yìgbìnì sɔkɔ yè
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n gbilki, yè mó yìlɛ n gbɩ ǹ tyɩ́ ǹ Mirki-á nónó dahbɩ yé sɔkɔ. Yé yìlɛ n gbɩ
yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki yé nnɔ póllɛ. 20 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ànɛ̂ tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n wɛkɩ Sú
Liyel tyɩ́ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ.

Pɛbɩ ànɛ̂ pé syɔ́-á yĩnɛ pè tɛ̃ sɔ̃ wɛ̃ tyɩ́

21 Yépi nónó-á pɩ Krista yah tíkí pípúlɛ, yé nɛ n sah wɛ̃ tyɩ́ yõ sɔkɔ. 22 Syɔ́, yé nɛ n
sah yé pɛbɩ tyɩ́ yõ, sɔ̃́-á yé n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́ yõ. 23 Yé náh wɛ di, dɩ̃́ ye sê yȍtɛ̃nɛ sɔ̃-á
Kristalɛ ǹ yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yȍtɛ̃nɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ tɛ́ à mɛ pɩ pé pwáhnmɔ-
òlɛ. 24 Syɔ́ yĩnɛ pè nɛ n sah pé pɛbɩ tyɩ́ yõ tyi tyi pól sɔkɔ, sɔ̃́-á Krista yõ sɛ̃pú tȉnkȉ n
sah ǹ tyɩ́ yõ. 25 Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyɩ́ nɔ yé tyɩ́, Krista yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyɩ́-á nɔ sɔ̃ ǹ tyɩ́,
fɔ́ɔ́ à ǹ min kɔ̃ pé yĩnnɛ. 26 Sɛ̃ ye sȍ à mɛ ké tyɩ́ nɛ pé pé yõ sɛ̃pú tȉnkȉ pɩ yályál Liyel
yah, ni sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ Liyel wɛy gbȍ yõ. 27 À sȍ mɛ ké tyɩ́ nɛ pè pɔ pé
yah sɔkɔ yályál syíi kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ tȉkȉlȉ-ǹsah kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yíkí-ńsah kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah
kɛ̃́nɛ pé tyɩ́. 28 Sɛ̃ ye pɛbɩ tɔ yĩnɛ pé syɔ́ tyɩ́ nɔ pé tyɩ́ pé gblɔ̌y wil gbɛ̃́nsê tyɩ́-á nɔ sɔ̃

pé tyí. Névi nɛ̂ kyɩ tyí-à nɔ ǹ tyí, ǹ gblɔ̌y tyí ye nɔ ǹ tyí. 29 Yé náh wɛ di, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
wil gbɛ̃́nsê kṍ náh ǹnɛ n tɛ̃ dò, tɛ̃ n pyě kélɛ n pu ńkɛ̃; ǹ tɛ́ kè tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃́-á Krista
tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀lɛ, 30 képah nɛ̂-á ápilɛ. 31 Képah ye, dı̃́ kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ
tnɔ̂, tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.* 32 Sètı̃̀n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃ ye
kélɛ. Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo nɛ kǎh mɛ ké yah mɔ Krista ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ tyí. 33 Ǹtɛ kè
mɛ ké yah mɔ yépi tɔ tyí. Yé nɛ́núkù núkú pól syɔ́ tyí yı̃nɛ kè nɔ yé tyí yé gblɔ̌y sɔ̃,
syɔ́ nɛ́núkù núkú pól mó yɔ̃̀yénnɛ n sah pé pɛbɩ yõ.

6

Wɛ̃́npı̀ ànɛ̂ pé dúbîpú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

1 Wɛ̃́npı̀, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Képah ye plɛ.
2 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ tàhlı̀nɔ́lɛ
ké tyí nɛ: 3 Wâh képah pɩ, wáh kɩ mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ tɛ́ kɩ min sɛ̃́kı̀ wɛ sétáh yõ sɔkɔ.*
4 Dúbípú, yépi tɔ káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ yé wɛ̃́npı̀ sɔkɔ. Á yı̃nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kı̀lɛ, yé pélɛ
n pu, yè mó kwɔ́nɔ́ pèpɛynɛ pélɛ n kɔ̃, yè mó pélɛ n vi n mɔ pallɛ.

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé nátãm wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

5 Yɔ̃bɩ, yé nátãm nónó-á sétáh mè yõ sɔkɔ, yé nɛ n sah pé tyí yõ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩlɛ
ké sɔkɔ. Yé kélɛ n pɩ yã́ryã́r dáhbí-ńkɛ̃́nɛ ké sɔkɔ Krista tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ. 6 Kè káh
pɩ á kɩ nɛ pǎh yélɛ n kyɔmɩ képah yı̃n sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, á kɩ nɛ névi dyɔ yı̃̃́ tɛ̃ sɔ̃ yé n
yah kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́. Yé kélɛ n pɩ Krista yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, yè Liyel dyɔ yı̃̃́ tɛ̃nɛ n pɩ yé nnɔ
póllɛ. 7 Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí yé nnɔ póllɛ, á kɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, kè káh nɛ
n mɛ névi tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ. 8 Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yé nɛ́núkù núkú póllɛ,
nɛ̂-à kɩ sɔ̃ mɛ yɔ̃lɛ ò, nɛ̂ náh mɛ yɔ̃lɛ ò, tɛ̃-á kɩ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
9 Yépi nónó-á yɔ̃bɩ nátãmnɛ, yépi tɔ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ pé tyí. Yé káh dírílɛ n kɔ̃ pé yõ sɔkɔ.
Yé pı̃ nɛ yépi ò, pépi ò, yé pól tyí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yı̃̂nyõ sɔkɔ, nɛ̂-á à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n
tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ ní-òlɛ.

Liyel yõ sɛ̃-ò mɛ́fwóyı̂lɛ

10 Ké tyɛ́-ńsah, yé yɛ yé tǎhkı̀ nɛ n wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ ǹgbɛ̃ tyí. 11 Yé Liyel mɛ́fwó
yı̂ tɔkɔ, sɔ̃nko yè tɛ̃ wɛ sétɔ̃ yı̃́nvı̃̀ tyi yah kɔ̃. 12 Yé náh wɛ di, ápi mɛ́kı̀ náh mɛ ké yah
mɔ névye tyí dɛ́. Ǹtɛ kǎh mɛ ké yah mɔ nónó tyí pépi ye pɩ, yɔ̃̀tãmnɛ, ànɛ̂ tǎhkı̀nɔ́lɛ,
ànɛ̂ névye fnɛ̀pu nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kèkɔ̃yɔ̃́ fɛ̃́ntṹ mè sɔkɔ, ànɛ̂ pèkè pɩ pɩ mréy
nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yı̃̂nyõ. 13 Képah ye, yé Liyel mɛ́fwóyı̂ tɔkɔ, sɔ̃nko yòhnpèkè sõ-à
pɔ, yè tɛ̃ n wɛ sépɛ fwo. Képah-à pɩ yé kɩ yı̃n gbáhkı̀ núkú yõ. 14 Yé nɛ n mɛ yé gblɔ̌y
vi n sah. Yé yɛ gbɩ yónɔ́ pɩ syı̃ kɔ̃lɛ yé tyí, gbɩ wɛ̃̌kı̀ kɔ́lɔ́ mó pɩ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩnɛ yé
tyí. 15 Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kɔ̃, ké yónɔ́ dékè nɛ mɛ yé sɔkɔ yé gbyɛ̂h sɔkɔ lékyêh
tyí kɔ̃lɛ. 16 Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ n yı̃n mèmèkı̀ swàhkı̀ sɔ̃ yé gbã̀n sɔkɔ gbı̃́mɛgbı̃́, yè fɛ̃
pèkè pí-ò pnɛ́pêl pól swah kélɛ. 17 Yé pwáhnmɔnɔ fɛ̃ n syi á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ yé
kwı̃nki, yè mó Liyel wɛy fɛ̃ n syi kèkírkı̀ sɔ̃ Liyel Mirki-á nɛ̂ kɔ̃. 18 Yé yɛ yé Liyel nínɔ́
ànɛ̂ yé Liyel fàlnɔ́ duke pól nɛ n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ gbı̃́mɛgbı̃́. Yé gbah tɛ̃ nɛ
n yuku yahlɛ képah sɔkɔ. Yé Liyellɛ n ni Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ pól tyí. 19 Yé nírílɛ n pɩ
ńmɔ tɔ tyí, sɔ̃nko Liyel wɛlɔ pèplɔ dahbɩ ń vyãh sɔkɔ mâh n wɛkɩ gbı̃́ nɛ̂nɛ, mè n tɛ̃
n wɛ nı̀sãh wɛ mè tyípı̃̀llɛ n yo n wah nónó-á mɛ Nı̀vı̀nı̀ tir sɔkɔ. 20 Kénɛ Nı̀vı̀nı̀ tir

* **5:31** 5.31 Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24. * **6:3** 6.3 Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12.

yah yuku yĩn ye kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń gbə̀n tyɩ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ yɔ̀. Yé nɩ́rɩ́lɛ n pɩ ń tyɩ́ ń kɔ̃ mè tɛ̃ n wɛ kélɛ n yo nɩ̀sãhlɛ kǎh yĩnɛ sɔ̃́.

Wɛy tɛ́ynɛ

21 Mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yépi tɔ pĩ ń tyɩ́-á mɛ dùkù nɛ̂nɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂-á mé mɛ n pɩ. Á yṹnpi
Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nɩ́nɛ, tɛ́ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́, ǹmɔ kɩ pɔ ń tyɩ́ kèdùkù pól
yo yé tyɩ́. 22 Ń́mɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyɩ́ nɛ à kyɩ á tyɩ́ kèdùkù yo yé syah à
mó yé nɩ sũ.
23 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ pè yèvɩnɩ, ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔ,
ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ á yṹnpyé pól kɔ̃. 24 Á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ nónó
pól tyɩ́ tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃́nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ pé tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filipi tãn tyɩ́

Tyàh-ǹsah wɛy

1 Ŋmɔ Pole ànɛ̂ Timotelɛ, ápi nónó-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩbɩlɛ, ápi ye n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́ynɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́pú pól tyɩ́ Filipi kwil sɔkɔ, pépi nónó sɔkɔ yɩ́syɔ́-á yah tɛ̃́pú
ànɛ̂ yòhnɩ̀nmɔpulɛ, nónó-á yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ. 2 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole-á nîrî nɛ̂nɛ n pɩ Filipi kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyɩ́

3 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh sõ yé tyɩ́ sɔkɔ, mè n wɛkɩ Liyel tyɩ́. 4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mĕ nírɩ́lɛ n pɩ yé
pól tyɩ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, 5 yáh sɔ̃́npílɛ pɩ ńmɔ yòhnɩ̀nmɔpulɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónó sɔkɔ, à tɔkɔ
ké tyah sõ duku tyɩ́, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyɩ́. 6 Ń sɛ̃́nyɩ̃nɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ, Liyel
nɛ̂-á tyah tɔ̃̀ pèpɛy mɛ̀nɛ yé nnɔ sɔkɔ, wăh kɩ yɔ̃ sɔkɔ kɩ kélɛ n tɔ̃ n sah n pɩ, pópó kɩ
pɔ syɩ ké píntɛnɔ tyɩ́ Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ. 7 Yé tyɩ́ nɔ yɩ̃́ ń tyɩ́. Képah ye, ké yah
ye yé pól tyɩ́ sõnɔlɛ ń sɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃nɛ. Yépi tɔ vyãh mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ mɛ̀ tyɩ́ sɔkɔ, Liyel-á
nɛ̂nɛ n pɩ ń tyɩ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ànɛ̂ máh sɔ̃̀ mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n wah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
à kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ-á kélɛ. 8 Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ, Yesu Krista tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ
ńmɔ sɔkɔ, képah-á ń nɩ kɔ̃ kè n yɔrɩ yé tyɩ́lɛ.
9 Máh mɛ Liyellɛ n ni yé tyɩ́ tir nɛ̂ tyɩ́ sɔkɔ, képah ye yɔ̀ nɛ: Tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé
sɔkɔ, kè nɛ n yuku yahlɛ, yé kɔ̃ yé pɩ lékɑ̃́m névyelɛ, ànɛ̂ yɩ̃ pɩ̃́púlɛ. 10 Képah sɔkɔ,
tyi nónó-á yɩ̃nɛ kal, yé kɩ sépilɛ n yah n tɔkɔ n pnɛ. Képah-à pɩ, yé kɩ mɛ yályál
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyɩ́ Krista syɩ n pɔ sõlɛ. 11 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyi póllɛ n pɩ gbɩ
wɛ̃kɩ̀ yõ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, Liyel yɩ̃n kɔ̃ kè kɩ pɩ gblò, tɛ́ kɩ n gbilki.

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́lɛ

12 Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yé pɩ̃ nɛ, tir nɛ̂-á ńmɔ yɩ̃ni tɛ̃, kăh yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́ sɔkɔ. 13 Yé náh wɛ di, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tɔ̃́rɩ́ kéte nɛ̂ sɔkɔ-á ńnɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn pól ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól pɩ̃ nɛ, Krista tɔ̃̀ yɩ̃n-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ. 14 Ń yṹnpyé-á ńmɔ wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃́, wãn mɔ pé kan Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ sɛ̃́nɔ́ yõ.
Kăh pɩ sɛ̃́, pé nɩ tɔ̃ gbah syãh, pè Liyel wɛynɛ n yo tɩ́kɩ́ kɛ̃́nɛ. 15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, túkù mɛ
ńmɔ dyɔ yɔ yɩ̃nnɛ Krista tyɩ́lɛ n yo à pé gblɔ̃́ynɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔlɛ. Ŋtɛ túkù tɛ̃
wɔ mɛ kélɛ n yo sõnɔ pèplɔlɛ pé sɔkɔ. 16 Tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ ye pépi n pɩ képahlɛ. Pè pɩ̃ nɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir gbɩ yo n wah yɩ̃n-á ńnɛ ásɔ̃̂. 17 Ŋtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á Krista tyɩ́lɛ n yo à ńmɔlɛ n
fwo, pépi sõnɔ náh mɛ plɛ. Pè mɛ n sõ nɛ páh kɩ wãn mɔ n pi ńmɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
dénɔ́ yèvyãhrɩ yõ. 18-19 Ŋtɛ képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyɩ́. Kè sɔ̃ pɩ sõnɔ túkù sɔkɔ ò,
kè sɔ̃ pɩ sõnɔ pèpɛy sɔkɔ ò, Krista tyɩ́ tɛ̃ wɔ mɛ n yo. Képah ye, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ
tyɩ́.
Tɛ́ ńmɔ pɩ̃ nɛ yépi nírɩ́ ànɛ̂ Yesu Krista Mirki yòhnɩ̀nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, yɩ̃ mɛ̀-á mɛ n pi
ńmɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ yõ. Képah ye, ń nɩ kɩ tɔ̃ n vɩ n yuku n pi yahlɛ. 20 Máh mɛ
nɛ̂ syɩkɩ tɛ̃ kègbɩlɛ, tɛ́ ń gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ ké yõ, képah ye nɛ, sen káh ń tɛ̃ ń tyɩ́píní yɔ́
ńtɛ̃ sɔkɔ póllɛ. Ŋmɔ sɛ̃́nyɩ̃nɔ mɛ ké yõ sɔkɔ núkúnúkú ànɛ̂ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, mâh se wũ
min sɔkɔ ò, mâh se ku ò, képah-á kɩ Kristalɛ n gbilki. 21 Yé náh wɛ di, ńmɔ ménɔ́ yɔ̃lɛ
min sɔkɔ, Krista gbilki yɩ̃n ye. Tɛ́ kúnɔ́lɛ, yɔ̃re wɛ́nɔ́ ye kélɛ ńmɔ tyɩ́. 22 Ŋtɛ min sɔkɔ
tɛ̃nɔ́-à kɩ ńmɔ kɔ̃ mé fɛ̃ tɔ̃̀ wɛ n pɩ n pi yɔ̃re-á mɛ nɛ̂ tyɩ́, mé yɩ̃nɛ mè nɛ̂ tɛ̃ yah n tɔkɔ

wɛ́? 23 Ǹmɔ mɛ tɔ̀tɔ̀ sõnɔ sɔkɔ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé yal kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ mé n kyɩ n
tɛ̃ Kristalɛ, képah tyí mɛ kal ń tyí. 24 Ǹtɛ ń tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, yõ mɛ képah tyí kal yépi
yĩnnɛ. 25 Ǹ sɛ̃nɔ́ mɛ ké yõ, ànɛ̂ mé pĩ nɛ máh kɩ wũ, kɩ n tɛ̃ n pi yé póllɛ, yé yah yuku
yĩn ànɛ̂ yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ yĩnnɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, ńmɔ syínpɔnɔlɛ yé tnɔ̂,
kè kɩ yé kɔ̃ yé kɩ Yesu Kristalɛ n gbah n gbilki.

27 Nɛ̂ tɛ̃-á tah kal, yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, máh
kɩ sɔ̃ pɔ wil yé tyí ò, máh kɩ sɔ̃ pɔ n wı̃l-ǹkɛ̃nɛ yé tyí ò, mé kɩ mɛ yé tyílɛ n nohnɩ nɛ
yáh mɛ su yĩn gbáhkɩ̀ núkú yõ sõnɔ núkúlɛ yé sɔkɔ, tɛ́ mɛ so wɛ̃ tyí à gbah tɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yõ sɛ̃nɔ́ yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. 28 Yé káh yɛ yé sépɛ́bí kɔ̃ pè yé wore tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
Képah sɔkɔ ye pè kɩ pĩ nɛ pé tyí yɩkɩ yɩkɩ wɛ̃kɩ̀ yõ-á pélɛ, tɛ́ yépi-á mɛ pwáhnmɔnɔ
wɛ̃kɩ̀ yõ. Liyel ye n pɩ sépi póllɛ. 29 Yé náh wɛ di, Liyel ye yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí yé kɔ̃
yé pɩ Krista yõ sɛ̃púlɛ. Tɛ́ kè náh yĩn ǹ yõ sɛ̃nɔ́ ó tyí dɛ́, yé kɩ tɔ̃ yèvyãhrɩ tɔ wɛ n pɩ
n pi ǹmɔ yĩnnɛ. 30 Yépi ye mɛ mɛ́kɩ̀lɛ n fwo Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ, sɔ̃-á lésõ yé ń wɛ mé mɛ ké mɛ́kɩ̀lɛ n fwo. Tɛ́ ńmɔ mɛ yõ sɔkɔ sɛ̃ kélɛ. Yépi ńtɛ̃
pı̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ ó.

2

Krista gblɔ̃y tîkînmɔnɔlɛ ànɛ̂ ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ dùkùlɛ

1 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, kè mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ yé sɔkɔ. Ǹ tyínɔnɔ nɛ̂-á yé sɔkɔ,
kè mɛ yé nnɔlɛ n sũ. Yé wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel Mirkilɛ. Yé mɛ wɛ̃ yãmnɛ n yah,
tɛ́ mɛ pèpɔrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí. 2 Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ, yé nɛ n sah núkú yõ. Tyínɔnɔ
dùkù núkú yĩnɛ kè nɛ n mɛ yé sɔkɔ, yè mó yé fɔkɔ táh ànɛ̂ yé sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yâh
képah pɩ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye yé kɩ mɔ yı̃̃́ ńmɔ sɔkɔ. 3 Yé káh tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ wɛ̃ fwónɔ́ sɔkɔ.
Yé káh yé gblɔ̃ynɛ n wɛ̃kɩ. Yé yé gblɔ̃ynɛ n tiki n mɔ, yè mó no tɛ́lɔ́lɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́
yé gblɔ̃ynɛ. 4 Yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n yah ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyi ó tyí dɛ́, yé nɛ n sõ n kal no
tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ.

5 Sõnɔ nɛ̂ dùkù-á sɔ̃̀ mɛ Yesu Krista sɔkɔ, yé yɛ kénɛ sõnɔ dùkù nɛ̂ mɛ yépi tɔ sɔkɔ.
6 Ǹmɔ mɛ núkúlɛ Liyellɛ,
tɛ́ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ káhkáh.
7 Ǹtɛ à sépi pól wɛ yɛ
tɛ́ ǹ gblɔ̃y pɩ yɔ̃lɛ,
à ǹ gblɔ̃y pɩ névilɛ.
No pól sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ névilɛ.
8 Â ǹ gblɔ̃y tiki mɔ
à n sah Liyel tyí yõ,
à syi pɔ dahnɩ yõ kũ ku.
9 Képah ye, Liyel mɛ ǹmɔ dɔkɔ sah kal no póllɛ,
tɛ́ yı̃́n-ńsah ǹgbɛ̃nɛ à kɔ̃ kal no tɛ́lɔ́ póllɛ.
10 Képah sɔkɔ, yî nónó pól-á mɛ yı̃̂nyõ sɔkɔ,
ànɛ̂ sétáh yõ, ànɛ̂ lékókwíl,
sé pól kɩ sé gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ,*
11 tɛ́ kɩ n yo nɛ Yesu Krista-á TƐ̀ ǸGBƐNƐ,
Sú Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.

Yesu yõ sɛ̃pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃

* **2:10** 2.10 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

[12] Ŋ́ nɛ́nɔ́nɔ́, máh sɔ̀̃ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tɛ́ yé mɛ n nohnɩ sɔ̃́ ń tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, núkúnúkú
mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé wãn mɔ sɛ̃́ yé nòhnɩ̀nɔ́ yɔ̃.
Yáh fyɔ̀ pwah mɔ, yé tɔ̀̃lɛ nɛ n pɩ tíki̇́ ànɛ̂ wílsyahrɩ sɔkɔ képah yĩnnɛ. [13] Yé náh wɛ
di, Liyel ye n dahbɩ yé sɔkɔ tɔ̀̃ pínɔ́ dékèlɛ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́, ǹ tɛ́ ké pínɔ́
tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yě kélɛ n pɩ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́. [14] Yé tyi póllɛ nɛ n pɩ wɛ̀nkyɔ̃
wɛ́kí-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ yékẫb kɛ̃́nɛ. [15] Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ pèkè kɛ̃́ névyelɛ, pè náh wɛ́nyo-
ńsah wɛ n pi yé tyí. Yé kɩ pɩ Liyel wɛ̃́npi̇̀lɛ, lékàh kɛ̃́ névyelɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye wrɔ́, pépi
nónó-á yɩ̃́nvi̇̀ ànɛ̂ nɛ́pêl ó pé tɔ̂ɔ́. Yépi yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ pé tyí, sɔ̃́-á ńwɔ̃́ kèpyelɛ kyòo
yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ. [16] Tɛ́ wɛy nɛ̂-á minnɛ névyelɛ n kɔ̃, yé képah yo pé tyí. Képah-à pɩ, kè
kɩ pɩ yɔ̃ yɔ̃̀nɔ́lɛ ńmɔ tyí Krista syɩ n pɔ sɔ̃lɛ. Tɛ́ kè kɩ tɔ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh yèvyãhrɩ
ànɛ̂ tɛ̀̃n nónó pɩ sɔkɔ, sè náh pɩ yɔ̃ kɛ̃́nɛ. [17] Yépi-á yèvyãhrɩ nɛ̂ pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ,
ńmɔ-à kɩ sɔ̃́ mɛ yĩnɛ mè n ko n pɩ sárkálɛ à tahlɩ képah tyí ò, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye kélɛ ńmɔ tyí.
Tɛ́ mé mɛ ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ yé tɔlɛ. [18] Yépi tɔlɛ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yè ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ
n pɩ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí.

Timote ànɛ̂ Yepafroditi tyi̇̂pínɩ̀nɛ

[19] Ŋ́mɔ gbɔ̀̃ sàhnɔ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ nɛ máh kɩ Timote tɔ̃ yé tyí kè náh tɔ̃ n mo
n pi. Képah sɔkɔ, wàh kɩ kyɩ yah yé tyí tɛ́ ǹ syɩ, à kɩ pɔ yé tyí kèdùkù wɛ yo ń syah
ń nɩ kɔ̃ kè kɩ de. [20] Yé náh wɛ di, ǹmɔ ó mɛ ńmɔ tyí nɛ̂ nɩ-á mɛ n yɔrɩ yé tyílɛ ńmɔ
tyí kɔ̃lɛ. [21] No tɛ́ló pól tɛ̃ wɔ mɛ n yah pé yɛ̃́ngbɛ̃ tyi ó tyí, pé dyɔ náh mɛ n kwnɛ
Yesu Krista tɔ̀̃ tyílɛ. [22] Ŋ̀tɛ Timotelɛ, yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ tyi̇́pínɩ̀ sɔkɔ-á à kè wɛ̃kɩ nɛ, tɔ̀̃npɩ
pèpɛy-á pélɛ. À ǹ gblɔ̌y kɔ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́nɔ́ tɔ̀̃ sɔkɔ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, sɔ̃́-á wɛ̃́npir tɔ̀̃lɛ n
pɩ ǹ sú tyí. [23] Képah ye, ń tyí-à kɩ fyɔ̀ pɔ sah gbáhkɩ̀ núkú yɔ̃, ǹmɔ ye mé mɛ n yah
nɛ máh kɩ núkú tɔ̃ yé tyí. [24] Ŋ́ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̀̃ yɔ̃, ńmɔ ńtɛ̃ tɔ-á kɩ
pɔ yé tɩ̃̀nnɛ kè náh n mo n pi.

[25] Ŋ̀tɛ mé kè wɛ, mé yĩnɛ mè ń yṹnpi Yepafroditi kɔ̃ à ǹ syɩ n yuku yé tɩ̃̀nnɛ. Ŋ́ kɔ́-ò
ye ǹnɛ, tɔ̀̃ núkú pípú ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ núkú fwópú tɔ̃ álɛ. Yépi ye ń fyɑ̃̀hnɔ́ wɛ, tɛ́ à wilki tɔ̃
ń tyí à pɔ ń yohnɩ mɔ. [26] Yé pól wɛ dékè mɛ à tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́, tɛ́ yáh noh ǹ yɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ, kè
mɛ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹ tyí. [27] Kègbɩ yɔ̃, à sɔ̀̃ mɛ n yɔ. Fárkɔ fárkɔ à náhkɩ ku. Ŋ̀tɛ Liyel mɛ
ǹ yãm yah. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ ǹmɔ ó yãm sɔ̃́ à yah dɛ́, ńmɔ tɔ yãm ye à yah wãn kɔ̃ kè
náh n mɔ n pi ń yèkwɔrɩ yɔ̃. [28] Képah ye, mé kɩ à kɔ̃ à kɩ ǹ syɩ yuku súú yé tɩ̃̀nnɛ,
yé kɔ̃ yáh kɩ à wɛ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ yé tyí ńtɔ̃, kwâh mó wilki ńmɔ tɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ.
[29] Képah ye, yé à tɛ̃ plɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ, yè mó sɛ̃́nknɔ névyelɛ nɛ n sɔ̃.
[30] Yé náh wɛ di, Krista tɔ̀̃ yĩn ye à ku farkɩ. Yépi-á nɛ yé ńmɔ yohnɩ n mɔ yi̇̂ nónónɛ,
tɛ́ yé náh fɛ̃ n pɔ sélɛ ń kɔ̃ n pi yé gblɔ̌y, ǹmɔ fɛ̃ syi kũ dlo gbal à sè syi pɔ ń kɔ̃.

3

Kɔ́lɔ́ pèpɛynɛ Liyel yah sɔkɔ

[1] Ŋ́ yṹnpyé, yé nɛ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Máh tyi
nónó yo sɔkɔ tɛ yé tyí, kè náh mɛ kwlɔ́nɔ́lɛ ń tyí kɩ tɔ̃ ń syɩ sè wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé
tyí. Képah ńtɛ̃ ye kɩ yépi yohnɩ mɔ yékɩ tɛ̃ wɛ̃kɩ̀ pèpɛy yɔ̃. [2] Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ
tɔ̀̃ntùkù pípúlɛ, kénɛ pãhlɔlɛ, pépi nónó kɔ̀̃kè kɔ̀̃nɔ́-á wil fɩ̃́ yɔ́ ó kɑ̃̀mnɔ́lɛ. [3] Ké gbɩ tɛ̃
yɔ̃, ápi wɔ ye kɔ̃ kɔ̀̃kè pèpɛynɛ, képah nɛ̂-á Liyel yĩn gbílkínɔ́lɛ ǹ Mirki gbɔ̀̃ yɔ̃. Kè mɛ
yɔ̃ yɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí áyáh wɛ kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ tɛ́ á náh mɛ á gbɔ̀̃ sah á gblɔ̌y yɔ̃. [4] Ŋnî
yɔ́ tɛ̃̀-à fyɔ̀ fɛ̃ ǹ gbɔ̀̃ sah n pi ǹ gblɔ̌y yɔ̃, gbɩ kɩ sɔ̀̃ fɛ̃ wɛ ńmɔ tyí kal tɛ̃̌nɛ kɩ ń gbɔ̀̃ sah

ń gblɔ̌y yõ, 5 ńmɔ nɛ̂-á kõ ń dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃́-ò sõlɛ, tɛ́ mó tɔ̃ pɩ Yisrayel nɛynɛ
à wil Bɛ̃nsyamɛ yȉkȉ sɔkɔ. Yebreke ye ńnɛ, ń dúbípúlɛ Yebreni ye pélɛ. Nsyifunɔ tyi
kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́pú nónó-á pè n ye Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sȍ ńnɛ.*
6 Tɛ́ à yuku gbáhntɛ̃nɔ tyí tȉnnɛ kénɛ wȁl kɔ́lɔ́ sɔkɔ, mé sȍ mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ
n fõh. À tɔ̃ yuku kénɛ wȁl kɔ́lɔ́ tyí tȉnnɛ, nɛy náh sȍ fɛ̃ lékàhlɛ n kɔ̃ n pi. 7 Ǹtɛ kénɛ
tyi nónó-á sȍ mɛ yõre tyilɛ ńmɔ tyí, núkúnúkú mé mɛ pɔ sè wɛ syíkínɔ́ tyilɛ Krista
yȉnnɛ. 8-9 Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista wɛ́npȋnɔ-á pɩ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ ńmɔ tyí, képah
yȉnnɛ mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yah syíkínɔ́ tyilɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé pɩ Krista tyílɛ,
ànɛ̂ ń wrɔ́ mó kwrɔ mɔ ǹnɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé fɛ̃ syi ń náh vi tyi pól kɔ̃, tɛ́ sé póllɛ
n yah tȕ yõ yȉ tyí kɔ̃lɛ. Mé náh tɔ̃ mɛ n sõ nɛ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́-á pɩ ńnɛ tómm
dɛ́. Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ ye mé pɩ tómm. Liyel ye n pɩ névilɛ tómm Krista yõ sɛ̃nɔ́
gbȍ yõ. 10 Ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí képah ye yɔ̀ nɛ, mé Krista pȋ ànɛ̂ tǎhkì nɛ̂-á yilki mɔ ǹ
lékólɛ, ànɛ̂ ń vyãh mó wɛ ǹ yèvyãhrɩ pínɔ́ sɔkɔ, mé mó n pɩ ǹ tyí kɔ̃lɛ ǹ ku dùkù
sɔkɔ. 11 Képah sɔkɔ, ń sõnɔ kɩ mɛ ké yõ nɛ ń tɔ lékó-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi.
12 Kè náh mɛ á kɩ nɛ nɛ̂-á mé n yah n kɔ̃ mé sɔ̃ kè wɛ tɛ, ànɛ̂ ń tyí sɔ̃ pɛkɩ syɩ ké yȉn
tyí dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ yɔ̃ sɔkɔ ń tólɔ́lɛ nɛ mé gbah n tɛ̃ mé kè wɛ, képah nɛ̂ yȉn-á Krista
ń ye pɩ ǹmɔ ó tyílɛ. 13 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́ ń yṹnpyé, kè náh mɛ á kɩ nɛ ńmɔ sɔ̃ kè wɛ tɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á
mé mɛ n pɩ, kè wɛ yɔ̀: Tyi nónó-á sɔkɔ tɛ, mɛ̌ ń dyɔ mɔ n fwɔ sépi tyílɛ, ǹ tɛ́ yah tȉn
tyílɛ n yȉkɩ. 14 Mé mɛ n to ké yȉnnɛ n yȉkɩ yõre wɛ yȉnnɛ Liyel-á álɛ n ye nɛ á pɔ nɛ̂
syi yȋnyõ, Yesu Krista gbȍ yõ. 15 Ápi nónó pól Yesu yõ sɛ̃nɔ́-á de yȉn, sɛ̃́ ye á yȉnɛ à nɛ
n sõ. Ǹtɛ sõnɔ káhkí-à kɩ se mɛ yé sɔkɔ tir yɔ́ tyí sɔkɔ, Liyel kɩ tɔ̃ képah dùkùlɛ yé
wɛ̃kɩ. 16 Kàh kɩ sɔ̃ n pɩ sɔ̃, áyáh mɛ n kɔ wɛ̃kì nɛ̂ yõ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, á ye yɔ̃
sɔkɔ nɛ n yuku yahlɛ képah ó yõ.
17 Ń yṹnpyé, yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Áyáh pɩ dùkù nɛ̂ wɛ̃kɩ, nónó-á mɛ képah wɛ̃kìlɛ
n kɔ, yé pépilɛ n yah n pɩ. 18 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí gbáhyȋ́ náhnáhlɛ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ń
syɩ kélɛ n yo yé tyí gbní sɔkɔ núkúnúkú nɛ, Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́-á nɛ̂nɛ n pɛkɩ,
névye náhnáh pɩ dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ kélɛ n fwo. 19 Pépi tyí-á kɩ pɔ n
yɩkɩ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Pé kèkùrn-á pɩ pé líyellɛ. Tir nɛ̂-á sennɛ pè tɛ̃ n pi, pè n
nɛ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki képah sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ yȉ ó tyí-á pépi n nɛ n sõ. 20 Ápi tɛ̃ wɔ
sú fɔ̃́ mɛ yȋnyõ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á á pwáhnmɔ-ò nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, à kɩ n wil
n pɔ n pi, áyáh mɛ ǹmɔ nɛ̂nɛ n dɛkɩ. 21 Ápi wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á sohkɩ kɛ̃́nɛ, à kɩ pɔ kè vi
mɔ pɩ ǹmɔ wil gbɛ̃́nsê tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á gbílkínɔ́ mɛ n sah ké yõ. Ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbȍ yõ ye
à kɩ pɩ képahlɛ, nɛ̂-á yíyȉn pól kɔ̃ sè n sah ǹ tyí yõ.

4

1 Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé gbah n tɛ̃ sɛ̃ntɛ̃nɛ yè yé sõnɔ sah yȋ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Ń
nɛ́nɔ́nɔ́, yé wɛ dékè mɛ ń kah tɛ̃. Yépi ye ńmɔ nìvìnì yõlɛ, ànɛ̂ yépi ye yɔ̃ ńmɔ yõlɛ.

Pole-á vȉnmɔnɔ nɛ̂ kɔ̃

2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi tyí nɛ, pè pé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì
kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 3 Tɛ́ áwɔ nɛ̂-á tȍ núkú pí-ò pèpɛynɛ ńmɔlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á
Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi yohnɩ n mɔ pé wrɔ́ kɔ̃ kè kwrɔ n mɔ. Yah, syɔ́ yisyɔ́ ye pélɛ, nónó-á
so mɔ ńmɔ tyí á gbah tɛ̃ Nìvìnì tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. Klema tɔ sȍ mɛ pélɛ, ànɛ̂ ń
tȍ núkú pípú tɛ́lɔ́lɛ, pépi nónó yni-á mɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min névye yni sɛ́bɛ́y
sɔkɔ.

* 3:5 3.5 - Nsyifunɔ póllɛ, Yisrayel no ye pélɛ. Yisrayel no póllɛ mó, Yebreni ye pélɛ.

4 Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́. Mé kélɛ n
tɔ̃ n yo yé tyí, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ. 5 Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ́nɔ́ mɛ yúkɛy. Yé yɛ no pól
yélɛ n pnɛ nɛ́péplɔ tyí sɔkɔ. 6 Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Tɛ́ tyi tyi pól
sɔkɔ, kwâh nɛ̂ yétɔ̂-à yé tɛ̃, yé kè ni Liyel tyí nírí pínɔ́ sɔkɔ, yè mó wɛkɪ ǹ tyí ǹ pèpɔrɪ
pínɔ́ yĩnnɛ. 7 Képah sɔkɔ, ǹ yèvɪnɪ nɛ̂-á kǎn pɪ névi sõnɔlɛ, képah kɪ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́
yah kõ dénɔ́lɛ yé nnɔ ànɛ̂ yé sõnɔ sɔkɔ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̂̀ yõ Yesu Kristalɛ.
8 Nɛ̂-á mé kɪ yo yé tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, tyi nónó-á mɛ gblɔlɛ, tɛ́ yĩnɛ
gbílkínɔ́lɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tómtóm tɛ́ mɛ yályál, ànɛ̂ tyi nónó tyí-á kɪ fɛ̃ nɔ névi
tyí tɛ́ à kɪ sè fɛ̃ syi, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tyípénàllɛ tɛ́ mɛ n mɔ n kõ, yé yɛ sépi ó nɛ mɛ
yé sõnɔ sɔkɔ. 9 Yáh tyi nónó sãh ńmɔ tyí, tɛ́ nónó wɛ tɔkɔ ńmɔ tyí, ànɛ̂ yáh tyi nónó
noh ńmɔ tyí, tɛ́ ń wɛ mé mɛ tyi nónónɛ n pɪ, yé nɛ n kɔ sépi wầl yõ. Képah sɔkɔ,
Liyel kɪ mɛ yélɛ ǹmɔ nɛ̂-á yèvɪnɪnɛ n kõ.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Filipi kwil tãn tyí, pé pèpɔrɪ pínɔ́ tyí sɔkɔ

10 Mé nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃́npílɛ tɛ̃ wɛ kè wɛ wɛ̃kɪ ńtɔ̃ nɛ
ń tyí-á mɛ tah yé tyí. Ń tyí sɔ̀ mɛ tah yé tyí, ǹtɛ yé náh sɔ̀ mɛ syɔ̃-ǹsah wɛ à fɛ̃ kélɛ ń
wɛ̃kɪ. 11 Kè náh pɪ nɛ ń fyầhnɔ́ sɔ̃́ ń kõ mé képahlɛ n yo dɛ́. Máh nɛ̂ sãh képah ye yɔ̀
nɛ, kè sɔ̃́ dùkù nɛ̂ ólɛ, kè n nɛ n mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ ńmɔ tyí. 12 Mé ń minnɛ n pɪ n pnɛ yãm
sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɪ n pnɛ tahrɪ sɔkɔ. Tyi pól sɔkɔ ànɛ̂ duke duke pól sɔkɔ, ńmɔ
n fɛ̃ ń minnɛ nɛ n pɪ. Kàh se tɛ̃kɪ sɔkɔ ò, kàh se kwɛkɪ sɔkɔ ò, mé ń gblɔ̃̌y dar mɔ
sépi póllɛ. Mé ń minnɛ n pɪ n pnɛ tahrɪ sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɪ n pnɛ fyầhnɔ́ sɔkɔ.
13 Mé kɪ fɛ̃ tyi pól pɪ Yesu Krista gbɔ̂̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkìlɛ ńnɛ n kõ. 14 Ǹtɛ képah fyé
yõ, yé pɪ plɛ gbɔ̂̀ dáhbínɔ́lɛ ń tyí ń yèvyãhrɪ gbɪ̃́ sɔkɔ. 15 Filipi tãn, yépi ńtɛ̃ pɪ̃́nɔ́ mɛ
ké sɔkɔ nɛ, Nìvìnì tir yónɔ́ tyah gbɪ̃́nɛ yé tɪ̃̀nnɛ, gbɪ̃́ nɛ̂-á sɔ̀ mé yal Masedonɪ sɔkɔ, à
wil yépi tyí sɔkɔ yépi nónó-á pɪ soh ńmɔlɛ à kwâhlɛ ń kõ, tɛ́ kwâh wɛ syi ń tyí, Yesu
yõ sɛ̃́pú tɪ̃̀nkì yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ kwâhlɛ ń kõ. 16 Gbɪ̃́ nɛ̂ ńtɛ̃ fyé-á sɔ̀ mé mɛ Tesaloniki kwil
sɔkɔ, gbáhyɪ̃́ núkú ó náh yé tɛkɪ mɔ ń tyí yòhnìnmɔnɔlɛ. 17 Kè náh mɛ á kɪ nɛ mé sɔ̃́
mɛ ké tyí nɛ, yé yîlɛ nɛ n yĩ ńnɛ n kõ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ wãn mɔ yé pèpɔrɪ pínɔ́
yõre wɛ́nɔ́ yõ. 18 Yáh yî nónó pól tɛkɪ mɔ ń tyí, mé sè wɛ syi, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ mɛ
ń tɛkɪ. Yepafroditi-á fyɔ̀ pɔ yòhnìnmɔnɔlɛ ń kõ, nɛ̂-á yé à kõ nɛ à pɔ ń kõ, mé núkú
pɪ kwâh nɛ́tɛ̃̂nɛ. Kénɛ yòhnìnmɔnɔ mènɛ, tyípépɛ̌y ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh nɛ̂ fɛ̃
syi, tɛ́ ké tyí nɔ ǹ tyí. 19 Ńmɔ Liyel nɛ̂-á tahrɪlɛ ǹ tyí tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃́, à kɪ syɔ̃ Yesu Krista
tyí, kɪ yé yétɔ̂ yî póllɛ yé kõ. 20 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ápi Sú Liyel yõ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́. Amiina!
21 Yesu Krista yĩn yõ, yé wɛynɛ Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́núkù núkú pól kõ ń tyí . Ń yṹnpyé
Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á mɛ ńnɛ ásɔ̂, pé tɔ n wɛkɪ yé tyí. 22 Yesu yõ sɛ̃́pú pól n wɛkɪ yé
tyí, ké dú dɔkɔ nónó-á mɛ tɔ̂̀lɛ n pɪ yɔ̂̀tɛ̃ dɪ̃́ Sesar tyí ásɔ̂ sɔkɔ.
23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̂̀bènɔrɪlɛ nɛ n pɪ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Kolɔsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Kolɔsɩ tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi
Timote ye 2 n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi tyí, yépi nónó-á pɩ Liyel nolɛ Kolɔsɩ kwil
sɔkɔ, tɛ́ pɩ á yũnpyé Krista yõ sɛ̃pú kègblɔlɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.
Á kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole mɛ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃

3 Liyel nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ áyâh ǹnɛ n ni, à n nɛ n wɛkɩ ǹ
tyí yé tyí sɔkɔ. 4 Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tyínɔnɔ nɛ̂-á
mɛ yé sɔkɔ, á sé tyí yónó noh. 5 Gbɩ wɛy nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛynɛ, ké yɩ̃́nɩ́ntɛ̃nɔ gbennɛ yé
tyí, képah sɔkɔ ye yé noh kélɛ nɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah yɔ́-á mɛ yé tyí yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, tɛ́ mɛ yé
gbõ sah ké yõ. 6 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-á yĩni tɛ̃ yépi tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kǎh sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ n
tɔ̃ mɔ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ sɔ̃, sɛ̃ kélɛ yépi tɔ tɩ̃̀nnɛ, à tɔkɔ sõ nɛ̂-á yé kè pĩ kègbɩ
yõ sɔkɔ nɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí. 7 Ápi nénɔ́nɩ́ Yepafratɩ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ
ápilɛ, ǹmɔ ye kɔ̃ yélɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀nɛ. Krista tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí ye ǹnɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi
tyí. 8 Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, à ké tyí yo á tyí.
9 Képah ye, ápi tɔ-á yé tyí noh sõ nɛ̂nɛ, à tɔkɔ lésõ tyí, á náh mɛ yal mɔ nírí pínɔ́lɛ
yé tyí. Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à ǹ dyɔ yɩ̃̃́nɛ yé wɛ̃kɩ pallɛ, yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ lékã́m
gbɔ̃̀ yõ nónó-á n wil ǹ Mirki tyí. 10 Képah sɔkɔ, yé kɩ tɛ̃ wɛ n kɔ à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ,
kɩ ǹ dyɔ yɩ̃̃́ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé kɩ tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ, tɛ́ kɩ Liyellɛ n gbah
n pĩ n yuku yahlɛ. 11 Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ tyi tyi pól sɔkɔ,
ǹ tɔ̃́rí tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃nko yé fɛ̃ tyi póllɛ n sro. 12 Yé wɛkɩ Sú Liyel tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé vyã̌h kɔ̃ kè wɛ ǹ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, wǎh képah nɛ̂ yah sah ǹ
tɔ̃́rí kyòo sɔkɔ kɩ névye kɔ̃, nónó-á mɛ ǹ tyí yõ. 13 À ye á yɔrɩ tɛ̃ syi fɛ̃́ntũ̂ tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀,
tɛ́ á dah mɔ ǹ nɩ̀dɛ̀ Pídɩ̃́ tɔ̃́rí sɔkɔ. 14 Kénɛ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ ye á pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ á tyípêl
mɛ yõ mɔ á tyí.

Krista ye yɩ̂yɩ̀n pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ

15 Liyel nɛ̂-á à náh n wɛ yɩ̃́nɛ, Krista mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
Ǹmɔ ye Liyel Pi gbennɛ. À mɛ Liyel gbɛ̃npɩnɔ pól yõ.
16 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye yíyɩ̀n pól mɔ.
Kè se yɩ̃̂nyõ sɔkɔ ò, kè se sétáh yõ sɔkɔ ò,
kè se yî nónó-á n wɛ yɩ̃́nɛ ò, kè se nónó náh n wɛ yɩ̃́nɛ ò,
kè se mréy tǎhkɩ̀nɔ́lɛ ò, kè se névye fnɛ̀pulɛ ò, kè se yɔ̃̀tãmnɔ́lɛ ò, kè se tɔ̃́rí yõ névyelɛ ò,
ǹmɔ gbɔ̃ yõ ye pé pól mɔ, ànɛ̂ pé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ.
17 Ǹmɔ yíyɩ̀n pól dyah tɛ̃,
yíyɩ̀n pól mɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
18 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yɔ̃tɛ̃ ye ǹmɔlɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃̂nsɛ̂lɛ.
Ǹmɔ ye tyàh-ǹsahlɛ,
ǹmɔ lékó ǹgbò ye yilki mɔ,
sɔ̃nko ǹmɔ pɩ gbennɛ tyi tyi pól sɔkɔ.

19 Yé náh wɛ di, kè ye nɔ Liyel tyí à tɛ̃ ǹmɔ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.
20 Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé névye ànɛ̂ yíyìn pól wrɔ́ tɔ̃ sah péwɔ Liyellɛ, Krista gbɔ̃̀ yɔ̃.
Liyel Píɗí̃ mɛ̀ kúnɔ́lɛ dahnɩ yɔ̃, képah gbɔ̃̀ yɔ̃ ye yèvɩnɩ wɛ Liyel ànɛ̂ no pól wrɔ́
sétáh yɔ̃ ànɛ̂ yɩ̂nyɔ̃ sɔkɔ.
21 Ǹgbòlɛ, yépi tɔ wrɔ́ lésɔ̃ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Sépɛ́rí lésɔ̃ mɛ yé wrɔ́ ǹnɛ yé sɔ̃nɔ
túkúnɩ̀ ànɛ̂ yé tyítúkúnɩ̀ pínɔ́ yĩnnɛ. 22 Ǹtɛ núkúnúkú, ǹ Píɗí̃-á wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kũ nɛ̂
ku, képah gbɔ̃̀ yɔ̃ ye Liyel yé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹ gblɔ̃́ynɛ, nɛ yé pɔ yĩn péwɔ yah sɔkɔ
yályál pèkè kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí. 23 Ǹtɛ yé yĩnɛ yè Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ yĩn
gbã́hngbã́h, yé yĩn dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ. Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yɔ̃ à tɔkɔ yé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir noh sɔ̃ dùkù tyí, yè káh pɔ gbɛ mɔ kélɛ. Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ye yo kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól
tyí, képah nɛ̂ tɔ̃̀ sɔkɔ-á ńmɔ Pollɛ.

Pole-á Liyel tɔ̃̀ pɩ yèvyãhrɩlɛ dùkù nɛ̂nɛ

24 Máh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yépi yĩnnɛ, núkúnúkú mé mɛ képah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Yé
náh wɛ di, ńmɔ mɛ ń gblɔ̃́y kɔ̃ à Krista yèvyãhrɩ tɛ́y tɔkɔ n pɩ ǹ yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkɩ̀ yĩnnɛ,
pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ. 25 Ǹmɔ pɩ tɔ̃̀npɩlɛ yépi Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkɩ̀ tyí à yĩnɛ Liyel-á
tɔ̃̀ mɛ̀ dahbɩ sɔ̃́ ń gbɔ̃̀ yé yĩnnɛ. Ā kè dahbɩ ń gbɔ̃̀ nɛ mé pé wɛy pól yo, 26 képah nɛ̂-á
pɩ Liyel sètĩ̀n sɔ̃̀ tirlɛ, nɛ̂-á à mɛ no pól wɔ̃bɩ sah kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, tɛ́ mɛ kélɛ Yesu
yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkɩ̀ wɔ wɛ̃̀kɩ núkúnúkú. 27 Yɔ̃re ǹgbɛ̃ ànɛ̂ tɔ̃́rí nɛ̂-á mɛ sètĩ̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ sɔkɔ,
névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, képah ye sɔ̃ Liyel mɛ ké tyí nɛ pé wɛ̃̀kɩ. Sètĩ̀n sɔ̃̀
tir mɛ̀ wɛ yɔ̀: «Kristalɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ Liyel tɔ̃́rí wɛ́nɔ́ yɔ̃ ǹmɔ gbɔ̃̀
yɔ̃.» 28 Ǹmɔ tyí ye á mɛ n yo no pól tyí, tɛ́ mɛ ké gbáhdyâhlɛ n di n sah nɛ́núkù núkú
pól tyí, tɛ́ mɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kwɔ yɩ̃́pɩ̂ duke pól sɔkɔ, sɔ̃nko no pól Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
de yĩn pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Kristalɛ. 29 Képah yĩn ye mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ, mɛ ń tah
sah syikey sɔkɔ Krista tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yɔ̃, nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɩ̃́ ńmɔ sɔkɔ.

2

1 Mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ máh mɛ mɛ́kɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ n fwo yépi ànɛ̂ Lawodise tãn
yĩnnɛ, à tahlɩ nónó ńtɛ̃ tɔ pól-á pè náh ń wɛ yah yĩ́nɛ. 2 Mé mɛ ké tyí nɛ nɩ̀sãh wɛ
pé sɔkɔ, pè mó pɩ núkúlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ, lékã́m mó nɛ mɛ yɩ̃́ pé sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè
kɩ Liyel tir wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́ pĩ, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ. 3 Yɔ̃re nɛ̂-á yɩ̃́pɩ̂ ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ sɔkɔ, ké pól
mɛ wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ ǹmɔ sɔkɔ. 4 Mé tir mɛ̀nɛ n yo yé tyí sɔ̃nko ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ yé pilki
vyã́hsesyɩ̃́rí sɔkɔ. 5 Gbɩ ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fɩ̃́ núkú sɔkɔ ó, ǹtɛ mé mɛ yélɛ
sɔ̃nɔ sɔkɔ. Ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ, máh kè wɛ yé mɛ yé tah sah tɛ́ mɛ Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ koh
tɛ̃ yĩn gbãhngbãh.

Min pínɔ́lɛ Krista gbɔ̃̀ yɔ̃

6 Yáh fyɔ̀ kè fɛ̃ syi nɛ yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á Yesu Kristalɛ, yé yé minnɛ n pɩ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
sɔkɔ ǹmɔlɛ. 7 Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, yé yɛ ké yã̀hnɩ̀ nɛ n mɛ dínyĩnɔlɛ ǹ sɔkɔ,
yè mó yé min póllɛ n pɩ ǹmɔ tyí yɔ̃. Yé nɛ mɛ sũnyĩnɔlɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɔ̃-á pè
yé kwɔ kélɛ, yè mó pɩ Liyel pèpɔrɩ pɩ̃́pú ǹgbnɔlɛ. 8 Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ sɔ̃nko
ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ tyídî ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́ tyi tɔkɔ à yé pilki tɛ̃ mɩ̀nɩ̀ tyilɛ, ǹ névi yɔ̃tàhsyi
lékã́mnɛ. Sè náh mɛ wɛ̃̀kɩ̀ núkú yɔ̃ Krista tyilɛ. 9 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Krista
sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́. 10 Yíyìn pól mɛ yépi tyí ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃. Ǹmɔ ye yɔ̃̀tɔ̃rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔnɔ pól
yɔ̃tɛ̃̀nɛ. 11 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ ǹmɔlɛ, yé kɔ̃̀kè kɔ̃. Kénɛ kɔ̃̀kèlɛ, névi gbɔ̃ pínɔ́
náh kélɛ, Krista pínɔ́ ye kélɛ sɔ̃nko kè á wilki á tyípékè sɔkɔ. 12 Yé náh wɛ di, yáh

wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ, kè mɛ á kɩ nɛ yé lékyî sɔ̃́ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ yilki mɔ ǹnɛ
wɛ̃ tyí, yáh sɔ̃́npílɛ sɛ̃ Liyel tǎhkì yõ, nɛ̂-á yilki mɔ Krista lékólɛ. [13] Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ
lékyî sɔ̃́ yé tyípêl ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃̂ yĩnnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye minnɛ yé kɔ̃ ànɛ̂ Kristalɛ
wɛ̃ tyí. Á á tyípêl pól yɔ̃ mɔ á kɔ̃. [14] Áyáh Moyisi tyi kɔ̃̄nsàhnɔ́ dêl pɩ tɛ́ lékàh nɛ̂ kɩ
sõ pɔ á kɔ̃ n pi, Liyel ye képah niri to á tyí, tɛ́ ké tyí yɩkɩ Krista syínɔ́ gbɔ̃̀ yõ dahnɩ
yõ. [15] Yɔ̃̀tãm ànɛ̂ tɛ̃́nwɛpu nónó-á mɛ yĩ̂nyõ, Liyel ye pé tǎhkì tyí yɩkɩ kwèyy. À pè
pɩ yɛ̀ɗȉmɔ̀lɛ no pól tyí à n yɔrɩ n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tyí kɔ̃lɛ Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀
yõ dahnɩ yõ. [16] Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé tuke yõke képah náh pɩ wɔ wɔ
kwâh yĩnnɛ. Yé káh n yɛ tɛ̃̂ yé tuke syáh yɔ́, képah náh pɩ ńwɔ̃́ sã́n yɔ́ wìlnɔ́, képah
náh pɩ mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ. [17] Sépi póllɛ, yípéplɔ nónó-á mɛ n pi, sépi kètɔ̀ ye. Ǹtɛ ké
kègbɩ tɛ̃̀nɛ, Krista ye. [18] Névye nónó-á n pɩ á kɩ nɛ pè sɔ̃́ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n tiki n mɔ
yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yah, tɛ́ mɛ gbílkínɔ́lɛ n sah pé yõ, tɛ́ mɛ pé tah sah pé dlɛ́y tyilɛ n mɔ
n kɔ̃, yé káh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yé yah kɔ̃ yah yúkúnɔ́lɛ. Pé gblɔ̃̌y ye pè n gbilki pé
fɔkɔ táh tyi sõnɔlɛ. [19] Krista nɛ̂-á yõlɛ, pè yahle ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye gbèl
tél-ńtã̂n ànɛ̂ yãhlɔ wil gbɛ̃́nsê tã̀ntã̂n pól tel sah wɛ̃ tyí, wil gbɛ̃́nsê kɔ̃ kè fɛ̃ n kyãh à
yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́.
[20] Yé ku Kristalɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ pwah mɔ wilki kèkõyɔ̃́ sétã̀n tyi tǎhkì gbɔ̃̀. Ǹtɛ kwâh nɛ̂
pɩ tɛ́ yé tõ yé minnɛ n pɩ á kɩ nɛ yé sɔ̃́ mɛ kénɛ tyi gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, à fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè yélɛ n
kyĩ n mɔ n mɔ sɛ̃́nknɔ tyi sɔkɔ ńtõ wɛ́? Pè n nɛ: [21] «Káh kwâh mè tɔkɔ, káh kwâh mè
yõ, káh n tũ kwâh mè tyí.» [22] Kénɛ yî póllɛ, á kɩ fɛ̃ á gblɔ̃̌y tyí pɛkɩ sélɛ kɛ núkú ólɛ,
tɛ́ sè kɩ pɩ yõ kɛ̃́ yîlɛ. Névye yah yĩ́́ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ à tahlɩ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ
n kɔ̃. [23] Gbɩ ye gbílkínɔ́ sàhnɔ́lɛ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yõ ànɛ̂ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔlɛ sé yah sɔkɔ,
ànɛ̂ wil gbɛ̃́nsê fɔ̃̋hnɔ́lɛ. Sè mɛ á kɩ nɛ yĩ́pĩ̂ tyi sɔ̃́ sélɛ. Ǹtɛ yõre náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́
ńtɛ̃ tyí. Névi dyɔ yĩ́́ tyi ó ye sélɛ.

3

Min pínɔ́ késã́nnɛ Liyel wɛ̃̌kì kólɔ́ sɔkɔ

[1] Yépi tɔ lékyî-á fyɔ̀ yilki mɔ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, yé Liyel fɔ̃́ yîlɛ n yah n kɔ̃, ńyãh
sɔkɔ-á Kristalɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. [2] Yé nɛ n sõ Liyel fɔ̃́ yî tyí sɔkɔ, yé káh nɛ n
sõ sétáh yõ yî tyí sɔkɔ. [3] Yé náh wɛ di, yé ku tɛ́ yé min mɛ wɔ̃̀bìnsàhnɔ́lɛ Krista sɔkɔ
Liyel tyí. [4] Ǹtɛ Krista nɛ̂-á yépi minnɛ, ǹmɔ-à sõ nɛ̂nɛ wil mɔ, yépi tɔ kɩ wil mɔ ǹnɛ
wɛ̃ tyí ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ.

Pɩ dùkù kédyâh ànɛ̂ pɩ dùkù késã́nnɛ

[5] Tyi nónó-á pɩ kèkõyɔ̃́ mè tyilɛ, yé sépi yal n mɔ, sépi nónó-á pɩ: Prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌
pínɔ́lɛ, dékè tyi pínɔ́lɛ, dékè túkúnȉnɛ, à tahlɩ yĩ́sesúkú pínɔ́ tyí, képah nɛ̂-á sãh fálnɔ́
dùkù yɔ́lɛ. [6] Kénɛ tyi dùkù ye n yɔrɩ n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyã̀hnìnɛ ǹ yóré yáhnlepu yõ.
[7] Ǹgbòlɛ sɔ̃̀, yé min-á lésõ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃ ye yé mɛ n pɩ. [8] Ǹtɛ núkúnúkú,
tyi nónó-á yé yĩnɛ yè milki, sè wɛ yɔ̀: Fɔ̀kɔ̀vyã̀hnìnɛ, ànɛ̂ mâl pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè
pínɔ́lɛ. Gbyɔ ànɛ̂ wɛ̀npèkè yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. [9] Yé káh mìnìnɛ n yo wɛ̃
tyí. Yé náh wɛ di, yé yé náh vi yé min pɩ dùkù kédyâh kɔ̃ tɛ, à ké tyípínì pól milki,
[10] tɛ́ mɛ pɩ dùkù késã́nnɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Liyel mɛ n vi n mɔ gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃nko yè pɩ
ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ, yè mó ǹnɛ n pĩ yuku yahlɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yélɛ. [11] Képah sɔkɔ, wǎhkì
náh tõ n wɛ n pi yȉkȉnì tɛ́lɔ́ ànɛ̂ Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ, kènkõbe ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃̂pú wrɔ́. Kè
náh tõ mɛ á kɩ nɛ yã̀hnkõ wɔ-á yĩ pĩ, tɛ́ ńyɔ mɛ náh yĩ pĩ. Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ ńyɔlɛ

yɔ̃-á tɛ́ ńyɔ mɛ gblɔ̌y yõ névilɛ. Nɛ̂-á mɛ n mɔ n kõ, Krista ye. Ǹmɔ ye yíyǐnǐ póllɛ tɛ́
mɛ no pól min sɔkɔ.
12 Liyel-á fyɔ̀ yépi yah wilki pɩ ǹ nolɛ, à yé pɩ yályál ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yé tyí mɛ nɔ
ǹ tyí. Képah ye, yé pɩ névye yâm yáhpú, ànɛ̂ pèpɔrɩ pípúlɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y tíkinmɔpulɛ,
ànɛ̂ nɛ́pír névyelɛ, ànɛ̂ nónó-á tyilɛ n sro. 13 Yé wɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ. Ǹnî yɔ́-à sɔ̃ pɩ de
ǹ ní-ò tyí, yé yɔ̃ mɔ wɛ̃ kɔ̃. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yɔ̃ mɔ yé kɔ̃ sɔ̃, yépi tɔ nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n
kɔ̃ sɛ̃. 14 Ǹtɛ nɛ̂-á kal sépi póllɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tyínɔnɔ gbɔ̃̀ yõ ye yé wrɔ́ kɩ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ pallɛ. 15 Krista yèvɩnɩ nɛ̂ mɛ yé sɔkɔ. Liyel ye yé ye kénɛ yèvɩnɩ wɛ
yĩnnɛ, sɔ̃nko yè pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ. Yé pɩ pèpɔrɩ pĩ́púlɛ. 16 Yé yɛ Krista wɛy tɔ̃̀ pɩ
yɩ̃́ yé sɔkɔ. Yé wɛ̃nɛ n kwɔ, yè mó wɛ̃nɛ n vi n mɔ yĩ́pĩ̂ sɔkɔ. Yé pɩ pèpɔrɩ pĩ́púlɛ
Liyel tyí yé nnɔ póllɛ, yè mó ǹnɛ n gbal, yè ǹ yĩn gbilki gbilki yɩ̀lɛ n gbɩ, à tahlɩ Liyel
Mirki-á yɛ̀ nónó dahbɩ yé sɔkɔ. 17 Yâh tyi nónónɛ n yo tɛ́ tyi nónónɛ n pɩ, yé sélɛ n
pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, yè wɛynɛ Sú Liyellɛ n kɔ̃ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ kɔ̃́hkí sɔkɔ

18 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yõ kǎh yĩnɛ sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 19 Pɛbɩ, yé yɛ
yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, yé káh peke tɛ̃ pé yõ. 20 Wɛ̃́npɩ̌, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ tyi
tyi pól sɔkɔ. Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n yah n kɔ̃ yé tyí. 21 Dúbípú, yé káh fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃̀hnɩ̀nɛ n
mɔ yé wɛ̃́npɩ̌ sɔkɔ kè kɔ̃ kè pɔ pɩ wílkúnɩ̌nɛ pé tyí.
22 Yɔ̃bɩ, tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n sah yé yɔ̃̀tãm tyí yõ nónó-á mɛ sétáh mɛ̀ yõ. Yé káh
tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí pàh yélɛ n kyɔmɩ gbɩ̃́ nɛ̂ ólɛ, á kɩ nɛ névye dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah n kɔ̃
pí-ńsahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̌y tiki mɔ kélɛ n pɩ fɔkɔ pérpérlɛ yáh sɔ̃npɩlɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yah tíkílɛ n pɩ. 23 Yâh sɔ̃ tɔ̃̀ nɛ̂ dùkùlɛ n pɩ, yé kélɛ n pɩ yé nnɔ póllɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé
n pɩ kélɛ, kè káh nɛ n mɛ nɛ névi tyí sɔ̃ yé n pɩ. 24 Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kɩ pɔ yépi
tɔ dyah n pi yípéplɔlɛ, wǎh sépi nónó yah sah ǹ no yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ Krista
ye yɔ̃̀tɛ̃ kègbɩlɛ nɛ̂ tyí-á yé n pɩ tɔ̃̀lɛ. 25 Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y pɩ nɛ́túkùlɛ, ǹ nɛ́túkúnɩ̌
tyi lédyáhní ye à kɩ wɛ. Yé náh wɛ di, Liyel náh wǎhkɩ̀lɛ n pɩ.

4

1 Yɔ̃̀tãm, yé yé yɔ̃bɩlɛ n tɛ̃ n plɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ yõ sɔkɔ, yé mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ
yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yépi tɔ tyí yɩ̃̂nyõ sɔkɔ.

Pole-á vɩ̌nmɔnɔ nónó kɔ̃

2 Yé gbah n tɛ̃ níri pínɔ́ sɔkɔ. Yé nírílɛ n pɩ yè pépɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃. 3 Yé
Liyellɛ n ni ápi tɔ tyí sɔ̃nko à wɛ̃̌kɩ̀ yɩkɩ mɔ á kɔ̃ à fɛ̃ ǹ wɛynɛ n yo, ànɛ̂ mè fɛ̃ sètɩ̃̀n sɔ̃̀
tir tyílɛ n yo nɛ̂-á Liyel wɔ̃bɩ sah Krista sɔkɔ. Képah nɛ̂ yĩn-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
4 Yé Liyellɛ n ni ń tyí sɔ̃nko à ń yah tɛ̃ ń kɔ̃ mè fɛ̃ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀nɛ n yo n wah, máh
yĩnɛ mè kè yo sɔ̃.
5 Yé yé minnɛ n pɩ lékɑ̃́mnɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃̂pú wrɔ́. Syɔ̃-ǹsah-à fyɔ̀ wɛ yé tyí pèpɔrɩ
pɩ pɩ tɛ̃nɛ pé tyí, yé kè pɩ pé tyí. 6 Yé yɛ yé wɛlɔ nóhnɔ́ nɔ névye tyí, ànɛ̂ yõre mó nɛ
n mɛ sé tyí. Névi nɛ̂-á píkinyahnɔ pɩ, yé ké yah tɔ̃ n sah n yo tɛ̃ tyí.

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

7 Á yɩ̃́npi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ ń kɔ́-òlɛ tɛ́ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí,
ǹmɔ kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí. 8 Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ
á tyí kèdùkù yo yé syah à mó yé nɩ sũ. 9 Wonesimi tɔ mɛ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á yɩ̃́npilɛ
nɛ̂-á mɛ tómm, tɛ́ pɩ á nɛ́nɔ́nínɛ. Yépi sɔkɔ yɔ́ ye ǹnɛ. Tyi nónó pól-á mɛ n pɩ ásɔ̃̂, pè
kɩ pɔ sè yãh yé syah.

[10] Arisitarkɩ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Markɩ tɔ n wɛkɩ
yé tyí ǹmɔ nɛ̂-á Barnabasɩ tyí névilɛ. Markɩ tyí kèdùkù yo sɔkɔ yé tyí nɛ wàh kɩ pɔ
yé tȉnnɛ, yé à tɛ̃ plɛ. [11] Yesu nɛ̂-á pè n ye Nsyusitusilɛ, à n wɛkɩ yé tyí tɔlɛ. Nsyufunɔ
Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ, pépi ó ye mɛ tȍlɛ n pɩ ànɛ̂ ńmɔlɛ à Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo. Pè ń nɩ de
yɩ̃́ɩ̃́ kègbɩlɛ. [12] Yepafrasɩ nɛ̂-á yépi sɔkɔ yɔ́lɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Yesu tȍnpɩ ye ǹnɛ, nɛ̂-á
mɛ nírílɛ n pɩ yé tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ sɔ̃nko yè nɛ n mɛ sɻ̃́nyɩ̃nɔlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, Liyel
dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi pól pɩ pɩ tɛ̃́nɛ. [13] Á yèvyãhrɩ kah pɩ yépi ànɛ̂ Lawodise tãn, ànɛ̂ Yerapolisi
tãn yɩ̃nnɛ. Ńmɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃ pɩképah tàrfyɔ̀lɛ. [14] Dɔ̀ktɔ̂r dɩ̃́ Likyi nɛ̂-á ápi kódɩ̃́nɛ, à n
wɛkɩ yé tyí ànɛ̂ Damasɩlɛ.

[15] Á yɻ̃́npyé nónó-á mɛ Lawodise, yé wɛkɩ pé tyí à tahlɩ Nɛfa tyí ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú
tȉnkȉ nɛ̂-á n tuke n mɔ n pɔ ǹ gbô. [16] Yáh kɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wɛ kar, yé gbah n tɛ̃ Lawodise
Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ tɔ kɔ̃ pè kè wɛ n kar. Nɛ̂ tɔ-à kɩ se mó mɛ tɛkɩ mɔ pépi tyí, pàh kɩ
kélɛ yé kɔ̃, yé kè kar.

[17] Yè mó n yo Arsyipi tyí nɛ, Tɛ̃́ ǹgbɛ̃-á tȍ nɛ̂ dahbɩ ǹ gbȍ, à gbah n tɛ̃ kè pɩ pallɛ.

[18] Ńmɔ Pole ye n wɛkɩ yé tyí, tɛ́ kélɛ n wãrkɩ ń gbȍlɛ. Yé káh n yɛ yé dyɔ fwɔ nɛ
máh mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à yȍbènɔrɩ pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ŋ́mɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki
kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, yépi nónó-á mɛ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Liyel tyí Tesaloniki tãn Liyel wɛy fɛ̃̀nsyinɔlɛ tyí sɔkɔ

2 Á mɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé pól tyí sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tɛ́ mɛ ǹnɛ n ye n gbo yé tyí. 3 Yáh
mɛ gbah tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyípɩ́nɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ, à yé gbɔ̃̀ sah yɩ̃́ɩ̃
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ sɔ̃, Sú Liyel ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ á dyɔ-á mɛ n kwnɛ
sélɛ. 4 Á yɩ̃́ɩ̃npyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, á pĩ nɛ wǎh yé yah wilki pɩ ǹ tyílɛ. 5 Yé
náh wɛ di, áyáh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ yo yé tɩ̃̀nnɛ, kè náh sɔ̃̀ pɩ vyãh wɛy gbɔy ólɛ dɛ́. Á sɔ̃̀ mɛ
kélɛ n yo tɛ̃́nwɛnɔ sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á kélɛ.
Áyáh á gblɔ̌y tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yé tyí pɛkɩ yĩnnɛ, ké sèndɩ̀ náh yélɛ dò. 6 Ápi
ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɩ dùkù ye yé mɛ n yah n pɩ. Yèvyãhrɩ náhnáh fyé sɔkɔ, yé Liyel wɛy fɛ̃
syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, ǹ Mirki-á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂ mɔ yé sɔkɔ. 7 Kǎh pɩ sɛ̃́, yépi ye Masedonɩ mara
ànɛ̂ Akayi mara Yesu yõ sɛ̃́pú pól kɩ n yah n pɩ. 8 Yé náh wɛ di, à tɔkɔ yépi tɩ̃̀nnɛ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛy mɛ tɔ̃ mɔ Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi mara pól sɔkɔ. Tɛ́ kè náh yĩn képah
ó tyí dɛ́, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tɔ mɛ n yãh ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh tɔ̃ mɛ ápi tɔ̃
képah tyílɛ n yo ńtɛ̃nɛ. 9 Áyáh kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ tɛ́ yé á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ dùkù nɛ̂nɛ, névye
pól mɛ képahlɛ n yãh; ànɛ̂ yáh yé náh vi fal fal tɛ̃̀n kɔ̃ tɛ́ yé yah mɔ Liyel tɩ̃̀nnɛ à tɔ̃̀lɛ
n pɩ ǹ tyí dùkù nɛ̂nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á gbɩ Liyellɛ tɛ́ mɛ min sɔkɔ, névye pól mɛ képah tɔlɛ n
yãh. 10 Yé mɛ ǹ Pɩ́dɩ̃́ Yesu syɩkɩ tɛ̃ ǹmɔ nɛ̂-á kɩ wil yɩ̃̂nyõ kɩ n pɔ n pi. Ŋ́mɔ nɛ̂-á Liyel
ǹ lékó yilki mɔ, ǹmɔ ye kɩ ápi yõ wilki n pi Liyel tukey sɔkɔ nɛ̂-á mɛ n pi.

2

Pole tɔ̃̀ pɩ́nɔ́lɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ

1 Á yɩ̃́ɩ̃npyé, yépi ńtɛ̃ kè pĩ yɩ̃́ɩ̃ nɛ á pɔ́nɔ́ náh pɩ nɔ̀nɔ́lɛ yé tɩ̃̀nnɛ. 2 Yé kè pĩ tɔlɛ nɛ
áyáh yèvyãhrɩ wɛ sɔkɔ Filipi kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á pè fɔ̃́hnɔ́ sah á yõ tɛ́ Liyel mɛ
nɩ̀sãh mɔ á sɔkɔ á kɔ̃ á mɛ fɛ̃ pɔ ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo yépi tɔ tyí, gbɩ̃́ nɛ̂-á névye sɔ̃̀ mɛ
álɛ n fwo. 3 Tyi nónó-á á n yo névye tyí, á náh mɛ pílkɩ́nɔ́ sɔkɔ, yɩ̃́nvɩ̌ wɛlɔ náh sélɛ,
vɩ̃̀ntɛ̃nɔ tɔ náh à n vi n tɛ̃ pélɛ. 4 Liyel ye kè wɛ nɛ ápi-á kɩ fɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo, tɛ́ mɛ ké
tyí dahbɩ ápi gbɔ̃̀ á kɔ̃ á kélɛ n yo ké yah yõ. Névye dyɔ yɩ̃́ɩ̃ tɛ̃ náh ápi n yah n kɔ̃
pí-ńsahlɛ dɛ́, Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃ tɛ̃ ye ǹmɔ nɛ̂-á ápi sõnɔlɛ n pnɛ.

5 Yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ wɛlɔ nónó-á á yo yé tyí, yé vi n tɛ̃ tɛ̃ wɛlɔ náh sélɛ.
Liyel ye á tàrfyɔ̀lɛ nɛ á náh mɛ n yah n kɔ̃ yé yɔ̃́-ńsahlɛ. 6 Ápi náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ
ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki. Kàh sɔ̃ yépilɛ ò, kàh sɔ̃ no tɛ́lɔlɛ ò, á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ
ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki. 7 Tɛ́ ápi kɩ mó tɔ̃ sɔ̃̀ fɛ̃ á tɔ̃́rí sah yé yõ áyáh sɔ̃́npílɛ pɩ Yesu
Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. Ǹtɛ á yé tɛ̃ mármár pídúbísè-á ǹ pyelɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃. 8 Yé
tyí sɔ̃̀ nɔ yɩ̃́ɩ̃ ápi tyí, képah ye á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yé tyí nɛ̂-á n wil Liyel tyí. Tɛ́ kè náh

yĩn képah ó tyí dɛ́, á á min ńtɛ̃ mɔ kũ kɔ̃ yépi yĩnnɛ yé tyí táhnɔ́ tɛ̃ yĩnnɛ á tyí. 9 Á
yṹnpyé, áyáh yèvyãhrɩ ànɛ̂ kwlɔ́nɔ́ nónó pɩ, yé dyɔ mɛ n kwnɛ sélɛ kyɔ́. Áyáh lésõ
mɛ yé tɩ̃̀nnɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ yé tyí, á lésõ mɛ tɔ̃̀ tɔlɛ n pɩ lékẫh ké gbɩ̃̀ntɔ̃ à
yĩn á gblɔ̃̌y yɩ̃́nnɔ́lɛ, sɔ̃̀nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 10 Yépi ńtɛ̃ ye
ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, áyáh tyi nónó pól pɩ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tyí, sé pól-á mɛ plɛ, tɛ́ mɛ gbɩ
wɛ̃̀kɩ̀ yõ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ; Liyel tɔ ye á tàrfyɔ̀lɛ. 11 Yé pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yé tɛ̃ plɛ, sɔ̃-á
súbí pé wɛ̃́npɩ̀lɛ n tɛ̃ plɛ. 12 Á vɩ̀nmɔnɔlɛ yé kɔ̃, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ, tɛ́ kè gbah yo yé
tyí nɛ yé yɛ yé kɔ dùkù nɛ n mɛ Liyel dyɔ yɩ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á ye yélɛ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yĩnnɛ
kɩ ké nɔlɩ wɛ yõ.
13 Yáh Liyel wɛy nɛ̂ noh ápi tyí, yé náh kè pɩ névi vyãh wɛynɛ. Yé kè pɩ Liyel wɛynɛ.
Tɛ́ sɛ̃ ńtɛ̃ ye kélɛ kyɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃, kè mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yé sɔkɔ, yépi nónó-á Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
Képah ye, á n wɛkɩ Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ńtɔ̃. 14 Ń yṹnpyé, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ nónó-á
mɛ Liyel tyí yõ Nsyude mara sɔkɔ, tir nɛ̂-á nɔ pélɛ, sɛ̃́nkɔ̃ ye nɔ yépi tɔlɛ. Yé náh wɛ
di, yé sú fɔ̃́ névye-á yé kwlɔ sɔ̃, sɛ̃ ye Nsyifunɔ kwlɔ pépi tɔlɛ. 15 Nsyifunɔ ye ko mɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ*. Pè fɔ̃́hnɔ́ sah ápi tɔ yõ. Pé tyí náh nɔ Liyel
tyí. No pól sépɛ́bí ye pélɛ. 16 Pè mɛ ké tyí nɛ pé ápi yah kɔ̃ á káh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀
tɛ́lɔ́ névye tyí pé tɔ kɔ̃ pè wɛ n pwah. Kǎh pɩ sɛ̃, dòhnɩ̀nɔ́ ó ye pè mɛ n pɩ n yuku pé
tyípêl yõ. Ǹtɛ ké syɩ̃̀-ǹsah, Liyel fɔ̃́hnɔ́ sah pé yõ.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Tesaloniki tãn tyí

17 Ń yṹnpyé, á yal yé tnɔ̂ wrɔ́ kwéy mè sɔkɔ, á yɩ̃́ tɛ̃ wɔ náh mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ yé yõ ó, ǹtɛ
á mɛ yé tyílɛ n sõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé wɛ dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ gbah tɛ̃ nɛ á yé
wɛ. 18 Á lésõ mɛ ké tyí nɛ á á syɩ n pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ gbáhyɩ̃́ náhnáh ńtɛ̃ ye ńmɔ Pole
yah kɔ̃ kélɛ tɛ́ sétɐ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ á yah kɔ̃. 19 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ, nónó gbɔ̃̀ yõ mɛ
á yáh-ńsah náh n tyɛ n pi, ànɛ̂ á nɩ kɩ vɩ, ànɛ̂ á yõ kɩ yɔ̃? Yépi ye. 20 Kègbɩ yõ, yépi
yĩn ye gbílkínɔ́ kɩ sah ápi yõ, tɛ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ mɛ á sɔkɔ.

3

1 Képah sɔkɔ, áyáh pópó pɔ tɛ̃ kwlɔ yé wɛ́-ńkɛ̃nɛ, á kè yah tɔkɔ nɛ ápi-á kɩ wũ á
gblɔ̃̌y Atɛnɩ kwil sɔkɔ, 2 tɛ́ mɛ á yṹnpi Timote tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tɔ̃̀lɛ
n pɩ ápilɛ wɛ̃ tyí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónkɔ̃nɔ sɔkɔ Krista tyí sɔkɔ. Á nɛ à pɔ yé yohnɩ mɔ yé
tǎhkɩ̀ wɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à mó sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ, 3 sɔ̃̀nko kwɛy gbĩ yèvyãhrɩ káh pɔ
yé kɔ̃ kwɔ. Yé pɩ̃́nɔ́ se mɛ ké sɔkɔ nɛ yèvyãhrɩ mènɛ n sɔkɔ tɛ́ á sah n pi tɛ́. 4 Yé náh
wɛ di, áyáh lésõ mɛ yé tɩ̃̀nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á lésõ kè yo sah yé tyí nɛ áyáh kɩ pɔ yèvyãhrɩ
pɩ n pi. Képah ye pɩ yɔ̀, ké sèndɩ̃̀ náh yélɛ dò. 5 Képah ye, máh pɔ tɛ̃ sɔ̃́mnɔ́ pɩ kwlɔ,
mé Timote tɛkɩ mɔ nɛ à kyɩ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ dùkù yah n pɔ n yo ń syah. Tíkí sɔ̃̀ mɛ
ń tɛ̃ nɛ sétɐ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔ káh nɛ mɛ tɛ̃ n wɛ yé tyí, ápi kwlɔ́nɔ́ kɔ̃ kè pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
6 Ǹtɛ núkúnúkú, Timote ye wil yé tɩ̃̀nnɛ à pɔ. À mɛ pɔ yé yɩ̃́ngbílɛ n yo nɛ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ńkɛ̃ yáh mɛ n sõ ápi tyí sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Á wɛ dékè-á
mɛ yé tɛ̃, sɔ̃-á yépi tɔ wɛ dékè mɛ ápi tɛ̃. 7 Kǎh pɩ sɛ̃ á yṹnpyé, áyáh sɔ̃̀ mɛ yèkwɔrɩ
ànɛ̂ yèvyãhrɩ nónó pól sɔkɔ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí nóhnɔ́ pɩ nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ á tyí. 8 Ǹtɛ
yáh fyɔ̀ mɛ sɛ̃́nyĩnɔlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, á mɩ̀nɩ̀ ye pyě tiki de á fɔkɔ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.
9 Wɛy dùkù nɛ̂ tɛ̃ mɛ ápi kɩ fɛ̃ Liyel kɔ̃ n pi yé tyí sɔkɔ yɔ̀, wǎh nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ á kɔ̃
yépi yĩnnɛ? 10 Ké lékẫh ké gbɩ̃̀ntɔ̃, á mɛ kélɛ n gbah n ni Liyel tyí nɛ à wɛ̃̀kɩ̀ yɩkɩ mɔ

* 2:15 2.15 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂, pé pól náh pè ko mɔ. Pé túkù ye pè ko mɔ.

á kɔ̃ á fɛ̃ pɔ yah yé tyí. Tɛ́ fɩ̃́ nɛ̂-à kɩ mɛ yé tɛkɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, á mó yé yohnɩ n
mɔ ké tyí sɔkɔ.
11 Á kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ńtɛ̃ tyí ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè wɛ̃kì yɩkɩ
mɔ á kɔ̃ á pɔ yé tɩ̃̀nnɛ. 12 Wɛ̃ tyínɔnɔ ànɛ̂ no pól tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á kélɛ n
yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à wãnnɛ n mɔ ké yõ á kɩ nɛ yé tyí-á nɔ sɔ̃́ ápi tyí. 13 Ȁ mó
nìsãhlɛ yé kɔ̃ yɩ̃̋ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yé kɔ̃ yè pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Yè mó nɛ n
mɛ yályál á Sú Liyel yah sɔkɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-à sõ nɛ̂nɛ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ ǹ yɩ̃̂nyõ
tɔ̃̀npɩbɩ póllɛ.

4

Min pɩ dùkù nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí

1 Á yṹnpyé, yáh yĩnɛ yè nɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ kè mó nɔ Liyel tyí, á kélɛ yé wɛ̃kɩ tɛ.
Sɛ̃́ntɛ̃ ńtɛ̃ ye yé mɛ kɔ ó, ǹtɛ á tɔ̃ kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ nɛ, yé
gbah n tɛ̃ wãn mɔ ké yõ. 2 Áyáh vɩ̀nmɔnɔ nónónɛ yé kɔ̃ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí, yé sélɛ
n pnɛ. 3 Liyel-á mɛ nɛ̂ tyí, kè wɛ yɔ̀: Ȁ mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yályál péwɔ yah, yé
káh prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ, 4 yé nɛ́núkù núkú pól mó yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. 5 Yé káh
yɛ lédɔ́rí tɛ̃ n wɛ yé tyí sɔ̃́-á kè Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃̀púlɛ n fnɛ. 6 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɩ n de ǹ
ní-ò tyí à yuku képah tɛ̃ tyí tɩ̃̀nnɛ. Liyel náh n yɛ képah tɛ̃ wɔ dɛ́nɔ́lɛ dɛ́. Á lésõ kè yo
yé tyí, tɛ́ ké gbáhdyâh tɔ di sah tɛ yé tyí dò. 7 Liyel náh á ye pɔ̃̌pɔ̃̌ pɩ yĩnnɛ dɛ́, à á ye
nɛ á nɛ mɛ yályál péwɔ yah. 8 Kǎh pɩ sɛ̃́, névi nɛ̂-à vɩ̀nmɔnɔ nɔ́pi yahle, névi náh tɛ̃
yahle dɛ́, Liyel ye tɛ̃ yahle, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Mirki dah mɔ yé sɔkɔ.
9 Liyel tyí ye yé wɛ kwɔ́nɔ́lɛ à yuku wɛ̃ tyínɔnɔ tyí tɩ̃̀nnɛ. Képah ye, yõ náh mɛ ké
tyí mè n tɔ̃ tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí képah tyí sɔkɔ. 10 Masedonɩ mara Yesu yõ
sɛ̃́pú pól tyí mɛ nɔ yé tyí. Képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ yáh mɛ tyínɔnɔ mè wɛ̃kìlɛ n kɔ. Ǹtɛ
á yṹnpyé, á tɔ̃ kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé tɔ̃ wãn mɔ ké yõ. 11 Yé yèvɩnɩ yáhnkɔ̃nɔ
pɩ yé tɔ̃̀lɛ. Yé káh yé pɩ pɩ tyi sah yè mó nɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ. Yé yé gblɔ̌y
kɔ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ áyáh kè yo sah sɔ̃́ yé tyí. 12 Képah sɔkɔ, yé kɔ dùkù kɩ kèkɔ̃yɔ̃́ névye kɔ̃ pè
kɩ yɔ̃̀yénnɛ n sah yé yõ, ànɛ̂ yé náh n pɩ n tɛ̃ n pi yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.

Lékyî ànɛ̂ vye tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yé no nónó-á pè náh tɔ̃ mɛ min sɔkɔ, pé tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃́, ápi
náh mɛ ké tyí nɛ yé tɛ̃ ké yɩ̃́tũri sɔkɔ kè pɔ n pɩ yèkwɔrɩlɛ yé tyí névye tyí kɔ̃lɛ, nónó
yáh-ńsah-á mɛ tyɛ́nɔ́lɛ. 14 Áyáh fyɔ̀ sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, á sɛ̃́nɔ́
mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ nónó-á sɛ̃ ǹ yõ tɛ pɔ yah kwlɔ, Liyel-á kɩ pépi tɔ lékyî yilki mɔ pè
kɔ̃ pè kɩ mɛ wɛ̃ tyí Yesulɛ. 15 Á kɩ tir yɔ́ yo yé syah, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yɔ́lɛ. Ȁ nɛ
ńkɛ̃́ pé syɩ n pɔ sõlɛ, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ, névye nónó lékyî-á yilki mɔ, á náh
pépi dyàh tɛ̃ n pi. 16 Yé náh wɛ di, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fyɔ̀ pɔ wɛ̃kì kɔ̃, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yɔ̃̀tɛ̃
kɩ gbo mɔ yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ Liyel kèpɔ̃ kɩ fĩbɩ. Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ wil yɩ̃̂nyõ kɩ
tiki pɔ. Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yõ tɛ́ pɔ yah kwlɔ, pépi ǹgbò lékyî kɩ yilki mɔ.
17 Képah náh, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ légbĩ́nɛ, á tɔ kɩ kwrɔ mɔ yɔ̃ dɔkɔ pélɛ wɛ̃
tyí ńyɩ̃̂rn sɔkɔ kɩ kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yohnɩ yɩ̃̂nyõ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹnɛ kṹmm yõ. 18 Kǎh pɩ sɛ̃́,
yé wɛ̃ nnɔlɛ n de wɛlɔ nɔ́pilɛ.

5

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔlɛ

1 Á yʋ̃́npyé, tyi nɔ́pi-á kɩ pɔ n pɩ n pi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yõ náh mɛ ké tyí mè n tɔ̃ tir yɔ́
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí sépi tyí sɔkɔ. 2 Yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pɔ
sõ-á kɩ névye kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃́nwó pɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ lékẫhnɛ. 3 Gbɩ̃́ nɛ̂-á névye kɩ mɛ n
yo nɛ, yèvɩnɩ-á mɛ, dlo náh tɔ̃ mɛ, légbɩ̃́ ye tyí yíkínɔ́ kɩ núkú pè kwɔkɩ tɛ̃ sê kúrkɩ̀
tɛ̃́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ póllɛ. 4 Ǹtɛ yépi wɔlɛ á yʋ̃́npyé, yépi
tɔ se yɔ́ mɛ fɛ̃́ntʋ̃̂ sɔkɔ kénɛ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ kɔ̃ kè kɩ pɔ yé kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃́nwó tyí kɔ̃lɛ?
5 Yé náh wɛ di, yépi póllɛ, yé fɔkɔ mɛ dálnɔ́lɛ. Yé mɛ tyilɛ n pɩ kyòo sɔkɔ. Ápi tyípínɩ̀
náh mɛ fɛ̃́ntʋ̃̂ sɔkɔ. 6 Képah ye, á yé káh nɛ n dɔ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Á ye nɛ mɛ n yah,
à mó á gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ sètɛ̃̀nɩ̀ pínɔ́lɛ. 7 Yé náh wɛ di, lékẫh yé dɔy dɔ́pú n nɛ n dɔ,
ànɛ̂ lékẫh ye sèwɔbɩ tɔ sètɛ̃̀nɩ̀nɛ n pɩ. 8 Ǹtɛ ápi nónó-á pɩ tyah kyòo sɔkɔ névyelɛ, á
ye káh sètɛ̃̀nɩ̀nɛ n pɩ. Á ye yɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ á kɩ nɛ vyɔrɩ
fwɔ̀mɔnɩ sɔ̃ á mɔ. Á gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ pwáhnmɔnɔ yõ á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ á
kwĩnki. 9 Yé náh wɛ di, Liyel náh ápi mɔ nɛ pé pɔ á fõh dɛ́. Ǹtɛ à mɛ ké tyí nɛ á
pwáhnmɔnɔ wɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. 10 Ǹmɔ ku ápi yĩnnɛ, sɔ̃nko áyâh sɔ̃
mɛ min sɔkɔ ò, áyâh sɔ̃ ku ò, à nɛ n mɛ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí. 11 Képah ye, yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃
sɔkɔ, yè wãnnɛ n mɔ wɛ̃ tǎhkɩ̀ yõ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃-á yé mɛ kélɛ n pɩ yɔ̀.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Tesaloniki tãn kɔ̃

12 Á yʋ̃́npyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ nónó-á mɛ gbah tɛ̃ yé yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ yélɛ
n vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yé yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ. 13 Yé yɔ̃̀yénnɛ n sah n yɩ̃́ɩ̃́
pé yõ tyínɔnɔ sɔkɔ pé tɔ̃̀ yĩnnɛ. Yé nɛ n mɛ tnɔ sɔkɔ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ. 14 Á yʋ̃́npyé,
á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé nɛ n wɛkɩ gbãndal pípú yõ, yé nɩ̀sãhlɛ n mɔ tíkí pípú
sɔkɔ, yé mó tɛ̃́nkwlɔpulɛ n yohnɩ n mɔ. Yé no pól sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ. 15 Yé yé gblɔ̌ynɛ n
kyɔmɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pèkè wɔ́lɛ n dɛ pèkèlɛ. Ǹtɛ yé pèpɛy ó pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃
wɛ̃ tyí, ànɛ̂ no pól tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
16 Yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. 17 Yé Liyellɛ n ni kʋ̃́mm. 18 Tyi tyi pól sɔkɔ yé
nɛ n wɛkɩ Liyel tyí. Képah ye Liyel n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé nɛ n pɩ Yesu Krista yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
19 Yé káh Liyel Mirki yah kɔ̃ tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, 20 yé káh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ tyílɛ n
yo n ko. 21 Yé tyi póllɛ n sohlɩ n yah, tɛ́ nónó-à mɛ pallɛ, yè mó sépi fɛ̃ n syi. 22 Yé yé
gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ tyípɛ̂l duke pól pínɔ́lɛ.
23 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nétɛ̃̄nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à sãm mɔ yé min pɩ dùkù
pól sɔkɔ. À mó yé sõnɔ, ànɛ̂ yé min, ànɛ̂ yé wil gbɛ̃́nsê pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ sé tyí á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ. 24 Ǹmɔ nɛ̂-á n ye yélɛ, à n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Ǹmɔ ye
kɩ pɩ sélɛ.
25 Á yʋ̃́npyé, yé nírí tɔlɛ n pɩ ápi tyí.
26 Yé wɛkɩ á yʋ̃́npyé pól tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. 27 Mé yélɛ n gbah n ni Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yĩn yõ, nɛ yé sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar á yʋ̃́npyé pól noh.
28 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki kwil
Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, yépi nónó-á mɛ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ.
2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ

3 Á yṹnpyé, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yépi tyí sɔkɔ, yé Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ yé wɛ̃ tyínɔnɔ-á sɔ̃́npílɛ mɛ n yuku yahlɛ. 4 Yé mɛ yèvyãhrɩ ànɛ̂ yèkwɔrɩ
tɔlɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yé mɛ fɛ̃ yé tah sah. Képah ápi nɩ
vɩ yɩ̃́ɩ̃́ á kɔ̃ á mɛ yé tyílɛ n yah n yãh n kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ tyí, nónó-á mɛ Liyel tyí
yõ. 5 Kénɛ yèvyãhrɩ nɔ́pi ye n wɛ̃̀kɩ kélɛ nɛ Liyel tukey-á mɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, ànɛ̂ nɔ̀nɔ́
náh yépi kɩ wɛ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, yáh mɛ n kwlɔ képah nɛ̂ yĩnnɛ.
6 Liyel mɛ tómm. Á kɩ yé fɔ̃́hpú wɔ́ dɛ pé sɔkɔ. 7 Yépi nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ,
à kɩ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃ n pi ànɛ̂ ápilɛ. Képah kɩ n pɩ n pi sõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ wil
yɩ̃̂nyõ kɩ pɔ ànɛ̂ ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ̃́npnɛ̀pulɛ 8 nyàh lépɔ̃ yɔ́ sɔkɔ, kɩ pɔ fɔ̃́hnɔ́ sah Liyel
pí-ńkɛ̃́pú ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yáhlepu yõ. 9 Pé fɔ̃́hnɔ́ kɩ pɩ tyí yíkínɔ́ kṹmmnɛ,
tɛ́ pé wrɔ́ kɩ gbɛ mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ tɔ̃́rílɛ. 10 Lésõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ n pɔ n pi yɔ̀, ǹ náh
névye ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú pól kɩ gbilkínɔ́ sah ǹ yõ lésõlɛ, tɛ́ kɩ ǹnɛ n yah dékè ó. Yépi tɔ kɩ
mɛ kénɛ névye sɔkɔ, yáh fyɔ̀ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ ápi-á képah nɛ̂ yo yé tyí. 11 Képah ye, á
mɛ nírílɛ n pɩ yé tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ á Liyel tyí nɛ, wǎh yé ye tir nɛ̂
yĩnnɛ, à kè pɩ yé fɛ̃ kè pɛkɩ. Á kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ yé fɛ̃ tyípéplɔ
póllɛ n pɩ nónó dékè-á mɛ yé sɔkɔ, à mó yé yohnɩ n mɔ yé ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ tyípínɩ̀nɛ n pɩ.
12 Képah sɔkɔ, yé kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ ǹ tɔ kɩ mó yé yõ yɔ̃. Pèpɔrɩ ye
sélɛ ápi Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista kɩ pɩ.

2

Tyi nónó-á kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ dyàh tɛ̃

1 Á yṹnpyé, à yuku ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ ànɛ̂ ápi tùkènmɔnɔ tyí tɩ̃̀nnɛ ǹ
tnɔ̂, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, 2 yé káh yɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ pɔ yé sõnɔ vye fɛ̃̀kɩ, képah náh
pɩ tíkí mɔ yé sɔkɔ sérɔsérɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀-á yĩni tɛ̃. Tɛ̃-à kɩ sɔ̃ nɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀-à pé syi n yo, képah náh pɩ, tɛ̃ yɛ̃́ngbɛ̃́ wɛy-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ à pɔ n yo yé tyí, képah náh
pɩ, sɛ́bɛ́y yɔ́ fyé-à kɩ sɔ̃ nɛ̂ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ kǎh wil ápi tyí, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 3 Yé káh yɛ ǹnɩ̂
yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki dùkù yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé náh wɛ di, kénɛ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀-à pópó n pi, Liyel
wɛ̃̀kɩ̀ ǹgbò ye pè kɩ pɔ tyah n fwo, tɛ́ Liyel fwó-ò kɩ ǹ yõ wilki mɔ. Ǹmɔ nɛ̂-á n pilki
névyelɛ, ǹ tyí kɩ pɔ n yɩkɩ n pi. 4 Ǹmɔ ye kɩ pɔ yuku Liyel ànɛ̂ gbilki gbilki yɩ̂ póllɛ n
fwo, tɛ́ kɩ kyɩ de kɔ̃ tɛ̃ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ kɩ nɛ Liyel-á péwɔlɛ. 5 Yé dyɔ
se fwɔ nɛ máh lésõ kè yãh sɔkɔ yé tyí ń mɛ gbɩ̃́nɛ yé tɩ̃̀nnɛ? 6 Ǹtɛ núkúnúkú, kwâh
nɛ̂-á kɔ̃ sah ǹ yahlɛ à kɔ̃ à náh fɛ̃ wil n mɔ n pi ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ, yé kélɛ n pnɛ dò.
7 Á mɛ ǹ tǎhkɩ̀lɛ tɔ̃̀ tyah tɛ́ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɛ̃́nsàh-ò-à sõ nɛ̂nɛ n knɛ, 8 légbɩ̃́nɛ à kɩ
ǹ yõ wilki mɔ, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ ǹ tyí yɩkɩ ǹ vyãh yǻhfânnɛ, tɛ́ Yesu pɩ̃̀nɔ́ tǎhkɩ̀ kɩ
à pyãhrɩ pnɛ́pnɛ́. 9 Nɛ́pékè mè kɩ n pɔ n pi sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tǎhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ. Á kɩ gbɩ̃̀l ànɛ̂
gbɛ̃̀ndùnɩ̃̀ tyi duke póllɛ n pɩ nónó-á névilɛ n pilki. 10 Á kɩ tyíknɛ̃̀nɩ̀ duke póllɛ n pɩ

névye wɛ n pilki yĩnnɛ nónó-á mɛ tyíyíkínɔ́ wɛ̃kì yõ. Pé tyí kɩ n yɩkɩ n pi pǎh sɔ̃npílɛ
gbɩ wɛ̃kì kóló yahle, képah nɛ̂-á kɩ sɔ̀ fɛ̃ pè pwah n mɔ n pi. 11 Képah ye, Liyel yɛ sétõ
tǎhkì kõ kè pɔ pè mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ, pè kõ pè kɩ n sɛ̃ mìnì tyi yõ. 12 Képah sɔkɔ, nónó
pól-á yahle sɛ̃nɔ́lɛ gbɩ yõ, tɛ́ tyíknɛ̌nì tyí nɔ pé tyí, fɔ̃́hnɔ́ kɩ sah pé yõ.

Tesaloniki tãn gbáhntɛ̃nɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí
gbĩ́mɛgbĩ́ yépi tyí sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ ye yah wilki yélɛ tyah gbĩ́ dùkùlɛ nɛ pé yé
pwah mɔ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ-á yé kɩ yé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, ànɛ̂
gbɩ yõ sɛ̃́nɔ́ tɔ gbɔ̃̀ yõ. 14 Képah yĩn ye à ye yélɛ Nìvìnì tir nóhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ áyáh nɛ̂ yo
yé tyí, nɛ̂-á kɩ yépi tɔ kõ yé kɩ wɛ de á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃́rí sɔkɔ. 15 Kǎh pɩ sɛ̃́ á
yṹnpyé, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ yé sɛ̃ yĩ́ĩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Áyáh kwɔ́nɔ́ nónónɛ yé kõ
vyãh wɛy sɔkɔ, képah náh pɩ sɛ́bɛ́y tɔ̃́ntɛkɩnmɔnɔ sɔkɔ, yé sè koh n tɛ̃ n yĩn. 16 Ápi
tyí nɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ á Sú Liyel tyí. Pépi ye á nnɔlɛ n de tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ pé
pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ á kõ á tɛ̃ wɛ á gbɔ̃̀ sah yĩ́ĩ pé yõ. 17 Á kélɛ n yah n kõ pé tyí nɛ pè yé
nnɔ de, pè mó tǎhkìlɛ yé kõ yé fɛ̃ nɛ n tõ n sah n pɩ, tyípínì ànɛ̂ vyãh wɛy sɔkɔ.

3

Nîrî pínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ

1 Á yṹnpyé, ké syì-ǹsah mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ yé nírílɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃nko
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy tõ mɔ súú, névye mó kélɛ n mɔ n kõ yépi tyí kɔ̃lɛ. 2 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni á tyí
tɔlɛ à kõ à á pwah n mɔ nɛ́túkúnì ànɛ̂ nɛ́pêl gbɔ̃̀. Yé náh wɛ di, no pól náh sɛ̃ Nìvìnì
tir yõ. 3 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tómm. Á kɩ tǎhkìlɛ yé kõ, tɛ́ kɩ yé yɔ̃lɛ n syɩkɩ nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃
káh tɛ̃ wɛ yé tyí. 4 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ, ápi sɛ̃nyĩ́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh nɛ̂ kõ sah yé kõ, yáh
mɛ kélɛ n pɩ, tɛ́ kɩ tõ n yɔ̃ n sɔkɔ n pi sɛ̃́. 5 Á kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí nɛ, à
yé yohnɩ n mɔ yé fɛ̃ pĩ yé tyí-á nɔ sɔ̃ Liyel tyí, ànɛ̂ yé fɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ ǹmɔ Krista tyí
kɔ̃lɛ.

Gbáhdyâh dĩ̂nsàhnɔ́lɛ gbãndal pínɔ́ tyí sɔkɔ

6 Ń yṹnpyé, ápi-á yé kwɔ tyi nónónɛ, yé yṹnpyé nónó-á sépi kɛ̃kɩ sah tɛ́ pé minnɛ
n pɩ gbãndal pínɔ́ sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ nɛ, yé
káh pélɛ n tĩnki. 7 Yáh yĩnɛ yè ápilɛ n yah n pɩ dùkù nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́. Ápi
náh á min pɩ yé wrɔ́ gbãndal pínɔ́ sɔkɔ. 8 Áyáh lésõ mɛ yé tĩ̀nnɛ, á náh kè yah kõ ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ à ápi vyãhlɛ n yah. Á tɔ̃̀ pɩ, á yah vyãh, à kwlɔ lékẫh ké gbĩ̀ntɔ̃ à yĩn á
gblɔ̌y yĩ́nnɔ́lɛ, sɔ̃nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 9 Ké yah ye lésõ yè
á vyãhlɛ n yah. Ǹtɛ ápi képah pɩ nɛ kè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ yé tyí, yé tɔ kõ yé sɛ̃nkɔ̃lɛ n pɩ.
10 Áyáh lésõ mɛ yé tĩ̀nnɛ, á ké gbáhdyâh di sah yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à yahle tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ̃
náh yĩnɛ yɔ̃́nɔ́ tɔlɛ. 11 Ǹtɛ á mɛ n nohnɩ nɛ, yé túkù-á mɛ gbandal ó yah wũ à yahle
tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ. 12 Kénɛ névye nɔ́pi tɛ̃nɛ, á kélɛ n yah n
kõ pé tyí tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ nɛ, pè pé yah di tɔ̃̀lɛ n pɩ,
pè pé yõ yõ tɛ̃nɛ n wɛ pé yɛ̃ngbɛ̃́ myèh nínkwɛnɔ sɔkɔ.

13 Yépi tɛ̃ wɔlɛ á yṹnpyé, yé káh n yal n mɔ tyípéplɔ pínɔ́lɛ. 14 Tyi nónó-á ápi yo
sɛ́bɛ́y mè sɔkɔ yɔ̀, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ yahle sàhnɔ́lɛ sé yõ, yé tɛ̃nɛ n kyɔmɩ, yé káh nɛ
n pɩ n soh tɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ sennɛ tɛ̃ tyí. 15 Tɛ́ yé káh tɛ̃ pɩ yé sépɛ tɛ̃ wɔlɛ
dɛ́, yé vì̃nmɔnɔlɛ tɛ̃nɛ n kõ sɔ̃-á yé kélɛ yé yṹnpyélɛ n kõ.

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí ànɛ̂ sãm mɔ́nɔ́lɛ pé sɔkɔ

16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yèvɩnɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ńtɛ̃ tyí nɛ, à yèvɩnɩnɛ yélɛ n kɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ kàh
sɔ̃́ kɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à nɛ n mɛ yé póllɛ.
17 Wɛy nɛ̂-á mé yé kɔ̃ yɔ̀, ńmɔ Pole ye wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ. Sɛ̃́ ye mè n nɛ n mɔ ń gbɔ̃̀
níynɛ ń sɛ́bɛ́y wã́rkíntɛkɩmɔnɔnɔ yõ. Ǹmɔ wã́rkínɔ́ ye kélɛ tɔ́tɔ́. 18 Mé kélɛ n yah n
kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Sú Liyel-á kè yah tɔkɔ sɔ̃, ǹmɔ
nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ, ànɛ̂ à yĩnɛ Yesu Krista tɔ-á kè yah tɔkɔ sɔ̃, á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ
ǹmɔ nɛ̂ yõ sɔkɔ. 2 Timote, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mènɛ, áwɔ nɛ̂-á ń pɩ́ɗɩ̃́
kègbɩlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí
nɛ pè yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ á tyí, pè á yãm yah pè mó yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́lɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúnì pípúlɛ

3 Tɛ̃ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ sɔ̃-á sɔ̃̀ mé yo kélɛ á tyí máh n sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ.
Névye túkù mɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúnìnɛ n pɩ nɛ́npɔ́, á yĩnɛ ǹ pè yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ. 4 Yo
pé tyí nɛ, pè káh tɛ̃ sèmìrn yɑ̃́hnɔ́ ànɛ̂ náh tãn yĩni tyí níy tɛ̃́nɔ́ ó sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ.
Yékɑ̂b ó ye sépi n pɔ n pɔ. Sè náh névyelɛ n yohnɩ n mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yĩnɛ
Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃. 5 Gbáhdyâh dínsàhnɔ́ mɛ̀ yõ ye nɛ kè tyínɔnɔ dahbɩ pé sɔkɔ,
tyínɔnɔ nɛ̂-á n wil nɩ pèpɛy sɔkɔ, sõnɔ pèpɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ sɔkɔ. 6 Ǹtɛ
névye túkù ye képah yahle, tɛ́ mɔ pu à yékɑ̂b túkúnì pínɔ́ ó yah wũ. 7 Pě pé gblɔ̌y
pɩ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́púlɛ. Tɛ́ tyi nónó ńtɛ̃-á pè mɛ n yo, ànɛ̂ tyi nónó-á pè mɛ
névyelɛ n gbah n kwɔ, pè náh mɛ sé dùkùlɛ n pnɛ.

8 Ápi pĩ nɛ ńkɛ̃ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á plɛ, wâh mɛ sé tyilɛ n pɩ săh yĩnɛ sɔ̃. 9 Yé
náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh sah nɛ́gblɔ́ yĩnnɛ dɛ́. Nónó yĩn-á sè sah, pépi
ye pɩ tyítúkúnì pípúlɛ, ànɛ̂ kèlékɛ̃ pípúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pípúlɛ, ànɛ̂ tyípêl pípúlɛ, ànɛ̂
Liyel mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ súbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ yṹbí
kònmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́púlɛ, 10 ànɛ̂ prɔ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ syɔ́ wɛ̃
tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ yɔ̃bɩ yɑ̀mpulɛ, ànɛ̂ mìnyobelɛ, ànɛ̂ nónó-á pélɛ n wo mìnì tyi sɔkɔ, à
tahlɩ nónó pól-á mɛ Liyel tyi kwɔ́nɔ́lɛ n fwo. 11 Kénɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wil Nìvìnì tir sɔkɔ,
tɔ̃rí Liyel-á nɛ̂ dahbɩ ńmɔ gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ Liyellɛ.

Krista kɔ̃́nɔ́lɛ pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ

12 Ǹmɔ n wɛkɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkìlɛ ń kɔ̃. Mé n wɛkɩ ǹ tyí,
wǎh sɔ̃npílɛ kè yah nɛ máh yĩnɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ́ ń tɔkɔ ǹ tɔ̃̀ sɔkɔ. 13 Tɛ́ ńmɔ ye mó
tɔ̃ lésõ n yo n ko ǹ tyílɛ, tɛ́ ǹnɛ n fõh, tɛ́ pɩ nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ mé lésõ mɛ sépi póllɛ n pɩ
ǹpì̃-ǹkɛ̃ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ, képah ye Liyel mɛ pɔ ń yãm yah. 14 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃
ye pèpɔrɩ pɩ ńmɔ tyí náhnáh, à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ ń kɔ̃ nɛ̂-á n wɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ. 15 Gbɩ ye wɛy mènɛ nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ syi,
képah nɛ̂-á yo nɛ Yesu Krista-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ tyípêl pípú pwah n mɔ yĩnnɛ. Pépi
sɔkɔ nɛy yɔ́ ye ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tyí peke kal. 16 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂ tyípêl-á kal, Liyel ńmɔ yãm
yah. Á mɛ ké tyí nɛ Yesu Krista ǹ gblɔ̌y pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ névye
tyí nónó-á kɩ pɔ n sɛ̃ n pi ǹ yõ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 17 Tyɛ́-ńkɛ̃ Yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ nɛ̂-á à náh n wɛ,
à náh n ku, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ, mé mɛ ké tyí nɛ yõ yɔ̃nɔ́ ànɛ̂ gbílkínɔ́ pɩ ǹmɔ
tyílɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina.

Pole mɛ nìsãhlɛ n mɔ Timote sɔkɔ

[18] Ǹmɔ píɗ́í Timote, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔ nónó-á yo sah á tyí sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kɔ̃
nɛ sépi ǹ yohnı n mɔ á gbah tɛ̃ tɔ̃̀ pèpɛynɛ n pı. [19] Kélɛ n pı Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂
sɔ̃nɔ pèpɛynɛ. Túkù ye yahle sɛ̃́ntɛ̃ pínɔ́lɛ. Kǎh pı sɛ̃, pé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ syi pé tyí.
[20] Pépi túkù ye Yimene ànɛ̂ Alɛkisɑ̃drelɛ. Mé pépi gbah dɛ mɔ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃, nɛ̂-á kı
pı kwɔ́nɔ́lɛ pé tyí pè kɔ̃ pè náh tɔ̃ n yo n de n pi Liyel tyí.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ nîrî pínɔ́ tyí yɔ̃

[1] Máh mɛ nɛ̂ ǹgbòlɛ n yah n kɔ̃, képah ye nɛ á yáhnkɔ̃nɔlɛ n pı Liyel tyí, á ǹnɛ n
ni, á ǹnɛ n fal, á mó wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃ no pól yĩnnɛ. [2] Á ye nírílɛ n pı yɔ̃̀tɑ̃m tyí, ànɛ̂
névye pól tyí tɔ̃rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, sɔ̃nko à á minnɛ n wɛ n pı syísyí yèvını sɔkɔ, á
kɔ dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ, à mó Liyel yah tíkílɛ n pı. [3] Képah ye plɛ, ànɛ̂ ké tyí nɔ
á pwáhnmɔ-ò Liyel tyí, [4] ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ no pól pwáhnmɔnɔ wɛ, pè mó tɛ̃ wɛ
gbılɛ n pnɛ. [5] Yé náh wɛ di, Liyel núkú ó ye mɛ. Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́ tɔ̃-ò núkú tɔ ó
mɛ. Névi ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye Yesu Kristalɛ, [6] ǹmɔ nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y kɔ̃ à névye pól yɔ̃ dwe.
Gbɨ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ, kè pı képah sɔkɔ. [7] Yesu Krista gblɔ̌y kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yĩn ye
Liyel ńmɔ yah tɔkɔ pı ǹ wɛy yó-òlɛ, ànɛ̂ Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, nɛ névye nónó náh pı
Nsyifunɔlɛ mé pélɛ n kwɔ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ gbı wɛ̃̌kìlɛ. Gbı ye mé n yo, mìnyo náh
ńnɛ.

Dîbî ànɛ̂ syɔ́ pı dùkùlɛ tɔ́wû sɔkɔ

[8] Mé mɛ ké tyí nɛ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ, díbí pé gbɑ̃̀n yɔ̃ dɔkɔ yĩ̀nyɔ̃ pé Liyellɛ n ni nnɔlɛ
yályál, fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì ànɛ̂ mɛ́kì kɛ̃́nɛ pé wrɔ́. [9] Mé mɛ ké tyí nɛ syɔ́ tɔ flɔlɛ n tɔ̃ n sah n
mɔ kǎh yĩnɛ sɔ̃́. Pè flɔlɛ n mɔ nónó-á kı fɛ̃ pé sen yĩ ólɛ yɑ̃́ryɑ̃́r dáhbí-ńkɛ̃̌nɛ ké sɔkɔ.
Pè káh yɔ̃ kàhntɔ̃nsàhnɔ́ képékè, ànɛ̂ sɑ̃́n yɛ̀sɔ̃̀ yĩ, ànɛ̂ yĩ kètǎrnɔ, ànɛ̂ fwɔ̀tǎhnìnɛ n
yah n kɔ̃. [10] Ǹtɛ pé gblɔ̌y tɔ̃́nsàhnɔ́ yĩnɛ kè pı tyípéplɔ pínɔ́lɛ, sɔ̃́-á syɔ́ kélɛ n pı nónó-á
mɛ Liyel yah tíkílɛ n pı. [11] Sê yĩnɛ à ǹ gblɔ̌y tiki mɔ tɛ̃ syísyí pàh ǹnɛ n kwɔ gbɨ̃́ nɛ̂nɛ
Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɨ̃̀nkì wrɔ́. [12] Mé náh ké wɛ̃̌kìlɛ sê kɔ̃ nɛ à névyelɛ n kwɔ, képah náh pı
à pı ɗí yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ. Á yĩnɛ à tɛ̃ syísyí. [13] Yé náh wɛ di, Adama ǹgbò ye Liyel mɔ, tɛ́ pyɛ̌
Awɔ mɔ dò. [14] Adama náh sétɔ̃ pilki; Awɔ ye à pilki à kɔ̃ à Liyel yóré yahle. [15] Ǹtɛ
képah fyé yɔ̃ sê kı pwáhnmɔnɔ wɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ yṹnɛ, wàh sɛ̃ Liyel yɔ̃, tɛ́ tyínɔnɔ mɛ
ǹ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ yályál Liyel yah yɑ̃́ryɑ̃́r dáhbí-ńkɛ̃̌nɛ sépi pól sɔkɔ.

3

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɨ̃̀nkì yah tɛ̃́pú-á yĩnɛ pè nɛ n pı sɔ̃́

[1] Yé yah, kègbı wɛy yɔ́ ye mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí yò. Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé
pı Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɨ̃̀nkì yah tɛ̃́-òlɛ, tɔ̃̀ pèpɛy ye tɛ̃ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ. [2] Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
tɨ̃̀nkì yah tɛ̃́-ò yĩnɛ à pı wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ǹ tyí. Á yĩnɛ à pı sê núkú nɛ́tɛ̃̌nɛ, gblɔ̌y
tɛ̃́npnɛ̀-òlɛ, nɛ̂-á mɛ ǹ tyilɛ n pı n yĩnɛ pallɛ, mɛ nɛ́pɑ̂nnɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ kı fɛ̃ névye kwɔ
n pi. [3] Á náh yĩnɛ à pı sèwɔlɛ, képah náh pı nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ à yĩnɛ à pı névilɛ, nɛ̂-á ǹ
gblɔ̌ynɛ n yɛ n pnɛ. Á náh yĩnɛ à pı mɑ̂l kɔ̃̌lì-òlɛ, képah náh pı pɔ́ náh púkúbínmɔ-òlɛ.
[4] Á yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃ n pnɛ pallɛ, à mó ǹ wɛ̃́npì kwɔ pè nɛ n sah ǹ tyí
yɔ̃ kǎh yĩnɛ sɔ̃́. [5] Yé náh wɛ di, névi-à tɛ̃ wɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃́npnɛ̀-ǹkɛ̃̌nɛ, à kı pı sɔ̃́
tɛ́ kı fɛ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɨ̃̀nkì tɛ̃́nɔ́ plɛ, pépi nónó-á Liyel nolɛ? [6] Tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ
nɛ́sɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko gblɔ̌y gbílkínɔ́ káh pɔ de tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tyí kɔ̃ kè pɔ

n yɩkɩ sétȁn yȍtɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. 7 Á wil képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tɔ yĩnɛ pè nɛ mɛ tɛ̃
yĩ́ngbílɛ n yo, sɔ̃nko yílɔ́nɔ́ káh pɔ à yĩni tɛ̃, à kɔ̃ à pɔ tɛ̃ sétȁn yȍtɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ

8 Sɛ̃ ó ye, Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpu tɔ yĩnɛ pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ànɛ̂
wɛ́kínyĩpulɛ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ sèwɔbɩlɛ ànɛ̂ kwâh yáhnkɔ̃pulɛ yĩ́nvȉ sɔkɔ. 9 Gbɩ
nɛ̂-á pè wɛ pĩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, pè yĩnɛ pè kè tɛ̃ n sah pé sɔ̃nɔ sɔkɔ pallɛ. 10 Ké
gbennɛ, pè yĩnɛ mɔ́nyahnɔlɛ. Pílkí-ńsah-à wɛ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, pè kɩ pyě fɛ̃ wilki sah Yesu
yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ. 11 Syɔ́ nónó tɔ-á Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú
yòhnɩ̀nmɔpulɛ, pé yĩnɛ pè pɩ névyelɛ nónó-á yȍyén mɛ n sah pé yõ. Pè náh yĩnɛ pè
pɩ névye tyí yónkòpulɛ. Pè yĩnɛ pè pɩ gblɔ̏y tɛ̃npnèpulɛ, pè mó nɛ n mɛ tómm tyi tyi
pól sɔkɔ. 12 Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔ-ò yĩnɛ à nɛ n mɛ sê núkú nɛ́tɛ̃nɛ,
à mó nɛ mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛ̃npȉ ànɛ̂ ǹ kéte yah tɛ̃nɔ́ tyí. 13 Nónó-à pé tȍlɛ n pɩ pallɛ, pè kɩ
yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ ké sɔkɔ, tɛ́ gbȍ sàh-ǹsah tɔ kɩ wɛ pé tyí pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ
Yesu Kristalɛ.

Sètȉn sȍ tir ǹgbɛ̃nɛ

14 Mé ye sɛ́bɛ́y mènɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí, ǹtɛ ń sɔ̃nɔ sɔkɔ mé kɩ pɔ n yah n pi á tyí
dǒ kwéy. 15 Ǹtɛ máh kɩ se mo pɔ́nyah-ńsah á tyí, tyi nónó-á mé wãrkɩ tɛkɩ mɔ á tyí,
sépi kɩ ǹ yohnɩ n mɔ á kɩ á gblɔ̏y tɛ̃ dùkù pĩ min nɛ́tɛ̃ Liyel no wrɔ́ sɔkɔ, pépi nónó-á
Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ, nónó-á gbɩ tɛ̃nsàhpulɛ dàhpɛ sɔ̃.
16 Liyel-á nɛ̂ yo á tyí Yesu Krista tyí sɔkɔ, tyi ǹgbɛ̃ ye kélɛ.
Liyel ǹ gblɔ̏y pɩ névilɛ à pɔ sétáh yõ, nɛ̂-á Kristalɛ.
Liyel Mirki kè wɛ̃kɩ nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ,
yȉnyõ tȍnpɩbɩ à wɛ,
ǹ tyí yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ kèkõyɔ̋,
tɛ́ yȉnyõ sɔkɔ, Liyel mɛ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

4

Kwɔ́nɔ́ kétúkúnȉ pípúlɛ

1 Liyel Mirki kè yo dal mɔ pnɛ́yy nɛ kèkõyɔ̋-à pópó n tyɛ, névye túkù-á kɩ Krista
yõ sɛ̃nɔ́ yahle, tɛ́ kɩ sɛ̃ mɩ̀nyobe wɛlɔ yõ, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nónó-á n wil sétȁn tyí. 2 Névye
nónó-á yĩ́nvȉnpɩbɩlɛ ànɛ̂ mɩ̀nyobelɛ, pépi nónó-á pè náh sennɛ n pnɛ póllɛ, pè kɩ pé
gblɔ̏y sah pépi kɔ̃ pè kɩ vi tɛ̃. 3 Pépi ye n kwɔ névyelɛ nɛ pɛ dékè náh mɛ sê tókì náh
mɛ, ànɛ̂ yõ yõ yȋ yísyɔ́-á mɛ sè náh yĩnɛ yɔ̋nɔ́lɛ. Tɛ́ Liyel mó tɔ̃ kénɛ yõ yõ yȋ mɔ nɛ
péwɔ yõ sɛ̃pú nónó-á gbɩlɛ n pnɛ, pè sélɛ n yõ pè mó pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ pélɛ n kɔ̃.
4 Liyel-á yȋ nónó pól mɔ, sè plɛ. Milki milki kwȃh náh mɛ sé sɔkɔ, áyȃh mɛ sè fɛ̃ syi
tɛ́ mɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃. 5 Yé náh wɛ di, Liyel wɛy ànɛ̂ nírí ye n pɩ yíyȉnȉ
póllɛ yályál Liyel yah sɔkɔ.

Yesu Krista tȍnpɩ pèpɛynɛ

6 Wáh kɩ tyi nɔ́pilɛ á yṹnpyélɛ n kwɔ, á kɩ pɩ Yesu Krista tȍnpɩ pèpɛynɛ. Á kɩ kè
wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ păh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ kègbɩ nɛ̂nɛ ǹ kwɔ sɔkɔ, săh de
yĩ́ á sɔkɔ. 7 Á náh vi sèmȉrn wȁn ànɛ̂ wènwȁn kɔ̃, sépi nónó náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ Krista
yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. Gbah n tɛ̃ ǹ nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ. 8 Wil gbɛ̃nsê dàrnmɔnɔlɛ

tɔ̃̀lɛ, yõre mɛ ké tyí. Ǹtɛ Liyel yah tíkí pínɔ́ yõre wɔ kal tyi tyi pól sɔkɔ. Yé náh wɛ
di, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á kı min wɛ kwɛy gbĩ̀ mɛ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ ńsɔ̃̂ tɔlɛ. 9 Wɛy mɛ̀nɛ
gbı wɛy ye kélɛ, nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ n syi. 10 Yé náh wɛ di, ápi-à mɛ tɔ̃̀lɛ n pı
yèvyãhrılɛ, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃, képah n wɛ̃kı nɛ á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ min nɛ́tɛ̃ Liyel yõ,
nɛ̂-á no pól pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ wăh kı nónó pwah n mɔ n pi kal, pépi yé pı Krista yõ
sɛ̃púlɛ. 11 Képah ye á yĩnɛ ǹ gbah n yo névye tyí ǹtɛ pè kwɔ kélɛ.

12 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à álɛ n yilɔ wáh sɔ̃npílɛ pı wɛ̃npirlɛ. Yɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃ wɛ
álɛ n yah n pı á vyãh wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ á pı dùkù sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂
á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ á pínɔ́ sɔkɔ yályál Liyel yah. 13 Máh kı pópó n pi, gbah n tɛ̃
Liyel wɛynɛ n kar tɔ́wû sɔkɔ, ǹ tɛ́ névyelɛ n vi mɔ, ǹ tɛ́ kwɔ́nɔ́lɛ n pı. 14 Liyel tăhkì
nɛ̂-á mɛ á tyí, káh kè tɛ̃ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀lɛ dɛ́; képah nɛ̂-á á wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ
gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tɛ̃pú-á pé gbɛ̃̀n sah á yõ à nírí pı á tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ. 15 Liyel
tăhkì mɛ̀ tɛ̃ gbɛ̃nínìnɛ, gbah n tɛ̃ ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, no pól kı kè wɛ nɛ wáh mɛ n
yuku yahlɛ. 16 Á gblɔ̌y tɛ̃nɔ́ plɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ ǹ tɛ́ ké tɔ tɛ̃nɔ́ plɛ. Gbah n tɛ̃
nɛ n yuku yahlɛ ké sɔkɔ. Wâh n pı sɛ̃, képah sɔkɔ ye á kı á gblɔ̌y pwah mɔ, tɛ́ kı á
wɛy nóhpú tɔ pwah mɔ.

5

Timote-á yĩnɛ à Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ

1 Wâh yèwàhlɛ n vi mɔ, káh nɛ n wɛkı ǹ tyí dírí sɔkɔ, nɛ n wɛkı ǹ tyí á sú sɔ̃ ǹnɛ.
Kètɛ̃npı̀lɛ n vi mɔ á yṹnpyé sɔ̃ pélɛ. 2 Syɔ́ďìlɛ n vi mɔ á yṹbí sɔ̃ pélɛ, ǹ tɛ́ syɔ́npı̀lɛ n
vi mɔ ké yah pèpɛy yõ á dósyɔ́ sɔ̃ pélɛ. 3 Pɛ́kúsyɔ nónó-á yòhnìnmɔpu náh mɛ pé tyí,
pé tɛ̃nɔ́ plɛ. 4 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ nónó tyí wɛ̃npı̀-à mɛ, képah náh pı pétóbélɛ, kénɛ wɛ̃npı̀
ye yĩnɛ pè pé Liyel yah tíkí pínɔ́ wɛ̃kı à yuku pé gbô tãn tĩ̀nnɛ. Păh yĩnɛ pè nɛ̂ pı
pé dúbípú tyí, pè képahlɛ n pı pé tyí. Yé náh wɛ di, képah tyí ye nɔ Liyel tyí. 5 Ǹtɛ
sê nɛ̂-à mɛ pɛ́kúsèlɛ kègbı yõ sɔkɔ, nɛ̂-á névi náh mɛ ǹ tyí kı à yohnı mɔ, ǹmɔ ye
ńkɛ̃nɛ ǹ gbɔ̃̀ sah n yĩ́ Liyel yõ sɔkɔ. Á Liyellɛ n ye n gbo nírí sɔkɔ lékẫh ké gbĩ̀ntɔ̃.
6 Ǹtɛ pɛ́kúsè nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à mɛ wil gbɛ̃nsê dékè tyi ólɛ n sõ, ǹmɔ mɛ kúnɔ́lɛ tɛ́ à sah vilɛ.
7 Wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ tɔ yo pé tyí sɔ̃nko lékàh káh pɔ wɛ pé tyí, kè wɛ yɔ̀. 8 Névi nɛ̂-à n
yáhndahnmɔ-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí névye tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ kéte névye tɛ̃ tyí sɔkɔ, tɛ̃ Krista yõ
sɛ̃nɔ́ wɛ̃kì milki. Krista yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi ńtɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹmɔ yõ. 9 Pɛ́kúsè nɛ̂ yĩn-à pópó n
wãrkı, à ǹnɛ n mɔ n kõ pɛ́kúsyɔ wrɔ́ à yĩnɛ à nɛ n mɛ ye tikitɔ̃ní tɛ̃ wɔ wɛ, à mó nɛ
mɛ de yah pɛ núkú ó tyí. 10 Ǹ tyí yĩnɛ kè nɛ mɛ pĩ́nɔ́lɛ ǹ tyípéplɔ pínɔ́ tyí sɔkɔ. À nɛ
n mɛ ǹ wɛ̃npı̀ tɛ̃nɔ́ plɛ, à nɛ n mɛ yɛ nɛ́pân nɛ n twah n tyí, à nɛ n mɛ Yesu yõ sɛ̃pú
gbyɛ̂̃hnɛ n wu, à nɛ n mɛ névye nnɔlɛ n de nónó-á mɛ yèkwɔrı sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ
tyípéplɔ duke póllɛ n pı. 11 Ǹtɛ syɔ́pâm nónó tɛ̃ wɔ-á pɛ́kúsyɔlɛ, káh pépi yni wãrkı
pɛ́kúsyɔ sɔkɔ. Á náh wɛ di, lédɔ́rí-à pɔ pé wrɔ́ gbɛ mɔ Kristalɛ, pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ
pé pé syı de pɛbı tyí. 12 Kàh pı sɛ̃, lékàh n wɛ pé tyí, păh sɔ̃npílɛ pé vyãhlɛ Krista kõ
tɛ́ pɔ pé syı ǹ náh. 13 Păh se tõ pı tɔ̃̀ kɛ̃ névyelɛ sɛ̃, pè n wũ n tɛ̃ gbéngbèn kɔ̃nkɔ̃nɔ ó
sɔkɔ. Pépi ye tɔ̃̀ náh mɛ pé tyí yɔ̀, tɛ́ pè n tõ n pı wènkwĩnki wɛ́kípúlɛ vyãhlɛ dálnɔ́lɛ,
ǹ nɛ n wɛkı n min n dah n mɔ sɛ̃. 14 Képah ye, mé mɛ ké tyí nɛ pɛ́kúsyɔ nónó-á mɛ
syɔ́pâmnɛ, pè de pɛbı tyí. Pè fɛ̃ wɛ̃npı̀ wɛ, pè mó nɛ n yah n dah mɔ pé gbên tyí
sɔkɔ. Sɔ̃nko pè káh pɔ wɛ̃kì yıkı mɔ á sépɛ́bí kõ pè á yĩ́npolɛ n yo. 15 Yé náh wɛ di,
pɛ́kúsyɔ túkù ye mɛ wɛ̃kì milki tɛ, tɛ́ mɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃. 16 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ-à mɛ Yesu
yõ sɛ̃-ò sê nɛ̂ wɔ̀kɔ̀ tãn sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à nɛ n yah n dah mɔ pé tyí sɔkɔ, sɔ̃nko képah

káh pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ tɔ kɩ mó n yah
n dah mɔ pɛ́kúsyɔ tyí sɔkɔ nónó-á nɛ́kɑ̃́n tãnnɛ.

Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ yah tɛ̃púlɛ

[17] Yah tɛ̃pú nónó-à mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ yahlɛ n tɛ̃ pallɛ, yɔ̃̀yén yı̃nɛ kè nɛ n sah
n yı̃́ı̃́ pé yõ. Ké dú dɔkɔ pé nónó-á Liyel wɛy yónɔ́ ànɛ̂ névye kwɔ́nɔ́ tɔ̃̀ mɛ dahbɩ pé
gbɔ̃̀. [18] Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, nyeh-à mɛ swãh
tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á tyí gbı̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi nɛ sè káh á sèmukɔlɛ n yõ. Tɛ́ tõ mɛ
wɑ̃́rkínɔ́lɛ nɛ, tɔ̃̀npɩ-á yı̃nɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ sǎr wɛ́nɔ́lɛ. [19] Káh n fɛ̃ n syi lékàhlɛ n syi yah
tɛ̃́-òlɛ n kõ nɛ kénɛ tir náh wil tàrfyɔ̀ nɛ́pı̃̂ nímí képah náh pɩ tɔ̃́mí vyɛ̃y sɔkɔ. [20] Névi
nɛ̂-à tyítúkù pɩ, kè yo gbǎb tɔ́wû pól yı̃́ yah sɔkɔ, sɔ̃nko kè tíkí mɔ tɛ́lɔ́ sɔkɔ. [21] Mé
kélɛ n gbah n yo á tyí Liyel yah, ànɛ̂ Yesu Krista yah, ànɛ̂ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ wı̃̀lkı̃̀nsàhnɔ́
yah sɔkɔ nɛ, á tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ tómm, á káh wǎhkı̀lɛ n pɩ. [22] Káh nɛ n sal á gbɔ̃̀lɛ
n sah névi yõ ǹ nírílɛ n pɩ tɛ̃ tyí, ànɛ̂ káh á vyãhlɛ n dah n mɔ á ní-òlɛ ǹ tyípêl pínɔ́
sɔkɔ. Nɛ n mɛ yályál Liyel yah sɔkɔ. [23] Wáh mɛ n yɔ gbáhyı̃́ náhnáhlɛ sɛ̃́, káh ni ó
kɔ́kɔ́lɛ n wɔ, dı̃̀vɛ̃ tɔlɛ n wɔ kwéykwey á fɔkɔ markɩ yı̃nnɛ. [24] Névye túkù tyípêl mɛ
sè n wilki n mɔ kwèyy pé tùkè-ǹkɛ̃̂ sɔkɔ. Ǹtɛ túkù tyí mɛ, náh ó sè n pɔ n pı̃. [25] Sɛ̃̂ ye
tyípéplɔ tɔlɛ, sépi tɔ n wɛ kwèyy yı̃́nɛ, ànɛ̂ nónó ńtɛ̃ fyé-á sè náh mɛ n yah, sè náh n
wũ n pi wı̃̀lkı̃̀nmɔ-ńkɛ̃̂nɛ.

6

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãmnɛ

[1] Nónó pól-á mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ, pè yı̃nɛ pè pé yɔ̃̀tãmnɛ n mɔ n kõ nɛ pǎh yı̃nɛ yɔ̃̀yén
sàhnɔ́lɛ pé yõ, sɔ̃nko áyáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ képah ànɛ̂ Liyel tyílɛ
n yo n ko. [2] Nónó yɔ̃̀tãm-à mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pè náh yı̃nɛ pè yo nɛ pé yṹnpyé-á pélɛ,
pè mó yahle yɔ̃̀yén sàhnɔ́lɛ pé yõ sɔkɔ dɛ́. Pépi nónó-á pé yṹnpyé pèplɔlɛ, pépi-á
sɔ̃́npílɛ n wɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́ yõrelɛ, pè ye pyě yı̃nɛ pè tɔ̃̀lɛ n pɩ n yı̃́ı̃́ pépi tyí ńkɛ̃̂.

Mɩnı̀ kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ tahrɩ tyínɔnɔlɛ

Yah, kénɛ tyi ye á yı̃nɛ ǹ nolɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ sè kõ n sah pè kõ. [3] Ǹnî yɔ́-à pɔ nolɛ n
kwɔ tyíkáhkílɛ, tɛ́ kè náh mɛ núkúlɛ gbɩ wɛynɛ nɛ̂-á wil ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí,
ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á á wɛ Liyel yah tíkí pínɔ́ tyí yõ, [4] képah n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ̃̌y gbílkínɔ́-á tɛ̃
yı̃́ wɔ. Ǹpı̃̀-ǹkɛ̃̂ nɛy ye tɛ̃nɛ, nɛ̂-á yékɑ̃̂b pínɔ́, ànɛ̂ wɛ̃nkyɔ̃ wɛ́kínɔ́ mɛ ǹ yɔ̃̀gbèkè yɩkɩ
sah, sépi nónó-á n pɔ n pɔ mɛ́kı̀lɛ. Sépi ye n pɔ n pɔ yṹnwɔ̃rí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́y, ànɛ̂ yrɔ́wɑ̃̂n
yɔ́nɔ́, ànɛ̂ gbyɔlɛ. [5] Tɛ́ tõ n pɔ n pɔ yékɑ̃̂b kwı̃nkilɛ lékɑ̃́m kɛ̃̂ névye wrɔ́, nónó-á pè
náh gbɩlɛ n pnɛ póllɛ. Pépi tãn n nɛ n sõ nɛ Liyel yah tíkí pínɔ́lɛ, kwâh wɛ́nɔ́-á mɛ
ké sɔkɔ. [6] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, Liyel yah tíkí pínɔ́lɛ tahrɩ ǹgbɛ̃ ye kélɛ névye tyí, nónó-á pé
wɛ́nɔ́ pé yı̃́nɛ n yuku. [7] Yé náh wɛ di, ápi náh pɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ kèkõyɔ̃́ mè sɔkɔ, á
náh mó á syɩ n sɔkɔ n pi kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ. [8] Ǹtɛ yõke ànɛ̂ flɔ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ á tyí, sè yı̃nɛ
sè á yı̃́ yuku. [9] Ǹtɛ nónó-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ tahbɩlɛ, pépi ye n de mɔ́nyahnɔ sɔkɔ.
Tyíwɑ̃̂n ànɛ̂ yõ kɛ̃̂ tyi sõnɔ n pɔ pè mɔ n tɛ̃, sépi nónó-á névyelɛ n mɔ tyí yíkínɔ́ ànɛ̂
mɔ́npunɔ wɛ̃kı̀ yõ. [10] Yé náh wɛ di, tyípêl duke pól tyàh-ǹsah n wil pɔ́ tyínɔnɔ sɔkɔ.
Pɔ́ yáhnkɔ̃nɔ képékè tɛ̃ tyí, túkù Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yal mɔ, tɛ́ kwlɔ́nɔ́ náhnáh yɔrɩ mɔ pé
gblɔ̃̌y yõ.

Pole-á vı̃̀nmɔnɔ nɛ̂nɛ Timote kõ ǹ gblɔ̃̌y tɛ̃ dùkù tyí sɔkɔ

[11] Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á Liyel tyí névilɛ, nɛ n to kénɛ tyi yah sɔkɔ. Nɛ n yah n kõ nɛ á pı
nɛ́gbılɛ Liyel yah, á nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pı, á nɛ n mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ, tyínɔnɔ
nɛ n mɛ á sɔkɔ, á nɛ n mɛ sṍnmɔ́lɛ n pı, á mó nɛ n mɛ á gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ. [12] Mɛ́kì
pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tı̃̀nnɛ. Á pwáhnmɔnɔ tɛ̃ n yı̃n pállɛ, képah nɛ̂ yı̃n-á
Liyel ye álɛ, tɛ́ á mɛ fɛ̃ syi névye náhnáh yı̃́ yah nɛ wáh pı Yesu yõ sɛ̃-òlɛ. [13] Liyel
nɛ̂-á minnɛ yíyı̀n póllɛ n kõ, ànɛ̂ Yesu Krista nɛ̂-á yı̃n Põse Pilatı yah sɔkɔ à Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ tõ sah wɛkı, pépi yı̃́ yah sɔkɔ ye mé kélɛ n yo á tyí nɛ, [14] tyi nónó-á kõ sah
ǹ kõ, á sé wȁllɛ n kɔ. Á nɛ n mɛ pílkí-ńsah kɛ̃́nɛ ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ á tyí fɔ́ɔ́ kı pɔ
nɔ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ tyí. [15] Liyel núkúní nɛ̂-á tyi pól tyí tɛ̃́npnè-òlɛ,
pèpɔrı-á n wil ǹmɔ nɛ̂ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yȍtãmnɔ́ Yȍtɛ̃nɛ, ànɛ̂ tãmnɔ TƐ̃̀ ǸGBƐNƐ ǹmɔ ye
kı Krista kõ à kı ǹ syı pɔ à yı̃nɛ ké gbı̃́ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ. [16] Ǹmɔ ó ye à náh ku n
yah n pi. Ȁ mɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ kyòo yɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ n nɔ n de n pi kélɛ. Nɛy yı̃́
náh tɛ̃ yah ké yõ, ànɛ̂ nɛy yı̃́ náh n tɛ̃ n yah n pi ǹ yõ sɔkɔ. Gbílkínnɔ́ ànɛ̂ tǎhkì nɛ n
sah ǹ mɔ yõ gbı̃́mɛgbı̃́. Amiina!

Ǹ̀inmɔnɔ nɛ̂-á yı̃nɛ tahbı kɔ̃́nɔ́lɛ

[17] Kè yo kèkõyṍ mɛ̀ tahbı tyí nɛ pè káh pé gblɔ̌ynɛ n gbilki, pè káh pé gbȍ sah tahrı
yõ nɛ̂-á kı n tyɛ n pi. Ǹtɛ pè pé gbȍ sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á yíyı̀nı̀ póllɛ ápilɛ n kõ
náhnáh nɛ̂-á kı á kõ á kı mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ. [18] Yo pé tyí nɛ pè tyípéplɔlɛ n pı, pè yɛ pé
tahrı pı tyípéplɔ pínɔ́lɛ. Pè pı fɔ̀kɔ̀pènɔrı névyelɛ nónó-á kı fɛ̃ syi n yı̃ n kõ. [19] Képah
sɔkɔ, pè kı tahrı pèpɛy yah sah pé gblɔ̌y tyí ńsȍ yı̃nnɛ nɛ̂-á kè náh n yıkı. Sɔ̃nko pè
pɔ min kègbı wɛ.

Ǹ̀inmɔnɔ tɛ́ynɛ

[20] Ǹ dı̃́ Timote, tyi nónó-á áwɔ gbȍ dahbı, sé tɛ̃́nɔ́ plɛ. Káh nɛ n de yékȃb wȁn pínɔ́
sɔkɔ nónó náh mɛ n yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ káh névye wɛlɔ nínɛ n tɛ̃ nónó-á
pé gblɔ̌y pı tyi kàhnpnɛpulɛ. [21] Névye túkù ye pé gblɔ̌y pı kénɛ yı̃́pı̂ mɛ̀ dùkù névyelɛ,
tɛ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kì milki.

Mé kélɛ n yah n kõ nɛ, Liyel ǹ pèpɔrı pı yé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ŋ̄mɔ Polelɛ, Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńnɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ́ tɛ̃nɛ. Liyel-á ǹ
vyãhlɛ á kõ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ́ kè n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, à ń tɛkɩ mɔ képah
tyí yo yĩnnɛ névye tyí. 2 Ŋ̄ pídĩ́ Timote, áwɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ́ ń tyí, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ
n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè
yõbènɔrɩ pɩ á tyí, pè mó á yãm yah, ànɛ̂ pè yèvɩnɩnɛ ǹ kõ.

Pole mɛ n wɛkɩ Liyel tyí

3 Gbĩ́mɛgbĩ́ mâh n sõ á tyí sɔkɔ, mě wɛynɛ Liyellɛ n kõ náhnáh ǹmɔ nɛ̂ tyí-á mé mɛ
ń fɔkɔ dal mɔ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ ń sútóbé tyí kõlɛ. Lékɑ̃̂h ké gbĩ̀ntõ, mâh nírílɛ n pɩ, mè
n pɩ á tɔ tyí. 4 Ŋ̄ dyɔ-à to kõ á yétĩ kwɛ́nɔ́ tyílɛ, mè n nɛ n mɛ yĩ́ĩ́ ké tyí nɛ mé ǹ wɛ ń
nɩ kõ kè vɩ yĩ́ĩ. 5 Ŋ̄ dyɔ náh fwɔ á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ tyílɛ. Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ nɛ̂-á
lésõ mɛ á yṹntó Loyisi ànɛ̂ á yũ Yenusi sɔkɔ, ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, képah núkú-á
mɛ á tɔ sɔkɔ.
6 Képah ye, mé á dyɔlɛ n to n kõ nɛ, máh ń gbɑ̃̀n sah á yõ á nírí pɩ á tyí, tɛ́ Liyel
mɛ ǹ Mirki tǎhkɩ̀ nɛ̂nɛ ǹ kõ, á kè koh n tɛ̃ yĩ̀n. 7 Ngbǒ Mirki nɛ̂-á Liyel á kõ, tíkí Mirki
náh kélɛ dɛ́; tǎhkɩ̀ ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ Mirki ye. 8 Káh n yɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí
yónɔ́ pɩ sennɛ á tyí. Ŋ̄mɔ mɛ́nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹmɔ tyí sõwãh, káh n yɛ kè nɛ
mɛ sennɛ á tyí. Ŋ̄tɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yèvyãhrɩ fɛ̃ n syi ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, á gbɔ̃ sàhnɔ́ mó
nɛ mɛ Liyel tǎhkɩ̀ yõ, 9 képah nɛ̂-á pwah mɔ ápilɛ, tɛ́ à mɛ á ye pɩ ǹ nolɛ. Á tyípéplɔ
pínɔ́ yĩn náh à képah pɩ á tyí dɛ́, kè ye ǹ dyɔ ànɛ̂ pèpɔrɩ ye à pɩ á tyí kélɛ. Yesu gbɔ̃
yõ, à kénɛ pèpɔrɩ mè pɩ sah ápi kõ kèkõyɔ̃ mɔ́-ńkɛ̃̂ gbĩ dùkùlɛ. 10 Kénɛ kèpɔrɩ ye á
wɛ núkúnúkú á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista pɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ŋ̄mɔ ye pɔ kũ tyí yɩkɩ tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yo á tyí, nɛ̂-á á mɔ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ̃kɩ̀ yõ. 11 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mè yĩn ye Liyel ńmɔ ye tõ, tɛ́
n pɩ Yesu tɛ̃ntõ syínyo-òlɛ, ànɛ̂ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-òlɛ. 12 Képah kwlɔ́nɔ́ ye ń yõ sɔkɔ,
ǹtɛ kè náh mɛ sennɛ ń tyí. Máh ń gbɔ̃ sah névi nɛ̂ yõ, mé ǹnɛ n pnɛ dò. Ŋ̄ sɛ̃́nyĩnɔ
mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ wǎh nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃, tǎhkɩ̀-á mɛ ǹ sɔkɔ kɩ fɛ̃ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, pópó kɩ pɔ
nɔ gbĩ̀nyĩ̀kɩ̀ tɛ́y sõ tyí.
13 Timote, máh wɛlɔ gblɔ nónó yo á tyí, sè koh n tɛ̃ n yĩn Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ
sɔkɔ, sépi nónó-á á wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ Yesu Kristalɛ. 14 Liyel Mirki nɛ̂-á
mɛ ápi sɔkɔ, képah gbɔ̃ yõ wáh kwɔ́nɔ́ pèpɛy nɛ̂ wɛ, kè koh n tɛ̃ yĩn pallɛ.
15 Áwɔ ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Asi mara tɑ̃n pól-á pé náh vi ń kõ, Fisyɛlɩ ànɛ̂
Yɛrɛmosyɛnɩ ńtɛ̃ tɔ pé náh vi ń kõ. 16 Mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ, à Nsyonesifɔrɩ
ànɛ̂ ǹ no nɩlɛ n gbɛ. Yé náh wɛ di, máh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kǎrnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí, ké sen
náh ǹmɔ tɛ̃ wɔ yah kõ ń nɩ dénpɔnɔlɛ gbáhyĩ́ náhnáhlɛ. 17 Ŋ̄ yĩ́níntɛ̃nɔ ǹsõ Wrome
kwil sɔkɔ, à ń gbah soh kõ súú à kyɩ wɛ. 18 Mé kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à ǹ
yãm yah tukey tuke sõlɛ. Wǎh yòhnɩ̀nmɔnɔ nónó pɩ ń tyí Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, nɛy náh
sè pĩ nɔ áwɔ Timotelɛ.

2

Pole nɛ Timote ǹ tah sah

1 Áwɔ tɛ̃ wɔlɛ ń pídĩ Timote, yõbènɔrɩ nɛ̂-á ápi wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ Yesu
Kristalɛ, képah yĩnnɛ, á tah n sah yĩ́ĩ. 2 Wáh ń kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh névye náhnáh yĩ́ yah,

kyɩ nɛ́gbló kwɔ kélɛ, nónó tɔ-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ túkù kwɔ kélɛ. 3 Kwlɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ álɛ, kè fɛ̃
n syi Yesu Krista sràsyi yèsyìkì tyí kɔ̃lɛ. 4 Névi-à fyɔ̀ de sràsyìyá sɔkɔ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ
pé pé yɔ̃tɛ̃ nìvìnìnɛ n pɩ, ǎ ǹ vyãh dɛ kèkõyɔ̃ tyi tɛ́lɔ́ sɔkɔ. 5 Wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tó-ò tɔ náh
tɔ̃rí yɔ̃kúrílɛ n wɛ n pnɛ nɛ́ à náh to ké wɛ̃kì yõ. 6 Sètõ nɛ̂-á tõ swãhlɛ à kwlɔ, ǹmɔ
ǹgbò ye yĩnɛ ké sèmukɔ wɛ́nɔ́lɛ 7 Sõ n yah ń wɛlɔ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ sé pól syíkí-ńsahlɛ
ǹ wɛ̃kɩ.

8 Káh á dyɔ fwɔ Yesu Krista tyílɛ,
ǹmɔ nɛ̂ lékó-á yiki mɔ.
Davidi náh nɛy ye ǹnɛ.

Sɛ̃ ye kélɛ yónɔ́lɛ Nìvìnì tir sɔkɔ, képah nɛ̂-á mé mɛ n yo n kɔ̃. 9 Kénɛ Nìvìnì tir yĩn
ye kwlɔ́nɔ́lɛ ń yõ sɔkɔ, ànɛ̂ kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí á kɩ nɛ pèkè pí-ò sɔ̃ ńnɛ. Ǹtɛ kârn
náh se yɔ́ mɛ mɔ Liyel wɛy tɛ̃ wɔ tyí tɛ́. 10 Képah ye, mé mɛ tyi póllɛ n sro névye
yĩnnɛ Liyel-á nónó yah tɔkɔ, sɔ̃nko pé tɔ pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista gbõ yõ, pé mó
gbílkínɔ́ wɛ nɛ̂-á kè náh n tyɛ. 11 Gbɩ wɛy yɔ́ wɛ yɔ̀:

Áyáh kɩ mɛ ku Yesu Kristalɛ wɛ̃ tyí, á kɩ mɛ min tɔ sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí. 12 Áyáh kɩ á tah
sah wɛ̃ tyí ǹnɛ,
á kɩ tɔ̃rí pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí.

Áyáh kɩ à yahle,
ǹ tɔ kɩ á yahle.

13 Áyáh kɩ sɔ̃ pí-ńkɛ̃nɛ nɛ́gblɔ́lɛ,
ǹmɔ tɛ̃ wɔ kɩ tɛ̃ nɛ́gbílɛ,
à náh fɛ̃ ǹ syɩ n kur n pi.

Kwɔ́nɔ́ kétúkù fwɔ́nɔ́lɛ

14 Névye dyɔ to n kõ n mɔ kénɛ tyilɛ, ǹ tɛ́ ké gbáhdyâh di pé tyí Liyel yah sɔkɔ nɛ,
pè káh yékɑ̂b wɑ̃nnɛ n pɩ. Sè náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ. Nónó-á mɛ sélɛ n nohnɩ, sè n pyɛ̌
pépi mɔ n pu. 15 Á tah n sah Liyel yĩ kɔ̃ kè yuku álɛ. Pɩ tõnpɩlɛ, nɛ̂-á gbɩ wɛlɔlɛ n yo
ké yah yõ, tɛ́ sen náh n pɩ ǹ tyí à yuku ǹ tõ tyí tĩnnɛ. 16 káh yɑ̃́hwɑ̂nnɛ n yɑ̃h nónó-á
sè náh mɛ yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tĩnnɛ. Nónó-à kélɛ n pɩ, pé wrɔ́ n nɛ n gbah n gbɛ
Liyellɛ. 17 Pé yɑ̃́hwɑ̂n yíkínɔ́lɛ n pɩ á kɩ nɛ nówũ̂-á ńkɛ̃́nɛ willɛ n yõ sɔ̃. Yimene ànɛ̂
Filɛtɩ tɔ mɛ kénɛ sɛ̃́nknɔ névye sɔkɔ. 18 Pépi gbɩ wɛ̃kì fĩn mɔ tɛ́ mɛ n yo n nɛ lékyî-á
yilki mɔ sɔkɔ tɛ. Sɛ̃ ye pè pɩ tɛ́ névye náhnáh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yɩkɩ.

19 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, Liyel-á sètyah nɛ̂ wilki, képah tɛ̃ wɔ mɛ. Wɛlɔ nónó-á mɛ
wɑ̃́rkínɔ́lɛ ké tyí yõ, sè wɛ yɔ̀:
«Nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ, à pélɛ n pnɛ.»

Ànɛ̂ tɔ̃: «Nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo, pè yĩnɛ pè tyítúkúnì wɛ n yɛ.»

20 Wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, sɑ̃́n vyɔ́ ànɛ̂ wárn vyɔ́ ó kɔ́kɔ́ náh mɛ dɛ́; sésár tyínɔ mɛ, puri
tyínɔ tɔ mɛ. Túkù mɛ yî tǎhnì mɔ yĩnnɛ, túkù mó mɛ ńyɑ̃n yî mɔ yĩnnɛ.

21 Tyi nónó tyí-á mé yo, Névi nɛ̂-à sè wɛ yɛ tɛ́ pɩ yályál Liyel yah, tɛ̃ kɩ mɛ
wìlkìnsàhnɔ́lɛ tyítǎhnì pɩ yĩnnɛ. Ǹ yétɔ̂ kɩ mɛ yɔ̃tɛ̃ dĩ tyí tyípéplɔ pɩ yĩnnɛ.
22 Kètɛ̃npìkìnì dékè tyi wɛ n yɛ. Tyi nónó-á á yĩnɛ n yah n kɔ̃, sè wɛ yɔ̀: Gbɩ wɛ̃kì
kɔ́lɔ́lɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́, tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ. Yé sépi póllɛ n pɩ ànɛ̂ névyelɛ nónó-á
mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo fɔkɔ pérpérlɛ. 23 Yékɑ̂b wɑ̃n pínɔ́ wɛ n yɛ. Á pĩ nɛ sépi-á n
pɔ n pɔ mâllɛ dò. 24 Ngbǒ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõnpɩ náh yĩnɛ mɛ́kì pínɔ́lɛ dɛ́. À pyɛ̌ yĩnɛ à nɛ n
mɛ népír névilɛ no pól tyí, à mó nɛ n mɛ névye kwɔ́nɔ́ yah wɛ, tɛ́ pàh ǹ tyílɛ n yo, à
tɛ̃ wɛ kè sɔ̃́mnɔ́. 25 À yĩnɛ à ǹ wɛy kɔ̃lìpulɛ n tɛ̃ mármár à vìnmɔnɔlɛ pélɛ n kɔ̃. Nɛ̂
pĩ, tɛ́nkàh Liyel kɩ yɛ pè kɔ̃ pè kɩ pé sõnɔ wɛ vi mɔ kɩ gbɩ wɛ pĩ tɛ́. 26 Képah-à pɩ, pé

yah kɩ pɩ kyòo pè kɩ wɛ dɛ sétɑ̂n yɔ̃tɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃ à pè mɔ tɛ̃ sah pè kɔ̃
pè ǹ dyɔ yɩ̃ɩ̃nɛ n pɩ.

3

Kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyilɛ

[1] Timote, á yɩ̃nɛ ǹ kè pɩ̃ nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ gbɩ̃́nɛ, tyah táhnɔ́nɔ-á kɩ n wɛ. [2] Névye
kɩ pɩ gblɔ̌y yɔ̃ yɩ̃́kípúlɛ, pɔ́ kódíbílɛ, wèngbɩ̀l wɛ́kípúlɛ, gblɔ̌y gbílkípúlɛ, Liyel tyí
yóndepulɛ, dúbípú tyí yáhlepulɛ, pèpɔrɩ pɩ̃́-ńkɛ̃̂ névyelɛ, Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃̂púlɛ,
[3] kùkùtǎhkɩ̀ névyelɛ, nɛ́pɩ̃́kɔbɩlɛ, névye yɩ̃n yíkípúlɛ, gblɔ̌y tɛ̃́-ńkɛ̃̂ névyelɛ, nɛ́kókè
mɔ́púlɛ, pèpɛy fwópúlɛ, [4] wɛ̃ náh vìpulɛ, fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃̂hnɩ̀ névyelɛ, gblɔ̌y yɔ̃nsàhpulɛ. Pé
dyɔ yɩ̃́ɩ̃ tyi tyí kɩ nɔ kal pé tyí Liyellɛ. [5] Pè kɩ pɩ yɩ̃́ yah Liyel yah tíkí pípúlɛ, ǹtɛ kègbɩ
yɔ̃, pè náh Liyel yah tíkí pínɔ́ tǎhkɩ̀ fɛ̃ n syi n pi. Káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃nknɔ névyelɛ.
[6] Pé túkù n nɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ ǹ syɔ́ túkùlɛ n vi n tɛ̃, nónó lékɑ̃́m-á tuke. Kénɛ syɔ́
mɛ tyípêl ó pé tɔ̂ɔ́. Tyi duke pól dékè n nɛ n mɛ pé sɔkɔ. [7] Pè mɛ sɑ̃́hnɔ́ sɔkɔ kũ̃mm,
ǹtɛ pè náh mɛ fɛ̃ gbɩlɛ n pnɛ póllɛ. [8] Nsyɑ̃nɛsɩ ànɛ̂ Nsyɑ̃brɛsɩ-á Moyisi kɔ̃lɩ sɔ̃́, sɛ̃́ ye
pépi tɔ mɛ n kɔ̃lɩ gbɩlɛ. Pé sɔ̃nɔ náh mɛ pallɛ. Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ náh yuku yahlɛ. [9] Ǹtɛ pè
náh n yuku n pi yahlɛ. Yé náh wɛ di, no pól kɩ pé nɛ́wɔ̃́ré wɛ kwèyy sɔ̃́-á Nsyɑ̃nɛsɩ
ànɛ̂ Nsyɑ̃brɛsɩ tyí pɩ.
[10] Ǹtɛ áwɔ Timote tɛ̃ wɔ ye ńmɔ sèfiki mɔ tyi tyi pól sɔkɔ: Máh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ á kè fɛ̃
syi, té mɛ ń pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. Á ń sɔ̃nɔlɛ n pnɛ, ànɛ̂ ń Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂
ń tyi srónɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ, à tahlɩ máh mɛ gbah tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ.
[11] Pǎh ń fɔ̃h dùkù nɛ̂nɛ á kélɛ n pnɛ, à tahlɩ máh yèvyɑ̃hrɩ nónó pɩ Antyɔsyɩ, ànɛ̂
Yikonyumi, ànɛ̂ Lisitir sɔkɔ. Fɔ̃́hnɔ́ nɛ̂ dùkù tɛ̃ mɛ mé náh kè wɛ yah? Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ń
pwah mɔ sépi pól sɔkɔ. [12] Gbɩ yɔ̃, nónó pól-á sɛ̃ Yesu yɔ̃, té mɛ ké tyí nɛ pé pé minnɛ
n pɩ Liyel yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ, pé kɩ fɔ̃hnɔ́ wɛ. [13] Ǹtɛ nɛ́pêl ànɛ̂ névye pílkípú tɛ̃ wɔ kɩ
yɔ̃ sɔkɔ pèkè pínɔ́lɛ kɩ névye túkù pilki, té kɩ pé gblɔ̌y ńtɛ̃ tɔ pilki. [14] Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á
kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ té kè fɛ̃ syi nɛ gbɩ-á kélɛ, kè tɛ̃ yɩ̃n pallɛ. Wáh kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ nɛ̂ tyí, á
ǹnɛ n pnɛ ó. [15] Á wɛ̃́npir gbɩ̃́ dùkùlɛ á Liyel wɛynɛ n pnɛ. Kè kɩ fɛ̃ á lékɑ̃́m yɩkɩ mɔ
ǹ kɔ̃ á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃ yɔ̃. [16] Liyel wɛy pól wɑ̃rkɩ Liyel
tǎhkɩ̀ gbɔ̃ yɔ̃. Kè wɑ̃rkɩ névye kwɔ yɩ̃nnɛ, ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀ gbel kye yɩ̃nnɛ, ànɛ̂ pílkí-ńtɑ̂n tɔ̃
yɩ̃nnɛ, ànɛ̂ névi mɔ yɩ̃nnɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kóló sɔkɔ, [17] sɔ̃nko, Liyel tyí névi pɩ nɛ́gbílɛ tɑ̂n
pèplɔ pól fɛ̃ n pɩ yɩ̃nnɛ.

4

[1] Yesu Krista nɛ̂-á kɩ pɔ vye ànɛ̂ kyɩ̂ tuke n pi, mé kélɛ n gbah n yah n kɔ̃ á tyí Liyel
ànɛ̂ ǹmɔ yɩ̃́ yah, à tahlɩ ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃rí yɩ̃n yɔ̃ nɛ, [2] á Liyel wɛynɛ nɛ n yo. Kàh
sɔ̃́ yèvyɑ̃hrɩ gbɩ̃́ sɔkɔ ò; kàh sɔ̃́ yèvɩnɩ gbɩ̃́ sɔkɔ ò; kélɛ nɛ n gbah n yo. Névi nɛ̂-à pu
pɩ, wɛkɩ tɛ̃ yɔ̃, vìnmɔnɔlɛ tɛ̃ kɔ̃, tɛ̃ tɔkɔ yárr ǹ kwɔ́nɔ́lɛ à kɔ̃. [3] Gbɩ̃ yɔ́ mɛ n pi, túkù
náh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ yèsyɩ̀kɩ̀ fɛ̃ n syi n pi. Tyi nónó dékè-á n ko pélɛ, pè kɩ kwɔ́pú kwɩ̃nki
yísyɔ́ yah nónó-á kɩ pɔ sépi tyílɛ n wɛ n yo pé tyí nónó nóhnɔ́-á mɛ nɔ. [4] Pè kɩ pé ní
tah tũ yahle gbɩ nóhnɔ́lɛ, té kɩ sèmìrn wɔlɛ n nohnɩ. [5] Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ á gblɔ̌y tɛ̃ pallɛ
tyi tyi pól sɔkɔ. Kwlɔ́nɔ́ sro, ǹ té á gblɔ̌y kɔ̃ yɩ̃́ɩ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sɔkɔ. Pɩ Liyel tɔ̃npɩ
pèpɛynɛ.
[6] Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pɩ gbɩ̃́ nɔ tɛ sárkálɛ. Kèkɔ̃yɔ̃́ fin mɔ gbɩ̃́ nɔ ń tyí. [7] Mé mɛ́kɩ̀ pèpɛy fwo
à yuku Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ tyí tɩ̃nnɛ. Tóló nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃ ńnɛ, kè tyɛ. Mé náh Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
yal mɔ. [8] Ǹtɛ núkúnúkú, tɛ̃́nwɛnɔ yɔ̃re wɛ́nɔ́ ye mé mɛ syɩkɩ tɛ̃, nɛ̂-á nɛ́gblɔ́ yɔ̃tɔ̃rí
yɔ̃kúrílɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á tukey tùkè-ò pèpɛynɛ, ǹmɔ ye kɩ ń kɔ̃ n pi kélɛ. Té à náh n

yĩn n pi ńmɔ ó tyɩ́ dɛ́, nónó tɔ-á mɛ ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, à kɩ pépi tɔ pól kɔ̃ kélɛ.

Pole mɛ vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ Timotelɛ n kɔ̃

9 Gbah n tɛ̃ n pɔ ń tĩnnɛ súú. 10 Yé náh wɛ di, kwɛy gbĩ tyi mɛ yah syi Demasɩ tyɩ́
à kɔ̃ à mɛ ǹ náh vi ń kɔ̃. À mɛ sɔkɔ Tesaloniki kwil sɔkɔ. Krɛsã mó sɔkɔ Kalasi mara
sɔkɔ, tɛ́ Tite wɔ mɛ sɔkɔ Dalmati mara sɔkɔ. 11 Likyi ó ye mɛ ń tnɔ̂. Markɩ tɛ̃ yè pɔ
wɛ̃ tyɩ́ ǹnɛ. Ǹ yétɔ̃̂ mɛ gblò ń tyɩ́ tõ mɛ̀ sɔkɔ. 12 Mé Tisyiki tɛkɩ mɔ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ.
13 Wáh kɩ n pi, ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ n pɔ ń kɔ̃ nɛ̂-á mé sah Karpusi tyɩ́ Turasɩ kwil
sɔkɔ. Ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ tɔkɔ n pɔ n kɔ̃, ǹ tɛ́ n pɔ sé sêl tyɩ́nɔ tɔlɛ, sépi nónó tyɩ́-á tah kal
ń tyɩ́.

14 Kètɔ̃ndĩ́ Alɛkisãdre nɛ́pékè kah pɩ ńnɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ à dyah n pi ǹ tyɩ́pɩ́nɩ̀nɛ. 15 À
ápi wɛlɔ kɔ̃lɩ kah mɔ. Képah ye, á tɔ á gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ ǹnɛ.

16 Păh ń tuke sõ nɛ̂nɛ gbennɛ, no pól pé náh vi ń kɔ̃. Ǹnî yó ńtɛ̃ náh yo tɛ̃ mɔ ǹnɛ.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ nɛ à káh kè pɩ tirlɛ pé tyɩ́. 17 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɔ so mɔ ń tyɩ́.
À tăhkɩ̀lɛ n kɔ̃ mé fɛ̃ ǹ wɛy yo yĩ́ĩ́, tɛ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól kè wɛ noh. À
ń pwah mɔ kyɛ̆kɩ́ngbɛ̃kɩ tyɩ́. 18 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ tɔ̃ ń yõ wilki n pi pèl duke duke pól sɔkɔ.
Tɛ́ kɩ ń pwah mɔ ń kɔ̃ mé kɩ wɛ de ǹ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́.
Amiina!

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

19 Wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyɩ́ ń kɔ̃, ànɛ̂ Wonesifɔrɩ nolɛ. 20 Yerasɩtɩ wũ Korɛ̃nti kwil
sɔkɔ. Mé Torofimi wɔ sah Milɛti kwil sɔkɔ. À sõ mɛ n yɔ képah ye.

21 Gbah n tɛ̃ n pɔ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ nó-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Yebulusi, ànɛ̂ Pudɛ̃sɩ, ànɛ̂ Linusi, ànɛ̂
Klodya, ànɛ̂ á yũnpyé tɛ́ló pól n wɛkɩ á tyɩ́.

22 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́ nɛ à nɛ n mɛ áwɔlɛ, à mó yɔ̃bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé
pól tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Titi tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Liyel tɔ̃̀npɩ ànɛ̂ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, Liyel ń tõ nɛ mé péwɔ
névye yáhntɔkɔnɔ yohnɩ mɔ pè kɔ̃ pè sɛ̃ Yesu yõ. Ȁ ń yah tɔkɔ nɛ mé gbɩ wɛ̃kìlɛ pè
wɛ̃kɩ pè kɔ̃ pè pé minnɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃kì yõ, 2 pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ mó nɛ mɛ tyɛ́-
ńkɛ̃̂ min wɛ́nɔ́ tyí yõ. Liyel nɛ̂-á à náh mìnìnɛ n yo, ǹmɔ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃ kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂
min tyí sɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃̂ gbĩ́ dùkùlɛ. 3 Tɛ́ wǎh ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ké wɛ̃kɩ gbĩ́-á
pɔ nɔ, à kè wɛ̃kɩ ǹ wɛy gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ ń kɔ̃ mé kélɛ n yo, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ.
4 Titi, áwɔ nɛ̂-á ńmɔ piɗĩ́ kègbɩlɛ ápi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ ápi pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí nɛ,
pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Tɔ̃̀ nɛ̂-á dahbɩ Titi gbɔ̃̀

5 Mé ye ǹ sah Krɛtɩ mara sɔkɔ nɛ, tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ á sè pɩ n dal n mɔ, á mó yah
tɛ̃́pú yísyɔ́ yah n sah n sah n kɔ̃ kwlo kwlo pól Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ yõ sɔkɔ à yĩnɛ
máh sɔ̃̀ kè yo sɔ̃́ á tyí.
6 Kénɛ yah tɛ̃́pú pól yĩnɛ pè nɛ n mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí, ànɛ̂ pé nɛ n mɛ sê
núkú núkú nátãmnɛ. Pé wɛ̃́npì̃ mó nɛ n mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pè káh pí-ńkɛ̃̂ tyilɛ n pɩ,
pè káh pɩ nòhnì-ǹkɛ̃́púlɛ. 7 Yé náh wɛ di, Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì kyɔ̀mì-ò yĩnɛ à nɛ mɛ
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì tahrɩ kyɔ̀mì-òlɛ. Ȁ náh yĩnɛ
à pɩ wɛ̀ngbì̃l wɛ́kí-òlɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyɔ̃̀hnì névilɛ, ànɛ̂ sèwɔlɛ, ànɛ̂ mâl kɔ̃̀lì-òlɛ. Tɛ̃̂ káh
nɛ yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ kwâh nétɛ̃̂nɛ yĩ́nvì̃ sɔkɔ. 8 Ȁ yĩnɛ à népânnɛ n tɛ̃ plɛ, pèpɛy
pínɔ́ tyí mó nɔ ǹ tyí. Ȁ yĩnɛ à pɩ yĩ pĩ́-òlɛ, ànɛ̂ nɛ́gbílɛ, à mó nɛ mɛ yályál Liyel yah,
ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́npnɛ̀-òlɛ. 9 Wɛlɛ nónó-á yĩnɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sé yõ, à yĩnɛ à sè koh n tɛ̃ n yĩn à
yĩnɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à wɛ. Képah sɔkɔ, à kɩ tɛ̃ wɛ Liyel wɛynɛ névyelɛ n vi n mɔ, tɛ́ kɩ
wɛ́nyo-ńsah tyɛ ǹ kɔ̃̀lìpu tyí.

Liyel yĩn yõ mìnyobelɛ

10 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ pɩ gblɔ̃̌y tíkínmɔ-ńkɛ̃́púlɛ, ànɛ̂ wɛ̀nfì wɛ́kípúlɛ,
ànɛ̂ névye pílkípúlɛ. Tɛ́ pé kan ńtɛ̃ n wɛ Nsyifunɔ Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ. 11 Pè mɛ fɛ̃̌kìnɔ́lɛ
n dahbɩ kétlo náhnáh sɔkɔ pé kwɔ́nɔ́ túkúnì̃nɛ kwâh wɛ yĩnnɛ yĩ́nvì̃ sɔkɔ. Képah ye,
pé vyɛ̃y yĩnɛ tṹnɔ́lɛ. 12 Pé lékã́m névi yɔ́ lésõ nɛ ńkɛ̃̂, mìnyobe, ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl, ànɛ̂
gbãndal névye, ànɛ̂ yèwònpɩbɩ-á Krɛtɩ tãnnɛ. 13 Gbɩ ye à yo. Képah ye, wɛkɩ n yĩ́ĩ́
pé yõ, pè kɔ̃ pè Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ pèpɛy wɛ. 14 Pè káh pukubi mɔ Nsyifunɔ sèmì̃rn ànɛ̂
névye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh, nónó-á sè náh mɛ gbɩ wɛ̃kì yõ. 15 Tyi pól mɛ yályál névye
tyí, nónó-á mɛ yályál Liyel yah. Ǹtɛ névye nónó-á mɛ sì̃lkì̃nɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, tyi pól mɛ sì̃lkì̃nɔ́lɛ pépi tyí. Yé náh wɛ di, pé sõnɔ ànɛ̂ pé lékã́m náh mɛ
pallɛ. 16 Pě pé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ Liyel pĩ́púlɛ. Ǹtɛ pé tyípínì kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pè náh ǹnɛ
pnɛ. Pè pɩ nétúkúnì̃ ànɛ̂ nikisekɔ́kɔ́ pípúlɛ, pè náh tɔ̃ fɛ̃ tyípépɛ̌y pɩ.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ápi sɛ̃nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, képahlɛ névyelɛ n kwɔ. 2 Yo yèwàhnì tyí nɛ
pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n pnɛ, pè yɛ yɔ̃̀yén nɛ n sah pé yõ, pè pɩ yèsrey névyelɛ, pè nɛ mɛ
sũ yĩ́ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, tyínɔnɔ mó nɛ n mɛ pé sɔkɔ, pè mó nɛ mɛ sɔ̃́mnɔ́ névyelɛ.
3 Yo syɔ́dyî tɔ tyí nɛ pè yɛ pé kɔ dùkù nɛ mɛ pallɛ Liyel yah, pè káh névye yĩnnɛ
n yɩkɩ, pè káh pɩ sèwɔbɩlɛ, pè névyelɛ n vi n mɔ pallɛ. 4 Syɔ́ nónó náh wah mɔ, pǎh
yĩnɛ pè pépilɛ n yohnɩ n mɔ pé pɛbɩ ànɛ̂ pé wɛ̃́npɩ̀ tyí kõ kè nɔ pé tyí. 5 Pǎh yĩnɛ pè
pɩ yèsrey névyelɛ nónó-á mɛ tómm, tɛ́ mɛ n yah n dah mɔ pé kétlo tyí sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ
pè nɛ n mɛ syɔ́gblɔ́lɛ nónó-á mɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃nko Liyel wɛy tyí káh yo ko.
6 Sɔ̃́ré mɔ kètɛ̃npɩ̀ tɔ sɔkɔ pè pɩ yèsrey névyelɛ 7 tyi pól sɔkɔ. Áwɔ tɛ̃ wɔ mó pɩ dùkù
pèpɛynɛ pélɛ n wɛ̃kɩ á tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á fɔkɔ dal mɔ pélɛ n kwɔ yèsyìkìlɛ. 8 Yɛ
á wɛlɔ nɛ n mɛ gblɔ ó sé tɔ̂ɔ́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, á sépɛ́bí náh wɛ́nyo-ńsah
wɛ n pi ápi tyí. Kè kɩ pɩ sennɛ pé pól tyí.
9 Yo yɔ̃bɩ tyí nɛ pè nɛ n sah pé yɔ̃̀tãm tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ, pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé tyí,
pè káh pé yɔ̃̀tãmnɛ n kɔ̃lɩ, 10 pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yĩ n tɔkɔ pé tyí. Pè pé Liyel yõ sɛ̃nɔ́
pèpɛynɛ n wɛ̃kɩ gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃nko á pwáhnmɔ-ò Liyel-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ, gbílkínɔ́ nɛ
n sah ké yõ.
11 Yé náh wɛ di, Liyel ye ǹ yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ̃kɩ képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á névye pól pwáhnmɔnɔlɛ
n wɛ. 12 Kè álɛ n kwɔ nɛ á Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ á káh á yĩ́nɛ n wil kèkõyɔ̃́ yî tyí.
Kàh pɩ sɛ̃́, kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ á kɩ tɛ̃ wɛ á minnɛ n pɩ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yõ,
ànɛ̂ Liyel yah tíki pínɔ́ sɔkɔ. 13 Sɛ̃ ye á yĩnɛ à nìvìnì wɛ́nɔ́ mɛ̀ syɩkɩ tɛ̃, á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á
mɛ nɛ̂ yõ, à tahlɩ gbìyìkì tyí, sõ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á pwáhnmɔ-ò Yesu Kristalɛ, ǹ
tɔ̃rí kɩ n wilki n mɔ n pi. 14 Á ǹ gblɔ̌y kõ ápi yĩnnɛ à á yõ wɛ dwe wilki tyípêl pól sɔkɔ.
Á mɛ ké tyí nɛ pé á pɩ yályál pé yah, á mó nɛ mɛ pé tyí yõ, á mó gbah tɛ̃ tyípéplɔ
pínɔ́ sɔkɔ.
15 Sɛ̃ ye á yĩnɛ ǹ nɛ n wɛkɩ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ǹ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ n wɛkɩ pé
yõ. Káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n yilɔ.

3

Kɔ dùkù pépɛ̌ynɛ Liyel wɛ̃kì yõ

1 Névye pól dyɔ to n kõ nɛ pǎh yĩnɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ kwil yah tãm ànɛ̂
yɔ̃̀tãm yah sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n sah pé tyí yõ, pè mó pé gblɔ̌y vi sah tyípéplɔ duke
pól pɩ pɩ tɛ̃nɛ. 2 Pè káh wèntùkùnìnɛ n wɛkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, pè káh mâllɛ n kɔ̃lɩ. Pè
pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, pè mó névye póllɛ nɛ n tɛ̃ mármár. 3 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, lékã́m kɛ̃ ànɛ̂
kèlékɛ̃ névye ye lésõ ápi tɔlɛ. Á sɔ̃̀ mɛ mɔ́npunɔlɛ, mɛ á dyɔ dyɔ tyi ànɛ̂ á nìvìnì tyi
yɔ̃rɩ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ á minnɛ n pɩ pèkè pínɔ́ ànɛ̂ dékè tyi pínɔ́ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ á dékè
wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ. 4 Ǹtɛ gbĩ́ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-ò Liyel ǹ pèpɔrɩ ànɛ̂
ǹ tyínɔnɔlɛ névye wɛ̃kɩ, 5 à á pwah mɔ. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn sɔ̃ dɛ́, á
yãm ye à yah. Á ye á pwah mɔ, tɛ́ min sã́nnɛ á kõ à á nnɔ wu pɩ yályál Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ. 6 Á syɔ̃ á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí à Mirki mɛ̀ tiki mɔ á yõ náhnáh, 7 sɔ̃nko
á píntɛnɔ náh nɛ́gblɔ́lɛ ǹ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, à tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ képah nɛ̂-á á mɛ n dɛkɩ.
8 Wɛy mɛ̀nɛ, gbɩ ye kélɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ á kè gbah yo pé tyí, sɔ̃nko nónó-á sɛ̃ Liyel
yõ, pè gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pɩ. Sépi ye plɛ, tɛ́ sé yõre mó tõ mɛ no pól tyí. 9 Ǹtɛ káh
yõ kɛ̃ yékẫblɛ n pɩ, ànɛ̂ káh yékẫblɛ n pɩ névye duku wìl-ǹsah tyí sɔkɔ. Káh mâllɛ n
pɩ, ànɛ̂ káh yékẫblɛ n pɩ névyelɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ. Yõre kɛ̃ ànɛ̂ yékẫbkwɛ̀
ye sélɛ. 10 Névi nɛ̂-à névyelɛ n gbɛkɩ, ké gbáhdyâh di tɛ̃ tyí kè nɔ kɛ nínɔ́lɛ, wàh ké

nóh-ńkɛ̃nɛ, à gbɛ n milki. 11 Ǻ pĩ nɛ kénɛ névi dùkù-á wɛ̃kì pèpɛy fin mɔ, wǎh mɛ
tyípêllɛ n pɩ à pèkèlɛ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̃y yõ.

Pole-á vìnmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Titi kɔ̃

12 Máh kɩ fyɔ̀ Artemasɩ, képah náh pɩ Tisyiki tɛkɩ mɔ á tyí, gbah n tɛ̃ n pɔ n wil ń
tyí Nikopolisi kwil sɔkɔ. Mé kè yah tɔkɔ nɛ máh kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ́ pɩ nɛ́npɔ́. 13 Nsyenasɩ
nɛ̂-á Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-òlɛ, yah n dah n mɔ ǹmɔ ànɛ̂ Apɔlɔsɩ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ. Káh
n yɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ pè tɛkɩ. 14 Ǻpi no tɔ yĩnɛ pè pé gblɔ̃y kɔ̃ n yĩ́ĩ́ tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ,
sɔ̃nko tyi nónó tyí-á mɛ tah, pè tɛ̃ n wɛ sépi yahlɛ n wah. Pè káh pɩ tɛ̃ yõre kɛ̃́ névyelɛ.
15 Névye nónó pól-á mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ, pè n wɛkɩ á tyí. Nónó-á ápi kódíbílɛ Yesu yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, wɛkɩ pé tyí.

Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yõbènɔrɩlɛ n pɩ yé pól tyí.

Pole Sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filemo tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye
n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mènɛ áwɔ Filemo tyí, nɛ̂-á ápi nɛ́nɔ́nɩ́nɛ ànɛ̂ á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. 2 Á kélɛ
n tɛkɩ n mɔ tɔlɛ ápi dósê Apiya tyí, à tahlɩ Arsyipi tyí ǹmɔ nɛ̂-á á mɛ́kì fwo mûnɛ,
ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì tyí pépi nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ áwɔ Filemo wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
3 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂
yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Filemo sɔkɔ

4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh Liyellɛ n ni, mè n wɛkɩ Liyel tyí á tyí sɔkɔ, 5 máh sɔ̃́npílɛ mɛ n
nohnɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tyí-á mɛ nónólɛ á tyí. 6 Mé
kélɛ n ni Liyel tyí nɛ ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á ápi kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, kè nɛ n yuku yahlɛ.
Tyípéplɔ pól nónó-á á kɩ fɛ̃ pɩ Krista yĩnnɛ, sélɛ névye wɛ̃kɩ. 7 Ŋ́ yṹnpi, tyínɔnɔ nɛ̂-á
mɛ á sɔkɔ ǹ kɔ̃ á Yesu yõ sɛ̃́pú nnɔlɛ n de, kè mɛ nìvìnìnɛ ńmɔ tyí, tɛ́ mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ
ń sɔkɔ.

Pole mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Filemo tyí nɛ à Wonesimi yɔ̃rɩ tyɛ

8 Gbɩ ye sénsɔ̃, Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ mé kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ á pɩ pɩ tir kɔ̃ sah ǹ kɔ̃, 9 ǹtɛ tyínɔnɔ
yĩnnɛ mé álɛ n ni, ńmɔ Pole nɛ̂-á pɩ yèwàhlɛ, tɛ́ mɛ ńtɛ̃nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista
tɔ̃̀ yĩnnɛ. 10 Mé álɛ n ni Wonesimi tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ ń píɗɩ́nɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 11 Ŋgbòlɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ tyí. Ŋtɛ núkúnúkú, à mɛ
tirlɛ n pɛkɩ áwɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí. 12 Mé kɩ ń syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á ńmɔ wil fɩ̃́ yɔ́lɛ.
13 Ŋ́mɔ-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃́ Nìvìnì tir yĩnnɛ, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ à tɛ̃ ń tnɔ̂ à tɔ̃̀lɛ
n pɩ ń tyí áwɔ swɔ. 14 Ŋtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé tir yɔ́ pɩ nɛ́ á náh ké wɛ̃̀kì kɔ̃. Mé
náh mɛ ké tyí nɛ mé ǹ kyĩ mɔ á tyípépɛ̌y pɩ. Mé mɛ ké tyí nɛ kè pɩ áwɔ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.
15 Gbɔ̀kénpɩ Wonesimi kɩ mɛ gbɛ mɔ álɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ, sɔ̃nko ǹ pɔ à wɛ
kṹmm yõ sɔkɔ. 16 Yé náh wɛ di, yɔ̃ ó náh ǹnɛ núkúnúkú dɛ́, à fɔ̃́nfɔ̃́ yɔ̃ yõ. Á pól
yṹnpi ye ǹnɛ, nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ̃́ á tyí. Ǹ tyí nɔ yĩ̃́ ńmɔ tyí, ǹtɛ ǹ tyí ké nɔ kal áwɔ tyí,
wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ áwɔ yɔ̃lɛ tɛ́ tɔ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ.
17 Képah ye, wáh kɩ mɛ pĩ nɛ á yṹnpi-á ńnɛ, à tɛ̃ plɛ ńmɔ sɔ̃́ á tɛ̃. 18 Wàh kɩ mɛ
tyítúkù yɔ́ pɩ, képah náh pɩ á kɔ̃lɩ-à kɩ mɛ ǹ yõ, mé kɩ yĩn sé yĩ́nnɔ́lɛ. 19 Ŋ́mɔ Pole ye
n wãrkɩ wɛlɔ nɔ́pilɛ ń gbɔ̃̀lɛ nɛ máh kɩ kɔ̃lɩ mè dyah. Tɛ́ á dyɔ náh mé n to n kɔ̃ nɛ
wáh yĩnɛ á á minnɛ ń dyah. 20 Képah ye ń yṹnpi, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á tir
mɛ̀ pɩ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ. Ŋ́ nɩ de á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
21 Ŋ́ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ nɛ́gbí-á álɛ. Képah ye, máh tyi nónónɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ
á tyí yɔ̀, mé pĩ nɛ wáh kɩ sè pɩ ń yɔ́ré yõ, kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ.
22 Mé kè pĩ tɔlɛ nɛ yé níri gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ ńnɛ yé kɔ̃. Képah ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á
tyí nɛ á sɛ̃́-ńsah yah n sah n kɔ̃ ńtɛ̃nɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

23 Yepafrasɩ n wɛkɩ á tyí, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista yĩnnɛ.
24 Markɩ ànɛ̂ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Demasɩ, ànɛ̂ Likyi n wɛkɩ á tyí, pépi nónó-á ńmɔ tɔ̃̀ pɩ
mûnɛ. 25 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé tyí.

Nsyakı-á sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí

Ň yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ.

Nsyakı lésõ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo náhnáh sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Liyel yõ, ǹtɛ, kwlɔ́nɔ́ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yĩni n tɛ̃, ànɛ̂ sétõ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n fwo. Képah ye Nsyakı sɛ́bɛ́y mɛ̀ tɛkı mɔ pé tyí, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ pélɛ n vi n mɔ tyi náhnáh sɔkɔ, nɛ pè tyípéplɔlɛ n pı. Liyel nípú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té pé tyípínì náh mó tõ mɛ plɛ. Képah ye Nsyakı kɔ̃ à kè gbah yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té ǹ tyípínì náh mɛ plɛ, yõ kɛ̃́-á tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ!

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

[1] Ǹmɔ Nsyakı nɛ̂-á Liyel, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀npılɛ, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkı n mɔ, à n wɛkı Liyel nípú pól tyí, nónó-á mɛ kárkínkɔ̃nɔlɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ.

Mɔ́nyahnɔ dòhnìnɔ́lɛ n pı Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ

[2] Ň yṹnpyé, mɔ́nyahnɔ-à sɔ̃ pı yèvyãhrı dùkù nɛ̂ dùkùlɛ yé tyí, yé yɛ kè pı nìvì
ǹgbɛ̃nɛ yé tyí. [3] Yé pĩ nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á tɛ̃ wɛ mɔ́nyahnɔ tyí, képah sɔkɔ-á yé kı
pı tɛ̃́npnɛ̀pulɛ. [4] Ǹtɛ, yé yɛ yé tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ mɛ̀ ké tɔ̃̀ pı kyı syı ké yı̃̀n tyí, yé kɔ̃ yè gbèkè
yĩ, pèkè káh tõ wɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ káh yé tɛkı. [5] Ǹtɛ, yı̃́pı̃̂-à yé sɔkɔ nɛy yɔ́
tɛkı, tɛ̃ kè ni Liyel tyí, à kı kè yĩ tɛ̃ kɔ̃. Ǹmɔ ye n yĩ no póllɛ n kɔ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrı sɔkɔ, pé
yah yó-ńkɛ̃́nɛ. Képah ye, tɛ̃ kè ni ǹmɔ tyí. [6] Té tɛ̃ yĩnɛ à kè ni Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ tɔ̀tɔ̀
kɛ̃́nɛ. Yah, névi nɛ̂-à tɔ̀tɔ̀lɛ n pı, tɛ̃ mɛ á kı nɛ yɔ́nkwı̂l sɔ̃, yãhkí n tɔkɔ n mɔ n kɔ̃ yey
yey póllɛ. [7] Sɛ̃́nkɔ̃ névi káh nɛ n sɔ̃ nɛ, páh kı kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí.
[8] Névi dùkù yɔ́ ye tɛ̃nɛ, nɛ̂ lékãm náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fı̃́ núkú, ànɛ̂ à mɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ ǹ tyípínɔ́
pól sɔkɔ.

Yãm ànɛ̂ tahrılɛ

[9] Ň yṹnpyé nónó-á mɛ yãm sɔkɔ, Liyel kı pɔ pè dɔkɔ n mɔ n pi: Képah ye, pè ké
nìvìlɛ nɛ n pı. [10] Té tahbı kı tyɛ n sɔkɔ n pi fílfi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye, pè tɔ pé tíkinmɔnɔ
nìvìlɛ nɛ n pı. [11] Sɔ̃-á gbĩ-à gbo, té vyãh fílfi tɛ̃, sè n kɔkɔ, ǹ du ǹ kwɛ. Plé-ńsah náh
tõ n wɛ sé tyí. Sɛ̃ ó ye, tahbı tɔ kı yah n kwlɔ n pi pé tyípínɔ́ nıyɔ̃́.

Mɔ́nyahnɔ ànɛ̂ tɔ̃nmɔnɔlɛ

[12] Yèvını mɛ névi tyí, nɛ̂-á ǹnɛ n tah n sah mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Mɔ́nyahnɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ
náh, tɛ̃ kı tɛ̃nwɛnɔ tɔ̃rí yɔ̃́kúri wɛ, nɛ̂-á tyé-ńkɛ̃ minnɛ. Kénɛ tyé-ńkɛ̃ min tyí ye Liyel
ǹ vyãhlɛ névye kɔ̃ sah, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.

[13] Yé pĩ, nɛy náh fɛ̃ Liyel tõ mɔ à tyípékè pı n pi, ànɛ̂ ǹmɔ tɔ náh mó tõ ǹnı̂ yɔ́
ńtɛ̃nɛ n tõ n mɔ n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ. Képah ye, tɔ̃nmɔnɔ-à nɛ̂ yĩni tɛ̃, tɛ̃ káh
nɛ, Liyel-á n tõ n mɔ pélɛ. [14] Ǹtɛ, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ nénúkù núkú póllɛ n yɔrı n dah n mɔ
tyípékè sɔkɔ, pé sõnɔ túkúnì dékè tyi ye. [15] Wâh yɛ sõnɔ túkúnì nɔ́pi kɔ̃ sè tɛ̃ wɛ á
tyí, sè n pɔ tyípékèlɛ. Tyípékè-à mó gbèkè yĩ, kè n pɔ kũnɛ. [16] Ň yṹnpyé, yé tyí nɔ ń
tyí. Yé káh yé gblɔ̃̀y pilki dé! [17] Ǹgbɔ̌, yı̃́nkɔ̃nɔ yı̂ tǎhnì pèplɔ pól n wil yı̃̂nyõ. Liyel
ye n kɔ̃ álɛ sélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yı̃̂nyõ kyòolɛ. Ǹ dùkù náh n vi n mɔ, fɛ̃́ntṹ tyah náh

mɛ ǹ sɔkɔ. [18] Ǹtɛ, Liyel sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé á sah ǹ yȋ mɔ́nɔ́nɔ pól yah tȉnnɛ. Képah
ye, à min sa̋nnɛ á kɔ̃ ǹ wɛy gbı gbȍ yõ.

Liyel wɛy nóhnɔ́ ànɛ̂ ké wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́lɛ

[19-20] Ń yűnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́, névi fɔkɔ-à vyãh, ǹ tyípínì náh Liyel
nılɛ n vı. Képah ye, yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè yé nínɛ n kwɔ nohnı súú, tɛ́ yé káh
nɛ n sal n wɛkı sőnyah-ńkɛ̃̋nɛ, ànɛ̂ yé fɔkɔ káh nɛ n kwãh n vyãh.
[21] Kàh pı sɛ̃́, yé tyítúkúnì ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́ duke duke pól yal n mɔ pnɛ́pnɛ́. Yé mɔ́
Liyel wɛy fɛ̃ n syi gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, wăh nɛ̂ dah mɔ yé nnɔ sɔkɔ. Képah ye kı fɛ̃
yé pwah mɔ. [22] Yé káh yé gblɔ̌y tɔ̃ mɔ n pı Liyel wɛy nóhpú ólɛ, ǹtɛ, yé nɛ n kɔ ké
wɛ̃̀kì yõ. [23] Yah, nɛ̂-à kélɛ n nohnı ólɛ, tɛ́ à náh mɛ n kɔ ké wɛ̃̀kì yõ, tɛ̃ mɛ á kı nɛ ǹnî
yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á mɛ ǹ yèpɔlɛ n yah dwɔ̀lí sɔkɔ sɔ̃-á kélɛ. [24] Wàh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y yah tɛ, tɛ́ yal
ké tnɔ̂, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèpɔ dùkùlɛ. [25] Ǹtɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ mɛ tűnɔ́lɛ,
sè kı fɛ̃ névye sah pé gblɔ̌y yõ. Névi nɛ̂-à sépi tɛ̃ pallɛ, sé sɔkɔ tyi nóhnmilki-ńkɛ̃̋nɛ,
tɛ́ ǹ tyilɛ n pı săh yo sɔ̃, tɛ̃ wɔ kı yèvını wɛ ǹ tyípínɔ́ pól sɔkɔ. [26] Ǹkɛ̃, nɛ̂-à mɛ n sõ
nɛ, Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ò-á pélɛ, tɛ́ à náh mɛ n kyɔmı n wɛkı, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pilki. Ǹ
Liyel wɛ̃̀kì kɔ dùkù mɛ nɔ̀nɔ́lɛ. [27] Ǹtɛ, Liyel wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ nɛ̂-á syíi ńtɛ̃ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ sú
Liyel n mɔ n kõ, kè wɛ yɔ̀: Á yĩnɛ ǹ ńgbye ànɛ̂ pɛ́kúsyɔlɛ n tɛ̃ plɛ pé yèvyãhrı sɔkɔ,
ànɛ̂ káh n yɛ kèkõyő tyi pɔ ǹ silki Liyel yah.

2

Wăhkì pínɔ́ náh plɛ

[1] Ń yűnpyé, yáh sɛ̃ tɔ̃́rí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ, yé náh yĩnɛ yè nɛynɛ n wah. [2] Sɔ̃-á
dȋ yɔ́ kı fɛ̃ pɔ de yé tɔ́wû nıyő sɔkɔ, tɛ́ kı mɛ sa̋n kèngbɔ ta̋hní dyı, tɛ́ kı mɛ fwɔ̀tăhnì
mɔ; tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ kı fɛ̃ pɔ de yé nıyő fwɔ̀yàllɛ ǹ wil: [3] Yâh fwɔ̀pèplɔ mɔ́-ò dȋ wɔ
tɛ̃̋nɔ́ plɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ kõ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah pèpɛy mè sɔkɔ, tɛ́ yo yãm nɛy mè wɔ tyí
nɛ, à yuku yȋn tɛ̃, képah náh pı, à kõ tɛ̃ ásȍ sétáh sɔkɔ; [4] yâh pı sɛ̃́, wăhkì náh yé n
pı wɛ̃ wrɔ́ di? Yé náh ǹnî yɔ́ tɔkɔ főnfő pı ǹ ní-òlɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnì gbȍ yõ di? [5] Ń
yűnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé yé níkí kwɔ noh. Névye nónó-á yãm tãnnɛ kèkõyő névye
tɛ̃ tyí, pépi ye Liyel yah wilki, à pı tahbılɛ Yesu yõ sɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ pépi ye tɔ̃ à kı kõ
pè kı n de n pi ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ, képah nɛ̂ tyí-á à ǹ vyãhlɛ névye kõ, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
[6] Ǹtɛ, yépi-à yãm tãnnɛ n yilɔ, tɛ́ tahbı wɔlɛ n gbilki-à; kénɛ tahbı tɛ̃ wɔ náh n fõh
yélɛ, tɛ́ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtȁn sɔkɔ di? [7] Tɛ́ Krista yȋn pèpɛy-á yé yõ
sɔkɔ, pépi ye tɔ̃ képah tyí yónkòpulɛ. [8] Ǹtɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ̀ yɔ́ mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ
nɛ̂-á gblò kal sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah n yo nɛ ńkɛ̃: «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»*.
Képah wɛ̃̀kì-à kı nɛ̂ yé n kɔ, yé mɛ n pı plɛ. [9] Ǹtɛ, wăhkì tɛ̃-à kı nɛ̂ yé n pı, tyípékè
ye kélɛ. Yé mɛ pílkínɔ́lɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ, yáh sőnpí yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃̀kì yõ.
[10-11] Yah, Liyel nɛ̂-á yo nɛ: «Káh fɔ̀fíkì pı», ǹmɔ ó ye tɔ̃ yo nɛ: «Káh nɛ́kókè mɔ.»†
Wâh sɔ̃ fɔ̀fíkì pí-ńkɛ̃̋nɛ, tɛ́ nɛ́kókè mɔ, á ye Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ yahle. Képah ye, névi-à
sɔ̃ Liyel tyi kőnsàhnɔ́ pól pı, tɛ́ sé sɔkɔ tyíyóné núkú fyé yahle, tɛ̃ mɛ pílkínɔ́lɛ sé
pól sɔkɔ. [12] Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ ye sah yélɛ yé gblɔ̌y yõ, tɛ́ Liyel kı yé tuke n yĩnɛ n
pi sépilɛ. Képah ye, yé yɛ yé wɛy, ànɛ̂ yé pídúkù nɛ mɛ yı̋nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́

* **2:8** 2.8 - «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»: Yé kı fɛ̃ kè wɛ Likyi sɛ́bɛ́y 10.27, ànɛ̂ Markı sɛ́bɛ́y 12.31, ànɛ̂ Levitiki sɛ́bɛ́y 19.18. † **2:10-11** 2.11 - Kònmɔnɔ ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, sépi tɔ mɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ gbãm sɔkɔ, Moyisi-á nónó wa̋rkı sah Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20 sɔkɔ.

nɔ́pilɛ. [13] Ńkɛ̃, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yáh-ńkɛ̃nɛ, Liyel tɔ náh tɛ̃ yãm yah n pi tukey
tuke sɔ̋lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yah, tɛ̃ yõ kɩ yõ tukey tuke sɔ̋lɛ.

Tyîpéplɔ pí-ńkɛ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ, yõ se mɛ ké tyí?

[14] Ń yʋ̋npyé, ǹnî yɔ́-à ńtyi̋nɔ nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ, té ǹ tyípínɩ̀ náh mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ, yõ
se kɩ wɛ ké tyí? Kénɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ dùkù mɛ̀ se kɩ fɛ̃ à pwah mɔ? [15] Sɔ̃-á, á yʋ̋npi yɔ́
tyí flɔ kɩ fɛ̃ n knɛ, ànɛ̂ à náh mɛ n wɛ n yõ swɔ̃swɔ̃ pól sɔkɔ: [16] Yõ se mɛ ké tyí, wâh
tɛ̃ syah nɛ, à de lènɔlɛ, à mó flɔlɛ n mɔ vɩrɩlɛ n tũ, ànɛ̂ à nɛ n yõ n tɔ̃; té á náh se mó
tɔ̃ à kɔ̃ ǹ yétɔ̂ yî nɔ́pilɛ? [17] Sɛ̃ ó ye, névi nɛ̂-à nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ, tir yɔ́ ńtɛ̃ pí-ńkɛ̃nɛ
nɛ̂-á ǹ Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ, tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ mɛ kúntɛ̃nɔ́lɛ. [18] Gbɔ̀kénpɩ ǹnî yɔ́ kɩ fɛ̃
nɛ, túkù-á mɛ sɛ̃ Liyel yõ, túkù mó mɛ tyípéplɔlɛ n pɩ. Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃ ń wɛ̃kɩ ǹ Liyel yõ
sɛ̃nɔ́lɛ, tyípínɩ̀ kɛ̃nɛ wé. Ǹmɔ wɔ kɩ à wɛ̃kɩ ń Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ ń tyípínɩ̀ sɔkɔ. [19] Wâh
mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ Liyellɛ, núkú-á ǹnɛ, kè plɛ. Té pĩ nɛ, sétȁn tɔ sɛ̃nɔ́-á mɛ képah tɛ̃ wɔ
yõ dɛ́. Ȁnɛ̂, ǹ yah tíkí pínɔ́ tɛ̃ tyí, sé wil n nɛ n syah.

[20] Lékȁm se mɛ ǹ tɛkɩ? Wâh mɛ ké tyí, mé kɩ fɛ̃ ǹ wɛ̃kɩ nɛ, tyípéplɔ pí-ńkɛ̃ Liyel
yõ sɛ̃nɔ́lɛ, yõ náh mɛ ké tyí: [21] Ápi náh nɛy Abrahmɩ-á tyípíkɩ̀ nɛ̂ pɩ, képah nɛ̂-á pɩ
ǹ pídi̋ Yisakɩ dɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ sárká súkénkɔ̃-ńsah yõ, nɛ pé à ko Liyel kɔ̃, sɔ̃-á Liyel yo
kélɛ ǹ tyí.‡ Képah sɔkɔ náh Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ di? [22] Á náh wɛ di, Abrahmɩ Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ ǹ tyípínɩ̀ sɔ̏ mɛ n kɔ wɛ̃ tyí. Té, ǹ tyípínɩ̀ gbɔ̏ yõ, ǹ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ pɩ pallɛ.
[23] Képah sɔkɔ ye Liyel wɛy mɛ̀ pɩ tũ nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Abrahmɩ sɛ̃ yı̋ ǹ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
yõ, Liyel mó à pɩ nɛ́gbílɛ», té ǹnɛ n ye ǹ kódi̋nɛ. [24] Yé kè wɛ kɛ̀, névi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ó
náh dɛ́! Ǹ tyípínɩ̀ tɔ gbɔ̏ yõ ye Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ.

[25] Sɛ̃ ó ye tɔ̃, fɔ̀fínpɩ pi nɛ̂-á lésõ pè n ye Wrahbɩlɛ: Ȁ lésõ fɛ̃ syi Yisrayel tɛ̃ntɔ̏ névye
kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Té pè yohnɩ mɔ, à pè mɔ wɛ̃kɩ̀ yɔ́ yõ, pè kɔ̃ pè to pwah.§ Kénɛ
tyípépɛ̌y gbɔ̏ yõ ye Liyel ǹ tɔ pɩ nɛ́gbílɛ. [26] Sɔ̃-á névi min-à wil ǹ sɔkɔ, à n nɛ mɛ
kúnɔ́lɛ, sɛ̃ ó ye tyípínɩ̀ tɔ-à n knɛ, névi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ.

3

Gblɔ̌y kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ

[1] Ń yʋ̋npyé, yé pi̋nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, ápi nónó-á pɩ névye kwɔ́púlɛ, áyáh kɩ n tuke
n pi képékèyɔ̂, kɩ kal no télɔ́lɛ kɛ̀. Képah ye, yé náhnáh káh nɛ n yah n kɔ̃ nɛ, yé pɩ
kwɔ́púlɛ. [2] Yé pĩ nɛ, á nɛ́núkù núkú pól-á n pilki náhnáh. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à n pílkí-ńkɛ̃nɛ
ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, ǹmɔ nɛ́pépɛ̌y syɩ ké yȉn tyí. Ȁ kɩ fɛ̃ tɛ̃ ǹ wil gbɛ̃nsɛ̂ pól tɔ tyí. [3] Sɔ̃-á
áyâh kàrfyɛ̂ dyɩ sèsèn vyɛ̃y tyí nɛ, sè nɛ n nohnɩ á tyí, sé wil pól tɔ yah ye ńkɛ̃nɛ à n
nɛ n tɛ̃ kélɛ. [4] Képah náh pɩ, yé krótókè ǹgbɛ̃ tɔlɛ n yah yɔ sɔkɔ kɛ̀: Kàh sɔ̃ mɛ gblò
sɔ̃, té yȁhkí sɔ̃ mɛ kélɛ n tu n mɔ sɔ̃, sésár pír yɔ́ ó ye ké tó-ò n nɛ n tɛ̃ ké yahlɛ. Wàh
mɛ ké tyí nɛ, kè syɔ̃ ńyãh sɔkɔ, kè n syɔ̃ nɛ́npɔ́lɛ. [5] Sɛ̃ ó ye nɛ́npɔ́rí tɔlɛ, wil tyah yɔ́
ye tyĩ̋ ǹsɔ̃, té kè ké gblɔ̌ynɛ n gbilki n kah.

Yé náh nyàh tɔ wɛ di? Kàh sɔ̃ mɛ tyĩ̋ sɔ̃, kàh soh dùkù ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè n fɛ̃ ké pól
yõ. [6] Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɔ mɛ kénɛ nyàh tyí kɔ̃lɛ. Tyípêl náhnáh n wil képah sɔkɔ. Kè
mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ wil sɔkɔ, té wil téy póllɛ n yõ. Tyípêl nónó-á n wil ké sɔkɔ, ní-ńkɛ̃
nyàhnpèkè sɔkɔ ye sè n wil. Képah ye, kě yíkínɔ́lɛ n pɩ á min pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ

‡ **2:21** 2.21 - Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à Liyel yóré fɛ̃ syi. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel mó à dyah ké pèpɔrɩlɛ. Képah n wɛ Yenɛsɩ sɛ́bɛ́y 15 ànɛ̂ kɩ 22 sɔkɔ. § **2:25** 2.25 - Wrahbɩlɛ, fɔ̀fínpɩ pi ye sɔ̏ ǹnɛ. Té wǎh pɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à kɔ̃ à Yisrayel névye yísyɔ́ yohnɩ mɔ, pè kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. N tyí mɛ yónɔ́lɛ Nsyosye sɛ́bɛ́y 2 sɔkɔ.

nɔ á kúnɔ́ tyí.* [7] Yah, gbɛ̃́nkyɔ duke duke pól n kwɔ n pnɛ. Kèpye, ànɛ̂ vyeh, à tahlı
yɔ sɔkɔ yî tyí, névi tɛ̃ wɛ sépi pól kwɔ. [8] Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ
képah kwɔ n pi. Kwáhpékè nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ syísyí, képah ye nɛ́npɔ́rílɛ. Kè mɛ névi
ko ko sohrı ólɛ ké tɔ̂ɔ́.
[9] Kénɛ nɛ́npɔ́rí núkú mɛ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, á sú Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ n tɔ̃ képah ólɛ
pèkèlɛ n ye n mɔ névye yɔ̃, ǹtɛ Liyel ye mó tɔ̃ mɔ pélɛ ǹ kètɔ̀lɛ. [10] Gbílkínɔ́ wɛlɔ
ànɛ̂ pèkè yénmɔnɔ wɛlɔ kı n wil vyãh núkú sɔkɔ nı? Ǹ yṹnpyé, yé káh nɛ n pı sɛ̃.
[11] Nípénɛ̀kì ànɛ̂ ni páhpáh se kı fɛ̃ n wil kwlɛ̀y núkú sɔkɔ? [12] Ǹ yṹnpyé, dah se kı
fɛ̃ wɛ gbɛ sènsóké séswɔ̂ sɔkɔ? Tı̂̃ sènsóké séswɔ̂ pye se kı fɛ̃ wɛ gbɛ kèpɔ̃npɔ̃ séswɔ̂
sɔkɔ? Sɛ̃ ó ye pnɛ ni, ànɛ̂ nípénɛ̀kì náh fɛ̃ n wil n pi kwlɛ̀y núkú sɔkɔ.

Yı̃́pı̂̃ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

[13] Tɛ́ yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yı̃́pı̂̃ névilɛ tɛ́ lékã́m mɛ ǹ sɔkɔ? Tɛ̃ yı̃nɛ à nɛ n kɔ pallɛ
gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔlɛ ǹ tyípínì sɔkɔ, képah nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ, wǎh yı̃ pı̃. [14] Ǹtɛ, dyɔ́yɔ́kì
képékè, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sɔ̃nɔ-à kénɛ yé nnɔ sɔkɔ, yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ gbilki nɛ, yáh mɛ
yı̃ pı̃. Yé káh gbılɛ n kɔ̃lı. [15] Kénɛ yı̃́pı̂̃ mè dùkù náh n wil Liyel tyí dɛ́! Kèkõyɔ̃́ mè
tyí ye kélɛ. Névi yı̃́pı̂̃ ye kélɛ, kè n wil sétõ tyí. [16] Yah, dyɔ́yɔ́kì ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sɔ̃nɔ-à
mɛ ńyãh sɔkɔ, tyífɛ̃ ànɛ̂ tyítúkúnì duke duke pól n nɛ n pı nɛ́npɔ́ sɔkɔ. [17] Ǹtɛ, yı̃́pı̂̃
nɛ̂-á n wil Liyel tyí, képah-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ké gbennɛ, tɛ̃ nı n nɛ n mɛ yályál, ànɛ̂
yèvını tyí n nɔ ǹ tyí, tɛ́ à n pı nɛ́pépɛ̌ynɛ. Ǹ tɔ̃̀ náh n tah, ànɛ̂ à névi yãmnɛ n yah, tɛ́
tyípéplɔ ó ye à n nɛ n pı. À náh yèwǎhkì ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀pı̃̌llɛ n pı. [18] Yèvını-á mɛ nónó tyí,
tɛ́ pè mɛ ké tɔ̃̀lɛ n pı, pě ké yõre wɛ, nɛ̂-á pélɛ n pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

4

Wâh á yı̃́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, Liyel dêl ye á pı

[1] Kwâh nɛ̂ n pɔ n pɔ yékã̂b ànɛ̂ mâllɛ yé wrɔ́ sɔkɔ? Fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ túkúnì dékè tyi náh n
fwo yélɛ di? [2] Yé yı̃́ mɛ n wil yî náhnáh tyí, tɛ́ yé náh mɛ sélɛ n wɛ. Kàh pı sɛ̃, nɛ́kókè
mɔ dékè yé tɛ̃. Yáh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, yé náh kélɛ n wɛ. Kàh pı sɛ̃, yékã̂b ànɛ̂ mâl n
pyě nɛ n de yé wrɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ, yé náh mɛ n ni Liyel tyí, képah ye, yé náh mɛ kwâh
yɔ́lɛ n wɛ. [3] Yâh se sɔ̃́ n ni Liyel tyí, sɔ̃nɔ pèplɔ náh ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ yé sɔkɔ. Yě n nɛ n ni
yé tyítúkúnì dékè tyi pı yı̃n ólɛ. Képah ye, yé náh kwâhlɛ n wɛ. [4] Kwâh nɛ̂ fɔ̀fínpıbı
pı dùkù mɛ yé n pı sɛ̃? Yé náh pı̃ nɛ, wâh á yı̃ wil kèkõyɔ̃́ tyi tyí, Liyel sépɛ-á álɛ di?
Nɛ̂-à kèkõyɔ̃́ tyi tɛ̃ kɔ́dı̃́nɛ, tɛ̃ kı pı Liyel sépɛlɛ. [5] Yé se wɛ nɛ, yɔ̃ kɛ̃́-á Liyel wɛy mènɛ,
nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel-á min nɛ̂ mɔ ápi sɔkɔ, ké tyí nɔ yı̃́ı̃ ǹ tyí. Képah ye, à mɛ ké tyí
nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yɔ̃.» [6] Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, à tɔ̃ pèpɔrı ǹgbɛ̃nɛ n pı ápi tyí, sɔ̃́-á
ǹ wɛy kè yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel peke gblɔ̃̌y gbílkípú yɔ̃, tɛ́ pèpɔrılɛ n pı gblɔ̃̌y tíkínmɔpu
tyí.» [7] Képah ye, yé nɛ n sah Liyel yóré yɔ̃, yè mó sétɔ̃̀ tyí yahle, képah sɔkɔ, sétõ kı
to gbɛ mɔ yélɛ.* [8] Yé nɔ n de Liyellɛ, képah sɔkɔ, ǹ tɔ kı nɔ de yélɛ. Tyípêl pípú, yé
yé gbɛ̃̀n wilki tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Tɔ̀tɔ̀ névye, yé yé nnɔ tɔ̃ n sah. [9] Yé yı̃nɛ yè pı̃ nɛ, yáh
mɛ pèkè sɔkɔ, yé ké nàhnpı̃ gbo. Yé yɛ yé yìsyɔ̀nì pı gbnílɛ, yé nìvì mó pı yèkwɔrılɛ.
[10] Yé yé gblɔ̃̌y tiki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, à kı yé yɔ̃ yɔ̃.
[11] Ǹ yṹnpyé, yé káh wɛ̃ tyílɛ n yo n yıkı. Nɛ̂-à ǹ yṹnpi tyí yo yıkı, képah náh pı, à
lékàh syi à kɔ̃, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí ye tɛ̃ yo yıkı, tɛ́ lékàhlɛ kè kɔ̃. Wâh képah pı, á

* **3:6** 3.6 - Ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkèlɛ, fı̃́ yɔ́ ye, ńyãh sɔkɔ-á pè n fõh tyípêl pípúlɛ pé kúntɛnɔ náh. Sétõ tɛ̃-ǹsah ye kélɛ; ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé Liyel tyípínɔ́lɛ n yıkı. Ànɛ̂ ǹmɔ ye n mɔ névye nɛ́npɔ́rílɛ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.
* **4:7** 4.7 - Sétɔ̃̀lɛ, Liyel sépɛ ye ǹnɛ. À mɛ ké tyí nɛ, pé álɛ n tɔ̃ mɔ n dah n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

se mɛ n kɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀kì yõ? Lékàh náh á kélɛ n kɔ̃ di? 12 Ǹtɛ, Liyel ó ye
sah tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ó ye kı fɛ̃ lékàhlɛ névi kɔ̃. Ǹmɔ ó ye kı tɔ̃ fɛ̃ névi pwah
mɔ, képah náh pı, kı ǹ tyí yıkı. Nɛ̂ mɛ áwɔ tɛ̃̀nɛ, tɛ́ á lékàhlɛ n syi á yʉ̃́npilɛ n kɔ̃?

Yé káh pı gblɔ̌y gbîlkîpúlɛ

13 Núkúnúkú, yé noh ń tyí yɔ̀, yépi nónó-á mɛ n yo nɛ kwɛynɛ, képah náh pı, ńsɔ̂nɛ
yáh kı kyı kwíl-ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔkɔ, kı kyı yi núkú pı gbɔ̀ yʉ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́ kı pɔ wɛ. 14 Ǹtɛ,
yé se pĩ yé min-á kı n mɛ n pi sɔ̃́ ńsɔ̂nɛ? Yé mɛ á kı nɛ kénfɑ̃́hkí tɔ̃̀ɔ̃tɔ̃̀ɔ̃ yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á
ńkɛ̃́nɛ n mɔ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɛ́ n karkı. 15 Yé pyě tɔ̃ sɔ̃̀ yĩnɛ yè yo nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kı fɛ̃ syi,
yáh kı tɛ̃ min sɔkɔ, tɛ́ kı tir mɛ̀ pı, képah náh pı tir mɛ̀ pı. 16 Ǹtɛ, yè n pyě yé gblɔ̌ynɛ
n gbilki yé vyãh wɛy sɔkɔ. Kénɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́ dùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh plɛ.
17 Sépi pól sɔkɔ, névi nɛ̂-à pèpɔrı pínɔ́ yah wɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ kélɛ n pı, tyípékè ye tɛ̃
n pı.

5

Tahbı-á yĩnɛ pè nɛ̂ pĩ

1 Núkúnúkú, yépi nónó-á mɛ tahbılɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yèvyɑ̃̀hnpèl nónó-á kı pɔ yé
yĩni n tɛ̃ n pi, yé nɛ n kah n gbo sépi yĩnnɛ. 2 Yé tahrı mɛ n pyãh, tɛ́ sóhrí mɛ yé
flɔlɛ n yõ. 3 Yé sɑ̃́n ànɛ̂ yé pɔ́nɔ mɛ n pı syʉ̃́mínɛ. Kénɛ syʉ̃́mí ye kı pɔ wilki mɔ yé
gbɔ̃̀nkɔ̀kɔ̀lɛ, tɛ́ kı yé wil gbɛ̃́nsê yõ, nyàh tyí kɔ̃lɛ. Kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ gbĩ́ mɛ̀ fyé nɔ́ntɛnɔ sɔkɔ,
yépi mɛ tahrılɛ n yah n tuke n mɔ n sah yé gblɔ̌y tyí kè! 4 Tɛ́, tɔ̃̀npıbı nónó ńtɛ̃-á tɔ̃̀lɛ
n pı yé swɛ̃y sɔkɔ, yè n yahle pé pɔ́lɛ pé kɔ̃́nɔ́lɛ. Pépi Liyel yéngbonɔ yʉ̃́npɔ̃ ye n de
Liyel níkí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 5 Yépi mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí yélɛ n yõ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀
sɔkɔ, à yé dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pı, mɛ gbilki tɛ̃, á kı nɛ ko ko nyeh sɔ̃́. 6 Yé lékàhlɛ névye kɔ̃,
nónó-á pè náh tyítúkù pı. Pè mó pé gblɔ̌y fin mɔ yé kɔ̃, yé pè ko mɔ.

Syíkíntɛ̃̀nɔ́ pı, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ mɛ yúkɛy

7 Ǹ yʉ̃́npyé, yé syíkíntɛ̃̀nɔ́lɛ n pı, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ tyí. Yé yah sètɔ̃lɛ
kɛ̀, à ńkɛ̃́nɛ sèmukɔ pèpɛy wɛ́ntɔkɔnɔ syıkı n tɛ̃, à tɔkɔ pʉ̃́gbro pínɔ́ tyí, pópó ǹ pɔ
n syı pʉ̃́tɛ́lɔ́ pínɔ́ tyí. 8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ mɛ yúkɛy; képah ye, yépi tɔ sɔ̃́ré mɔ yĩ́ĩ yé
gblɔ̌y sɔkɔ, yè syíkíntɛ̃̀nɔ́ pı. 9 Ǹ yʉ̃́npyé, yé káh nɛ n tɔkɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃; képah sɔkɔ,
Liyel náh yé tuke n pi. Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kı pɔ á tuke n pi, à mɛ yúkɛy. 10 Ǹ yʉ̃́npyé,
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á lésɔ̃ ǹ wɛynɛ n yo n kɔ̃ yèvyɑ̃hrı ànɛ̂ syíkíntɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ sɔ̃́, yé
yĩnɛ yè nɛ n pı pépi tyí kɔ̃lɛ. 11 Yé yah, nónó-á gbah tɛ̃ à kyı syı ké yʉ̃̀n tyí, ǎ pépilɛ
n sõ. Yé Nsyɔbı gbáhntɛ̃nɔ tyí noh ǹ yèvyɑ̃hrı gbĩ́ sɔkɔ kè. Tɛ́ tɔ̃ kè wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á
tyí-ǹgbnɔ nónó pı ǹ tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ.* Yé náh wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ wɔ névi yɑ̃m yáhnɔ́
ànɛ̂ ǹ pèpɔrı mɛ glò kègbı tɛ̃̀nɛ.
12 Ǹtɛ, ń yʉ̃́npyé, sépi pól sɔkɔ, yé káh yélɛ n wo Liyellɛ, képah náh pı sétáhlɛ. Ànɛ̂
yé káh yélɛ n wo kwɑ̂h yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé yɛ yé àwe nɛ mɛ ké gbı yõ, yé ɔ̃̀ɔ̃ mó nɛ mɛ ké
gbı yõ. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi.

Nîrî pínɔ́lɛ yámpú tyí

13 Tɛ́ yèvyɑ̃hrı-à mɛ yépi sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel ni. Nìvìnì-à se mó mɛ nɛ̂ yõ, tɛ̃
Liyel yĩn gbilki yìgbìnì sɔkɔ. 14 Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à mɛ n yɔ, tɛ̃ Liyel nípú yah tɛ̃́pú ye,

* **5:11** 5.11 - Nsyɔbılɛ, nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ: Tɛ́ sétɔ̃ pɔ à kwlɔ náhnáh. Ǹtɛ, à n tah sah. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Liyel pɔ à yohnı mɔ ǹ yõ yɔ̃. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyɔbı sébéynɛ.

pépi kı pɔ nırı tuke ǹ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, tɛ́ kı Liyel ni ǹ tyí. 15 Tɛ́ níri mɛ̀-à
pı Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yɔ́nwó mɛ̀ kı pwáhnmɔnɔ wɛ, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kı à dɛ mɔ.
Tɛ́ wàh se mɛ tyípêl pı, à kı sè yɔ̃ mɔ à kɔ̃. 16 Képah ye, yâh mɛ dɛ́nmɔnɔ tyí, yé yé
tyípêl wil n syi, yè mó Liyellɛ n ni wɛ̃nɛ n kɔ̃. Tǎhkì mɛ yĩ́ nɛ́gbí níri sɔkɔ dɛ́. 17 Yé
náh Yeli wɛ-à: Névi ye lésõ ǹnɛ ápi tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ, à mɛ níri gbah pı nɛ, pǜ káh tɔ̃ pı.
Pǜ náh mó ńtyı̃́nɔ pı sétáh yõ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ tɔ́ní tyí. 18 Képah náh, à tɔ̃ ǹ
syı Liyel ni nɛ, pǜ pı. Pǜ mɛ pı, sèmukɔ pɛkı.†

Mɔ́npú-ò tɛ̃́npɔnɔlɛ

19 Ń yṹnpyé, yé sɔkɔ nɛy yɔ́-à mɔ pu gbı wɛ̃kìlɛ, tɛ́ nɛ̂ mɛ à tɛ̃ pɔ ké yõ, tɛ̃ pı plɛ.
20 Yé pĩ nɛ, névi nɛ̂-à tyípêl pí-ò vi mɔ pèpɛy pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ ǹ min pwah mɔ ǹ kúntɛnɔ
náh yèvyãhrı yah. Ånɛ̂ ǹ tyípêl náhnáh nɔ́pi kı se tɔ̃ yɔ̃ mɔ à kɔ̃.

† **5:18** 5.17-18 Yeli sȍ pı Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò ǹgbɛ̃nɛ. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Yȍtãm sɛ́bɛ́y gben 17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ

Yesu Krista ye min nɛ́tɛ̃̂nɛ nɛ̂-á Wɛynɛ

1 Min nɛ́tɛ̃̂ nɛ̂-á Wɛynɛ, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tyi pól tyah gbɨ̃́
dùkùlɛ, ápi ǹ wɛ́kínɔ́ noh, tɛ́ à wɛ yɨ̃́nɛ, tɛ́ à yah díkídíkí, tɛ́ tũ ǹ tyí. 2 Ǹmɔ nɛ̂-á min
nɛ́tɛ̃̂nɛ, à ye ǹ gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kı. Á à wɛ, tɛ́ mɛ ǹ tyílɛ n yo n wah. Ǹmɔ nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃̂
minnɛ n kɔ̃, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, tɛ́ pɔ ǹ gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kı.
3 Áyáh ǹmɔ nɛ̂ wɛ tɛ́ ǹ wɛ́kínɔ́ noh, ǹmɔ tyí ye á n yo yépi tɔ tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
yɨ̃nnɛ yélɛ. Képah sɔkɔ, wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á mɛ ápi wrɔ́ ànɛ̂ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗɨ̃́
Yesu Kristalɛ, yépi tɔ kı de ké sɔkɔ. 4 Á ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí, nɛ̂-á
kı ápi ànɛ̂ yépi nı̀vı̀nı̀ kɔ̃ kè kı syı ké yɨ̃̀n tyí.

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

5 Tɛ́ yah, áyáh wɛy nɛ̂ noh Yesu Krista tyí tɛ́ kélɛ n yo yé tyí, képah ye yɔ̀: Liyellɛ,
kyòo ye ǹnɛ. Fɛ̃́ntũ̂ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ. 6 Áyâh n yo nɛ á wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ
Liyellɛ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ n kɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, mı̀nyobe ye álɛ, á náh mɛ gbı wɛ̃kı̀lɛ n kɔ.
7 Ǹtɛ áyáh kı n kɔ kyòo sɔkɔ sɔ̃́-á ǹmɔlɛ kyòo sɔkɔ, á nɛ́núkù núkú pól wrɔ́ kı mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ. Tɛ́ Liyel Píɗɨ̃́ Yesu Krista tɔ̃́ kı á tyípêl pól wu to á tyí.
8 Áyâh nɛ tyípékè náh mɛ á sɔkɔ, á gblɔ̃̌y ye á n pilki, gbı náh mɛ á sɔkɔ. 9 Ǹtɛ áyâh
á tyípêl wil syi, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tómmnɛ tɛ́ n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀, à kı á tyípêl yɔ̃ mɔ á
kɔ̃, tɛ́ kı á wu wilki á tyíknɛ̃̌nı̀ pól sɔkɔ. 10 Áyâh nɛ á náh tyípékè pı, ǹmɔ ye á n pı
mı̀nyolɛ, ǹ wɛy náh mɛ tɛ̃̌nɔ́lɛ á sɔkɔ.

2

1 Ń wɛ̃́npı̀, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkı n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kı yé kɔ̃ yè káh tyípékèlɛ n pı.
Ǹtɛ kàh se pɔ pı ǹnî yɔ́ tyípékè pı, wrɔ́ tɔ̃́-ò mɛ á tyí Sú Liyel yah sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu
Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ tómm. 2 Ǹmɔ ye ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ sárkálɛ nɛ̂-á kı Liyel kɔ̃ à kı ápi
tyípêl yɔ̃ mɔ. Tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ ápi ó tyípêl yɔ̃̌nmɔnɔ yɨ̃nnɛ dɛ́, kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól
tɔ tyípêl yɔ̃̌nmɔnɔ yɨ̃n ye à ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃.

Kɔ́lɔ́lɛ à yɨ̃nɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ

3 Áyâh Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kı pɨ̃ nɛ áyáh ǹnɛ n pnɛ.
4 Névi nɛ̂-à nɛ páh ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ n kɔ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yɔ̃, mı̀nyo ye
tɛ̃̌nɛ. Gbı náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ. 5 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à n kɔ ǹ yóré yɔ̃, ǹ tyí mɛ nɔ tɛ̃ wɔ tyí kègbı
tɛ̃ yɔ̃. Képah sɔkɔ ye ǎ kélɛ n pnɛ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yɔ̃. 6 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ ǹ tyí
yɔ̃, Yesu-á kɔ dùkù nɛ̂nɛ, tɛ̃ tɔ yɨ̃nɛ à nɛ n kɔ sɛ̃́ntɛ̃̂nɛ. 7 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́n
náh kélɛ mé n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí dɛ́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ kédyâh ye kélɛ, nɛ̂-á yo sɔkɔ
yé tyí tyah gbɨ̃́ dùkùlɛ. Yáh wɛy nɛ̂ noh sɔkɔ tɛ, képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ kédyâh mɛ̀nɛ.
8 Ǹtɛ fɨ̃́ yɔ́ tɨ̃nnɛ, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́n ye mó tɔ̃ kélɛ mé n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí.
Yesu ànɛ̂ yépi pı dùkù mɛ képah gbılɛ n wɛ̃kı. Yé náh wɛ di, fɛ̃́ntũ̂ mɛ n sɔkɔ, kyòo
yèsyı̀kı̀ mó mɛ pɔ tɛ. 9 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ kyòo sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yɨ̃́npi yɔ́ dyɔlɛ
n yɔ, tɛ̃ mɛ sɛ̃́ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. 10 Névi nɛ̂ yɨ̃́npi tyí-à nɔ ǹ tyí, tɛ̃ wɔ mɛ kyòo sɔkɔ. Ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi tyípékè sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃. 11 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ yɨ̃́npi dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ

fɛ̃ntʉ̂ sɔkɔ. Tɛ́ wǎh mɛ n kɔ fɛ̃ntʉ̂ sɔkɔ sɛ̃́, fɛ̃ntʉ̂ tɛ̃ tyí, ǹ yĩ́ kɩ wɔ, à náh ǹ yúkú-ńsah pĩ n pi.

Kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ Krista sépɛ́bí swah dùkùlɛ

12 Ǹ wɛ̃npì̃, Yesu yĩn gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. 13 Súbí, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tyi pól tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ.
Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Kètɛ̃npì̃, yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí,
nɛ̂-á sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
14 Yépi nónó-á wɛ̃npì̃lɛ, nɛ̂-á Sú Liyellɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Yépi nónó-á súbílɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tyi pól tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé
ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Kètɛ̃npì̃, tǎhkì mɛ yé
sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel wɛy mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ, tɛ́ yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃nɛ.
Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
15 Yé káh yé yĩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, képah náh pɩ ké sɔkɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi nɛ̂-à
ǹ yĩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, Sú Liyel tyí náh fɛ̃ n nɔ n pi tɛ̃ tyí. 16 Yé yah, tyi nónó-á mɛ
kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɔ̃-á gblɔ̌y dyɔ yĩ̃́ tyi pínó dékèlɛ, ànɛ̂ yĩ́wílkì̃lɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y wɛ̃kínólɛ à
yuku tahrɩ tyí tĩ̀nnɛ, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Sú Liyel tyí. Kèkõyɔ̃́ sɔkɔ ye sè n wil.
17 Tɛ́ kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ ké yĩ́wílkì̃ kɩ pɔ n tyɛ n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-à Liyel dyɔ yĩ̃́ tyilɛ n pɩ, tɛ̃
wɔ kɩ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ.
18 Ǹ wɛ̃npì̃, kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́ ye mɛ nɔ n tɛ. Yé kè noh sɔkɔ tɛ nɛ Krista sépɛ-á kɩ n pɔ
n pi. Núkúnúkú, Krista sépɛ́bí yísyɔ́ mɛ wil mɔ pí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́
sɔkɔ-á álɛ. 19 Ápi tĩ̀nkì̃ sɔkɔ ye sépɛ́bí nɔ́pi wil. Ǹtɛ kègbɩ yɔ̃, pè náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ
ápilɛ. Pàh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ álɛ, pè náh náhkɩ n gbɛ n wil n pi ápi sɔkɔ. Ǹtɛ kè ye sɔ̃̀ yĩnɛ
kè pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ ápilɛ kègbɩ yɔ̃.
20 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ Krista-á nɛ̂nɛ yé kɔ̃. Képah ye yé pól kɔ̃ yé
tyilɛ n pnɛ. 21 Kè náh mɛ á kɩ nɛ yé kósyì̃ gbɩlɛ n pnɛ ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ yé tyí dɛ́, yáh kélɛ n pnɛ, tɛ́ pĩ nɛ mɩ̀nɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil ké sɔkɔ, képah ye
ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
22 Névi nɛ̂-à nɛ Yesu náh Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, mɩ̀nyo yɔ́ ńtɛ̃ náh
kah mɔ tɛ̃ yɔ̃. Krista sépɛ ye tɛ̃nɛ. Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídĩ́ Krista ye tɛ̃ yahle. 23 Yé yah,
névi nɛ̂-à Liyel Pídĩ́ yahle, Sú Liyel náh mɛ tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à Liyel Pídĩ́ fɛ̃ syi, Sú Liyel mɛ
tɛ̃ wɔlɛ.
24 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé yĩnɛ yè kè koh n sah yé nnɔ
sɔkɔ. Yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yâh fɛ̃ kè koh sah yé nnɔ sɔkɔ, yépi tɔ wrɔ́ kɩ
mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Pídĩ́nɛ, ànɛ̂ Súlɛ. 25 Tɛ́ Pídĩ́-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, tyɛ́-ńkɛ̃ min ye.
26 Nónó-á n yah n kɔ̃ yé yɔ̃ yíkí-ńsahlɛ, pépi tyí sɔkɔ ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ
n tɛkɩ n mɔ yé tyí. 27 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, Yesu-á Liyel Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé
sɔkɔ. Képah ye, kwɔ́-ò yétɔ̃̂ náh tɔ̃ mɛ yé tyí. Liyel Mirki mɛ yélɛ n kwɔ tyi póllɛ.
Tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ mó tɔ̃, gblɔ ye sélɛ, mɩ̀nɩ̀ náh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, sɔ̃-á Liyel Mirki yé kwɔ kélɛ.

Liyel wɛ̃npì̃ pɩ dùkùlɛ

28 Núkúnúkú ńtɛ̃nɛ ń wɛ̃npì̃, yé yɛ yé wrɔ́ nɛ mɛ kwrɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ Kristalɛ. Képah
sɔkɔ, wàh sõ nɛ̂nɛ pɔ tíkí náh á tɛ̃ n pi, ànɛ̂ sen náh á kɔkɔ n sah n pi ǹ yah sɔkɔ
lésõlɛ. 29 Yé se pĩ tɛ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́. Tɛ́ yé yĩnɛ yè kè pĩ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à n kɔ
tómm, Liyel pi-á tɛ̃nɛ.

3

1 Yé náh wɛ à, á tyí kah nɔ Sú Liyel tyí, fɔ́ɔ́ à álɛ n ye ǹ wɛ̃́npɪ̀lɛ. Tɛ́ Liyel wɛ̃́npɪ̀
tɛ̃ wɔ ye ńtyɪ̃́nɔ álɛ ó. Tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye-á pɪ Liyel pɪ̃́-ńkɛ̃púlɛ sɛ̃́, képah ye pè náh fɛ̃
ápi tɔ pĩ. 2 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel wɛ̃́npɪ̀ ye álɛ núkúnúkú, ǹtɛ áyáh kɪ pɔ n pɪ n pi kwâh
nɛ̂nɛ ńsɔ̂̃nɛ, képah náh tɔ̃́nɪ̀ mɛ wilki mɔ tɛ. Ǹtɛ á pĩ nɛ Krista-à pɔ wil mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ,
áyáh kɪ à wɛ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ. Képah ye, á kɪ mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ. 3 Névi nɛ̂ gbɔ̃̀
sàhnɔ́-à mɛ képah yõ sɔkɔ Krista tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y tɔ̃ n sah yályál Liyel yah sɔkɔ, sɔ̃́-á
Kristalɛ yályál. 4 Névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɪ, tɛ̃ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂llɛ n pɪ. Tyípékè
pínɔ́lɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂l pínɔ́ ye kélɛ. 5 Ǹtɛ yé pĩ nɛ Krista pɔ́nɔ́ yõ-á pɪ tyípɛ̂l
tɛ̃́nyɔ̃̀nɔ́lɛ névye yõ. Tyípékè náh mɛ ǹmɔ sɔkɔ póllɛ. 6 Névi nɛ̂-à mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃
náh tyípékèlɛ n pɪ. Ǹtɛ nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɪ, tɛ̃ náh à wɛ yah, à náh ǹnɛ n pnɛ. 7 Ń
wɛ̃́npɪ̀, yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé pilki. Névi nɛ̂-à n kɔ tómm, nɛ́gbí ye tɛ̃̀nɛ Krista tyí
kɔ̃lɛ. 8 Tɛ́ névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɪ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye tɛ̃̀nɛ. Yé náh wɛ di, sétɛ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃nɛ, tyípékè pí-ò ye ǹnɛ tyi pól tyah gbɪ̃́ dùkùlɛ. Liyel Pídɪ̃́-á pɔ tir nɛ̂ yĩnnɛ, sétɛ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ tyípínɪ̀ yɪkɪ yĩn ye. 9 Névi nɛ̂-à pɪ Liyel pilɛ, Liyel pɪ dùkù n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
Képah ye tɛ̃ náh tyípékèlɛ n pɪ. Wǎh pɪ Liyel pilɛ sɛ̃́, à náh fɛ̃ tyípékè pɪ n pi. 10 Liyel
wɛ̃́npɪ̀ ànɛ̂ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí-á n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Névi nɛ̂-à n
kɔ́-ńkɛ̃̂nɛ tómm, Liyel tyí névi náh tɛ̃̀nɛ. Névi nɛ̂ tɔ yɪ̃́npi tyí-à nɔ́-ńkɛ̃̂nɛ ǹ tyí, Liyel
tyí névi náh tɛ̃̀nɛ.

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

11 Yé náh wɛ di, yáh nɛ̂ noh tyah gbɪ̃́ dùkùlɛ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, áyáh yĩnɛ á yɛ á
tyí nɔ wɛ̃ tyí. 12 Á ye káh pɪ Kayin tyí kɔ̃lɛ. Sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Á ǹ gbɛ̃̀ndɪ̃́
ko mɔ. Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ à ko mɔ ǹnɛ? Ǹmɔ tyípínɔ́-á sɔ̃̀ mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah sɔkɔ
tɛ́ ǹ gbɛ̃̀ndɪ̃́ tyílɛ pallɛ, képah yõ ye. 13 Ń yɪ̃́npyé, kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé
káh n yɛ kè pɪ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ yé tyí. 14 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á yɪ̃́npyé tyí-á nɔ á tyí sɛ̃́, á pĩ nɛ
áyáh tɛ̃ syi tɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ǹmɔ mɛ kũ
gbɔ̃̀ sɔkɔ. 15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ ǹ yɪ̃́npi dyɔlɛ n yɔ, nɛ́kókè mɔ́-ò ye tɛ̃̀nɛ. Tɛ́ yé se mó
tɔ̃ pĩ nɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min náh mɛ nɛ́kókè mɔ́-ò yɔ́ ńtɛ̃ tyí tɛ́. 16 Yé yah, Krista-á ǹ min kɔ̃
ápi yĩnnɛ, képah sɔkɔ ye ápi mɛ tyínɔnɔ dùkù pĩ. Ápi tɔ yĩnɛ à á min kɔ̃ á yɪ̃́npyé
yĩnnɛ. 17 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tahrɪ-à mɛ ǹnî yɔ́ tyí, tɛ́ à ǹ yɪ̃́npi yɔ́ wɛ yãm sɔkɔ tɛ́ yahle ǹ
yãm yáhnɔ́lɛ, Liyel tyínɔnɔ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ. 18 Ń wɛ̃́npɪ̀, ápi tyínɔnɔ káh n pɪ wɛy ànɛ̂
vyɑ̃́hsesyɪ̃́rí ó sɔkɔ dɛ́. Á tyípínɔ́ yĩnɛ kè kélɛ n wɛ̃kɪ kègbɪ tɛ̃ yõ.

19 Képah sɔkɔ ye á kɪ pĩ nɛ áyáh mɛ gbɪ wɛ̃kɪ̀ yõ, ànɛ̂ á nnɔ kɪ mɛ yɪ̃́nnɔ́lɛ Liyel
yah sɔkɔ. 20 Ápi nnɔ-à sɔ̃́ mɛ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃ sɔ̃́, Liyel nɛ̂-á gblò kal, ǹmɔ tyi póllɛ n
pnɛ n kal ápi nnɔlɛ. 21 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, á nnɔ-à kɪ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, tíkí náh á tɛ̃ n pi
Liyel yah sɔkɔ. 22 Tɛ́ áyáh mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ́ ǹ dyɔ yɪ̃́ɪ̃ tyilɛ n pɪ, képah
ye áyâh kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kɪ kélɛ á kɔ̃. 23 Wǎh nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃ képah ye
yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, á sɛ̃ pé Pídɪ̃́ Yesu Krista yĩn yõ, á mó yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃́-á à kɔ̃ sah kélɛ á
kɔ̃. 24 Névi nɛ̂-à Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ̃ kɪ mɛ Liyel tyí yõ, ànɛ̂ Liyel kɪ mɛ
tɛ̃̀nɛ. Sɔ̃́-á á kɪ pɪ tɛ́ kɪ pĩ nɛ Liyel-á mɛ álɛ, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ ye, wǎh képah nɛ̂nɛ á kɔ̃.

4

Liyel tyi wàhnpĩnɔlɛ sépɛ tyí sɔkɔ

[1] Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, névye nónó-á nɛ Liyel Mirki gbɔ̏ yɔ̃-á pé n yo tyilɛ, yé káh n sɛ̃ pé pól
yɔ̃ dɛ́. Yé pè sohlɩ n yah, yè ké gbɩ pĩ Liyel Mirki gbɔ̏ yɔ̃-à kɩ nɛ̂ ńtyı̃́nɔ pè n yo tyilɛ.
Yé náh wɛ di, Liyel yĩn yɔ̃ mı̀nyobe mɛ tɔ̃ mɔ pí kèkɔ̃yɔ̃́. [2] Liyel Mirki-á n tɛ̃ nónó
yahlɛ, yáh nɛ pè pĩ n pi dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yâh névi nɛ̂ wɛ à mɛ n yo nɛ Yesu
Krista-á pɩ névilɛ, Liyel Mirki ye n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. [3] Ǹtɛ nɛ̂-à nɛ sɛ̃ náh, Liyel Mirki náh n
tɛ̃ tɛ̃ wɔ yahlɛ. Krista sépɛ mírkí ye n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. Yé kè noh sah tɛ nɛ, Krista sépɛ-á
kɩ n pɔ n pi. Tɛ́ núkúnúkú, à mɛ tɛ kèkɔ̃yɔ̃́ ńtɛ̃nɛ.

[4] Yépi wɔlɛ ń wɛ̃npı̀, Liyel tyí névye ye yélɛ. Ǹ Mirki nɛ̂-á n tɛ̃ yé yahlɛ, képah tǎhkı̀
kal sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ mírkí tyílɛ, képah nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ névye yahlɛ n tɛ̃. Képah ye, yé tɛ̃nwɛnɔ
wɛ Liyel yĩn yɔ̃ mı̀nyobe yɔ̃. [5] Pépilɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ tyí ye pélɛ. Képah ye, pě pé tyilɛ n yo à
yĩnɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyi yo dùkùlɛ, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye n mó pé nínɛ n kwɔ pé tyí. [6] Ǹtɛ
ápi mɛ Liyel tyí yɔ̃. Névi nɛ̂-à Liyellɛ n pnɛ, tɛ̃ ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Tɛ́ névi nɛ̂-à
mɛ́-ńkɛ̃nɛ Liyel tyí yɔ̃, tɛ̃ náh ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Sɛ̃ntɛ̃ sɔkɔ ye Liyel Mirki nɛ̂-á
névyelɛ n mɔ gbɩ wɛ̃kı̀ yɔ̃, à n tɛ̃ n wɛ ǹnɛ n wah sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á
névyelɛ n pilki.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ

[7] Tyínɔnɔ n wil Liyel tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, Liyel pi ye tɛ̃nɛ, ànɛ̂ tɛ̃ Liyellɛ
n pnɛ. Képah ye ń nɛ́nɔ́nɔ́, á ye yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí. [8] Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ.
Képah ye, á náh fɛ̃ n yo n pi nɛ wáh ǹnɛ n pnɛ tyínɔnɔ kɛ̃nɛ á sɔkɔ. [9] Yé yah, Liyel-á
kè wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Pi núkúní nɛ̂-á mɛ ǹ tyí, à à tɛkɩ
mɔ kèkɔ̃yɔ̃́, ápi kɔ̃ á kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̏ yɔ̃. [10] Tyínɔnɔ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Liyel tyí-á
nɔ ápi tyí dùkù nɛ̂nɛ, képah náh tyínɔnɔ kègbɩlɛ dɛ́. Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí nɔ dùkù
nɛ̂nɛ, képah ye tyínɔnɔ kègbɩlɛ. Yé náh wɛ à ǹ Píɗı̃́ tɛkɩ mɔ à pɔ pɩ sárkálɛ ápi tyípêl
yɔ̃ n mɔ yĩnnɛ di? [11] Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, ápi tyí-á nɔ Liyel tyí sɛ̃ à, ápi tɔ yĩnɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí
mó kɛ̀.

[12] Ǹnî yó ńtɛ̃ yı̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yɔ̃. Ǹtɛ ápi tyí-à mɛ nɔ wɛ̃ tyí, á mɛ ǹ tyí yɔ̃, ànɛ̂
ǹ tyínɔnɔ mɛ ápi sɔkɔ yèsyı̀kı̀ tɛ̃nɛ.

[13] Liyel-á ǹ Mirkilɛ á kɔ̃, képah ye á kɔ̃ á pĩ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yɔ̃, ànɛ̂ wǎh mɛ álɛ.
[14] Sú Liyel ye ǹ Píɗı̃́ tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye pwah n mɔ yĩnnɛ. Ápi yı̃́ ye kè wɛ, képah
ye á kɔ̃ á kélɛ n yo n wah. [15] Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ yo nɛ ńkɛ̃ Yesu-á Liyel Píɗı̃́nɛ, Liyel mɛ
tɛ̃nɛ, ànɛ̂ tɛ̃ mɛ Liyel tyí yɔ̃. [16] Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí dùkù nɛ̂nɛ, ápi tɛ̃ wɔ ye kélɛ n
pnɛ, ànɛ̂ á sɛ̃ ké yɔ̃. Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ
mɛ Liyel tyí yɔ̃, ànɛ̂ Liyel mɛ tɛ̃nɛ.

[17] Tyínɔnɔ-à mɛ yı̃́ı̃ ápi sɔkɔ, á mɛ á minnɛ n pɩ kèkɔ̃yɔ̃́ Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Képah
sɔkɔ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ. [18] Yé náh wɛ di, Liyel tyínɔnɔ-à mɛ névi
nɛ̂ sɔkɔ, tíkí náh tɛ̃nɛ n tɛ̃. Tɛ́ wâh mɛ n sɔ̃ nɛ á tyípêl wɔ-á kɩ pɔ n dɛ n pi á sɔkɔ,
képah ye n pɔ n pɔ tíkílɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ kègbɩ wɔ tíkí yahlɛ n kɔ̃. Tíkí tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ névi
nɛ̂nɛ n tɛ̃, tyínɔnɔ náh mɛ yı̃́ı̃ tɛ̃ sɔkɔ.

[19] Liyel ǹgbò ye ápi tyí nɔ ǹ gblɔ̌y tyí, képah ye tyínɔnɔlɛ ápi tɔ sɔkɔ. [20] Névi nɛ̂-à
nɛ Liyel tyí-á nɔ pé tyí, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yṹnpi yó dyɔlɛ n yɔ, mı̀nyo ye tɛ̃nɛ. Tɛ̃ yı̃́-á mɛ
ǹ yṹnpi nɛ̂ yɔ̃, ǹmɔ tyí-à nó-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí, sɔ̃ mɛ Liyel tyí kɩ pɔ n nɔ ǹ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á à
náh à wɛ yah? [21] Tɛ́ Krista-á nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃, kè wɛ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, Liyel tyí-à mɛ nɔ névi
nɛ̂ tyí, tɛ̃ yṹnpi tɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ ǹ tyí.

5

Yɔ̃re nɛ̂-á n wɛ Liyel Pɩ̂dɩ̃́ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yɔ̃

[1] Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ Yesu-á Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, Liyel pi ye tɛ̃̀nɛ.
Tɛ́ Sú Liyel tyɩ́-à nɔ névi nɛ̂ tyɩ́, Liyel wɛ̃́npɩ̀ tɔ tyɩ́ n nɔ tɛ̃ tyɩ́. [2] Liyel tyɩ́-à nɔ ápi tyɩ́,
tɛ́ á mɛ ǹ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̀̃llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kɩ pɩ̃ nɛ Liyel wɛ̃́npɩ̀ tɔ tyɩ́-á mɛ
nɔ á tyɩ́. [3] Á náh wɛ di, Liyel tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̀̃l kɔ́lɔ́ ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ ǹ tyɩ́-á nɔ á
tyɩ́. Tɛ́ ǹ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ náh mɛ táhnɔ́lɛ, [4] á pól-á sɔ̃́npɩ́lɛ pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ tɛ́ n tɛ̃ n pnɛ
kèkõyɔ̃́ tyɩ́. Tɛ́ tir nɛ̂-á á kɔ̃ á n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyɩ́, á Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ye. [5] Ǹtɛ nɛ̂ n tɛ̃ n
pnɛ kèkõyɔ̃́ tyɩ́ wɛ́? Névi nɛ̂-á sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ Liyel Pɩ́dɩ̃́-á Yesulɛ, ǹmɔ ye.

Yesu Krista tyɩ́ yónwàhnɔ́lɛ nɛ Liyel Pɩ̂dɩ̃́-á ǹnɛ

[6] Yesu Krista ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ. Képah náh, à ko mɔ ǹ tɔ̃́ kwɛ. Tɛ́ à náh pɔ wel
wilki ni ó sɔkɔ dɛ́, à ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ko mɔ ǹ tɔ̃́ kwɛ. Kénɛ tyinɔ nɩ́nɔ́ ànɛ̂
Liyel Mirki ye n yo n wah kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel Mirki ye n wɛ̃kɩ gbɩlɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
[7-8] Liyel Mirki-á nɛ̂ yo, ànɛ̂ ni-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, ànɛ̂ tɔ̃́-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, sépi tɔ̃́nɔ́ ye n yo n wah
kélɛ. Tɛ́ sé tɔ̃́nɔ́ pól mɛ sah núkú ó yɔ̃. [9] Névye-á tyi nónó wɛ tɛ́ sélɛ n yo n wah, áyâh
mɛ sépilɛ n fɛ̃ n syi à, ǹtɛ Liyel tyi yónwàhnɔ́ náh fɔ̃́nfɔ̃́ névye tyɩ́ yɔ̃ di? Tɛ́ Liyel ye
mó tɔ̃ yo wah ǹ Pɩ́dɩ̃́ tyɩ́lɛ. [10] Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Pɩ́dɩ̃́ yɔ̃, ǹ tyɩ́ yónɔ́ mɛ̀ ye tɛ̃ tɛ̃ sah
ǹ nɩ sɔkɔ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɛ̃-ńkɛ̃́nɛ Liyel yɔ̃, tɛ̃ mɛ Liyellɛ n pɩ mɩ̀nyolɛ, wǎh sɔ̃́npɩ́lɛ yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel tyɩ́yóné mɛ̀ yɔ̃, wǎh nɛ̂ yo ǹ Pɩ́dɩ̃́ tyɩ́ sɔkɔ. [11] Tyɩ́yóné mɛ̀ wɛ yɔ̀ nɛ, Liyel-á
tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ á kɔ̃, nɛ̂-á n wɛ ǹ Pɩ́dɩ̃́ gbɔ̀̃ yɔ̃ sɔkɔ. [12] Névi nɛ̂-à mɛ Pɩ́dɩ̃́ tyɩ́ yɔ̃, kénɛ
min mɛ tɛ̃ wɔ tyɩ́. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyɩ́ yɔ̃, min mɛ̀ náh mɛ tɛ̃ tyɩ́.

Tyɛ́-ńkɛ̃ min tyɩ́lɛ

[13] Yépi nónó-á sɛ̃ Liyel Pɩ́dɩ̃́ yɔ̃, mé ye tyi nɔ́pilɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyɩ́, nɛ̂-á kɩ
yé kɔ̃ yé kɩ pɩ̃ nɛ yáh tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. [14] Ápi sɛ̃́nyɩ̃nɔ-á mɛ Liyel yɔ̃ nɛ̂ tyɩ́ sɔkɔ képah
ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, áyâh kwâh nɛ̂nɛ n ni ǹ tyɩ́ tɛ́ kè mɛ ǹ dyɔ yɩ̃́ɩ̃nɛ, ǎ nóhnɔ́ pɩ á tyɩ́. [15] Tɛ́
áyáh fyɔ̀ kè pɩ̃ nɛ wǎh mɛ nóhnɔ́lɛ n pɩ á tyɩ́, á pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃ tɔlɛ nɛ, áyâh kwâh nɛ̂ ni ǹ tyɩ́,
ǎ kè wɛ. [16] Ǹnɩ̂ yɔ́-à ǹ yɔ̃́npi yɔ́ wɛ à mɛ tyɩ́pékèlɛ n pɩ, nɛ̂-á kè náh névi min tyɩ́lɛ n
yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, tɛ̃ nɩ́rɩ́ pɩ ǹ tyɩ́, Liyel kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ tyɩ́pékè pɩ́-ò mɛ̀ kɔ̃, kàh mɛ
nɛ tyɩ́pékè nɛ̂-á à pɩ, kè náh névi min tyɩ́lɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ. Tɛ́ tyɩ́pékè yɔ́ mɛ
nɛ̂-á névi min tyɩ́lɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, képah dùkù tyɩ́ náh mé n yo nɛ yé nɩ́rɩ́lɛ n
pɩ ké tyɩ́ sɔkɔ dɛ́. [17] Tyi nónó pól tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ tyɩ́knɛ̌nɩ̀nɛ, tyɩ́pêl ye sélɛ. Ǹtɛ tyɩ́pêl pól
náh névi min tyɩ́lɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ.

[18] Ápi pɩ̃ nɛ névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, tɛ̃ náh tɔ̃ tyɩ́pékèlɛ n pɩ. Liyel Pɩ́dɩ̃́ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ
tɛ̃ yɔ̃lɛ n syɩkɩ, képah ye pèkè pɩ́-ò nɛ̂-á sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃́nɛ, à náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi tɛ̃ sɔkɔ.

[19] Ápi pɩ̃ nɛ ápi-á mɛ Liyel tyɩ́ yɔ̃, tɛ́ kèkõyɔ̃́ pól tɛ̃ wɔlɛ, pèkè pɩ́-ò mɛ̀ mɛ képahlɛ n
fnɛ.

[20] Ápi tɔ̃ pɩ̃ nɛ Liyel Pɩ́dɩ̃́-á pɔ, ànɛ̂ wǎh lékɑ̃́mnɛ á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ Liyel yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n pnɛ.
Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ápi wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ ǹmɔlɛ ǹ Pɩ́dɩ̃́ Yesu Krista gbɔ̀̃ yɔ̃.
Ǹmɔ ye Liyel yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ.

[21] Ń wɛ̃́npɩ̀, yé yé gblɔ̌̃ynɛ n tɛ̃ sɑ̃h fálnɔ́ tyilɛ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y ní-ò nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkı mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tõ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pi tyí, nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ànɛ̂ ǹ
wɛ̃́npı̀lɛ;* pépi nónó tyí-á nɔ yı̃́ı̃ ń tyí. Ǹtɛ pé tyí náh nɔ ńmɔ ó tyí dɛ́. Nónó pól-á
gbılɛ n pnɛ, pé tyí nɔ pépi tɔ tyí 2 kénɛ gbı gbɔ̀̃ yõ, képah nɛ̂-á mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ápi sɔkɔ, tɛ́
kı n tɛ̃ n pi á sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃̀nɛ. 3 Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píďı́ Yesu Krista kı yɔ̀̃bènɔrı pı á tyí, tɛ́
kı á yãm yah, tɛ́ kı yèvınınɛ á kɔ̃, nɛ̂-á kı á kɔ̃ á kı tɛ̃ gbı wɛ̃̀kì yõ ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Kɔ́lɔ́lɛ gbı ànɛ̂ tyínɔnɔ wɛ̃̀kì yõ

4 Kè pı nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ńmɔ tyí, máh kè kyɔmı wɛ nɛ áwɔ wɛ̃́npı̀ túkù-á mɛ n kɔ gbı
wɛ̃̀kì yõ, à yı̃nɛ Sú Liyel-á kè kɔ̃ sah ápi tyí sɔ̃. 5 Pi, máh mɛ nɛ̂nɛ n kɔ̃ n sah á tyí
núkúnúkú, képah ye yɔ̀: Yé yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tir kɔ̀̃nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n
wãrkı n tɛkı n mɔ á tyí dɛ́. Nɛ̂-á mɛ ápi tyí tyah gbı̃́ dùkùlɛ képah ye. 6 Tyínɔnɔlɛ,
Liyel tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɑ̀̃l kɔ́lɔ́ ye kélɛ. Tir kɔ̀̃nsàhnɔ́ mɛ̀ tyí ye yo yé tyí tyah gbı̃́ dùkùlɛ
nɛ, yé yé minnɛ n pı tyínɔnɔ sɔkɔ.

7 Névye náhnáh mɛ wil kwɛ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, nónó-á mɛ névyelɛ n mɔ pílkínɔ́ wɑ̀̃l
yõ sɔkɔ. Pépi náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu Krista-á pı névilɛ kègbı yõ sɔkɔ. Tɛ́ yah, sɛ̃́ntɛ̃
névilɛ, névye pílkí-ò ànɛ̂ Krista sépɛ ye tɛ̃̀nɛ. 8 Kǎh pı sɛ̃́, yé yé gblɔ̀̃ynɛ n kyɔmı, yè
káh pɔ tɛkı yé tɔ̀̃ pínɔ́† yõre sɔkɔ. Yé yı̃nɛ yè ké yõre wɛ n yı̃́ı̃. 9 Krista-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂
kɔ̃, névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃̀nɛ képah wɛ̃̀kì yõ, tɛ́ kè fı̃n mɔ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ.
Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ Krista kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ̃̀kì yõ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ télnɔ́lɛ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píďı́nɛ.
10 Ǹnı̂ yɔ́-à pɔ yé tı̀̃nnɛ, tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, yé káh fɛ̃ syi tɛ̃ twah yé tyí. Yé káh
wɛkı ǹ tyí póllɛ. 11 Névi nɛ̂-à wɛkı tɛ̃ tyí, tɛ̃ tɔ vyãh mɛ ǹ tyítúkúnı̀ nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ.
12 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí, ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè wãrkı n tɛkı
n mɔ yé tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé pɔ n wil yé tyí, mé mó sè yo yé tyí
vyãhlɛ. Képah sɔkɔ, ápi nìvìnì kı syı ké yı̀̃n tyí. 13 Pi nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ásɔ̂̃, ǹ wɛ̃́npı̀
n wɛkı á tyí.

* **1:1** 1.1 - Nɛ́dyâh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Nsyɔ̃ ye. Tɛ́ pi nɛ̂ wɔ tyí-á n yo ásɔ̂̃, Yesu yõ sɛ̃́pú tı̀̃nkı̀ ye. † **1:8** 1.8 - «Yé tɔ̀̃ pínɔ́» nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, túkù nɛ: «Á tɔ̀̃ pínɔ́-á».

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y tɔ̃-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ńmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ ń nɛ́nɔ́ní Kayusi tyí, ǹmɔ nɛ̂
tyí-á nɔ ń tyí kègbɩ yɔ̃. 2 Ń nɛ́nɔ́ní, mé mɛ ké tyí nɛ á tyi pól nɛ n pɛkɩ, á mó nɛ n mɛ
lènɔ sɔkɔ pallɛ, sɔ̃-á á min pɩ dùkùlɛ pallɛ Liyel yah sɔkɔ.
3 Ń yű̃npyé yísyɔ́ pɔ yo ń tyí nɛ, áwɔ-á mɛ gbɩ koh tɛ̃ yĩn, tɛ́ mɛ n kɔ képah wɛ̃kì
yɔ̃. Képah ń nɩ vɩ kègbɩlɛ. 4 Mâh n nohnɩ nɛ ń wɛ̃npì-á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃, tir yɔ́
ńtɛ̃ náh ń nɩlɛ n vɩ n nɔ képahlɛ.

Kayusi ànɛ̂ Nìvìnì tir yónkɔ̃pu tyí yónɔ́lɛ

5 Ń nɛ́nɔ́ní, á mɛ ápi yű̃npyé Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ plɛ, wáh nónónɛ n pnɛ ànɛ̂ á náh
nónó ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Á mɛ n pɩ plɛ. 6 Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, pè ye ké dùkù yo Yesu yɔ̃
sɛ̃pú tı̃̀nkì yı̃́ yah. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ, á yòhnìnmɔnɔ pɩ pé tyí pé kɔ́lɔ́ yĩnnɛ
à yĩnɛ kǎh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɔ̃ Liyel wɛ̃kì sɔkɔ. 7 Á náh wɛ di, Yesu Krista yĩn ye pè n
kɔ kɔ́lɔ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ syi Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃pú yòhnìnmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ syi. 8 Kàh pɩ sɛ̃,
ápi ye yĩnɛ à so mɔ sɛ̃nknɔ névye tyí tɔ̃̀ mè sɔkɔ, á tɔ̂ɔ́ pɩ tɔ̃̀ núkú pípúlɛ pélɛ, à gbɩ
wɛ̃kìlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Dyotrɛfɩ ànɛ̂ Demetriyusi tyîpínìnɛ

9 Mé vyãh wɛy kwéy yɔ́ tɔ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̃̀nkì tyí. Ǹtɛ Dyotrɛfɩ náh
mɛ n sah ń tyí yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ tyi yah tɛ̃-òlɛ kı̀rkı̀r. 10 Képah
ye, mâh pɔ pɔ yé tı̃̀nnɛ, wǎh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ ápi tyí á tyí yónyɩkɩnɔ sɔkɔ, mé kɩ sé pól
yo wah yé syah. Tɛ́ à náh mɛ yĩn képah ó tyí dɛ́, à náh mɛ n fɛ̃ n syi á yű̃npyé Yesu
yɔ̃ sɛ̃pú wɛ̃kɔbɩ mɛ n twah ǹ tyí. Tɛ́ nónó-à se tɔ̃ nɛ pé pélɛ n swah n syi, ǎ pé yah kɔ̃
ké pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ pè yĩni n wilki Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̃̀nkì sɔkɔ. 11 Ń nɛ́nɔ́ní Kayusi, káh pèkè
pínɔ́lɛ n yah n pɩ, ǹtɛ pèpɛy wɔ pínɔ́lɛ n yah n pɩ. Nɛ̂-à pèpɛynɛ n pɩ, Liyel tyí névi
ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à pèkèlɛ n pɩ, tɛ̃ náh Liyellɛ n pnɛ. 12 Demetriyusi tɛ̃ wɔlɛ, no pól mɛ
ǹmɔ yı̃́gbílɛ n yo. Gbɩ wɛ̃kì nɛ̂ tɔ-á à n kɔ, yĩn pèpɛy ye ké tɔlɛ ǹ tyí. Ápi tɔ mɛ ǹ
yı̃́gbílɛ n yo, tɛ́ áwɔ pĩ nɛ nɛ̂-á ápi n yo, gbɩ-á kélɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

13 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ á tyí, tɛ́ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè wãrkɩ n tɛkɩ
n mɔ á tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 14 Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé ǹ wɛ kè káh tɔ̃ n mo. Áyâh pɔ wɛ̃
wɛ, á kɩ yãh sé tyí yɔ̃ vyãhlɛ. 15 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.
Á kódíbí n wɛkɩ á tyí. Wɛkɩ ápi tɔ kódíbí tyí á kɔ̃ pé nɛ́núkù núkú póllɛ.